6
4-g
45

NAZIONALE
204
18 B
21
BIBLIOTECA CENTRALE V. E. II
ROMA

6
4 E
29

6.4.8.45

204.18.B.21

6.9.2.49

1948

EMMANVELIS ALVARI

E' SOCIETATE IESV,

De Institutione Grammatica Libri Tres.

204 18 B 21

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

VENETIIS,

APVD IACOBVM VITALEM.

M. D. LXXV.

EMMANVELIS ALVARI
È SOCIETATE
IESV
De Inſtitutione Grammatica
Liber primus.

PRÆFATIO.

IVRE optimo labor hic, qualiſcunque eſt, fruſtra ſuſceptus in tanta librorum multitudine videri poſſet, niſi ſingularis illa virtus, qua res paruæ creſcunt, ſine qua maximæ dilabuntur, nos tueretur. Etenim cùm patribus noſtris illud in primis propoſitum ſit, atque ob oculos perpetuò verſetur, Vt qui Societati IESV, eiuſdem Dei Opt. Max. beneficio, nomen dedimus, non ſolum in ijs, quæ propria ipſius ſunt Inſtituti, verum etiam in rebus, quæ minimi videntur eſſe momenti, concordiſſimè viuamus: viſum eſt ab aliquo noſtrum Grammaticam artem ſcribendam eſſe,

qua vbique terrarum, quoad eius fieri posset, nostri vterentur. Quod onus cum mihi esset impositum, id equidem non meis humeris, scio enim quàm sim imbecillis, sed sanctæ Obedientiæ viribus fretus, libenter suscepi. Nam ei, qui sponte sua sui iuris esse desijt, proprioq; iudicio, atque voluntati propter Deum nuntium remisit, non tam inscitiæ nota, quàm nec obedientis animi crimen pertimescendum est. Suscepto itaque onere, operam dedi ne officio meo deessem, fontes ipsos adij, M. Varronis Romanorum omnium eruditißimi libros de Etymologia, atque Analogia, duodecim Fabij Quintiliani de Institutione Oratoria, qui mihi magnum adiumentum attulerunt, Auli Gellij Noctium Atticarum vndeuiginti, Probi, Diomedis, Phocæ, Donati, Prisciani institutiones Grammaticas, vt potui perlegi, quorum postremus ante mille annos Iustiniani Principis ætate Athenis floruit. Is præter cæteros decem & octo libros scripsit, in quibus paßim hominum doctißimorum testimonijs vtitur, quorum hodie aut nulla, aut perexigua extant vestigia. Est ille quidem sermone inornato, & incompto, sed multa ac variæ eruditione. Labitur interdum vt homo, maximè vbi Latina præcepta vt Græcus ad Græcorum normam exigit: sed grauißimorum autorum, quos tertio quoque verbo citat, præclara atque luculenta doctrina, eius errata obteguntur penitus, & obscurantur. De rebus vel minimis, tenuißimusq;, hoc est primis elementis, qua fuit diligentia, testes locupletißimos M. Varronem, C. Cæsarem, Plinium, atque alios quàm plurimos producit. Nemo mihi quidem rem Grammaticam copiosius, nemo acurratius aut tractasse, aut plures veterum

Grammaticorum commentarios videtur peruolutasse. Quod ad recentiores attinet, eos potissimùm euoluimus, qui nobis vsui essent futuri, Iactis ad hunc modum fundamentis, ex vtrisq; Grammatices præcepta delegimus, quæ Terentij, Cicero=ronis, Cæsaris, Liuij, Virgilij, Horatij, atq; aliorum veterum testimonijs pro nostra tenui, infirmaq; parte confirmauimus. De his, si qui forte in hunc librum incidissent, breuiter putauimus admonendos. Reliquum est, quoniam librorum infinitus est numerus, scribendorum nullus est finis, vt conuenien ter diuinis præceptis congruenterq; viuamus: ita enim fiet, vt in libro vitæ conscri= pti, Dei Opt. Max. conspectu, cui hoc opusculum dica= mus, perpetuò fruamur.

AVCTORIS CARMEN ad librum.

SI quis te Criticus docto perstrinxerit vngue,
Sint tibi Censoris munera gradiui.
Grates lætus ages: toruos ne contrahe vultus,
Nec signa ingrati pectoris vlla dabis.
Si quid Aristarchus forsan laudauerit idem:
Lumina deijcies, occupet ora rubor.
Ne te mulceri flatu patiaris inani.
Debetur soli gloria vera Deo.

IDEM AD CHRISTIANUM Præceptorem.

PAucis te volo Christiane doctor,
Aurem, quæso, benignus admoueto.
Mores si doceas pios, pudicos
Primum: dein monumenta purioris.
Linguæ, cum pietate copulata
Vera: te faciet beatioris
Vitæ participem OMNIVM MAGISTER.

DE NOMINVM Declinatione.

CVM PRECLARVM *illud Horatij dictum, Quo semel est imbuta recens seruabit odorem Testa diu, verissimum esse reipsa quotidie experiamur: dabit in primis operam præceptor, vt discipuli etiam nunc tyrones, & Latinæ linguę rudes iam inde à principio optimę pronuntiationi assuescant: quod facilius assequantur, studiose, diligenterq́ obseruabit quibus præcipuè vitijs laboret ea regio in qua sibi commissam iuuentutem instituet: nam singulis ferè nationibus domestica, quædam, ac natiua insunt vitia, quibus Latini sermonis splendor obscuratur, atque penè obruitur. Nostrates pueri si magistrum diligentem, ac benè pronuntiandi studiosum nacti fuerint, non male equidem pronuntiant. Sin verò in eum inciderint, qui officio suo desit, ac de auditorum progressu parum sit solicitus, barbare literas M, & N, extremas sonant, vtuntur enim litera nescio qua notha, & adulterina, cuius literæ* P. Nigidius *apud A.* Gellium, *lib.*19.*ca.*14. *mentionem facit. Inter literam, inquit, & N, & G, est alia vis, vt in nomine Anguis, & Angaria, & Anchoræ, & Increpat, & Incurrit, & Ingenuus. In omnibus enim his non verum N, sed adulterinum ponitur: nam N, non esse lingua indicio est. Nam si ea litera esset, lingua palatum tangeret. Hæc ille. Loquitur, vt vides, non de extrema litera N, sonus tamen & pronuntiatio eadem prorsus est, quę nostratium M, & N, cum sunt vltimæ: eodem enim modo barbari M, & N, extremas pronuntiant. D, T, itidem extremas sæpe numero intactas omittunt: interdum posteriori vocalem E, adiungunt, Este, Abeste, pro Est, Abest dicentes. C, vltimę eandem uocalem addunt, eamq́ sono accedente ad literam Q, pronuntiant, Hice, Hęce, Hoce, effutientes: quos ne primā quidem nominum formam patietur pręceptor ediscere, nisi prius hanc barbariem penitus exuerint: nam cum pronomen hoc crebro sit usurpandum opus est ut id ante optimè pronuntient, quam memoriæ infigant. In medijs uocalibus C, ante T, uix attingunt, Pactum, dilectum, dictum, ductum, quęque sunt generis eiusdem C, litera priuantes. Eadem iniuria afficiunt P, ante T, & Aptus, ineptus, scriptus, ruptus, carpsi, nupsi, siquidem in his, & similibus uerbis uix auditur P. Iidem alterum S, nonnunquam supprimunt, dissero, dissoluo, dissipo, dissidium, & nonnulla id genus perperam sonantes. V, post literas Q, & G, cum liquescit, ita opprimunt, uel potius extinguunt, ut Quare, Quam, Aqua, Lingua, & alia*

eiusdem generis uerba fœdissimè corrumpant. Iam uero X, quocunque loco fuerit, pronuntiantes, pingue quiddam et peregrinum sonant vsque eo, vt cum uerbi causa, Dixi, pronuntiarint, credas te non Romanum, sed Arabicum uerbum audiuisse. In his atq; cęteris uitijs extirpandis neruos omnes uigilans & indurius præceptor contendet. Varia remedia excogitabit, quibus, os linguamq́; rudem informet: attentissimo animo suos tyrones legentes audiet, curabit ut M, pressis labris sonent: docebit N, ita pronuntiandum ut lingua palatum tangat: etiã atq; etiã instabit, urgebit, ut Hic Hęc Hoc ita pronuncient, vt uocalem quam de suo addunt, procul abijciunt: X, in pristinum statum restitueret ac frequentissimè inculcabit compendium esse duarum literarũ C, & S, neque aliter dixit, pronuntiandum esse, quam si per C, & S, scriberetur D I C S I. Rubiginem in elementarij ludis: contractam diligentissimè deteget, in his enim multa variaq́; pronuntiationis monstra nascuntur, hinc frequentes illi barbarismi Deio, meio, deium meium, meia, meiam, meias, nostratibus in ore sunt, siquidem I, post E, pronuntiant, quoties dictio in syllabas Eum, eo, eos, eam ea, eas desinit. Hinc Eitiam tertio quoque verbo pro Etiam: In ijsdem syllabarijs scholis pleraq́; omnia quæ supra diximus orta sunt vitia, nam dum uerba articulatim syllabatimq́; potius mandant, quam sonant, literas aliasq́; detrahunt, alijs alias permutant, sonos fingunt nouos & inauditos. Quare congerenda est magna uerborum sylua, quorum pronuntiatio difficilior sit, quibus cum tandiu noui palæstritę luctabuntur donec deuicta & prostrata fœdissima barbaries è palæstra gymnasioq́; extrudatur, & in perpetuum relegetur. Hoc idem Fabius lib. 1. initio vehementer præceptoribus commendat his verbis. Non alienum fuerit ab ijs ætatibus quo sit absolutius Os, & expressior sermo, vt nomina quædam versusq́; affectate difficultatis ex pluribus asperrimè coeuntibus inter se syllabis catenatos, & velut confragosos quam citatissimè voluant, χαλεποὶ Grecè vocantur. Res modica dictu, qua tamen omissa, multa lingue vitia, ni si primis eximuntur annis, inemendabili in posterum prauitate durantur. Latinum Alphabetum vel syllabatim dictare non erubescet, alioquin id quod sæpe vsu venit, post multos annos analphabeti reperientur, Eme, Ene, Erre, & alia his deteriora literarum nomina perridiculè vsurpantes. Quod si professor id existimabit humilius esse, quam vt suum gymnasium deceat, potiusq́; ad elementarios abecedariosq́; magistros spectare meminerit & se, & eam, quam profitetur artem ab elementis, literisq́; nomen traxisse. Nos certè quoniam in eadem versamur, ipsum non nudis formis, sed plenis nominibus libentissimè subijciemus, A, Be, Ce, De, E, Ef, Ge, Ha, I, Kappa, El, Em, En, O, Pe, Qu, Er, Es, Te, V, Ix, Ypsylon, Zeta. Multa denique, ne longior sim, tyrunculis discenda, multa dediscenda sunt, pro varijs nationum linguis & vitijs, quæ præceptor pro sua prudentia ac eruditione etiam atque etiam considerabit.

Prima

Prima nominum Declinatio.

¶ Musa nomen declinationis, primæ, generis fœminini, numeri singularis, sic declinabitur.

Nominatiuo	hæc Musa.	*Hæc musa iucunda.*
Genitiuo	Musæ.	*Hæc ferula acerba.*
Datiuo	Musæ.	Paucis post diebus.
Accusatiuo	Musam.	*Hæc musa dulcis.*
Vocatiuo	ô Musa.	*Hęc ferula minax.*
Ablatiuo	a Musa.	*Hic nauta vigilans.*
		Hic poëta optimus.

Numero plurali.

Nominatiuo	Musæ.
Genitiuo	Musarum.
Datiuo	Musis.
Accusatiuo	Musas.
Vocatiuo	ô Musæ.
Ablatiuo	à Musis.

¶ *Ne pueri otio diffluãt, curabit prę- ceptor, vt substantiuum nomẽ cũ adiectiuo domi coniungat & declinẽt, quorum nominandi casus tantũ ipse dictabit: ubi redierit, rationem reposcet, inspiciet diligenter an emendatè scripserit, errata studiose corriget, laudabit diligentes, indiligentes excitabit. Adiectiua ne inepta sint, ne multa, ad summum duo, ut Puer diligens & ingeniosus.*

VEteres illi, ac nobiles Grammatici uel Ciceronis florentissima ætate, nominibus declinandis Pronomen siue Articulum (nam vtroque modo à Terentio Varrone dicitur) Hic, Hæc, Hoc, casibus omnibus præponebant, quo tum nominum genera, tum casus notabant: non quod Græcorum more Romani articulos in oratione adhiberent, sed ut expeditius rem Grammaticam tractarent: ne si uirile, muliebre, ac neutrum genus, nominandi, interrogandi, dandi, cęterosq́, casus sępius inculcarent, legentibus tędium afferrent. Qua declinandi ratione M. Varro Romanorum eruditissimus frequentissimè utitur in ijs libris, quos de Analogia scriptos reliquit; in quorum tertio Dicũt, inquit, non habere casus Mox & Vix. Nequã, habere, quod dicamus nequam, huius nequam, huic nequam. Idem in eodem ubi de naturali & uoluntaria declinatione agit, Naturam dico, cum uniuersi acceptum nomen ab eo qui imponit, non requirimus quemadmodum uelit declinari, sed ipsi declinamus ut huius Romæ hanc Romani: in eodem, Dicitur enim hic Lepus, & hoc Nemus: si eiusdem generis esse, neutriq; præponeretur idẽ, ac diceretur, aut hic Lepus

pus, & hoc Nemus, aut hoc Lepus, & hic Nemus. P. Nigidius, quem M. Tullius propter excellentem & ingenij & eruditionis præstantiam coluit, atq; plurimum fecit, in quarto et vigesimo commentariorum Grammaticorum apud Gellium lib. 13. ca. 24. Si huius, inquit, amici, vel huius magni scribas, vnum I, facito extremum. Sin verò hi amicei, hi magnei casu multitudinis recto, tunc ante I, scribendum erit E, atque id ipsum facies in similibus. Eodem modo Fabius, Probus, Gellius locuti sunt, & qui post eos præcepta grammaticæ tradiderunt. Donatus non solum articulos casibus, sed ipsis etiam articulis casuum appellationes præposuit hoc modo. Nominatiuo hic magister, genitiuo huius magistri, datiuo huic magistro. Diomedes veterum ritu articulis contentus fuit. Quid ergo, dicat aliquis, tibi in mentem venit, vt à grauissimorum hominum sententia recederes? Ego vero tantum abest, vt ab eorum sententia recesserim, vt ipsos etiam in his commentariolis ad imitandum mihi potissimum proposuerim. Quibus igitur rationibus adductus, pueris declinationum formas, prætermissis articulis ediscendas proponis? Nimirum quia satis superq; arbitror casuum vocabula ipsis casibus præponere, articulos vero nominum tantùm positionibus rectisq; casibus. Aliud est enim rationem, viamq; tradere, Latinam linguam discas, alud Grammatice quæstiones explicare, nodosq; difficiles expedire. Hic & articulis licet vtare & alijs quę Grammaticorum quidem sunt propria, sed à Latini sermonis cultu & elegantia longe alienissima: illinc omnia, quę potius impedimento quam emolumento esse possunt, omnino, quoad eius fieri poterit, remouenda sunt. Quorsum enim ea pueri memoriæ mandēt, quæ nullam ipsis vtilitatem sint allatura? Quid attinent nomina articulis infarcire, quorum nullus in oratione Latina sit vsus? Quodsi priscis illis temporibus id studio fuit ludi magistris, vt pueros nomina in casus inclinantes articulis tanquam crepitaculis quibusquam oblectarent nemini id mirum videri debet, siquidem ea ętate Latinam linguam cum lacte nutricis sugebant. Nobis vero non idem licet, qui musas non domi natas, sed multo sudore partas colimus. Quæ cum ita sint, ea doceantur, quæ breui eis vsui futura sunt. Incipiant iam nunc loco articulorum mobilia nomina cum fixis coniungere, & in ipso primo aditu, Vestibuloq; Grammaticæ Adiectiui, ac Substantiui nominis consensum, concordiamq; degustare, ac rectæ constructionis partem, licet imprudentes, experiri: ita enim fiet, vt assidua exercitatione tum expeditius, tum facilius & scribant, & loquantur. Quæ me causa mouit, vt declinandi initium à muliebri vocabulo facerem, vt vel primo ipso die, quo Grammaticam attigissent, aliquem sui laboris fructum perciperēt: nam Adiectiua, si eiusdem sint formæ atq; exitus, sine vllo labore cum Substantiuis copulant, vt Ferula Acerba: sin autē figura ab ijsdem discrepent, non statim, sed paucis post diebus declinanda sunt, vt Ferula Minax, Musa Dulcis.

Se-

Secunda Declinatio.

¶ Dominus nomen declinationis secundę generis masculini, numeri singularis, sic declinabitur.

¶ Nominatiuo	hic Dominus.	*Hic Dominus iustus.*
Genitiuo	Domini.	*Hic Dominus bonus.*
Datiuo	Domino.	Aliquot post dies
Accusatiuo	Dominum.	*Hic Dominus prudens*
Vocatiuo	ò Domine.	*Hic Animus generosior*
Ablatiuo	à Domino.	*Hæc populus procerissima.*
Numero plurali.		
Nominatiuo	Domini.	
Genitiuo	Dominorum	
Datiuo	Dominis.	
Accusatiuo	Dominos.	
Vocatiuo	ô Domini.	
Ablatiuo	à Dominis.	

¶ Templum nomen declinationis secundæ, generis neutri, numeri singularis sic declinabitur.

¶ Nominatiuo	hoc Templum.	*Hoc templum sanctissimum.*
Genitiuo	Templi.	*Hoc ingenium eximium.*
Datiuo	Templo.	¶ Suo tempore.
Accusatiuo	Templum.	*Hoc templum ingens.*
Vocatiuo	ô Templum.	*Hoc ingenium illustre.*
Ablatiuo	à Templo.	
Numero plurali.		
Nominatiuo	Templa,	
Genitiuo.	Templorum.	
Datiuo	Templis.	
Accusatiuo	Templa.	
Vocatiuo	ô Templa.	
Ablatiuo.	à Templis.	

¶ Hic admonendi sunt tyrones neutra nomina tres casus habere similes nominandi, accusandi, & uocandi, eosq́; numero multitudinis a, litera terminari: cætera in suum locum differantur.

Ter-

Tertia declinatio.

¶ Sermo nomen declinationis tertiæ, generis masculini, numeri singularis, sic declinabitur.

¶ Nominatiuo	hic Sermo.	*Hic sermo elegans.*
Genitiuo	Sermonis.	*Hic sermo quotidianus.*
Datiuo	Sermoni.	*Hęc uirtus admiranda*
Accusatiuo	Sermonem.	*Hæc oratio elegantior.*
Vocatiuo	ô Sermo.	
Ablatiuo	à Sermone.	
	Pluraliter.	
Nominatiuo	Sermones.	
Genitiuo	Sermonum.	
Datiuo	Sermonibus	
Accusatiuo	Sermones.	
Vocatiuo	ô Sermones.	
Ablatiuo	à Sermonibus.	

¶ Tempus nomen declinationis tertiæ, generis neutri, numeri singularis, sic declinabitur.

¶ Nominatiuo	hoc Tempus	*Hoc tempus breuius.*
Genitiuo	Temporis.	*Hoc tempus pretiosum.*
Datiuo	Tempori.	*Hoc tempus uelox.*
Accusatiuo	Tempus.	
Vocatiuo	ô Tempus.	*Hoc nomen celebre.*
Ablatiuo	à Tempore.	*Hoc flumen rapidum.*
	Pluraliter.	
Nominatiuo	Tempora.	
Genitiuo	Temporum.	
Datiuo	Temporibus	
Accusatiuo	Tempora.	
Vocatiuo	ô Tempora.	
Ablatiuo	à Temporibus.	

Nec existimes uoces Pluraliter, Singulariter, barbaras esse, iã enĩ Quintiliani ętate natę erant. Audi ipsum lib. 5. c. 6. Est e tiã huic tropo quædam cũ synecdoche vicinia. Nam cum dico uultus hominis pro uultu: dico pluraliter quod singulare est, quod plurale est singulariter.

Pa-

¶ Parens nomen declinationis tertiæ, generis communis, numeri singularis, sic declinabitur.

¶ Nominatiuo	hic & hęc Parens.
Genitiuo	Parentis.
Datiuo	Parenti.
Accusatiuo	Parentem.
Vocatiuo	ô Parens,
Ablatiuo	à Parente.

Pluraliter.

Nominatiuo	Parentes.
Genitiuo	Parentum.
Datiuo	Parentibus.
Accusatiuo	Parentes.
Vocatiuo	ô Parentes.
Ablatiuo	à Parentibus.

Quorsum, dices, hæc forma, num aliter Parēs inflectitur quā Sermo? Non quidem: sed vt iam inde ab ipso tyrocinio intelligant, adolescentuli esse quædam nomina generis communis: id quod etiam à veteribus Grāmaticis accepimus.

Hic & hæc ciuis.
Hic & hęc hostis.
His nominibus adduntur Adiectiua nō cōiunctim, sed separatim, vt hic Ciuis Romanus: hæc Ciuis Romana.

Quarta declinatio.

¶ Sensus nomen declinationis quartæ, generis masculini, numeri singularis, sic declinabitur.

¶ Nominatiuo	hic Sensus.
Genitiuo	Sensus.
Datiuo	Sensui.
Accusatiuo	Sensum.
Vocatiuo	ô Sensus.
Ablatiuo	à Sensu.

Numero plurali.

Nominatiuo	Sensus.
Genitiuo	Sensuum.
Datiuo	Sensibus.
Accusatiuo	Sensus.
Vocatiuo	ô Sensus.
Ablatiuo	à Sensibus.

Hic sensus habes
Hic sensus tardus.
Hic census tenuis.
Hæc anus delira.

¶ *Hic vigilandum est Ludi magistro, ne discipuli ex Censu Sensum faciant, aut contra, solent enim literas, c, & s, facilè permiscere, ac confundere, quod vitium lōgè, lateq; patet.*

¶ Genu nomen declinationis quartę, generis neutri, numeri singularis, sic declinabitur.

¶ Nominatiuo	hoc Genu.	*Hoc genu flexum.*
Genitiuo	Genu.	*Hoc genu tumens.*
Datiuo	Genu.	
Accusatiuo	Genu.	
Vocatiuo	ô Genu.	
Ablatiuo	à Genu.	

Pluraliter.

Nominatiuo	Genua.
Genitiuo.	Genuum.
Datiuo	Genibus.
Accusatiuo	Genua.
Vocatiuo	ô Genua.
Ablatiuo.	à Genibus.

¶ *Dictabit Pręceptor nonnunquam pręcepta rectè scribendi faciliora: exẽpli causa. Ante b, p, m, semper scribendam esse literã m, vt Ambo, Campus, Commodum. Nunquam eandem consonantem in initio, aut exitu dictionis geminari. Si eadem in medio geminetur non esse vtranq; initio, aut fine versus scribendam, sed alterum in fine, alteram initio.*

Quinta Declinatio.

¶ Dies nomen declinationis quintę, generis masculini, numeri singularis, sic declinabitur.

¶ Nominatiuo	hic Dies.	*Hic dies lætissimus.*
Genitiuo	Diei.	*Hic dies illustris.*
Datiuo	Diei.	*Hæc res domestica.*
Accusatiuo	Diem.	*Hæc res familiaris,*
Vocatiuo	ô Dies.	
Ablatiuo	à Die.	

Numero plurali.

Nominatiuo	Dies.
Genitiuo	Dierum.
Datiuo	Diebus.
Accusatiuo	Dies.
Vocatiuo	ô Dies.
Ablatiuo	à Diebus.

¶ *Dies generis esse incerti nemo est qui nesciat: sed quia fœmininum genus raro multitudinis numero reperitur, loco virili fuimus contenti.*

DE NOMINVM ADIECTIVORVM *declinationibus directis, & obliquis.*

¶ Bonus, bona, bonum, nomen mobile declinationis primæ & secundę, numeri singularis, sic declinabitur.

¶ Nominatiuo	Bonus, bona, bonum.
Genitiuo.	Boni, bonę, boni.
Datiuo	Bono, bonę, bono.
Accusatiuo	Bonum, bonam, bonum.
Vocatiuo	ô Bone, bona, bonum.
Ablatiuo	à Bono, bona, bono.

Pluraliter.

Nominatiuo	Boni, bonæ, bona.
Genitiuo	Bonorum, bonarum, bonorũ,
Datiuo	Bonis.
Accusatiuo	Bonos, bonas, bona.
Vocatiuo	ô Boni, bonæ, bona,
Ablatiuo	à Bonis.

¶ Qui primam & secũdam nominũ formã memoriæ mandauerit, existimet se etiã hanc mandasse. Nã bonus, vt dominus: bona, vt musa bonũ, vt templũ declinatur. Quare curet magister vt discipuli ita in suprascriptis formis exerceantur, vt cũ huc peruenerint, ne in his directis transuersis ordinibus aliquid inesse noui arbitrentur: sic enim declinantur, vt

Dominus, musa, templum.
Domini, musæ, templi.
Domino, musæ, templo.
Dominum, musam, templum.
Et reliqua eodem modo.

SI veterũ Grãmaticorũ vellemus persequi vestigia, nihil erat cur hãc, et proximas adiectiuorũ formas superioribus adiungeremus: illi enim mobilia nomina, quę ternas aut binas figuras haberẽt non coiunctim, sed separatim singula per se declinabãt: hic bonus exempli causa, vt hic dominus. hęc bona, vt hæc musa: hoc bonũ, vt hoc templũ: vnde hæc adiectiua primę & secũdæ declinationis appellantur. Hic & hęc breuis, vt hic & hæc parẽs: hoc breue, vt hoc tempus: aut singula per se, hic breuis, vt hic sermo: itidẽ hæc breuis. Quod etiã apud Varronẽ lib 3. de Analo. videre est, sic enim quosdã ordines disponit, Hic albus, huic albo, huius albi: hęc alba, huic albę, huius albæ, hoc albũ, huic albo, huius albi. In eodẽ, Eius casus literarũ discriminibus facilius reliquorũ varietate discernere poterit, quod ei habẽt exitus aut in a vt hæc terra: aut in e, vt hæc lance: aut in i, vt hæc leui. Verũ quoniã hæc declinãdi ratio nõnullas habet opportuni-

Este, vel estote,
Sint.

FVTVRVM.

Esto tu, vel eris,
Esto ille, vel erit,
Plur. Estote, vel eritis,
Sunto, vel erunt.

tibi videtur? Lege quæ in primam verborum declinationem scripsimus: nam spero fore, vt planissime intelligas, nihil contra aut veterum grammaticorum sententiam, aut autorum vsum à nobis dictum esse.

Modus Optatiuus.

QVid attinet toties ad primæ coniugationis scholia te reijcere? Nisi etiam Quintilianum hanc optatiui dispositionem probasse cognoueris, omnem in me culpam transferto. Ne mireris easdem voces Lusitanas varijs temporibus subseruire, quos etiam apud Latinos interdum reperies, cuius rei causa est ipsa optandi affectio, quę sæpenumero ita perplexa est, vt vix discernas ad quod nam potissimum tempus spectet. Præteriti perfecti hæc & similia esse poterunt, Audio tres milites tantum fuisse desideratos. Vtinam non fuerint multoplures. Queira Deosq̃ nam fossem muytos mais. *Pater tuus melius valebat proximis diebus. Vtinam fuerit plane confirmatus.* Queira Deos que seja ja são de todo. *Verbum* Seja, *beneficio aduerbij*, Ia, *ad prgteritum relatum est.*

Optatiui modi tempus præsens, & imperfectum.

Vtinam essem,
Esses,
Esset,
Plur. Vtinam essemus,
Essetis,
Essent.

Præteritum perfectum.

Vtinam fuerim,
Fueris,
Fuerit,
Plur. Vtinam fuerimus,
Fueritis,
Fuerint.

Præteritum plusquam perfectum.

Vtinam fuissem,
Fuisses,
Fuisset,
Plur. Vtinam fuissemus,
Fuissetis,
Fuissent.

FVTVRVM.

Vtinam sim,
Sis,
Sit.
Plur. Vtinam simus,
Sitis,
Sint.

Modus

Modus Coniunctiuus.

SI *Coniunctiuo præponatur particula Cum, cùm Lusitani indicatiuo explicant, exempli causa, Cum sim pauper nemo amicitiam meam expetit,* Como sou pobre ninguem deseja minha amizade. *Cum essem pauper nemo amicitiam meam expetebat,* Como era pobre. &c. *Cum sis bonus existimas omnes tui similes esse,* Como sois bom, pareceuos q̃ todos ho sam. *Cum diu fueris miles, non miror te interdum minas iactare,* Como fostes muito tempo soldado. &c. *Cum antea fuissem pauperrimus, paruo contentus eram,* Como dantes fora muito pobra, contentauame com pouco. *Vtuntur etiam eleganter gerundijs, cum interpretantur hunc modum. Audes ista dicere, cum sis vir nobilis.* Atreueisnos a dizer isso sendo vos homẽ nobre? *Poterám ne tibi opem ferre, cum essem pauper?* Podiauos ajudar sendo eu pobre? *Non miror te lente conualescere, cum diu fueris ægrotus,* Sendo vos, ou estando tanto tempo doente. *Incidi in grauissimum morbum, cum nunquam antea fuissem ægrotus,* Nam sendo ate entam doente. *Tandem mortem obijt, cum annos prope viginti membris omnib. captus fuisset.* Finalmente acabou, auendo perto de vinte annos que estaua entreuado. *Locutiones illæ,* Como seja, como fosse, *& aliæ eiusdem generis ijs, qui Lusitanè sciunt minimè probantur. Non miror te ista dicere cum sis miles,* Nam me espanto dizerdes isso, como sejais soldado, *inauditum est,* Nam me espanto dizerdes isso pois sois soldado, *ou* ja q̃ sois soldado, *dicitur bene Lusitanè. Cum ergo huic modo particula, Cum, præponitur, eàm in Lusitanas,* Como, Pois, *addito indicatiuo conuertes: aut vteris gerundijs, Quando aut illis, aut his vtendum sit, vsus te docebit, Non miror te lente conualescere, cum diu fueris ægrotus,* Como estiuestes tanto tempo doente, nam me espanto conualecerdes de vagar. Nam me espanto conualescerdes tam de vagar pois estiuestes tanto tempo doente; Nam me espanto conualescerdes de vagar, sendo ou estando tanto tempo doente: *hîc & particulæ, & gerundia locum habent. Illustrauimus hunc modum tam multis exemplis, vt intelligant qui de Lusitanæ linguæ, maxime hoc loco, inopia conqueruntur, ei sæpenumero non tam verba deesse, quàm qui ea velint exquirere. Habet coniunctiuus etiam voces proprias* Seja, fosse, *quibus locus est, cum eas particulæ, Vt, Ne, & aliæ nonnullæ præcedunt. Nunc te rogo vt sis liberalis, olim ne esses prodigus rogabam,* Agora rogote que sejas liberal, os annos passados rogauate que nam fosses prodigo. *Cic. ad Att 8. Plura scriberem, si ipse possem,* Se podera. *Teren. Adelph. — si tu sis homo Hic faciat.* Se fordes homẽ. *Itaq; Sim, nulla præposita particula potest reddi Lusitane* Eu sou, seria, for, sendo eu. *Essem,* Eu era, fora, fosse, sendo eu. *Quo pacto pueris Lusitanis hæc duo tempora, si fieri posset,*

Numero Plurali.

Nominatiuo	Felices & Felicia.
Genitiuo	Felicium.
Datiuo	Felicibus.
Accuſatiuo	Felices & Felicia.
Vocatiuo	ô Felices & Felicia.
Ablatiuo	à Felicibus.

celerior, & exercitatior: ita tamen vt cum aliquo Subſtantiuo coniungantur.

Poëta	*Bonus, melior, optimus.*
Scurra	*Malus, peior, peſſimus.*
Digitus	*Paruus, minor, minimus.*
Vir	*Magnus, maior, maximus.*

Facilis, facilior, facillimus.
Difficilis, difficilior, difficillimus.
Humilis, humilior, humillimus.
Similis, ſimilior, ſimillimus.
Diſſimilis, diſſimilior, Diſſimillimus.

Cum ſextus caſus nominum, quæ literis, N, & S, terminantur in E, vt Verius Flaccus autor grauiſſimus decet, fere exeat: cumq́; genitiuus multitudinis eorundem nominum raro ab oratoribus imminuatur; ſiquidem, Diligentiū, elegantium, ingentium, & alios id generis caſus, plenos, non imminutos, Diligentum, elegantum &c. ferme vſurpant; in locum nominis, Prudens ſubſtituimus, Felix, ne imperitis errandi anſam claremus. Non negamus eſſe quædam, quorum ablatiuus etiam I, litera finiatur, cuiuſmodi ſunt, Ingens, recens, vehemens: de quibus atque participijs, quæ eiuſdem ſunt poſitionis, fuſius ſuo loco diximus. Hinc enim tantum nobis admonendus fuit lector de hac exemplorum permutatione. Felix in primis placuit, quod eo Diomedes & Donatus vſi fuerint.

Nomina Anomala.

Nomina Anomala, quòd ad rem attinet, dicuntur quæ à ſimilium declinatione aliqua ex parte deflexerunt, vt Domus, exempli cauſa, quamuis ſit quartæ declinationis, & ſimile his nominibus Manus, Tribus, tamen ab eorum declinatione deflexit, cum aliqua ex parte nomina ſecundi ordinis imitetur. Item duo, duæ, duo: ambo, ambæ, ambo, ita quidem cum adiectiuis primi & ſecundi ordinis conſentiunt, vt ab eis etiam diſcrepent. Verum de analogia & anomalia ſuo loco, Deo iuuante, nonnihil dicemus.

Nominatiuo	hæc Domus.
Genitiuo	Domi vel Domus.
Datiuo	Domui.
Accuſatiuo	Domū.
Vocatiuo	ô Domus.
Ablatiuo	à Domo.

Quæ voces locum, quæ ædificium, quæ vtrunque ſignificent, procedente tempore diſcent pueri: quare nihil aliud hîc ab eis quam declinandi ratio exigatur. Harum domuum, & has domus reperies quidem, ſed rarius.

Pluraliter.

Nominatiuo	Domus.
Genitiuo	Domorum vel Domuum.
Datiuo	Domibus.
Accusatiuo	Domos, vel Domus.
Vocatiuo	ò Domus.
Ablatiuo	à Domibus.

Pluraliter.

Nominatiuo	Duo, duæ, duo.
Genitiuo	Duorum, duarum, duorũ.
Datiuo	Duobus, duabus, duobus.
Accusatiuo	Duos, vel duo, duas, duo.
Vocatiuo	ò Duo, duæ, duo.
Ablatiuo	à Duobus, duabus, duobus.

Ambo eodem modo declinatur.

Pluraliter.

Nominatiuo	Ambo, ambæ, ambo.
Genitiuo	Amborum, ambarũ, amborum.
Datiuo	Ambobus, ambabus, ambobus.
Accusatiuo	Ambos, vel ambo, ambas, ambo.
Vocatiuo	ò Ambo, ambæ, ambo.
Ablatiuo	ab Ambobus, ambabus, ambobus.

Duo, & Ambo accusandi casus generis masculini potius ad Poëtas, quam ad alios scriptores pertinent. Cic. Appio lib. 3. ep. 4. Duos enim duarum ætatum plurimi facio eadem ratione Cn. Pompeium filiæ tuæ socerum, & M. Brutum generum tuũ, sic enim habent libri correcti, non duo, vt quidam legit.

Plus, quòd numero singulari neutrum est, plurali vero hi & hæ plures, & hæc plura, anomalum quidem est genere, sed non declinatione, quare huc minime spectat.

De Pronominum declinatione.

PRonomina distribuit M. Varro in Finita, & Infinita: illa Pronomina, hæc Prouocabula appellat: vtraque Articulos. Infinita, & Prouocabula vocat, quòd ponantur pro vocabulis, quæ Infinita sunt. Finita vero & Pronomina, quòd pro nominibus ponantur quæ Finita sunt. Articulos autem, quòd sint veluti quidam nodi & articuli orationis. nam nomen & verbum membra sunt præcipua, ex quibus corpus orationis constat. Dicam apertius, Quæ recentiores nomina appellatiua siue communia vocant, eadem Varro Vocabula appellat: quæ illi propria, hic Nomina. Idem Vocabula, Infinita: Nomina, Finita dicit. Audiamus ipsum Varronem (quem Fabius lib. 10. *Romanorum eruditissimum ac linguæ Latinæ peritissimum appellat) de Analog.* 1. *Sequitur, inquit,*

de Nomi-

de Nominibus, quæ differunt à Vocabulis, ideo quòd sunt finita, ac significant res proprias vt Paris; Helena: cum vocabula sint infinita, ac res cõmunes designent, vt vir, mulier. Idem in eodem, Quare quod ad vniuersam verborum naturam attinet, hæc attigisse modo satis est: quod ad partes singulas orationis, deinceps dicam: cuius quoniam sunt diuisiones plures, nunc ponam potissimum, in qua diuiditur oratio seruãda, vt natura in quatuor partes: vnam, quæ habet casus: alteram, quæ habet tempora: & tertiam quæ habet neutrum: & quartã, in qua est vtrunque: hanc vocant quidam Appellandi, Dicendi Adminiculandi, Iungendi. Appellandi dicitur, vt homo, Nestor. Dicendi, vt scribo, & lego. Iungendi vt, at, q;. Adminiculandi, vt doctè, & commodè. Appellandi partes sunt quatuor, è queis dicta à quibusdam Prouocabula, quæ sunt vt Quis, Quæ. Vocabula, vt scutum, gladius. Nomina, vt Romulus, Remus. Pronomina, vt hic, hæc Duo media dicuntur Nomina: prima & extrema Articuli. Vides quemadmodum prima & extrema, hoc est, Prouocabula & Pronomina appellet Articulos? Illud etiam obiter notabis duo media, idest, Vocabula & Nomina appellari Nomina. Itaque Nomen hic complectitur & propria, & appellatiua. Audiamus cætera quæ sequuntur, Primũ genus est infinitum, secundum vt infinitum: tertium vt finitum, quartum finitum. Primum genus, hoc est, Prouocabula appellat infinitum, secundum idest, Vocabula, vt infinitum: tertium vt finitum, idest Nomina: quartum finitum, hoc est, pronomina. Idem in 3. postquam de articulis egit, hæc adiungit, Illud habent quod partim sunt finita, vt hic & hęc. Partim infinita vt Quis, quæ. Et in eodem. Vt in articulis duæ partes sunt finitæ, & infinitæ, sic in vocabulis duæ, Vocabulum & Nomen, non enim idem oppidum & Roma, cum oppidum sit Vocabulum: Roma, Nomen. Cum dixit, In vocabulis duæ, Vocabulum propria & appellatiua comprehendit, vt supra Nomen. Itaq; Vocabulum & Nomen interim apud Varronem in eadem re dicuntur. Probus grammaticus in primis nobilis. qui etiam Gellium & Suetonium ætate antecessit, tertium genus addidit. Minus quam finitum. Itaq; pronomina distribuit in Finita & Infinita et minus infinita, quem postea Diomedes, Donat. Seruius secuti sunt.

Finita sunt, inquit, Diomedes, quæ notant certum numerum, & gestum dirigunt ad certam personam vt Ego. Infinita, quæ certam non recipiunt personam, vt Quis, quæ quod. Minus quàm finita sunt, quæ certis & incertis personis aptari possunt, vt Ipse, Ego, Tu, Ille: appellant cæteri finita, Probus pronomina personalia, quod idem est. Sergio non probatur Probi diuisio, ait enim pronomina omnia aut esse finita, aut infinita, Donatumq; melius in priore libello in has duas partes diuisisse, quod quidem Donatus initio, dicit, sed in pronominib. declinãdis, etiã minus quam finita vocat. Sed ne nimium sim grammaticus, qui plura volet, ipsos adeat, quos citaui. Vnum superest necessario explicandum, Prouocabula etiã pro Nominibus, hoc est, pronomina infinita, vt Quis, quæ, quod etiam pro proprijs nominibus licet confuse posse poni. Cic. ad Atticum lib. 8. Volo exquiras, quam diligentissime

BIBLIOTECA NAZ. ROMA

gentissime poteris, num quem accusent, num cui succenseant. Quid dico, num cui? num Pompeio. Vides vt prouocabulum, Cui, interprete eodem Cicerone, ponatur pro nomine Pompeio? Quidam recentiores prouocabula appellant quæuis pronomina. Quod ad numerum pronominum attinet, alij, vt supra diximus, vnum, & viginti, alij plura, alij pauciora posuerunt: nos quæ plerique omnes admittunt, ex tam multis selegimus: quibus nemo veterum, quos quidem viderim, certas declinationum formas attribuit, præter vnum Priscianum, qui ea in quatuor formas distribuit. Sed cur certi eis ascribantur ordines, cum singula singulis constent vocabulis? Deinde cum vltima litera, vel syllaba genitiui alias formas ab alijs separet, qua ratione tria primitiua mei, tui, sui à deriuatiuis separabimus? Postremo cum hæc declinationum distinctio nullam afferat pueris vtilitatem, non video cur multitudine præceptorum sint obruendi. Quare more veterum simpliciter ea declinabimus, nulla facta ordinum mentione.

DE PRONOMINVM *primitiuorum declinatione.*

Ego pronomen personæ primæ, numeri singularis, sic declinabitur.

Nomin. Ego.
Geniti. Mei.
Datiuo Mihi, vel mi
Accusat. Me.
Ablati. à Me.

Pluraliter.

Nomin. Nos.
Geniti. Nostrũ, vel nostri.
Datiuo Nobis.
Accusat. Nos.
Ablati. à Nobis.

Tu, pronomen personæ secundæ, numeri singularis, sic declinabitur.

Nomina. Tu.
Genitiuo Tui.
Datiuo Tibi.
Accusatiuo Te.
Vocat. ò Tu.
Ablatiuo à Te.

Interrogandi casus mis, & tis consulto omisimus, quorum neque Grammaticorum proceres Probus, & Diomedes vllam mentionem fecerunt.

Pluraliter.

Nominat. Vos.
Genitiuo Vestrum, vel vestri.
Datiuo Vobis.
Accusati. Vos.
Vocati. ò Vos.
Ablati. à Vobis.

¶ Sui, pronomen personæ tertiæ, numeri vtriusque, sic declinabitur.

Genitiuo Sui.
Datiuo Sibi.
Accusatiuo Se.
Ablatiuo

Hæc tria docent veteres esse omnis generis, quòd cum omnibus generibus iungantur. Ego vir fœmina, mancipium hoc feci, quo pacto

Ablatiuo à Se.
Pluraliter.
Genitiuo Sui.
Datiuo Sibi.
Accusatiuo Se.
Ablatiuo à Se.

pacto facilè probassent, Animal esse omnis generis cùm iisdem adiungatur, siquidem Vir animal, fœmina animal, mancipium animal hoc feci. Videntur hæc potius substantiuorum naturam redolere.

Pronomina Hic, iste, ille, ipse, is, idem, quæ aliqua ex parte primam & secundam nominum adiectiuorum declinationem imitantur, sic declinantur.

Nominatiuo Hic, hæc, hoc.
Genitiuo Huius.
Datiuo Huic.
Accusatiuo Hunc, hanc, hoc.
Ablati. ab Hoc, hac, hoc.
Numero plurali.
Nominatiuo Hi, hæ, hæc.
Genitiuo Horũ, harũ, horũ.
Datiuo His.
Accusatiuo Hos, has, hæc.
Ablatiuo ab His.
Numero singulari.
Nominatiuo Iste, ista, istud.
Genitiuo Istius.
Datiuo Isti.
Accusati. Istum, istam, istud.
Ablati. ab Isto, ista, isto.
Plurali.
Nominat. Isti, istæ, ista.
Genitiuo Istorũ, istarũ, istorũ
Datiuo Istis.
Accusati. Istos, istas, ista.
Ablati. ab Istis.
Numero singulari.
Nominatiuo Ille, illa, illud.
Genitiuo Illius.
Datiuo Illi.
Accusati. Illum, illam, illud.
Ablati. ab Illo, illa, illo.

Plurali.
Nomina. Illi, illæ, illa.
Genitiuo Illorũ, illaũ, illorũ.
Datiuo Illis.
Accusati. Illos, illas, illa.
Ablati. ab Illis.
Numero singulari.
Nominati. Ipse, ipsa, ipsum.
Genitiuo Ipsius.
Datiuo Ipsi.
Accusati. Ipsum, ipsã, ipsum.
Ablati. ab Ipso, ipsa, ipso.
Plurali.
Nominat. Ipsi, ipsæ, ipsa.
Geniti. Ipsorũ, ipsarũ, ipsorum.
Datiuo Ipsis.
Accusati. Ipsos, ipsas, ipsa.
Ablatiuo. Ipsis.
Numero singulari.
Nominatiuo Is ea, id.
Genitiuo Eius
Datiuo Ei.
Accusatiuo Eum, eam, id.
Ablatiuo ab Eo, ea, eo.
Plurali.
Nominatiuo Ii, eæ ea.
Genitiuo Eorũ, earũ, eorũ.
Datiuo Eis, vel ijs.
Accusatiuo Eos, eas, ea.

gentiſſime poteris, num quem accuſent, num cui ſuccenſeant. Quid dico, num cui? num Pompeio. Vides vt pronocabulum, Cui, interprete eodem Cicerone, ponatur pro nomine Pompeio? Quidam recentiores pronocabula appellant quæuis pronomina. Quod ad numerum pronominum attinet, alij, vt ſupra diximus, vnum, & viginti, alij plura, alij pauciora poſuerunt: nos quæ plerique omnes admittunt, ex tam multis ſelegimus: quibus nemo veterum, quos quidem viderim, certas declinationum formas attribuit, præter vnum Priſcianum, qui ea in quatuor formas diſtribuit. Sed cur certi eis aſcribantur ordines, cum ſingula ſingulis conſtent vocabulis? Deinde cum vltima litera, vel ſyllaba genitiui alias formas ab alijs ſeparet, qua ratione tria primitiua mei, tui, ſui à deriuatiuis ſeparabimus? Poſtremo cum hæc declinationum diſtinctio nullam afferat pueris vtilitatem, non video cur multitudine præceptorum ſint obruendi. Quare more veterum ſimpliciter ea declinabimus, nulla facta ordinum mentione.

DE PRONOMINVM *primitiuorum declinatione.*

Ego pronomen perſonæ primæ, numeri ſingularis, ſic declinabitur.

Nomin. Ego.
Geniti. Mei.
Datiuo Mihi, vel mi
Accuſat. Me.
Ablati. à Me.

Pluraliter.

Nomin. Nos.
Geniti. Noſtrũ, vel noſtri.
Datiuo Nobis.
Accuſat. Nos.
Ablati. à Nobis.

Tu, pronomen perſonæ ſecundæ, numeri ſingularis, ſic declinabitur.

Nomina. Tu.
Genitiuo Tui.
Datiuo Tibi.
Accuſatiuo Te.
Vocat. ò Tu.
Ablatiuo à Te.

Pluraliter.

Nominat. Vos.
Genitiuo Veſtrum, vel veſtri.
Datiuo Vobis.
Accuſati. Vos.
Vocati. ò Vos.
Ablati. à Vobis.

Interrogandi caſus mis, & tis conſulto omiſimus, quorum neque Grammaticorum proceres Probus, & Diomedes vllam mentionem fecerunt.

¶ Sui, pronomen perſonæ tertiæ, numeri vtriuſque, ſic declinabitur.

Genitio Sui.
Datio Sibi.
Accuſatiuo Se.
Ablatiuo

Hæc tria docent veteres eſſe omnis generis, quòd cum omnibus generibus iungantur. Ego vir fæmina, mancipium hoc feci, quo pacto

Ablatiuo à Se.
Pluraliter.
Genitiuo Sui.
Datiuo Sibi.
Accuſatiuo Se.
Ablatiuo à Se.

pacto facilè probaſſent, Animal eſſe omnis generis cùm iiſdem adiungatur, ſiquidem Vir animal, fœmina animal, mancipium animal hoc fcci. Videntur hæc potius ſubſtantiuorum naturam redolere.

Pronomina Hic, iſte, ille, ipſe, is, idem, quæ aliqua ex parte primam & ſecundam nominum adiectiuorum declinationem imitantur, ſic declinantur.

Nominatiuo Hic, hæc, hoc.
Genitiuo Huius.
Datiuo Huic.
Accuſatiuo Hunc, hanc, hoc.
Ablati. ab Hoc, hac, hoc.
Numero plurali.
Nominatiuo Hi, hæ, hæc.
Genitiuo Horũ, harũ, horũ.
Datiuo His.
Accuſatiuo Hos, has, hæc.
Ablatiuo ab His.
Numero ſingulari.
Nominatiuo Iſte, iſta, iſtud.
Genitiuo Iſtius.
Datiuo Iſti.
Accuſati. Iſtum, iſtam, iſtud.
Ablati. ab Iſto, iſta, iſto.
Plurali.
Nominat. Iſti, iſtæ, iſta.
Genitiuo Iſtorũ, iſtarũ, iſtorũ
Datiuo Iſtis.
Accuſati. Iſtos, iſtas, iſta.
Ablati. ab Iſtis.
Numero ſingulari.
Nominatiuo Ille, illa, illud.
Genitiuo Illius.
Datiuo Illi.
Accuſati. Illum, illam, illud.
Ablati. ab Illo, illa, illo.

Plurali.
Nomina. Illi, illæ, illa.
Genitiuo Illorũ, illaũ, illorũ.
Datiuo Illis.
Accuſati. Illos, illas, illa.
Ablati. ab Illis.
Numero ſingulari.
Nominati. Ipſe, ipſa, ipſum.
Genitiuo Ipſius.
Datiuo Ipſi.
Accuſati. Ipſum, ipsã, ipſum.
Ablati. ab Ipſo, ipſa, ipſo.
Plurali.
Nominat. Ipſi, ipſæ, ipſa.
Geniti. Ipſorũ, ipſarũ, ipſorum.
Datiuo Ipſis.
Accuſati. Ipſos, ipſas, ipſa.
Ablatiuo. Ipſis.
Numero ſingulari.
Nominatiuo Is ea, id.
Genitiuo Eius
Datiuo Ei.
Accuſatiuo Eum, eam, id.
Ablatiuo ab Eo, ea, eo.
Plurali.
Nominatiuo Ii, eæ ea.
Genitiuo Eorũ, earũ, eorũ.
Datiuo Eis, vel ijs.
Accuſatiuo Eos, eas, ea.

Ablatiuo ab Eis, vel ijs.
Numero singulari.
Nominatiuo Idem, eadem, idē
Genitiuo Eiusdem.
Datiuo Eidem.
Accusatiuo Eundē, eandē idē.
Ablatiuo ab Eodē, eadē, eodē.
Plurali.
Nominati. Iidem, eædē, eadē.
Gen. Eorūdē, earundē, eorundē.
Datiuo Eisdem, vel ijsdem.
Accusatiuo Eosdē, easdē, eadē.
Ablatiuo ab Eisdem, vel ijsdem.

Cur nō dicitur Ipsud, ut Illud, Istud? Quia apud Priscos ipsus, ipsa, ipsum, ut bonus, a, um, dicebatur: consuetudo tamē Ipsus reiecit, Ipse vero probauit, vide Diomedem lib. 1. Ei, & eidem nominandi casus multitudinis, merito à Diomede & Donato prætermissi sunt, quos tamen Priscianus non omnino reiecit: quibus licet vtare, cum apud bonos autores legeris, id quod non facilè assequeris. Iisdem multò vsitatius est quam eisdē, etiam apud Ciceronem, de vtroq; scribit idem in Oratore sic-In templis isdem, probauit Ennius: at eisdem erat verius, nec tamen eisdem, opimius: male sonabat iisdem, impetratum est à consuetudine, vt peccare suauitatis causa liceret. Hæc ille. Ennius cum dixit: In templis isdem, maluit vti verbo imminuto Isdem, quam pleno Eisdem, vel Iisdem: male sonabat eo loco Isdem, ipse tamen Cicero, vt dixi, ferè non aliter loquitur, adeo vt Diomedes, & Donatus Eisdem ob eam causam videantur minime probasse.

De deriuatiuorum declinatione.

Meus, mea, meum: tuus, tua, tuum: suus, sua, suum: noster nostra, nostrum: vester, vestra, vestrum declinantur, vt nomina adiectiua primæ & secundæ declinationis.

Numero singulari.
Nom. Meus, mea, meum.
Geni. Mei, meæ, mei.
Dati. Meo, meæ, meo.
Accus. Meū, meā, meū.
Vocat. ò Mi, mea, meum.
Abl. à Meo, mea, meo.
Plurali.
Nom. Mei, meæ, mea.
Geni. Meorū, mearū, meorum.
Dati. Meis.
Accusat. Meos, meas, mea.

Veteres Mius dicebant, vnde vocatius ò mi. Vide Diomedem lib. 2. Charisiū, et Celsum apud Prisc. lib. 12.

Vocatiuo ò Mei, meæ, mea.
Ablatiuo à Meis.

Hæc tria Vocatiuo carent.

Tuus, tua, tuum.
Suus, sua, suum.
Vester, vestra, vestrum.

Noster, nostra, nostrum.
Vocatiuo ò noster, nostra, nostrum.

Nostras

Noſtras, & veſtras, pronomina deriuatiua omnis generis, declinantur vt nomina adiectiua tertiæ declinationis.

N. Hic & hæc & hoc noſtras.
G. Noſtratis.
D. Noſtrati.
A. Noſtratem, & noſtras.
V. ò Noſtras.
A. à Noſtrate, vel noſtrati.

Pluraliter.

N. Noſtrates, & noſtratia.
G. Noſtratium.
D. Noſtratibus.
A. Noſtrates & noſtratia.
V. ò Noſtrates & noſtratia.
A. à Noſtratibus.

Hic, & hæc, & hoc veſtras vocatiuo caret.

Noſtras, veſtras, Arpinas, Capenas, Caſſinas, Priuernas, & multa alia eiuſdem generis priſcis illis temporibus plena fuerunt Noſtratis, veſtratis, Arpinatis, & cætera eodem modo. Caſſius Hemina in 3. Annal. apud Priſcianum lib. 12. Hos libros ſi quis noſtratis ſapiens. Cato in 1. Orig. apud eumdem lib. 7. Si quis mortuus eſt Arpinatis, eius hæredes ſacra non ſequuntur. Idem in eodem, Sed lucus Capenatis. Neutrum deſinebat in e, (vt placet grammaticis) nullum tamen, quod ſciam, ponunt exemplum. Eruditius ſeculum maluit imminutis quam plenis vti, ita vt figura vna omnia genera complecteretur. Cic. ad Att. lib. 16. Veni ad pontem Tiretium, in quo flexus eſt ad iter Arpinas. Liu. 5. ab Vrb. Corñelijs Falliſcum bellum: Valerio, ac Seruilio Capenas ſorte euenit. Et 8. Eodem anno Priuernas bellum initum eſt. Sextus caſus ſæpe in e, deſinit. Cic. pro Cluent. C. & L. Fabritij fratres gemini ex municipio Aletrinate. Idem pro Vareno apud Priſc. lib. 7. C. Ancharius Rufus fuit à municipio Fulgenate. in eodem, In præfectura Fulgenate. Liu. lib. 5. ab Vrb. In Capenate agro. Valer. Max. lib. 6. Ex illo Mario tam humili Arpinate.

Prouocabulum, ſiue pronomen relatiuum Qui, quæ, quod, ſic declinabitur.

Numero ſingulari.

Nominatiuo Qui, quæ, quod.
Genitiuo Cuius.
Datiuo Cui.
Accuſatiuo Quem, quam, quod.
Ablatiuo à Quo vel qui, qua vel qui, quo vel qui.

Plurali.

Nominatiuo Qui, quæ, quæ.
Geni-

Prouocabulum relatiuum Qui, quæ, quod, ſeparauimus ab interrogatiuo Quis, ne permiſta et confuſa declinatio pueris tenebras offunderet.

Potuit quidem Latina lingua relatiuis carere, niſi elegantiæ rationem habuiſſet. Quotus enim quiſque etiam ornatæ, & elegantis orationis hoſtis, faſtidium ferret ſi antecedentia vocabula

Genitiuo Quorũ, quarũ, quorũ.
Datiuo Queis, vel quibus.
Accusatiuo Quos, quas, quæ.
Ablatiuo à Queis, vel quibus.

cabula & nomina tertio quoque verbo repeterentur? In horum itaque locum prouocabula, & pronomina non necessitate exigente, sed elegantia repetitionum tædium horrente atq; reformidante, substituta sunt.

Quia, prouocabulum, siue pronomen interrogatiuum, siue infinitum, sic declinabitur.

Numero singulari.

N. Quis vel qui, quæ, quod, vel (quid.
G. Cuius.
D. Cui.
A. Quẽ, quam, quod, vel quid.
A. à Quo, qua, quo, uel qui.

Plurali.

N. Qui, quæ, quæ.
G. Quorum, quarum, quorum.
D. Queis vel quibus.
A. Quos, quas, quæ.
A. à Queis vel quibus.

Quis, modo interrogatiuum est. Terent. Andr. Quis hic loquitur? modo infinitum. Virg. 3. Eclog. Nescio quis teneros oculus mihi facinat agnos.

Qui interdum pro Quis ponitur. Cic. pro Domo sua, Qui tantus fuit labor? quæ simultas? Idem pro Planc. Neque enim qui illi nummi fuerint, nec quæ tribus, nec qui diuisor ostenderis. Terent. Phor. Nam qui erit rumor populi, inquit, si id feceris? Idem And. Nescio qui senex modo venit.

Cui, apud priscos etiam fuit genitiuus, vnde quisquis, cuicui. Cicero pro Sex. Rosc. Vereor enim cuicuimodi est Rosci, ne ita hunc videar seruare vt tibi omnino non pepercerim. Idem ad Att. lib. 3. Tu, velim ad me omnia quam diligentissime, cuicuimodi sint scribas. Et in extremo lib. 5. Tusc. Equidem me etiam conscripturum arbitror, vbi enim melius vti possumus hoc, cuicuimodi est, otio? pro cuiuscuiusmodi est. Vide Prisc. lib. 13. Datiuus Queis, parum videtur vsitatus, cum interrogatiuè aut infinitè accipitur.

Distulimus in hunc locum prouocabulum Qui vel qui, propterea quòd à quibusdam inter nomina, ab alijs verò inter pronomina numeretur. Pronomen quidem esse infinitum affirmant Probus, Diomedes, Donatus, Seruius, ac cæteri veteres grammatici. Varro prouocabulum vt paulo ante diximus, & infinitum articulum appellauit. Probus non solum quis vel qui, sed etiam quantus, tantus, qualis, talis pronomina infinitæ qualitatis nominat: his addidit Diomedes Cuius, quotus, totus: Donatus in posteriore libello de octo partibus adiungit Cuius,

ius,cuia,cuium,quot,tot. Priscianus tamen qui ætate Iustiniani Cæsaris scripsit, ait lib.2. veteres grammaticos Græcos fuisse deceptos, qui hæc putauerint esse pronomina, eorumq; errores Latinos fuisse secutos: se vero Apollonij, & Herodiani, qui veterum errata correxerint, sententiæ accedere. Idem lib. 13. Longa disputatione idem nititur confirmare, cuius disputationis hæc ferè est summa, Pronomina, pro nominibus proprijs duntaxat poni, vt Cicero scribit, idem recitat: at Quis, non esse pronomen cum accipiatur tum pro proprio, tum pro appellatiuo, vt, Quis fecit? Virgilius, poëta. Cuius argumentum quanti sit non difficile est intelligere. Cur enim non dicam, Orator orationes scribit, idem eas recitat? Idem, pro Oratore accipitur, & Eas pro Orationibus, quæ nomina sunt appellatiua. Cic.1. de Off. Itaq; viros fortes eosdem bonos esse volumus. Idem ad Att lib.2. Venit mihi obuiam puer tuus, is mihi literas abs te reddidit. Sed hæc apertiora sunt, quam vt confirmatione egeant. Quare pronomina pro proprijs & appellatiuis accipiuntur, sed frequentius pro proprijs; qua de causa à Varrone pronomina vocantur, quod nimirum pro nominibus, hoc est, proprijs sæpius ponantur. Quis, vero prouocabulum, quod frequentius pro vocabulis, hoc est, appellatiuis accipiatur. Vide quæ paulo ante de hac re scripsimus. Donatus declinat, Quis vel qui, quæ vel qua, et plurali numero genere neutro, quæ vel qua: item accusatiuo quæ vel qua. Potius Diomedem sumus secuti, qui merito, Qua, prætermisit, cum tantum in compositis nonnullis reperiatur.

Composita ex prouocabulo, Quis, cum præcedit.

Quisnam, quænam, quodnam, vel quidnam, cuiusnam, cuinam.
Quispiam, quæpiam, quodpiam, vel quidpiam, cuiuspiam, cuipiam.
Quisquam, quæquam, quodquã, uel quidquam, cuiusquam, cuiquã.
Quisque, quæque, quodque, uel quidque, cuiusque, cuique.
Quisquis, qdquid, cuiuscuius, cuicui, quẽquẽ, quidquid, à quoquo.
Plur. Quiqui, quorũquorũ, quibusquibus, quosquos, à quibusquibus.

Composita ex Quis cum sequitur.

Aliquis, aliqua, aliquod, uel aliquid, alicuius, alicui.
Ecquis, ecqua, uel ecquæ, ecquod, uel ecquid, eccuius, eccui.
Nequis, nequa, nequod, uel nequid, necuius, necui.
Siquis, siqua, siquod, uel siquid, sicuius, sicui.

Composita ex prouocabulo Qui.

Quicunque, quæcunque, quodcunque, cuiuscunque, cuicunque.

Quidam,

Quidam, quædam, quoddam, uel quiddam, cuiusdam, cuidam.
Quilibet, quælibet, quodlibet, uel quidlibet, cuiuslibet, cuilibet.
Quiuis, quæuis, quoduis, uel quiduis. cuiusuis, cuiuis.

Quædam ex supradictis rursus componuntur.

Vnusquisq;, unaquæq;, unumquodq;, uel unumquidq;, uniuscuiusq;, (unicuique.
Ecquisnam, ecquænam, ecquodnam, uel ecquidnam.

Sergius in posteriorem libellum Donati de octo partibus orationibus declinat Quisquis quemadmodum hic vides, quem Laurent. lib. 3. c. 16. affert: verisimile est omnes casus fuisse in vsu, sed cum infinita prope volumina antiquorum interierint, mirum non est si pauci tantum reperiantur. Teren. Hecy. Quin spolies, mutiles, laceres quemquem nacta sis: sic Plautus. Ablatiuus Quoquo vsitatissimus est. Cicero pro Rab. perd. reo. Quoquo consilio fecit, fecit certe suo. Idem ad Q. Fr. lib. 1. Tu quoquo modo, quoniam Ephesi est, hominem inuestiges velim. Idem Quiqui numero plurali vsus est ad Att. lib. 16. Veteranos, quiqui Cassilini & Calatiæ sunt, perduxit ad suam sententiam. Liuius quibus quibus lib. 5. dec. 1. Nam & ne stirpem domi relinquerent, liberos suos quibus quibus in eam conditionem vt manumitterentur mancipio dabant. Quisputas omisimus propterea quod parum sit vsitatum. Quidcunque non videtur esse in vsu, maxime cum Quodcunq; etiam substantiuè ponatur. Cum prouocabulum Quis sequitur, fœminina singularis numeri, & neutra multitudinis pro æ diphthongo ferè, a, admittunt vt siquis, siqua, siquod, pluraliter siqui, siquæ, siqua. Cicero frequenter Ecquæ pro ecqua numero singulari vtitur ad Att. lib. 7 Quod quæris ecquæ spes pacificationis sit &c. Idem ad Q. Fr. lib. 1. Perspicis profecto ecquæ tam nobis salutis spes relinquatur. Idem tamen 4. Acad. dixit Ecqua poterit in agnoscendo esse distinctio? Idem ad Cassium lib. 15. famil. Sed si quæ sunt onera tuorum, si tanta sunt vt & sustinere possis &c. Ecquisnam, ecquænam, ecquodnam, & ecquidnam apud eundem præcipuè leguntur. In Vatinium, Omnia quæ velis consecuturum ecquid audieris? ecquisnam tibi dixerit? Idem 4. de Finibus, Ecquænam fieri possit accessio? Idem 10. Philip. Ecquodnam principium putabis libertatis capessendæ? Idem in Topic. Ecquidnam honestum sit, ecquid equum reuera, an hæc tantum opinione sint?

DE VERBORVM Coniugatione.

NOMINA declinare, & verba in primis pueri sciant: neq; enim aliter peruenire ad intellectum sequentium possunt. Hæc Fabius lib. 1. cap. 4. De nominum declinatione hactenus dictum est: de verborum antequam dico, oratos etiam atque etiam eos velim, qui hoc declinationis commentariolum chartas euoluendi magis, vt sæpe fit, quam legendi animo, in manus sumpturi sunt: ne me longiorem putent, atque de re trita, & vulgata pluribus verbis egisse, quam res ipsa postularet. Nam si secum ipsi reputent, quam multæ, quam variæ, quam nouæ & inauditæ opiniones quotidie exoriantur, non vt opinor nobis vitio vertant, si in veterum, grauissimorumq; autorum sententijs non solum numerandis, sed etiam pro nostra tenui parte exponendis aliquantulum fuerimus immorati. Etenim si res, vt iam cœpit ire, longius processerit, breui futurum est, vt verba ipsa penitus extinguantur. Quid enim aliud superest, Modis omnibus, contra Varronis Fabij, omniumq; veterum sententiam, funditus sublatis? Iam vero si, non modo veterum ac nobilium grammaticorum, verum etiam Iurisconsultorum de temporum significatione controuersias cum animis suis ijdem cogitent, in bonam, vt spero, partem nostram hanc cunctationem accipient. Quid? Q. Scæuola, Brutus, Manilius dum accuratissimè disputant, sit ne verbum Surreptum erit, ad ante, an post facta referendum, præteritum ne, an futurum tempus adsignificet, otiosi existimandi sunt? P. Nigidius Ciceronis æqualis, ciuitatis Romanæ doctissimus, vt Gellius lib. 17. cap. 7. testatur, dum in eodem modo explicando quarto & vigesimo commentariorum grammaticorum se se torquet nonne apertissimè nos docet uerborum naturam non leuiter attingendam, sed penitus ac radicitus excutiendam? Præterea quæstionem illam in Saturnalitijs conuiuijs positam, qua cognita & perspecta multi nodi soluuntur, verba Scripserim Venerim Legerim, sint ne præteriti an futuri, an vtriusque temporis. Mitto alia eiusdem generis, quæ ne longus sim, non inuitus prætermitto. Ij vero qui non solo chartarum numero contenti erunt, mihi in primis exorandi sunt, vt si quid in ipso statim ingressu offenderint, quod à recentiorum placitis alienum videatur, tantisper assensionem sustineant, dum quæ in primam verborum declinationem scripsimus, diligenter perlegant. Inscripseram hoc commentariolum, De verborum declinatione, solet enim Varro & Fabius etiam cum de verbis est sermo, tum declinationis nomine, tum declinandi verbo vti, ne tamen grammaticis fastidium mouerem, malui inscriptionem perdere.

De verbi substantiui declinatione.

CVM præteritum perfectum & vlterius in patiendi verbis necessario ex substantiuo verbo supplenda sint: prudenter mihi videntur fecisse, qui ipsum in quatuor coniugationum tanquam vestibulo collocarunt: quorum me sententiæ haud pœnitet esse, etiamsi aliud veteribus placuisse minime ignorem.

Sum verbum substantiuum modi indicatiui, temporis præsentis, numeri singularis, personæ primæ, sic declinabitur.

Modi indicatiui tempus præsens.

SVM,
Es,
Est,
Plurali numero.
Sumus,
Estis,
Sunt.

Præteritum imperfectum.

Eram,
Eras,
Erat,
Pl. Eramus,
Eratis,
Erant.

Præteritum perfectum:

Fui,
Fuisti,
Fuit,
Pl. Fuimus,
Fuistis,
Fuerunt, vel fuere.

Præteritum plusquam perfectum.

Fueram,
Fueras,
Fuerat.
Pl. Fueramus,
Fueratis,
Fuerant.

FVTVRVM.

Ero,
Eris,
Erit,
Pl. Erimus,
Eritis,
Erunt.

Futurum perfectum, siue exactũ ex Varronis sententia, Fuero.

Assuescant iam nunc pueri aliquid Latinè dicere, ne verbum ipsum sine fructu memoriæ mandasse videantur: ita enim ad cætera ediscenda alacriores erunt.

Nihil est virtute pulchrius.
Nihil vnquam fuit virtute amabilius.

Imperatiui modi tempus præsens.

Es, vel esto,
Sit,
Plur. Simus,
Este,

Terent. Eunu. Bono animo es.

Ecquid hæc imperatiui species noua tibi

quatuordecim tantum pronomina posuit, in quibus nullum horum est. In posteriore, quam Priscianus secundam artem, alij secundam editionem appellant, hæc ad verbum de his, & nonnullis alijs nominibus scripsit. Neuter, vter, omnis, alter, alius, vllus, ambo, vterque, sunt qui pronomina existiment, eo quòd articulis in declinatione non indigeant. Seruius in commentariolis, quæ in hanc ipsam posteriorem artem scripsit, negat præter vnum & viginti pronomina, quæ ipse enumerat, esse alia, in quibus nullum ex his numerauit. Sergius doctus & antiquus grammaticus, qui in eandem artem scripsit, sic inquit, Neuter, alius, & reliqua constat esse nomina, quoniam Probus viginti vnum dicit esse pronomina, in quibus ista non computantur. Hæc ille. Solus Diomedes ex veteribus, quos quidem legerim, hæc inter pronomina recenset. Priscianus lib. 13. aliquot locis docet esse nomina, quamuis ea quidam similitudine declinationis decepti, inter pronomina numerauerint: nam vnius, vni, solius, soli, & reliqua, quòd ad patrium, & dandi casum attinet, pronomina, vt illius, illi, istius, isti, referunt atque imitantur. Si quis forte in 1. de Analo. legerit nomen Vnus vnius vni à Varrone sine articulis declinatum, ne ideo existimet pronomen esse, alia enim simul eodem loco inclinat in casus, quæ sine vlla controuersia nomina sunt, quæ declinandi ratio nobiscum facit, & ne quærendo loco defatigeris audi ipsum Varronem. Relinquitur, inquit, de casibus, in quo Aristarchei suos contendunt neruos. Dicunt debuisse omnes nominatiuos (sic interdum appellat nomina) & articulos habere totidem casus: nunc alios habere vnum solum, vt literas omnes singulos: alios tres, vt prædium, prædij, prædio: alios quatuor, vt mel, mellis, melli, melle: alios quinque, vt quintus, quinti, quinto quintum, quinte: alios sex, vt vnus, vnius, vni, vnum, vne, vno. Non esse ergo in casibus analogias. Hactenus ille. Hic, vt vides, nominatiui, id est, nomina cum nominibus conferuntur, non articuli, id est pronomina cum articulis; nam idem Varro lib. 3. ait articulos carere vocandi casu, quem hîc apertissimè vides, nam senos habet casus, Vnus.

TERTIA NOMINVM
adiectiuorum declinatio.

Acer, acris, acre, nomen adiectiuum, declinationis tertiæ, numeri singularis, sic declinabitur.

Nominatiuo hic.	Acer, hæc acris, hoc acre.	
Genitiuo	Acris.	
Datiuo	Acri.	*Si nomen adiectiuum habuerit tres*
Accusatiuo	Acrem, & acre.	*formas, prima erit generis mascu-*
Vocatiuo ò	Acer, acris, & acre.	*lini, altera fœminini, tertia neutri.*

Abla- B *Varro*

posset, ediscenda essent, sublatis, inquam, particulis. Nam si particulam praeponas, & voces has omnes adiungas non cohaerent, fit enim solaecismus, aut certè solaecophanes, si dicas Como eu seja, como eu fosse. *Quare in margine ponemus etiam alias particulas, vt tyrones intelligant variam esse horum temporum interpretationem.*

Coniunctiui modi tempus praesens.

Cum sim, Quamuis sim.
Sis, Si sim.
Sit, Nisi sim.
Plur. Cum simus,
Sitis,
Sint.

Praeteritum imperfectum.

Cum essem, Si essem.
Esses,
Esset,
Plur. Cum essemus,
Essetis,
Essent,

Praeteritum perfectum.

Cum fuerim,
Fueris,
Fuerit,
Plur. Cum fuerimus,
Fueritis,
Fuerint.

Praeteritum plusquam perfectum.

Cum fuissem,
Fuisses,
Fuisset,
Plur. Cum fuissemus,
Fuissetis,
Fuissent.

FVTVRVM.

Cum fuero,
Fueris,
Fuerit,
Plur. Cum fuerimus,
Fueritis,
Fuerint.

DE MODO POTENTIALI, Permissiuo siue Concessiuo.

Potentialis modus Permissiuus siue Concessiuus digni quidem sunt propter eorum singularem ornatum & elegantiam, qui non solum, vt caeteri, pleni ac integri perscribantur, sed etiam ut aureis literis exarentur: plus enim splendoris Soli, & venustatis orationi, quam caeteri omnes afferunt. His tamen angustijs circunscriptos, ne rei nouitate offendantur, praeceptoribus exhibemus, optionemq; damus, vt vel intactos omnino praetereant, vel si visum fuerit, auditoribus suis praecipiant, vt memoriae eos mandent. Fuerint'ne cogniti veteribus grammaticis, & an eodem nomine appellati: item quae eorum sit vis atq; natura, omniumq; temporum, exempla suo loco inuenies.

Modi Potentialis tempus præſens.	Modi Conceſsiui ſiue Permiſſiui tempus præſens.
Sim,	Sim,
Præteritum imperfectum,	Præteritum imperfectum,
Eſſem,	Eſſem,
Præteritum perfectum,	Præteritum perfectum,
Fuerim,	Fuerim,
Præteritum plusquam perfectũ,	Præteritũ plusquam perfectũ,
Fuiſſem,	Fuiſſem,
Futurum,	Futurum,
Fuerim.	Fuero.
	Futurum aliter,
	Fueris.

De modo infinito.

Modus Infinitus, vt plenius ſuo loco videbis, quinque habet tempora, quorum præſens & imperfectum voce vna, perfectum itidem & plusquam perfectum vna continentur. Luſitani omnia tempora circuitionib. apertiſſimè diſcernunt, Indicatiuum particulam, Que, *præponentes aiunt te eſſe ducem,* Dizem que ſois capitam. *Aiebant te eſſe ducem,* Diziam que ereis. *Aiunt te fuiſſe ducem,* Dizem que ſoſtes. *Aiebant te fuiſſe ducem,* Diziam que foreis. *Aiunt te fore, aut futurum ducem,* Dizem que ſereis, ou que aueis de ſer capitam. *Interdum vtuntur ſubiunctiuo. Vellem te eſſe omnibus virtutibus ornatum,* Queria que foſſeis. &c. *Locutiones illæ,* Dizem ſerdes capitam: dizem auerdes ſer capitam: *quæq; ſunt generis eiuſdem, linguæ Luſitanæ peritis, haud quaquam probantur. Luſitano infinito locus eſt cum verbis, Poſſum, debeo, cupio, volo, nolo, malo & alijs eiuſdem ſignificationis iungitur, idq; in præſenti & imperfecto, nam perfectum & plusquam perfectum circuitione explicantur, vt Cupio eſſe probus,* Deſejo de ſer virtuoſo, *præſens eſt. Cupiebam eſſe probus,* Deſejaua ſer virtuoſo: *imperfectum eſt: vtrunque verbum Latinum & Luſitanum vna voce contentum eſt. Futurum cum verbis ſperandi, promittendi, iurandi ſuppletur ex voce præſenti addita præpoſitione De, vt Spero me futurum virum doctũ,* Eſpero de ſer. *Interdum eadem voce præſenti Luſitana explicatur plusquam perfectum, vt Poterat iam fuiſſe mortuus, profectus, &c.* Podera ja ſer morto, partido, &c. *Nam illa,* Auer ſido morto, partido, *& his ſimilia, quibus nemo, qui modo Luſitanè ſciat, vtitur è Bætico, vt diximus, barbarè in Luſitanum conuerſa ſunt.*

Scio me esse rudem.

Infiniti modi tempus præsens, & præteritum imperfectum.

Esse,

Scio me fuisse rudem.

Præteritum perfectum, & plusquam perfectum,

Fuisse,

Scio me semper fore rudem.

Futurum

Fore, vel futurum, am, um, esse.

PARTICIPIVM futuri temporis,

Futurus, a, um.

Participium Ens, formauit nouum Sergius Fluuius: ex Græco ὤν, vide Quintil. lib. 8. cap. 3. Gerundia, vel participalia verba Essendi, essendo, essendum, quæ in libello Donati, de octo partibus orationis leguntur, argumento sunt, non ab ipso, sed ab alio nescio quo, coniugationum exempla, aut certe verba anomala addita fuisse, nusquam enim apud veteres leguntur.

Tres fuisse duntaxat apud veteres grammaticos coniugationes.

VEteres illi atque illustres literati, sic enim olim grammatici, vt autor est Suetonius in libello de Illustribus grammaticis, dicebantur, tres tantum verborum declinationes statuerunt: quarum postremam in correptam & productam distribuentes: tertiam correptam appellabant, quam nunc tertiam simpliciter dicimus: tertiam verò productam, quam quartam appellamus. Quo modo Probus, Phocas, Diomedes, & Donatus in posteriore libello de octo partibus orationis loqui consueuerunt. Hinc facile intelligitur locus ille Plautinus in Mercat.

Demiph. Hodie ire in ludum occœpi literarium

Lysimache, ternas, scio iam. L. Quid ternas? D. Amo.

Vidésne etiam priscis illis seculis Amandi verbum in scholis fuisse decantatũ?

De modis verborum.

CVM modus, (vt grammaticis placet) nihil aliud sit quam voluntas, vel animi affectio per vocem adsignificata, mirum est eos tam multas, tam varias hominum voluntates, & affectiones, tam paucis modis circunscripsisse:

ad quas rem propè infinitam conantur reuocare, quam rectè ipsi viderint. Certè voces non paucæ sunt, quarum elegantiam admirereris quidem, sed modum non facile agnoscas. Ex plurimis nonnulla exempla subijciemus. Liu. lib. 6. dec. 1. Tum vero ego, inquit, nequicquam hac dextra Capitolium, arcemq́; seruauerim si ciuem, commilitonemq́; meum tanquam Gallis victoribus captum in seruitutem ac vincula deduci videam. Terent. Hecyr. —denique hercle aufugerim potius quàm redeam, si eo mihi redeundum sciam. Quinti. lib. 10. de Demosthene, Et fortasse epilogos illi mos ciuitatis abstulerit: sed & nobis illa quæ Attici mirantur, diuersa Latini sermonis ratio minus permiserit. In eodem: Ciceronem cuicunque eorum fortiter opposuerim. Virg. 8. Aeneid.

— at tu dictis Albane maneres. Idem 4.
Verum anceps pugnæ fuerat fortuna, fuisset.
Quem metui moritura? faces in castra tulissem?
Implessemq́; foros flammis? gnatumq́;, patremq́;.
Cum genere extinxem? memet super ipsa dedissem?

Idem 6. Hac Troiana tenus fuerit fortuna secuta.

Cic. 2. Acad. Age restitero Peripateticis, qui sibi cum oratoribus cognationem esse: qui claros viros à se instructos dicunt Remp. sæpe rexisse: sustinuero Epicureos tot meos familiares, tam bonos, tam inter se amantes viros, Diodoro quid faciam stoico, quem à puero audiui? Atticus ad Ciceronem lib. 9. Ego quidem tibi non sim autor, si Pompeius Italiam reliquit, te quoque profugere. Portius Cato Declam. in Catilinam. Verum ea dicendi voluptas olim sapientissimo viro M. Catoni planè contigerit, necnon & Galbæ &c. nobiscum verò sententia nostra bene ageretur &c. Quæ cum ita sint mirum non est si alij plures, alij pauciores modos statuerunt. Quintilianus lib. 1. cap. 5. ait quosdam sex, alios octo fecisse. Id per omnes, inquit, orationis partes deprehenditur: frequentissimè in verbo, quia plurima huic accidunt. Ideoq́; in eo fiunt solœcismi per genera, tempora, personas, modos, siue cui status eos dici, seu qualitates placet, vel sex, vel (vt alij volunt) octo. Hic obiter notabis Modos tum status, tum qualitates à nonnullis fuisse appellatos. Modumq́; ipsum attributum esse verbi, & vt apertius cum Quintiliano loquar, Modum verbo accidere, id quod recentiores quidam prorsus negant. Varro lib 3. de Analog. modos verborum species appellat. Quinta, inquit, species optandi, vt dicerem, facerem, dicam, faciam. Sexta imperandi, vt cape, rape capito, rapito Diomedes lib. 1. docet quosdam sex, alios septem, nonnullos octo, quosdam nouem, alios denique decem statuisse, quorum appellationes, ne longior sim, prætermitto: si vacat, Diomedem legito. Nos quinque, quem numerum, vt idem etiam autor erit, plerique amplexi sunt, pueris ediscendos proponemus, in scholijs tamen nihil eorum prætermisuri, quæ ad rem facere videbuntur.

De

De temporibus.

Tempora tria sunt præsens, siue instans, præteritum, futurum. Præsens dicitur cum adhuc aliquid agimus. Præteritum cum agere desiuimus. Futurum cum acturos nos pollicemur. Verum quoniam sæpe fit, vt quæ agere desiuimus, partim inchoata, partim perfecta relinquamus, opus fuit duobus temporibus, vt altero inchoatam, altero verò perfectam actionem significaremus: vnde illud Præteritum imperfectum, hoc perfectum meritò appellatum est, vt scribebam, scripsi. Sunt præterea nonnulla iam quidem absoluta & perfecta, non simpliciter tamen, sed respectu præteriti perfecti, aut imperfecti: quæ etiam suo tempore indigebant, quod Plusquam perfectum siue Vlterius vocatur, vt Iam scripseram cum tu scripsisti. Quo tempore tu scribebas, iam ego scripseram. Cælius Ciceroni lib. 8. Hoc non fecerat, cum priorem epistolæ partem scripsi. Senec. lib. 3. decla. Seruauit me, quem sæpe seruaueram. Cic. ad Att. lib. 8. Cum hæc scribebam, Pompeius iam Brundusium poterat venisse. Varro lib. 2. & 3. de Analog. futurum in Infectum (sic enim solet ille Imperfectum appellare) & Perfectum distribuit: siquidem docet tria esse tempora Infecta, vt pungebam, pungo, pungam: discebam, disco, discam, & totidem perfecta, vt pupugeram, pupugi, pupugero: didiceram, didici, didicero: cuius sententiæ quidam accedentes, futurum hoc Exactum appellarunt, atque sex tempora indicatiuo adscripserunt, cum quibus hæc & nonnulla alia loca facere videntur. Cic. ad Att. lib. 9. Cum tu hæc leges, ego fortasse illum conuenero. Idem 5. Verr. Venio nunc ad epistolam Timarchidis liberti istius, & Accensi, de quo cum dixero, totum hoc crimen decumanum peroraro. Idem ad Planc. lib. 10. Qui Antonium oppresserit, is teterrimum, periculosissimumq; bellum confecerit. Idem act. 1. in Verr. Da mihi boc, concede quod facilè est, quod honestum, quod non inuidiosum est: quod cum dederis sine vllo tuo periculo, sine infamia, illud dederis, vt is absoluatur, cuius ego causa laboro. Idem in eundem 4. Da mihi hoc, iam tibi maximam partem defensionis præcideris. Idem ad Appium lib. 3. Et si cum in prouinciam ueneris, ego annuum munus confecero. Terent. Adelph.

— vbi illinc rediero,

Nihil est, refrixerit res.

Frequentissimè tamen vox hæc nihil aliud significat, quam futurum infectum, nisi fortè sensus aliquis nobis incognitus latet. Cic. Seruilio lib. 13. Feceris igitur mihi gratissimum, si ei declararis, quanti me facias. Idem Silio in eodem, Id mihi, fratriq; meo gratissimum feceris. Ibidem Cæsio, Virum bonum, tuaq; amicitia dignum tibi adiunxeris. Terent. Andr. Si te æquo animo ferre accipiet, negligentem feceris. Ibid. Interea aliquid boni acciderit.

Modus Indicatiuus.

CVM hoc Modo indicemus, rogemus, respondeamus, fateamur, pronuntiemus, definiamus meritò à grammaticis Indicatiuus: à Varrone 3. de Analog. tum rogandi, tum respondendi species: à Quintiliano lib. 1. c.6. modus fatendi, à Probo & Donato 2. edit Pronunciatiuus, à Diomede Finitiuus, à Prisciano lib. 10. Definitiuus appellatur: quem etiam Diome. Prob. Donat. Prisc. Indicatiuum nominant. Huic modo omnes quinque tempora attribuunt, præter Varronem & qui in eius sententiam ierunt, nam cùm futurum perfectum siue exactum addant, sex ei adscribant necesse est.

Prima Coniugatio.

Amo verbum actiuum, modi indicatiui, temporis præsentis, numeri singularis, personæ primæ, coniugationis primæ, sic coniugabitur.

Indicatiui modi tempus præsens.

Amo modestiam tuam. Amo te propter singularem tuam virtutem. Has & his similes locutiones ducent pueri per omnia tempora, vt Amabam modestiam tuam, Amaui modestiam tuam, etc. Neque primas aut secundas pronominum personas exprimant, doceanturq; nunc duntaxat Latinos id raro facere: nam suo tempore quãdo sint exprimendæ, docebuntur. Neque sit magister solicitus de nominatiui & verbi consensu: priusq; si fieri poterit, discipulos doceat bene Latinè loqui, quam causas bene loquendi.

AMO,
Amas,
Amat,
Pl. Amamus,
Amatis,
Amant.

Præteritum imperfectũ.

Amabam,
Amabas,
Amabat.
Pl. Amabamus,
Amabatis,
Amabant.

Amas, s, mutata in bam, fit amabam: sic Docebam.

Præteritum perfectum.

Amaui,
Amauisti,
Amauit,
Pl. Amauimus,
Amauistis,
Amauerunt, vel amauere.

Præte-

Præteritum plusquam perfectum.

Amaui, i, in e, & addita ram, fit amaueram: sic in cæteris coniugationibus.

Amaueram,
Amaueras,
Amauerat,
Plur. Amaueramus,
Amaueratis,
Amauerant.

FVTVRVM.

Amas, s, in bo, fit amabo: sic Docebo.

Amabo,
Amabis,
Amabit.
Plur. Amabimus,
Amabitis,
Amabunt.

Futurum perfectum, siue exactū qui volet addere, erit, Amauero.

Secundam personam præteriti perfecti vtriusq; numeri, & tertiam multitudinis sæpissimè autores imminutam, potius, quàm plenam vsurpant, vt amasti, amastis, audisti, audistis, audierunt, recreastis, recrearunt, quod idem de ijs, quæ à præterito fiunt dictum sit, vt Amaram, audieram, audiero: amassem, audissem. Prima & tertia singularis coniugationis tertiæ, & quartæ etiam imminuuntur, vt petij, petijt, perij, perijt: sed hîc optimus magister vsus in consilium adhibendus erit, sunt enim quædam quibus plenis libentius, quam imminutis vtuntur oratores, vt muniui, audiui. De hac imminutione lege Ciceronis Oratorem. Quid, quod, inquit, sic loqui, Nosse, Iudicasse vetant, Nouisse iubent & Iudicauisse? quasi vero nesciamus in hoc genere, & plenum verbum rectè dici, & imminutum vsitatè. Vide de eadem re, Fabium lib. 1. c. 6. Imminutiones illæ, Dixti, misti, amisti, promisti, tersti, euasti, prospexti, luxti, vixet, extinxem, surrexe, promisse, diuisse, pro dixisti, misisti, amisisti, promisisti, tersisti, euasisti, prospexisti, luxisti, vixisset, extinxissem, surrexisse, promisisse, diuisisse, poetarum sunt propriæ. Priscianus lib. 10. admonet hanc verborum imminutionem locum non habere in verbis quibus inest, u, litera, vt lauo, fauco, moueo, soluo, voluo, nec enim lasti, fasti, mosti, solsti patitur Latini sermonis munditia, pro lauisti, fauisti, &c. reperias tamen interdum modo coniunctiuo aliquid huius generis, siquidem Horatius 1. Sermo. Submosses dixit, pro submouisses, & 2. commorit, pro commouerit. Cic. 5. Verr. Glebam commosset in agro decumano Siciliæ nemo, si Metellus hanc epistolam non misisset. Idem pro Planc. Ego omnium parricidarum tela commossem? Cælius ad Ciceronem lib. 8. Ecquando tu hominem ineptiorem, quam tuum Pompeium vidisti, qui tantas turbus, qui tam nugax esset, commorit? Quidam amauēre, docuēre: & id genus alia ad dualem numerum spectare crediderunt, hoc est, vtendum esse his uocibus,

cum de duobus tantum esset sermo, quorum errorem Fabius lib. 1. cap. 5. refellit. Cic in Orat. vtriusq; vocis meminit his verbis, Nec vero reprehenderim – Scripsere alij rem, & Scripserunt esse verius sentio, sed consuetudini auribus indulgenti libenter obsequor. Hac imminutione interdum idem ipse Cic. vtitur 3. Verr. Quo in numero è vobis complures fuere. ibid. Socij vero, nationesq; exteræ spem omnium tum primum abiecere rerum ac fortunarum suarum. Futurum indicatiui quidam Promissiuum modum appellarunt, quòd eo promittamus nos aliquid facturos, qua appellatione frequenter vtitur Diomedes. Donatus in 2. edit. hunc modum non recipit, quamuis eo nomine aliquando futurum ipsum appellet. Ponitur frequenter & eleganter pro futuro coniunctiui. Cic. Curioni lib. 2. Nunquam labere si te audies. Terent. Andr.

Si te æquo animo ferre accipiet, negligentem feceris.

Idem Adelph. – omnia hæc si voles.

In animo verè cogitare Demea:

Et mihi, & tibi, & illis dempseris molestiam.

Salust. bel. Iugurth. Equidem ego regnum vobis trado, firmum si boni eritis: sin mali imbecillum. Ego sane si per Criticos liceret, vellem alterum futurum nimirum, ro, syllaba finitum addere, non diuersa sed eadem significatione, nisi forte aliqua perfectio & absolutio lateat: est enim eius vsus adeo frequens, vt non minus huic modo, quam coniunctiuo debeatur. Terent. Andr. – atq; aliquis dicat nihil promoueris.

Multum: molestus ei fuero, atque animo morem gessero.

Cic ad Att. 2. Respiraro si te videro. & illa, negligentem feceris, dempseris molestiam, & alia propè infinita eiusdem sunt generis.

Modus Imperatiuus.

Qvamuis hoc modo iubeamus, imperemus, prohibeamus, mandata, legesq; demus, deprecemur, hortemur, auxilium denique & misericordiam implo remus, grammaticis tamen visum est, vt ab imperando potissimum diceretur. Mirum est quam variè modus hic à Græcis, Latinis, & Hebræis grammaticis tractetur: siquidem Græci præsens, & præteritum & utrunque aoristum ei tribuerunt. Veteres Latini præsens & futurum ei tantum adscripserunt, quorum quidam in Imperatiuum & Mandatiuum diuiserunt: alij primam personam pluralem addiderunt, nonnulli eandem subtraxerunt. Fuerunt qui tertiam personam huic mo do minimè conuenire affirmaret, propterea quòd præsentib. propriè imperemus, & per eos absentibus. Ex recentioribus quidã, futuro sublato, præteritum addiderunt: alij sublato præsenti, futurum tantum ei reliquerunt. Restat nunc vt aliquis eum præsenti, præterito et futuro spoliet, qua certè spoliatione grammaticorũ lites sedarentur, nec deinceps nouæ tragœdiæ excitarentur. Nam cum eadem voces, & ijs qua statim fieri imperamus, & post centum annos rectè accommodẽtur,

non

non facile præsens tempus à futuro discernas. Quare Hebræi ijs incommodis occurrentes, nulla facta temporis præsentis, præteriti, aut futuri mentione duas voces imperatiuo tribuunt: alteram, qua secundam personam singularem, alteram qua eandem multitudinis explicant: de genere virili loquor, nam totidem muliebri attribuunt: etenim apud ipsos genus masculinum & fœmininum more nominum admittunt verba. Tertiam vero à futuro indicatiui mutuantur.

Duo esse tempora imperatiui præsens, & futurum de sententia Varronis, aliorumq; veterum.

QVando aliqua tempora huic modo necessariò attribuenda sint, dabimus operam ne à veterum sententia discedamus: simul videndum erit, an cum causa id recentiores quidam fecerint. Probus quidem alter Latinorum Aristarchus quem in grammaticorum illustrium numerum Suetonius Tranquillus retulit, qui à Gellio, Diomede, alijsq; viris doctis vt testis locupletissimus sæpenumero citatur, ei duo tantum tempora præsens & futurum attribuit: cum quo Diomedes, Donatus, Seruius, Priscianus, quorum vltimus ante mille triginta annos floruit, mirificè consentiunt. Neque M. Terentium Varronem, cuius libros M. Tullius si quando de re aliqua paulò accuratius esset disputaturus, solitus erat diligenter euoluere, in alia fuisse sententia paulò inferius planum faciemus. Porrò futurum duplex est, alterum, to, syllaba terminatum, vt amato, doceto: alterum quod cum futuro indicatiui voce quidem congruit, sed cum imperium, mandatumq; adsignificat, huc proculdubio spectat, vt Amabis, docebis. Cic. ad Att. 2. Tu hæc silebis. Quint. lib. 1. c. 1. de nutricibus loquens, Has primum audiet puer, harum verba effingere conabitur. ibidem, Qua propter optime sicut hominum pariter & habitus & nomina edocebuntur. Si enim imperandi modus is est, quo imperamus, ac mandamus, quid nam causæ esse putem, cur hoc tempore fraudandus sit? Nam si hinc ideo reijciendum est, quia vox ipsa antè modo fatendi adscripta fuit, coniunctiuum temporibus priuemus, cum eadem ipsa Optatiuo ante fuerint attributa. Modos itidem Permissiuum ac Potentialem, quibus Romana lingua mirum in modum illustratur, ex numero modorum eijciamus, atque ex Latini sermonis finib. exterminemus propterea quòd voce cum subiunctiuo consentiant.

Ama, Amato, similesq; voces sæpe reciprocari: item quid inter Amato, & Amabis, cum est futurum imperatiui intersit.

HOC tamen inter vtrunque interest, quòd, to, syllaba finitum, maximè, secunda persona et præsens reciprocantur, atq; alterū pro altero crebro ab autori-

autoribus vsurpatur: vsque eo, vt in eadem periodo, atque adeò eodem versu simul locum habeant. Q. Cicero in eo commentariolo, in quo Marco fratri præcepta petendi consulatus tradit, frequentissimè vtrunque miscet. Cura, inquit, vt tui cupidi sint, elaborato, appetito, allegato, summo beneficio te afficere ostendito. Virg. Eclog. 9.

Tityre, dum redeo (breuis est via) pasce capellas:
Et potum pastas age Tityre: & inter agendum
Occursare capro (cornu ferit ille) caueto. Plaut. Pæn.
Ago. Mi patrue salue. Pæn. & tu salueto Agorastocles.

Neque si alterum pro altero ponitur, & vtrunque eodem sensu in eadem periodo cernitur, continuò existimandum est, vnicum duntaxat esse tempus. Habent sanè Græci suum præsens, habent primum & secundum aoristum, quibus non solũ vtuntur pro præsenti, sed etiam præsens ipsum & aoristum in eadem periodo, atq; adeò in eodem uersu eadem prorsus significatione non raro ponunt: nemo tamen ad hunc diem ex duobus aoristis & vno præsenti, tempus vnum facere est ausus. Præterea videas grauissimos autores interdum præsens coniunctiui pro futuro eiusdem modi vsurpantes, neq; tamen ob eam causam quis utrunq; vnum esse tempus dixerit. At Sunto, Agunto interpretantur grammatici Sint, Agant, & à præsenti indicatiui fiunt addita, o, litera. Hoc eodem argumento Valebis, curabis, expectabis & sexcenta alia docebunt, qui futurum tempus imperatiuo subtrabunt, præsentis esse temporis. Cic. ad Trebatium lib. 7. Sed valebis, meaq; negocia curabis, meq; dijs iuuantibus ante brumam expectabis. Hæc enim ijdem ipsi pro Vale, cura, expecta posita esse docent. Neq; ratio formandi tempora ad rem facit, cum futurum indicatiui à præsente, & subiunctiui à præterito formetur. Nec Seruius cum illis facit, vt qui in Donati artem disertissimis verbis docet, Agant præsentis esse temporis, Agunto futuri. Imperatiuus, inquit, duo tantum habet tempora præsens & futurum &c. & paulo post, In tempore futuro, tam in numero singulari, quam in plurali prima persona deficit: secunda vero & tertia in numero singulari uno modo proferuntur, vt legito tu, legito ille, vt est apud Virgilium,

Tertius Argolica hac galea contentus abito.

Nam si dicam legito, legat: legito quidem est tempus futurum, legat uero præsens. Item tertia persona pluralis his regulis continetur. Indicatiuo modo tempore præsenti, tertia plurali, numero plurali, o, accipit & facit hanc personam imperatiui modi per omnes coniugationes amant, amanto: docent, docento: legunt, legunto: nutriunt, nutriunto: quod seruauere maiores, ut Horat. Et quocunque volent animum auditoris agunto. Nam si diceret Agant tempus præsens ostenderet non futurum. Hæc Seruius ad verbum. Diomedes, cuius testimonio nituntur sententiam suam confirmare, copiose de futuro imperatiui agit lib. 1. atque inter alia ita inquit: Quem sermonem nonnulli consueuerunt Mandatiuum potius, quam imperatiuum dicere, quoniam præsenti tempore imperare solemus, vt fiat, in futurum

turum

turum vero magis mandare. Hæc ille. In qua sententia fuit Cornelius Fronto, sic enim in Differẽtijs ait, Videte, & Videtote. Videte imperat. Videtote mandat. Agunto, amanto, legunto, & cætera huius generis negat Diomedes hoc loco esse mandatiua, siue futuri temporis: siquidem docet futurum imperatiui propriè secundam personam vtriusque numeri tantum habere, & has voces præsenti attribuit: quamuis easdem voces in declinandis verbis semper futuro, vt cæteri omnes grammati, attribuat. Sed, vt eo vnde digressi sumus redeamus, licet præsens, & futurum, vt dixi, reciprocentur, mutuasq; tradant operas: videas tamen autores sæpe futuro propriè vtentes. Cic. ad Att. lib. 4. Vbi nihil erit, quod scribas, id ipsum scribito. Idem ad eundem lib. 1. Tu velim sæpe ad nos scribas, si nullam rem habebis, quod in buccam venerit, scribito. Idem ad Tironẽ lib. 16. Cum valetudinis rationem, vt spero, habueris, habeto etiam nauigationis. Idem 4. Verr. Cum hæc confessus eris, quæ in foro palam Syracusis in ore atque oculis prouinciæ gesta sunt, negato sane si voles pecuniam accepisse. Idem in Vatin. Tum respondeto ad ea quæ de te ipse, rogaro. Q. Cicero ad Tironem eodem libro. Etiam si quid scribas non habebis, scribito tamen Terent. Hecyr.

Sed cum satura atque ebria eris, puer vt saturetur facito.

Ibid. Senex, si quæret me, modo isse dicito
Ad portum percontatum aduentum Pamphili:
Audin' quid dicam Scirte? si quæret me, vti
Tum dicas, si non quæret nullus dixeris.

Ouid. 9. Metam. Cumq; loqui poterit matrem facitote salutet. In his locis futurũ imperatiui cum futuro alterius modi iungitur. Nostrates etiam futuro imperatiui his locis & frequentius & elegantius vtuntur. Isso mesmo me escreuerás. Entam responderás ao que te perguntar. *&c. Alterum futurum, quod vt diximus, voce simile est futuro indicatiui, sæpe præsenti explicari potest. Cic. ad Cassium, lib. 15. Valebis igitur, meq; amabis, vt à puero fecisti. Idem ad Trebatium lib. 7. Sed valebis, meaq; negotia curabis, meq; dijs iuuantib. ante brumam expectabis. Idem ad Papirium lib. 9. Tu me diliges, & amabis. Idem ad Att. lib. 4. Quod superest etiam puerum Ciceronem curabis & amabis, vt facis. in eodem. Tu Atticæ salutem dices, Idem ad eundem lib. 6 Piliæ & puellæ Ciciliæ salutem dices. in eodem, Valebis igitur & puellæ salutem articulatè dices. in eodem, Valebis igitur, & valere Piliam & Cæciliam nostram iubebis literis, & saluebis à meo Cicerone. Pleraq; ex his locis quispiam præsenti permutet: ego vero malim cum Cicerone futuro vti, quod mandatis dandis maximè est accommodatum. Nonnulla tamen sunt loca in quibus præsens ita locum habet, vt futurum hoc secundum excludat. Idem ad eundem lib. 2. Si dormis, expergiscere: si stas ingredere: si ingrederis, curre: si curris, aduola. Plaut. Merc.*

Quiesce inquam, isthanc rem ego recte videro. Virg 4. Aen. — Ite,
Ferte citi flammas, date vela, impellite remos.

Idem

Idem 9. *Ferte citi ferrum, date tela, scandite muros.*
Idem 10. *Nunc ò lecta manus validis incumbite remis.*

Hæc loca futurum sine dubio respuerent. Ex his planum, nisi fallor, factum est, duplex esse futurum formæ imperandi, quod Mandatiuum modum, vt diximus, nonnulli appellarunt, propterea quòd mandatis dandis maximè sit appositum, quorum vtrunq; Virgilius cum præsente paucis carminib. complexus est. 2. Aen.

Cui Pyrrhus, Referes ergo hæc, & nuntius ibis
Pelidæ genitori, illi mea tristia facta,
Degeneremq́; Neoptolemum narrare memento.
Nunc morere.

Vides mandatiua Referes, Ibis, Memento quam propriè sint apposita? Iam vero illud, Nunc morere, tam præsens est, quam quod præsentissimum. Idem lib. 9.

Olli subridens sedato pectore Turnus,
Incipe si qua animo virtus & consere dextram.
Hic etiam inuentum Priamo narrabis Achillem.

Plautus in Mercat. præsenti quidem tempore seruum in villam iubet ire, futuro vero mandata dat:

I tu hinc ad villam, atque istos rastros villico
Præsto ipsi facito coram vt tradas in manu.
Vxori facito vt nunties, negotium
Mihi esse in vrbe, ne me expectet: nam mihi
Treis hodie lites iudicandas dicito,
Ei hoc memento dicere.

Imperatiui modi tempus præsens.

	Ama, vel amato,	*Amas, s, ablata fit ama: eodem modo Doce, Audi.*
	Amet,	
Plur.	Amemus,	
	Amate, vel amatote,	
	Ament.	

Futurum, vel potius modus Mandatiuus, siue legitimus, hoc est, quo præcipuè mandata, præcepta, legesq́; dantur.

	Amato tu, vel amabis,	*Amat, addita o, fit amato: sic in cæteris coniugationibus.*
	Amato ille, vel amabit,	
Pl.	Amatote, vel amabitis,	
	Amanto, vel amabunt.	

Prima persona singularis hic locum habere non potest, nisi quis sibi tanquam

secunda

secundæ imperet, seq; tanquam alterum alloquatur: sic Melibæus se alloquitur, Insere nunc Melibœe pyros, pone ordine vites. & Teren. Adelph.

Aedepol Syrisce te curasti molliter,
Lauteq; munus administrasti tuum,
Abi. Secundæ personæ præsentis temporis secundam futuri, to, syllaba terminatam adiunximus, propterea quòd sæpenumero, vt diximus, reciprocentur, atque altera pro altera ponatur. Tertiæ personæ, non ausi sumus tertiam futuri addere, quod ferè nunquam reperiatur apud eos, qui soluta oratione scripserunt, exceptis legislatoribus, vt leges duodecim tabularum docent, & eæ quas Cato de Re rustica scripsit, Oleæ pendentis legendæ, faciundæ, vini pendentis, & id genus cætera. Multæ etiam sunt apud Ciceronem 3. de legib. Iusta imperia sunto, ijsq; ciues modeste, ac sine recusatione parento. ibidem, Regio imperio duo sunto, ijq; praeundo, iudicando consulendo, Prætores, Iudices, Consules appellantor: militiæ summum ius habento: nemini parento, ollis salus populi suprema lex esto. Eadem poëtæ legibus ferendis vtuntur, Virg. 5. vbi leges præmiorum ab Aenea indicuntur, sic ait,*

Omnibus hic erit vnus honos, tres præmia primi
Accipient, flauaq; caput nectentur oliua.
Primus equum phaleris insignem victor habeto.
Tertius Argolica hac galea contentus abito.

Hic planissimè vides vtranque vocem futuri, Accipient, Nectentur, Habeto, Abito, Horatius cum poëtis leges dat eadem vtitur.

Non satis est pulchra esse poëmata, dulcia sunto.
Et quocunque volent animum auditoris agunto.

Aliàs rarissimè inuenias has voces, nam rei rusticæ scriptores etiam priscijs ferè abstinent cum præcepta de eadem re tradunt nisi forte leges scribant, vt paulo ante diximus. Lege Catonis cap. 5. de officio Villici. Disciplina bona vtatur, feriæ seruentur. Alieno manum abstineat. Villicus ne sit ambulator. Sobrius siet semper. Ad cœnam ne quò eat. Parasitum ne quem habeat. Primus cubitu surgat. Postremus cubitum eat. Non vtitur, vt vides, persona tertia, to, syllaba finita. Poëtæ tamen interdum ea vtuntur, Virg. 10.

— Nunc coniugis esto,
Quisque suæ, tectiq; memor: nunc magna referto
Facta patrum, laudes: vltro occurramus ad vndam.

Idem 12. Neque meis esto dictis mora: Iupiter hac stat.
Neu quis ob inceptum subitum mihi segnior ito.

Terent. Phorm. Age nunc age Phormionem qui volet lacessito. Columel. lib. 5. cap. 2. Esto, pro sit dixit. Esto area rotunda, cuius diametros habeat pedes septuaginta. Primam personam multitudinis modò tribuit, modo subtrahit Diomedes imperatiuo. Plurali, inquit, cum de modis agit, tres personæ necessariò

adhi-

adhibentur, conserit enim se prima cum alijs, & dum imperat, se quoq; in idem ministerium vocat, quam quidam Hortatiuum esse putauerunt. At in prima coniugatione, Quidam, ait, Amemus putant imperatiuum esse pluralem & primam personam, quod nos Hortatiuum appellamus..

Rei rusticæ scriptoribus gratißimam esse secundam personam futuri.

FVturi vel potius mandatiui modi secunda persona mirum in modum delectantur rei rusticæ scriptores. Cato de Re rustica cap.33. Salictum suo tempore cædito, glubito, arcteq; ligato. Librum conseruato, cum opus erit in vinea ex eo in aquam conijcito, alligato. Vimina vnde corbulæ fiant, conseruato. Columel.lib.12.c.55. Semen sinapis diligenter purgato, & cribrato, deinde aqua frigida eluito, & cum fuerit bene lotum, duabus horis in aqua esse sinito postea tollito, & manibus expressum in mortarium nouum, aut bene emundatum conijcito, & pistillis conterito &c. Idem eodem lib. c.36. altero futuro vtitur toto capite. Id mistum conijcies in amphoram nouam, & implebis ad summum, tum adijcies ramos roris marini &c. Idem eodem lib.c.33. modo præsenti, modo futuro imperatiui vtitur. Eadem persona sæpe vtuntur etiam alij autores, vt diximus. Pro tertia, vtimur tertia præsentis aut alterius futuri, nisi (vt dictum est) leges scribamus. Cic.1. Off. Quæ grauis & fortis ciuis & in rep. principatu dignus, fugiet atque oderit, tradetq; se totum reip. neque opes, aut potentiam consectabitur, totam eam sic tuebitur, vt omnibus consulat. Idem lib.2. Al hoc igitur, vt alijs detur, alijs auferatur, aberunt ij, qui Remp. tuebuntur. I primisq; operam dabunt, vt iuris & iudiciorum æquitate, suum quisque teneat Idem lib.3 Ita nec vt emat melius, nec vt vendat quicquam simulabit, aut dissimulabit vir bonus. Quare diligenter admonendi sunt pueri ne tertia persona modi legitimi vtantur (legitimum voco quòd legibus ferendis sit aptus) sed aut præsentis, aut eius futuri, quod voce cum indicatiui futuro consentit. Primam personam futuro pluralis numeri detraximus, tum quia vox ipsa Mandatiuo modo minime conuenit, tum etiam quia uox Amemus (hanc enim Diomedes, & Donatus etiam futuro tribuunt) præsens potius tempus, quàm futurum significat: tum demum quia Seruius in Donatum futurum ea carere affirmat, quod idem Diomedes cum de modis in vniuersum agit etiam docet.

Imperandi formam, autore Varrone, præterito carere.

M.Terentius Varro lib.2.de Analog.vbi respondet ijs, qui negabant esse analogiam quòd imperatiuus non haberet ternas personas, totidemq; tempora, affirmat,

firmat hunc modum præteritò carere. Quo res fiat planior, audiamus ipsum Varronem, Etiam in hoc reprehendunt, quod quædam verba, neq; personas habent ternas, neq; tempora terna. Id imperitè reprehendunt, vt si quis reprehendat naturam quod non vnius modi finxerit animanteis omneis. Sic enim natura non omnes formæ verborum terna habent tempora, ternas personas, cum non habeant totidem verborum diuisiones. Quare cum imperamus, natura quod affectabat solum habet, cum et præsenti, aut absenti imperat fiunt terna, ut lege, legito, legat. Perfectum enim imperat nemo. Hæc ille. Ex hoc eodem loco luce meridiana clarius illud efficitur, imperandi formam duo habere tempora, præsens & futurum. perfectum enim solum excludit Varro. Idem lib. 3. vbi enumerat sex verborum species siue modos, præsens à futuro separauit. Quinta, inquit, speties, vt Dicerem, facerem, dicam, faciam. Sexta imperandi, vt cape, rape: capito, rapito. Qui præteritum addunt, id exemplis futuri temporis nituntur confirmare. Cic. ad Att. Sed amabo te nihil incommodo valetudinis tuæ feceris. Mart. Lib. 14.

Dic quotus es, quanti cupias cœnare, nec vllum
Addiderit verbum, cœna parata tibi est.

Idem lib. 7. Viue velut rapto, fugitiuaq; gaudia carpe.
Perdiderint nullum vita reuersa diem.

Hæc namq; futuri sunt temporis, vt multa alia. Cic. ad Q. Fr lib. 1. Si quis est, in quo iam offenderis, de quo aliquid senseris, huic nihil credideris, nullam partem existimationis tuæ commiseris. Idem ad Att. lib. 5. Tu nihil ei dixeris. Plaut. Mercat. Caue isthuc dixeris. Mart. in epitaph. Erotij infantis lib. 5.

Mollia nec rigidus cespes tegat ossa, nec illi
Terra grauis fueris, non fuit illa tibi.

Senec. ad Martiam de Consolat. Nec obsecro te, concupieris peruersissimam gloriam. Teren. Hecy.

Audin' quid dicam Scirte? si quæret me, vti
Tum dicas: si non quæret, nullus dixeris.

Quis obsecro, hæc & similia credat præteriti esse temporis? Tu nihil ei dixeris? Huic nihil credideris? Præteritum ad significant? Qui fieri potest, vt id ipsum quod factum est, quis prohibeat ne fiat? Prisc. lib. 18. Et Græci quidem, inquit, habent imperatiua præteriti temporis, nos autem in actiuis vel neutralibus verbis penitus ea habere non possumus, in passiuis vero, & omnibus quæ habent participia præteriti temporis per circunlocutionem possumus habere, vt δεδίδαξο doctus es vel esto: δεδιδάχθω doctus sit vel esto: κεκόσμησο: ornatus es vel esto: κεκοσμήσθω, ornatus sit vel esto. Similiter veneratus sit vel esto, placatus sit vel esto, clausus sit vel esto, ...cutus sit vel esto: & per omnes sic personas secuti sumus sitis, sint imperatiuè ...cta inueniuntur, cum sint præteriti temporis, sed hanc vim habent, vt impere...us, vt in futurum sint transacta, vt si dicam, clausa sit mox fenestra, impero ...statim claudatur, & mox sit clausa: vel si dicam, Post horam primam sit iu...tus, ostendo me imperare, vt iuret ante horam primam finitam. Hæc ille.

Græcorum

Græcorum præterita modi imperatiui ferè præsens aut futuram adsignificare.

PRæterita etiam Græcorum præsens vel futurum tempus adsignificant. Nam ἔρρωσο quid aliud quam vale, valeto, aut valebis significat? item μέμνησο memento vel memineris plane significat. Illa ἀνεῴχθω πύλη & κεκλείσθω πύλη aperta sit porta, clausa sit porta. Illud etiã Ciceronis in Orat. Positum sit igitur in primis, quod post magis intelligetur, non posse effici, quem quærimus eloquentem. Item 4: de finib. Sed primum positum sit nos metipsos commendatos esse nobis. Præterea illa quotidiana parata sint omnia suo tempore. vinum aqua sit dilutum, caro sit cocta & cætera generis eiusdem tempus futurum videntur adsignificare, aut certè videntur præterita futuris permista: quod etiã Prisc. lib. 8. docet. Apud Græcos, inquit, etiam præteriti temporis sunt imperatiua: quamuis ipsa quoque ad futuri temporis sensum pertineant, vt ἀνεῴχθω πύλη aperta sit porta, videtur enim imperare, vt in futuro tempore sit præteritum, vt si dicam. Aperi nunc portam, Vt crastino sit aperta. Ergo nos quoq; possumus in passiuis, vel alijs passiuam declinationem habentibus, vti præterito tempore imperatiui, coniungentes participium præteriti cum verbo imperatiuo præsentis, vel futuri temporis, πεφιλήσθω amatus sit, vel esto: κεκλείσθω clausus sit, vel esto. Quòd autem vim præteriti habeat huiuscemodi constructio, ostendunt subiunctiua præteriti perfecti, quæ similiter proferuntur in passiua declinatione, vt amatus sim, sis, sit. Ergo si Amatus sit, in subiunctiuo est præteriti temporis; bene etiam in imperatiuo præteriti temporis potest accipi. Quippe cum etiam in præsenti tempore imperatiui tertia persona similis sit in omni coniugatione, vt amet, doceat, legat, ametur, doceatur, legatur. Hæc ille. Verum, hæc eadem ipsa non difficilè erit ostendere futuri esse temporis. Cùm Amatus sim, sis, sit, non minus sit futuri, quam præteriti subiunctiui: nam vt voces agendi Amauerim, docuerim, legerim communes sunt præteriti & futuri, ita patiendi Amatus sim vel fuerim, id quod in modo coniunctiuo planissimum fiet. Præterea si fatemur hæc, Ne dilueris atramentum aqua. Ne aperueris ianuam. Ne paraueris cœnam, si hæc, inquam, & similia fatemur esse futuri temporis, Ne dilutum sit aqua atramentum. Ne sit aperta ianua. Ne sit parata cœna & similia cur præteriti temporis erunt? Sed hæc viderint Critici. Illa magis vrgent, quæ Græci in peroratione solent addere. Arist. in extrema prima categoria περὶ μὲν τῆς οὐσίας τοσαῦτα εἰρήσθω: hæc de substantia dicta sint. Plato ep. 7. εἰρήσθω ξυμβουλή. Dictum sit consilium, vel dictum sit de consilio, vel sit finis consilij. Cicero circuitione magis, quàm hoc genere loquendi delectatur: de Amicitia. Hæc habui de àmicitia quæ dicerem. Græci dicerent, περὶ μὲν τῆς φιλίας τοσαῦτα εἰρήσθω: De Amicitia hæc dicta sint. Idem de Senect. Habu

hæc de senectute quæ dicerem. Varro lib. 5. de lingua Latina. Quod ad temporum vocabula Latina attinet, hactenus sit satis dictum. Quint. lib. 1. cap. 1. De pueris inter quos educabitur ille huic spei destinatus, idem quod de nutricibus dictum sit. Liu. lib. 7. dec. 1. Hæc dicta sint patribus. Te imperator milites tui oramus, &c. & lib. 8. Exanimatum, autores quoniam non omnes sunt, mihi quoque in incerto relictum sit. Quid ergo non constat sibi Varro? Respondebimus negare eum speciem imperandi agendi habere præteritum, non patiendi: vel potius ad Modum potentialem spectare. Mihi quoque in incerto relictum sit: quid aliud significat quàm, Ego quoque in incerto reliquerim? sic, Hæc dicta sint patribus, Hæc plebs dixerit patribus. Idem quod de nutricibus dictum sit, Idem quod de nutricibus dixerim. Quo modo loquuntur grauissimi autores. Cic. in Bruto, Hoc loco ipsum Domicium non relinquo. Nam & si non fuit in oratorum numero, tamē bono satis in eo fuisse orationis atq; ingenij, quo & magistratus personam, & consularem dignitatem tueretur, quod idem de C. Cælio dixerim. Quintilianus dixisset, Quod idem de C. Cælio dictum sit: sic enim loquitur lib. 7. c. 2. Nam sic diuersæ propositiones, quod idem de petitionibus dictum sit. Quod Cic. circuitione illa non obscurè significauit. Hæc habui quæ dicerem, hoc est, quæ possem dicere. Quòd si ad imperatiuum hæc pertinent, concedamus necesse est ipsum etiam primam personam admittere, vt enim dicimus, Mihi quoque in incerto relictum sit: ita & Mihi hæc probata sint, Hactenus hæc mihi dicta sint, & sexcenta alia huius generis dici possunt, quæ quidem si in verba agendi velis resoluere, nullo modo tibi imperatiuo vtendum erit. Sed hæc quoq; viderint Aristarchi: & ea mihi quoque in incerto relicta sint. Illud tamen admoneri possunt pueri, vt si quando imperatiuo passiuo huius formæ vti velint, tertia persona tantum vtriusq; numeri, ac genere duntaxat neutro vtantur.

Esse & alias voces, quibus idonei autores vtuntur imperando.

PRæter eas voces, quas imperatiuo tribuimus, sunt & aliæ, quibus non rarò probati autores vtuntur. Q. Cic. de petit. Consul. Hos internoscas, & video ne spe in aliquo maiore posita præsidij parum comparetur. Perquiras etiā, inuestiges homines ex omni regione, eosq; cognoscas, appetas, confirmes. ad Att. lib. 6. Atticæ, quoniam quod optimum in pueris est, hilarula est, is verbis salutem des. Terent. Hecyr.

— puerum accipias: nam quidem
In culpa non est. Idem Eunu. — si certum est facere facias.
Idem And. D. Faciam hercle sedulo. S. potes nunc, dum animus iratus est.
D. quiescas.
Idem Hecyr. Tua quod nihil refert percontari desinas.

D Plaut.

Plaut. Trucul. — quando otium
Tibi sit reuisas. D. valebis. P. vale.

Idem Cistel. Accipias claues, siquid tibi opus erit promptu, promito.

In his & similibus locutionibus, aut ponitur coniunctiuus pro imperatiuo, aut certè desideratur verbum Fac, vel Facito, quæ etiam crebrò adhibentur.

Terent. Adelph. Bono animo fac sis Sostrata, & istam, quod potes,
Fac consolere. *Idem Adelph.*
— quæso facito hoc tecum cogites.

Virg. lib. 12. Tu facito mox cum matura adoleuerit ætas, Sis memor.

Plaut. Pseud. Aduerte ergo animum, & fac sis promissi memor.

Idem ibidem. C. Non possum. Ps. fac possis. C. quonam pacto possim vincere animum? Cic. Brut. 11. Fac valeas. Planc. Ciceroni lib. 10. Fac valeas, meq́ mutuo diligas. Hic rursus particula, Vt, sæpe adhibetur. Cic. ad Dolabellam lib. 9. Fac vt diligentissime te ipsum mi Dolabella custodias. Plaut. Cistel.

Facito vt facias stultitiam sepelibilem. *Donatus in illud Terentij.*
— si certum est facere, facias.

Facias, inquit, pro Facito: & in illud eiusdem Quiescas, pro Quiesce, inquit, aut deest Volo, aut facito. His & similibus vocibus multò frequentius vtimur, cum prohibemus Ne facias, Ne sis & futuro subiunctiui, Ne feceris, Ne dixeris. Futuro tamen ferè vtimur prohibendo, aliter admodum rarò. Liu. 1. ab vrb. Fuerit ista deliberatio eius qui regnum suscepit, me Albani bello ducem creauere.

Tibul. lib. 6.

Ite procul durum curæ genus, ite labores.
Fulserit hic niueis Delius alitibus.

Verbo Memineris, meminerit. P. Meminerimus memineritis, meminerint, etiam iubentes, imperantesq́ vtimur, nam cum modus coniunctiuus, vnde mutuamur hoc tempus præsenti deficiat, necessario præterito pro præsenti vtimur, quod etiam indicatiuo, & cæteris modis vsu venit. Si cui tamen futurum esse potius videtur, sit ita sanè: modo intelligat hoc rarum esse, id quod de verbo Oderis oderit. &c. dictum sit. Voces imperatiui proprias etiam prohibendo crebrò vsurpant poëtæ. Terent. Adelph. Quando tuum non curo, ne cura meum. Idem Andr. — ab ne me obsecra. Virg. lib. 9.

Ne trepidate meas Teucri defendere naues.

Oratores, admodum rarò eas admittunt, Quintil. Declam. 6. Matrem, inquit, tibi per hæc merita commendo, tu illam tuere, defende, ama, ne relinque. Legislatores suo iure tum imperando, tum vetando imperatiuis, to, syllaba terminatis vtuntur. Cic. 2. de Leg. Ne cogito quis stipem, præter Idææ matris famulos, eosq́ iustis diebus. Hæc habui, quæ de imperandi specie dicerem, tædium fortasse tibi attulerim, sed quid agerem tam multis, tam varijs grammaticorum opinionibus penè obrutus?

Optatiui tempus præsens & imperfectum.

Vtinam amarem,
Amares,
Amaret,
Pl. Vtinam amaremus,
Amaretis,
Amarent.

Ama, addita rem: ab eadem persona imperatiui fiunt Docerem, Legerem, Audirem.

Modus optatiuus, vt nomen ipsum indicat, ab optando nomen accepit, vnde optatiui aduerbia ei præponimus o, si, o si, ò vtinam, Vt, Quam, et siqua eiusdem generis sunt. Virg. lib. 8. Sin aliquem infandum casum fortuna minaris,
Nunc ò nunc liceat crudelem abrumpere vitam.
Idem 7. Ad sis ò tantum, & propius tua numina firmes.
Idem 6. Si nunc se nobis ille aureus arbore ramus
Ostendat nemore in tanto.
Idem lib. 8. O mihi præteritos referat si Iupiter annos. Pers. sat. 2. —et ò si.
Sub rastro crepet argenti mihi seria dextro.
Hercule.
Luc. lib. 2. O vtinam, cæliq; Deis, Trebiq; liceret
Hoc caput in cunctas damnatum exponere pœnas.
Virg. Eclo. 9. Sic tua Cyrnæas fugiant examina taxos:
Sic cytiso pastæ distendent vbera vaccæ:
Incipe siquid habes.
Vt, pro Vtinam frequens est apud Comicos. Teren. Adelph. — vt Syre te cū tua
Monstratione magnus perdat Iupiter.
Idem Eunuch. Vt illum di, deæq; senium perdant.
Cic. ad Att. lib. 15. Quam vellem Bruto studium narrare potuisses. Idem ad eundem lib. 2. Quam vellem Romæ mansisses. Optandi aduerbia sæpe prætermittunt autores, nam vt lib. 18. docet Priscianus, Optatiua verba indicant per se & rem, & votum: aduerbia verò tantum votum significant, ad ampliorem tamen demonstrationem verbis adduntur. Terent. Adelph.
Dij tibi Demea oro omnes semper optata offerant.
Cic. pro Deiot. Dij te perdant fugitiue, ita non modo nequam & improbus, sed fatuus & amens es. Idem ad Att. lib. 5. Ita viuam, vt maximos sumptus facio. Idē ad eundem 8. Moriar, si magis gauderem si id mihi accidisset. Idem Gallo lib. 7. Ne viuam, si tibi concedam, vt eius rei tu cupidior sis, quam ego sum.
Lucan. lib. 2. Me geminæ figant acies, me barbara telis
Rheni turba petat.
Martial. lib. 2. Si non mentiris Classice, dispeream.

Præsens & præteritum imperfectum Optatiui Quintiliani, aliorumq́ grauißimorum autorum sententia vna atque eâdem voce contineri.

PRobus, Diomedes, Donatus, Seruius, Priscianus vna atq; eadem uoce præsens & imperfectum Optatiui complexi sunt. Quorum Diomedes, Sunt, inquit, qui excludunt ex hoc modo præsens tempus, necesse est enim omnium consensu in futurum optemus: nonnulli vero admittunt, quod nimis videtur absurdum, quoniam nemo optat quod habet, sed vt habeat. Itidem hi qui admittunt, in ambiguum ducunt tempus futurum, cui simile faciunt instans, dicendo, Vtinam legam, vtinam faciam, pro instanti & futuro idem vsurpantes: nec respiciunt quantum discrimen sit inter hæc tempora, quæ vniformiter prauè declinantur. Debent enim cum sint inter se longe discrepantia sensu, declinatione quoque dissentire. Rectius ergo alij fecerunt, qui ob ambiguitatem, imperfecto etiam instans iunxerunt, vt sit idem instans, & imperfectum, Vtinam facerem. Priscianus lib. 8. inter alia multa, In hoc, inquit, modo duntaxat, & infinitiuo tempora coniuncta habent Latini præsens cum præterito imperfecto, & præteritum perfectum cum plusquam perfecto ad imitationem Græcorum: quamuis hæc quoque conati sint quidam disiungere, sed meliùs est esse coniuncta. Rationes quas affert, ne sim longus, prætermitto. Quintilianus lib. 9. cap. 3. in eadem sententia est. Transferuntur, inquit, etiam tempora, Timarchides negat esse ei periculum à securi. Præsens enim pro præterito positum est. Et futurum pro præsenti, Hoc Itachus velit. Hæc ille. Locus est Virgilij 2. Aen.

Hoc Itachus velit, & magno mercentur Atridæ.

Velit, docet Fabius futurum esse: rogo cuius nam sit modi, num coniunctiui? minime vero, imo certè præsens est coniunctiui, Cum Velim, velis, velit, &c. Cuius ergo? an potentialis? non fieri potest, cum potentialis & coniunctiuus voce omnino consentiant? & qui negat Optatiuum futurum habere, idem ipse affirmat futurum potentialis simile esse futuro exacto, hoc est, primam personam syllaba, ro, esse terminatam. Quòd si etiam demus Optatiuum & Potentialem uoce consentire: habeat Optatiuus futurum necesse est. At si Velim, velis, velit, Optatiui futurum est, præsens diuersum sit à futuro necessarium est, nam si eadem vox esset præsentis & futuri, nunquam Fabius dixisset futurum pro præsenti positum esse. Cum ergo futurum sit Velim, reliquum est, vt Vellem præsens sit. M. Varro in eadem mihi videtur sententia fuisse, nam lib. 3. de Analog. Species quinta, inquit, Optandi, vt dicerem, facerem, dicam, faciam. Solet enim præsens cum futuro infecto, vt ipse loquitur, coniungere. Vni Latinę duas voces Lusitanas reddimus, quę ita permistè præsenti & imperfecto seruiunt, vt difficilè tempus alterum ab altero secerni possit. Terent. Adelph.

Vtinam

Vtinam hìc propè adesset alicubi atq; audiret hæc.
Oxala estiuera aqui perto. &c. *Idem Andr.*
Vtinam mihi esset aliquid hìc: quo me præcipitem darem, O se tiuera aqui &c.
Vtinam adesset nunc pater tuus, Oxala se achara aqui vosso pay.
Vtinam talis essem, qualem me esse existimas. Oxala fosse eu tal qual vos cuidais que sou. *Quinct. lib. 1. c. 2. Vtinam liberorum nostrorum mores non perderemus.* Prouuesse a Deos que nam danassemos, ou deitassemos a perder &c. *Ouid. 1. de Trist.*

I tamen, & pro me tu, cui licet, aspice Romam.
Dij facerent, posses ne meus esse liber.

Plaut. Capt. Vtinam te dij prius perderent, quam perij à patria.
Voces Lusitanæ etiam alijs temporibus accommodari possunt, nam prior plusquã perfecto, posterior perfecto etiam seruit, vt mox dicemus: neque mirum id tibi videatur, nam in Latino sermone non rarò permiscentur tempora huius Modi: obscura enim, & perplexa est ipsa affectio, ratioq; optandi.

Præteritum perfectum,

Vtinam amauerim,	*Amaui, i, in e, & addita rim: sic in cæteris.*
Amaueris,	
Amauerit,	
Plur. Vtinam amauerimus,	
Amaueritis,	
Amauerint.	

Plerique veterum, qui quidem nunc extant, præteritum perfectum & plusquam perfectum optandi modi voce vna comprehenderunt, in quibus est Probus, Donatus, Seruius & Priscianus lib. 8. vt paulo ante dixi, vbi si vacat, lege quibus rationibus adducti grammatici, vtrunque tempus coniunxerint. Vnus Diomedes ex ijs, quos quidem legerim, perfectum à plusquam perfecto separauit, id quod in verbis declinandis semper obseruat. Priscianus etiam si vtrunque misceat dum verba inflectit, tamen lib. 18. vbi accuratius de modis atq; temporibus agit, præteritum Optatiuo attribuit. Et per se tamen, inquit, verbum optatiuum sæpe ponitur sine prædictis particulis, vt Luc. in 1. — Dij visa secundent,
Et fibris sit nulla fides, sed conditor artis
Finxerit ista Tages. Et nota, quòd subiunctiuo simile protulit præteritũ perfectum Optatiui, quod multis placuit artium scriptoribus. Hactenus ille. Mas queira Deos que tenha Tages fingido. *&c. Idem in eodem: Quod autem Latini quoque omnib. temporibus subiunctiui modi etiam in optatiuo vtuntur, ostendit tam vsus, quàm antiquiores Donato scriptores artis, Virg. 6.*

Hac Troiana tenus fuerit fortuna secuta. Ecce hic Fuerit, optatiuè posuit in precatione Aeneas; quod verbum, tam præteriti perfecti, quàm futuri potest esse: quod Donatus, & quidam alij subiunctiui tantummodo putant esse, cum aliæ omnes voces Optatiui, communes sint etiam subiunctiuo. Ergo non immerito in supradicta Attica constructione, quia illi Optatiuis vtuntur, hoc quoq; tempore indifferenter nostri sunt vsi. Hæc ille. Si forte dubitas, spectet'ne Lucani locus ad Optatiuum, quia nullum optandi aduerbium vides præpositum: hunc Plinij ad Arrium Clementem lib. 1. ep. 1 . accipe, qui tibi scrupulum, dubitationemq; omnem eximat. *Atque vtinam sic ipse spem, quam de me concepit, impleuerim, vt ille multum virtutibus suis addidit.* Etiam hic vni Latinæ respondent duæ voces Lusitanæ, quarum prior verbis actiuis, altera cæteris ferè accommodatur. *Aiunt tres tantum obijsse. Vtinam non obierint plures.* Queira Deos que nam morressem mais. Oxala nam morressem mais. *Dicitur abijsse ille, qui tibi molestus erat. Vtinam abierit.* Queira Deos que seja ja ido. *Toto hoc triennio ad te octauo quoque die scripsi. Vtinam singulis mensibus scripseris.* Queira Deos que me tenhais escripto cada mes.

Præteritum plusquam perfectum,

Amaui addita, s, & sem: sic in cæteris.

Vtinam amauissem,
Amauisses,
Amauisset,
Pl. Vtinam amauissemus,
Amauissetis,
Amauissent.

Præteritum plusquam perfectum multò vsitatius est, quàm perfectum. Cic. ad Att. lib. 9. Vtinam ego tantum ei prodesse potuissem, quantum ille mihi potuit. Idem ad eundem lib. 8. Vtinam tui consilij certior factus essem. Idem ad Octauium: M. Antonius vir animi maximi, vtinam etiam sapientis consilij fuisset. Idem Philip. 1. Vtinam Antoni auum tuum meminisses. Ibidem, Sed noui firmitatem tuam atque vtinam, vt culpam, sic etiam suspicionem vitare potuisses. Terent. Phorm. Quod vtinam ne Phormioni id suadere in mentem incidisset.

FVTVRVM.

Amo, o, in em.

Vtinam amem,
Ames,
Amet.
Pl. Vtinam amemus,
Ametis,
Ament.

Futurum

Futurum tempus vsque adeò proprium & peculiare est formæ optandi, vt quidam è veteribus præsens ei prorsus ademerint, quòd nemo optet quòd habet, sed vt habeat: ab alijs verò quæsitum fuerit, esset ne ei prpteritum tribuendum. Qui enim, aiebant, fieri potest, vt quis in præteritum optet? Lege Diomedem. Quintilianus, vt paulò ante diximus, appertissimè futurum Optatiuo at tribuit, si quidem futurum docet pro præsenti poni, in illo versu Virgilij Hoc Ita chus velit. Lege scholia in præteritum imperfectum. Quòd si aliquando futurum pro præsenti positum legeris, figurata constructio erit. Hebrȩi, qui vocum proprietatem & vim maximè obseruant, futuro indicatiui addita particula optandi optatiuum supplent, nisi fortè de re transacta ac prȩterita fiat sermo, tum enim præterito eiusdem indicatiui prȩposita eadem particula vtuntur. Ad hȩc, apud Latinos quàm plurima sunt testimonia, quæ clamant Optatiuo futurum tribuendum esse. Terent. Andr. — vtinam Id sit, quod spero. Cic. de Senect. Habui hæc de senectute quæ dicerem, ad quam vtinam perueniatis, vt ea quæ ex me au distis, re experti probare possitis Item ad Att. lib. 3. Vtinam illum diem videam cum tibi gratias agam, quòd me viuere coëgisti. Idem in Epist. ad Brutum, Cæsaris verò pueri mirifica indoles virtutis. Vtinam tam facile eum florentem & ho noribus & gratia regere ac tenere possimus, quàm facilè adhuc fecimus. Idem Philip. 2. Vtinam aliquando dolor populi Romani pariat, quod iandiu parturit. Idem, Vtinamq; sit tempus vnquam, quo perfectus aliquis orator hanc partem vendicet sibi. Idem. 3. Verr. Plurima signa, plurimas tabulas optimas deportas se te, negare non potes, atque vtinam neges. Qui hæc putat ad prȩsens potentiale reijcienda esse, vt illud Ciceronis ad Att. Est mihi prȩcipua causa manendi, de qua vtinam aliquando tecum loquar. Idem illud Ouid.

— vtinam temeraria dicar. &c. Is totum Optatiuum in potentialem iā reiece it. Dij vota secundent, id est secundare velint Cic. ad Att. 2. Vtinam adesses, id- st, adesse posses: & illud Plinij, Vtinam spem impleuerim, hoc est, implere potue im. & illud Terentij. Quod vtinam ne in mentem incidisset, hoc est, incidere po- uisset. Quare veterum vestigijs ingrediamur, si volumus maxima incommoda fugere. Nostri aliquando more Hebræorum futuro indicatiui vtuntur.

eren. Hecy. Ita me dij bene amabunt, haud propterea te rogo. Vt hoc profer. i.
lem Heaut. Ita me di amabunt, vt tuarum miseritum est
Menedeme fortunarum. Idem Hecy. futuro optatiui vsus est,
Tu nescis. S. non ità me dij bene ament.

em Eun. Ita me dij ament honestus est Plautus sæpe eadē permutatione vtitur. rȩter hoc futurū est aliud simile prȩterito perfecto. Terē. Adel. — dij me pater Omnes oderint, ni magis te, quam oculos nunc amo meos. Liu. ab Vrb. lib. 6. des' ne tu, inquit, A. Semproni, loci fortuna illos fretos, ad Alliam constitisse. c illis dij immortales certioris quicquam fiduciæ, maioris'ue quod sit auxilij erint. Terent. Andr. act. 3 sc. 1. Vtinā aut hic surdus, aut hæc muta facta sit.

Cic. Philip. 13. Neque istinc si cupias possis te explicare; recesseris, omnes in sequentur; manseris, hærebis, pro Si iusseris, Si dedisses, Si recesseris, Si manseris. Vide Prisc. lib. 18. Qui Lusitanæ linguæ sunt periti, negant speciem coniuniungendi præposita particula, Si, bene in Lusitanum conuerti hoc modo, Como eu ame, como eu amasse, como eu aja amado. Como eu ouuera & ouuesse amado: *sed vtendum esse temporibus indicatiui: Qua de re supra in coniunctiuo verbi substantiui satis dictum est. Dixerit fortasse aliquis, quo nam igitur pacto coniunctiuus ab indicatiuo separabitur? Hunc eũdem ego rogarim, quo nam modo Optatiuus, Permissiuus, & Potentialis à subiunctiuo discernantur. Itidem qua ratione Hebræi Optatiuum ac subiunctiuum ab indicatiuo disiungant, nam cum vterq; modus apud ipsos proprijs vocibus careat, additis par ticulis Optandi atq; coniungendi ex indicatiuo suppletur. Gerundijs etiam vt su prà diximus non minus eleganter vtuntur Lusitani, quam verbis ipsis. Patrem tuum fugis cum te vnicè amaret?* Foges de teu pay amandote elle &c. *Patrem tuum fugiebas cum te vnicè amet?* Fugias a teu pay amandote elle &c. *Cic. ad Att. lib. 9. Nihil me adiuuit, cum posset.* Em nada me ajudou podendo. *Idem ad Q. Fra. lib. 3. Cum iam hanc epistolam complicarem, tabellarij à vobis venerunt.* Estando ja cerrando esta carta &c. *Curent præceptores, vt pueri inter declinanda verba, cum ad hunc locnm peruenerint non solum, Cum, sed etiam particulas alias præponant, vt Quanuis, Si, Nisi, ita enim fiet, vt propriè ac bene materna lingua Latinas voces reddant. Quanuis amem*, Posto que eu ame, *Si amarem.* Se eu amasse, ou amara. *Nisi amarem*, Se eu nam amasse, ou amara. *Illud pueri admonendi sunt, cum par ticulæ Si, Nisi, præponuntur præsenti Coniunctiui, ferè in futurum à Lusitanis conuerti. Quint. lib. 1. c. 4. Nec si rationem ignoret, poëtas intelligat. Plaut. Trinum. Edam nisi si ille vetet. Cic. de Amicit. In qua nisi, vt dicitur, apertum pectus videas, tuumq; ostendas, nihil fidum, nihil exploratum habeas.*

Præteritum perfectum.

Cum amauerim,
Amaueris,
Amauerit,
Pl. Cum amauerimus
Amaueritis,
Amauerint,

Præteritum plusquam perfectum.

Cum amauissem,
Amauisses,
Amauisset,

Plu. Cum amauissemus,
Amauissetis.
Amauissent.

Trifariam hæc tempora in Lusitanum conuertuntur, cuius rei non opus esset vllam mentionem fieri, nisi multi ea, dum de Lusitanæ linguæ inopia queruntur, barbare transferrent. *Cum virtutem semper plurimum amaueris, maximiq; feceris, non miror te apud omnes ordines esse gratiosum.* Como sempre amastes & estimaste muyto a virtude.&c. *Ne literam quidem à patre tuo possum impetrare, cum ad eum longissimas epistolas sæpissimè scripserim.* Nem hũa soo letra posso auer de vosso par, tendolhe escripto muytas vezes.&c. *Miror te hæc ignorare, cum maximam partem orbis peragraris.* Espantome nam saberdes isto tendo corrido a mayor parte do mundo. *Cum antea viris optimis vsus fuissem, non poteram improborum consuetudinem ferre.* Como dantes conuersara, ou tinha conuersado com homẽs de grande virtude. &c. *vel,* Nam podia sofrer a conuersacam de maos tendo dantes conuersado, &c. *Miserandum in modum animam efflauit, cum annos quatuor continuos iacuisset in lecto.* Auendo quatro annos continuos que jazia em cama. *Cic. ad Att. lib.6. Cum statuissem ad te scribere, calamumq; sumpsissem, Betonius è naui recta ad me venit.* Tendo determinado de vos escreuer, & tendo ja a pena na mano &c. *Idem ad eundem lib.3. Quintus Frater cum ex Asia discessisset ante Cal.Maias, & Athenas venisset Idibus, valde ei fuit properandũ &c.* Partido de Asia antes da entrada de Janeiro, & chegado a Athenas aos quinze, &c. *Idem ad eundem lib.5. Cum Philogenes libertus tuus Laodiceam me salutandi causa venisset, & se statim ad te nauigaturum esse diceret &c.* Sendo Philogenes chegado a Laodicea para me &c. *Si, Nisi, cum præpositæ huic tempori conditionem adsignificant, ferè à Lusitanis vt Imperfectum conuertitur. Cic.4.Verr. Nisi restituissent statuas, vehementer ijs minatur. Idem 3. de Off. Vas factus sit eius sistendi, vt si ille non reuertisset ad diem moriendum esset sibi ipsi.* Se nam tornasse &c.

FVTVRVM.

Amaui, i, in e, & addita ro: eodem modo in cæteris.

Cum amauero,
Amaueris,
Amauerit,
Pl. Cum amauerimus,
Amaueritis,
Amauerint.

Probus duplex futurum subiunctiuo tribuit, alterum quod voce omnino cum futuro indicatiui congruit. Cic. ad Att. lib. 9 Cum tu hæc leges, ego fortasse illum conuenero. Idem Tironi lib. 16. Si statim nauiges, Leucade nos consequere. Alterum quod, ro, syllaba finitur. Est tertium futurum quod cum preterito perfecto voce prorsus consentit. Plaut Pseud.

Bal. Si is non aderit, posse opinor facere officium me meum.
C. Quod idest? Bal. Si tu argentum attuleris, cũ illo proderim fidem.
Ibid. Quis igitur drachmam reddet, si dederim tibi?

Terent. Andr. Verberibus cesum te in pistrinum Daue dedam vsque ad necẽ,
Ea lege atque omine, vt si te inde exemerim, ego pro te molam.
Ibidem. —— certe si resciuerim.
Idem Eunuch. — abi hinc insana. T. Quid ita verò? debeam
Credo isti quicquam furcifero si id fecerim.
Idem Adelph. Caue nunc iam oculos a meis oculis quoquam dimoueas tuos.
Ne mora sit; si innuerim, quin pugnus continuò in mala hęreat.

Gellius. libr. 18. cap. 2 Saturnalibus, ait, septem quæstiones conuiuis fuisse positas quarum postrema hæc fuit, Scripserim, Venerim, Legerim, cuius temporis verba essent, præ teriti, an futuri, an vtriusque. Hactenus ille. Idem de passiuo futuro dicendum est.

Terent. And. Vbiuis facilius passus sim, quam in hac re me deludier.
Idem Hecy. — ergo propterea te sedulo
Et moneo, & hortor, ne cuiusquam misereat,
Quin spolies, mutiles, laceres, quemquem nacta sis.

Fuit preterea quartum futurum apud priscos primę quidem declinationis, Asso, syllaba finitum, vt amasso, indicasso, irritasso, amassis, amassit. &c. Secundæ Esso, vt prohibesso, prohibessis, prohibessit, &c. Tertię Im, vt faxim, axim, edim, perduim, duim, duis, duit, &c. quę interdum etiam pro pręsenti eiusdem modi ponuntur, de quibus pòst in Anomalis. Amauerimus, amaueritis, præteritum acuto accentu declinatur, vt docet Diomedes lib. 1. Futurum circunflectitur, amauerîmus, amaueritis Quod si quando futuri penultima correpta inueniatur, non à futuro primo, sed à tertio fit, hoc est, non à futuro cuius prima persona syllaba, ro, terminatur, ut Amauero, sed rim, ut Amauerim: ut enim præterito simile est uoce, ita & accentu.

Coniunctiui tempora alia alijs permutari

PRæsens coniunctiui interdũ pro imperfecto eiusdẽ modi ponitur. Terẽ. And.
Facilè omnes cum ualemus recta consilia ægrotis damus.
Tu si hic sis, aliter sentias.

Pro tu si hic esses, aliter sentires: & contra imperfectum pro præsenti;
Plaut. Aul. Sexcenta sunt quæ memorem, si sit otium.

Pro

Pro memorarem, si esset. Præteritum imperfectum, pro plusquam perf. videtur positum in illo Teren. Adelph.

— tu nunc tibi
Id laudi dicis, quod tum fecisti inopia.
Iniurium est: nam si esset vnde id fieret.
Faceremus pro fuisset, fecissemus. Præsens pro futuro.
Plaut. Mercat. — L. quid est?
D. Dicam, si videam tibi operam esse, aut otium.

Quoniam in copulandis, coniungendisq; temporibus facilis est lapsus, legat qui volet Diomedem lib. 1. Priscianum. 18. Ex Diomede nonnulla subijciemus. Futurum, inquit, finitiuorum (hoc est finitiui modi, seu indicatiui) præsenti subiunctiuorum & futuro iungitur, & optatiuorum futuro, Dicam, si intelligas Dicam, si intellexeris, Dicam vt intelligas. Diomedes solet modum, cui præponuntur particulæ, Vt, Ne, optatiuum appellare. Idem Subiunctiua vicissim inter se iunguntur hoc pacto, Imperfectum imperfecto, vt Dicerem, si scirem. Plusquam perfectum plusquam perfecto, vt Dixissem si sciuissem. Item imperfectum plusquam perfecto, sic dicerem, si sciuissem. Et versa vice plusquam perfectum imperfecto, sic Scripsissem tibi, si scirem. Et priore quidem sermone, Scriberem tibi, si scissem, significat fuisse se scripturum vel semel, si sæpius cognouisset. Sequenti, scripsissem tibi si scirem, significat scripturum sæpius se fuisse, si vel semel sciret. Hactenus ille. Quæ si vera sunt (sicuti existimo pleraque esse) pleraque dixi, quia discrimen hoc redolet, nescio quid grammaticum, quod Terent. non seruauit Adelph.

S. Tetigi'ne tui quicquam? Ae. Si attigisses, ferres infortunium.

Hic Attigisses, si vel semel, vel leuissime attigisses significat. Si, inquam, hæc vera sunt non video cur dicamus in illo loco Terentij quem modo attulimus imperfectum positum esse pro plusquam perfecto, sed solere Latinos rem præteritã vtroq; tempore efferre. Cic. ad Att. lib. 8. Plura scriberem, si ipse possem. Plura scripsissem, si ipse potuissem, idem valet. Idem Tusc. 5. Nunquam id diceret, si se audiret. Idem ad Att. lib. 7. Si scriberem ipse, longior epistola fuisset, sed dictaui propter lippitudinem. Neq; item arbitror in illo Plauti.

Dicam si videam tibi operam esse: positum esse præsens pro futuro.

Modus potentialis.

NEmo veterum huius meminit modi hoc nomine, neque eum à coniunctiuo separauit: fortasse quia ferè cum alijs verbis iungitur. Coniunctiuus enim modus, vt Priscianus lib. 8. ait, non à significatione vt alij, sed à constructione nomen accepit: siquidem Indicatiuus ab indicando, Imperatiuus ab imperando, Optatiuus ab optando dictus est: at subiunctiuus à constructione,

nam

nam cum alijs verbis construitur atq; coniungitur, de cuius varijs significationibus lib. 18. doctè ac copiosè agit. Vbi postquam de eo paulo latius disputauit, subiungit. Iste igitur modus, vt breuiter eius vim colligam, apud Latinos est quando dubitationem, quando comprobationem, quando possibilitatem significat. Idem paulò post, docet Grecos modum indicatiuum atque coniunctiuum vsurpare cum possibilitatem demonstrant adhibita coniunctione ἄν, quos nostri imitantes optatiuis siue subiunctiuis per se positis (nam eędem, inquit, sunt voces) vtuntur, eandem possibilitatem demonstrantes, vt docuissem si discere voluisses ἐδίδαξα ἂν εἰ μαθεῖν ἠθέλησας, docuissem, idest, poteram docere. Similiter docerem, si discere velles, id est, docere poteram. Hęc ille. Quam ipse possibilitatem appellat, potentiam quidam ex recentioribus vocat, vnde Potentialem hunc modum nominauit, quòd potentiam siue facultatem prçcipuè adsignificet: solet enim uerbo Possum explicari. Horat. 1. Carm.

Quis Martem tunica tectum adamantina, Digne scripserit?

Scripserit, inquit, Priscianus, scribere poterit. Idem de Art. poët.

Dixeris egregiè notum si calida verbum

Reddiderit iunctura nouum. Id est, vt idem inquit, poteris dicere egregiè. Cic. 3. Ver. Voconia lex videlicet te delectabat, imitatus esses ipsum illũ Voconium, qui hęreditatem lege sua ademit nulli. Imitatus esses, imitari potuisses, vt idem interpretatur. Virg. 2. Aen. — quos omnes undiq; Graię:

Circumerrant acies, & ni mea cura resistat,

Iam flammę tulerint, inimicus & hauserit ensis. —

Pro poterant tulisse, & poterant hausisse, vt idem explicat. Adsignificat etiam debitum, unde uerbo Debeo, aliquando explicatur. Idem in eadem, De iure uero ciuili si quis noui quis instituerit, is non omnia quę antea acta sunt, rata esse patiatur, id est, non debet pati rata esse, ut idem exponit. Interdum & uoluntatem, Virg. 1. Aen. — & quisquam numen Iunonis adoret?

id est adorare uelit. Cuius Modi etiam possunt illa esse Discam potius, quàm doceam: paream potius quam imperem. Consentit hic modus uoce cum subiunctiuo, quem etiamsi Romanę linguę lumen & ornamentum iure optimo possis appellare: eum tamen scholiorum cancellis circunscribendum duximus, ne sermonem daremus ijs, qui iniquo animo ferunt ipsum à coniuunctiuo diuelli. Quare liberum erit ludi magistro, vel ediscendum auditoribus proponere, vel intactum prętermittere, quod idem de Permissiuo, siue Concessiuo dixerim. Nos certè nostro fungemur munere.

Potentialis modi tempus præsens.

Amem.

Cic. 3. de Or. Ego te consulem putem, cum me non putes Senatorem? Que cuyde a que soys vos Consul. &c. Ey eu de cuydar que soys vos Cõsul? &c.

Plaut.

Plaut. Amph. Vir ego tuus sim? Teren. Adelph. Quid ego nunc agam? Que ey de fazer agora? Que posso eu fazer agora? Que farey. *Ibidem, Hei mihi quid faciam? quid agam? quid clamem, aut quid querar? Idem And. Tu'ne impune hoc facias?* Que ajays vos de fazer isto? *Plin. lib. 1. epist. de Euphrate philosopho, Nullus horror in vultu, nulla tristitia, multa seueritas reuerearis occursum, non reformides. Cic. 1. Inuect. Te vt vlla res frangat?* Que aja ahi, ou possa auer cousa que te dobre? *Idem ibid. Tu vt unquã, te corrigas?* Que te ajas alguna hora de emendar. *Idem pro Rosc. Ame. Quid primum querar? aut vnde potissimum exordiar? aut quod, aut à quibus auxilium petam?* A quem pedirey ajuda? a quem posso, ou deuo pedir ajuda? *Idem, Itaq; videas iustos iniustis rebus maximè dolere.* Vereis. *Quint. lib. 6. c. 5. Videas enim plerosq; ira percitos. Virg. 4. Aen. Migrantes cernas, totaq; ex vrbe ruentes. Quint. lib. 1. c. 9. Frangas citius, quam corrigas, quæ in prauum indurucrunt. Amem tesseras, quæ me toties perdiderunt?* Ey eu de amar? Que aja eu de amar? *Præmunitiones illæ, Vt ita dicam, Vt sic dicam, huc etiam spectant, quæ & futuro efferuntur, Vt ita dixerim, Vt sic dixerim. Interdum simul ponitur hic modus, & eius interpretatio. Virg. 2. Aen.*

> *Quis cladem illius noctis, qui funera fando*
> *Explicet, aut possit lacrymis æquare dolores?*

Possit æquare, & æquet idem valent. Adiunximus tam multa exempla, tum vt naturam modi planius ostenderemus, tum vt apertissimè videres tam multas voces Lusitanas posse respondere vni Latinæ. Nunc pauca ex Prisciano cum interpretatione Græca subijciamus. Virg. 4. Aen.

> *Sed mihi vel tellus optem prius ima dehiscat,*
> *Ante pudor quam te violem. Optem,* εὐχοίμην ἄν.

Idem 3. Eloquar an sileam? An sileam, ἦ ἄρα, σιωπήσω;

Idem 1. O quam te memorem virgo; namq; haud tibi vultus
Mortalis. Memorem, εἴπωμι ἄρα. *Quæ dubitationem, aut interrogationem adsignificant, ferè coniunctione* ἄρα *solet ille explicare. Illud mihi penè exciderat, tempus hoc etiam futurum tempus redolere, nec mirum, cum præsens ipsum coniunctiui futuri naturam resipiat. Cic. 3. Verr. Vnum aliquid de nefarijs istius factis eligam, quò facilius ad Siciliam possim aliquando peruenire. Possim, nónne futurum potius, quam præsens adsignificat? Item illa trita & quotidiana. Peto à te, vt cras ad me venias. Rogo te ne deinceps mihi sis molestus, & sexcenta alia, quid aliud videntur quàm futurum clamare?*

Imperfectum potentialis.

Amarem.

Cic. pro Rab. Per. Tu deniq; Labiene quid faceres tali in re, ac tempore? Que fizeras, q̃ poderas fazer? *Idem Trebonio lib. 15. Ferreus essem, nisi te amarem.* Seria eu logo de ferro, *&c. Ter. And. — redeo inde iratus atq; ægre ferens:*

Nec

Nec satis ad obiurgandum causæ: diceret,
Quid feci? Diria, poderia dizer: ou dissera, podera dizer. *Sallust. in Cati. Sed confecto prælio tum verò cerneres, quanta audacia, quantaq́ vis animi fuisset in exercitu Catilinæ.* Entam vireis vos, &c. *Cic. ad Att. 8. Plura scriberem, si ipse potuissem. Idem in ep. ad Brutum, Scriberem ad te plura, nisi ad te hæc ipsa nimium multa essent. Idem 5. Tusc. Nunquam id diceret, si ipse se audiret. Teren. Adelph. Si attigisses, ferres infortunium*
Virg. 8. — At tu dictis Albane maneres. Ficareys vos no que dissestes. Comprireis vossa palaura. *Ego te desererem?* Que vos auia eu de desemparar? *Amarē aleas quæ toties me nudarunt?* Auia eu de amar. &c. *Quibus beneficijs te ille afficeret, cum esset pauperrimus?* Que mercès vos podia elle fazer &c. *Nonnunquam malunt autores duobus verbis, quàm vno vti, Cic. 4. Verr. Verùm si de pecunia testibus planum facere non possem, illud negare posses? Potuit vno verbo dicere, illud negares? Accipe, vnum atque alterum ex ijs, quæ Priscianus affert cum Græca interpretatione. Cic. 3. Ver. Quæ ego non commemorarem, nisi vos illud vellem recordari. Non commemorarem* οὐκ ἂν ἐμνημόνευον.

Virg. lib. 6. Quem socium exanimum vates, quod corpus humandum
Diceret, λέγει ἄρα. *Cum hoc tempore iunguntur aduerbia tam præsentis, quàm futuri temporis. Virg. lib. 8.*
Non ego nunc dulci amplexu diuellerer vsquam
Gnate tuo. Scriberem ad te cras, si esset tabellarius.

Præteritum perfectum.

Amauerim.

Vnus miles tantam stragem ediderit? Que pode hũ soo soldado fazer tam grande estrago? Foy posſiuel hũ soldado fazer tamanho strago? He posſiuel que hũ soldado fiziesse tamanho strago? *Ego in quem omnium oculi sunt coniecti, tantum scelus commiserim?*

Plaut. Amph. Audistin' tu me narrare hoc hodie? So. vbi ego audiuerim?

Virg. lib. 9. Vnus homo, & vestris, ò ciues, vndiq́ septus
Aggeribus, tantas strages impunè per vrbem
Ediderit? iuuenum primos tot miserit Orco?

Idem lib 2. Non prius aspicies, vbi fessum ætate parentem
Liqueris Anchisen? superet coniux ne Creusa,
Ascaniusq́ puer? quos omnes vndique Graiæ
Circumerrant acies, & ni mea cura resistat,
Iam flammæ tulerint, inimicus & hauserit ensis.

Pro poterant tulisse, & poterant hausisse interpretatur Priscianus, & rectè, nã hic uidetur esse temporum permutatio, pro Ni mea cura resisteret, siue restitisset,

iam

iam flammę tulissent, & hausisset ensis. Quint. lib. 10. cap. 1. de Demosthene & Cicerone agens. Et fortasse epilogos illi mos ciuitatis abstulerit: sed & nobis illa quæ Attici mirantur diuersa Latini sermonis ratio minus permiserit. Bem pode ser que o custume da terra lhe tirasse &c. *Cic. in Bruto, Refertę sunt orationes amplius centum quinquaginta, quas quidem adhuc inuenerim, & legerim, & rebus, & verbis illustres.* Das que eu atequi pude achar & ler. *Idem 5. Tusc. Tręcidi caput iussit M. Antonij omnium eloquentissimi, quos ego viderim.* Mais eloquente de todos os que eu pude ver. *Idem in Bruto, Sed omnium oratorum siue rabularum, qui & planè indocti, aut inurbani, aut rustici etiam fuerunt, quos quidem ego cognouerim, solutissimum in dicendo & acutissimum iudico nostri ordinis Q. Sertorium. Quint. lib. 10. c. 1. Sunt & alij multi diserti, quos persequi longum est: eorum quos viderim Domitius Afer, & Iulius Africanus longè peritissimi. Idem lib. 12. c. 11. dixit, Quos mihi cognoscere contingit, quòd Cicero dixit, Quos quidem cognouerim. Vidi ego longè omnium, quos mihi cognoscere contigit, summum oratorem Domitium Afrum valde senem. Huc etiam videntur illa, & quę sunt generis eiusdem spectare. Te vt vnquam vlla res fregerit? Tu vt vnquam te correxeris? Nescio an id mihi vnquam in mentem venerit. Rogas, quis nam id vnquam dixerit? pro frangere potuerit, corrigere volueris &c. Horat. in Epod.*

Impune vt vrbem nomine impleris meo?

Sed hęc fortasse dixerit aliquis, hoc tempus, cum prouocabulum, aut interrogatio, aut dubitatio aut infinita particula adhibetur, ad coniunctiuum spectare, atque coniunctiuum pro indicatiuo poni, cuius sententię ego non inuitus accesserim, dummodo fateatur esse quędam, quę huc potius spectent. Cuiusmodi fortasse sint ea, quę attulimus: & quod ingenuè hic fatendum sit, extrà interrogationem, dubitationem, prouocabulum, & particulas infinitas, vix vnquam vtuntur scriptores hoc tempore aliquid affirmantes, sed potius circuitione. Cic. in Bruto, Hanc enim mortem rhetoricè & tragicè ornare potuerunt. Idem 4. Verr. Sed intelligere potuisti priore actione ciues Romanos ex Sicilia plurimos, &c. pro testimonio dicere. Priscianus quę sunt huius generis ἄρα *Gręca coniunctione, non* ἄν *solet interpretari, quorum pleraque huic loco videntur aliena. Cic. 3. Ver. Qui ędem Castoris testem furtorum tuorum esse volueris* ἠθελήκοις ἄρα. *Ibidem, Nam quęso redite in memoriam, quę libido istius in iure dicendo fuerit.* γέγονεν ἄρα. *Ibidem, Nam quęso redite in memoriam, quę libido istius in iure dicendo fuerit* γέγονεν ἄρα. *Ibidem, Videte vt hoc iste correxerit.* διώρθωσεν ἄρα. *Qui magis apposita exempla inuenerit, his adiungat: nam illa, Non facile dixerim, Hęc ad quędam prodesse non negauerim, Eo magis Fabritio crediderim, & alia penè infinita ad futurum spectant tempus, vt paulo post dicemus. In illo Quintiliani procem. lib. 1. Sit igitur orator vir talis, qualis verè sapiens appellari possit, nec moribus modò perfe-*

ctus,

ctus, sed etiam scientia, & omni facultate dicendi, qualis adhuc fortasse nemo fuerit. Fuerit, pro Fuit videtur positum. Item Liu. lib. 6. dec. 1. Dum verò, inquit, nequicquam hac dextra Capitolium, arcemq́; seruauerim, si ciuem, commilitonemq́; meum tanquam Gallis victoribus captum in seruitutem ac vincula duci videam. Plaut. Amph. — tecum fui. Amph. Tun' mecum fueris?

Plusquam perfectum.

Amauissem.

Hoc tempus frequentissimum est. Cic. Cornificio lib. 12. Plura scripsissem, nisi tui festinarent, Mais vos escreue a, podera, ouuera, ou deuera escreuer se nam estiueram tam de pressa. *Idem in Bruto. Si corpore valuisset, in primis habitus esset desertus, Ibid. Is processisset honoribus longius, nisi semper infirma atq; etiam ægra valetudine fuisset. Ibid. Neque enim iam Troicis temporibus tantum laudis in dicendo Vlyssi tribuisset Homerus, & Nestori, quòd alterum vim habere voluerit, alterum suauitatem, nisi iam tum esset honos eloquentiæ. Idem pro Planc. An si vnquam in me vitæ cupiditas fuisset, ego mense Decembri mei Consulatus omnium parricidarum tela commisissem? Idem. 3. Verr. Dixit iuratus P. Potitius tutor pupilli Iunij, dixit M. Iunius tutor & patruus, Mustius dixisset si viueret. Ibid. Quid? hoc planius egissem, si ita narrassem? Dio quidam fuit Halesinus &c. Ibid. Si tibi antea displicuisses, idem fecisses, quod anno post M. Piso. Idem. 4. Neque enim tam faciles opes Carthaginis tantæ concidissent, nisi illud ei rei frumentariæ subsidium, & receptaculum classibus nostris pateret. Terent. Eunuch. — paululum si cessassem Pythia,*

Domi non offendissem. Ibid. — cæterum

Idem hoc tute melius quanto inuenisses Thraso.

Quint decl. 6. Si potuisset redimere oculos matris, qua pietate fuit, vicarios suos dedisset. Suet. in Vesp. c. 8. Maluissem oboluisses allium. Quorsum inquies, tam multa exempla? Quia sint qui putant, rara esse huius temporis, vsitatioremq́; esse periphrasim, quod an ita sit peruolutandis scriptoribus experiêre; periphrasi raro velim vti. Mitto locum illum Vergilij 4. Aen. qui à plerisq; affertur — faces in castra tulissem

Implessemq́; foros flammis, gnatumq́; patremq́;,

Cum genere extinxem, memet super ipsa dedissem.

Mitto illud Ouidij. 15. Metã. Quod petis hinc, propiore loco Romane petisses. Mitto Lucã. 1. decãtatissimũ carmẽ. Sub iuga iã Seres, iã Barbarus isset Araxes Quis enim omnia sine fastidio enumeret? Ne tamen contra cœptum ordinem faciamus audiamus Prisciani interpretationem. Cic. 3. Verr. Si hoc iuris non vnius hominis causa dixisses, cautius composuisses, συνθήκης ἄν. *Ibid. Quod si tanta pecunia columnas dealbari putassem, certè nunquam edilitatem petissem,* οὐκ ἂν ᾔτησα. *Ibid. Hac conditione si quis de populo accessisset, non esset vsus* οὐκ ἂν ἐχρήσατο. *Ibid. Sacerdotem execrabantur, qui Verrem tam nequam reliquis-*

set καταλοίποι ἄρα, Cic.2.inuect. Quæsiui an Catilina nocturno conuentu apud M.Leccam fuisset nec'ne, ἐγεγόνει ἄρα. Ponitur interdum plusquam perfectum indicatiui, loco huius, Horat.2.Carm.

Me truncus illapsus cerebro
Sustulerat, nisi Faunus ictum
Dextera leuasset. Sustulerat

Pro sustulisset posuit, inquit, idem Priscianus propter metrum. At Quintilianus nulla carminis necessitate compulsus declam.6.Excæcaueram, pro excęcauissem dixit. Quantum inter hęc fleuit, quandiu cecidit oculos suos: si perseuerassem duos excæcaueram. Circuitionis unum atque alterum exemplum adiungam, vt Futuro locus etiam relinquatur. Cic ad Att.lib.8. Sed cum hęc scribebam. V. Calen. Pompeius iam Brundusium poterat uenisse. ubi Poterat legi, non Potuerat, ut quidam legit.

Verg.10. Debueram patrię pœnas odijsq; meorum
Omnes per mortes animam, sontem ipse dedisse.

FVTVRVM.
Amauerim.

Supra cum ageremus de futuro coniunctiui, multis veterum exemplis planũ fecimus, esse futurum quoddam simile præterito perfecto eiusdem modi, quod hîc multò est vsitatius: id quanuis quidam existimarint præteritum esse, significatio tamen ipsa futurum esse apertissimè docet. Cic.3.de Orat. Syrtim patrimonij, scopulum libentius dixerim: Charybdim, voraginem potius. Antes diria, de milhormente diria eu. *Idem in Orat. Pomeridianas quadrigas, quam postmeridianas libentius dixerim. Ibid. Nec vero reprehenderim — scripsere alij rem. Ibid. Nec enim, tam libenter dixerim armũm, iudiciũm, & si est apud eundem. Idem.5.Tusc.A. Errare me hercule malo cum Platone, quàm cum istis vera sentire. M. Macte virtute, ego ipse cum eodem ipso, non inuitus errauerim.* Erraria de boamente. *Idem 1.de leg. ego vero libenter audierim, quid enim agam potius? aut in quo melius hunc consumam diem? Idem in Bruto. Tum Brutus, ista verò, inquit, quam necessaria fuerint, non facilè dixerim, iucunda certe mihi fuerunt. Idem in eodem, Hoc verò sine vlla dubitatione confirmauerim, siue illa arte pariatur aliqua, siue exercitatione quadam, siue natura, rem vnam esse omnium difficillimam. Idem in eodem. Itaq; cum, & si nemo intercedebat, qui se illi anteferret, neq; secundum tamen, neq; tertium dixerim.* Diria. *In eodem, De Seruio autem, & tu probè dicis, & ego dicam quod sentio: Non enim facilè quem dixerim plus studij quam illum, & ad dicendum, & ad omnes bonarum artium disciplinas adhibuisse. Liu.lib.7.dec.1. Iniussu tuo, inquit, imperator extra ordinem nunquam pugnauerim: Non si certam victoriam videam. Idem.1.ab Vrb. Eò magis Fabritio crediderim. Ibid. Pluribus tamen testibus filium*

lium crediderim. Creria eu. *Quint. lib.11.cap.3. Et quidem hæc ad quædam prodesse non negauerim.* Nam negaria eu. *Idem lib.1.cap.1. In parentibus vero quam plurimum esse eruditionis optauerim. Idem.8.c.3. Sterilem platanũ, tonsasq; myrtos, quàm maritam vlmum præoptauerim? In eodem c.6. At ego in agendo nec pastorem populi, autore Homero, dixerim, nec volucres pennis remigare, &c. Idem lib. 10 c. 1. Oratores verò vel præcipuè Latinam eloquentiã parem facere Græcæ possint. Nam Ciceronem cuicunque eorum facilè opposuerim. Idem lib.11.c.2. Equidem vel mediocrem orationem commendatam viribus actionis, affirmauerim plus habituram esse momenti, quàm optimam eadem destitutam. Idem lib.6.ca.4. Illa potius vrbana esse dixerim, quæ sunt generis eiusdem, quæ ridicula dicuntur, & tamen ridicula non sunt. Idem lib.1.c.5. Mihi placet Latinam rationem sequi quousque patitur decor. Nec iam Calypsonem dixerim, vt Iunonem. Idem proœm. eiusdem libri. Ac veterum quidem sapientiæ professorum multos & honesta præcepisse, & vt præceperunt, vixisse facilè concesserim. In eodem c.8. De Menandro loquor, nec tamen exclu serim alios. Pli. lib. 8.c.48. Nec facilè dixerim, qua id ætate cœperit. Illud eiusdem Plinij lib.2. ca. 93. Et hercule nõ cœlestia enarratu difficiciliora fuerint; pro esse poterunt dictum videtur. Columel. lib. 6.c. 1. Quæ in emendis bubus sequenda, quæque vitanda sunt, non ex facili dixerim. Huc etiam videntur pertinere locutiones illæ, quibus veniam pacemq; præfamur. Cic. 5. Tus. A. Non mihi videtur ad beatè viuendum satis posse virtutem. M. At hercule Bruto meo videtur, cuius ego iudicium, pace tua dixerim, longè antepono tuo. Idem de Fato. Quædam etiam Possidonius, pace magistri dixerim, comminisci videtur. Plin. lib.34.c.11. Dixisse liceat, duobus verbis dixit, Atque hæc omnia medici, quod pace eorum dixisse liceat, ignorant: & Quint. lib.1.c.6. Sed pace dicere hominis eruditissimi liceat. Ouid.3. de Pento.*

Pace tua dixisse velim.

*Verg. lib.*10. *Non ego te Ligurum ductor fortissime bello*
Transierim.

*Idem.*11. *Nec vos arguerim Teucri, nec fœdera, nec quas*
Iunximus hospitio dextras

Terent. Hecy. — *denique hercle aufugerim*
Potius quàm redeam si eò mihi redeundum sciam.

Idem Heaut. *Hoc vide, in mea vita tu tibi laudem is quæsitum scelus:*
Vt si paululum modo quid te fugerit, ego perierim.

Idem Adelph. — *obsecro hercle hominem istum impurissimum*
Quam primum absoluito te, ne si magis irritatus fiet,
Aliquà ad patrem permanet, atq; ego tum perpetuo perierim.

Idem Andr. *Vbi vis facilius passus sim quàm in hac re, me deludier.*

Passus sim, Sofrcrey, podercy fofrer. *Idẽ Hecy.* — *ego propterea te sedulo*

Et moneo, & hortor, ne cuiusquam misereat
Quin spolies, mutiles, laceres, quemquem nacta sis.

Qualquer que poderdes auer a's mãos. *Senec. de Clemētia. c. 2. Maluerim veris offendere quam placere adulando. Plin. lib. 17. c. 11. Id quidem in horam diei quintam uel octauam spectare maluerim. Iuuenalis Satyr. 2.*

Quis tulerit Gracchos de seditione querẽtes? Quem sofrerá? Quem podera' sofrer? *Quis dixerit vel vnũ ex tam multis exemplis prẽtte terit um adsignificare? vsque eò futurum adsignificaut, vt Donatus illud Aufugerim, dixerit esse coniunctiuum, pro indicatiuo. Coniunctiuum, inquit, modò posuit pro indicatiui futuro, vel vt alij dicunt promissiuo. & Priscianus illud Virgilij. 2. Georg.*

Non alios prima crescentis origine mundi
Illuxisse dies, aliumue habuisse tenorem
Crediderim. *Futuro Græco explicat* πιςεύσαιμι ἄν.

In eodem — tamen hæc quoque si quis
Inserat, aut scrobibus mandet mutata subactis,
Exuerint syluestrem animum. *Exuerint*, Perderã, ou poderam perder a braueza. *Exuerint etiam explicat Priscianus futuro Græco* ἐκδύσαιντο ἄν, *non prẽterito vt quidam ait,* ἐκδύσαιεν ἄν. *Qui hæc ad præteritũ reiiciũt, futurum, ro, syllaba terminatum huic modo attribuunt sed nullo id testimonio confirmant: id quod a Prisciano videntur mutuati, sic enim ille eodem lib. 18. Electiuè, inquit, quoque sæpissime hoc modo vtimur, vt Imperem, potius quàm moneam. Discam, quàm doceam. Tamen & præterito plusquam perfecto prẽteritum imperfectum solent Romani coniungere, vt Fecissem, nisi impedires; & contrà, Facerem, nisi impedisses. Et presenti præsens, vel futurum, vt Faciam, nisi impedias, & faciam, nisi impedieris. Et futuro futurum, vel præsens, vt Fecero, nisi impedias. Nonnulla hic immutauimus quò magis essent aperta, & perspicua: exempla tamen Prisciani sunt: Idem, Sic ergo illi solent (nimirum Græci) & per indicatiuum & per optatiuum facere addentes* ἄν *coniunctionem Græcam, nos subinctiuis per se positis solemus demonstrare (subaudi possibilitatem vel potentiam dixerat enim ante, Nostri ergo quoque in omnia illos sequentes, quando possibilitatem demonstrare volunt, Optatiuis siue subiunctiuis utuntur uerbis) ut Docuissem, si discere uoluisses, idest poteram docere. Similiter Docerem, si discere uelles, idest docere poteram. Et præteritis quidem utentes ostendimus rem quæ potuisset facta esse, non esse factam. Præsenti uero uel futuro subiunctiuo utentes in huiusmodi constructione, ostendimus posse fieri aliquid, nisi quid impediat, ut Doceam si uelis, idest, possum docere si uoluntas tua non impediat. Similiter in futuro, Docuero si uolueris, idest, potero docere si uolueris.* *Horat. 1. Carm.*

Quis Martem tunica tectum adamantina.
Digne scripserit.

Pro

Pro scribere poterit. Quorsum dicet aliquis tam altè repetita oratio? Primum vt modi huius natura melius percipiatur, deinde Vt his duobus exemplis Fecero, nisi impedias aut impedieris, & Docuero si volueris, planum fiat, id quod nobis probandum erat. Priscianus tamen non id apertè probat, nam illud Horatij Scripserit, Cur non dicam esse à futuro Scripserim, scripseris, scripserit? Quod si concedendum est futurum syllaba, ro. finitum huc spectare: fatendum etiam nobis erit, illud Ciceronis ad Att. 2. Respiraro, si te videro. & ad Tironem. 16. Satis te maturè videro, si planè confirmatum videro. Id est, respirare potero, videre potero. Deniq; huc reijcienda erunt alia penè innumera, quæ idem ipse qui, Potentiali modo primus nomen imposuit, docet pro futuris indicatiui poni: qua de re suprà satis, abundeq; dictum est. Cæterùm si Priscianus dixisset, Vt hæc, Respirem si te videam, Respirarem si te viderem Respirassem si te vidissem, ad Potentialem modum pertinent, sic hoc Respiraro si te videro: quid respondisses? nam videntur eiusdem generis esse. Mihi certè non videntur. Quid? illud. Terentij Adelph. M. àh si pergis, abiero?
abire potero significat? non'ne potius affirmat se statim sine vlla mora abiturum? Sed ista viderint Critici: nobis aliò properantibus non licet esse tam otiosis.

Modus permißiuus, seu Conceßiuus.

PErmissiuus siue concessiuus modus permissionem, siue concessionem adsignificat, vnde & nomen inuenit, quem in hunc locum reseruauimus, quòd coniunctiuo voce simillimus sit: eius vsus, excepto futuro, in secundis & tertijs personis potissimum cernitur, primas enim non facilè inuenias. Huic etiam scholiorum cancellos circundabo: modo enim eius elegantia & ornatus intelligatur, per me, vel publico careat, licet.

Permissiui siue Concessiui modi tempus præsens.

Amem,.

Terent. Adelph. D. — quid istuc? tibi si istuc placet:
Profundat, perdat, pereat, nihil ad me attinet. Gaste. Mas que gaste, & lance a perder a si & a fazenda. *Cic. 3. Verr. His ego iudicibus non probabo C. Verrem contra leges pecuniam cepisse? Sustinebunt tales viri tot Senatoribus, tot equitibus Romanis &c. non credidisse? tantæ Po. Ro. voluntati restitisse: Sustineant: reperiemus, si illum viuum ad aliud iudicium perducere potuerimus, quibus probemus, &c. Sustineant,* Doulhe que soffram, *Ibid. Confringat iste sane vi sua consilia senatoria, quæstiones omnium perrumpat, euolet ex vestra seueritate, mihi credite, arctioribus apud Po. Ro. laqueis tenebitur. Idem. 2. Acad. Hæc si vobis non probamus sint falsa sanè, inuidiosa sanè non sunt. Idem in Bruto, Sit Ennius sanè, vt est, certe perfectior, & Idem 7. Ver. Sit sacri-*

legus sit fur, sit flagitiorum omnium vitiorumq́, princeps: at est bonus imperator. Seja, doulhe que seja.

Præteritum imperfectum.

Amarem.

Hic nullum occurrit exemplum, si quod offenderis, cura adiungendum.

Præteritum perfectum.

Amauerim.

Cic. 3. Verr. Erunt etiam fortasse iudices, qui illum eius peculatum vel acerrimè vindicandum putent. &c. Emerserit ex peculatus etiam iudicio. & paulò inferius; Ex hoc quoque euaserit: proficiscar eò quò me iam pridem vocat Po. Ro. &c. Ibidē Malus ciuis, improbus Consul, seditiosus homo Cn. Carbo fuit: fuerit alijs, tibi quando esse cœpit? Doulhe oue fosse mao para os outros, *&c. Heus vide quid te futurum sit, vir ille quem iniuria affecisti, proximo anno fuit Consul. Fuerit.* Mas que fosse.

Plusquam perfectum.

Amauissem.

Verg. 4. Aen. *Non potui abreptum diuellere corpus, & vndis*
Spargere? non socios, non ipsum absumere ferro
Ascanium? patrijsq́, epulandum apponere mensis?
Verùm anceps pugna fuerat fortuna: fuisset.

Fuisset, Ainda que fora, mas que fora, *Hic Fuerat, pro Fuisset positū est, sic Horatius Sustulerat, Quintilianus. Excæcaueram, dixerunt pro sustulisset, excæcauissem vt antea dictum est. Poteris similia exempla fingere etiam primæ per sonæ. Verùm victa fuissem, fuissem* mas que fora. *Prius, Fuissem Potentiale est, posterius Permissiuum.*

Futurum.

Amauero.

Cur miser literas tantopere fugis? Cur tibi adeò, sunt inuisæ? Age amauero literas, quam ex ipsis gloriam reportauero? Ora bem doulhe que chegue a amar as letras, *&c. Cic. 2. Acad. Age restitero Peripateticis, qui sibi cum oratoribus cognationem esse, qui claros viros à se instructos dicunt remp. sæpe rexisse. Sustinuero Epicureos, tot meos familiares, tam bonos, tam inter se amantes viros. Diodoro quid faciam Stoico, quem à puero audiui? Diomedes lib. 1. hunc modū affirmatiuam speciem appellat. Affirmatiua, inquit, species est huiusmodi. Cum in re dubia, in qua parum altercantibus assentimur, specie subiunctiua, quasi sit factum affirmamus, veluti cum dicimus, Fecerit, dixerit, id est, crede eū dixisse,*

aut,

aut fecisse quod neque dixerit, neque fecerit? Nam si factum esse reuera animũ inducimus, finitiuo vtimur sermone, id est, Fecit. Lege cætera, si Vacat, de eadem re. Ad extremum inquit, Talis est affirmatiua quæ altercationis tollendæ gratia, sub simulatione confessionis inducitur. Speciem vocat more Varronis, quem Modum appellamus. Finitiuum sermonem, modum indicatiuum.

Futurum aliter.
Amaueris.

Hic prima persona singulari desideratur; conuenit hic sermo potissimum ijs, qui diu aliquid suaserunt, sed frustra: Itaq; tedio confecti, atq; omni persuadendi spe abiecta in has voces prorumpunt. Exempli causa Vixeris vt libet, satis sit te tuorũ scelerum consciẽtia perpetuò cruciari. Ia que assi ho viuey hembora a vossa uontade, bastemuos os continuos remorsos de vossas maldades. *Diomedes hoc genus loquendi Concessiuam speciem vocat. Cõcessiua, inquit, species est, qua tum demum vtimur, subiunctiuam inserentes qualitatem, cum suadendo cuipiam quod expediat, non persuademus, & absentes, dum nos volumus crimine absoluere, concedimus, arbitrio eius remittentes, quod pertendat facere. Vt cum loquimur ne faciat, sane suadentes, illo pertendente, vt magis faciat, addimus, Videris Feceris, id est, Licet tu videas, tu perspicias, quid feceris. Hoc dicimus sub specie concedendi potius cunctantes. Nam cum facere ex animo suademus, non ita loquimur. Feceris, Videris, sed Facias, Videas, exhortatiuo vtentes sermone. Enunciatione igitur eadem Affirmatiua & Concessiua est species, sensu vero differt. Quoniam quæ liqueant nobis non esse affirmantes, quasi sint facta defendimus. Item quæ nequaquam volumus fieri, verbo velut fiant concedimus, vt pertinaciam contendendi euitemus. Hæc ille. Subiunctiuam qualitatem appellat modum subiunctiuum, vt supra ex Quintiliano diximus, quidam Modos qualitates nominarunt. Ad hanc speciem Concessiuam spectat illud Sallustij in Ciceronem, Egeris oro te Cicero, perfeceris, quodlibet, satis est perpessos esse: etiamne aures nostras tuo odio onerabis? etiam'ne molestissimis verbis insectabere? Neque enim præteritum est: non enim adiunxisset Oro te, si præteritum esset.* Iaque asi he fazey peçouos Tullio embora. & acabaytudo o que vos vier à vontade, basta que vos temos sofrido. Como ainda nos aueis de estar aqui deshonrãdo? *Idem Ciceronis in Sallustium, Vixeris vt libet Sallusti, egeris quæ volueris, satis sit vnum te tuorum scelerum conscium esse.* Ia que asi he Sallustio, viuey à vossa vontade, fazey tudo o que quiserdes, nam he necessario publicar aqui vossas maldades, contentome com as saberdes vos soo. *Huc etiam videtur referendum illud*

Terent. And. S. Sed quid ego? cur me excrucio? cur me macero?
Cur meam senectutem huius solicito amentia? &c.

PAM. mi pater.

S. *Quid mi pater? quasi tu huius indigeas patris?*
Domus, vxor, liberi inuenti inuito patre.
Adducti qui illam ciuem hinc esse dicunt. Viceris

viceris. Là que asſi he, ſae com a tua, vence ja, acaba faze tua vontade. *Vbi Donatus Viceris, verbum eſt, eius qui i vix ſibi extorquet vt abijciat curam, & proprium patribus, ac familiare iratis. Interdum mitius ac lenius iiſdem vocibus vtimur, quibus ſignificamus nos alicuius rei curam penitus abijcere, eamq́; aliorum arbitro iudicioq́; committere Cic. 5. Tuſc. Quam ſibi conueniat, ipſe viderit*, La'o veja elle, *Idem de amicit. Quàm id rectè faciam, viderint ſapientes.* La'o vejam. *Idem de Nat. deor. Quam ſimile iſtud ſit, tu videris. Qua pacto frequentiſſime idem loquitur. Liu. 1. ab vrb. Vos inquit videritis, quid illi debeatur: ego me & ſi peccato abſoluo: ſupplico non libero. Prima tamen perſona pluralis viderimus, pro videbimus videtur poni. Idem pro Roſcio. Am. Sed de capione poſt viderimus ſi quemadmodum paratum eſſe audio, teſtis prodierit.. Sic Gellius lib. 19. c. 8. loquitur. Videbimus autem poſt de Inimicitijs, & Quadrigijs, ac fortaſſe de quadrigiis veterum autoritati conceſſero. Cic. ad Att. lib. 2. Orationes à me autem duas poſtulas, quarum alteram non libebat mihi ſcribere, quia abſcideram: alterã ne laudarem eum quem non amabam: ſed id quoque videbimus. Sic videro, pro diligenter videbo, etiam atque etiam cõſiderabo, frequentiſſimũ eſt. Idem pro Cælio. Videro hoc poſterius Idem. 4. Verr. Alio loco de aratorum animo & iniurijs videro. & illud Tu videris, ſolent Greci futuro indicatiui dicere D. Matth. 27. Illi autem dixerunt, Quid ad nos? Tu videris* οἱ δὲ εἶπον τί πρὸς ἡμᾶς; σὺ ὄψει. *Idem ibidem, Vos videritis,* ὑμεῖς ὄψεσθε *nec enim ad ſpeciem imperandi ſpectat, vt nonnulli opinantur.*

Modus infinitus.

QVintilianus lib. 1. c. 6. Infinitum Gellius, lib. 1. c. 7. Indefinitum Grammatici ferè Infinitiuum hunc modum appellant, quamuis Probus etiã Infinitum vocet, quem, vt idem & Diomedes aiunt, quidam Perpetuum vocant. Infinitus quidem ſiue infinitiuus dicitur, quod neque perſonas, neque numeros definiat. Legere enim, exempli cauſa omnes perſonas & vtrunque numerum complectitur, obſcurè tamen & permiſtè; cum verba finita perſonas, numeroſq́; apertè definiant, vt Lego, legis, legit, legimus, legitis, legunt. Vides'ne perſonas numeroſq́; certos, & definitos? Id certè in verbis infinitis cerni non poteſt, niſi accedant pronomina, quorum beneficio complicatæ & inuolutæ perſonæ numeriq́; explicentur & euoluantur, vt Præclarum eſt me, te, illum, nos, vos, illos pro Deo Opt. Max. vitam profundere. Vnde nonnulli vt Diomedes refert Inſignificatiuum, ac Imperſonatiuum nominarunt. Perpetuum verò vt idem ait, pro-

ait,

pterea quod id perpetuum sit, quod finem non babet. Quidã, vt Priscianus lib. 8. ait, Nomen verbi Infinitum ipsum appellarunt, tanquam finita verba propriè sint verba appellanda, infinita verò ipsorum nomina, quæ sæpenumero pro nominibus ponantur, Vt Scire tuum nihil est. Virtus est vitium fugere, & alia eiusdem generis. Scire enim pro scientia, & Fugere pro fuga ponitur.

Infiniti modi tempus præsens, & Præteritum imperfectum.

Amare,

Præteritum perfectum, & Plusquam perfectum.

Amauisse,

Duo duntaxat modi, vt Priscianus. lib. 8. docet, Optatiuus nimirum & Infinitus tempora habent coniuncta more Græcorum præsens cum imperfecto: perfectũ cum plusquam perfecto. Lusitani cum verbis Possum, debeo, cupio, opto, volo, nolo, malo & alijs eiusdem significationis subijciunt, infinitum proprium temporis præsentis & imperfecti. Cic. ad Att. 3. Videre te cupio. Desejo de vos ver. *præsens est. Cupiebam te videre.* Desejaua de vos ver, *imperfectum est. Alias ferè circuitione infinitum Latinum reddunt, vtuntur enim verbis indicatiui, aut participiis præposita particula,* Que, *Idem Terentiæ. 14. Omnes labores te excipere video, timeo vt sustineas.* Vejo que tomais todos os trabalhos. &c. *Idem ad Att. 2. Quàm vellem Romæ mansisses.* Quanto folgara que ficareis em Roma. *Ibidem, Certi sumus perisse omnia.* Sabemos de certeza que tudo he perdido. *Interim suo subiunctiuo vtuntur, vt Malo te doctum esse, quam opulentum.* Antes quero que sejas. *Cupio te literis operam dare.* Desejo que estudes. *Quo facilius rudes linguæ Latinæ hæc percipiant, singula tempora exemplis illustranda sunt. Malo amare literas quã pecuniam,* Antes quero amar as letras *&c. Præsens est. Mallem amare literas quam pecuniam,* Antes queria amar as letras *&c. Imperfectum est. Scio te amare literas.* Sey que amais as letras, *Præsens est. Sciebam te amare literas, imperfectum est.* Sabia que amaueis as letras, *Scio auum tuum vehementer amasse literas.* Sey que vosso auo amou muyto as letras: *Præteritum perfectum est. Sciebam auum tuum vehementer amasse literas.* Sabia que vosso auo amara muyto as letras. *Plusquam perfectum est. Illæ vero locutiones,* Sey amardes muyto as letras. Sabia vosso auo ter amado muyto as letras, *primũ ijs qui bene Lusitanè loquuntur vehementer displicent, deinde præsens ab imperfecto minimè discernunt. Scio me sæpe ad te scripsisse.* Sey q̃ vos escreui muytas vezes, ou que vos tenho escripto

to muytas vezes. *Sciebam me sæpe ad te scripsisse.* Sabia que vos escreuera, ou que vos tinha escripto muytas vezes. *Illa vero*, Sey teruos escripto. Sabia teruos escripto, *durissima sunt. Doleo me non scripsisse ad patrem tuum*. Pesame de nam ter escripto a vosso pay. *Dolebam me non scripsisse ad patrem tuum.* Pesauame de nam ter escripto: *vtrunque rectè dicitur. Verum si vis apertius perfectum à plusquam perfecto secernere, conuerte hoc modo.* Pesame porque nam escreui, ou porque nam tenho escripto a vosso pay. Pesauame porque nam escreuera ou porque nam tinha escripto a vosso pay. *Audio venisse patrem tuum.* Ouço dizer que he vindo vosso pay, ou que veyo. *Audio abijsse patrem tuum.* Ouço dizer que he ido, ou que se foy vosso pay.

FVTVRVM.

Amaturum, am, um, esse.

Videor tibi aliquando amaturus esse literas?
(Pareceuos que ey em algũ tempo de amar as letras.
Pareceuos que amarey algũa hora as letras?)
Spero me aliquando amaturum esse literas.
(Espero de ainda amar as letras.)

Verba sperandi, promittendi, iurandi apud Lusitanos infinitum præsens cum præpositione, De, postulant. Promitto me rediturum breui. (Prometto de tornar cedo.) *Cætera ferè circuitionib. gaudent, quæ è regione sunt, hoc modo, Credo me breui iturum Romam* (Pareceme que cedo irey a Roma.) *aut sic,* (Pareceme que cedo eyde ir a Roma, Auer de amar, auer de ensinar, &c.) *id genus Lusitanis inaudita sunt. Quotus enim quisq; sic loquitur?* (Pareceme auer de ir cedo a Roma. Espero auer de tornar cedo) *Fuit priscis seculis futurum, Rum, syllaba finitum, quod omnibus generibus, & vtrique numero citra discrimen accommodabatur, in cuius locum substitutum est participium in Rus, cum infinito Esse, quo vtimur, mutatis casibus, generibus, numeris pro re de qua agitur. Fuit aliud futurum à prisco futuro coniunctiui deductum, nam prisci (vt supra in futuro Coniunctiui diximus, & in Anomalis planius dicemus) amasso pro amauero dicebant, vnde futurum infinitum amassere, expugnassere, impetrassere formabant, vt Græci à suo* τύψω *verbo,* τύψειν *verberaturum esse ducunt. Plaut. Amph.*

Eos legat Telebois, iubet sententiam vt dicant suam:
Si sine vi, & sine bello velint rapta, & raptores tradere,
Si quæ asportassent redderent: se exercitum extemplo domum
Reducturum: abituros Argos Argiuos: pacem atque otium
Dare illis: sin aliter sint animati, neque dent, quæ petat,

Sese

Sese igitur summa vi, virisq; eorum oppidum expugnassere. pro expugnaturum esse. Idem Milit. — *hercle credo te facile impetrassere.* Sic enim est in libris nuper excusis, summaq; diligentia correctis: cum antea alij impetratum ire: alij, iri haberent. Circuitiones illæ Amatum ire, doctum ire, & quæ sunt generis eiusdem potius præsens, quam futurum tempus adsignificant. Sed tam de futuro prisco, quàm de his circuitionibus, gerundijs, & participijs satis, superq; in Constructione dictum est, ad quam ne bis eadem legas, te reijcio.

GERVNDIA.

Quidam malunt hæc gerundi voces appellare, quod nomen etiam si pulchrè rei naturam, originemq; declaret, nondum tamen apud veteres legi. Nonnulli ex veteribus, vt Diomedes docet, sextum modum addiderunt, quem participialem vocarunt, is complectebatur, quæ modo gerundia, & supina dicimus. Hos Diomedes, quod ad rationem declinandi verba attinet, secutus est, hoc pacto, Modo participiali, Amandi, amando, amandum, amatum, amatu. Hunc modum, vt idem ait, Probus supina nominauit, alij Gerundia. Idem Diomedes nunc Gerundia, nunc Supina, nunc Participalia vocat. Priscianus iisdem nominibus solet vti. Seruius in Virgilium. Modum Gerundij gemino, i, appellat, est enim patrius casus à nomine Gerundium. Idem Seruius in Donatum, Modum gerundiuum vocat. Phocas participialia. Donatus (si tamen coniugationum exempla eius sunt) Gerundia, siue Participialia vocat, quæ hodie Gerundia plerique dicunt. Supina idem appellat, quæ eodem nomine vulgò appellantur.

Amandi, Amando, Amandum.	*Amans, amantis, tis, in di, do, dum: eodem modo in cæteris coniugationibus.*

Gerundium ablatiui variè in Lusitanum conuertitur.

Es impiger in scribendo, (Soys diligente en escreuer.)
Defessus sum ambulando, (Estou cansado de andar.)
Eripis lacrymas non consolando, sed minando,
(Nam tirays as lagrymas com consolar, mas com ameaçar.)
Romanus sedendo vincit, (Assentado, ou estando assentado)

(Em amando, em chegando, em vindo, em falando) *& cætera huius generis, non sunt huius loci. Simulac primùm vrbem sum ingressus, statim patrem tuum conueni,* (Logo em entrando, tanto que entrey.) *Simulatq; è naui egressus sum, in grauissimum morbum incidi* (Logo em desembarcãdo) *Simulac Romam attigi, statim fratrem tuum salutaui. Cum geminantur Gerundia apud Lusitanos eleganter coniunctiuo exponuntur, maximè si alterum sit*

neutrum

neutrum. (Estando escreuendo esta recebi hũa vossa) *Cum ad te has literas exararem, reddita mihi sunt tuę.*

SVPINA,
Amatum,
Amatu.

Participia declinationis actiuæ, temporis præsentis, & imperfecti.

Amabam, bam, mutata in ans, sic in cęteris.

Amans, amantis.

Hoc participium variè à Lusitanis explicatur. Auum vnicè te amantem fugis? Que te ama. *Patrem vnicè te amantem in extremo spiritu deseruisti.* Que te amaua.

Virg. 10. *Tum Pallas biiugis fugientem Rhœtea præter Traijcit.* Quæ fugia, *imperfectum est.*

Interfecit illum dormientē. Matouho estando dormindo.

Amatũ, m, mutata in rus. Cætera eodem modo. Formauimus hoc participiũ à priore supino propter verba neutra, q̃ posteriori carent.

Futuri,

Amaturus, a, um.

Non huc te accusaturus, sed defensurus veni. Vim para vos defender, & nã para vos accusar. *Coniectus est in carcerem, discessurus postridie in Hispaniam.* Estando para partir ao outro dia.

Amor verbum paßiuum, sic declinabitur.

Indicatiui modi tempus præsens.

Amo, addita r: cętera eodem modo.

Amor,
Amaris, vel amare,
Amatur,
Pl. Amamur,
Amamini,
Amantur.

Præteritum imperfectum.

Amabam, m, mutata in r: sic in cęteris.

Amabar,
Amabaris, vel amabare,
Amabatur,
Pl. Amabamur,

Ama-

Amabamini,
Amabantur.

Præteritum perfectum.

Amatus, amata, amatum sum vel fui,
Amatus, ta, tum es, vel fuisti,
Amatus, ta, tum est vel fuit,
Pl. Amati, amatæ, ta sumus, vel fuimus,
Amati, tæ, ta estis, vel fuistis,
Amati tæ, ta sunt, fuerunt, vel fuère.

Præteritum plusquam perfectum.

Amatus, amata, amatum eram vel fueram.
Amatus, ta, tum eras vel fueras.
Amatus, ta, tum erat, vel fuerat,
Pl. Amati, amatæ, amata eramus vel fueramus,
Amati, tæ, ta eratis vel fueratis.
Amati, tæ, ta erant, vel fuerant,

Futurum.

Amabor, — *Amabo, addita r, sic docebor.*
Amaberis, vel amabere,
Amabitur,
Pl. Amabimur
Amabimini,
Amabuntur,

Veteres grammatici verbo actiuo solebant impersonale adiungere, propterea quòd crederent actionem significare. Verum sint ne impersonalia, & an agendi, an patiendi naturam habeant satis in Constructione dictum est. Quod verò ad eorum declinationem attinet, cum ad Defectiua ventum erit, nonnihil etiam de ea dicetur, Præteritum perfectum & plusquam perfectum debent Latini participio præteriti temporis, & verbo substantiuo, neque enim ea voce vna, more Hebræorum, aut Græcorum declinare possunt. Itaque Amatus sum verbum est præteriti temporis: quamuis enim Sum, per se positum præsens sit, participio tamen iunctum vim temporis sui amittit, atq; in præteritum migrat, nec duo verba, sed vnum censendum est. Nam si duo essent, tunc Amatus nomen esset, Sum, vero verbum, vt Legatus sum, id est fungor Legati munere. Audiamus P. Nigidium de hac re apud Gellium disserentem lib. 17. c. 7. Legis veteris Atinię, inquit Gellius, verba sunt: Quod surreptum erit, eius rei æterna autoritas esto.

esto. Quis aliud putet in hisce verbis, quem de tempore tantum futuro legem loqui? Sed Q. Scæuola patrem suum, & Brutum & Manilium viros apprimè doctos quæsisse ait, dubitasseq; vtrumne in post facta modò furta lex valeret, an etiam in antefacta: quoniam quod surreptum erit, vtrunque tempus videretur ostendere, tam præteritum quam futurum. Itaque P. Nigidius ciuitatis Romanæ doctissimus, super dubitatione hac eorum, scripsit in XXIII. commentariorum grammaticorum. Atque ipse quoque idem putat incertam esse temporis demonstrationem. Sed anguste per quam & obscurè disserit, vt signa rerum ponere videas ad subsidium magis memoriæ suæ, quàm ad legentium disciplinam. Videbatur tamen hoc dicere, Verbum Esse, & Erit, quando per sese ponuntur, habent atque retinent tempus suum. Cum vero præterito iunguntur, vim temporis sui amittunt, & in præteritum contendunt. Cum enim dico, In campo est, In comitio est, tempus instans significo. Item cum dico, In campo erit, tempus futurum demonstro. At cum dico Factum est, Scriptum est, Surreptum est: quanquam, Est, verbum temporis sit præsentis, confunditur tamen cum præterito, & præsens esse desinit. Sic igitur, inquit, etiam istud quod in lege est, si diuidas, separesq; duo verba hæc, Surreptum, & Erit, vt sic audias Surreptum tanquam Certamen erit, aut Sacrificium erit: tunc videbitur in post futurum loqui, Si verò copulatè, permisteq; dictum intelligas, vt Surreptum erit, non duo, sed vnum verbum sit, idq; vnica patiendi declinatione fit: tunc hoc uerbo non minus præteritum tempus ostenditur, quam futurum. Hactenus ille. Non me fugit grammaticos etiam veteres hanc circuitionem bifariam diuisisse, appellasseq; vlteriora tempora, quibus verbum Fui, fueram adiuncta essent, vt amatus fui, amatus fueram, eaq; id significare, quod multo ante factum esset: quæ vero aliquid proximè factum significarent Sum, eram, recipere, quæ propinquiora à quibusdam video appellari, vt illa remotiora: quod idem de futuro Amatus ero, fuero dictum sit. Seruius in Donatum ita inquit, Sed scire debemus in omnibus passiuis verbis præterita tempora, id est, perfectum & plusquam perfectum habere vlteriora preterita. Diomedes vbi præter. perfect. Amatus sum, es, est, sumus, estis, sunt per se declinauit. Subijcit, Vlteriore modo amatus fui, fuisti, fuit, etc. plusquam perfectum Amatus eram, eras, erat &c. Vlteriore modo, amatus fueram, fueras, fuerat &c. quod idem obseruat in reliquis modis, & futuro coniunctiui. Quam tamen differentiam cùm videam Latinos raro obseruare, non putaui pueros propinquioribus, vlterioribusq; preteritis aut futuris onerandos. M. Tullius Latinę linguæ princeps ferè preterito propinquiore vtitur, etiam cum de rebus multo ante actis sit sermo. 4. Verr. Horum pater ab hinc duos, & viginti annos mortuus est. Idem pro C. Rab. Posth. Siquidem non modo in gloria rei militaris Paulum Scipio, aut Maximum filius, sed etiam in deuotione vitæ, & in ipso genere mortis imitatus est P. Decium filius. Idem pro eodem, Virum vnum totius Græcię facilè principem Platonem in maximis periculis, in-

sidijsq;

ſidijsq́; verſatum eſſe accepimus. Idem pro Rab. perd. reo. Sed tu cauſam ſuſcepiſti antiquiorem memoria tua, quę cauſa ante mortua eſt, quam tu natus eſſes.

Imperatiui præſens.

Amare, vel amator, *Ama addita re: Amato addita r: ſic in cęteris.*
Ametur,
Pl. Amemur,
Amamini, vel amaminor,
Amentur.

Futurum, ſiue modus mandatiuus.

Amator tu, amaberis, vel amabere,
Amator ille, vel amabitur,
Pl. Amaminor, vel amabimini,
Amantor, vel amabuntur.

Perſonas amator, amaminor, amantor, & cæteras eiuſdem generis, non tā facilè inuenies voce patiendi, quàm agendi amato, amatote, amanto. Terent. Adelph.
AE. Fac, promiſi ego illis. M. promiſti autem? de te largitor puer.
Plaut. Epid. — ſi placebit, vtiminor
Conſilium, ſi non placebit reperitote rectius.
Cic. 3. de Leg. Regio imperio duo ſunto: ijq́; pręeundo, indicando, conſulendo, Prætores, Iudices, Conſules appellantor.

Optatiui modi præſens & imperfectum.
Vtinam amarer,
Amarèris, vel amarère,
Amaretur,
Pl. Vtinam amaremur,
Amaremini,
Amarentur.

Præteritum perfectum.

Vtinam amatus, amata, um, ſim, vel fuerim.
Amatus, ta, tum ſis, vel fueris,
Amatus, ta, tum ſit, vel fuerit.
Pl. Vtinam amati, tæ, ta ſimus, vel fuerimus.
Amati, tæ, ta ſitis, vel fueritis,
Amati, tæ, ta ſint, vel fuerint.

Præte-

Præteritum plusquam perfectum.

Vtinam amatus,ta,tum essem,vel fuissem,
Amatus,ta,tum esses,vel fuisses,
Amatus,ta, tum esset,vel fuisset,
*Pl.*Vtinam amati,tæ,ta,essemus,uel fuissemus,
Amati,tæ,ta essetis,uel fuissetis,
Amati,tæ,ta essent,uel fuissent.

Futurum,

Vtinam amer,
Ameris,uel amere,
Ametur,
*Pl.*Vtinam amemur, *Quamuis amer.*
Amemini,
Amentur. *Si amer.*

Coniunctiui modi tempus præsens,

Cum amer, *Nisi amer.*
Ameris,uel amere,
Ametur,
*Pl.*Cum amemur,
Amemini,
Amentur.

Præteritum imperfectum,

Cum amarer, *Si amarer.*
Amarèris,uel amarère,
Amaretur,
*Pl.*Cum amaremur,
Amaremini,
Amarentur.

Præteritum perfectum.

Cum amatus,ta,tum sim,uel fuerim,
Amatus,ta,tum sis,uel fueris,
Amatus,ta,tum sit, uel fuerit.
*Pl.*Amati tæ, ta simus, uel fuerimus,
Amati,tæ,ta sitis, uel fueritis,
Amati, tæ, ta sint, uel fuerint.

Præteritum plusquam perfectum.
Cum amatus,ta,tum,essem,uel fuissem.
Amatus,ta,tum esses,uel fuisses,
Amatus,ta,tum esset,uel fuisset.
Pl. Cum amati,tæ,ta essemus,uel fuissemus,
Amati,tæ,ta essetis,uel fuissetis,
Amati,tæ,ta essent,uel fuissent.
Futurum.
Cum amatus,ta,tum ero, vel fuero,
Amatus,ta,tum eris,uel fueris,
Amatus,ta,tum erit,uel fuerit.
Pl. Cum amati,tę,ta erimus,vel fuerimus,
Amati,tæ,ta eritis,uel fueritis,
Amati,tę,ta erunt,vel fuerint.

Potentialis modi tempus præsens.
Amer,
Præteritum imperfectum.
A marer,
Præteritum perfectum.
Amatus,ta,tum sim,uel fuerim.
Plusquam perfectum.
Amatus,ta,tum essem,uel fuissem.
Futurum.
Amatus,ta,tum sim,uel fuerim.
Permissiui, siue concessiui modi tempus præsens.
Amer,
Præteritum imperfectum.
Amarer,
Præteritum perfectum.
Amatus,ta,tum sim,vel fuerim,
Prçteritum plusquam perfectum,
Amatus,ta,tum essem,uel fuissem.
Futurum,
Amatus,ta,tum fuero.
Infiniti modi tempus præsens, & præteritum imperfectum.
Amari,
Præteritum perfectum.
Amatum,am,um esse,uel fuisse.

Præteritum plusquam perfectum,
Amatum, a, um esse, uel fuisse.
Futurum,
Amatum iri,uel amandum, am,um esse.

Posteriorem circuitionem, quæ ex participio in Dus fit, non reperi apud veteres grammaticos, quos quidem legerim: Probus namq; Donatus, Priscianus priore contenti fuerunt: Diomedes in exemplo primę duntaxat coniugationis Amatum iri, inquit, vel amandum esse. Neque miror esse prętermissam, cum voces, Dus, & Dum, etiam cum sextum casum post se habent necessitatem & officium potius quam futurum tempus adsignificare videantur. Cic. 2. contra Rul. Hęc qui prospexerint, maiores nostros dico, Quirites non eos in deorum immortalium numero venerandos à nobis & colendos putatis? Verum cum Quintilianus lib. 9. c. 3. Gerendum, in illo Virgilij carmine — socijs arma capessant Edico, & dira bellum cum gente gerendum. doceat esse participium: non putaui prætermittendam: qua de re quid sentiam apertius in Participio dicam.

Amatu addita s: cætera eodem modo. Amans, amantis, tis, in dus, da, dum: sic in cęteris.

Participia præteriti temporis.
Amatus, ta, tum.
Futurum,
Amandus, a, um.

Secunda Coniugatio.

Doceo, verbum actiuum, modi indicatiui, temporis præsentis, numeri singularis personæ primæ, coniugationis secundæ, sic declinabitur.

Indicatiui præsens.

DOceo, doces, docet. Pl. Docemus, docetis, docent.
Præt.imp. Docebam, docebas, docebat.
Plur. Docebamus, docebatis, docebant.
Præt.perf. Docui, docuisti, docuit.
plur. Docuimus, docuistis, docuerunt, uel docuere.
præt.plusq.p. Docueram, docueras, docuerat.
plur. Docueramus, docueratis, docuerant.
Futurum, Docebo, docebis, docebit.
Plur. Docebimus, docebitis, docebunt.
Imperatiui præsens.
Doce vel doceto, doceat.

Plur.

*Pl.*Doceamus,docere,vel docetote,doceant.

Futurum,siue modus mandatiuus.

Doceto tu,vel docebis,doceto ille,vel docebit.

Pl. Docetote, vel docebitis,docento,vel docebunt.

Optatiui præsens & imperfectum.

Vtinam docerem, doceres, doceret.

*Pl.*Vtinam doceremus,doceretis, docerent.

Pr.perf. Vtinam docuerim,docueris,docuerit.

*Pl.*Vtinam docuerimus,docueritis,docuerint.

P.plusq.Vtinam docuissem,docuisses,docuisset.

*Pl.*Vtinā docuissemus,docuissetis,docuissent.

Futurū,Vtinam doceam,doceas,doceat. *Doceo, o, in*

*Pl.*Vtinam doceamus,doceatis,doceant. *am: sic Legā,*

Coniunctiui præsens. *Audiam.*

Cum doceam, doceas,doceat.

*Pl.*Cum doceamus,doceatis,doceant. *Quamuis do*

pr.imp.Cum docerem,doceres,doceret. *ceam.*

*Pl.*Cum doceremus,doceretis,docerent. *Si doceam.*

p.perf. Cum docuerim,docueris,docuerit.

*Pl.*Cum docuerimus,docueritis,docuerint. *Nisi doceā.*

pr.pluf.Cum docuissem,docuisses,docuisset.

*Pl.*Cum docuissemus,docuissetis,docuissent. *Si docerem.*

Futuro,Cum docuero,docueris,docuerit.

*Pl.*Cum docuerimus,docueritis,docueritis.

Potentialis modi præsens.

Doceam,

pr.imp.Docerem,

pr.perf.Docuerim,

pr.pluf.Docuissem,

Futu. Docuerim.

Permissiui, siue Concessiui præsens.

Doceam,

pr.imp.Docerem,

pr.perf.Docuerim,

pr.pluf.Docuissem,

Futu. Docuero.

Futurum aliter.

Docueris,

Infiniti præsens,& præt.imper.

Docere.

Præteritum perfectum, & plusquam perfectum,

Docuisse,

Futu. Doctum,am,um esse.

Gerundia Docendi,

Docendo,

Docendum.

Supina Doctum,

Doctu.

Participia declinationis actiuæ temporis præsentis, & imperfecti.

Docens,entis,

Futuri, Docturus,a,um.

Doceor, verbum passiuum sic declinabitur.

Indicatiui præsens.

Doceor,doceris,vel docere,docetur.

Pl. Docemur,docemini,docentur.

Pr.imp. Docebar,docebaris,vel docebare, docebatur.

Pl. Docebamur,docebamini,docebantur.

Pr.perf. Doctus,a,um,sum,vel fui,es,vel fuisti,est,vel fuit.

Pl. Docti,æ,a,sumus,vel fuimus,estis vel fuistis,sunt,fuerunt,vel fuere.

P.plusq. Doctus, a,um, eram, vel fueram, eras, vel fueras, erat, vel fuerat.pl. Docti,æ,a,eramus,vel fueramus,eratis,vel fueratis,erant,vel fuerant.

Futu. Docebor,doceberis, vel docebere, docebitur. pl. Docebimur,docebimini,docebuntur.

Imperatiui præsens.

Docere,vel docetor,doceatur.

Pl. Doceamur,docemini, vel doceminor,doceantur.

Futurum,siue Modus mandatiuus.

Docetor tu,doceberis,vel docebere,

Docetor ille, vel docebitur.

Pl. Doceminor,vel docebimini,

Docentor, vel docebuntur.

Optatiui præsens & imperfectum.

Vtinam docerer,docereris,vel docerere,doceretur.

Pl. Vtinam doceremur,doceremini,docerentur.

Pr.perf. Vtinam doctus,a,um, sim vel fuerim,sis, vel fueris, sit vel fuerit. pl. Vtinam docti,æ,a,simus, vel fuerimus, sitis, vel fueritis, sint, vel fuerint.

pr.plusq.

P. plusq. Vtinam doctus a,um,essem vel fuissem,esses vel fuisses,esset, vel fuisset.Pl.Vtinam docti,æ,a,essemus, vel fuissemus, ess tis,vel fuissetis,essent vel fuissent.

Futu. Vtinam docear,docearis,vel doceare,doceatur.
Pl. Vtinam doceamur,doceamini doceantur.

Coniunctiui præsens.

Cum docear, vel doceare, doceatur,Pl.Cũ doceamur , doceamini doceantur . *Doceam,m,in r, sic legar, audiar*

P.imper. Cum docerer, docereris, vel docere,doceretur Plu. Cum doceremur, doceremini,docerentur . *Quãuis docear, Si docear, Si docerer,*

P.perfe. Cum doctus,a,um,sim,vel fuerim sis,vel fueris,sit,vel fuerit. Plu. Cum docti,æ.a, simus, vel fuerimus, sitis, vel fueritis, sint, vel fuerint.

P.plusq. Cum doctus,a,um,essem,vel fuissem,esses vel fuisses,esset, vel fuisset.
Pl.Cum docti,æ,a,essemus, vel fuissemus, essetis, vel fuissetis essent,vel fuissent.

Futu. Cum doctus,a,um,ero,vel fuero,eris,vel fueris, erit, vel fuerit.Pl.Cum docti,æ a, erimus, vel fuerimus, eritis, vel fueritis,erunt,vel fuerunt.

Potentialis modi præsens,

Docear,
P.perfec. Docerer,
P. perfec. Doctus,a,um,sim, vel fuerim.
P.plusq. Doctus,a,um,essem,vel fuissem,
Futu. Doctus,a,um.sim,vel fuerim.

Permissiui, siue Concessiui modi præsens.

Docear,
P.imper. Docerer,
P.perfec. Doctus,a,um,sim vel fuerim,
P.plusq. Doctus,a,um,essem,vel fuissem,
Futu. Doctus,a,um,fuero,

Infiniti præsens. & præter.imperf.

Doceri,
P.perf.& plusq. Doctum, am,um, esse vel fuisse.
Futu. Doctum iri,vel docendum,am,um,esse,
Participia præteriti, Doctus,a,um,
Futuri. Docendus,a,um,

Tertia coniugatio.

Lego verbum actiuum, modi indicatiui, temporis præsentis, numeri singularis, personæ primæ, coniugationis tertiæ, sic declinabitur.

Indicatiui præsens.

LEgo, legis, legit, Pl. Legimus, legitis legunt.
P.imper. Legebam, legebas, legebat. Plu. Legebamus, legebatis, legebant.
p.perfec. Legi legisti, legit. pl. Legimus, legistis, legerunt, vel legere.
P.plusq. Legerã, legeras, legerat. Pl. Legeramus, legeratis, legerãt.
Futu. Legã, leges, leget. pl. Legem⁹, legetis, legẽt.

Lego, o, in e, & addita bam: sic audiebam.
Lego, o, in am; sic audiam.

Imperatiui præsens.

Lege, vel legito, legat. pl. Legamus, legite, vel legitote, legant,

Legis, is, in e.

Futurum, siue Modus mandatiuus.

Legito tu, vel leges,
Legito ille uel leget,
pl. Legitote, uel legetis,
Legunto, uel legent,

Optatiui præsens & imperfectum,

Vtinam legerem, legeres, legeret.
pl. Vtinam legeremus, legeretis, legerent.
p.perfect. Vtinam legerim, legeris, legerit.
pl. Vtinam legerimus, legeritis, legerint.
p.plusq. Vtinam legissem, legisses, legisset. pl. Vtinam legissemus, legissetis, legissent.
Fut. Vtinam legã, legas, legat. pl. Vtinã legamus, legatis, legãt.

Coniunctiui præsens,

Cum legam, legas, legat. pl. Cum legamus, legatis, legant.

Quanuis legam,
Si legam,
Si legerem.

p.imper. Cum legerem, legeres, legeret.
pl. Cum legeremus, legeretis, legerent.
p.perfec. Cum legerim, legeris, legerit.
pl. Cum legerimus, legeritis, legerint.
p.plusq. Cum legissem, legisses, legisset.
pl. Cum legissemus, legissetis, legissent.
Futuro. Cum legero, legeris, legerit,

pl.

pl.Cum legerimus,legeretis,legerint.

Potentialis modi præsens.
Legam,
p.imperf. Legerem,
p.perfect. Legerim,
p.plusq. Legissem,
Fut. Legerim,

Permissiui, siue Concessiui præsens.
Legam,
p.imper. Legerem,
p.perfec. Legerim,
p.plusq. Legissem,
Futu. Legero,
Futurum aliter.
Legeris,

Infiniti præsens. & p.imperf.
Legere,
p.perfe.& plusq.perf. Legisse,
Fut. Lecturum, am,um, esse,
Gerūdia. Legendi,
Legendo,
Legendum,
Supina. Lectum,
Lectu,

Participia declinationis actiuæ præsentis & imperfecti.
Legens,entis,
Futuri. Lecturus,a,um,

LEGOR VERBVM PASSIVVM sic declinabitur.

Indicatiui tempus præsens.

LEgor, legeris,uel legere,legitur.
plural. Legimur,legimini,leguntur.
p.imperf. Legebar,legebaris,uel legebare,legebatur.
pl.Legebamur,legebamini,legebantur.
p.perecc. Lectus,a,ū sū,uel fui,es,uel fuisti,est uel fuit.pl. Lecti,æ,a, sumus,uel fuimus,estis,uel fuistis,sunt fuerūt,uel fuere.
p.plusq. Lectus,a,um eram,uel fuerã, eras,uel fueras.erat,uel fuerat.pl.Lecti.æ,a,eramus,uel fueramus,eratis, uel fueratis erant,uel fuerant.
Futu. Legar,legeris,uel legere,legetur.
pl.Legemur legemini,legentur.

Imperatiui tem pus præsens.
Legere,uel legitor,legatur.
pl.Legamur,legimini,uel legiminor, legantur,
Futurum siue Modus mandatiuus.
Legitor tu legeris,uel legere.
Legitor ille,uel legetur,
pl.Legiminor,uel legemini,
Leguntor,uel legentur.

Optatiui tempus præsens, & imperfectum.

Vtinam legerer, legereris, vel legerere, legeretur. pl. Vtinam legeremur, legeremini, legerentur.

P. perfec. Vtinam lectus, a, um, sim vel fuerim, sis, vel fueris, sit, vel fuerit. Pl. Vtinam lecti, æ, a, simus, vel fuerimus, sitis vel fueritis, sint vel fuerint.

P. plusq. Vtinam lectus, a, um, essem, vel fuissem, esses vel fuisses, esset vel fuisset. Pl. Vtinã lecti, æ. a, essemus, vel fuissemus, essetis, vel fuissetis, essent vel fuissent.

Futu. Vtinam legar, legaris, vel legare, legatur. Pl. Vtinã legamur, legamini, legantur.

Coniunctiui tempus præsens.

Cum legar, legaris, vel legare, legatur. Pl. Cum legamur, legamini, legantur. *Quamuis legar, Si legar,*

P. imperf. Cum legerer, legereris, vel legerere, legetur. Pl. Cum legeremur, legeremini, legerentur. *Si legerer,*

P. perfec. Cum lectus, a, um, sim vel fuerim, sis, vel fueris, sit vel fuerit, Pl. Cum lecti, æ, a, simus, vel fuerimus, sitis, vel fueritis, sint vel fuerint.

P. plusq. Cum lectus, a, um, essem, vel fuissem, esses, vel fuisses, esset, vel fuisset. Pl. Cum lecti, æ, a, essemus, vel fuissemus, essetis, vel fuissetis, essent, vel fuissent.

Futu. Cum lectus, a, ũ, ero, vel fuero, eris, vel fueris, erit, vel fuerit. Plu. Cum lecti, æ, a, erimus, vel fuerimus, eritis, vel fueritis, erunt vel fuerint.

Potentialis tempus præsens.

Legar,
P. imperf. Legerer,
P. perfect. Lectus, a, um sim vel fuerim.
P. plusq. Lectus, a, um, essem, vel fuissem.
Futu. Lectus, a, um sim. vel fuerim.

Permissiui, siue Concessiui tempus presens.

Legar,
P. imperf. Legerer,
P. perfect. Lectus, a, um, sim, vel fuerim,
P. plusq. Lectus, a, um, essem, vel fuissem,
Futu. Lectus, a, um fuero,

Infiniti tempus præsens, & præt. imperf.

Legi, *Legere, ere, ini, sit legi.*

P. perf.

P.perf.& plusq. Lectum,am,um,esse,vel fuisse.
Futu. Lectum iri,vel legendum,am,um,esse,

Participia.

Preteriti, Lectus,a,um.
Futuri, Legendus,a,um,

Quarta coniugatio.

Audio verbum actiuum modi indicatiui,temporis presentis, numeri singularis, personæ primæ, coniugationis quartæ, sic declinabitur.

Indicatiui præsens.

AVdio,audis,audit,pl.Audimus,auditis, audiunt.
P.imperf. Audiebam,audiebas, audiebat. pl. Audiebamus, audiebatis audiebant.
P.perfec. Audiui,audiuisti,audiuit, pl.Audiuimus,audiuistis,audiuerunt,uel audiuere.
P.plusq. Audiueram,audiueras,audiuerat.pl.Audiueramus, audiueratis, audiuerant.
Futu. Audiam,audies,audiet.pl.Audiemus audietis, audient.

Imperatiui præsens.

Audi, uel audito,audiat.pl.Audiamus,audite, uel audito te audiant.
Fu turũ. Audito tu,uel audies,
Audito ille,uel audiet,
pl. Auditote,uel audietis,
Audiunto uel audient,

Optatiui præsens,& imperfectum.

Vtinam audirem,audires,audiret. pl. Vtinã audiremus, audiretis,audirent.
P.perfec. Vtinam audiuerim,audiueris,audiuerit.pl.Vtinã audiuerimus,audiueritis audiuerint.
P.plusq. Vtinam audiuissem,audiuisses;audiuisset.pl.Vtinam audiuissemus audiuissetis,,audiuissent.
Futu. Vtinam audiam,audias,audiat.pl. Vtinã audiamus,audiatis,audiant.

Coniunctiui præsens.

Cum audiam,audias, audiat.pl.Cum audiamus,audiatis, audiant.
P.imperf. Cum audirem audires,audiret.pl. Cum audiremus, audiretis,audirent.

p.perfec. Cum audiuerim, audiueris, audiuerit. pl. Cum audiuerimus, audiueritis, audiuerint.
p.plusq. Cum audiuissem, audiuisses, audiuisset. pl. Cum audiuissemus audiuissetis, audiuissent.
Futurum. Cum audiuero, audiueris, audiuerit. pl. Cũ audiuerimus, audiueritis, audiuerint.

Potentialis præsens.

Audiam,
p.imperf. Audirem.
p.perfec. Audiuerim,
p.plusq. Audiuissem,
Futurum. Audiuerim,

Permissiui, siue Concessiui præsens,

Audiam,
p.imperf. Audirem,
p.perfec. Audiuerim,
p.plusq. Audiuissem,
Futu. Audiuero,

Futurum aliter.

Audiueris,

Infiniti præsens. & pr. imperf.

Audire,
p.perfec. & plusquam perf. Audiuisse.
Futu. Auditurum, am, um, esse,

Gerundia.

Audiendi,
Audiendo,
Audiendum,

Supina.

Auditum,
Auditu,

Participia declinationis actiuæ.

præsentis & imperfecti, Audiens, entis,
Futuri, Auditurus, a, um,

Audior verbum passiuum sic declinabitur.

Indicatiui præsens.

Audior, audiris, vel audire, auditur.

pl.

pl. Audimur,audimini,audiuntur.

p.imper. Audiebar, audiebaris,vel audiebare,audiebatur.
pl.Audiebamur,audiebamini,audiebantur.

p.perfec. Auditus,a,um sum uel fui,es uel fuisti,est,uel fuit.
pl.Auditi,æ, a,sumus,uel fuimus,estis,uel fuistis, sunt fuerunt uel fuere.

p.plusq. Auditus,a,um,eram,uel fuerã,eras uel fueras,erat uel fuerat. pl. Auditi,æ,a,eramus uel fueramus, eratis uel fueratis, erant uel fuerant.

Futu: Audiar,audieris,vel audiere,audietur.
pl.Audiemur,audiemini,audientur.

Imperatiui præsens.

Audire,uel auditor,audiatur.
Pl. Audiamur,audimini vel audiminor,audiantur.

Futurum,siue modus mandatiuus.

Auditor tu, audieris,uel audiere, Auditor ille,uel audiet,
pl.Audiminor,uel audiemini, Audiuntor,vel audiẽtur

Optatiui præsens & imperfectum.

Vtinam audirer,audireris,uel audirere audiretur,pl.Vtinam audiremur,audiremini,audirentur.

p perfec.Vtinã auditus,a,um sim uel fuerim,sis uel fueris,sit uel fuerit.pl.Vtinã auditi,æ,a,simus vel fuerimus,sitis vel fueritis, sint,uel fuerint.

p.plusq. Vtinã auditus,a,um essem uel fuissem,esses,uel fuisses,esset,uel fuisset. pl. Vtinã auditi,æ,a essemus,uel fuissemus,essetis,uel fuissetis,essent,uel fuissent.

Futu. Vtinam audiar,audiaris,uel audiare,audiatur,
pl. Vtinam audiamur, audiamini,audiantur.

Coiunctiui præsens.

Cum audiar,audiaris, vel audiaris,uel audiare,audiatur.
pl.Cũ audiamur audiamini,audiãtur. *Quanuis audiar,*

p.imper. Cum audirer,audireris, uel audirere audiretur.pl.Cum audiremur,audiremini,audirentur. *Si audiar,* *Si audirer,*

p.perfec. Cum auditus, a um sim,uel fuerim,sis vel fueris,sit uel fuerit. pl.Cum adici,æ,a,simus,uel fuerimus, sitis,vel fueritis,sint,vel fuerint.

p plusq. Cũ auditus,a,um,essem uel fuissem,esses,uel fuisses:esset uel fuisset pl. Cum auditi,æ,a,essemus,uel fuissemus, essetis,uel fuissetis,essent,uel fuissent.

Fu-

Futurum, Cum auditos,a,um ero,uel fuero,eris,uel fueris,erit, uel fuerit. Pl.Cum auditi,æ,a,erimus,uel fuerimus, eritis,uel fueritis, erint,uel fuerint.

Potentialis modi præsens.

Audiar.
Pręt.imperf. Audirer.
Pręt.perf. Auditus,a,um sim,uel fuerim.
Præt.plusq. Auditus,a,um essem,uel fuissem.
Futurum, Auditus,a,um sim,uel fuerim.

Permissiui, siue Concessiui præsens.

Audiar,
Præt.imperf. Audirer,
Pręt.perf. Auditus,a,um sim,uel fuerim,
Præt.plusq. Auditus,a,um essem,uel fuissem,
Futurum, Auditus, a,um fuero.

Infinitiui præsens, & pręt. imperf.

Audiri,
Præt.perf. & plusq.perf. Auditum,am,um esse,uel fuisse,
Futurum, Auditum iri,uel audiendum,am,um esse.

Participia.

Præteriti. Auditus,a,um,
Futuri, Audiendus,a,um.

De verbis Anomalis.

QVATVOR coniugationum exempla sunt tanquam lex quædam atq; norma, ad quam aliorum verborum declinatio dirigenda est. Quòd si aliqua ab eorum regula aberrauerint, Anomala censenda sunt, hoc est, verba sine lege, norma, atq; regula, siue legis, normæ, regulęq; expertia, Irregularia vocant quidam, malim Dissimilia, aut Inæqualia appellare: nam ipsa anomalia à Varrone dissimilitudo, & inæqualitas dicitur, & ipsa Anomala sæpenumero Dissimilia nominat. Diomedes Corrupta appellat, Donatus 2. Edit Inæqualia: meminit etiam horum Quintilianus lib.1.c.4. Quid? inquit, quod multa verba non totum declinationis ordinem ferunt? Quædam etiam mutantur, vt Fero in pręterito. Hæc ille. Anomala, quę Latinę linguæ rudibus negotium possunt facessere, sunt hæc ferè, & quæ ex ipsis componuntur Sum, Fero, Volo, vis, Edo, es, est: quibus non immerito adiunxeris Fio, Eo, Queo, de quibus agit lib.1. Diomedes, cæteris copiosius.

Sum,

Sum.

SVm, anomalorum principatuum merito obtinet: nam præterquam quòd ad nullam quatuor coniugationum spectat, solùs in Latina lingua prima positio, um, syllaba finitur. Conflatur hoc verbum ex tribus Esum, Fuo, Forem, ex primo habet præsens, & quæ inde oriuntur, prisci enim Esum pro Sum dicebant, vt docent personæ & tempora, quorum prima litera est E, vt Es, est, estis, Eram, Ero, &c. Varro 2. de Analogia, Sum, inquit, olim dicebatur Esum, & in omnibus personis constabat, quod dicebatur, Esum, es, est, Eram, eras, erat, Ero, eris, erit: hinc vetustissimi Esunt pro Sunt videntur dixisse, vnde Cicero 3. de Leg. Ast quando duellum grauius, discordiæ ciuium esunto ne amplius sex menses, si Senatus creuerit. Ex secundo accepit præteritum Fui, & quæ inde fiunt, & participium Futurus: extant etiam hodie huius verbi vestigia. Plaut. Amph.

Nec quisquam tam audax fuat homo, qui obuiam obsistat mihi.

Teren. Hec. Fors fuat.

Virg. lib. 11. Tros Rutulus've fuat, nullo discrimine habebo.

Fore mutuatum est à Forem, fores, foret, &c. quod Essem significat. Sed ipsum Fore ferè idem quod Futurum esse valet, interdum tamen pro Esse, vt Forem, pro Essem ponitur. Cic. 1. de Inuent. Altera est in qua rerum earum de quibus erimus dicturi, breuiter expositio ponitur distributa, ex qua conficitur, vt certas animo res teneat auditor, quibus dictis intelligat fore peroratum: hoc est, intelligat esse peroratum: tum etiam participium in rus, admittit. Idem ad Att. 5. Deinde addis te ad me fore venturum. Portius Latro, de cuius eloquentia meminit Plinius lib. 20. cap. 14. & Quint. lib. 10. cap. 5. Lucem, ait, de domo Cornelia proditurum fore. Diomedes putat Fore potius à verbo prisco Fuo profectum esse. Siem, sies, siet, plena sunt, pro quibus vtimur imminutis Sim, sis, sit. Cic. in Orat. Siet, inquit, plenum est: Sit imminutum.

Composita ex verbo Sum.

SVbstantiuum verbum initio quatuor coniugationum declinauimus, ex eo composita, Absum, Adsum, Desum, Intersum, Insum, Præsum, Possum, Prosum, Obsum, Subsum, Supersum eodem modo declinantur. Prosum tamen literam, d, admittit euphoniæ causa, quando simplex à vocali incipit, vt Prodes, prodest, prodestis, proderam, prodero, prodessem, prodesse. Possum in præterito, f, mutat in t, non enim posui, sed potui dicimus: præterea in modo indicatiuo vbi simplex à vocali incipit, t, litera interponitur, vt potes, potest, potestis, poteram, potero, in cæteris modis abijcitur vocalis, vt possem, posse. Sunt præterea nonnullæ personæ, aut tempora parùm vsitata, vt Infui, infuisti ab insum, quæ progrediente tempore vsus ipse docebit. Verbum Possum, quoniam tyronibus sæpe molestiam exhibet, non inutile fuerit planè declinare.

Indi-

Indicatiui modi.

Præsens, Possum, potes, potest. pl. Possumus, potestis, possunt.
P. imp. Poteram, poteras, poterat. pl. Poteramus, poteratis, poterant.
P. perf. Potui, potuisti, potuit. pl. Potuimus, potuistis, potuerunt vel potuere.
P. plusq. Potueram, potueras, potuerat. pl. Potueramus, potueratis, potuerant.
Fut. Potero, poteris, poterit. pl. Poterimus, poteritis, poterũt.

Imperatiui modi præsens.

Fac posis.

Optatiui modi præsens & imperfectum.

Vtinam possem, posses, posset. pl. Vtinam possemus, possetis, possent.
Perf. Vtinam potuerim, potueris, potuerit. pl. Vtinam potuerimus, potueritis, potuerint.
Plusq. Vtinam potuissem, potuisses, potuisset. pl. Vtinam potuissemus, potuissetis, potuissent.
Fut. Vtinam posim, posis, posit. pl. Vtinam posimus, positis, posint.

Coniunctiui modi præsens.

Cum posim, posis, posit. pl. Cum posimus, positis, posint.
Imperf. Cum possem, posses, posset. pl. Cum possemus, possetis, possent.
Perfect. Cum potuerim, potueris, potuerit. pl. Cum potuerimus, potueritis, potuerint.
Plusq. Cum potuisem, potuises, potuiset. pl. Cum potuisemus potuisetis, potuisent.
Fut. Cum potuero, potueris, potuerit. Pl. Cum potuerimus, potueritis, potuerint.

Infinitiui modi præsens & imperfectum.

Pose.

perfectum & plusq. Potuise. Cæteris caret.

Diomedes & Priscianus proprium præsens & futurum imperatiui huic verbo tribuunt, neutrum tamen videtur vsitatum. Quod si quis velit imperatiuo vti, eo remedio vtatur licebit, quo Plautinus Pseudolus vsus est in Pseud.

C. Non possum. Ps. Fac possis. C. quo nam pacto possim vincere animum?

Fac possis, dixit, pro potes, aut potesto, quæ nusquam videntur esse. Diomedes ta-

des tamen non ausus est Potes dicere, sed possis. Diximus suprà cum de imperandi specie ageremus, solere Latinos interdum præsenti coniunctiui loco imperatiui vti, vt Facias, accipias, quiescas, sis pro fac, accipe, quiesce, es, vel esto: interdum etiam adiungere verbum Fac, aut Rogo, aut similia, vt Fac sis memor promissi, fac cogites, fac consolere, &c. Si quando ergo verbum aliquod imperatiui voce propria destituetur, ad præsens Coniunctiui confugiendum erit, cui nonnunquam addemus aliud verbum, vt Da operam, labora, vt possis, rogo te, vt possis. Nam si quis neget se posse aliquid facere, atque imperes hoc modo, Possis, non tam apertè significabis te iubere, quam si verbum Fac, vel Labora addideris. Potesse, pro posse reperitur apud Plautum Aul.

Censen' talentum magnum exorari potesse
Ab isto sene?

Potens participium esse putat Diomedes, vbi hoc verbum declinat, sed statim subijcit Participia quidam dicunt ne instantis quidem temporis habere: nam Potens nomen est. Idem alibi affirmat Possum neque futuri, neque præsentis temporis participium habere: Potens, inquit, appellatio, non participium, est enim quod Græci dicunt δυνατός. *Duo enim tantum composita ex verbo substantiuo habent participia, præsum, præsens, absum, absens. Prisci scriptores non solum actiua, sed etiam passiua declinatione vsi sunt, Potestur, poteratur, possetur, possitur, pro potest, poterat, posset, possit, vsurpantes. Lucr. lib. 3. Quod tamen expleri nulla ratione potestur. Quadrig. Ann. 1. Cum non possetur decerni vtrius putaretur victoria. Cælius Ann. 1. Cum iure sine periculo bellum geri poteratur. Vide Nonium & Diomedem. Quidam illud Virg. lib. 8.*

Quod fieri ferro, liquidóve potest electro.

Legunt potestur electro. Sed cum Electrum primam habeat lóngam natura ἤλεκτρον, *non Potestur, sed Potest legendum est, vt sit spondaicus versus.*

Fero.

QVintilianus lib. 1. cap. 6. vbi de anomalis nominibus agit. Quod verbis, inquit, etiam accidit, vt Fero, tuli: cuius præteritum perfectum & Vlterius non inuenitur. Hæc ille. Præteritum perfectum Tuli, & Vlterius siue, vt Grammatici loquuntur, plusquam perfectum Tuleram, non à Fero, sed à Tollo, quod olim Tetuli, nunc Sustuli facit, aut à Tullo, vt putat Priscianus lib. 8. deducitur.

Indicatiui modi præsens actiuum.

Fero,fers,fert. pl.Ferimus,fertis,ferunt.

pafsiuum.Feror,ferris,vel ferre,fertur.pl.Ferimur,ferimini,ferũtur

Imperf. Ferebam,ferebas,&c.vt Legebam. Ferebar,ferebaris &c.

perfect. Tuli,tulisti,&c. Latus,a,um sum vel fui,es,uel fuisti,&c.

plusq. Tuleram,tuleras,&c. Latus,a, um eram vel fueram, eras, vel fueras,&c.

Futurum

Futu. Feram, feres, &c. vt Legam, leges. Ferar, ferèris, vel ferère.

Imperatiui modi præsens.

Fer, vel ferto, ferat. pl. Feramus, ferte vel fertote, ferant.
Ferte uel fertor, feratur. pl. Feramur, ferimini vel ferimi-nor, ferantur.

Futurum, siue Modus mandatiuus.

Ferto tu, vel feres, ferto ille, vel feret. pl. Fertote, vel fere-tis, ferunto, vel ferent.
Fertor tu, vel ferèris, fertor ille, vel feretur, pl. Feriminor, vel feremini, feruntor, vel ferentur.

Optatiui præsens & imperfectum.

Vtinam ferrem, ferres, ferret. pl. Vtinam ferremus, ferre-tis, ferrent.
Vtinam ferrer, ferrèris, vel ferrère, ferretur. pl. Ferremur, ferremini, ferrentur.

Perfect. Vtinam tulerim, tuleris, &c. Latus, a, um, sim, vel fuerim, sis vel fueris, &c.

Plusq. Vtinã tulissem, tulisses, &c. Latus, a, um essem, vel fuissem, esses vel fuisses, &c.

Futu. Vtinam Feram, feras, ferat, &c. Ferar feraris vel ferare, feratur, &c.

Coniunctiui præsens.

Cũ ferã, feras, ferat &c. Ferar, feraris vel ferare, feratur, &c.

Impe. Cum ferrẽ, ferres, ferret. pl. Cum ferremus, ferretis, ferrẽt.
Cum ferrer, ferreris, vel ferrere, ferretur. pl. Cum ferre-mur, ferremini, ferrentur.

Perse. Cum tulerim, tuleris, &c. Latus, a, um sim vel fuerim, sis vel fueris, &c.

Plusq. Cum tulissem, tulisses, &c. Latus, a, um, essem uel fuissem, esses uel fuisses, &c.

Futu. Cum tulero, tuleris, &c. Latus, a, um ero, uel fuero, eris vel fueris, &c.

Infiniti præsens & imperfectum.

Ferre, ferri. perf. & plusq. Tulisse. Latum, am, um esse, vel fuisse.

Futu. Laturum, am, um esse. Latum iri, vel ferendũ esse.

Gerundia Ferendi, ferendo, ferendum.

Supina. Latum, latu.

Participia actiuæ declinationis præsentis.

Ferens. Futuri. Laturus, a, um.

Participia, passiuæ declinationis præteriti.

Latus, a, um. Futuri, Ferendus, a, um.

Volo,

Volo, vis.

Volo, vis, inquit Phocas incertę est coniugationis, & futuro imperatiui, & infinitiui deficit, & gerundijs, vel participialibus, quæ supina alij dicũt. Hæc ille. Gerundia, vel participialia vel supina vocat Phocas, quæ recentiores duobus nominibus gerundia, & supina appellant. Caret etiam, vt perspicuum est, futuro infiniti modi, & participio futuri temporis.

Indicatiui modi præsens.

Volo, vis, vult. pl. Volumus, vultis, volunt.

Imp. Volebã, volebas, volebat pl. Volebam⁹, volebatis, volebãt

perf. Volui, voluisti, voluit. pl. Voluimus, voluistis, voluerunt, vel voluere.

plusq. Volueram, volueras, &c.

Futuro. Volam, voles, volet. pl. Volemus, voletis, volent.

Imperatiui præsens.

Fac velis.

Optatiui præsens & imperfectum.

Vtinam vellem, velles, vellet. Pl. Vellemus, velletis, vellẽt.

perf. Vtinam voluerim, volueris, &c.

plusq. Vtinam voluissem, voluisses, &c.

Futurum. Vtinã velim, velis, velit. pl. Vtinã velimus, velitis, velint.

Coiunctiui præsens.

Cum velim, velis, velit. pl. Cum velimus, velitis, velint.

Imp. Cum vellem, velles, vellet. pl. Cũ vellemus, velletis, vellẽt.

perf. Cum voluerim, volueris, voluerit, &c.

olusq. Cum voluissem, voluisses, voluisset. &c.

Futurum. Cum voluero, volueris, voluerit, &c.

Infiniti præsens. & imperfectum.

Velle. Præt. perf. & plusq. Voluisse.

Participium temporis præsentis, Volens, entis.

Futuro volam vtitur Cic. ad Att. lib. 1. extrema epistola. Cum aliquem apud te laudaro tuorum familiarium, uolam illum scire ex te me id fecisse. Senec. libr. 5. Controuer. Quoties videre volam in domum veniam: quoties volam in domũ adducam. Volam pro velim vt docet Nonius solet poni. *Plaut. Asin.*

Meo modo loquar quæ volam, quoniam intus non licitum est mihi.

Diomedes tum pręsens, tum futurum imperatiui addit. Quod ad præsens attinet nõ displicet. Fac velis, inquit, velit. Pl. velimus, velitis uelint. Donatus & nonnulli alij vtrunque tempus ei adimunt. Paulo antè diximus quid agendum sit, cum imperatiuus voce propria destituitur. Fac velis, peto vt velis, da operam ut velis. Cic. ad Att. lib. 3. Itaq; fac vt me velis esse aliquem quando, qui fui, & qui esse possim, iam esse non possum. Gerundia volendi, volendo, volendum quæ in

Donati libello sunt, ab alio videntur adiecta, quibus Phocas vt paulo ante diximus, affirmat hoc verbum carere, idem prorsus sentit Diomedes.

Nolo, Malo.

Nolo & Malo ex verbo Volo composita sunt, quasi non uolo magis uolo, quod Cicero in Ora. docet: Libenter etiã, inquit, copulãdo uerba iungebant, ut sodes, pro si audes: sis: pro si uis. Iam in uno Capsis tria uerba sunt, ain' pro ais ne: nequire, pro non quire: malle pro magis uelle: nolle, pro non uelle.

Indicatiui præsens.

Nolo, nonuis, nonuult. pl. Nolumus, nonuultis, nolunt.

Imp. Nolebam, nolebas, nolebat. &c.

Perf. Nolui, noluisti, noluit. pl. Noluimus, noluistis, noluerũt, vel noluere.

Plusq. Nolueram nolueras, noluerat. &c.

Futur. Nolam, noles, nolet. pl. Nolemus, noletis, nolent.

Imperatiui præsens.

Noli, uel nolito, nolit. pl. Nolimus, nolite, vel nolitote, nolĩt.

Futu. Nolito tu, nolito ille. pl. Nolitote nolunto.

Optatiui præsens & imperfectum.

Vtinã nollẽ, nolles, nollet. pl. Vtinã nollem⁹, nolletis, nollẽt.

Perf. Noluerim &c. Plusq. Noluissem &c.

Futu. Vtinã nolim, nolis, nolit. pl. Vtinã nolimus, nolitis, nolint.

Coniunctiui præsens.

Cum nolim, nolis, nolit. pl. Cum nolimus, nolitis, nolint.

Imperf. Cum nollem, nolles, nollet. pl. Cũ nollemus, nolletis, nollẽt.

Perf. Cum noluerim &c. Plusq. Cum noluissem &c.

Futu. Cum noluero, nolueris, noluerit &c.

Infiniti præsens & imperfectum.

Nolle. Perf. & plusq. Noluisse. Particip. præs. Nolens.

Ex hoc, inquit Diomedes vulgo faciunt imperatiuum, Noli, melius est dicere, Nolis, nolit, quod ex principali eius velis velit dicimus, Horat. Modo velis quia tua virtus expugnabilis est. Hæc ille. Mirum est id in mentem Diomedi venisse, cum Noli, Nolite crebra sint etiam apud Ciceronem. De Clar. Noli, inquam, Brute existimare his duobus quicquam fuisse in nostra ciuitate præstantius. Idem pro Sext. R. Am. Nolite putare quẽadmodum in fabulis &c. Hic pro Nolimus, malim Ne velimus dicere. Nonius Marc. docet Nolito pro Noli positum esse à Lucilio lib. 30.

Nolito, tibi me maledicere posse, putare.

Et nolitote pro nolite à Sisenna hist. libr. 3. Nolitote mirari qua desperata voluntate, &c. Vbi apertè significat præsens imperatiui à futuro eiusdem differre. Sed de hac re supra satis abundè dictum est.

Malo.

Malo.

Indicatiui præsens.

Malo, mauis, mauult. pl. Malumus, mauultis, malunt.

Imperf. Malebam, &c. Perf. Malui &c. plusq. Malueram & c.

Imperatiui præsens.

Fac malis.

Optatiui præsens & imperfectum.

Vtinam mallem, malles, mallet. pl. Vtinam mallemus, malletis, mallent.

Perf. Vtinam maluerim &c. Plusq. Vtinam maluissem &c.

Fut. Vtinã malim, malis, malit. p. Vtinã malimus, malitis, malint

Coniunctiui præsens.

Cũ malim, malis, malit. pl. Cũ malimus, malitis, malint.

Imperf. Cũ mallẽ, malles, mallet. pl. Cũ mallemus, malletis, mallẽt.

Perf. Cum maluerim &c. Plusq. Cum maluissem &c.

Futu. Cum maluero, malueris, maluerit. &c.

Infiniti præsens, & imperfectum.

Malle. Perf. & plusq. Maluisse, Cæteris caret.

Malam prima persona futuri Indicatiui nõ videtur vsitata, cæteræ etiam rarò nisi fallor, reperientur, si quis eas tamen inuenerit, curet adiungendas, maximè has Males, malet, malent. Malit dixit Quintilianus lib. 1. c. 5. Nõ Malet, sic enim libri omnes correcti habent. Neq; enim iam Calypsonem dixerim, vt Iunonem: quanquam secutus antiquos C. Cæsar vtitur hac ratione declinandi. Sed autoritatem consuetudo superauit. In cæteris quæ poterunt vtroque modo non indecenter efferri, qui Græcam figuram sequi malit, non Latinè quidem, sed citra reprehensionem loquetur. Plaut. Mauolo, mauellem, mauelim declinauit. *Asin.*

Amari mauolo, mi gnate, abs te.

Idem Amph. *Experiri istuc mauellem me, quam mihi memorarier.*

Idem Aul. *Mortuum ego me mauellem letho malo,*
Quàm non ego illi dem hodie insidias seni.

Edo, es, est.

EDo, edis, edi, esum: Comedo, comedis, comedi, comesum: Exedo, exedis, exedi, exesum, non discedunt à norma tertiæ coniugationis, cum omnes modos, tempora, & participialia habeant. Sunt tamen præter voces normæ cõgruentes, aliæ quæ ab ea aberrarunt, de quibus paucis dicendum est. Illud te admonitũ velim, vt cum apud Diomedem, Seruium aliosq́; huius ordinis legeris, Veteres Edo, edis, edit declinasse, hoc est fuisse Edo, & quæ ex eo cõponuntur analoga, siue analogica (nam vtroque verbo vtitur Varro in libris de analogia) apud veteres, ne existimes Veteres ab eis appellari. qui, vt quidã explicat, longo tempore ante Ciceronem fuerunt. Cum idem ipse Cicero, hæc eadem ipsa verba frequentissime

vsurpet. Ad Att. lib. 13. Itaque edit & bibit & iucundè & opiparè sanè & ap paratè. Idem 5. Tus. Nec esuriens Ptolemęus ederat. Idem. 2. de Finib. Reperiemus asotos primum ita non religiosos, vt edant de patella: deinde &c. Idem ad Att. lib. 6 Putat enim suos nummos vos comedisse. Idem 13. Philip. Comites uero Antonij qui postquam beneficia Cæsaris comederunt, Consulem designatum ob sederunt. Mitto alia ne in re parum necessaria sim longus. Solent Diomedes et Seruius Veteres nominare etiam, Ciceronem, Virgilium, cæterosq́, florentissimæ illius ætatis, habita ratione suorum temporum, Audi ipsum lib. 1. Idiomata quæ ueteres quidem per accusatiuum protulerunt, nos per datiuum secundum Græcos efferimus. Obiurgo filium, ueteres dicebant: nos autem obiurgo filio, per datiuum, vt Græci. Excanto te, nos excanto tibi. Attendo legentem: nos autem legenti. Ob iurgo, Attendo semper apud Ciceronem accusandi casum postulant. Et Seruius in illius Virgilij. 1. Aeneid.

Cymothoë simul, & Triton adnixus acuto
Detrudunt naues scopulo.

Adnixus, inquit, antiquum est vt Connixus: quibus hodie non vtimur. Dicimus enim Adnisus & Connisus, sed et mul ta alia vsus contra antiquitatem vendicauit. Cicero & eius æquales Virgilius et cæteri eiusdem ætatis hæc ferè per, x, literam scribunt. Sed ut ad rem redeamus uerbis analogis eas personas tantum ponemus, quę anomalis respondent.

Indicatiui præsens. Edo, edis, vel es, edit vel est.

Imperatiui præsens. Ede, vel es.

Fut. Edito tu, vel esto. Edito ille, vel esto.

Optatiui præsens.

Vtinã ederẽ, vel essem, esses, esset. pl. Vtinã essemus, essetis, essẽt

Coniunctiui imperfectum.

Cũ ederem, vel essem, esses esset. pl. Cum essemus, essetis, essent.

Infiniti præsens & imperfectum. Edere, vel esse.

Indicatiui modi presens pasiiuum. Editur, vel estur.

Indicatiui præsens.

Comedo, comedis, vel comes, comedit, uel comest.

Imper. Futu. Comedito tu, vel comesto, comedito, uel comesto ille.

Optatiui præsens & imperfectum.

Vtinam comederem, vel comessem, comesses, comesset.

pl. Vtinam comessemus, comessetis, comessent.

Coniunctiui imperfectum.

Cum comederem, vel comessem, comesses, comesset.

pl. Cum comessemus, comessetis, comessent.

Infiniti præsens & imperfectum. Comedere uel comesse.

Diomedes indicatiuo Estis: imperatiuo Este, Estote addit, quæ ille fortasse alicu bi reperit, neque video cur ea reiiciamus. Es, pro Ede dixit Plautus in Milit.

Es,

Es, bibe, animo obsequere mecum. Cato de re rust. cap. 156. *Brasica est, quæ omnibus oleribus antistat: eam esto vel coctam, vel crudam. Ibid. Ante cænam esto crudam quantum voles ex aceto. Vergi. 4. — est mollis flamma medullas.*

Idem 1. Georg. Mox & frumentis labor additus, vt mala culmos Esset rubigo. Val. Max. lib. 4. c. 3. Si Dionysio adulari velles ista non esses. Imo, inquit, si tu ista esse velles, Dionysio non adulareris. Cic. 2. de Orat. Quem cum Catulus nuper audisset fœnum alios aiebat esse oportere. Idem de Nat. deorum. Mergi pullos in aqua iussit, vt biberent, quoniam esse nollent. Plin. lib. 20. cap. 9. de brassica loquens, Et in Aegypto propter amaritudinem non estur.

Plau. Mostel. Iam ista quidē absumpta res erit, quādo dies noctesq́, estur, bibitur. Idem Mostel. Sine modo venire saluum, quem comes absentem.

Idem ibid. Tam facile vinces, quam pyrum vulpes comest. Verg. in Epigr. de liuore. Qui semper lacerat, comestq́, mentem. Cato de re rust. c. 156 Vbi cœnaueris comesto aliqua quinque folia. Cic. pro Sest. Vsque eo non fuit popularis, vt bona sua comesset. Idem pro Flac. Quasi bona comesse Romæ non liceret. Id. m 3. Tusc. Exest, pro exedit de ægritudine loquens dixit, Lacerat, exest animum, planeq́, conficit.

Fio.

Facio verbum actiuum congruenter verbis tertiæ declinationis coniugatur, habet omnes modos, tempora, gerundia, supina & participia, Faciendi, faciendo, faciendum. Factum factu. Faciens, facturus; & participia declinationis passiuę, Factus, & faciendus: & quæ inde fiunt, vt Factus, a, um sum vel fui: eram, vel fueram: sim, vel fuerim: essem, vel fuissem: ero vel fuero: Factum, am, um esse, vel fuisse, factum iri, vel faciendum esse. Habuit etiam apud priscos præsens patiendi Facior, faceris, facitur. Nigidius apud Nonium commētatione grammatices lib. 19. Id quod dico est eiusmodi ποιεῖ *facit:* ποιεῖται *facitur Titinnius lib. 5. Quanta stultitia cupidinis petunt consilium bona gratia, vt paruifaciatur. Varro in Cynico apud Priscianum lib. 8. Si me hercule purgant, & deorum cura non satisfacitur Reip. Facior iam prorsus exoleuit, in cuius locū successit verbum Fio.*

Indicatiui præsens.

	Fio, fis, fit, Pl. Fimus, fitis, fiunt.
Imp.	Fiebam, fiebas, fiebat. Pl. Fiebamus, fiebatis, fiebant.
Perf.	Factus, a, um sum vel fui. &c.
Plusq.	Factus, a, um eram vel fueram, &c.
Fut.	Fiam, fies, fiet. pl. Fiemus, fietis, fient.

Imperatiui præsens.

Fac fias, fiat. pl. Fiamus, fiatis, fiant.

Optatiui præsens,& imperfectum.

Vtinam fierem fieres,fieret, pl. Vtinam fieremus,fieretis,fierent.

perfe. Vtinam factus,a,um sim vel fuerim,&c. plusq. Factus,a,um essem,vel fuissem,&c.

Futu. Vtinam fiam,fias fiat. Pl. Vtinam fiamus fiatis,fiant.

Coniunctiui præsens.

Cum fiam,fias,fiat. Pl.Cum fiamus,fiatis,fiant,

Imperf. Cum fierem,fieres,fieret.Pl.Cum fieremus,fieretis,fierēt.

Perf. Cum factus,a,um sim,siel fuerim,&c. Plusq.Factus,a,um essem,vel fuissem,&c.

Futu. Cum factus,a,um ero,vel fuero,

Infinitiui præsens,& imperfectum.

Fieri. Perf.& plusq.Factum, am,um esse, vel fuisse.

Futu. Factum iri,vel faciendum esse.

Part. præteriti,Factum,a,um, Fut. Faciendus,a,um.

Voces imperatiui proprie non videntur esse vsitatæ. Fite tamen affert Nonius ex vetustissimis. Cassius lib. 16. Illiados, Socij nunc fite viri. Diomedes fite,fito,fitote declinat:malim in futuro Fies,fiet,fietis,fient,dicere, nam hoc futurum etiam hîc locum habet,vt suo loco diximus. Fiunto legislatoribus videtur accommodatum. Gerundia, Fiendi, fiendo, fiendum, nescio vbi Diomedes inuenit. Participium Fiens idem adiungit,quo tu licet vtare cum apud probatos autores legeris, Fiendus,a,um nec ipse posuit,nec videtur vsitatum, Eodem modo declinantur composita ex verbo Facio,quæ seruant,a,literam,vt Liquefacio, Liquefio, Calefacio,Calefio,Madefacio,Madefio,&c.Nam in quibus, a, litera in, i,mutatur, vt Efficio,Proficio, analoga sunt.

Dic, Duc, Fac.

Dice,Duce,Face apud Priscos in vsu fuerunt pro quibus,Dic,Duc,Fac vtimur,quod idem de compositis dictum sit,vt Prædic, Deduc,exceptis quę ex verbo Facio componuntur, quæ literam,e,retinent,si in copulatione,a,mutetur in,i,vt Effice, Confice, nam quæ, a, retinent simplex imitantur, vt Calefac. Quint.lib.1.c.6.reprehendit quendam qui caleface malebat dicere,quā calefac, Adiiciat,inquit, Face,Dice,& similia. Dice,Duce,apud Comicos reperiuntur. Plaut.Rudent.Tu si quid opus est,dice. Idem Mostel. — duce me amabo. Teren.Phorm. Vbi Phædria eum require,atq; adduce huc.

Apud Vergilium antiquitatis amantem Edice,pro Edic legitur lib.11.

Tu Voluse armari Volscorum edice maniplis.

Face,frequens est apud Terentium Andr. — me missum face:

In eadem — tu face apud te vt sies.

Item apud Poëtas alios sequente uocali. Ouid.3. Fast.

Iane face æternos pacem pacisq; ministros.
Idem. 2.de Ponto.Verba face,vt vita,quam dedit ipse fruar.

Indicatiui præsens.

	Eo, is, it.	Pl.Imus, itis,eunt.
Imper.	Ibam, ibas,ibat.	Pl.Ibamus,ibatis,ibant.
Futu.	Ibo, ibis,ibit.	Pl.Ibimus,ibitis,ibunt.

Gerundia.

Eundi, eundo, eundum.

Participium præsens,& imperfect.

Iens, euntis.

Ad hunc modum declinantur quæ ex Eo componuntur, vt adeo, abeo, exeo, obeo,redeo,subeo,adibam, adibo, adeundi,adeundo,adeundum,adiens,adeuntis. Tempora quæ à norma quartæ coniugationis non recedunt,intacta omisimus.Præter hæc reperiuntur apud poëtas comicos præcipuè nonnulla verba quartæ coniugationis,quorum præteritum imperfectum & futurum modi indicatiui Ibam,ibo imitantur:quorum prius crebrò etiam apud Vergilium reperitur.

Terent.Phor. Te mihi fidelem esse æque,atq; ego sum mihi Scibã,pro sciebam.
Verg 8.Aen. Tum mihi prima genas vestibat flore iuuentus,
Idem 10. Insula cui sacra redimibat tempora vitta.
Terent.Phorm.Nemo ex me scibit. pro sciet.
Idem Eunuch. Ego scibo ex hoc quid fiet.
Idem Pœn. Nunquam adibis verba tot, tam suauia.

Apud Non.multa huius generis inuenies Aperibo, Operibo, Paribis &c Priscianus lib. 11.docet veteres per,ei,diphtongum scripsisse quæ in præterito imperfecto habent, i, Adeibam, Queibam, Poleibam, Insigneibam, qua scribendi ratione vocalium transmutationem factam esse ostendebant, pro Adiebam, Quiebam, Poliebam,

Verg.7. At leuem clypeum sublatis cornibus Io
Auro insigneibat. Idem 8.
Certatim squamis serpentem,auroq; poleibant. Diomedes tamẽ *ait veteres hæc sine,e, litera,pronuntiasse,vt apud Verg.lib.7. Nutribant, pro Nutriebant.Etiam Gerundia verborum tertiæ declinationis in undi,undo,undũ, interdum exeunt,vt faciundi,faciundum,dicundi, & ipsa Gerundia à gerundo, vt placet grammaticis,quòd suorum verborum constructionem gerãt dicta sunt quæ quidem malunt Gerendia a gerendo appellare. Queo,nequeo declinantur vt verbum Eo,ex quo quidam putant esse composita.Nequeo,nequis,nequit.Pl. Nequimus,nequitis,nequeunt. Nequibam &c. Nequibo &c. Gerundia non videntur esse in vsu;participijs vtèris cum apud doctos inueneris. Quitur, & Quitus sum,vt Diomedes docet,reperiũtur apud veteres,. Actius Quitus posuit,pro quiui, vt idem refert,Nam neque pretio,neq; amicitia,neque vi impelli,nec prece*

quitus sum. Idem. Vnde omnia perdisci, ac percipi qucuntur. Cælius, Si non sarcire quitur. Hęc ille Quitus sum, id est, possum: qucuntur, possunt: quitur, potest. Vt enim vetustissimi potest, & potestur; poterat, & poteratur: possit, & possitur in eadem re dicebant, ita quiui & quitus sum, quitur, & quit. Lucretius Queatur, pro queat posuit, libr. 1.

Dum veniant aliæ, ac suppleri summa queatur. *Et Terent. Hecyr. — nosci non quita est, pro non quiuit, potuit: & Gellius lib. 20. c. 1. Sæuitia ista pœnæ contemni non quita est. Prisci etiam Nequitur pro non potest, & Nequitum dixerunt, vide exempla apud Festum.*

APud priscos futurum coniunctiui primæ coniugationis in syllabas Asso desinebat, vt amasso, interrogasso, iudicasso pro amauero, &c.

Plaut. Amph. Si me irritassis, hodie lumbifragium hinc auferes. Secundæ vero coniugationis in Esso, vt prohibesso. Cic. 3. de leg. Magistratus nec obedientem, & noxium ciuem mulcta, vinculis, verberibus coercento: ni par, maior'ue potestas, populusque prohibessit, ad quos prouocatio est.

FEstus Amasso inquit pro amauero. Plaut. Milit. Amassis dixit pro amaueris: apud Ciceronem lib. 3. de leg. inuenies interrogassit, iudicassit, prohibessint. Plaut. in Epid. prima persona vsus est.

Adolescens si istunc hominem, quem quæritas,
Tibi commonstrasso, ecquam abs te inibo gratiam?

De verbis Defectiuis.

DEfectiua verborum species est, inquit Diomedes, cum in delinatione verba deficiunt, nec habent aut omnia tempora, aut omnes numeros, aut omnes personas, aut modos. Phocas itidem Defectiua appellat, quę aut coniugationibus, aut modis, aut temporibus, aut personis, aut participialibus deficiuntur, numeratq; inter Defectiua, Anomala, de quibus ante egimus. Probus etiam Anomala, appellat Defectiua, si quidem verbum Sum defectiuum vocat, & ipse Diomedes ait Anomala videri Defectiua.

Memini, Odi, & Noui.

HOrum trium verborum præteritum etiam pro præsente accipitur, vnde à Diomede verba tēporibus confusa dicuntur, habent tantum tempora quæ à præteritis formantur, excepto Memini, quod habet secundam personam futuri imperatiui, vtriusq; numeri, Memēto, Mementote, Memineris, Oderis, Noueris cum ponantur etiam pro præsenti Coniunctiui, merito supplent præsens imperatiui. Quod si quis ea ad futurū imperatiui spectare dixerit, non ei repugnauerim. Odi participium habet Osus, & Osurus. Gel. lib. 4. c. 8. Osusq; eum morum causa fuit. Idem lib. 5. c. 8. Hac, inquit, fini ames tanquam forte fortuna osurus. Vtrunque tamen parum vsitatum est. Composita Exosus, Perosus passim occurrunt.

Cœ-

Cœpi.

Præteritum tempus tantum adsignificat, nam cœpio in vsu fuit apud priscos. Plaut. Truc. Vbi nihil habeat, Alium quæstum cœpiat Habet etiam præteritum Cœptus sum, pro cœpi. Cic. de Clar. Celeriter ad maiores causas adhiberi cœptus est. Item participium cœpturus, Quint. lib. 10. c. 1. Nos rite cœpturi ab Homero videmur: & passiuum cœptus, a, um, Diomedes & nonnulli addunt Pepigi, quod tamen vt Quintilianus docet lib. 1. c. 6. a verbo Pago fit. De quo in præteritis verborum.

Inquam.

Præsens indicatiui. Inquam, inquis, inquit. Pl. Inquimus, inquiunt.
Præterito imperfe. Inquiebat.
Perf. Inquisti. Fut. Inquies, inquiet. Imp. Inque, inquito.

Aio.

Præs. Ind. Aio, ais, ait. Pl. Aiunt,
Imperf. Aiebam, aiebas, aiebat. Pl. Aiebatis, aiebant.
Impera. præsens. Ai.
Optat. futur. & præsens coniunctiui. Aias aiat.
Participium, Aiens, entis.

Forem

Optat. præsens & imp. & Coniuncti. imperf. Forem, fores, foret. Plu. Forent. pro Essem, esses, &c.
Fut. Infinit. Fore, pro Futurum esse.
Faxo, futurum Indica. pro faciam.
Quæso, quęsumus, primam habet personam præsent. Indi.
Aue, auete, auere. Salue, saluete, saluere, secũdam personam Imperat. vtriusque numeri, & præsens Infinit. habent.
Cedo, dac, vel dic, secunda est Imperat.
Infit tertia persona Indicat. pro Incipit, vel inquit.
Ouat, tertiam personam habet Indicat. & participium Ouans, antis
Desit, desieri, tertiam habet Indicat. & præsens Infiniti.

Quæ sequuntur ad Futurum Optatiui, vel præsens, vel futurũ Coniunctiui aut certe ad præsens vel futurum modi potentialis pertinent.

Faxim, faxis, faxit. Pl. Faxitis, faxint.
Ausim, ausis, ausit.
Edim, comedim, pro Edam, comedam.
Duis, duit, duint, pro Des, det, dent: aut Dederis, dederit, dederint.
Perduint, pro perdant.

Phocas & Diomedes docent, Inquam, primam esse positionem. Nam quod affert Prisc. ex 2. de Orat. Aucupari verba oportebit, inquio &c. videtur in librum depranatum incidisse, nam (in quo) habent libri correcti. Horat. 1. Ser. saty. 3.

Com-

Communi sensu planè caret inquimus.

Cic. Acad. 2. Vrsum inquiebant huiusmodi esse.

Cic. 2. de Orat. Tu vero inquisti, molestus non eris. Terent. Heaut. Eccum me, inque. Plaut. Aul. — ita di faxint, inquito. Inquiat non est apud Autorem ad Heren. sed inquiet Proœm. lib. 4. Quid enim tibi vis aliquis inquet. Cic. 4. Verr. Ergo inquiet aliquis. Inquies etiam est usitatum. Ci. Att. 6. Nos prouinciæ præfecimus Cœlium: puerum inquies, & fortasse fatuum. Aiebam Senec. lib. 5. Controuers. Aiebam, Fili fortius ferri. Plau. capt. Ita uos met aiebatis. Phocas ait, verbum Aio præsens & imperf. habere. Probus etiam prȩteritum Ai, aisti, ait, ei tribuit Faxo, teste Phoca, est futurũ Indicatiui, siue ut alij loquũtur, modus promissiuus. Teren. Adelph. — cupidè accipiat iam faxo. Verg. 9.

Haud sibi cum Danais, rem faxo & pube pelasga,
Esse putent.

Prisci, Quæso quæsis, quæsit, quæsere declinabant. Lucret. lib. 5.

Non diuum pacem votis adit, & prece quæsit.

Ventorum pauidus places. Quæsere ait Phocas, apud Sallustium & Tullium lectum esse. Diomedes Auete etiam numero multitudinis putet dici, Phocas tantum singulari Aue. Numero tamen multitudinis etiam dici docent autores idonei. Sueton. in Claud. Cęs. cap. 21. Sed cum proclamantibus naumachariis Aue Imperator, morituri te salutant, respondisset, Auete vos, &c. Aueo, hoc est con cupisco, plura habet tempora, nos hic de uerbo salutandi agimus. Illud Plauti in Trul. — non salueo, putat Probus ridicule personæ rustici seruitum esse. Cic. lib. 6. ad Att. Valebis igitur, & ualere Piliam & Cæciliam nostram iubebis literis, & saluebis a meo Cicerone. Nisi quis forte dicat Ciceronem hic, vt solet, iocatam fuisse. Aueto est apud Sallust. in extrema epistola Catilinæ. Salueto apud Plaut. Pœn.

Ag. Mi patrue salue Pœn. Et tu salueto Agorastocles.

Cedite numero multitudinis docet Probus apud Plautum, & antiquos Comicos reperiri. Infit, vt Festus ait, pro incipit ponitur: & fereq; ubi id potius quam. Inquit, uidetur significare. Varro in Mensural. Infio dixerit teste Prisciano libr. 8. Defit,

Terent. Eunuch. Nihil cum est, nihil defit tamen.

Idem Hecyr. Nihil apud me tibi defieri patiar.

Plautus etiam Defiat dixit in Manæch. Neque defiat, neque supersit. Prisci Romani uoce quadam, Im, syllaba finita utebantur, quæ modo futuro Optatiui, modo præsenti uel futuro Coniunctiui, aut certè potentialis uidetur respondere, eam declinabant hoc modo. Comedim, comedis, comedit. Pl. Comedimus, comeditis comedint. Sic Eduim, Duim, Perduim axim, ausim, faxim. Comedim Non. Marcel. pro comedam Plaut. Bacch. — quodque comedim congreget pater. Cic. autore eodem, in epist. Cura si me amas, ut ualeas, ne ego te iacente bona tua comedim. hic

locus

locus est in epist. ad Pætum lib. 6. Nonius ait ad Varronem, est locus Ciceronis, Edim pro edam Cæcilius Asoto, Nihil'ne tibi esse quod edim? Nævius, Bucula, Quod editis nihil est, pro edatis. Plaut. Pœn. Est domi quod edimus, ne nos tam contemptim conteras, Edimus, pro edamus, Duis pro dederis, ut Festus ait. Duit pro det. Plaut. Aul.

Ne mihi ex insidijs uerba imprudenter duit.

Terēt. And. At tibi dignum factis exitium duint. Liu. 1. ab Vrb. Bellona si hodie nobis victoriam duis, pro dederis. Plaut. Amph. Perduis, pro perdas. Teren. Phor. Homo confidens, qui illum dij omnes perduint. Idem Heaut. Vt te quidem omnes dij, deæq; quantum est Syre

Cum isthoc inuento, cumq; incæpto perduint. hoc est uti nam perdant. Axim, Nonius pro egerim. Pacuuius Peribœa, ut quæ egi, ago, uel axim uorruncent bene. Egerim hīc accipit Nonius pro Egero futuro Cōiunctiui, duplex est enim huius futuri exitus ut supra dictum est.. Ausim perspicuum est. Faxim profecerim, idem Non Ennius Phœnice, Plus miser sum si scelestum faxim quod dicam fore Terent. Heat. Caue faxis, non est opus pater. Idem And. —uerbum si mihi Vnum, præter quam quod ego te rogo faxis, caue. Cic. de Leg. Qui secus faxit, deus ipse uindex esto, pro faciet, aut fecerīt Liui. 6. ab Vrb. Quod faxitis, deos uelim fortunare. Cic. ad Att. lib. 6. Dij faxint. ut faciat ea, quæ promittit Faxim si quando pro Faciam uidetur poni Enallage est, ut fecero, pro faciam. Plura inueniet qui ueterum scripta diligenter euoluerit, quos arbitror Aitis, aiebamus aiebatis, & alia huius generis usurpasse.

De Verborum Impersonalium declinatione.

Pœnitet verbum Defectiuum Impersonale Actiuæ declinationis, sic declinabitur.

Indicatiui modi.

Præsens Pœnitet. Imperf. Pœnitebat. perf. Pœnituit. plusq. Pęnituerat. Fut. Pœnitebit. Imperatiui præsens. Pœniteat.

Optatiui modi.

præsens & imp. Vtinam pœniteret. perf. Pœnituerit. plusq. Pœnituisset. Futu. Pœniteat.

Coniunctiui modi.

Præsens. Cum pœniteat. Imperf. Pœniteret. perfect. Pœnituerit. plusq. Pœnituisset. Fut. Pœnituerit.

Infiniti modi. Pręsens & imp. Pœnitere. perf. & plusq. pœnituisse,

Gerundia. Pœnitendi, pœnitendo, pœnitendum.

Participium præsentis temporis. Pœnitens.

pu-

¶ Pugnatur verbum defectiuum impersonale pasiiuæ declinationis sic declinabitur.

Indicatiui modi.

Præsens Pugnatur. Imp. Pugnabatur. Perf. Pugnatum est, vel fuit. Plusq. Pugnatum erat, vel fuerat. Fut. Pugnabitur.

Imperatiui modi. Præsens Pugnetur.

Optatiui modi.

Præsens & imp. Vtinam pugnaretur. Perf. Pugnatum sit, vel fuerit. Plusq. Pugnatum esset uel fuisset. Fut. Pugnetur.

Coniunctiui modi.

Præsens. Cũ pugnetur. Imp. Pugnaretur. Perf. Pugnatũ sit, vel fuerit. plusq. Pugnatum esset vel fuisset. Fut. Pugnatum erit vel fuerit.

Infiniti modi.

Præsens. & imperf. Pugnari. Perf. & plusf. Pugnatum esse, vel fuisse. Fut. Pugnatum iri.

De verbis impersonalibus agit M. Varro lib. 3. de Analo. vbi ea appellat verba, quæ tempora habent sine personis, vt Viuatur, viueretur. Quintilianus lib. 1. c. 4. Iam vero, inquit, Itur in antiquam syluam nónne propriæ cuiusdã rationis est? Nam quod initium eius inuenias? Quibus verbis docet, Itur, verbum impersonale esse, siue sine personis, eius enim initium Eor, iris vel ire debuit esse, id quod nusquam est. Idem paulò inferius. Quædam tertiæ demum personæ figura dicuntur, vt Licet, Piget. Gellius lib. 15. c. 13. ait Veritum, sicut Puditum Pigitum non personaliter à Cicerone dictum esse. Nõ personaliter dixit, pro impersonaliter. Phocas, vbi de verbis Defectiuis agit, Sunt, inquit verba quæ personis deficiunt, & Impersonalia dicuntur. Diomedes de iisdem copiosè agit lib. 1. eáque inter Defectiua declinat. Donatus 2. edit. eadem tum Impersonalia, tum Defectiua appellat. Quæ cum ita sint, iure optimo possent Impersonalia iniuriarum agere cum illis, à quibus nostra memoria summam per iniuriam ex Latini sermonis finibus fuerunt exterminata. Neque enim Impersonalium nomen amittunt, etiã cum nominandi casus ea antecedit. Nisi quis putat cum Martialis lib. 13. dixit, Tota mihi dormitur hyems. Et Ouidius. 12. Metam.

Nunc tertia viuitur ætas, Dormitur, & Viuitur beneficio casuum nominandi de repente personalia extitisse. Si personalia facta sunt, eorum initia proculdubio inueniemus. At Dormior, dormiris, vel dormire, Viuor, viueris, vel viuere, Latinis auribus inaudita sunt. Vnde igitur, inquies, Impersonalium nomen traxerunt? A primæ & secundæ personæ potissimum priuatione, non à personæ agentis seu patientis priuatione. Quod etiam Sergius in Donatum docet. Pudet, inquit, & Tædet quasi defectiua posuit, in superiore autem parte Impersonalia non contrariè sunt posita. Nam hoc ipsum verbum impersonale defectiuũ est:

est: sublatis enim duabus personis prima & secunda, tertia vtiq; superest. Hæc ille. Habent itaque uerba impersonalia tertiam personam. Quod autem Varro ea appellauit uerba sine personis, pręcipuas intellexit personas. Impersonalium maximè passiuæ declinationis quędam ferè nunquam admittunt casum nominādi cuiusmodi sunt, Itur, statur egetur, caletur, seuitum est, & cætera eiusdem generis quę potissimum sunt impersonalia, si quidem priuantur utraque persona & sermonis, & constructionis anteriore. Persona sermonis, est aut eius, qui loquitur, ut scibo, aut eius ad quem sermo dirigitur, ut scibis, aut eius de quo fit sermo, ut scibit. Persona uerò constructionis uocatur pręcipuè nominatiuus agentis seu patientis, ablatiuus agentis & accusatiuus patientis. Dicet aliquis, subaudiuntur nominandi casus, Itio, Statio, Calor, Seruire, idest, seruitus Ideo dixi, Ferè nunquam quę sunt huius generis antecedere casum, quia etiam si demus posse subaudiri, nunquam tamen in publicum prodeunt. Alia sunt, quę casum interdum admittunt, qualia sunt, uiuitur, pugnatur, quę quidem personalia tunc à grammaticis appellantur, non quòd primam & secundam personam habeant, sed quòd persona constructionis, idest, nominatiuus ea præcedat, ut uita uiuitur, pręlium pugnatur. Sed ut ante diximus, tunc etiam impersonalia dicenda sunt, cum prima & secunda persona nihilominus priuentur unde eis nomen impositum est. Futurum infiniti modi pœniturum esse, & participium pœniturus, a, um iam exoleuerunt. Participium siue nomen participiale pęnitendus, a, um à uerbo prisco pœniteor, remansit, quemadmodum pigendus, pudendus a passiuis exoletis pigeor, pudeor. Verba actiuæ. passiuęq; declinationis solemus appellare, actiuę, passiuęq; uocis quo pacto ueteres ferè loqui consueuerunt.

*

Rudi-

Rudimenta, siue de octo partibus Orationis.

LITERAE, quibus utuntur Latini sunt tres & uiginti, A, Be, Ce, De, E, Ef, Ge, Ha I, Kappa, El, Em. En, O, Pe, Qu, Er, Es, Te, V, Ix, Ypsilon Zeta.

Literæ diuiduntur in uocales, & consonantes. Vocales sunt sex, A, E, I, O, V, Ypsilon, quarum ultima tantum in dictionibus Græcis locum habet, ut Hieronymus, Dionysius. Cæterę appellantur consonantes, quòd uocalibus iunctæ simul sonent.

Syllaba fit ex literis una, uel pluribus. ut A, le, as.

Syllaba, quæ fit ex duabus uocalibus uocatur Diphthongus.

Diphthongi sunt sex, æ, au, ei, eu, œ, yi, ut Præmiũ, aurũ, omneis, Europa, pœna, Harpyia.

Dictio fit ex syllabis, ut Aleas; interdũ fit ex una syllaba, ut Mors.

Oratio fit ex dictionibus, ut Aleas fuge. Mortem meditare.

Quid sit Grammatica, in quot partes distribuatur, quæ, quot Grammatici officia, de Varronis, ac Fabij sententia.

Methodus, hoc est ratio ac via, qua emendatè loquendi, scribendiq́; facultas comparatur, in quatuor partes distribuitur Orthographiam, Prosodiam, Etymologiam, Syntaxim: quarum primæ litera, secundæ syllaba, tertiæ dictio subiicitur, quartæ respondet recta partium orationis inter se compositio. De Orthographia agit Fabius lib. 1. ca. 7. quam idem rectè scribendi scientiam nominat. De Prosodia seu Accentu eodem lib. c. 5 & lib. 12. c. 9. De Etymologia, quæ verborum originem inquirit, lib. 1. cap. 6. de qua etiam tres libri M. Varronis ad Ciceronem extant. De Syntaxi, quam ille Emendatam orationem vocat, & de vitijs ei contrariis agit eodem lib. ca. 5. Pars hæc ab autore ad Heren. Latinitas dicitur, quæ, vt idem definit, sermonem purum conseruat ab omni vitio remotum. De eadem egit Varro. sed non extant libri: sic enim inquit in extremo libro de Etymol. Quoniam omnis operis de lingua Latina treis feci partes, primam quemadmodũ vocabula imposita essent rebus, secundam quemadmodum ea in casus declinarentur tertiam quemadmodum coniungerentur, prima parte perpetrata vt secundam ordiri possimus huic libro faciam finem. Idem in exordio libr. 1. de Analo. Cum ratio naturæ tripartita esset, vt superioribus libris ostendi, ac eius prima pars, quemadmodum vocabula rebus essent imposita, esset; secunda quo pacto de his declinata in discrimina ierint: tertia, vt ea inter se ratione coniuncta senten-

tiam efferant. Prima parte exposita, de secunda incipiam, &c. Hodie, qui hanc artem fuerint adepti, Grammatici nominantur; vt veteres illi & germani Grã matici multò longius progrediebantur: si quidem poëtas atque historicos accuratissimè enarrabant, quæstiones difficiles explicabant, eorum scripta acerrimè indicabant, vsque eò, vt non solum vnum, aut alterum versum censoria grauitate notarent, sed etiam integrum opus interdum pro suo iure quasi capite damnatum perpetua obliuione obruerent. Musices, Astrologiæ, Philosophiæ, bonarumq; artium cognitione freti, etiam in Lucretium, Varronẽ aliosq;, qui præcepta sapiẽ tiæ versibus tradiderunt seuerè inquirebant. Eorum quatuor fuerunt officia, Lectio, Enarratio, Emendatio siue Correctio, Iudicium. Lectione auditores recreabant, enarratione erudiebant, emendatione vitia corrigebãt, iudicio autores partim probabant, partim in ordinem redigebant, partim numero omnino eximebant. Hæc eorum fuisse officia autor est M. Varro apud Diomedem lib. 2. vbi singulorum definitiones inuenies. Quintilianus lib. 1. c. 4. videtur Emendationem Iudicio subiecisse. De lectione agit idem eodem libro cap. 8. cuius etiam meminit Cicer. 1. de Orat. In grammaticis poëtarum pertractatio, historiarum cognitio, verborum interpretatio, pronũciandi quidam sonus. Hanc facultatem, quæ longo vsu, assiduaq; exercitatione, ac veterum diligenti lectione paratur, Historicem cap. 9. appellat Quintilianus; Diomedes ἐξηγητικὴν *hoc est, Narratiuam, vt ipse interpretatur. Alteram verò quæ in tradendis præceptis versatur, quam quadripartitam esse diximus, Methodicen eodem loco Quintilianus vocat. Diomedes* ὁριστικὴν, *id est, Finitiuam, quæ, vt idem ait, præcepta demonstrat.*

De literis.

A *Quibus primum literæ fuerint inuentæ, & in Græciã atque Italiam allatæ: item quæ primò a priscis receptæ, quæ deinde à posteris additæ docet Plinius lib. 7. c. 56. Quintilianus de literis, earumq; potestate ac vi agit lib. 1. c. 4. Priscianus totum primum librum literis ac earum attributis dicauit. Agunt de iisdem Probus, Diomedes, & Donatus. 2 Edit. Literam comitantur Nomen, figura, potestas, cognatio, ordo. Nomen est, quo vnaquæque appellatur. Figura est forma qua scribitur. Potestas est vis cuiusq; qua ab aliis secernitur; alia enim est vis, V, verbi causa cum est uocalis, alia verò cum consonantis officio fungitur. Cognatio est propinquitas quædam qua aliæ aliis permutantur, sic litera, N, in, M, mutatur quoties ante literas b, m, p, scribitur. S, & R, etiam cognatæ sunt, vnde arbos, honos, arbor, honor dicimus: sunt multæ præterea cognatę, de quib. Quintilianus, & Priscianus iisdem locis agunt. Ordo, quę quibus anteponẽdæ, aut postponendę sint docet, id quod in syllabis propriè cernitur.*

Vocales per se sonant, & quemadmodum scribuntur, ita nominantur I, & V, etiã consonantiũ munere funguntur idq; ferè cũ vocalib. pręponuntur, vt Vates, velox, vita, vox, vultus. Ianua, iecur, coniicio, iocus, iudex I, apud Grecos perpetuò est vocalis, vt apud Hebręos consonans. De vocalibus, quas quidam etiã

sonan-

sonantes, teste Diomede, nominant, et de digamma Æolico, cum de longitudine ac breuitate syllabarum agemus copiosius. Consonantes sunt appellatæ, propterea quod Sonantibus vocalibusq; adiunctæ simul sonent. Hæ, vt nominentur, vocalium adminiculo egent, neq; enim per se positæ sua nomina nos possunt docere. Sunt itaq; quædam que à se incipientes in vocalem desinunt, vt Be, Ce, De, Ge Kappa, Pe, Qu, Te, quæ Mutę dicuntur, quòd sublatis vocalibus prorsus obmutescant: vnde Diomedes, Mutę, inquit, dictę, quòd per se sine adminiculo vocalium non possunt enuntiari; idem Martianus Capella, idem Donatus sentit. Priscianus aliter explicat. Tu ipse facito periculum, conitere quantū potes, contende omnes neruos, nunquam mihi crede, B, C, &c. seclusis vocalibus, pronuntiabis. Sunt alię quæ à vocalibus, incipientes in seipsas desinunt, vt Ef, El, Em, En, Er, Es, Ix, dicuntur Semiuocales, quòd ipsę per se etiam si nō planè & apertè vt vocales, obscurè tamen sonent: si quidem F, efflat, M, mugit, R, ringit, S, sibilat. Quidam non Ef, sed Fe putant pronuntiandum, quorum errorem Quintilianus lib. 12. cap. 10. refellit. Nam & illa, inquit, quæ sexta est nostrarum, penè non humana, vel omnino non voce potius inter discrimina dentium efflanda est: quę etiam cum vocalem proximam accipit, quassa quodam modo, vtiq; quoties aliquam consonantium frangit multò fit horridior. Hanc, Priscianus licet à vocali fateatur incipere, contra veterum tamen sententiā mutam esse existimat. Nam Probus, Phocas Diomedes, Donatus inter semiuocales eam numerant. F, non esse φ, hoc est, phi Græcam literam docent duo testes, alter Grecus, alter Latinus. Cicero enim, vt Quintilianus inquit lib. 1. cap. 4. pro Fundanio testem, qui primam eius literam dicere non posset irridet. Idem lib. 12. c. 10. Sermo ipse qui facile iudicem doceat, optandus. Nec id mirum sit, cum etiam testium personis aliqua mutentur. Pruden ter enim, qui cùm interrogasset rusticum testem, an Amphiona nosset, negante eo detraxit aspirationem breuiauitq; secundam eius nominis syllabam, & ille eum sic optimè norat. Si eadē esset litera non pronuntiasset Græcus testis addita aspiratione Phundaniū, neq; Latinus Anfiona, siue Ampiona eadē detracta. H, è numero literarum exemit M. Varro, teste Prisciano lib. j. Quintilianus, Gellius cum de ea loquuntur non audent literam appellare: nam ille lib. 1. cap. 5. Si H, inquit, litera est, non nota: hic lib. 2. c. 3. H, literam siue illam spiritum magis, quam literam dici oportet, & c. quibus locis vterque multa de ea. Cicero in Oratore aspirationem vocat. Quin ego inquit, cum scirem ita maiores locutos esse, ut nusquam nisi in vocali aspiratione vterentur, loquebar sic, vt Pulcros, Cetegos, Triumpos, Cartaginem dicerem: aliquando idq; serò con uitio aurium cum mihi extorta veritas esset, vsum loquendi populo concessi, scientiā mihi reseruaui. Nos eam Ha nominauimus, quæ apud Hebræos vna è uiginti duabus literis est, appellaturq; He. Diomedes & Donatus aiunt modò aspirationis notam esse, modo cōsonantem, unamq; è nouem mutis. Verum & de ea & de mutis, & de semiuocalibus liquidisq; plura, cum de syllabarum dimensione agemus. K & Q sustulit è

lit è numero literarum Varro, vt Priscianus docet. Idem Priscianus K, Q, C, eundem sonum, eandemq́; vim habere probat, earumq́;, K, esse superuacuam, Q, verò admissam fuisse, vt V, literam ei subiectam liquidam esse, ostenderet: Probus & Donatus putant K scribendum esse quoties, a, sequitur, vt Kaput, Kareo. Diomedes, Ex his, inquit, quibusdam superuacuę videntur K, & Q, quòd C, litera harum locum possit implere. Sed inuenimus in Kalendis, & in quibusdam similibus nominibus, quod K necessario scribitur: & quod Q consuetudine scribitur, cum in vna, eademq́; syllaba, u, litera antecedat, & habet sibi adiunctam vocalem, vt Quirinus. Idem non multo post, K, consonans superuacua, qua vtimur quando A, correpta sequitur, vt Kalendæ, Kaput, Kalumniæ. Idem Q, consonans muta ex C & V literis composita, superuacua: qua vtimur, quando V, & altera vocalis in vna syllaba iunguntur, vt Quirinus. Quintilianus lib 1. cap. 7. K quidem, inquit, in nullis verbis vtendum puto, nisi quę significat, etiam vt sola ponatur. Hoc eò non omisi, quòd quidam eam, quoties, A, sequatur necessariam credunt: cum sit C, litera quæ ad omnes vocales vim suam perferat. Hæc ille. Verba illa, Nisi quę significat, etiam vt sola ponatur, intelligenda sunt ex ijs quæ cap 4. de eâdem litera scripsit: nam vbi docet quærendum esse Grammaticis, desint'ne nobis aliquæ literæ: an rursus aliæ redundent: & K, inquit, quę & ipsa quorundam nominum nota est, Kappa apud Gręcos, nunc tantum in numero manet. Hîc K, vt vides, ait esse notam certorum nominum, hoc est, per se scribi: vt enim A. verbi causa, per se posita, nota est nominis Auli, M. Marci, sic K. Kalendarum Karthaginis, & aliorum quorundam. Idem lib. 12. cap. 10. de Q. litera, Duras, inquit, & illa syllabas facit, quæ ad coniungendas demum subiectas sibi vocales est vtilis, aliàs superuacua, vt Equos, ac Equum scribimus, cum ipsæ etiam vocales duę efficiant sonum, qualis apud Grecos nullus est, ideoq́ue scribi illorum literis non potest. Quod ad literarum numerum attinet, Quidam, inquit Diomedes, in Latino sermone tantum decem & septem esse literas crediderunt. Siquidem ex tribus & viginti vna est aspirationis nota H, vna duplex X: duæ superuacuę K, & Q, duæ Grecæ Y, & Z. De syllabis, quæ prosodiæ respondent suo loco, Deo iuuante, dicemus. De Etymologia tres, vt dixi, libri M. Varronis ad M. Tullium extant. Constructioni tunc locus erit cum de nominum generibus, verborumq́; præteritis & supinis egerimus.

Partes orationis.

PArtes orationis sunt octo, Nomen, Pronomen, Verbum, Participium, Præpositio, Aduerbium, Interiectio Coniunctio.

Harum quatuor, Nomen, Pronomen, Verbum, Participium declinantur: reliquæ Præpositio, Aduerbium, Interiectio, Coniunctio declinationis sunt expertes.

Non solùm inter Grammaticos, quorum propria est hæc controuersia, sed etiam inter philosophos ipsos de partium orationis numero parum conuenit. Priscianus lib. 1. varias opiniones enumerat. Vide de eâdem re Varronem lib. 1. de Analog. Quintilianum lib. 1. cap. 4. Nos octo iam olim à Diomede, Donato, alijsq́; viris doctis receptas amplexi sumus. Verum antè quàm rudi ac pingui Minerua, vt aiunt, eas describamus, (neque enim Rudimenta omnibus numeris absolutæ definitiones decent) nonnulla, quæ eis describendis vsui esse poterunt, ex Varrone subijciemus. Etenim libenter Ciceronem imitamur, qui lib. 4. ad Atticum sic scriptum reliquit: Velim domum ad tuos scribas, vt mihi tui libri pateant, non secus ac si ipse adesses, cùm cæteri, tum Varronis: est enim mihi vtendum quibusdam rebus ex ijs libris, ad eos quos in manibus habeo. Is igitur Varro, cui M. Tullius Latinæ eloquentiæ lumen & ornamentum tantum tribuit, orationis partes lib. 1. de Analog. hoc modo distribuit, Duo sunt genera verborum, vnum quod declinando multas ex se parit dispariles formas, vt est Lego, legis, legam, sic alia: alterum genus sterile, quod ex se parit nihil, vt est Etiam, Vix, Magis, Cur. Idem lib. 3. Prima diuisio in oratione est, quòd alia verba nunquam declinantur, vt hæc Vix, Mox: alia declinantur, vt à limo limabo, à fero ferebam. Secunda diuisio est de his verbis, quæ declinari possunt, quod alia sunt à voluntate, alia à natura. Voluntatem appello, cum vnusquis à nomine alio imponit nomen, vt Romulus, Roma. Naturam dico, cum vniuersi acceptum nomen ab eo, qui imponit, non requirimus quemadmodum id velit declinari, sed ipsi declinamus, vt huius Romæ, hanc Romam. Tertia diuisio est, quæ verba declinat à natura, ea diuiditur in partes quatuor, in vnam primam videlicet, quæ habet casus, neque tempora habet, vt docilis, facilis, & amabilis. In alteram, quæ tempora habet, neque casus, vt docet, facit, amat. In tertiam, quæ vtraque habet, vt docens, faciens. In quartam, quæ neutra, vt doctè, & facetè. Idem lib. 1. orationem etiam in quatuor partes sic partitur, vnam quæ habet casus, alteram quæ habet tempora, tertiam quæ habet neutrum, quartam in qua est vtrunq́;. Idem lib. 5. de lingua Latina, Verborum declinantium genera sunt quatuor, Vnum quod tempora adsignificat, neque habet casus, vt Lego, legis. Alterum quod habet casus, neque tempora adsignificat, vt à Lego lectio, lector. Tertium quod habet vtrunque & tempora & casus, vt à Lego legens, lecturus. Quartum quod neutrum habet, vt ab lego lectè, lectissimè. Idem lib. 1. de Analo. Aristoteles duas partes orationis esse dicit Vocabula, & Verba, vt homo & equus, & legit, & currit. Vtriusque generis & Vocabuli, & Verbi, quædam priora & quædam posteriora, vt Doctus, Doctè, dicitur enim homo doctus, & scribit doctè, &c. Paulò inferius. Cum de his Nomen sit primum (prius enim Nomen est quàm verbum temporale, & reliqua posteriora quàm nomen & verbum.) Prima igitur nomina, &c. Verbum temporale appellat id, quod in tempora inclinatur: casuale

casuale enim est, quod inclinatur in casus. Quoniam igitur nomen prius est, quàm verbum temporale, ab eo initium faciemus.

De Nomine.

NOmen est pars orationis, quæ casus habet, neque tempora adsignificat, vt Musa, dominus.

Nomen proprium est, quod res proprias, atque certas significat, vt Romulus, Roma.

Appellatiuum est, quod res communes, atque incertas significat, vt Rex, oppidum.

Collectiuum est, quod numero singulari significat multitudinem, vt Populus, gens, turba.

Substantiuum nomen est, quod per se in oratione esse potest, vt Dux imperat, miles obtemperat.

Adiectiuum est, quod in oratione esse non potest sine substantiuo apertè, vel occultè. Apertè, vt Dux prudens, si strenuos milites, dictoq; audientes habeat, facilè hostes superabit.

Occultè, ut Qui tertiana laborant, non vescuntur bubula. Hoc est, tertiana febri, bubula carne.

Adiectiuum nomen vel habet tres formas, vt Bonus, bona, bonũ: vel duas, vt Breuis, & breue: vel vnam, vt Prudens, felix.

Varro solet nomina propria simpliciter Nomina appellare: appellatiua verò, vocabula: item illa finita, hæc infinita. Sequitur, inquit lib. 1. de Analog. de nominibus, quę differunt à vocabulis, ideo quòd sunt finita ac significant res proprias, vt Paris, Helena: cum Vocabula sint infinita, ac res communes designent, vt vir, mulier. Idem lib. 3. Non idem oppidum, & Roma, cum oppidum sit vocabulum, Roma nomen. Idem lib. 1. Vocabula, vt scutum, gladius. Nomina, vt Romulus, Remus. Hinc Rhetores finitas quæstiones vocant, quæ constant ex nominibus, quæ finita sunt, vt An inferendum sit bellum Carthaginiensibus. Infinitas verò quæ Vocabulis, quæ infinita sunt, ut An inferendum sit bellum hostibus. Propria nomina distribuunt Grammatici in quatuor partes Prænomen, Nomen, Cognomen, Agnomen, à quibus uariè explicantur. Nos dabimus operam ne à Varronis ac Ciceronis sententia discedamus. Prænomen fuit proprium cuiusque. Nomen totius familiæ commune. Cognomen siue cognomentum aut ex uirtute, aut vitio, aut denique euentu aliquo trahebatur. Id duplex erat, alterum hæreditarium à maioribusq; acceptum: alterum propria siue uirtute, siue uitio partum, posterius vocant Grammatici Agnomen, quod uidelicet hæreditario accessit, ut Publius Cornelius, Scipio Africanus. Publius Prænomen propriumq; est. Cornelius Nomen est gentilitium, totiq; Cornelię familię commune. Scipio cognomen est hęreditarium, nam id Publius ab auo suo

accepit, qui Scipio cognominatus est, quòd parenti cęco pro bacillo fuisset. Africanus Agnomen est, quod Publius sibi deuicta Carthagine peperit. Cicero, aliją, veteres etiam hoc cognomen vocant, raroą, Agnominis vocabulo vtuntur. Quibus Agnomen erat non solùm pręnomine, sed etiam agnomine ipso ab alijs discernebantur, sic P. Cornelius Scipio Africanus à fratre L. Cornelio Scipione Asiatico, & M. Tullius Cicero pater patrię, à Q. Tullio Cicerone secernenebantur. Neque Tullius proprium fuit Ciceronis nomen, vt quidam existimant, sed gentilitium, vnde ipse Cicero regem Romanorum Seruium Tullium gentilem suum appellat Tuscul. 1. de Pherecide præceptore Pythagoræ loquens. Fuit, inquit, meo regnante gentili. Hic tamen Gentilis cognominem, eiusdemque nominis significat, nisi quis putet Ciceronem per iocum voluisse se ex eadem familia haberi. Nam gentiles, vt idem in Topicis ait, sunt qui inter se eodem nomine sunt, qui ab ingenuis oriundi sunt, &c. Præterea Ciceronis frater à Cornelio Nepote in vita Attici, Q. Tullius Cicero appellatur: quod si Tullius nomen esset proprium, quo nam pacto alter ab altero distingueretur? Multo minus fuit proprium Cicero, neque desunt qui id affirment. Qui enim fieri potest, vt & M. Tullius, & Quintus frater, & eorum filij idem proprium nomen omnes habuerint? Nunc videamus an M. Varro nobiscum faciat, qui libro secundo de Analog. vbi ijs respondet, qui analogiam negabant esse, cum omnis natura sit aut mas aut fœmina, aut neutrum, debuisse è singulis vocibus ternas vocabulorum figuras fieri, vt albus, alba, album: in multis fieri binas tantum, vt Metellus, Metella: Ennius, Ennia: in nonnullis singulas, vt Tragœdia, Comœdia, sic esse Marcum, Numerium, at Marcam, Numeriam non esse. Idem nominibus seruorum vsu venire, &c. Inter alia, inquit, hanc vocabulorum commutationem in seruis non esse necessariam, quòd in eis gentilitia natura non subsit, in vsu. In nostris, inquit, nominibus, qui sumus in Latio, & liberi est: itaque ibi apparet analogia, ac dicitur Terentius vir, Terentia fœmina, Terentium genus. In Prænominibus ideo non fit, quòd hæc instituta sint ad vsum singularia, quibus discernerentur nomina gentilitia, vt à numero (liberorum) Secunda, Tertia, Quarta: in Viris vt Quintus, Sextus, Decimus, sic ab alijs rebus. Cum essent duo Terentij, aut plures, discernendi causa, vt aliquid singulare haberent, notabant forsitan ab eo, qui mane natus diceretur, vt is Manius esset: qui luci, Lucius, qui post patris mortem, Posthumius, & cæt. Fuisse prænomen proprium cuiusque, illud etiam maximo argumento est, seruos, cum essent manumissi propria, & antiqua nomina primo loco retinuisse adiectis dominorum Prænominibus, aut Nominibus honoris causa, sic Ciceronis libertus, Tiro Tullius dictus est: & Pomponij, Eutychides Titus Cæcilius: & Ciceronis Dionysius ex patrono, & Pomponio dictus est, Dionysius Marcus Pomponius. De Tirone Tullio meminit Gellius libro septimo, capite tertio, de cæteris sic scribit Cicero ad

Att.lib.4. De Eutychide gratum, qui vetere Prænomine, nouo Nomine T. erit Cæcilius: vt ex me, & te iunctus est Dionysius M. Pomponius. Hoc est Titus, quod tuum vetus est Prænomen, nunc nouum erit Nomen liberti tui. Vides quemadmodum Eutychides nomen proprium serui, factum sit Prænomen liberti? & qui ante tantùm Eutychides erat, nunc sit, beneficio patroni Eutychides Titus Cæcilius? Quod idem de Marco dictum sit: siquidem Marcus Ciceronis Prænomen, factum est Nomen liberti. Superest vt ostendamus Agnomen à Cicerone Cognomen vocari, erimusq; vno tantum loco contenti. Africanus maior in Somnio sic minorem alloquitur. Vides'ne illam vrbem, quæ parere pop.Rom. coacta per me, renouat pristina bella, nec potest quiescere? ad quam tu oppugnandam nunc venis pene miles? hanc hoc biennio Consul euertes: eritq; Cognomen id tibi per te partum, quod habes ex nobis adhuc hæreditarium. Prænomina, vt inquit Donatus, aut singulis literis notantur, vt C. Cæsar, L. Catilina: aut binis, vt Cn. Pompeius; aut ternis, vt Sex. Roscius. Adiectiua dicta sunt, vt Priscianus lib. 1. ait, quod proprijs vel appellatiuis adijciantur: quæ alij, vt Diomedes ait, Adiectiones vocant. Phocas Accidentia solet dicere. Probus nomina, quæ ex se aliud genus faciunt. Diomedes nomina diuidit in Fixa, & Mobilia. Fixa sunt inquit, vt pater, mater. Mobilia, vt Bonus, bona, bonum. Alia nec in totum mobilia, vt Martius, martia: Rex, regina: Leo, leæna: Gallus, gallina, Fixa appellat, quę vocantur substantiua, hæc namq; fixa sunt, neq; è genere in genus mouentur, non enim dicimus digitus, digita, digitum, aut oculus, ocula, oculum, cuius rei causam exponit Varro lib. 2. de Analog. legat cui otium fuerit. Nonnulla tamen mouentur è masculino in fœmininum vt Magister, magistra: Dominus, domina. Mobilia vocat, quæ adiectiua dicuntur, quòd moueantur è genere alio in aliud, vt Doctus, docta, doctum: hic & hęc breuis, & hoc breue. Accusatiuo Prudentem, & prudens: Prudentes & prudentia. Cum veteres singulas adiectiuorum formas, vt supra diximus, per se declinauerint adhibitis articulis, vt hic bonus, huius boni, huic bono, hunc bonum, &c. quam declinandi rationem etiam hodie nonnulli obseruant; non putauimus describenda substantiua, adiectiuaq; nomina more quorundam recentiorum, Substantiuum, videlicet esse, quod per vnum, aut duos articulos declinatur, &c.

Varia adiectiuorum genera.

INterrogatiuum nomen est, quo de re aliqua quærimus, vt Quis, vter, quantus?

Interrogatiuum substantiæ est, cui respondemus per nomen substantiuum, vel pronomen demonstratiuum, vt Quis, quæ, quod: Vter, utra, utrum. Quis hìc loquitur? Dauus. Ille.

Interrogatiuum accidentis est, cui respondemus per nomen adiectiuum, ut Quantus, qualis, quot, quotus, Cuius, cuia, cuium, Cuias. Qualis fuit Hector? Fortis, magnanimus.

Optatiui præsens,& imperfectum.

Vtinam fierem fieres,fieret, pl. Vtinam fieremus,fieretis,fierent.

perfe. Vtinam factus,a,um sim vel fuerim,&c. plusq. Factus,a,um essem,vel fuissem,&c.

Futu. Vtinam fiam,fias fiat. Pl. Vtinam fiamus fiatis,fiant.

Coniunctiui præsens.

Cum fiam,fias,fiat. Pl. Cum fiamus,fiatis,fiant,

Imperf. Cum fierem,fieres,fieret. Pl. Cum fieremus,fieretis,fierēt.

Perf. Cum factus,a,um sim,siel fuerim,&c. Plusq. Factus,a,um essem,vel fuissem,&c.

Futu. Cum factus,a,um ero,vel fuero,

Infinitiui præsens,& imperfectum.

Fieri. Perf.& plusq. Factum, am,um esse, vel fuisse.

Futu. Factum iri,vel faciendum esse.

Part. præteriti, Factum,a,um, Fut. Faciendus,a,um.

Voces imperatiui proprie non videntur esse vsitate. Fite tamen affert Nonius ex vetustissimis. Cassius lib. 16. Illiados, Socij nunc fite viri. Diomedes fite,fito,fitote declinat:malim in futuro Fies,fiet,fietis,fient, dicere, nam hoc futurum etiam hic locum habet,vt suo loco diximus. Fiunto legislatoribus videtur accommodatum. Gerundia, Fiendi, fiendo, fiendum, nescio vbi Diomedes inuenit. Participium Fiens idem adiungit,quo tu licet vtare cum apud probatos autores legeris, Fiendus,a,um nec ipse posuit,nec videtur vsitatum, Eodem modo declinantur composita ex verbo Facio,quæ seruant,a,literam,vt Liquefacio, Liquefio, Calefacio, Calefio, Madefacio, Madefio, &c. Nam in quibus, a, litera in, i,mutatur, vt Efficio, Proficio, analoga sunt.

Dic, Duc, Fac.

Dice, Duce, Face apud Priscos in vsu fuerunt pro quibus, Dic, Duc, Fac vtimur, quod idem de compositis dictum sit, vt Prædic, Deduc, exceptis quę ex verbo Facio componuntur, quæ literam, e, retinent, si in copulatione, a, mutetur in, i, vt Effice, Confice, nam quæ, a, retinent simplex imitantur, vt Calefac. Quint. lib. 1. c. 6. reprehendit quendam qui calface malebat dicere, quā calefac, Adiiciat, inquit, Face, Dice, & similia. Dice, Duce, apud Comicos reperiuntur. Plaut. Rudent. Tu si quid opus est, dice. Idem Mostel. — duce me amabo. Teren. Phorm. Vbi Phædria eum require, atq; adduce huc.

Apud Vergilium antiquitatis amantem Edice, pro Edic legitur lib. 11.

Tu Voluse armari Volscorum edice maniplis.

Face, frequens est apud Terentium Andr. — me missum face:

In eadem — tu face apud te vt sies.

Item apud Poetas alios sequente uocali. Ouid. 3. Fast.

Iane

Iane face æternos pacem pacisq́, ministros.
Idem. 2.de Ponto. Verba face, vt vita, quam dedit ipse fruar.

Indicatiui præsens.

	Eo, is, it.	Pl. Imus, itis, eunt.
Imper.	Ibam, ibas, ibat.	Pl. Ibamus, ibatis, ibant.
Futu.	Ibo, ibis, ibit.	Pl. Ibimus, ibitis, ibunt.

Gerundia.

Eundi, eundo, eundum.

Participium præsens, & imperfect.

Iens, euntis.

Ad hunc modum declinantur quæ ex Eo componuntur, vt adeo, abeo, exeo, obeo, redeo, subeo, adibam, adibo, adeundi, adeundo, adeundum, adiens, adeuntis. Tempora quæ à norma quartæ coniugationis non recedunt, intacta omisimus. Præter hæc reperiuntur apud poëtas comicos præcipuè nonnulla verba quartæ coniugationis, quorum præteritum imperfectum & futurum modi indicatiui Ibam, ibo imitantur: quorum prius crebrò etiam apud Vergilium reperitur.

Terent. Phor. Te mihi fidelem esse æque, atq; ego sum mihi Scibā, pro sciebam.
Verg 8. Aen. Tum mihi prima genas vestibat flore iuentus,
Idem 10. Insula cui sacra redimibat tempora vitta.
Terent. Phorm. Nemo ex me scibit. pro sciet.
Idem Eunuch. Ego scibo ex hoc quid siet.
Idem Pæn. Nunquam adibis verba tot, tam suauia.

Apud Non. multa huius generis inuenies Aperibo, Operibo, Paribis &c Priscianus lib. 11. docet veteres per, ei, diphtongum scripsisse quæ in præterito imperfecto habent, i, Adeibam, Queibam, Poleibam, Insigneibam, qua scribendi ratione vocalium transmutationem factam esse ostendebant, pro Adiebam, Quiebam, Poliebam,

Verg. 7. At leuem clypeum sublatis cornibus Io
Auro insigneibat. Idem 8.
Certatim squamuis serpentem, auroq́, poleibant. Diomedes tamē ait veteres hæc sine, e, litera, pronuntiasse, vt apud Verg. lib. 7. Nutribant, pro Nutriebant. Etiam Gerundia verborum tertiæ declinationis in undi, undo, undū, interdum exeunt, vt faciundi, faciundum, dicundi, & ipsa Gerundia à gerundo, vt placet grammaticis, quòd suorum verborum constructionem gerāt dicta sunt quæ quidem malunt Gerendia a gerendo appellare. Queo, nequeo declinantur vt verbum Eo, ex quo quidam putant esse composita. Nequeo, nequis, nequit. Pl. Nequimus, nequitis, nequeunt. Nequibam &c. Nequibo &c. Gerundia non videntur esse in vsu; participijs vtêris cum apud doctos inueneris. Quitur, & Quitus sum, vt Diomedes docet, reperiūtur apud veteres. Actius Quitus posuit, pro quiui, vt idem refert, Nam neque pretio, neq; amicitia, neque vi impelli, nec prece

quitus sum. Idem. Unde omnia perdisci, ac percipi queuntur. Cælius, Si non sarcire quitur. Hęc ille Quitus sum, id est, possum: queuntur, possunt: quitur, potest. Ut enim vetustissimi potest, & potestur; poterat, & poteratur: possit, & possitur in eadem re dicebant, ita quiui & quitus sum, quitur, & quit. Lucretius Queatur, pro queat posuit, libr. 1.

Dum veniant aliæ, ac suppleri summa queatur. Et Terent. *Hecyr. — nosci non quita est, pro non quiuit, potuit: & Gellius lib.* 10. *c.* 1. *Sæuitia ista pœnæ contemni non quita est. Prisci etiam Nequitur pro non potest, & Nequitum dixerunt, vide exempla apud Festum.*

APud priscos futurum coniunctiui primæ coniugationis in syllabas Asso desinebat, vt amasso, interrogasso, iudicasso pro amauero, &c.

Plaut. Amph. Si me irritassis, hodie lumbifragium hinc auferes. Secundæ vero coniugationis in Esso, vt prohibesso. Cic. 3. de leg. Magistratus nec obedientem, & noxium ciuem mulcta, vinculis, verberibus coercento: ni par, maiorue potestas, populusque prohibessit, ad quos prouocatio est.

FEstus Amasso inquit pro amauero. Plaut. Milit. Amassis dixit pro amaueris: apud Ciceronem lib. 3. de leg. inuenies interrogassit, iudicassit, prohibessint. Plaut. in Epid. prima persona vsus est.

Adolescens si istunc hominem, quem quæritas,
Tibi commonstrasso, ecquam abs te inibo gratiam?

De verbis Defectiuis.

DEfectiua verborum species est, inquit Diomedes, cum in delinatione verba deficiunt, nec habent aut omnia tempora, aut omnes numeros, aut omnes personas, aut modos. Phocas itidem Defectiua appellat, quę aut coniugationibus, aut modis, aut temporibus, aut personis, aut participialibus deficiuntur, numeratq́; inter Defectiua, Anomala, de quibus ante egimus. Probus etiam Anomala, appellat Defectiua, si quidem verbum Sum defectiuum vocat, & ipse Diomedes ait Anomala videri Defectiua.

Memini, Odi, & Noui.

HOrum trium verborum præteritum etiam pro præsente accipitur, vnde à Diomede verba tēporibus confusa dicuntur, habent tantum tempora quæ à præteritis formantur, excepto Memini, quod habet secundam personam futuri imperatiui, vtriusq; numeri, Memēto, Mementote, Memineris, Oderis, Noueris cum ponantur etiam pro præsenti Coniunctiui, merito supplent præsens imperatiui. Quod si quis ea ad futurū imperatiui spectare dixerit, non ei repugnauerim. Odi participium habet Osus, & Osurus. Gel. lib. 4. c. 8. Osusq́, eum morum causa fuit. Idem lib. 5. c. 8. Hac, inquit, fini ames tanquam forte fortuna osurus. Utrunque tamen parum vsitatum est. Composita Exosus, Perosus passim occurrunt.

Cœ-

Cœpi.

PRæteritum tempus tantum adsignificat, nam cæpio in vsu fuit apud priscos. Plaut.Truc.Vbi nihil habeat, Alium quæstum cœpiat. Habet etiam præteritum Cæptus sum, pro cœpi. Cic. de Clar. Celeriter ad maiores causas adhiberi cœptus est. Item participium cœpturus, Quint.lib. 10.c. 1. Nos rite cœpturi ab Homero videmur: & passiuum cœptus, a, um, Diomedes & nonnulli addunt Pepigi, quod tamen vt Quintilianus docet lib. 1.c.6.a verbo Pago fit. De quo in præteritis verborum.

Inquam.

Præsens indicatiui. Inquam, inquis, inquit. Pl. Inquimus, inquiunt.
Præterito imperfe. Inquiebat.
Perf. Inquisti. Fut. Inquies, inquiet. Imp. Inque, inquito.

Aio.

Præs. Ind. Aio, ais, ait. Pl. Aiunt,
Imperf. Aiebam, aiebas, aiebat. Pl. Aiebatis, aiebant.
Impera. præsens. Ai.
Optat. futur. & præsens coniunctiui. Aias aiat.
Participium, Aiens, entis.

Forem

Optat. præsens & imp. & Coniuncti. imperf. Forem, fores, foret. Plu. Forent. pro Essem, esses, &c.
Fut. Infinit. Fore, pro Futurum esse.
Faxo, futurum Indica. pro faciam.
Quæso, quęsumus, primam habet personam præsent. Indi.
Aue, auete, auere. Salue, saluete, saluere, secũdam personam Imperat. vtriusque numeri, & præsens Infinit. habent.
Cedo, dac, vel dic, secunda est Imperat.
Infit tertia persona Indicat. pro Incipit, vel inquit.
Ouat, tertiam personam habet Indicat. & participium Ouans, antis
Defit, defieri, tertiam habet Indicat. & præsens Infiniti.

Quæ sequuntur ad Futurum Optatiui, vel præsens, vel futurũ Coniunctiui aut certe ad præsens vel futurum modi potentialis pertinent.

Faxim, faxis, faxit. Pl. Faxitis, faxint.
Ausim, ausis, ausit.
Edim, comedim, pro Edam, comedam.
Duis, duit, duint, pro Des, det, dent: aut Dederis, dederit, dederint.
Perduint, pro perdant.

Phocas & Diomedes docent, Inquam, primam esse positionem. Nam quod affert Prisc.ex 2.de Orat. Aucupari verba oportebit, inquio &c. videtur in librum deprauatum incidisse, nam (in quo) habent libri correcti. Horat. 1.Ser.saty.3.

Com-

Communi sensu planè caret inquimus.

Cic. Acad. 2. Vrsum inquiebant huiusmodi esse.

Cic. 2. de Orat. Tu vero inquisti, molestus non eris. Terent. Heaut. Eccum me, inque. Plaut. Aul. — ita di faxint, inquito. Inquiat non est apud Autorem ad Heren. sed inquiet Proœm. lib. 4. Quid enim tibi vis aliquis inquet. Cic. 4. Verr. Ergo inquiet aliquis. Inquies etiam est usitatum. Ci. Att. 6. Nos prouinciæ præfecimus Cœlium: puerum inquies, & fortasse fatuum. Aiebam Senec. lib. 5. Controuers. Aiebam, Fili fortius ferri. Plau. capt. Ita uos met aiebatis. Phocas ait, verbum Aio præsens & imperf. habere. Probus etiam præteritum Ai, aisti, ait, ei tribuit Faxo, teste Phoca, est futurũ Indicatiui, siue ut alij loquũtur, modus promissiuus. Teren. Adelph. — cupidè accipiat iam faxo. *Verg. 9.*

Haud sibi cum Danais, rem faxo & pube pelasga,
Esse putent.

Prisci, Quæso quæsis, quæsit, quæsere declinabant. *Lucret lib. 5.*

Non diuum pacem votis adit, & prece quæsit.
Ventorum pauidus places. Quæsere ait Phocas, apud Sallustium & Tullium lectum esse. Diomedes Auete etiam numero multitudinis putet dici, Phocas tantum singulari Aue. Numero tamen multitudinis etiam dici docent autores idonei. Sueton. in Claud. Cæs. cap. 21. Sed cum proclamantibus naumachariis Aue Imperator, morituri te salutant, respondisset, Auete vos, &c. Aueo, hoc est con cupisco, plura habet tempora, nos hic de uerbo salutandi agimus. Illud Plauti in Trul. — non salueo, putat Probus ridicule personæ rustici seruitum esse. Cic. lib. 6. ad Att. Valebis igitur, & ualere Piliam & Cæciliam nostram iubebis literis, & saluebis a meo Cicerone. Nisi quis forte dicat Ciceronem hic, vt solet, iocatam fuisse. Aueto est apud Sallust. in extrema epistola Catilinæ. Salueto apud Plaut. Pœn.

Ag. Mi patrue salue Pœn. Et tu salueto Agorastocles.

Cedite numero multitudinis docet Probus apud Plautum, & antiquos Comicos reperiri. Infit, vt Festus ait, pro incipit ponitur. & fereq; ubi id potius quam Inquit, uidetur significare. Varro in Mensural. Infio dixerit teste Prisciano libr. 8. Defit,

Terent. Eunuch. Nihil cum est, nihil defit tamen.

Idem Hecyr. Nihil apud me tibi defieri patiar.

Plautus etiam Defiat dixit in Menæch. Neque defiat, neque supersit. Prisci Romani uoce quadam, Im, syllaba finita utebantur, quæ modo futuro Optatiui, modo præsenti uel futuro Coniunctiui, aut certè potentialis uidetur respondere, eam declinabant hoc modo. Comedim, comedis, comedit. Pl. Comedimus, comeditis comedint. Sic Eduim, Duim, Perduim axim, ausim, faxim. Comedim Non. Marcel. pro comedam Plaut. Bacch. — quodque comedim congreget pater. Cic. autore eodem, in epist. Cura si me amas, ut ualeas, ne ego te iacente bona tua comedim. hic

locus est in epist. ad Pætum lib. 6. Nonius ait ad Varronem, est iocus Ciceronis, Edim pro edam Cæcilius Asoto, Nihil'ne tibi esse quod edim? Næuius, Bacula, Quod editis nihil est, pro edatis. Plaut. Pœn. Est domi quod edimus, ne nos tam contemptim conteras, Edimus, pro edamus, Duis pro dederis, ut Festus ait. Duit pro det. Plaut. Aul.

Ne mihi ex insidijs uerba imprudenter duit.

Teret. And. At tibi dignum factis exitium duint. Liu. 1. ab Vrb. Bellona si hodie nobis victoriam duis, pro dederis. Plaut. Amph. Perduis, pro perdas. Teren. Phor. Homo confidens, qui illum dij omnes perduint. Idem Heaut. Vt te quidem omnes dij, deæq; quantum est Syre

Cum isthoc inuento, cumq; incœpto perduint. hoc est uti nam perdant. Axim, Nonius pro egerim. Pacuuius Peribœa, ut quæ egi, ago, uel axim uorruncent bene. Egerim hic accipit Nonius pro Egero futuro Coniunctiui, duplex est enim huius futuri exitus ut supra dictum est. Ausim perspicuum est. Faxim profecerim, idem Non Ennius Phœnice, Plus miser sum si scelestum faxim quod dicam fore Terent. Heat. Caue faxis, non est opus pater. Idem And. —uerbum si mihi unum, præter quam quod ego te rogo faxis, caue. Cic. de Leg. Qui secus faxit, deus ipse uindex esto, pro faciet, aut fecerit Liui. 6. ab Vrb. Quod faxitis, deos uelim fortunare. Cic. ad Att. lib. 6. Dij faxint. ut faciat ea, quæ promittit Faxim si quando pro Faciam uidetur poni Enallage est, ut fecero, pro faciam. Plura inueniet qui ueterum scripta diligenter euoluerit, quos arbitror Aitis, aiebamus aiebatis, & alia huius generis usurpasse.

De Verborum Impersonalium declinatione.

Pœnitet verbum Defectiuum Impersonale Actiuæ declinationis, sic declinabitur.

Indicatiui modi.

Præsens Pœnitet. Imperf. Pœnitebat. perf. Pœnituit. plusq. Pœnituerat. Fut. Pœnitebit. Imperatiui præsens. Pœniteat.

Optatiui modi.

præsens & imp. Vtinam pœniteret. perf. Pœnituerit. plusq. Pœnituisset. Futu. Pœniteat.

Coniunctiui modi.

Præsens. Cum pœniteat. Imperf. Pœniteret. perfect. Pœnituerit. plusq. Pœnituisset. Fut. Pœnituerit.

Infiniti modi. Præsens & imp. Pœnitere. perf. & plusq. pœnituisse, Gerundia. Pœnitendi, pœnitendo, pœnitendum.

Participium præsentis temporis. Pœnitens.

pu-

¶ Pugnatur verbum defectiuum impersonale passiuæ declinationis sic declinabitur.

Indicatiui modi.

Præsens Pugnatur. Imp.Pugnabatur. Perf. Pugnatum est,vel fuit. Plusq. Pugnatum erat,vel fuerat. Fut. Pugnabitur.

Imperatiui modi. Præsens Pugnetur.

Optatiui modi.

Præsens & imp.Vtinam pugnaretur. Perf.Pugnatum sit,vel fuerit. Plusq.Pugnatum esset uel fuisset. Fut.Pugnetur.

Coniunctiui modi.

Præsens.Cũ pugnetur. Imp.Pugnaretur.Perf.Pugnatũ sit,vel fuerit. plusq.Pugnatum esset vel fuisset.Fut.Pugnatum erit vel fuerit.

Infiniti modi.

Præsens.& imperf.Pugnari. Perf.& plus.Pugnatum esse,vel fuisse. Fut.Pugnatum iri.

De verbis impersonalibus agit M.Varro lib.3.de Analo. vbi ea appellat verba,quæ tempora habent sine personis,vt Viuatur, viueretur.Quintilianus lib.1.c.4.Iam vero,inquit,Itur in antiquam syluam nónne propriæ cuiusdã rationis est? Nam quod initium eius inuenias? Quibus verbis docet, Itur,verbum impersonale esse, siue sine personis, eius enim initium Eor, iris vel ire debuit esse, id quod nusquam est.Idem paulò inferius. Quædam tertiæ demum personæ figura dicuntur,vt Licet,Piget.Gellius lib.15.c.13.ait Veritum, sicut Puditum Pigitum non personaliter à Cicerone dictum esse.Nõ personaliter dixit,pro impersonaliter.Phocas,vbi de verbis Defectiuis agit,Sunt, inquit verba quæ personis deficiunt,& Impersonalia dicuntur.Diomedes de iisdem copiosè agit lib.1.eáque inter Defectiua declinat. Donatus 2.edit.eadem tum Impersonalia,tum Defectiua appellat. Quæ cum ita sint, iure optimo possent Impersonalia iniuriarum agere cum illis, à quibus nostra memoria summam per iniuriam ex Latini sermonis finibus fuerunt exterminata. Neque enim Impersonalium nomen amittunt, etiã cum nominandi casus ea antecedit.Nisi quis putat cum Martialis lib. 13. dixit, Tota mihi dormitur hyems. Et Ouidius.12.Metam.

Nunc tertia viuitur ætas, Dormitur, & Viuitur beneficio casuum nominandi de repente personalia extitisse.Si personalia facta sunt, eorum initia proculdubio inueniemus. At Dormior,dormiris,vel dormire, Viuor, viueris, vel viuere,Latinis auribus inaudita sunt. Vnde igitur, inquies, Impersonalium nomen traxerunt? A primæ & secundæ personæ potissimum priuatione, non à personæ agentis seu patientis priuatione.Quod etiam Sergius in Donatum docet. Pudet,inquit,& Tædet quasi defectiua posuit,in superiore autem parte Impersonalia non contrariè sunt posita.Nam hoc ipsum verbum impersonale defectiuũ est:

est: sublatis enim duabus personis prima & secunda, tertia vtiq; superest. Hæc ille. Habent itaque uerba impersonalia tertiam personam. Quod autem Varro ea appellauit uerba sine personis, pręcipuas intellexit personas. Impersonalium maximè passiuæ declinationis quędam ferè nunquam admittunt casum nominãdi cuiusmodi sunt, Itur, statur egetur, caletur, seuitum est, & cætera eiusdem generis quę potissimum sunt impersonalia, si quidem priuantur utraque persona & sermonis, & constructionis anteriore. Persona sermonis, est aut eius, qui loquitur, ut scibo, aut eius ad quem sermo dirigitur, ut scibis, aut eius de quo fit sermo, ut scibit. Persona uerò constructionis uocatur pręcipuè nominatiuus agentis seu patientis, ablatiuus agentis & accusatiuus patientis. Dicet aliquis, subaudiuntur nominandi casus, Itio, Statio, Calor, Seruire, idest, seruitus Ideo dixi, Ferè nunquam quę sunt huius generis antecedere casum, quia etiam si demus posse subaudiri, nunquam tamen in publicum prodeunt. Alia sunt, quę casum interdum admittunt, qualia sunt, uiuitur, pugnatur, quę quidem personalia tunc à grammaticis appellantur, non quòd primam & secundam personam habeant, sed quòd persona constructionis, idest, nominatiuus ea præcedat, ut uita uiuitur, prælium pugnatur. Sed ut ante diximus, tunc etiam impersonalia dicenda sunt, cum prima & secunda persona nihilominus priuentur unde eis nomen impositum est. Futurum infiniti modi pœniturum esse, & participium pœniturus, a, um iam exoleuerunt. Participium siue nomen participiale pęnitendus, a, um à uerbo prisco pœniteor, remansit, quemadmodum pigendus, pudendus a passiuis exoletis pigeor, pudeor. Verba actiuæ. passiuęq; declinationis solemus appellare, actiuę, passiuęq; uocis quo pacto ueteres ferè loqui consueuerunt.

*

tiam efferant. Prima parte exposita, de secunda incipiam, &c. Hodie, qui hanc artem fuerint adepti, Grammatici nominantur; vt veteres illi & germani Grãmatici multò longius progrediebantur: si quidem poëtas atque historicos accuratissimè enarrabant, quæstiones difficiles explicabant, eorum scripta acerrimè iudicabant, vsque eò, vt non solum vnum, aut alterum versum censoria grauitate notarent, sed etiam integrum opus interdum pro suo iure quasi capite damnatum perpetua obliuione obruerent. Musices, Astrologiæ, Philosophiæ, bonarumq; artium cognitione freti, etiam in Lucretium, Varronẽ aliosq;, qui præcepta sapiẽtiæ versibus tradiderunt seuerè inquirebant. Eorum quatuor fuerunt officia, Lectio, Enarratio, Emendatio siue Correctio, Iudicium. Lectione auditores recreabant, enarratione erudiebant, emendatione vitia corrigebãt, iudicio autores partim probabant, partim in ordinem redigebant, partim numero omnino eximebant. Hæc eorum fuisse officia autor est M. Varro apud Diomedem lib. 2. vbi singulorum definitiones inuenies. Quintilianus lib. 1. c. 4. videtur Emendationem Iudicio subiecisse. De lectione agit idem eodem libro cap. 8. cuius etiam meminit Cicer. 1. de Orat. In grammaticis poëtarum pertractatio, historiarum cognitio, verborum interpretatio, pronunciandi quidam sonus. Hanc facultatem, quæ longo vsu, assiduaq; exercitatione, ac veterum diligenti lectione paratur, Historicem cap. 9. appellat Quintilianus; Diomedes ἐξηγητικὴν hoc est, Narratiuam, vt ipse interpretatur. Alteram verò quæ in tradendis præceptis versatur, quam quadripartitam esse diximus, Methodicen eodem loco Quintilianus vocat. Diomedes ὁριστικὴν, id est, Finitiuam, quæ, vt idem ait, præcepta demonstrat.

De literis.

A Quibus primum literæ fuerint inuentæ, & in Græciã atque Italiam allatæ: item quæ primò a priscis receptæ, quæ deinde à posteris additæ docet Plinius lib. 7. c. 56. Quintilianus de literis, earumq; potestate ac vi agit lib. 1. c. 4. Priscianus totum primum librum literis ac earum attributis dicauit. Agunt de iisdem Probus, Diomedes, & Donatus. 2 Edit. Literam comitantur Nomen, figura, potestas, cognatio, ordo. Nomen est, quo vnaquæque appellatur. Figura est forma qua scribitur. Potestas est vis cuiusq; qua ab aliis secernitur; alia enim est vis, V, verbi causa cum est uocalis, alia verò cum consonantis officio fungitur. Cognatio est propinquitas quædam qua aliæ aliis permutantur, sic litera, N, in, M, mutatur quoties ante literas b, m, p, scribitur. S, & R, etiam cognatæ sunt, vnde arbos, honos, arbor, honor dicimus: sunt multæ præterea cognatę, de quib. Quintilianus, & Priscianus iisdem locis agunt. Ordo, quę quibus anteponẽdæ, aut postponendę sint docet, id quod in syllabis propriè cernitur.

Vocales per se sonant, & quemadmodum scribuntur, ita nominantur I, & V, etiã consonantiũ munere funguntur idq; ferè cũ vocalib. pręponuntur, vt Vates, velox, vita, vox, vultus. Iuua, iecur, coniicio, iocus, iudex I, apud Grecos perpetuò est vocalis, vt apud Hebręos consonans. De vocalibus, quas quidam etiã

sonantes,teste Diomede,nominant,et de digamma Æolico, cum de longitudine ac breuitate syllabarum agemus copiosius.Consonantes sunt appellatæ,propterea quod Sonantibus vocalibusq; adiunctæ simul sonent.Hæ, vt nominentur, vocalium adminiculo egent, neq; enim per se positæ sua nomina nos possunt docere. Sunt itaq; quædam que à se incipientes in vocalem desinunt, vt Be, Ce, De, Ge Kappa,Te, Qu,Te,quæ Mutę dicuntur,quòd sublatis vocalibus prorsus obmutescant:vnde Diomedes,Mutę,inquit,dictę,quòd per se sine adminiculo vocalium non possunt enuntiari;idem Martianus Capella,idem Donatus sentit. Priscianus aliter explicat.Tu ipse facito periculum,conitere quantū potes,contende omnes neruos,nunquam mihi crede,B,C,&c.seclusis vocalibus,pronuntiabis.Sunt alię quæ à vocalibus,incipientes in seipsas desinunt,vt Ef,El,Em,En,Er,Es,Ix,dicuntur Semiuocales,quòd ipsę per se etiam si nō planè & apertè vt vocales, obscurè tamen sonent: si quidem F,efflat,M, mugit,R,ringit, S, sibilat. Quidam non Ef,sed Fe putant pronuntiandum,quorum errorem Quintilianus lib. 12.cap.10. refellit. Nam & illa, inquit,quæ sexta est nostrarum, penè non humana, vel omnino non voce potius inter discrimina dentium efflanda est: quę etiam cum vocalem proximam accipit, quassa quodam modo,vtiq; quoties aliquam consonantium frangit multò fit horridior.Hanc ,Priscianus licet à vocali fateatur incipere,contra veterum tamen sententiā mutam esse existimat.Nam Probus,Phocas Diomedes,Donatus inter semiuocales eam numerant. F, non esse φ, hoc est, phi Græcam literam docent duo testes,alter Grecus,alter Latinus. Cicero enim, vt Quintilianus inquit lib. 1.cap.4.pro Fundanio testem, qui primam eius literam dicere non posset irridet.Idem lib. 12.c.10.Sermo ipse qui facile iudicem doceat, optandus.Nec id mirum sit,cum etiam testium personis aliqua mutentur.Prudenter enim,qui cùm interrogasset rusticum testem, an Amphiona nosset,negante eo detraxit aspirationem breuiauitq; secundam eius nominis syllabam, & ille eum sic optimè norat. Si eadē esset litera non pronuntiasset Græcus testis addita aspiratione Phundaniū,neq; Latinus Anfiona,siue Ampiona eadē detracta.H,è numero literarum exemit M.Varro,teste Prisciano lib.j.Quintilianus,Gellius cum de ea loquuntur non audent literam appellare:nam ille lib.1.cap.5. Si H,inquit,litera est,non nota: hic lib.2.c.3. H,literam siue illam spiritum magis, quam literam dici oportet, & c.quibus locis vterque multa de ea. Cicero in Oratore aspirationem vocat. Quin ego inquit, cum scirem ita maiores locutos esse, ut nusquam nisi in vocali aspiratione vterentur, loquebar sic, vt Pulcros, Cetegos, Triumpos, Cartaginem dicerem: aliquando idq; serò con uitio aurium cum mihi extorta veritas esset,vsum loquendi populo concessi,scientiā mihi reseruaui.Nos eam Ha nominauimus, quæ apud Hebræos vna è uiginti duabus literis est, appellaturq; He.Diomedes & Donatus aiunt modò aspirationis notam esse,modo cōsonantem,unamq; è nouem mutis.Verum & de ea & de mutis, & de semiuocalibus liquidisq; plura, cum de syllabarum dimensione agemus. K & Q sustulit è

lit è numero literarum Varro, vt Priscianus docet. Idem Priscianus K, Q, C, eundem sonum, eandemq; vim habere probat, earumq;, K, esse superuacuam, Q, verò admissam fuisse, vt V, literam ei subiectam liquidam esse, ostenderet. Probus & Donatus putant K scribendum esse quoties, a, sequitur, vt Kaput, Kareo. Diomedes, Ex his, inquit, quibusdam superuacuę videntur K, & Q, quòd C, litera harum locum possit implere. Sed inuenimus in Kalendis, & in quibusdam similibus nominibus, quod K necessario scribitur: & quod Q consuetudine scribitur, cum in vna, eademq; syllaba, u, litera antecedat, & habet sibi adiunctam vocalem, vt Quirinus. Idem non multo post, K, consonans superuacua, qua vtimur quando A, correpta sequitur, vt Kalendæ, Kaput, Kalumniæ. Idem Q, consonans muta ex C & V literis composita, superuacua: qua vtimur, quando V, & altera vocalis in vna syllaba iunguntur, vt Quirinus. Quintilianus lib 1.cap.7. K quidem, inquit, in nullis verbis vtendum puto, nisi quę significat, etiam vt sola ponatur. Hoc eò non omisi, quòd quidam eam, quoties, A, sequatur necessariam credunt: cum sit C, litera quæ ad omnes vocales vim suam perferat. Hæc ille. Verba illa, Nisi quę significat, etiam vt sola ponatur, intelligenda sunt ex ijs quæ cap 4. de eâdem litera scripsit: nam vbi docet quærendum esse Grammaticis, desint'ne nobis aliquæ literæ: an rursus aliæ redundent: & K, inquit, quę & ipsa quorundam nominum nota est, Kappa apud Grecos, nunc tantum in numero manet. Hîc K, vt vides, ait esse notam certorum nominum, hoc est, per se scribi: vt enim A. verbi causa, per se posita, nota est nominis Auli, M. Marci, sic K. Kalendarum Karthaginis, & aliorum quorundam. Idem lib.12.cap.10. de Q. litera, Duras, inquit, & illa syllabas facit, quæ ad coniungendas demum subiectas sibi vocales est vtilis, aliàs superuacua, vt Equos, ac Equum scribimus, cum ipsæ etiam vocales duę efficiant sonum, qualis apud Grecos nullus est, ideoquè scribi illorum literis non potest. Quod ad literarum numerum attinet, Quidam, inquit Diomedes, in Latino sermone tantum decem & septem esse literas crediderunt. Siquidem ex tribus & viginti vna est aspirationis nota H, vna duplex X: duæ superuacuę K, & Q, duæ Grecæ Y, & Z. De syllabis, quæ prosodiæ respondent suo loco, Deo iuuante, dicemus. De Etymologia tres, vt dixi, libri M. Varronis ad M. Tullium extant. Constructioni tunc locus erit cum de nominum generibus, verborumq; præteritis & supinis egerimus.

Partes orationis.

PArtes orationis sunt octo, Nomen, Pronomen, Verbum, Participium, Præpositio, Aduerbium, Interiectio Coniunctio.

Harum quatuor, Nomen, Pronomen, Verbum, Participium declinantur: reliquæ Præpositio, Aduerbium, Interiectio, Coniunctio declinationis sunt expertes.

Non solùm inter Grammaticos, quorum propria est hæc controuersia, sed etiam inter philosophos ipsos de partium orationis numero parum conuenit. Priscianus lib. 1. varias opiniones enumerat. Vide de eâdem re Varronem lib. 1. de Analog. Quintilianum lib. 1. cap. 4. Nos octo iam olim à Diomede, Donato, alijsq; viris doctis receptas amplexi sumus. Verum antè quàm rudi ac pingui Minerua, vt aiunt, eas describamus, (neque enim Rudimenta omnibus numeris absolutæ definitiones decent) nonnulla, quæ eis describendis vsui esse poterunt, ex Varrone subijciemus. Etenim libenter Ciceronem imitamur, qui lib. 4. ad Atticum sic scriptum reliquit: Velim domum ad tuos scribas, vt mihi tui libri pateant, non secus ac si ipse adesses, cùm cæteri, tum Varronis: est enim mihi vtendum quibusdam rebus ex ijs libris, ad eos quos in manibus habeo. Is igitur Varro, cui M. Tullius Latinæ eloquentiæ lumen & ornamentum tantum tribuit, orationis partes lib. 1. de Analog. hoc modo distribuit, Duo sunt genera verborum, vnum quod declinando multas ex se parit dispariles formas, vt est Lego, legis, legam, sic alia: alterum genus sterile, quod ex se parit nihil, vt est Etiam, Vix, Magis, Cur. Idem lib. 3. Prima diuisio in oratione est, quòd alia verba nunquam declinantur, vt hæc Vix, Mox: alia declinantur, vt à limo limabo, à fero ferebam. Secunda diuisio est de his verbis, quæ declinari possunt, quod alia sunt à voluntate, alia à natura. Voluntatem appello, cum vnusquis à nomine alio imponit nomen, vt Romulus, Roma. Naturam dico, cum vniuersi acceptum nomen ab eo, qui imponit, non requirimus quemadmodum id velit declinari, sed ipsi declinamus, vt huius Romæ, hanc Romam. Tertia diuisio est, quæ verba declinat à natura, ea diuiditur in partes quatuor, in vnam primam videlicet, quæ habet casus, neque tempora habet, vt docilis, facilis, & amabilis. In alteram, quæ tempora habet, neque casus, vt docet, facit, amat. In tertiam, quæ vtraque habet, vt docens, faciens. In quartam, quæ neutra, vt doctè, & facetè. Idem lib. 1. orationem etiam in quatuor partes sic partitur, vnam quæ habet casus, alteram quæ habet tempora, tertiam quæ habet neutrum, quartam in qua est vtrunq;. Idem lib. 5. de lingua Latina, Verborum declinantium genera sunt quatuor, Vnum quod tempora adsignificat, neque habet casus, vt Lego, legis. Alterum quod habet casus, neque tempora adsignificat, vt à Lego lectio, lector. Tertiam quod habet vtrunque & tempora & casus, vt à Lego legens, lecturus. Quartum quod neutrum habet, vt ab lego lectè, lectissimè. Idem lib. 1. de Analo. Aristoteles duas partes orationis esse dicit Vocabula, & Verba, vt homo & equus, & legit, & currit. Vtriusque generis & Vocabuli, & Verbi, quædam priora & quædam posteriora, vt Doctus, Doctè, dicitur enim homo doctus, & scribit doctè, &c. Paulò inferius. Cum de his Nomen sit primum (prius enim Nomen est quàm verbum temporale, & reliqua posteriora quàm nomen & verbum.) Prima igitur nomina, &c. Verbum temporale appellat id, quod in tempora inclinatur: casuale

casuale enim est; quod inclinatur in casus. Quoniam igitur nomen prius est, quàm verbum temporale, ab eo initium faciemus.

De Nomine.

NOmen est pars orationis, quæ casus habet, neque tempora adsignificat, vt Musa, dominus.

Nomen proprium est, quod res proprias, atque certas significat, vt Romulus, Roma.

Appellatiuum est, quod res communes, atque incertas significat, vt Rex, oppidum.

Collectiuum est, quod numero singulari significat multitudinem, vt Populus, gens, turba.

Substantiuum nomen est, quod per se in oratione esse potest, vt Dux imperat, miles obtemperat.

Adiectiuum est, quod in oratione esse non potest sine substantiuo apertè, vel occultè. Apertè, vt Dux prudens, si strenuos milites, dictoq; audientes habeat, facilè hostes superabit.

Occultè, ut Qui tertiana laborant, non vescuntur bubula. Hoc est, tertiana febri, bubula carne.

Adiectiuum nomen vel habet tres formas, vt Bonus, bona, bonũ: vel duas, vt Breuis, & breue: vel vnam, vt Prudens, felix.

Varro solet nomina propria simpliciter Nomina appellare: appellatiua verò, vocabula: item illa finita, hæc infinita. Sequitur, inquit lib. 1. de Analog. de nominibus, quę differunt à vocabulis, ideo quòd sunt finita ac significant res proprias, vt Paris, Helena: cum Vocabula sint infinita, ac res communes designent, vt vir, mulier. Idem lib. 3. Non idem oppidum, & Roma, cum oppidum sit vocabulum, Roma nomen. Idem lib. 1. Vocabula, vt scutum, gladius. Nomina, vt Romulus, Remus. Hinc Rhetores finitas quæstiones vocant, quæ constant ex nominibus, quæ finita sunt, vt An inferendum sit bellum Carthaginiensibus. Infinitas verò quæ Vocabulis, quæ infinita sunt, ut An inferendum sit bellum hostibus. Propria nomina distribuunt Grammatici in quatuor partes Prænomen, Nomen, Cognomen, Agnomen, à quibus uariè explicantur. Nos dabimus operam, ne à Varronis ac Ciceronis sententia discedamus. Prænomen fuit proprium cuiusque. Nomen totius familiæ commune. Cognomen siue cognomentum aut ex uirtute, aut vitio, aut denique euentu aliquo trahebatur. Id duplex erat, alterum hæreditarium à maioribusq́; acceptum: alterum propria siue uirtute, siue uitio partum, posterius vocant Grammatici Agnomen, quod uidelicet hæreditario accessit, ut Publius Cornelius, Scipio Africanus. Publius Prænomen propriumq́; est. Cornelius Nomen est gentilitium, totiq́; Cornelię familię commune. Scipio cognomen est hęreditarium, nam id Publius ab auo suo

accepit, qui Scipio cognominatus est, quòd parenti cęco pro bacillo fuisset. Africanus Agnomen est, quod Publius sibi deuicta Carthagine peperit. Cicero, aliíq́; veteres etiam hoc cognomen vocant, raróq́; Agnominis vocabulo vtuntur. Quibus Agnomen erat non solùm pręnomine, sed etiam agnomine ipso ab alijs discernebantur, sic P. Cornelius Scipio Africanus à fratre L. Cornelio Scipione Asiatico, & M. Tullius Cicero pater patrię, à Q. Tullio Cicerone secernenebantur. Neque Tullius proprium fuit Ciceronis nomen, vt quidam existimant, sed gentilitium, vnde ipse Cicero regem Romanorum Seruium Tullium gentilem suum appellat Tuscul. 1. de Pherecide præceptore Pythagoræ loquens. Fuit, inquit, meo regnante gentili. Hic tamen Gentilis cognominem, eiusdemque nominis significat, nisi quis putet Ciceronem per iocum voluisse se ex eadem familia haberi. Nam gentiles, vt idem in Topicis ait, sunt qui inter se eodem nomine sunt, qui ab ingenuis oriundi sunt, &c. Præterea Ciceronis frater à Cornelio Nepote in vita Attici, Q. Tullius Cicero appellatur: quod si Tullius nomen esset proprium, quo nam pacto alter ab altero distingueretur? Multo minus fuit proprium Cicero, neque desunt qui id affirment. Qui enim fieri potest, vt & M. Tullius, & Quintus frater, & eorum filij idem proprium nomen omnes habuerint? Nunc videamus an M. Varro nobiscum faciat, qui libro secundo de Analog. vbi ijs respondet, qui analogiam negabant esse, cum omnis natura sit aut mas aut fœmina, aut neutrum, debuisse è singulis vocibus ternas vocabulorum figuras fieri, vt albus, alba, album: in multis fieri binas tantum, vt Metellus, Metella: Ennius, Ennia: in nonnullis singulas, vt Tragœdia, Comœdia, sic esse Marcum, Numerium, at Marcam, Numeriam non esse. Idem nominibus seruorum vsu venire, &c. Inter alia, inquit, hanc vocabulorum commutationem in seruis non esse necessariam, quòd in eis gentilitia natura non subsit, in vsu. In nostris, inquit, nominibus, qui sumus in Latio, & liberi est: itaque ibi apparet analogia, ac dicitur Terentius vir, Terentia fœmina, Terentium genus. In Prænominibus ideo non fit, quòd hæc instituta sint ad vsum singularia, quibus discernerentur nomina gentilitia, vt à numero (liberorum) Secunda, Tertia, Quarta: in Viris vt Quintus, Sextus, Decimus, sic ab alijs rebus. Cum essent duo Terentij, aut plures, discernendi causa, vt aliquid singulare haberent, notabant forsitan ab eo, qui mane natus diceretur, vt is Manius esset: qui luci, Lucius, qui post patris mortem, Posthumus, & cæt. Fuisse prænomen proprium cuiusque, illud etiam maximo argumento est, seruos, cum essent manumissi propria, & antiqua nomina primo loco retinuisse adiectis dominorum Prænominibus, aut Nominibus honoris causa, sic Ciceronis libertus, Tiro Tullius dictus est: & Pomponij, Eutychides Titus Cæcilius: & Ciceronis Dionysius ex patrono, & Pomponio dictus est, Dionysius Marcus Pomponius. De Tirone Tullio meminit Gellius libro septimo, capite tertio, de cæteris sic scribit Cicero ad

Att.lib.4. De Eutychide gratum, qui vetere Prænomine, nouo Nomine T. erit Cęcilius: vt ex me, & te iunctus est Dionysius M. Pomponius. Hoc est Titus, quod tuum vetus est Prænomen, nunc nouum erit Nomen liberti tui. Vides quemadmodum Eutychides nomen proprium serui, factum sit Prænomen liberti? & qui ante tantùm Eutychides erat, nunc sit, beneficio patroni Eutychides Titus Cæcilius? Quod idem de Marco dictum sit: siquidem Marcus Ciceronis Prænomen, factum est Nomen liberti. Superest vt ostendamus Agnomen à Cicerone Cognomen vocari, erimusq́; vno tantum loco contenti. Africanus maior in Somnio sic minorem alloquitur. Vides'ne illam vrbem, quæ parere pop.Rom. coacta per me, renouat pristina bella, nec potest quiescere? ad quam tu oppugnandam nunc venis penè miles? hanc hoc biennio Consul euertes: eritq́; Cognomen id tibi per te partum, quod habes ex nobis adhuc hæreditarium. Pręnomina, vt inquit Donatus, aut singulis literis notantur, vt C. Cæsar, L. Catilina: aut binis, vt Cn. Pompeius; aut ternis, vt Sex. Roscius. Adiectiua dicta sunt, vt Priscianus lib.1. ait, quod proprijs vel appellatiuis adijciantur: quæ alij, vt Diomedes ait, Adiectiones vocant. Phocas Accidentia solet dicere. Probus nomina, quæ ex se aliud genus faciunt. Diomedes nomina diuidit in Fixa, & Mobilia. Fixa sunt inquit, vt pater, mater. Mobilia, vt Bonus, bona, bonum. Alia nec in totum mobilia, vt Martius, martia: Rex, regina: Leo, leæna: Gallus, gallina, Fixa appellat, quę vocantur substantiua, hæc nanq; fixa sunt, neq; è genere in genus mouentur, non enim dicimus digitus, digita, digitum, aut oculus, ocula, oculum, cuius rei causam exponit Varro lib.2. de Analog. legat cui otium fuerit. Nonnulla tamen mouentur è masculino in fœmininum vt Magister, magistra: Dominus, domina. Mobilia vocat, quæ adiectiua dicuntur, quòd moueantur è genere alio in aliud, vt Doctus, docta, doctum: hic & hęc breuis, & hoc breue. Accusatiuo Prudentem, & prudens: Prudentes & prudentia. Cum veteres singulas adiectiuorum formas, vt supra diximus, per se declinauerint adhibitis articulis, vt hic bonus, huius boni, huic bono, hunc bonum, &c. quam declinandi rationem etiam hodie nonnulli obseruant; non putauimus describenda substantiua, adiectiuaq́; nomina more quorundam recentiorum, Substantiuum, videlicet esse, quod per vnum, aut duos articulos declinatur, &c.

Varia adiectiuorum genera.

INterrogatiuum nomen est, quo de re aliqua quærimus, vt Quis, vter, quantus?

Interrogatiuum substantiæ est, cui respondemus per nomen substantiuum, vel pronomen demonstratiuum, vt Quis, quæ, quod: Vter, utra, utrum. Quis hìc loquitur? Dauus. Ille.

Interrogatiuum accidentis est, cui respondemus per nomen adiectiuum, ut Quantus, qualis, quot, quotus, Cuius, cuia, cuium, Cuias. Qualis fuit Hector? Fortis, magnanimus.

Relatiuum eſt, quod nomen antecedens in memoriam reducit: id duplex eſt ſubſtantiæ, & accidentis.

Relatiuum ſubſtantiæ eſt, quod nomen ſubſtantiuum in memoriã reducit, vt Qui, quæ, quod. Lego Ciceronem, qui fuit eloquentiſsimus Romanorum.

Relatiuum accidentis eſt, quod in memoriam reducit nomen adiectiuum, ut Quantus, qualis, quot. Cicero fuit eloquens, qualis fuit Hortenſius.

Redditiua ſunt, tantus, talis, tot, totidem, quæ relatiuis Quantus, Qualis, Quot antè uel pòſt redduntur, ut Quales in republica principes ſunt, tales reliqui ſolent eſſe ciues. Cura ut talis ſis, qualis haberi cupis. Quot homines, tot ſententię. Totidem ad te literas dedi, quot tu ad me.

Quis uel qui, quæ, quod: Vter, utra, utrum: Quantus, qualis, & cætera interrogatiua quando ponuntur poſt uerba Audio, uideo, ſcio, intelligo, neſcio, & alia eiuſdem ſignificationis, appellantur infinita, ut Neſcio quis ſit. Audio quid dicas. Ignoro quantus, aut qualis ſit.

Poſſeſsiuum nomen eſt, quod aut rem poſſeſſam, aut ad aliquid pertinentem ſignificat, vt equus regius, miles Pompeianus.

Patrium nomen eſt, quod patriam indicat, vt Romanus, Athenienſis.

Gentile nomen eſt, quod gentem, vel nationem indicat, vt Italus, Græcus.

Partitiuum nomen eſt, quod aut vnum ex multis ſignificat, aut multa ſigillatim.

Vnum ex multis ſignificant Quidam, aliquis, quiſpiã, quiſquam, vllus, nonnullus quiuis quilibet, quæ etiam particularia vocantur.

Quæ multa ſigillatim ſignificant ferè ſunt vniuerſalia, vt Omnis, cunctus, quicunque, nemo, nullus.

Nomen numerale eſt, quod numerum ſignificat, cuius variæ ſunt ſpecies.

Cardinale eſt, quod numerũ abſolute ſignificat, vt Vnus, duo, tres.

Ordinale nomen eſt, quod numerum ordine digeſtum ſignificat, aut vltimum ex eo numero, vt Primus, ſecundus, tertius.

Diſtributiua, ſiue diuiſiua nomina ſunt, quæ diſtributionẽ, ſeu diuiſionẽ ſignificant, quibus ferè vtuntur oratores numero multitudinis, vt Singuli, bini, terni, quaterni. Pueri reddite domum bini, aut terni, ad ſummum quaterni: cauete ne ſinguli ęatis. Heus tu dato victoribus quaterna mala: victis ſingula, ne animis concidant. Quaterna, id eſt, vnicuique quatuor. Singula, hoc eſt, cuique vnum.

QVis, quantus, qualis, & cætera interrogatiua plerique veterum existimauerunt esse pronomina, excepto Prisciano: Varro, Quis, appellat Prouocabulum, qua de re in pronominum declinatione diximus, & paulò post in Pronominis descriptione apertius dicemus, & quo Prouocabulum à Pronomine differat. Interrogatiua Quoteni, quotuplus, quotuplex, quotennis silentio inuoluimus, propterea quòd sint inusitata: nam in illo Ciceronis ad Att. lib. 12. Is, opinor, ita partes fecit in ripa nescio quotenorum iugerum, vt certa pretia constitueret, quæ mihi nota non sunt: Quotenorum Quot significat. Cuius, cuia, cuium, vsitatum quidem fuit apud veteres.

Plaut. Curcul. Cuiam vocem audio?

Terent. And. Cedo, cuium puerum hic apposuisti?

Cic. 3. Verr. Vt optima conditione sit is, cuia res sit, cuium periculum. Idem 5. Verr. Apronius certiorem facit istum, cuia res erat, quid rei esset. Virg. Egl. 3.

Dic mihi Damæta, cuium pecus? an Melibœi?

Eius tamen loco ferè vtimur genitiuo prouocabuli Quis, quæ, quod. Ad Quantus respondetur magnus, paruus, longus, breuis, &c. Ad Qualis, Bonus, malus, peritus, imperitus &c. Ad Quot, Vnus, duo, tres, quatuor, &c. Ad Quotus, Primus, secundus, tertius, &c. Ad Quoteni, Singuli, bini, terni, &c. Ad Quotuplus, Simplus, duplus, triplus, &c. Ad Quotuplex, Simplex, duplex, triplex, &c. Ad Quotennis, Biennis, triennis, quadriennis, &c. & anniculus, bimus, trimus, quadrimus: Ad Cuius, a, um, pronomina possessiua, vt Meus, tuus, suus, noster, vester: aut genitiui nominum, vt Cuia est vestis? Mea, vel Cæsaris. Ad Cuias, nomina patriæ, vel gentilia, aut sectæ, vt Cuias es? Romanus, Italus, Stoicus. Ne mirentur tyrones idem nomen & interrogatiuum, et relatiuum & infinitum esse, diuersis enim locis ac sensu id vsu uenit. Quis & Quid nunquam sunt relatiua, sed aut interrogatiua, aut infinita: Nominibus distributiuis frequenter vtuntur etiam Oratores pro cardinalibus. Cic. 3. de Orat. Itaque illi veteres, &c. Terna, aut bina, aut nonnulli singula etiam verba dicebant, &c. Idem 4. Verr. Doceas oportet aliquo in loco Siciliæ, prætore Verre, ternis denarijs tritici modicum fuisse. Ibid. Nam cum ex S. C. & ex legibus frumentum ei in cellam sumere liceret, idq; frumentum senatus ita æstimasset, ternis sestertijs tritici modium, binis ordei, &c. Ibid. Cum in Sicilia sestertijs binis tritici modius esset, summum sestertijs ternis. Interdum in eadem re cardinalibus vtitur. Ibid. Nam ego tribus denarijs vendere non possum. Ibid. Antonius tribus denarijs æstimauit. Varro lib. 4. de ling. Lat. Denarij, quòd denos æris valebant: quinarij, quòd quinos. Idem lib. 2. de Anal. Etiam in hoc reprehendunt, quòd quædam uerba neq; personas habent ternas, neq; tempora terna. Idem lib. 3. Nempe esse oportebat vocis formas ternas, vt in hoc Humanus, humana, humanum: sed habent quędam binas, vt Ceruus, cerua: quædam singulas, vt Aper et sic multa. Sic Plinius frequenter loquitur lib. 8. c. 36. de Vrsis. Mares quadrage-

is diebus latent, fœminæ quaternis mensibus. Idem lib. 9. cap. 3. Quaternûm iugerum balenę, pistres ducenûm cubitorum. Itaque hæc nomina cum simpliciter numerum significant non solum iunguntur cum ijs, quæ numero singulari carent, vt binæ, ternæ literæ, scalæ: bina, terna castra & cęteris eiusdem generis: sed etiam cum ijs quę vtrunque numerum habent, vt ante planum factum est. Leguntur etiam numero singulari, maximè apud poëtas, & historicos.

Virg. 5. Aen. — *terno consurgunt ordine remi.*

Idem lib. 10. *It grauis Auletes, centenaq; arbore fluctum*
Verberat assurgens.

Plin. lib. 17. cap. 23. Traduces Gallica cultura bini vtrinq; lateribus si pes quadrageno distet spatio, quaterni si viceno inter se obuij miscentur.

De nominibus positiuis, comparatiuis, & superlatiuis.

NOmen positiuum, siue absolutum est, quod rem absolutè, simpliciterq; significat, vt Magnus, Paruus.

Comparatiuum est, quod rem vel attollit, vel deprimit, vt Maior, Minor.

Superlatiuum est, quod rem vel in summo, vel infimo loco collocat, vt Maximus, Minimus.

Nomina comparatiua & superlatiua fiunt a nominibus adiectiuis, quibus aduerbia Magis & Minus rectè adiungi possunt, ut Iustus, Fortis.

APPENDIX.

Nomina substantiua, pronomina, item interrogatiua, relatiua, infinita, redditiua, possessiua, partitiua, numeralia, patria, gentilia, & quæ materiam adsignificant, vt aureus, argenteus, cedrinus, ad hęc frugifer, almus, mediocris, omnipotens, medius, modicus, hesternus, fugitiuus, errabundus, moribundus, & nonnulla alia neque comparatiua, neque superlatiua pariunt.

A quo casu formentur comparatiua, & superlatiua.

Comparatiua fiunt à casu, i, litera finito addita syllaba, or: superlatiua verò addita litera, s, & syllaba simus, vt Iustus, iusti, iustior, iustissimus: Fortis, forti, fortior, fortissimus.

Exceptio I.

Positiua Er, syllaba terminata gignunt superlatiua, adiecta syllaba Rimus, vt Tener, tenerrimus: Saluber, saluberrimus.

II. Exceptio.

Facilis, humilis, similis, superlatiua pariunt, syllaba, is, mutata in limus, Facillimus, humillimus, simillimus.

III. Exceptio.

Nomina quæ ante, us, syllabam vocalē habent, rarò comparatiua, aut superlatiua gignunt, ut Idoneus, noxius, arduus. Pijssimus tamen & strenuissimus, & nonnulla alia apud probatos autores leguntur.

IIII. Exceptio.

A nominibus ex uerbis Facio, Dico, Volo compositis comparatiua in Entior, superlatiua in Entissimus exeunt, ut Magnificus, magnificentior, magnificentissimus. Maledicus, maledicentior, maledicentissimus. Beneuolus, beneuolentior, beneuolentissimus.

Anomala, siue Inæqualia.

Bonus,	Melior,	Optimus,
Malus,	Peior,	Pessimus.
Magnus,	Maior,	Maximus.
Paruus,	Minor,	Minimus.
Multus,	Plus,	Plurimus.

Multò plures appellatiui nominis species à Diomede, Donato, & Prisciano recensentur: nos his fuimus contenti, relicturi etiam nonnullas, maximè in quibus substantiæ, & accidentis fit mentio, nisi in constructione à nonnullis vsurpandæ essent. Quintiliani ætate iam Positiua Absoluta dicebantur, & comparatiui vox in vsu erat, lib. 9. cap. 3. Vtimur, inquit, vulgo & comparatiuis pro absolutis, vt cum se quis infirmiorem esse dixerit. Varro lib. 1. de Analog. vocat genus declinationis augendi. Ait enim cum de vocabulis agit, eorum quatuor esse genera declinationum, vnum nominandi, vt ab equo equile: alterum casuale, vt ab equo equum: tertium augendi, vt ab albo albius: quartum minuendi, vt à cista cistula. Apud quem verbum Declinandi non solum significat in casus inclinare, sed etiā deducere ac deriuare, quod idem de vocabulo Declinationis dictum sit. Plautus interdum risus ac voluptatis gratia à substantiuis nominibus superlatiua fingit Pœnul. — ô patrue, ô patrue

Mi patruissume. Et paulò post — patrue mi patruissume. Idem ipse more suo & Græcorum Ipsissimus dixit à pronomine Ipse: sic Aristoph. in Plut. αὐτότατος ab αὐτός deduxit. Idem à Pœnus vel potius Punus comparatiuum finxit in Pœnul. — nullus est me Pœnus Punior. Priscianus Punugit. Gellius lib. 3. cap. 3. more Plauti, vt ipse ait, versus Plautinissimos dix Positiuum Veter priscis temporibus fuit in vsu. Ennius,

Cum veter occubuit Priamus sub Marte Pelasgo.

vnde est superlatiuum Veterrimus. Vide Priscian. Maturrimus videtur factu à Matur positiuo obsoleto: dicitur etiam maturissimus, vtrunque inuenitur apu idoneos autores. Sinister & Dexter comparatiua sinisterior, & dexterior habent: superlatiua nulla videntur esse, nam sinistimus & dextimus apud prisco.

sinistrum

finistrum & dextrum significabant, ut Festus docet. Non. Marcel. Dextimam viam, pro dextram interpretatur: sic illud Sallustij Iugurth. accipiendum est, Sylla cum equitatu apud dextimos, in sinistra parte A. Manlius cum funditoribus & sagittarijs, hoc est in dextra parte. Superlatiuis quæ in Limus syllabam exeunt, adduntur à quibusdam, Agillimus, gracillimus, docillimus, quorum quoniam nulla suppetebant exempla, alijs diligentius inuestiganda reliquimus. Imbecillis, imbecillimus, & imbecillissimus gignit. Senec. ep. 86. Quantulum autem sapienti damus, si imbecillimis fortior est, & mœstissimis lætior, & effrenatissimis moderatior, & humillimis maior? Idem ad Martiam. Quid est homo? imbecillimum corpus & fragile. Celsus lib. 2. cap. 18. Ouum durum valentissimæ materiç est, molle vel sorbile imbecillissimę. Quę ante us, vocalem habent apud priscos frequenter comparatiuum habebant & superlatiuum, Cato arduius arduissimus, perpetuius perpetuissimus, industrijor, innoxijor. Pacuuius egregiissimus. Iuuenalis Sat. 4. Egregius cœnat, meliusq́, miserrimus horum. pro egregijus gemino, i, Pli. lib. 7. Ep ad Geminium exiguissima legata dixit. Ouid. ep. 14. De fratrum turba pars exiguissima restat. Varro de re rust. lib. 2. cap. 9. Ita enim sunt assiduiores. Cic. in Brut. Assiduissimè autem mecum fuit Dionysius. Quint. Declam. 6. Ille amabilis infans, ille blandus puer, ille iuuenis etiam ante hoc crimen piissimus. Curtius lib. 9. Vobis quidem ô fidissimi, piissimiq́, ciuium atque amicorum grates ago, habeoq́. Senec. lib. 5. Contro. 27. Piissimo patri tormentum quæsisset ex filiorum impietate. Cicero tamen Philip. 13. M. Antonium notauit, quod hoc verbo vsus fuisset. Tu porrò, inquit, ne pios quidem, sed piissimos quæris, & quod verbum nullum in lingua Latina est, id propter tuam diuinam pietatem inducis. Sallust. Catil. Nam strenuissimus quisque aut occiderat in prælio, aut grauiter vulneratus discesserat. Tacit. lib. 20. Pacisq́ bona dissertans, & sumi bellum etiam ab ignauis, strenuissimi cuiusque periculo geri. Nihil est cur Tenuis excipiatur, vt nonnulli putant, cum Tenuior, & Tenuissimus tum apud Ciceronem, tum apud alios scriptores frequentissima sint. Prisci superlatiua à magnificus, beneficus, magnificissimus, benificissimus formabant: vnde Terentius Phorm. Facinus mirificissimum dixit. Comparatiua atque superlatiua, quę à nominibus ex verbis Dico, Volo, in Entior Entissimus exeunt, fortasse potius à participijs, exempli causa, Maledicens, Beneuolens quàm à nominibus Maledicus, Beneuolus deriuantur. Composita ex verbo Loquor prętermisimus, propterea quòd videantur parum vsitata comparatiua, ac superlatiua, quę inde fiunt positiua quidem cuiusmodi sunt grandiloquus, magniloquus, vaniloquus, elegantia sunt. Plus numero singulari neutrum est: quod Asinius Capito putauit esse absolutum: lege Gellium lib. 5. c. 21. Fiunt etiam ab aduerbijs comparatiua, & superlatiua à citrà, citerior, citimus, Extrà, exterior, extremus, & extimus, posteriore vtitur Plinius lib. 2. cap. 78. & lib. 6. cap. 28. Infrà, inferior, infimus: Intrà, interior, intimus: Propè,

propior

propior, proximus: Pòst, posterior, postremus: Vltrà, vlterior, vltimus. Diomedes lib. 1. hæc ab aduerbijs deducit, siquidem præpositiones, vt idem docet, aduerbia fiunt quandiu sine casibus enunciantur. Neque πρωτότυπον, *vt ipse ait, habent, præter citrà.* πρωτότυπον ὄνομα *vocant Græci nomen primitiuum siue primigenium. Itaq; negat Intrà, infrà, supra & cætera habere primitiua cuiusmodi essent Inter, a, um. Infer, a, um, &c. Citrà primigenium habet Citer, quo Cato vsus est. Vide Prisc. lib. 3. Exter etiam apud Statium lib. 11. Theb. legitur vt idem Priscianus docet: vbi tamen quidam Extet legunt. Penitior & penitissimus, quorum vtrunque pruam vsitatum est, à primitiuo Penitus, a, um, deducta sunt.* *Plaut. Asin.*

Etiam'ne age quæso hercle, vsq; ex penitis faucibus?

Ocyor, ocyssimus à Græco nomine ὠκύς *fiunt. Vide eundem lib. 15. Ex his quæ diximus facile est intelligere ab adiectiuis nominibus potissimum fieri comparatiua & superlatiua. Adiectiuorum nomine etiam participia sunt accipienda, quæ non solum cum in nomina migrant, sed etiam cum participij vim obtinent interdum comparantur. Cic. ad Cornific. lib. 12. Cæteris omnibus rebus habeas eos à me commendatissimos. Quidam putant pauca hæc, quæ ab aduerbijs fieri docent Diomedes, Donatus, & Priscianus, à primigenijs obsoletis deduci. A verbis Detero & Potior arbitrantur quidam deterior, deterrimus, potior, potissimus nasci: alij, quod vero propius videtur, à nomine obsoleto Deter, & à Potis & pote. Sunt quædam, inquit Diomedes, quæ tantum superlatiuum habent, vt Nouissimus, summus: quibus nomen Imus videtur adiungendum. Prisci aliquando à superlatiuis superlatiua deducebant. C. Graccus apud Gellium lib. 15. cap. 12. Omnium nationum postremissimum, nequissimumq; (me) existimate: fortè Aristotelem est imitatus, qui ἀπὸ τοῦ ἔσχατος postremus ἐσχατότατος postremissimus formauit. Vide Prisc. lib. 3. A Proximus Proximior, siue cum de cognatione sermo est, quo frequenter vtuntur iuris periti: siue de rebus alijs. Senec. ep. 109. Ita tamen vt modum seruem, & quidem continentiæ proximiorem.*

De Pronomine.

Pronomen est, quod loco nominis positum, certam finitamque personam adsignificat.

Pronomina partim sunt primitiua, partim deriuatiua.

Primitiua, siue primigenia dicuntur, quæ prima sunt, & à se orta, vt Ego, tu, sui, hic, iste, ille, ipse, is.

Deriuatiua, vel potius deriuata sunt, quæ ex alijs oriuntur, vt Meus, tuus, suus, noster, vester, nostras, vestras.

Ex his

Demonstratiua sunt, quæ rem demonstrant, vt Ego, tu, hic, iste, ille, ipse, is.

Horum

Horum quinque Hic, iſte, ille, ipſe, is, & ex eo compoſitum Idem Relatiua dicuntur, cum rem antecedentem in memoriam reducunt, ut Virgilius carmina compoſuit, idemq; ipſe ea cecinit.

Poſſeſsiua ſunt, quæ poſſeſsionem ſignificant, ut Meus, tuus, ſuus, noſter, ueſter.

Gentilia ſiue Patria ſunt, quæ non ſolum gentem, uel patriam, ſed etiam partes ſectam'ue adſignificant, ut Noſtras, ueſtras.

Reciproca duo ſunt unum primitiuum nimirum, Sui, alterum deriuatiuum Suus.

M. Varro lib. 2. de Analog. partem orationis Appellandi, ſiue quæ tantum caſus habet, in Nomen, & Articulum diſtribuit, Rurſus, Nomen in duas partes, vnam quæ etiam Nomen dicitur, alteram, quę Vocabulum. Nomen, vt antè diximus, vocat, quod grammatici proprium nomen appellant: vocabulum, quod iidem Appellatiuum dicunt. Articulum verò in Pronocabulum & Pronomen diuidit: quorum illud ait eſſe infinitum, vt Quis, quæ: hoc finitum, vt Hic, hæc. Itaque pronomina docet eſſe finita, hoc eſt, certam, finitamq; perſonam adſignificare, cuiuſmodi ſunt hęc quindecim, ſignificant enim rem vel vt demonſtratã, vel vt relatam, vel vt poſſeſſam, vel vt ad gentem, aut patriam, ſectam'ue ſpectantem: quæ omnia certę, finitæq; perſonæ diſcrimen ſecum afferunt: qua re pronomine ipſa verbis præſtant. Quamuis enim verba primam & ſecundam perſonam apertè definiant, vt amo, amas, tertiam tamen haudquaquam definire poſſunt. Cum enim, exempli gratia, dicitur Occîdit, incertum eſt quiſnam occiderit, fuerit'ne ciuis, an peregrinus, amicus, an inimicus, vir, an mulier, homo, denique an bellua. Quam ob cauſam ſummo iure Apollonius, vt refert Priſcianus lib. 12. Tertias verborum perſonas infinitas appellauit. Excipit Theodorus Gaza ea, quę grammatici Exceptę actionis, ſiue ad Naturam pertinentia vocant, vt pluit, ningit, &c. quorum nominandi caſus facile intelligitur. Tertiæ verò pronominum perſonæ apertiſſimè vel demonſtratione, vel relatione, vel poſſeſſione, vel gentis, patrię, ſectę'ue communione, definiuntur. Vnde Ariſtarchus, vt inquit Gaza lib. 4. συζύγους εἶναι τοῖς προσώποις τὰς ἀντωνυμίας dixit, hoc eſt, pronomina cognata eſſe perſonis. Audiamus ipſum Varronem. Diuiditur, inquit, oratio in quatuor partes, vna quæ habet caſus: alteram, quæ habet tempora: & tertiam, quę habet neutrum: & quartam, quæ habet vtrunque. Has vocant quidam Appellandi, Dicendi, Adminiculandi, Iungendi. Appellandi, vt homo, & Neſtor. Dicendi, vt ſcribo, & lego. Iungendi, vt At, q;. Adminiculandi, vt doctè, commodè. Attende diligenter quæ ſequuntur. Appellandi partes ſunt quatuor, è queis dicta à quibuſdam pronocabula, quę ſunt vt Quis, quę. Vocabula, vt ſcutum, gladius. Nomina, vt Romulus, Remus. Pronomina, vt Hic, hæc. Duo media dicuntur Nomina, prima & extrema Articuli. Primum genus eſt in-

est infinitum, secundum vt infinitum, tertium vt finitum, quartum finitum. Hęc quamuis prima specie videantur obscuriora, adhibita tamen explicatione, apertissima fiunt. Expendamus singula. Primum genus est infinitum. Iure optimo prouocabula, vt Quis, Qualis & quę sunt generis eiusdem incerta ac infinita nominat. Cum enim, verbi causa, dicimus, Quis tibi nocuit? nihil certi significamus, siquidem prouocabulum Quis, & ciues & peregrinos, & hostes & socios, & seruos & dominos, & iuuenes & senes, deniq; animantes & rationis participes, & expertes potest significare. Secundum, vt infinitum. Quamuis vocabula siue appellatiua, vt nunc loquimur, ad prouocabulorum naturam proximè accedant, significant enim rerum species & genera, hoc est, res communes & incertas, vt homo, animal, certius tamen res ipsas significant ac definiunt, licet in vniuersum, quàm prouocabula: quarè ea non simpliciter infinita, sed tanquam infinita appellauit. Solet ille quidem aliquot locis simpliciter infinita appellare Vocabula, hîc tamen quia comparatè loquitur, Vt infinita appellat: quod idem de Nominibus, quę Finita simpliciter interdum appellat, dictum sit. Tertium vt finitum, quartū finitum. Pulchrè quid inter proprium nomen, & pronomen intersit hîc ostendit. Tertium genus hoc est, propria nomina non vocat simpliciter finita, sed vt finita: quartum verò, id est, pronomina appellat finita simpliciter, idq; meritissimò, certius enim aliquid significamus atq; definimus pronominib. quàm proprijs vtentes nominibus. Nam si dicam, Hic est meus pater. Ille est meus frater: multò certius & apertius loquar, quam si dicam, Demea est meus pater. Aeschynus est meus frater: fieri enim potest, vt plures sint Demeę, & plures Aeschyni. Quidam pronomen definiunt, quod loco nominis proprij ponitur: quod & si frequentissimè vsu veniat, sunt tamen quędam, quę non rarò loco appellatiuorum ponuntur. Cic. ad Att. 2. Eunti mihi Antium venit obuiā tuus puer, is mihi literas abs te reddidit.

Terent. And. — *fuit olim quidam senex*
Mercator, nauem is fregit apud Andrum insulam
Is obijt mortem.

Cic. 2. Offic. Hanc ego consuetudinem benignitatis, largitioni munerum antepono, hęc est grauium hominum: illa quasi assentatorum populi. Liu lib. 10. bel. Pun. Melior, tutiorq; est certa pax, quam sperata victoria: haec in tua, illa in deorum manu est.

Pronomen Ipse à Gręcis, vt Priscianus lib. 12. inquit, ἐπιταγματικὸν *dicitur, hoc est, subiunctiuum, vt idem explicat, quod subiungatur alijs pronominibus, vt Ego ipse, tu ipse, ille ipse, hic ipse, iste ipse, is ipse. Est enim omnium personarum, sed propriè tertię, vt placet eidem Prisciano, quo pacto docet certam personam adsignificare.*

Reciproca suo loco explicabuntur, hîc enim tantum fuerunt numeranda. Sui & Suus non sunt propriè relatiua: nam quę verè relatiua sunt semper egent verbo diuerso à pręcedenti, & nisi sensus aliquis pręcedat, locum non habent.

Reciproca uerò sæpenumero uno uerbo sunt contenta, nullo præcedente sensu, ut Pompeius se defendit. Cęsar hortatur suos milites. Probus, Diomedes, Donatus, Seruius, ut in pronominum declinatione diximus, prouocabula. Quis, quantus, qualis, &c. vocant pronomina infinita, quo sensu accipiendum est id, quod eodem loco scripsimus, Varronem pronomina in prouocabula, & pronomina distribuisse.

De Verbo.

VERBVM est pars orationis, quæ modos & tempora habet, neque in casus declinatur.

Verbum duplex est, Personale, & Impersonale.

Personale est, quod omnes personas vtriusque numeri habet, vt Amo, amas, amat. Pl. Amamus, amatis, amant.

Impersonale est, quod prima & secunda persona vtriusque numeri, & tertia multitudinis ferè priuatur, vnde & nomen traxit. Id duplex est, alterum Actiuæ declinationis, vt Pudet, pœnitet: alterum Passiuæ, vt Pugnatur, curritur.

Verbum personale diuiditur in quinque genera, Actiuum, Passiuum, Neutrum, Commune, Deponens.

Actiuum est, quod litera, o, finitum, passiuum fit, addita litera, r, vt Amo, amor.

Passiuum est, quod syllaba, or, finitum, actiuum fit, o, litera abiecta, vt Amor, amo.

Neutrum est, quod, m, vel, o, literis finitum ex se passiuum personale non gignit, vt Sum, Sto, Seruio, neque enim dicitur Stor, aut Seruior.

Commune est, quod, or, syllaba tãtum finitum, actiui simul & passiui significationem habet, præcipuè participium præteriti temporis, & quæ eius adminiculo supplentur, vt Depopulor, Complector.

Deponens est, quod, or, syllaba tantum finitum, actiui, vel neutri significationem habet, vt Sequor, vtor, morior.

De varijs verborum formis.

INchoatiuum verbum est, quod rem quidem inchoatam, sed ad finem, perfectionemq; tendentem significat, vt Calesco, id est, Calidus fio, Frigesco, Frigidus fio.

Perfectum est, quod rem perfectam, absolutamq; significat, vt Caleo, Frigeo.

Meditatiuum verbum est, quod assiduam alicuius rei meditationem significat, vt Esurio, cœnaturio: qui enim esurit, ac cœnaturit, nihil aliud quàm cibum, cœnamq; meditatur.

Frequen-

Frequentatiuum, siue Iteratiuum est, quod rei frequentationem, iterationemq; significat, vt Rogito, as, lectito, scriptito.

Diminutiuum, vel potius diminutum est, quod minus, quàm id à quo ortum est significat, vt Sorbillo, à Sorbeo.

M. Varro hanc orationis partem modo Verbum temporale appellat lib. 2. De Analo. Quod ad verborum temporalium rationem attinet, cum partes sint quatuor, temporum, personarum, &c. & lib. 1. Prius enim nomen est, quàm verbum temporale. Modo vocabulum quod inclinatur in tempora (sic enim veteres loquũtur declinari in tempora, in casus, non per tempora, per casus) Gell. lib. 1. c. 16. Quum sint alia pleraq; vocabula, quæ in singulos tantum casus, quædam etiam in nullum inclinentur. Varr. 2. de Analo. Ego declinatus verborum & voluntarios, & naturales esse puto. Voluntarios quibus homines vocabula imposuerint rebus quędam, vt à Romulo, Roma: à Tybure, Tyburtes. Naturales, vt ab impositis vocabulis, quæ inclinantur in tempora, aut in casus, vt à Romulo, Romuli, Romulũ: & à Dico, dicebam, dixeram. Ibid. Dicunt, quòd vocabula literarum Latinarum non declinentur in casus, non esse analogias. Modo partem orationis, quæ tempora habet, neq; casus habet. Modo, quę tempora adsignificat, neque casus habet.

Quid sit verbum Impersonale, in quot partes diuidatur, & vnde dictum, de M. Varronis potißimum sententia.

EA iam vbique terrarum verba Impersonalia, quamuis nullo suo merito, inuidia flagrant, vt quotiescunq; eorum facienda sit mentio, toties ipsorum defensio nobis necessariò suscipienda sit. Sed quid nostro patrocinio opus est, cum M. Varronem Romanorum omnium eruditissimum sibi patronum adoptarint? Etenim is lib. 3. de Analog. vbi de Articulis, hoc est, prouocabulis, & pronominib. egit, verbum ipsum in Personale & Impersonale hoc modo distribuit. Quæ verba tempora habent, neque casus, si habent personas, eorum declinationum species sunt sex: Vna quę dicitur temporalis, vt Legebam, gemebam: Lego, gemo. Altera Personarum, vt Sero, meto: Seris, metis. Tertia Rogandi, &c. Idem paulò inferius. Item sunt declinationum species quatuor, quæ tempora habent sine personis. In rogando, vt Foditúrne, seritúrne, & Fodietúrne, & seretúrne? Respondendi species eàdem figura fiunt, extremis syllabis demptis. Optandi species, vt Viuatur, ametur, &c. Verba quæ personas habent vocat Varro, quę posteri Personalia appellarunt. Quæ verò tempora habent sine personis, quæ recentiores Impersonalia, sine personis, id est, sine pręcipuis personis, prima videlicet & secunda, quæ speciem personarum siue Personalem efficiunt, vt ex eodem ipso Varrone modo audisti. Altera personarum, vt Sero, meto: Seris, metis. Tertia siquidem persona

sona cum sit infinita, vix Personæ nomine digna est, cuius proprium est definire, vt Sum, es: Sto, stas. At si Est, Stat, pronuncies, quis obsecro te intelligat, cum possint hęc verba infinitis vocabulis accommodari? Ob quam fortasse causam Probus Impersonalia appellauit verba declinationis infinitæ, quod tertias tantum personas habeant, quas Apollonius, vt supra dictum est, infinitas vocat. Phocas Defectiua appellat, propterea quòd prima & secunda deficiunt. Et primum, inquit, cum de Defectiuis agit, de Impersonalibus, quæ aut sunt secundæ coniugationis, aut tertiæ, quantum ex tertia persona contemplari licet. Donatus itidem Edit. 2. Defectiua nominat: quem locum explicans Sergius. Hoc ipsum, inquit, verbum impersonale defectiuum est, sublatis enim duabus personis prima & secunda, tertia vtique superest. Idem Quintil. lib. 1. cap. 4. significat, cum inquit, Iam, Itur in antiquam syluam, nónne propriæ cuiusdam rationis est? Nam quod initium eius inuenias? Hoc est dicere, Itur, quidem tertia persona est, quæ initio caret, prima videlicet Eor, & secunda Iris, vel Ire. Idem paulò pòst, Quid? quòd multa verba non totum declinationis ordinem ferunt? Quędam etiam mutantur, vt Fero in præterito. Quędam tertiæ demum personę figura dicuntur, vt Licet, Piget. Sic Diomedes lib. 1. Impersonalis verborum declinatio personæ tertię formam habet. Et eodem cap. vbi multa impersonalia posuit, Hæc, inquit, primam & secundam personam non habent, per tertiam tres personæ addito pronomine significantur. Figura hîc apud Quintilianum, & Forma apud Diomedem significant Terminationem siue finem, exitúmue, quo modo veteres, pręsertim Varro loquuntur lib. 1. de Analog. Nempe esse oportebat vocis formas ternas, vt in hoc Humanus, a, um: sed habent quędam binas, vt Ceruus, cerua: quędam singulas, vt Aper, & sic multa. Idem lib 2. Cum omnis natura sit aut mas, aut fæmina, aut neutrum, debuisse ex singulis vocibus ternas figuras vocabulorum fieri, vt Albus, a, um: nunc in multis fieri binas, vt Metellus, Metella: Ennius, Ennia: in nonnullis singulas, vt Tragœdia, Comœdia. Habent itaque Impersonalia personam tertiam, qua si destituta essent, qui fieri posset, vt casum ante se haberent? Verum enimuero cum ante se casum recipiunt, Finita dicenda sunt, tunc enim & numerus & persona apertissimè definiuntur, vt Vita hęc quę viuitur, potius mors, quam vita dicenda est. Item, Curritur campus, mare nauigatur, tertia viuitur ętas, tota mihi dormitur hyems. Cato apud Gellium lib. 10. cap. 14. Contumelia mihi factum itur.

Terent. Adelph. — facite quod vobis lubet.

Idem, ibid. Non te hęc pudent? Plaut. Stich.

Et me quidem hęc conditio nunc non pœnitet.

Terent. Phorm. — quare obsecro

Ne plus minúsue faxit, quod nos postea pigeat.

Cic. 1. de Off. Quo in genere etiam multa in rep. peccantur.

Ouid. — noctes vigilantur amarę.

Tacit.

Tacit.lib.17.Nec enim hîc, vt cęteris gentibus, quę regnantur, certa dominorum domus. Idem de Germanis, Trans Lygios Gothones regnantur, paulò iam adductius, quàm cęterę Germanorum gentes. Plin.lib.6.cap.20. Ab iis genis Pandę sola Indorum regnata fœminis. Sunt hęc & alia eiusdem generis cum prima & secunda persona deficiantur, (quę propriè Personalem speciem efficiunt) Impersonalia quidem, sed Finita. Hęc fortassis, inquies, fuisse aliquando integra, Plautum dixisse Casin. Ita nunc pudeo.

Et Menęh. Adolescens quęso loquere tuum mihi nomen, nisi piges. Etiam'ne miseris hanc vnam tabulam quę ex tanto naufragio superest, extorquebis? Iniurium est. Cum uerò pręcedens casus ita desideratur, ut uix subaudiri possit, tunc Infinita licebit appellare, quod & numerus & persona, aut contra communem loquendi consuetudinem, aut difficillime definiantur. Liu. 1. ab Vrb. Sic citate eo anno laboratum est. Ibid. Ad Ianiculum forte uentum erat. Terent. Adelph. Cessatum usque adhuc est. Cic. pro Quint. Ad me uentum est. Idem ad Att. lib.10. Hîc maneri diutius non potest. Ad eundem lib.2. Item ante non esse itum obuiam, cum iri maxime debuit. Vbi enim reperiemus, casus qui hęc & similia possint antecedere? An labor, uentio, cessatio, mansio, itio? Cessatio cessatum est, itio itum est, non patitur Latini sermonis consuetudo. Dicet fortasse aliquis confugiendum esse ad nomina uerborum, hoc est ad uerba infiniti modi, quę nominum partes agunt ut Laborare laboratum est, Venire, uentum est: Cessare, cessatum est, & cętera eodem modo: quo remedio solœcismum quidem subterfugiemus: sed quis unquam sic est locutus? Si quis uerò existimat Cessatum est, pugnatum est, & alia id genus nomina esse non verba, legat P. Nigidium apud Gellium lib.17.cap.7. quod supra attulimus cum de pręterito passiuo egimus. Legat Varronem lib.5. de Analog. ubi Amatus eram, amatus sum, amatus ero, docet esse verba perfecta, Amabar, amor, amabor, infecta. Prȩterea illud Ciceronis 2. de Finib. Primum Aristippi Cyrenaicorumq́; omnium, quos non est veritum in ea voluptate, quę maxima dulcedine sensum moueret summum bonum ponere, quo pacto tuebimur? Planè Non est veritum impersonale est infinitum, potest enim numerum vtrunque, personam quacunque, genus item masculinum, fœmininum, & neutrum, admittere more infiniti illius prisci, Rum, syllaba terminati, quod utrique numero, personę ac generi cuiuis accommodari potest. Quē non est veritum, quam non est ueritum, quas non est veritum, &c. Ac merito Gellius lib.13. cap.13. Veritum, inquit, sicut Puditum & Pigitum non personaliter per infinitum modum dictum esse, non à uetustioribus tantum videmus, sed à M. quoque Tullio in secundo de Finibus. &c. Duo dicit Gellius Non personaliter, hoc est, Impersonaliter. Per infinitum modum, id est, per eundem modum ac loquendi rationem quæ numeris, personis, generibus libera ac soluta est: neque enim Cicero hîc infinito siue infinitiuo modo vsus est. Sed appellauit hunc loquendi modum infinitum, vt lib.1.ca.7. appellat futurum priscum,

Rum, syllaba terminatum, Modum indefinitum, qui modus, vt idem ipse eodem capite dicit, neque numeris, neque generibus praseruiens, liberum vndique & impromiscuum est, & paulò inferius. Qui modus, inquit, neque in numeros, neque in personas, neque in genera neque in tempora distrahitur. Nisi fortè quis dicat figuratã esse locutionem; Vt enim dicitur. Venit mihi in mentem illius diei, pro Ille dies venit mihi in mentem, est enim hellenismus, vt Priscianus libro 18. & Budæus in Comment. linguæ Græc. docent: sic Quos non est veritum, pro Qui non sunt veriti. Possunt enim impersonalia duobus modis recipere casum nominandi, altero cum genitiuus mutatur in nominatiuum, vt Non te horum pudet? Terent. Adelph. Non te hæc pudent? Et me quidem huius conditionis nunc non pœnitet. Plaut. Stich.

Et me quidem hæc conditio nunc non pœnitet.

Altero, cum accusandi casus in nominandi vertitur. Accius apud Nonium Marcel. Si tui veretur te progenitoris, cedo. Pacuuius apud eundem Nihil'ne te populi veretur, qui vociferêre in via? Pro Si vereris tui genitoris, hoc est, tuũ genitorem, (nam prisci, vt hîc docet Nonius, Vereor genitiuo adiungebant) & Nihilne vereris populi, &c. Cum persona anteriore casu definiri non potest, posteriore definienda est. Exempli causa. Reclamatum est, Inseruitum est, Pugnatum est, additis ablatiuis definiuntur. Cic. pro Domo sua, Ab vniuerso Senatu reclamatum est. Idem Appio libr. 6. Nihil est à me inseruitum temporis causa. Idem lib. 3. de Offi. Cum à consulibus malè pugnatum apud Caudium esset. Sed hæc hactenus. Vnde fiant Impersonalia, & quæ ad eorum constructionem spectant, suo loco inuenies.

De verborum generibus.

IN Verbi constructione plures inuenies distributiones, hîc quinquepartita à Diomede, Donato, aliisq; veteribus recepta fuimus contenti. Varro libr. 3. de Analog. Actiuum verbum appellat speciem faciendi, vt Vro, vngo. Passiuum speciem patiendi, vt Vror, vngor. Gellius illud verbum agens, hoc verbum habẽs patiendi figuram, siue verbũ patiendi lib. 18. cap. 12. Id habitum est in oratione facienda elegantiæ genus, vt pro verbis habentibus patiendi figuram agentia ponerent, ac deinde hac vice inter se mutua verterent.

Plautus. Quid est hoc? rugat pallium.
Amictus non sum commodè.

In Asinaria quoque Contemples dicit pro Contempleris. Varro in libris quos ad Marcellum de lingua Latina fecit, In priore verbo graues prosodiæ, quæ fuerunt manent, reliquæ mutant, inquit elegantissimè, pro mutantur. Verba autem patiendi, pro agentibus in omnibus fermè veterum scriptis reperiuntur, ex quibus sunt pauca ista, quæ nunc meminimus. Muneror te, pro munero: & significor, pro significo: & assentior, pro assentio, &c. Quintilianus lib. 1. cap. 6. Vocat verba quæ habent naturam patiendi, vt Proficiscor. Idem lib. 9. c. 3. sic loquitur,

Quæ

Quæ facimus patiendi modo dicere, vt arbitror, suspicor, & contra faciendi, quæ patimur, vt vapulo. Nonius Marcellus de Contrariis generibus verborum Actiuum & passiuum solet appellare vt pleriq; grammatici, Aucupaui, inquit, actiuum positum pro passiuo, Titinnius Veliterna, Id ego aucupaui, plenas aureis affero. Plaut. Trucul. Lepide ecastor aucupaui. Ex his locis intelligimus Quintilianum, Gellium, & Nonium, quę Diomedes, & Donatus, & Priscianus, aliiq; grãmatici vocant Deponentia, appellasse verba patiendi, aut quæ figuram siue naturam patiendi habent, aut passiua. Sunt Deponentia passiua quidem, sed voce siue exitu tantum. Communia eodem nomine à Gellio dicuntur lib 15. c. 13. Vtor, & vereor, & hortor, & consolor, communia verba sunt, ac dici vtroque versum possunt. Vereor te, & abs te, idest, tu me vereris: vtor te, & abs te, id est, tu me vteris: hortor te, & hortor abs te, id est, tu me hortaris: consolor te, & consolor abs te, idest, tu me consolaris. Testor quoque & interpretor significatione reciproca dicuntur. Sunt autem verba hæc ex altera parte inusitata: & an dicta sint in eam quoque partem quæri solet, &c. Affert nonnulli exempla ex priscis. Paulò pòst, Testata itidem & Interpretata eadem ratione dixit M. Tullius in 1. libr. de Diuinatione, vt Testor Interpretorq; verba communia videri debeant. Sallustius quoque eodem modo. Dilargitis proscriptorum bonis, dicit, tanquam verbum Largior sit ex verbis communibus. Idem paulò inferius, Dignor quoque & Veneror, & Confiteor, & Testor habita sunt in verbis communibus. &c.

Pauca reperiuntur hodie verba quæ præsenti tempore ac præterito imperfecto in vtranque partem dicantur. Senec. epist. 91. Infirmiores à validioribus tuebantur. Illud Liuij lib. 1 Dec. 3. Ipse in insulam Melitam, quæ à Carthaginiensibus tenebatur, traiecit: vitiosè legitur à quodam, Tuebatur. Item illud Plinij libr. 8. c. 50. de capris. Tradunt & noctu non minus cernere, quam interdiu, ideo si caprinum iecur vescantur; restitui Vespertinam aciem his, quos nyctalôpas vocãt: ab eodem corruptè legitur sic Caprinum iecur si vescatur, restitui vespertinam aciem. Cic. 2. de Inuent. Obseruantia est, per quam homines aliqua dignitate antecedentes cultu quodam & honore dignantur. Tacit. lib. 12. Memmium Pollionem Consulem designatum ingentibus promissis inducunt sententiam expromere, qua hortaretur Clodius Octauiam despondere Domitio, Scæuola libr. 45. Pandect. De verborum obligationibus, Nam sicut & ipsius, & hæredis caput, ita & ipsius vis & hæredis vel sæpius facta complectitur. Cicero apud Priscianum lib. 8. Cupio eum tam inuidiosa fortuna complecti. Ibid. Hoc resliterat etiam vt à te fictis aggrederer donis. Ibid. Qui habet, vltro appetitur, qui est pauper aspernatur. Asinius Polio, Sed cùm ob ea quæ speraueram dolebã, consolabar ob ea, quæ timui. Verrius, Senitiaq; eorum abominaretur ab omnibus. Nigidius, Omne pecus indomitum habet quiddam in se ferum, sed tamen ea natura est, vt curari & dominari possit. Sueton. 8. Prætorum, Fasti dies sunt

in quibus ius fatur. Varro, Ab amicis hortaretur. Idẽ Vtile: vtamur potius, quã ab Rege abutamur. Omitto eorum exempla qui Ciceronem ętate antecesserunt, quæ, qui uolet, apud eundem inueniet: nam adipisci, consequi, amplecti, admirari, pollicentur, affectari, arbitrantur, conspicatur, consectari, calumniatur, demolitur, depeculari, delargitur, frustramur passiuè dicta intelliget. Sed nemo ferè est qui audeat vel ea, quibus Cicero est vsus, vsurpare aut præsenti tempore, aut imperfecto.

Participia præteriti temporis & tempora quæ inde nascuntur, hoc est, Præteritum perfectum, Plusquamperfectum, Futurum perfectum, vsitatiora sunt. Liu. lib. 7. Dec. 4. Quanquam omnis ora maritima eorum, quæ in Peloponesum versa est, depopulata ab Achæis erat. Cicer 5. Verr. Eiectos aratores esse dico, agros vectigales vexatos, atque exinanitos à Verre, populatam vexatamq; prouinciã. Idem de Senect. Mirari se non modo diligentiam, sed etiam solertiam eius à quo essent illa dimensa & descripta. Idem. 2. de Natur. deor. Atque ita demetita signa sunt, vt in tantis descriptionibus diuina solertia appareat. Idem. 4. Verr. Vt res quam maximè clara atque testata esse posset. Terent. Phorm.

Meditata sunt mihi omnia mea incommoda.

Plinius lib. 17. cap. 11. Aut si conditio largita non sit. Liu. lib. 5. Dec. 5. Cæterùm, tanto facinore in unicum relictum amicum, ab ipso per tot casus expertum, proditumq;, quia non prodierat, omnium ab se abalienauit animos. Gel. lib. 15. cap. 7. Obseruatum est in multa hominum memoria expertumq; est. Cicer. pro Rosc. Amer. Quo uno maleficio scelera omnia complexa esse uideantur. Sallust. 1. Hist. apud Priscian. lib. 8. Igitur uenditis proscriptorum bonis aut dilargitis.

Verg. 2. Æneid. Vrbs antiqua ruit, multos dominata per annos.

Idem 3. — cursusq; dabit uenerata sacerdos.

Idem 3. Eclog. Nunc oblita mihi tot carmina. Q. Hortensius apud Priscian. Abusis iam omnibus locis. Verrius apud eundem,

Blanditusq; labor molli curabitur arte. Cic. 2. Philip. Quem ipse ementitis auspicijs uitiosum fecerat, Idem 5. Verr. Rem confessam, manifestam redimere pecunia. Quintilianus lib. 5. cap. 4. Est & assumptio interim confessa, ut omnes autem uolunt beatam uitam uiuere. Cicer. 2. in Catil. Illud molestè fero, quod ex urbe parum comitatus exierit. Plin. lib. 10. cap. 12. Bubo funebris, & maximè abominatus publicis præcipuè auspicijs, deserta incolit. Citatur Cęsar lib. 2. Bel. Ciuil. à quodam uitiosè, Pecunias, quæ erant in publicum Varroni à ciuibus Romanis pollicitæ, remittit. Sic enim restituendus est, Pecunias, quas erant in publicum Varroni ciues Romani polliciti, remittit: solet hic autor quàm plurima loca deprauata afferre, uide ne decipiaris. Inuenies præterea apud Priscianum Exorsus, Adortus, Adulatus, Auxiliatus, Adhortatus, Execratus, Adminiculatus, Machinatus, Consecutus,

De-

Detestatus, quorum pleraq; exoleuerunt. Sunt & verba Impersonalia neutra, vt Est, Interest, Refert, Licet, Libet, & cetera quæ datiuo gaudent. Actiua quæ accusatiuum postulant, vt Pudet, Tędet, &c. Passiua, vt Pugnatur, uiuit, & cætera eiusdem generis. Deponentia, vt Misereor. Cice. 1. de Inuent. Commune est, quod omnes vulgò probarunt. Huiusmodi est, vt maioribus natu assurgatur, vt supplicum misereatur. Idem pro Ligar. Cauete fratrum pro fratris salute misereatur. sic legit Priscianus eodem libro: nunc Misereat scriptum inuenio. Quadrigarius apud Gellium lib. 20. ca. 5. C. Mari, ecquando te nostrum & Reip. miserebitur? Vnde superest Misertum est, sic Puditum est, Pigitum est, quę à Pigetur, Pudetur putant quidam deducta. Vide Diomedem. Vereor, fuit etiam impersonale apud priscos, Turpilius apud Nonium, Si tui veretur te primogenitoris, cedo Commune impersonale nullum occurrit.

De Verborum formis.

QVandiu res ad finem perfectionemq; tendit perfecta dici non potest: quare non immerito Inchoatiua à Grammaticis dicta sunt verba, quæ rem inchoatam imperfectamq; significant, licet ad perfectionem finemq; tendentem: neq; enim calesco incipio calere duntaxat significat, carent enim Latini verbis quibus initium tantũ motus significent, sed significat cœpisse me quidem iam calere, neq; desistere à calefactione. Quod si res nimium ad finem properet, tunc solẽt adhiberi hæ particulæ, Magis ac Magis, quotidie, in dies, in dies singulos. Cic. ad Att. lib. 10. Alter ardet furore, & scelere, nec remittit aliquid, sed in dies ingrauescit. Idem in Epist. ad Brut. Obdurescunt magis quotidie boni viri ad vocem tributi. Idem pro Mil. Quanto ille plura miscebat, tanto hic magis in dies conualescebat. Verbum Incipiendi non raro cum inchoatiuis iungitur. Plin. lib. 11. c. 11. Quum mella cœperunt maturescere abigunt fucos. Cæsar. 6. bel. Gal. Ipse cum maturescere frumenta inciperent, ad bellum Ambiorigis profectus. Idem. 3. bel. Ciui. Iã que maturescere frumenta incipiebant. Hæc ferè formantur à verbis neutris absolutis secundæ declinationis, vt Tepeo, tepes, addita syllaba, Co, tepesco, Floreo flores, floresco. Cętera eodẽ modo à secunda persona fiunt. Vnum atque alterum ab actiuis deducitur, Augesco, Integrasco.

Terent. And. — B. ab perij, hoc malum integrascit. Fiunt etiam à nominibus, vt Syluesco, grandesco, lapidesco, sterilesco. Plin. lib. 8. ca. 50. Capræ pinguedine sterilescunt. Sunt omnia tertię coniugationis.

Meditatiua fiunt à priore supino, m, litera versa in Ro, syllabam, vt Esum par tum, cœnatum, Esurio, parturio, cœnaturio, hæc ad quartum ordinem spectant.

Frequentatiua, quæ omnia primi sunt ordinis, variè formantur, nam verba primæ declinationis, syllabam, atum prioris supini in, ito, penultima breui mutant, vt Rogatum, improbatum, volatũ: Rogito, imperito, volito. Cætera modò, um, in, ito, mutant, vt lectum, scriptum, factum, actũ: Lectito, scriptito, factito,

actito:modo,um,in o,ut Tulsum,cursum,raptum: Tulso, curso,rapto. Interdum fiunt à tertia singulari præsentis indicatiui, addita,to, syllaba,vt Quærit, agit, nat,fundit: Quærito, nato, fundito. Quæ ab his regulis aberrant, vsu discen- tur. De frequentatiuis est caput.6. apud Gellium lib. 9. Ab eo quod est Ago, & Egi, verba sunt, quę appellant Grammatici Frequentatiua Actito & Actitaui, &c. Varro libro 1. de Analog. Frequentatiua appellat verba, quę sepius quid fieri ostendunt. Diminutiua verba pauca admodum sunt, quę diminuta malim cum Quintiliano appellare, qui lib. 1.c.5. nomen diminutum non autem diminutiuum vocat. παράγωγα, *vt Diomedes ait, vocantur, quę a primitiui verbi declinatione, & mutationem, & adiectionem literarum capiunt, & nihilominus idem significant: interdum variantur velut Lacesso ex eo quod est lacero, est enim concitare. Facesso ęque, si discedere significat. Item accerso, & per, r, scribitur Arcesso sed interest, quia accersere, euocare est, arcessere vero, aliquem accusare significat, & ab arceo nascitur, etenim illum accusare, à maleficijs suis arcere est. Paragoga etiam sunt Capesso, Expetesso, significant enim Capere & expetere. Phocas putat Lacesso frequentatiuum esse. Priscianus lib.8.ait quosdam hæc appellasse Frequentatiua, quæ ipse Desideratiua uocat: à doctis tamen non recipitur.*

De participio.

¶ Participium est pars orationis, quæ tum casus, tum tempora habet.

¶ Paprticipia præsentis temporis in Ans, vel Ens, exeunt ac ab omni verborum genere nascuntur, exceptis pasiuis, vt amans, seruiens, complectens, vtens.

¶ Pręteriti temporis in Tus, sus, xus, definunt, ac fiunt à verbis pasiuis communibus, & deponentibus, vt Amatus, Cõplexus, Vsus. Vnum in uus, reperitur Mortuus videlicet à Morior.

¶ Participia futuri tum in Rus, tum in Dus, exeunt.

¶ In Rus, oriuntur ab omni genere verborum exceptis pasiuis, vt Amaturus, Seruiturus, Amplexurus, Vsurus.

¶ In Dus, fiunt à pasiuis & communibus, vt Amandus, Complectendus. Interdum etiam à deponentibus, quæ aliquando fuerunt communia, vt Sequendus à Sequor, Vlciscendus ab Vlciscor.

¶ Participia præsentis temporis fiunt à prima persona pręteriti imperfecti syllaba, bam, uel bar, mutata in ns, ut Amabam, Amans, Complectebar, Complectens.

¶ Participia in Dus fiũt à genitiuis participiorum præsentis temporis, tis, syllaba mutata in dus, da, dum, vt Amans, amantis, Amandus, a, um: Complectens, complectentis, Complectendus, a, um.

Par-

¶ Participio præsentis temporis, gerundiis, & futuro in dus, carent verba quæ præterito imperfecto deficiunt, ut Odi, Cœpi, Noui, Memini.

¶ Participia præteriti temporis fiunt à posteriore supino addita litera, s, ut Amatu, Amatus: Complexu, Complexus.

¶ Participia futuri in Rus, fiunt à priore supino, m, litera, uersa Rus, ut Amatum, Amaturus: Seruitum, Seruiturus.

¶ Quæ uerba supinis carent, carent etiam participiis futuri in Rus, & præteriti temporis, item præteritis perfectis, & plusquãperfectis passiuis omnium modorum ac futuro passiuo coniũctiui modi: præterea futuro infinito tàm agendi, quàm patiendi. Quibus omnibus deficiunt Disco, Posco, Medeor, & alia, quę quoniam rudibus solent negotium facessere, his uersiculis sumus complexi.

Nulla supina Mico, Strido, seu Strideo gignunt,
Lugeo, cum Sileo, Fulget, cum Luceo, Friget,
Vrgeo, cum Sorbet, Turget, Conniuet & alget,
Flaueo, cum Timeo, Paueo, cum Ferueo, Liuet,
Congruo, cum Sapio, Lambo, cum Respuo, Linquo,
Ingruo, cum Batuo, Posco, Metuoque, Pluoque,
Et Dispesco, Luo, Scando, queis adde, Fatisco,
Hisco, Scabo, Sugo, Nolo, cum Prodigo, Dego.
Annuo cum sociis, Vado, cum Gliscere. Vergo
Disco, Tremo, Satago, Ferio, Compesco, Refello,
Ambigo, Sterto, Rudo, Psallo, cum Cernere, Sido.
Et Vescor, Liquor, Medeor, Reminiscor, & Ango, *Præcello*
Et Volo, Malo, Furit, Præq; Ante, Excellere, Ringor, *Antecello*
Et quod poscit, uĩ, modò sit neutrale secundæ,
Vt Studeo, Emineo, exceptis quæ suggeret vsus. *Meditatiua*
Quæq; ferè gignit Meditor, quæq; Inchoo verbum. *Inchoatiua*

Participium est, vt Varro lib. 5. de lingua Latina ait, quod & tempora & casus habet: vel vt idem 3. de Analog. inquit, quod cum temporibus ac casibus declinatur. Idem lib. 1. cum egisset de nominibus verbalibus, de participiis deinde agit, quæ à verbalibus nominibus differre docet. Quæ, inquit, vocabula dicuntur à verbis fiunt, vt à scribendo scriptor, à legendo lector, &c. Præterea cum sint ab eadem origine verborum vocabula dissimilia superiorum, quod si-

mul habeant casus & tempora quo vocantur participia, &c. Separauit Varro, vt vides, verbalia nomina à participijs, & participij etymon quod ab omnibus veteribus affertur, probauit. Quod superuacaneum alicui videri posset, nisi à quibusdam praeciperetur participia verbalia esse nomina, & à verbo tantum partem capere. Eodem loco refert Varro argumenta eorum, qui sequendam esse Analogiam negabant, quòd videlicet à verbis actiuis duo tantum fierent participia praesentis & futuri temporis: à passiuis vero vnum tantum praeteriti nimirum, Ab Amo, inquit, & eiusmodi omnibus verbis oriuntur praesens, & futurum, vt amans amaturus: & ab eis verbis tertium, quod debet fingi praeteriti, in lingua Latina reperiri non potest. Non ergo Analogia. Sic ab Amor, Legor, & eiusmodi verbis vocabulum eius generis praeteriti temporis fit, vt Amatus ero, sum, ero, neque praesentis & futuri ab his fit. Non ergo Analogia. Grammatici etiam Ciceronis aequales, vt vides Amans praesens, Amaturus futurum, Amatus preteritum vocant, quod quidam hac etate negant. Quod verò aiunt à passiuis verbis non fieri participia praesentis temporis veteres omnes fatentur, Amādus enim verbi causa nemo est veterum grammaticorum, qui praesens esse dicat, at futurum esse quis neget? Negant hi qui analogiam oppugnabant, à quibus Varro cum ijsdem lib. 2. Respondet, quod ad hoc caput attinet, non videtur dissentire, nullam enim de eo mentionem facit, facturus sine dubio, si dubium controuersumq; esset. Quorum sententiae quidam accedunt, cum affirmant voces Dus, Dum, necessitatem, officium, dignitatemq; adsignificare, non futurum tempus. Cuiusmodi sunt haec. Cic. 2. contra Rul. Haec qui prospexerint, (maiores nostros dico) Quirites non eos in deorum immortalium numero venerādos à nobis & colendos putatis? Idem de Arusp. Nego vlla de opere publico, de monumento, de templo, tot Senatus extare consulta, quot de mea domo: quam Senatus vnam post hanc vrbem constitutam ex aerario aedificandam, à pontificibus liberandam, à magistratibus defendendam, à iudicibus puniendam putaret. Idem Cornificio lib. 12. Quo tua maior dignitas, eò quae tibi acciderunt minus ferenda. Neque enim quae tu propter magnitudinem animi tui, & ingenij moderatè fers, à te non vlciscenda sunt, etiam si non sint dolēda. Haec enim & similia sunt qui putent esse nomina, vt putarunt grāmatici illi quibus cum Varro certabat. At ablatiuum, inquies, post se habent. Quid mirum? habent & quae sine Controuersia nomina sunt. Idem ad eundem eodem lib. Caeteris omnibus rebus habeas eos à me commendatissimos. Participia igitur in Dus, funditus peribunt? Non feret Probus, non Phocas, non Diomedes, non Donatus, clari ac nobiles grāmatici, non patientur viri doctissimi atque de lingua Latina optimè meriti, non sinet Fabius Quintilianus vir singulari doctrina, quippe qui lib. 9. cap. 3. luculentissime docet esse participia haec in lingua Latina, Vtimur, inquit, & verbo pro participio, vt — magnū dat ferre talentum, tanquam ferendum. Ibidem, Illud planè figura est, qua diuersa sermonis forma coniungitur — socijs arma capessant.

Edi-

Edico, & dira bellum cum gente gerendum.

Quamuis enim pars Bellum posterior participio insistat, vtrique tamen conuenit illud Edico. Hæc ille. Quod si voces in, Dus, è participiorum numero excludendæ sunt, quod necessitatem officium adsignificent, sæpe etiam verba futuri temporis futura esse desinent. An non hæc & sexcenta alia officium adsignificant? Defendam meos ciues, etiam si certò sciam me occisum iri. Defendētur vbiq; terrarum à me ciues mei quādiu vixero. Nón ne cū Cicero Philip. 2. dixit, Defendi Remp. adolescens, non deseram senex; contempsi Catilinæ gladios, non pertimescam tuos, & paulò post, Etenim si abhinc annos prope viginti hoc ipso in templo negaui posse mortem immaturam esse Consulari: quanto verius nunc negabo seni? Deseram, Pertimescam, Negabo officium adsignificant? Eâdem ratione ne participia quidem in, Rus, in participijs numerentur. Quid? Sum defensurus meos ciues etiam si certò sciam me occisum iri: Defendi Remp. adolescens, non sum deserturus senex. Defensurus Deserturus quid aliud quam partes, officiumq́; clamant? Quid igitur causæ esse putem, cur Defendendi sunt à me ciues mei? Non deserenda est à me Respublica quid inquam causæ esse putem cur Defendendi Deserenda potius nomina, quam participia sint? maximè cum more verborum sextum casum admittant. Sed hec vt multa alia, viderint Palæmones:

Vapulans, vapulaturus, & alia huius generis fiunt à verbis passiuis significatione tantum, quod verò diximus de passiuis non solum significatione, sed etiam voce accipiendum est. Nonnulla participia prȩteriti temporis, & futuri in Dus reperiuntur a uerbis neutris orta, ut obitus, a, um, obeundus, uigilatus, vigilandus, euigilatus, euigilaudus, properatur, properandus, erratus, regnatus, pugnatus, laboratus, redundatus, cessatus, successus, quorum aliquot etiam apud oratores. Cic. pro Sest. Nec verò illorum quisquam, quos à maioribus nostris morte obita positos in illo loco, atque in Rostris collocatos videtis. Quint. lib. 11. cap. 3. Et vigilandȩ noctes, & fuligo lucubitationum bibenda. Cic. ad Att. lib. 9. At quā honesta, at quàm expedita tua consilia? quàm euigilata tuis cogitationibus, quā itineris, quā nauigationis, &c. Quintilianus lib. 10. cap. 3. stylum properatum dixit, idem proœ. lib. 6. maturitatem festinatam. Plin. in Paneg. festinatos honores. Cic. ad Tyronem lib. 16. Nam quum omnia mea causa uelles mihi successa, tum etiam tua, socium enim te meorum commodorum semper esse uolui, Reliqua, et his plura inuenies apud poëtas. Verisimile est uerba unde hæc fiunt apud priscos fuisse passiua, quorum nonnulla etiam hodie extant. Tacit. de moribus German. Nec uirgines festinantur. Idem lib. 17. Neque enim hîc vt in cæteris gentibus quæ regnantur, certa dominorum domus. Plin. in Paneg. Hinc porticus, hinc delubra occulta celeritate properantur.

Multa sunt hodie deponentia, quæ apud Priscos fuerunt communia, ut consequor, adipiscor, utor, cōsector, admiror, demolior, calumnior, arbitror, aggredior, execror, detestor, abominor, auxilior, machinor & multa alia. Vide Prisc. lib. 8.

Sunt

Sunt nonnulla quæ quamuis habeant præteritum imperfectum tamen participio præsentis & futuri temporis in Dus ac gerundiis destituuntur, vt fio, reor: medeor non caret præsenti, vt Phocas putauit, nam Ouidius lib. 15. Metam. Artes medentum dixit, & Stat. 2. Syl. 1.

Cum iam egomet cantus, & verba medentia sæuus
Confero.

Iisdem participijs & gerundijs caret verbum substantiuum. & quę ex eo cōponuntur pręter Absum, & pręsum, quę pręsens & absens habent: nam Potens nomen est. Item Volo, Nolo, Malo, exceptis, Volo, Nolo quę Volens, Nolens tantum habent. Prętera verba impersonalia pręter Pœnitet quod habet participiū pœnitens Sueton. in Vitel. cap. 15. Non multò post pœnitens facti. Libens, pudens et siqua alia sunt, nomina potius quàm participia censenda sunt. Pœnitet, pudet, piget gerundia habent & participia siue participialia in Dus, quæ potius à verbis pœniteo siue pœniteor, pudeor, pigeor deducuntur quæ priscis fuerunt vsitata & participium Pœnitens à Pœniteo siue Pœniteor deductum fuisse arbitror vt enim Græci dicunt μεταμέλει καὶ μεταμελοῦμαι ita prisci Pœnitet, & Pœniteor dicebant, & Pœnitet me facti, & Pœniteor facti siue de facto, vtraq; enim constructio in participio apparet Idem in Claud. Cæsar. cap. 43. Sub exitu vitæ signa quædam nec obscura pœnitentis de matrimonio Agrippinæ, deq; Neronis adoptione dederat. Fruor putauit Phocas carere participiis, Fruens non dum legi, Fruendus frequens est apud Ciceron. Fruiturus dixit Idem Tusc. 3. Fruitus dixit Vlpianus. Fructus aiunt Ciceronem dixisse in Hortensio, sed apud Priscianum lib. 10. Perfructus est, non Fructus: De quibus in præteritis verborū deponentium copiosius.

Participia futuri in rus ne deducant tyrones à supinis primæ coniugationis, quæ in, itum, aut, ctum, exeunt, non enim sonitures, verbi causa, secturus frícturus à sonitum sectum frictū, dicimus, sed sonaturus, secaturus, fricaturus, tā quam à supinis sonatum, secatum, fricatum. Virgilius Domiturus dixit: sed de his in preteritis & supinis primi ordinis. Reor caret hoc participio, item Faris vel fare. Orior, morior, oriturus, moriturus habent, nascor nasciturus apud Portium Latronem, vide hæc suo loco. Apartum, erutum, pastum, mansum à mando, is, solitū, satitum, situm saltum non facilè hoc participium inuenies: pariturus vsitatum est à paritum. Sitìturus non tam mihi videtur durum quam Staturus, quo Cicero est vsus lib. 4. ad Att. Tum Lucullus de omnium collegarum sententia respondit, religionis indices Pontifices fuisse, legis Senatum: se & collegas suos de eligione statuisse, in Senatu de lege staturos. Idem Restituturum 2. Verr. dixit, Ostendit se Tribunitiam potestatem restituturum. Fluxurus negat Phocas esse in vsu, quo tamen Columella lib. 3. cap. 2. bis usus est. Carent & uerba impersonalia præter Licet quod Liciturum habet, quo usus idem ad cūdem lib. 2 Quod nihilo magis ei licitur ū esset plebeio Remp. perdere quàm similibus eius me Consule

sule patriciis esset licitum. & Pudet puditurum, Plin. lib. 36. c. 15. Cum puderet uiuos, tanquam puditurum esset extinctos. Salustius etiam pœniturum dixit, ut notat Quint. lib. 9. c. 3.

Luctum à lugeo non est in usu neque sorbitum aut sorptum à sorbeo, posterius supinum à sorbo, is, tertiæ coniugationis est. Sápitum uel sapitum media longa nusquam est. Composita ex uerbis Mico, uado scando, linquo, cerno supina habent, quibus arceo adiungi potest, nam arcitum difficilè inuenies, Aestuo, incesso ningo, etiam supinis deficiuntur. Inchoatiua & Meditatiua uerba iisdem carent.

Terentius Heaut. — nos esurituras satis, dixit. Sed de his omnibus suo loco fusius. Quoniam Communium, & deponentium uerborum declinatio maximè Infiniti modi solet tyronibus negotium exhibere, unum atq; alterum exemplum ponemus.

Declinatio verbi Communis.

Infiniti modi.

Præsens & imperf. commune, Complecti.
Perfectum & plusq. commune, complexum, am, um, esse, vel fuisse.
Futurum actiuum, complexurum, am, um, esse.
Fututum passiuum, Complexum iri, vel complectendum esse.

Gerundia.

Complectendi, Complectendo, Complectendum.
Supina. Complexum, complexu.

Participium actiuum præsentis temporis.

Complectens. Futuri, Complexurus.

Participium præteriti commune.

Complexus, a, um. Futuri passiuum. Complectendus, a, um.

Declinatio verbi Deponentis.

Infiniti modi.

Præsens & imperf. Proficisci. Perf. & plusq. Profectum, am, um, esse, vel fuisse.

Futu.	Profecturum, am, um esse.
Gerundia.	Proficiscendi, Proficiscēdo, Proficiscendū.
Supinum.	Profectum.
Participium præsentis	Proficiscens. Futuri. Profecturus, a, um.
Præteriti.	Profectus a, um.

DE PRAEPOSITIONE.

PRæpositio est pars orationis, quæ cęteris partibus aut separata, aut coniuncta ferè præponitur, Separata, vt Non sum apud me

præ

præ iracundia. Coniuncta, vt Præstat millies mori, quam Deum vel leuissime offendere.

Accusatiuo seruiunt.

Ad, apud, ante, aduersus, vel aduersum, cis, citra, circitet, circa, circum, contra, erga, extra, intra, inter, infra, iuxta, ob, penes, per, pone, post, præter, prope, propter, secundum, secus, supra, trans, versus, vltra, vsque.

Ablatiuo gaudent.

A, ab, abs, absq;, cum, coram, clam, de, e, ex prę, pro, procul, palam, sine, tenus, quarum vltima ferè genitiuum amat, cũ vocabulo multitudinis adhęret, vt Cumarũ tenus, lumbrorum tenus: alioquin ablatiuum, vt pectore tenus, ore tenus.

Accusatiuum vel ablatiuum pro varia significatione postulãt. In, sub, super.

SVBTER.

Apud oratores accusatiuum habet apud poëtas etiam ablatiuum.

Præpositiones quæ tantum coniunctæ præponuntur, sunt.

Am, con, di, dis, re, se, vt ambigo, confero dinumero, disputo, repeto, seiungo.

Præpositiones ferè præponuntur vnde, & nomen traxerunt, Tenus & Versus postponuntur. Cum in illis Mecum, Tecum, Secum, Nobiscum, Vobiscum, cur posteriore loco ponatur docet Cicero in Oratore. Sunt & aliæ quæ interim postponuntur, vt Inter. Cicer. de Amicit. Quæ si quos inter societas aut est, aut fuit, &c. Quædam aliquando interponuntur, vt I N. Idem ibidem Quibus in ipsis inest causa cur diligantur: quarum vsum optimis autoribus legendis notabis. Veteres præpositiones coniunctas Loquelares quod loquelis videlicet adhæreant solẽt appellare, quæ verò casibus seruiunt casuales: illas etiam quidam per compositionem, has per appositionem vocant. Am præpositio loquelaris per, m, literam scribenda est. Festus Amnis propriè dicitur à circummando, quoniam ex Græca præpositione sumptum, quę est ἀμφὶ, significat circum, & nare fluere. Idẽ, Am præpositio loquelaris significat circum. Priscianus lib. 1. Anceps, inquit, pro amceps, Am enim præpositio f, vel c, vel q, sequentibus in, n, mutat, m, vt anfractus, ancisus, anquiro: vocali verò sequente intercipit, b, vt ambitus, ambesus, ambustus, ambages: Hæc ille. Eodẽ modo Diomedes & Donatus Am per, m, scripserunt vt ex subiecto exemplo constat, nimirum Amplector. Apud Priscos fuit etiam casualis seruiebatq; accusatiuo, vt apud Græcos ἀμφὶ, Vnde sublata posteriore syllaba dicta est, cum circum significat. Cato in Originibus oratorum, Am terminũ. vide Macrobium lib. 1. Sat. cap. 14. Varro lib. 5. de lingua Latina, vbi de verbis primigeniis, & declinatis, hoc est, quæ ab alijs oriuntur, agit, præpositiones vocat Prauerbia. Principia, inquit, erant pauca, quæ inde nata

ta sunt innumerabilia; à quibus iisdem principiis antepositis præuerbiis paucis, immanis verborum accedit numerus, quòd præuerbiis additis atque commutatis aliud atque aliud fit vt enim Cessit atque Recessit, sic Accessit, & Abscessit: item Incessit, & Excessit, sic Successit, & Decessit, & Concessit, & Processit. Quòd si hæc decem solum præuerbia essent, &c. Cicero in Topicis Præpositiones vocat, Præpositio, inquit, IN priuat verbum ea vi, quam haberet, si IN præpositum non fuisset, vt dignitas, indignitas, &c. Cętera quæ hîc desiderantur inuenies in Constructione.

De Aduerbio.

Aduerbium eſt pars orationis, quæ vocibus, addita, earum ſignificationem explanat ac definit: vt Raró loquitur, bene Peritus, vehementer iratus, parum diligentes.

Aduerbiorum varia ſunt genera, & ſignificationes.

Optandi, vt utinam, o ſi.
Vocandi, vt ò, heus, eho.
Interrogandi, vt cur, quare, quid ita, quam obrem.
Reſpondendi affirmatè, vt etiam, ita, maximè, quid ni?
Confirmandi, vt profectò, ſanè, certè.
Negandi, vt non, nequaquam, minimè, haud, haudquaquam.
Dubitandi, vt forſan, forſitan, fortaſsis, fortaſſe.
Hortandi, vt eia, age, agedum, agite.
Prohibendi, vt Ne.
Demonſtrandi, vt en, ecce.
Eligendi, vt potius, imò.
Comparandi, vt magis, minus, fortius.
Congregandi, vt ſimul, vnà pariter.
Separandi, vt ſeorſum, ſeparatim.
Intendendi, vt acriter ſtudioſè, vehementer.
Remittendi, vt ſegniter, remiſsè, oſcitanter.
Temporis, vt hodie, cras, perendie, heri, nudius tertius.
Loci, vt hic, huc, hac, horſum.
Numeri, vt ſemel, bis, ter, ſæpe, centies, millies.
Ordinis, vt primùm, deinde, poſtremò.
Euentus, vt fortè, fortuitò.
Similitudinis, vt ſicut, ſicuti, vt, vti.
Diuerſitatis, vt aliter, ſecus.

Qualitatis, vt prudenter, perirè, eleganter.
Quantitatis, vt parùm, multum, satis, nimium.

Aduerbia non solum verbis, sed etiam participijs, nominibus, sibi ipsis adminiculantur: quia tamen verbis potissimum adhærent, Aduerbia à Grammaticis dicta sunt. Quidam, ut Varro. 1. de Analog docet. Aduerbium, partem orationis adminiculandi appellarunt. Iurandi aduerbia hercle, mehercle, hercule, mehercule, hercules, mehercules, medius fidius, ecastor, mecastor, pol, ædepol, & siqua sunt generis eiusdem, quibus homini Christiano non licet vti, consultè prætermisimus, ne pueri ante quàm Latinè sciant, per Herculem, pollucem, aliaq; deorum portenta iurare assuescant. Diomedes æstimandi aduerbia addidit, vt vili, carò. Addunt alij alia, Excludendi, vt solùm, tantùm. Explanandi, vt nimirum. Rei non planè peractæ, vt ferè, ferme.

De interiectione.

Interiectio est pars roationis, quæ varios animi affectus indicat.

Interiectionum variæ sunt formæ & significationes.
Laudantis, & aliquando exultantis, vt euge.
Exultantis, & interdum insultantis, vt vah.
Lætantis, vt euax.
Dolentis, & ingemiscentis, vt ah, heu, hei.
Suspirantis, vt ahah.
Lugentis, vt hoi hei.
Eiulantis, vt oh oh oh oh.
Admirantis, vt papæ, ò, vah.
Admirantis, & interdum ironiæ, vt hui.
Irridentis, vt o, O præclarum custodem ouium, vt aiunt, lupum.
Exclamantis, vt pro, ò.
Silentium indicentis, vt st.
Timentis, vt hei.
Deprehendentis aliquid ex improuiso, vt at at.
Præsagientis malum, miserantis vel minantis, vt Væ.
Reiicientis cum fastidio, vt apage, apagesis.
Stomachantis, siue indignantis, vt malum.
Execrantis, vt nefas, infandum.

Multæ sunt interiectiones, quę varios exprimunt affectus, vt ô, hei, ah, hui, euge, quarum significationes optimus magister vsus assiduaq; lectio te docebit, Malùm, nefas, infandum quamuis nomina sint, interdum tamen interiectionis par-

partes agunt. Probus hanc orationis partem adhunc modũ definit: Interiectiones sunt, quæ affectum animi vario motu designant. Interdum enim gaudium, interdũ dolorem mentis ostendunt. Diomedes, Interiectio est pars orationis affectum mentis significans voce incondita. Eodem modo Donatus in priore libello de Octo part. Priscianus l.b. 14 ait interiectiones abscondita voce, idest (vt idem explicat) non planè expressa pronuntiari. Idem Donatus in posteriore Edit. Interiectio, inquit, est pars orationis interiecta alijs partibus orationis ad Exprimendos animi affectus. Particulam, Voce incondita, putat quidam à recentioribus fuisse excogitatam, cum ea veteres, vt modo ostendimus, vsi fuerint: neque, Vox rudis, [illegible]onditaq́; accipienda est, quæ scribitur, sed quæ pronuntiatur: lugentis enim, aut [illegible]ltantis aut exclamantis voces confusæ & perturbatæ sunt: scriptæ verò ap[illegible] & planæ, quæ etiam cum ab ijs pronuntiantur, qui affectibus perturbation[illegible] vacui sunt, apertæ videntur. Interiectionis meminit Quintil. lib. 1. c. 4.

De Coniunctione.

Coniunctio est pars orationis annectens, ordinansq́ sententiam,

¶ Coniunctionum species, siue significationes variæ sunt.

Copulatiuæ, vt ac, atque, &, q;, &c.

Disiunctiuæ, vt vel, ve, siue, seu, aut, ne.

Aduersatiuæ, vt etsi, tametsi, quanquam, quamuis, &c.

Collectiuæ siue, illatiuæ, siue rationales, vt ergo, igitur, quare, quocirca, quapropter itaque, &c.

Causales, vt namque, si quidem, quia, quoniam, enim, etenim, quod, propterea quòd &c.

Expletiuæ, vt quidem, equidem, &c.

¶ Coniunctiones partim sunt præpositiuæ, partim subiunctiuæ partim mediæ.

PRæpositiuæ, siue principes sunt quæ in oratione præeunt, vt aut, ac, atque, at, ast, vel, nec, neque, nisi, seu, siue. &c.

¶ Subiunctiuę siue subditę, quæ subeunt, vt q;, ve, ne, quidem, quoq;, autem, verò, enim.

¶ Communes siue mediæ, quæ & præeunt, & subeunt, vt ergo, igitur, itaque, equidem. &c.

Mirum est quantum Grammatici in Coniunctione interse dissentiant: si quidem Diomedes & Donatus aiunt quinque esse Coniunctionum species, quas alij significationes vocant, Copulatiuas, Disiunctiuas, Expletiuas, Causales, Rationales, Priscianus libro 15. sexdecim, Causales enim in quinque formas, Apolloniũ imita-

ta-

tatus distribuit Continuatiuas, subcontinuatiuas &c. addidit etiam Approbatiuas, Præsumptiuas & alias eiusdem generis, quas ne tibi sim fastidio libenter prætermitto. Recentiores etiam Discretiuas, & Suspensiuas excogitarunt. Præterea eędem à varijs diuersis formis adscribuntur, alij enim Nec, Neq; copulatiuas, alij disiunctiuas vocant. Quanquam, quamuis, tametsi, quidam Aduersatiuas appellant, quas Plinius, vt ait Diomedes, Illatiuas vocat: ipse vero Diomedes Quanquam, Quanuis Rationales siue Ratiocinatiuas nominat, Etsi, tametsi, Causales. Potius, imò quæ supra aduerbia eligendi appellauimus, docet idem Relatiuas ad aliquid, siue comparatiuas à Plinio dici. Itaque alij aduerbiũ nominant, alij inter coniunctiones numerant, non diuersa, sed eadem significatione: nam eadem vox diuersa significatione & aduerbium, & coniunctio esse potest, vt Quare, Quamobrem quæ aduerbia sunt interrogandi, cum interrogationi, coniunctiones verò cum conclusioni seruiunt. Quæ cum ita sint ne de formis, siue vocabulis Coniunctionum sint soliciti qui tyrones docent, quando ipsi etiam Coryphęi de ipsis tantopere inter se diffident. Satis enim est Coniunctionẽ communi vocabulo nominare, interdum etiam Particulam. Doceãtur potius pueri quę pręeant, quę subeant, nam transmutatione committitur solæcismus, autore Quintiliano lib. 3. c. 5. vt, Quoque ego, Enim hoc voluit, Autem non habuit: Definitio Coniunctionis, qua vsi sumus, Palęmonis est, vt refert Diomedes. Copulatiuam appellat Gellius lib. 10. cap. 29. Connexiuam, Atque inquit, particula à Grammaticis quidem coniunctio esse dicitur connexiua, & plerunque sane coniungit verba & connectit. Sed interdum alias quasdam potestates habet non satis notas, nisi in veterum literarum tractatione atque cura exercitis. Nam et pro aduerbio valet, cum dicimus, Aliter ego feci, atque tu: significat enim aliter quã tu. &c. Quidam malunt copulantes appellare, nos non admodum reformidamus hęc vocabula, cum eis Probus aliiq́; veteres vtantur. Disiunctiuę quanuis sensum disiungant, verba tamen coniungunt, qua ratione coniunctionis nomen non amittunt. Nonnulli Ciceronis ętate Coniunctionem appellarũt partem orationis Iungẽdi. vide Varronem lib. 1. de Analog. Cicero in Oratore Coniunctionem vocat. Quod ad ordinem attinet Principes, Subditas, quę & pręeunt & subeunt appellauimus, quas Diomedes Principales, Subsequentes Medias vocat, sic enim Nigidius apud Gellium lib. 19. ca. 14. vocales distribuit. Sed hæc hactenus.

De Accidentibus, siue Attributis partium orationis.

SVnt quædam quę partes orationes comitantur, vt Numerus, Casus, Genus, Declinatiō, Modus, Tempus, Persona, Figura, Species, quæ Accidentia, siue Attributa Partium vocantur.

¶ Numeri nominum, pronominũ verborũ, & participiorũ sunt duo,

duo, singularis, vt Musa, Ego, Amo, Amans. Plur. vt Musę, Nos, Amamus. Amantes.

Casus Nominum, Participiorum, & nonnullorum Pronominum sunt sex Nominatiuus, Genitiuus, Datiuus, Accusatiuus, Vocatiuus, Ablatiuus.

Nomen, Pronomen, Participium tria habent genera pręcipua, Masculinum siue Virile, cui præponitur pronomen Hic, vt hic dominus meus, doctus: Fœmininum siue Muliebre, cui præponitur pronomen Hæc, vt hæc ancilla, mea, docta: Neutrum, cui præponitur pronomē Hoc, vt hoc mancipium, meum, doctum.

Ex his tribus generibus nascuntur duo alia, Commune duorum, & Commune trium. Commune duorum est, cui pręponuntur pronomina Hic & Hęc, vt hic & hæc parens. Commune trium, siue Omne, cui pręponuntur pronomina Hic Hæc Hoc, vt hic & hæc & hoc prudens, nostras, amans.

Declinationes, siue Formę nominum sunt quinque.

Prima, cuius genitiuus terminatur æ, diphthongo, vt Musa Musæ.
Secunda, cuius genitiuus terminatur litera i, vt dominus, domini.
Tertia, cuius genitiuus terminatur syllaba is, vt sermo, sermonis.
Quarta, cuius genitiuus terminatur syllaba us, vt sensus sensus
Quinta, cuius genitiuus terminatur literis e, & i, separatis, vt dies, (diei.

Pronomina meus, tuus, suus, noster, vester, ad primam & secundā nominum declinationem spectant: Nostras, vestras ad tertiam: cętera peculiares habent formas.

Participia, quę in Ans, & Ens exeunt, ad tertiam declinationem pertinent, vt Amans, docens, &c. Reliqua ad primam & secundam, vt Amaturus, a, um: amandus, amanda, amandum, &c.

Declinationes, siue Coniugationes verborum sunt quatuor.

Prima, cuius secunda persona pręsentis Indicatiui exit in As, vt Amo, amas, amare. Secunda in Es, longum, vt Doceo, doces, docere. Tertia in IS, breue, & infinitum in ERE, vt Lego, legis, legere. Quarta in IS, longum, & infinitum in IRE, vt Audio, audis, audire.

Modi verborum triti, ac communes sunt quinque, Indicatiuus, Imperatiuus, Optatiuus, Coniunctiuus, Infinitus.

Tempora verborum sunt quinque, præsens, siue Instans, Præteritum imperfectum, Præteritum perfectum, Præteritum plusq. perfectum, Futurum.

Personæ pronominum sunt tres, prima Ego, secunda Tu: reliqua

pronomina tertiæ sunt personæ, præter Ipse, ipsa, ipsum, quod cuiusuis est personæ: item prouocabulum Qui, quæ, quod.

Personæ verborum sunt tres, prima vt Amo, secunda vt amas, tertia vt amat.

Nomina & participia (exceptis vocatiuis) incertæ sunt personæ, sicut & verba infinita, eam enim induunt personam, cuius est verbi, cui adhærent: vt Ego M. Tullius defendi Rempublicam adolescens, non deseram senex. Cupio te audire.

Vocandi casus, quoniam secundis personis tantum adhærent, solùm sunt secundæ personæ.

Figuræ Nominum, Pronominum, Verborum, Participiorum, Præpositionum, Aduerbiorum, Coniunctionum duæ sunt.

Simplex, vt prudens, is amo, amans, abs, prudenter, enim.

Composita, vt imprudens, idem, adamo, adamans, absque, imprudenter, etenim.

Species Nominum, Pronominum, Verborum, Aduerbiorum, sunt duæ. Primitiua, vt pater, tu, caleo, clã. Deriuatiua, vt Paternus, tuus, a, um, calesco, clanculum.

Partium orationis accidentia, siue attributa, siue affectus, siue affectiones, siue, vt Diomedes vocat, Obseruationes in hunc locum reiecimus, ne in singulis partib. eadem non sine nausea repeterentur. Quid enim attinet eandem crambẽ, Quot accidunt Nomini, Pronomini, Verbo, &c. toties repetere? Quem obsecro fructum percipient tyrones, si in numerato habeant quæ attributa quibus partib. accidant? Nónne multò satius esset id temporis in nominib. verbisq́; declinandis consumere?

Numerus.

Quintilianus lib. 1. cap. 4. numerum solet appellare singularem, & pluralem: idem aduerbijs Singulariter, & Pluraliter vtitur lib. 8. cap. 6. Gellius non solùm pluralem, sed etiam pluratiuum numerum dicit lib. 2. cap. 16. & lib. 5 cap. 21. A Cæsare in libris de Analogia dicitur Appellatio multitudinis, item, significatio multitudinis. vide Gellium lib. 19. cap. 8. vbi etiam inuenies numerum multitudinis, figuram multitudinis, in eadem re. Eodem capite appellat Gellius numerum singulum singularem. Varro solet dicere Verba, Vocabula singularia multitudinis. 2. de Analog. Reprehendunt Analogias, quòd alia vocabula singularia sint solùm, vt cicer: alia multitudinis solùm, vt scalæ. Ibidem, Iniuria postulant siqua sunt singularia, oportere habere multitudines. Ibid. Omnes enim numeri à duobus sursum versus multitudinis sunt. Sic Nigidius loqui consueuit apud Gellium lib. 13. cap. 14. casu multitudinis recto.

Casus.

Nominatiui, genitiui, datiui, accusatiui, vocatiui, ablatiui vocabulis vtitur

Quintilianus, & eius æquales, quem Grammatici sequuntur: lege eundem lib.1. cap.4.5.6.7. & lib.6.cap.10. Nominatiuum Cicero in Orat. Varro in libris de Analog. Nigidius apud Gellium lib.13. cap.14. Rectum casum vocant. Varro etiam casum nominandi 2. de Analog. Ambiguum, inquit, verbum nominandi, an patrij esset casus, vt ouis, & auis Genitiuum patrium casum idem appellat: Datiuum, dandi, Accusatiuum, accusandi, Vocatiuum, vocandi. Ablatiuum, sextum casum, idem 3. Ab sexto casu, qui est proprius Latinis. P. Nigidius, casum interrogandi appellat genitiuum apud Gellium lib.13. cap.24. vbi Gellius sic interpretatur, Casum interrogandi eum dicit, quem nunc nos genitiuum dicimus. Apollinaris Sulpitius apud eundem lib.20.cap.5. Mei, inquit, casus interrogandi est, quem genitiuum Grammatici vocant. Quidam recentiores genitiuum casum gignendi, ablatiuum auferendi solent dicere, quas appellationes nondum apud Classicos legi. Donatus 2. Edit. ait quosdam septimum casum addere, similem ablatiuo, sed sine præpositione A, vel Ab. Prisciano lib.5. non placet hæc opinio: eodem, inquit ille, pacto possumus accusatiuos in duos casus distribuere, alterum cum præpositione, alterum qui eadem careat. Quintilianus lib.1.cap.4. putat ablatiuum, quem nunc instrumenti vocant, septimum esse casum. Sunt qui octauum casum addant, vt It clamor cœlo, pro in cœlum. Sed hæc nimis multa. Illud nobis penè exciderat Nominatiuum ipsum à Quintiliano Positionem, & primam positionem dici, reliquos verò casus obliquos. lege cap.6.lib.1. Varro sæpenumero casus in rectos & obliquos diuidit. Idem 1. de Analog. Docet cur à casu recto declinati sint obliqui, vt ni nirum is, qui de altero diceret, distinguere posset cum vocaret, cum daret, cum accusaret, &c.

Genus.

Quintilianus lib.1. cap.6. genus masculinum, ac fœmininum vocat, & Plin. lib.10.cap.68. Neque est ijs genus masculinum, fœmininúmue, &c. Varro Virile, Muliebre 1. de Analog. Vtrum virile, muliebre, an neutrum sit, vt Doctus, a, um. Neutrum vocant omnes, nonnulli etiam Neutrale. Quintil.lib.1.cap.4. Commune duobus vocat, quod Phocas, Diomedes, Donatus sæpe Commune dicunt simpliciter. Ibidem, Fabius Commune omnibus, quod ijdem Grammatici, Omne, frequenter nominant. Itaque dicitur nomen commune duobus, siue duorum, siue duûm generum siue communis generis. Et commune trium, aut omnium generum, aut omnis generis. Nomen masculinum definit Diomedes, cui præponitur prænomen Hic: Fœmininum Hæc: Neutrum Hoc: quam definiendi rationem à M. Varrone lib 2. de Analog. mutuatus est. Ea, inquit, Virilia dicimus, non quæ virum significant, sed quibus præponimus Hic, aut Hi: & sic Muliebria in quibus dicere possumus Hæc, aut Hæ. Præter hæc sunt & alia genera, quæ Epicœna siue Promiscua vocantur, in quibus, vt inquit Fabius lib.1. cap.4. sexus vterque per alterum apparet: vno enim genere, articuloq́; vtrumq́; sexum

comprehendunt. Epicœni meminit Gellius lib. 13. c. 7. Varro lib. 2. docet cur hoc genus sit inuentum. Sunt etiam nomina generis Ambigui, siue incerti generis, vt Phocas, Diomedes, & Donatus vocant. De vtroq; genere suo loco copiosius. Priscianus lib. 12. etiam pronominibus quinq; attribuit genera, ait enim Nostras Vestras generis esse communis. Ego, & Tu omnis generis, Diomedes quatuor, Masculinum, vt Hic: Fœmininum vt hæc: Neutrum vt Hoc: Commune vt Ego, & Tu, cui libenter accedo. Priscianus conatur docere hæc esse omnis generis, quia quamuis, inquit, sermo inter mares & fœminas exerceatur, sunt tamen propria quædam neutra vt Glycerium. Nescio quid hîc illi venerit in mentem: cum multis locis fateatur Glycerium, & alia id genus, sicuti sunt, generis esse fœminini. Verum demus Terentium lapsum fuisse, qui in Andria dixerit,

Mea Glycerium suos parentes reperit.

Largiamur hoc Prisciano: illud tamen ex eo atq; alijs, qui hæc pronomina affirmant esse omnis generis, velim scire: si Glycerium ita loquatur, Me miserum, me infelix, loquetúrne bene Latinè? Si eandem quis alloquatur sic, Te Pamphilus vxorem duxit: loquetúrne congruenter Grammatices præceptis? Non puto: vtrobiq; enim solœcismus erit, si sunt audiendi Grammatici. Quid ita? Quia neutra nomina & pronomina tres casus habent similes nominandi, accusandi, & vocandi: Quare dicet Glycerium, Ego miserum, Ego infelix: eandem sic alloquemur, Tu Pamphilus vxorem duxit: nempe vt Ego, & Tu sint accusandi casus generis neutri. Et si cœlo audiendi sensum des, dices. Tu cælum testor: non te. Quę cum ita sint, Ego & Tu pronomina sunt substantiua, & generis communis: adiunguntur autem neutris, quemadmodum Testis, Autor, & alia id genus, de quibus in Generibus nominum. Horat. 4 Carm. Testis Metaurum flumen. Virg. 10. Italiam petijt fatis autoribus, esto: sic ab Ouidio aratrum, ruricola, à Plinio indigena vinum dicitur. Nostras & Vestras esse generis omnis, vt Arpinas, Capenas, Priuernas, nemo est opinor, qui dubitet. Cic. ad Cæl. 2. Famil. Nostratia verba, idem ad Att. Iter Arpinas dixit. Liuius, Capenas, Priuernas bellum. vide scholium in pronominum declinationem.

Declinatio.

Varro, & Quintilianus etiam cum de verbis agunt, quę in tempora inclinantur, Declinationis vocabulum vsurpant. Quint. lib. 1. cap. 4. Quid, quòd multa verba non totum declinationis ordinem ferunt? Quædam etiam mutantur, vt Fero in prępterito. Prima etiam persona casus rectus 2. de Anal. à Varrone appellatur. Fit, inquit, vt rectus casus nonnunquam sit ambiguus, vt in hoc verbo Volo, quod duo significat, vnum à voluntate, alterum à volando. Itaq; à Volo intelligimus & volare, & velle. Appellatur & prima positio, reliquę verò persona etiam casus obliqui, Quintil. lib. 1. c. 6. Prima quoq; aliquando positio ex obliquis nuenitur &c. perlege locum, si vacat.

Modus,

Modus, tempus.

De Modis & Temporibus verborum, varijsq́ eorum nominibus satis in coniugationibus dictum est. Præsens etiam Instans à Quintiliano lib. 5. cap. 10. dicitur, & à Gellio, vel à Nigidio lib. 17. cap. 7. Varro præteritum, futurumq́ infectum solet appellare, quod imperfectum dicimus. Quintilianus præteritum plusquam perfectum vocat Vlterius lib. 1. cap. 6. vbi de nominibus anomalis agit. Quædam, inquit, à primis statim positionibus tota mutantur, vt Iupiter: quod verbis etiam accidit, vt Fero, Tuli: cuius præteritum perfectum, & Vlterius non inuenitur.

Persona.

Varro primam personam solet appellare personam eius qui loquitur: secundam, ad quam loquimur: tertiam, de qua loquimur 2. de Analog. Nam vt illic (nimirum in nominibus) extremum caput est rectus casus, sic hîc (in verbis) est persona eius, qui loquitur, & tempus præsens, vt scribo, lego. Idem lib. 1. Cum item personarum natura triplex esset, eius qui loqueretur, de quo, ad quē. Nomina & participia (exceptis vocatiuis). item nomina uerborum, hoc est, verba infinita incertæ & infinitæ sunt personæ: siquidem personam verbi, cui adhærent, sequuntur, siue sint propria, siue appellatiua. Cicero ad Att. Ego viuo miserrimus. Idem pro Cornel. Audiui hoc de patre meo puer. Idem 2. Philip. Defendi Remp. adolescens, non deseram Senex. Liuius 1. ab Vrb. Iupiter Feretri, hæc tibi victor Romulus Rex regia arma offero. Idem lib. 10. dec. 3. Annibal peto pacem, qui neq; peterem, nisi vtilem crederem. lege Priscianum lib. 13.

Figura, Species.

Figura in compositione cernitur, de qua Quintil. lib. 1. cap 5. penè extremo. Species in declinatione siue deriuatione versatur, de qua multa Varro lib. 5. de lingua Latina, vbi Primigenia verba sic definit, Primigenia dicuntur verba, vt Lego, scribo, sto, sedeo, & cætera, quæ non sunt ab aliquo verbo, sed suas habent radices. Contrà verba Declinata sunt, quæ ab aliquo oriuntur, vt à Lego, legis, legit, legam, & sic itidem hinc permulta. Idem eodem lib. verba composita Declinata appellat, simplicia verò Primigenia. Idem 1. de Analog. quæ vocant Grammatici primitiuæ speciei, appellat ille Vocabula impositītia, propagines, stirpes, fontes: Deriuatiuæ speciei, Vocabula declinata, seu riuos. Priscianus putat Figuram non cadere, nisi in certa quædam participia: eandem negat Donatus 2. Edit. in Præpositione locum habere, putat enim Absque & similia inter inæqualia siue anomala esse numeranda. Sed hæc hactenus.

K 3 PRAE-

PRAECEPTA ALIQVOT
De constructione tyronibus ediscenda.

Præceptum Primum.

SVbstantiuum nomen concordat cum adiectiuo in genere, numero, & casu: vt, Puer ingeniosus, memoria infirma, ingenium tardum

Præceptum II.

Relatiuum, Qui, Quæ, Quod, cohæret cum antecedenti in genere & numero: vt, Non est dicendus puer ingenuus, qui verecundiam non amet. Accepi tuas literas, quæ mihi iucundissimæ fuerunt. Legi tuam epistolam, quæ mihi mirandum in modum placuit.

Præceptum III.

Verbum personale, finiti modi postulat ante se nominatiuũ eiusdem numeri & personæ: vt, Ego lugeo. Tu rides. Præceptor docet. Nos legimus. Vos scribitis. Aleatores vapulant.

Præceptum IIII.

Verbum infiniti modi ante se accusatiuum habet: vt, Gaudeo te bene valere. Doleo parentes tuos es ægrotare. Lætor fratrem tuum saluum & incolumem venisse.

Præceptum V.

Verbum substantiuum non solum ante, sed etiam post se nominatiuum petit: vt, Parsimonia est magnum vectigal. Auus tuus fuit vir doctus. Verecundia est maximum ornamentum pueritiæ.

Præceptum VI.

Omne verbum personale finiti modi, potest vtrinque habere nominatiuum pertinentem ad eandem rem: vt, Hic vocatur Paulus. Ille viuit miserrimus. Boni moriuntur læti.

Præceptum VII.

Quotiescunque duo nomina substantiua, ad res diuersas pertinentia, in oratione ponuntur sine coniunctione, alterum erit genitiui casus: vt, Libertus Pompeij. Epistola Ciceronis, carmẽ Virgilij.

Præceptum VIII.

Verbum actiuum post se accusandi casum postulat: vt, Pueri ingenui amant literas. Frater tuus legit Ciceronem diligenter.

Præceptum IX.

Verbum passiuum post se ablatiuum desiderat, cum præpositione a vel ab: vt, Literæ amantur a pueris ingenuis. Cicero legitur à fratre tuo diligenter.

Præceptum X.

Quoduis verbum admittit præpositionem cum suo casu: vt, Fui in templo. Eo in gymnasium. Sedeo in scamno.

Præceptum XI.

Omne verbum, & multa nomina datiuum habere possunt eius rei, cui damnum aliquod, vel commodum datur: vt, Laboras alijs, mihi soli es ociosus. Catilina fuit perniciosus reipublicæ. Senes non sibi, sed filijs aut nepotibus arbores serunt.

Præceptum XII.

Temporis continuatio in accusatiuo, vel ablatiuo ponitur, frequentius tamen in accusatiuo: vt, Pater tuus vixit quinquaginta annos, vel quinquaginta annis. Dedi operam Diomedi tres annos, vel tribus annis. Scripsi duas horas, vel duabus horis.

Præceptum XIII.

Cuicunque verbo potest addi ablatiuus significans PRETIVM: vt, Emi librum decem denarijs. Vendidisti atramentarium tribus sestertijs. Vel INSTRVMENTVM; vt, Scribo calamo. Percutior ferula. Vel CAVSAM: vt, Seruus tuus interiit fame. Tabesco dolore.

Præceptum XIIII.

Gerundia, Supina, & Participia postulant post se casus verborum, à quibus oriuntur: vt, Scribo literas. Tempus est scribendi literas. Eo scriptum literas. sum scripturus literas.

DE GENERIBVS NOMINVM,
quæ ex significatione cognoscuntur.

Vt vir, Cato, leo. Quæ maribus solùm tribuuntur mascula sunto.
Mascula censentur specie depicta virili:
Vt Mars, Boreas. Et quibus appositum tantùm tribuisse virile
Credibile est veteres, latro ceu, præsul, & hospes.

NOMINVM genus partim ex significatione, partim ex positione, partim ex assidua & diligente autorum lectione cognoscitur: sint enim quædam, quorum genere variè pro suo arbitratu vtuntur scriptores, quæ veteres incerti generis appellant. Ciceronis ętate genus masculinum Virile, fœmininum verò muliebre dicebatur. Quintilianus, & qui post eum scripserunt, ferè masculinum, & fœmininum appellant: qua de re, & cæterorum generum appellationibus supra dictum est. Primo versiculo continentur quàm plurima nomina, de quibus nonnulli Grammatici dispersè, ac multis locis egerunt, cuiusmodi sunt scriba, lanista, scurra, rabula, lixa, cacula, nauta, bibliopola, prædo, comedo, consul, tubicen, tibicen, vas vadis, verres, aries, ædilis, præs, Arabs, Thrax, Thryx, Rex, Cilix: omnia denique tum propria, tum appellatiua, quæ marem siue rationis participem, siue expertem significant. Angelorum, dæmonum, deorum, ventorum nomina generis sunt masculini, non quòd mares sint, sed quòd specie quadam & similitudine mares imitentur, vt Raphael, Asmodęus, Pluto, Iapyx. Tertio versiculo complexi sumus ea, quæ plerique existimant esse communia duorum generum: verum cum adiectiuum masculinum duntaxat admittant, potius masculina censenda sunt: qualia sunt homo, fur, latro, pugil, vigil, id est, nocturnus custos, præsul, cocles, eques, exul, & cætera id genus. Quis enim Latinis literis, vel leuissimè tinctus, hominem bonam, aut doctam ausit dicere? Quis duas latrones fuisse in carcerem coniectas? At inquiet aliquis hominem etiam fœminam significare, vt apertissimè docet M. Tullius pro Cluent. Cuius ea stultitia est, vt eam nemo hominem, ea vis, vt nemo fœminam, ea crudelitas, vt nemo matrem appellare possit: & Sulpitius libro quarto ad Ciceronem de Tullia loquens, Quę si hoc tempore, ait, non suum diem obijsset, paucis post annis tamen ei moriendum fuit, quoniam homo nata fuerat. Qui hoc argumento vtuntur, facilè nobis, credo, persuaserint Animal generis esse communis. Cur enim non dicam, id'que bene Latinè, Cuius ea stultitia est, vt eam nemo animal rationis particeps, ea vis, vt nemo fœminam appellare possit? &, Ei moriendum

dum fuit, quoniam animal mortale nata fuerat? Eâdem ratione, vel potius captione, Mancipium & sexcenta alia docebunt esse communia duobus. Si enim ancillam alloquar, Seruiendum tibi est, quoniam mancipium nata es: num male Latinè loquar? non puto. Locus ille Plauti vulgatissimus Cistel.

— intus paueo, & formido foris, ita metus
Nunc vtrobiq; me agitat, illos hominis miserę misereri,

Controuersiam hanc dirimeret, nisi esset corruptus, sic enim habent libri correcti,

Nam & intus paueo, & foris formido, ita nunc
Vtrobiq; me metus agitat, illo sunt homines miserè
Miseri.

Quid ergo Homo generis erit masculini? Ita Phocas nobilis in primis grammaticus sentit, eiusdemq; generis docet esse latro, fur, pręsul, hospes. Audes à Diomedis, Donati, Prisciani sententia discedere? Si non placet Homo, & quæ sunt generis eiusdem masculina appellare, appelles licet communia, sed significatione tantum, quo pacto verisimile est eos intellexisse. At Homo marem & fœminam significat. Non eo inficias, sed cum fœminam significat, appósitum fœmininum non admittit; quod proprium eorum est, quę verè communia duorum generum sunt: ea namque non solum significatione, verum etiam constructione sunt communia: consentiunt enim cum adiectiuis tum masculini, tum fœminini generis, vt recta constructio exigit. Sed de vtrisque paulò post copiosius. Hoc eodem tertio versiculo ijs satisfacies, qui forte obijcient lepus, mus, turtur, & alia eiusdem generis promiscua marem, & fœminam significare.

Fœmineum dices, quod fœmina sola reposcit.	*Vt mulier, Mysis, equa.*
Iungito fœmineis muliebri prædita forma.	*Vt Iris, Syrinx, Alecto.*
Quæq; adiectiuum tantum muliebre requirunt.	*Vt operę, custodiæ.*
Quæ neutro apposito gaudent, neutralia sunto.	*vt animal.*

Deæ, Nymphæ, Furię tum à poetis, tum à pictoribus muliebri forma depinguntur, ob quam causam generis sunt fœminini. Operę, custodiæ, vigiliæ, excubię, etiam cum homines ipsos significant, adiectiuum fœmininum postulant, quarè generis sunt fœminini. Cicero ad Atticum libro primo: Operæ Clodianæ pontes occuparant. Idem ad Quintum Fratrem libro primo: Operas autem suas Clodius confirmat. Traianus ad Plinium libro decimo: Nihil opus est mi Secunde charissime ad continendas custodias plures commilitones conuerti. Bestia, bellua, pecus, pecudis, auis, & quæ sunt generis eiusdem fœminina sunt, quamuis mares etiam significent: bestia enim non minus lupum, equum, leonem, quam lupam, equam, leænam significat. Idem de Epicœnis quę

sunt

sunt generis fœminini, dictum sit, vt vulpes, aquila, noctua, hęc enim adiectiuum fœmininum postulant, quamuis vtrunque sexum significent. Sed dę epicœnis suo loco.

Est commune duûm, sexum quod claudit vtrunque
Articulo gemino veluti, bos, fortis, & hostis.

Nomen commune duorum generum est, quod marem & fœminam ita significat, vt adiectiuo masculino adiungatur cum marem significat, vt ciuis Romanus, affinis meus, cum viros: ciuis Romana, affinis mea, cum fœminas significamus. Cic. pro Cornel. Sacerdotem illam ciuem Romanam factam non esse. Idem post red. in Senatu. Tu affinem tuam, filiam meam superbissimis & crudelissimis verbis à genibus tuis repulisti. Veteres aliquando abutuntur hoc nomine, quæ sunt incerti generis, communia duorum generum appellantes. Probus lib. 1. ait nomina quintæ declinationis esse fœminini generis, Excepto, inquit, vno communi duorum generum masculini & fœminini hic & hæc dies huius diei. Prisc. lib. 6. Exceptis, inquit, grus, & sus, quæ sola in monosyllabis communia inueniuntur: & paulò inferius hic & hæc sus, suis, grus, gruis. Quę verè communia sunt duorum generum non ita multa sunt, nam præter hæc quæ subijciam, pauca, nisi fallor, reperientur apud autores imitatione dignos, qui nunc extant. Fortassis Probus, Diomedes, Priscianus, alijq́; veteres plura inuenerunt apud scriptores, qui etiam tum extabant.

Antistes, iuuenis, vates, patruelis, & infans,
Affinis, miles, cum ciue, cliente, sacerdos,
Et comes, atque canis, sus, dux, autorq́;, parensq́;,
Municipi, coniux, adolescens, augur adhærent.

Qui plura inuenerit his adiungenda curet, non enim negamus posse nonnulla præterea à diligentibus indagatoribus reperiri. Quintil. lib. 1. cap. 2. Studiorum perniciosissima hostis. Catul. Nuptial. Carm.

Cernitis innuptæ iuuenes?

Pers. Saty. 6. *— age si mihi nulla,*
Iam reliqua ex amitis patruelis, nulla proneptis,
Nulla manet patrui.

Quintil. lib. 6. de peroratione. Tum ille alioqui vir facundus inopinatæ rei causa obmutuit, & infantem suam frigidissime reportauit. Cic. post red. in Senat. Tu affinem tuam, &c. Ouid. ep. 11. Et rudis ad partus, & noua miles eram. Quod fortasse non leges alibi cum adiectiuo fœminino iunctum.

Horat.

Horat. 2. Carm. Ode 18. Nec Laconicas mihi
Trahunt honestæ purpuras clientes.

Valer. Max. lib. 5. c. 1. Liberalitati quas aptiores comites quàm humanitatem & clementiam dederim? Portius Latro in Declam. in Catil. Imbuti flagitijs ac consuetudine scelerum sempiterna comite, & genitrice pessimarum cupiditatum. Cic. 2 Acad. Ego verò ipse & magnus quidem sum opinator, non enim sum sapiens, & meas cogitationes sic dirigo, non ad illam paruam Cynosuram,
Qua fidunt duce nocturna Phœnices in alto, Vt ait Aratus.

Ouid. 4. Fast. Optima tu proprij nominis autor eris.

Idem 8. Met. Quo fugis, exclamat, meritorum autore relicta?

Plin. lib. 35. cap. 11. municipem suam dixit. Terent. And. act. 3. sc. 2.
Cumq; huic veritus est optumæ adolescenti facere iniuriam.

Augur tam rarum est, quàm Miles. Stat. 9. Theb.
— simq; augur cassa futuri.

Cæterorum exempla, quoniam facilè inueniuntur, non putauimus adhibenda. Lucan. lib. 10. Iudex genere muliebri vsus est de Cleopatra loquens,
Et sumus, vt fatear, tam sæua iudice sontes.

Vigil cum nocturnum custodem significat, substantiuum planè est, & virile, iungitur enim cum adiectiuis masculinis tantum. cum vero vigilantem significat, more adiectiuorum in, Is, syllabam exeuntium cum substantiuis tam masculini, quàm fœminini generis iungitur: hinc animus vigil, custos vigil, custodia vigil, flamma, auris, febris, apud poëtas. Peruigil ex eo compositum etiam iungitur vtrique generi; vnde ignis, custodia peruigil apud eosdem poëtas. Itaque instar adiectiuorum communia sunt duorum generum. A, litera terminata, quæ à verbis oriuntur, ut auriga, homicida, parricida, transfuga, aduena, conuiua, agricola, & id genus alia docent Grammatici esse generis communis, quæ quidem nondũ, quod meminerim, cum fœminino adiectiuo iuncta inueni, præter vnum apud Pomponium autorem vetustissimum, qui à Prisciano lib. 5. citatur, Conueni, inquit, omnes conuiuas meas. Nemo, genere fœminino reperitur apud Plaut. Mercat.
De lanificio neminem metuo vna ætate quæ sit:

Titinnius apud Priscian. lib. 6. neminem bonam dixit,
Quod rogas neminem decet bonam. Quid si prisci illi Latini eodem modo Hominem bonam dixerũt? Si vera sunt quæ diximus, homo, latro, fur, exul, præsul, pugil, cocles, eques, hæres, hospes, testis, iuuenis, infans, princeps, generis sunt masculini: quod si quis ea apud probatos scriptores cum fœminino adiectiuo copulata legerit, fieri enim potest, vt aliqua reperiantur, superioribus adiungat. Interim dicam duas fœminas fures in vincula fuisse coniectas, & cætera eodem modo: non enim significatio sola, aut nomen substantiuum substantiuo additum genus commune indicat. Nec enim ex illo Terentiano loco Eunuch.
Si qua habitior paulo, pugilem esse aiunt.

Colligi

Colligi potest pugil esse generis communis: siquidem potuisset etiam dicere gladiatorem esse aiunt, aut lanistam, aut centurionem. Neque hæc quæ subijciam docent hæres, fur, princeps, hospes, vindex, iudex, communia esse duorum generum. Cic. 3. Ver. Testamento fecit hæredem filiam. Plaut. Pœ. Fures estis ambæ. Potuisset enim eodem modo dicere Mancipia estis ambæ. Plin. lib 8 cap. 32. Quasdam nos principes fœminas scimus omnibus diebus carnem eam degustare solitas, & longo æuo caruisse febribus. Lucan. lib. 5.

— secretaq; rerum
Hospes in externis audiuit Curia tectis.

Cic. 2. Off. Orationis indicem vocem habemus. Plin. lib. 8. cap. 16. Leonum animi index cauda. Cic. 3. de Legibus. Habeat sanè populus tabellam, quasi vindicem libertatis. Princeps interdum est adiectiuum omnis generis, sed hîc de substantiuis agimus. Quæ cum ita sint, fallax & captiosum est illud argumentandi genus, homo marem & fœminam significat, est igitur generis communis: addendum namq; fuit, & iungitur cum adiectiuo masculino, cum marem: & cum fœminino, cum fœminam significat: Nam si id concedamus, necessario concedendum erit omnia Epicœna esse communis generis, cum vtrunq; sexum significent, Adiectiua quæ in Is, syllabam exeunt, si substantiua masculini & fœminini generis admittant, vt fortis, grauis: item comparatiua in Or, inter communia duorum generum numerantur. Varro in libris de Analog. genera nominum articulis solet definire, ne mireris commune duorum à nobis appellatum, cui articuli hic & hæc præponuntur. Scio quosdam hoc genus definitionis fastidire. De genere Epicœno siue Promiscuo postremo loco dicendum est, cuius rei causam ibidem exponemus.

Vt prudens, felix. Est cõmune trium, generi quod conuenit omni.

Huc tantum spectant nomina adiectiua, quæ vna positione contenta sunt, vt fœlix, velox, amans, docens, nequam, frugi, nihili, præsto, quorum quatuor postrema non inclinantur in casus, sicuti numeralia à quatuor vsque ad centum, hæc enim omni generi conueniunt, vnde à veteribus grammaticis hoc genus, Omne, dicitur: & proximum, de quo modo egimus Commune: quarè frequentissimè loquuntur sic, Felix est omnis generis: Ciuis est generis communis. Probus lib. 2. siue de catholicis nominum (sic enim veteres præcepta vniuersalia siue perpetualia, vt in Latinum conuertit Quintilianus lib. 1. cap. 13. appellabant) ait Verna, & aduena esse omnis generis: dicimus enim, inquit ille, verna puer, verna puella, verna mancipium: quo argumento scurra, lixa, nauta, & alia quàm plurima eiusdem erunt generis: nam substantiua nomina generis masculini, ex quibus fœminina non oriuntur, omnibus generibus hoc modo adiungi possunt. Cur enim non dicam uidisse me puerum scurram, puellam scurram, & mancipium scurram?

At si

At si masculinum ex se facit fœmininum, aliter loquar, dicam enim puerum pedisequum, puellam vero pedisequam: nam pedisequus ex se facit pedisequam, vt Rex Reginam, magister, magistram. Iudex comes, ruricola, alienigena, indigena, testis, autor, quamuis cum neutris iuncta reperiantur, non ideo tamen adiectiua omnis generis censenda sunt, cum plane sint substantiua, figuratéq; neutris adiungantur.

Lucanus lib. 1. Credidimus fatis, vtendum est iudice bello.

Idem 5. Si fortuna feret, rerum nos summa sequetur,
Imperiumq; comes.

Ouid. 4. Trist. Tempore ruricolæ patiens fit taurus aratri.

Gel. lib. 1. c. 24. Neque vino alienigena, sed patrio vsuros. Plin. lib. 14. c. 6. Dixisse hospiti de indigena vino. Horat. 4. Carm ode 4.
Testis Metaurum flumen, & Asdrubal.

Verg. 10. Italiam petiit fatis autoribus; esto.

Sunt quædam omnis generis, quæ nominandi, accusandi, atque vocandi casibus neutris numeri pluralis carent, qualia sunt diues, pauper, locuples, vber, memor, superstes, sospes, ales, teres, (nam Teretia, quo Gellius est vsus, parum vsitatum est) ex quinque primis fiunt comparatiua diuitior, pauperior: è nonnullis etiam superlatiua pauperrimus, locupletissimus, vberrimus, id quod plane docet adiectiua esse. Dis etiam adiectiuum est, vnde ditia regna, & comparatiuum ditior, & superlatiuum ditissimus, Valer. lib. 2. Diues & præpotens naturæ regnum scrutatus. &c. Ouid. 2. Trist.
Diuitis ingenij est ingentia Cæsaris acta Scribere.

Horatius. 2. Epistо. Sub paupere tecto. Verg. 9.
Nulla dies vnquam memori vos eximet æuo.

Idem 4. Aen. — tum si quod non æquo fœdere amantes
Curæ numen habet iustumq; memorq; precatur.

Ouid. Post mea mansurum fata superstes opus. Iuuenal satyr. 13.
Depositum tibi sospes erit.

Huc pertinent composita ex nomine Color. Plin. lib. 10. cap. 52. Intus omne opum volucrum bicolor. Idem lib. 19. c. 1. litora versicoloria dixit. Et nomina patria in As, vt Arpinas, Capenas, Priuernas. Liu. 5. ab vrb. Corneliis Ealiscum bellum, Valerio ac Seruilio Capenas sorte euenit. Idem li. 8. Eodem anno Priuernas bellum initum est. Composita ex Decus & Corpus non ausi sumus addere, cū incerta sit eorum positio potiusq; videantur in, IS, & E, quam in or, syllabam exire. Nonius Marcellus, Indecoris, inquit, pro indecora; Accius Athamante,
Cuius sit vita indecoris, mortem fugere turpe haud conuenit.

Neque, vt arbitror, facilè inuenies bicorpor, tricorpor, indecor: vnde itaque fiat obliqui bicorporis, tricorporis, & indecores numero multitudinis quo Vergilius vtitur incertum est. Priscianus lib. 5. ait hæc, or, syllaba terminari. &

Pro-

Probus Institutis artium, Quàsi, inquit, constat pyrrichio, vt Tullius,

Nam quasi hos sibi dedecor ingenuere parentes:

qui versus cum ignoremus vnde sumptus sit, hæc in incerto relicta sunt. Adiectiua quæ diuersas habent formas, ad diuersas præceptiones spectant, vt Bonus, a, um: breuis & breue.

Vt October, Tagus Pro maribus pugnant menses, fluuijq; minaces.

Veteres Istrum, Rhenum, Metaurum, Rhodanum, Iberum, nominandi casu pro Ister, Rhenus, Metaurus, Rhodanus, Iberus dicebant, dummodo sequeretur nomen, Flumen, vnde est illud Horatij 4. Carm. Ode 4.

Testis Metaurum flumen & Asdrubal.

& Arte poëtica. Aut flumen Rhenum, aut pluuius describitur arcus.

Vide Priscianum lib. 5. Iader neutrum est, quod suo loco inuenies. Sunt nonnulla etiam fœminina, de quibus post.

Vt Cyprus, Carthago Aegyptus, Pistris, Aeneis Insula fœminea, Vrbs, Regio, cũ Naue Poësis

Quædam, vt duos habent exitus, ita modo fœminini, modo neutri generis reperiuntur, cuiusmodi sunt Saguntus Saguntum, Ilios Ilion siue Ilium. Lesbos Lesbon, Abidos Abidon. Silius lib. 2. — & totam soliti spectare Saguntum. Idem lib. 17. Quid vos, queis claro deletum est Marte Saguntum. Exhorter? Ouid. 14. Met. — postquam alta cremata est

Ilios, & Danaas pauerunt Pergama flammas.

Virg. 3. Aen. — ceciditq; superbum Ilium.

Valer. Flac. Argon. 1. — dirimiq; procul non æquore visa,

Cœperat à gemina discedere Sestos Abydo.

Virg. 1. Georg. Pontus & ostriferi fauces tentantur Abydi.

Ouid. 10. Met. Et Mytilenei potiuntur littore Lesbi.

Zeugma, Reate, Sutul, Argos, Tibur, Nepete, Prœneste, Cære neutra sunt: de quibus suo loco. Nomina fabularum, si quando reperiuntur generis masculini, tunc non fabulæ, sed personæ habetur ratio. Suet. in Octauio c. 85. Quærentibusq; amicis quid nam Aiax ageret, respondit Aiacem suum in spongiam incubuisse.

Iuuen. Sat. 1. Scriptus & in tergo nec dum finitus Orestes.

Vt pinus, cupressus. Fœminea est arbor. Folijs oleaster amarus
Mas est. Hoc acer, atque siler, cum subere, robur.

Arborum nomina generis sunt fœminini, vt pinaster. Plin. lib. 16. cap. 10. Pinaster nihil aliud est, quam pinus syluestris mira altitudine, & à medio ramosa, sicut pinus in vertice: copiosiorem dat hæc resinam, quo dicemus modo. Suber

neutrum

neutrum est tantùm. Idem lib. 17. cap. 24. Excepto subere, quod sic etiam iuuatur. Idem lib. 16. cap. 25. Serotino autem germine malus tardissimo suber, dixit, non tardissimus suber, vt quidam legerunt: ex quo loco docebant suber esse masculini generis. Itaque ex hoc loco non intelligitur cuius sit generis, cùm Tardissimo cum nomine Germine congruat. Spinus putat Seruius generis esse masculini, sed nullius id testimonio confirmat. Platanon locus est platanis consitus, non ipsa platanus: itaque non est huius loci. Thus puto & arborem ipsam, & lacrymam posse appellari. Plinius arborem thuris solet vocare ea figura, qua Cicero arborem fici ficum ipsam appellauit. Sed cum lib. 12. c. 17. ita scripserit, Cibos Sabęi coquunt ligno thuris, alij myrrhę. & eodem lib. cap. 14. Virgis etiam thuris ad nos commeantibus, quibus credi potest, matrem quoque teretem enodi fruticare trunco: etiam arborem ipsam videtur thus appellasse: de cuius genere nihil adhuc legi. Libanus arbor thuris apud Gręcos masculinum est ὁ λίβανος apud Pindarum & Euripidem etiam fœmininum inuenitur, vide Fauorinū. Non videtur hoc nomen fuisse in vsu apud veteres Latinos. Pinus, cupressus, platanus, & alia quędam etiam masculina fuerunt priscis temporibus. Dumus non huc spectat, humilior est enim, quam vt inter arbores numerandus sit.

Vm neutris iunges. Hominum si propria demas.

Hæc præceptio quamuis propriè ad positionem spectet, hîc tamē apponenda fuit, vt nonnulla exciperemus, quæ superioribus præceptis aduersabantur: nam mancipium, iumentum, & alia eiusdem generis marem & fœminam significant, quæ tamen neutra sunt. Item nomina vrbium, vt Dyrrhachium, Saguntum: arborum, vt Laburnum, ligustrum, buxum. Cic. pro Plan. Dyrrhachium, quod erat in fide mea, petere contendi. Liu. lib. 1. Dec. 3. Hannibal Sagunto capto, Carthaginem nouam in hyberna concesserat. Ibid. Iam Saguntum summa vi oppugnabatur. Plin. lib. 16. cap. 18. Ligustra tesseris vtilissima. Ouid. in descriptione cuiusdam fontis,

Nec desunt folijs buxum, fragilesq́, myricę,
Nec tenues Cytisi, cultaq́, pinus abest.

Vbi buxum apertissimè arborem non lignum, materiamq́, significat, vt vult Priscianus lib. 5. Omnia denique, Vm, syllaba finita neutra sunt, præter propria virorum, vt Dinacium, Pęgnium: & fœminarum vt Glycerium, Phanium. Siquis institerit Animal, & Pecus, pecoris, significare marem & fœminam, & tamen nulla pręceptione fuisse excepta. ne tempus in re futili conteras, hoc versiculo te poteris defendere,

Quę neutro apposito gaudent, neutralia sunto.

hęc enim & similia cum appositum neutrum tantum admittant, neutra necessario sunt, quamuis vtrumq́, sexum amplectantur. Dicet fortasse aliquis, Ergo Lupus, Humor erunt neutra, gaudent enim appositis neutris. Virg. Triste lupus stabulis.

id m

idem Dulce satis humor. Responde, hæc & quæ sunt generis eiusdem ad figuratam constructionem spectare, de qua suo loco, est enim hellenismus: siquidem Græci neutra adiectiua etiam cum masculinis & fœmininis substantiuis iungunt. Vide Budæum in Comm. linguæ Græcæ.

Vt Bactra, fusa. A, plurale genus neutrum sibi poscit vbique:
Vt Puteoli, liberi. Nomen in I, maribus, si sit plurale reserua.

Nomina multitudinis A, litera terminata cuiuscunque sint significationis neutra sunt, vt Ecbatana, arma, Buccolica. I, verò finita masculina sunt, vt liberi, quod vtrunque sexum significat: item vrbium nomina, vt Philippi, Ouid. 13. Met.

Emathijq; iterum maduerunt cæde Philippi.

Cicero 7. Verr. Adsunt Puteoli toti. Proximi tres versiculi superiores non solum exceptionis, sed etiam præceptionis partes agunt, omnia enim quæ in VM, I, A, exeunt, dummodo I, A, litera finita pluralia sint, cuiusque modi sint, huc spectant.

Trade notas neutri: & vocem pro nomine sumptam:
Et verbum quoduis nuda pro voce repostum.

Elementorum nomina ferè neutra sunt, interdum etiam fœminina, Quintil. lib. 1. cap. 7. Immunis, illud, N, quod veritas exigit sequentis syllabæ sono iunctum, M, gemina commutatur. Verba, & cæteræ orationis partes positæ loco nominis, neutri generis sunt. Cic. ad Att. 13. Quam turpis est assentatio, cum viuere ipsum turpe sit nobis. Martialis lib. 5. in Posthumum.

Cras te victurum, cras dicis Posthume semper.
Dic mihi cras istud Posthume quando venit?

Cum excluso omni sensu dictiones pro semetipsis ponuntur, sunt generis neutri, vt Lux est monosyllabum, Dies est dissyllabum. Sæpe tamen autores rationem habent significationis. Quint. lib 1. cap. 5. Ne miremur quod ab antiquorum plerisque Aenea & Anchisa sit dictus.

De generibus nominum, quæ ex positione cognoscuntur.

Fœmineum, A, primæ est, veluti panthera, sagitta.

Positionem solet Quintilianus appellare, quam Grammatici terminationem vocant lib. 1. capite 5. Inde Castorem media syllaba producta pronunciarunt, quia hoc omnibus nostris nominibus accidebat, quorum prima positio in

easdem

easdem quas Castor literas exit. Idem in eodem cap.4. Nec statim diligentem putabo, qui promiscua, quæ & Epicœna dicuntur ostenderit, in quibus sexus vterque per alterum apparet, aut quæ fœminina positione mares, aut neutrali fœminas significant, qualia sunt Murena, Glycerium. Cœlius Ciceroni lib.8. de pantheris agens. Quas, inquit, ipsas Curio mihi & alias Africanas decem donauit. Ouid.3. Met. Pictarumq; iacent fera corpora pantherarum. quarum mares, vt Plin. docet lib.8. cap.17 pardi appellantur. Pantheras, inquit, nunc Varias, & pardos, qui mares sunt appellant.

Adria mas esto, cui iunge cometa, planeta.
Hic mamona petit. Pascha hoc, cui iungito manna.

Adria virile est cum mare Venetum, vt nunc loquimur, significat: cum verò vrbem, muliebre. Mamona, pascha, manna cum peregrina sint, & à Latina lingua aliena non expectabis à nobis veterum Romanorum exempla. Man & phásse, vel pésach, vt modo Hebræi pronunciant, Hebræa sunt, vnde Chaldæi manna & pascha fecerunt. Vtrumque apud vtrosque masculinum est non neutrum: neque enim fieri potest, cum vtraque lingua neutrum genus ignoret. Ex cap. 12. & 16 Exodi, & 8. Deuter. intelliges apud Hebræos & Chaldæos rem ita se habere. Apud Græcos tamen & Latinos vtrunque neutrum est, quod in iisdem locis inuenies. Manna tamen dum micas thuris concussu elisas significat muliebre est. Plin. lib.12. cap.14. Micas concussu elisas mannam vocamus. Si esset neutrum manna dixisset, cum neutrum tres casus habeat similes. Idem libro 29 cap.6.. Addito foeniculi succo ad cyathum vnum, & thuris manna vna. Dioscor. lib.1. c.84. μάννα δὲ λιβάνου δόκιμός ἐστιν ἡ λευκὴ καὶ καθαρά. vbi λιβάνου non Libanum montem, sed thus significat, vide Matthiolum in eundem Dioscoridem. Hoc nomine & genere quidam rorem Syriacum etiam appellant. Mamon & Mamona Græce μαμωνᾶς; vnico, m, (sic enim in correctis libris Chaldaicis, & Græcis est) masculini generis est priorem vocem inuenies Gen. 37. Exodi 18. & 21. & 35. posteriorem apud Diuum Matthæum cap. 6. & Lucam cap.16. Penultima longa est apud Syros & Græcos, vide Suidam; quo nomine diuitiæ appellantur, & vt placet quibusdam, dicitur etiam dæmon, cuius partes sunt miseros mortalium animos auaritiæ facibus inflammare. Tertulianus mamonas Græcorum more recto casu solet dicere contra Martionem libro 4. Et creator enim dominus, quia Deus: & vtique magis dominus quam mamonas. Ibidem sępe mamonam accusandi casu vsurpat, Si ergo hęc non cadunt in creatorem, sed in Mamonam & cæt. & irridebant denique pharisæi pecuniæ cupidi quod intellixissent, scilicet mamona de nummo dictum. Ibidem. Duos enim dominos nominauit Deum & mamonam, creatorem & nummum.

D. Ambrosius in D. Lucam, Pulchrè autem iniquum mamonam dixit, quia varijs diuitiarum illecebris nostrę auaritię tentabat affectus, vt velicmus serui re diuitijs, Si neutrum esset mamona casu accusandi dixissent. Pascha quidam à verbo Gręco πάσχω quod pati significat deduxerunt, vnde ad tertiam declinationem spectare more Græcorum in, A, exeuntium crediderunt: cum non passionē sed transitum significet à verbo Hebręo, pasach, quod transire significat. Vide D. Hieronymum tomo 4. de celebratione paschæ.

Nomen in, A, ternæ neutrum est, ceu stigma, toreuma,
E, Latiale petit neutrum, velut acre, monile.
Fœmineum est aloë, Rodopeq́;, & cætera Græca.

E, litera finita, si sint Latina, neutra sunt, & tertiæ declinationis: sin Græca, primæ sunt declinationis, & generis fœmini. Cete, Tempe, & mele, quod rarius est, neutra sunt, & pluralis numeri, à Græcis κήτεα τέμπεα μέλεα Vnde κήτη τέμπη μέλη facta sunt duabus vocalibus in vnam contractis. Mille substantiuum neutrum est, quod pluraliter declinatur millia, millium. &c. Mille adiectiuum est omnis generis, neque declinatur.

Vt sinapi, vt pugio, I, neutris tribue, O, maribus finita dabuntur.
Vt lectio, oratio. Est, Io, fœmineum, fuerit si corporis expers:
Cui caro iungatur, cœnatio, portio, quodq́ue
Vt dulcedo, imago. Desinit in Do, Go. Neutris adscribito pondo.
Harpago, cudo, ordo mas, vdo, cardo, ligoq́;.

Sinapi, gummi neutra sunt: at sinapis gummis fœminina. Columel. lib. 10. Seq; lacessenti fletum factura sinapis. Idem lib. 12. c. 50 Existimaruntq́, satius esse noua dolia liquida gummi perluere. Frugi, & Nihil, ait Probus esse omnis generis: Priscianus addit Nauci, Mancipi quæ aptota à grammaticis appellantur, hoc est, sine casibus: alij putant casus esse obliquos figurateq́, iungi cum omnibus casibus & generibus, vide Priscian. lib. 5. & 6. Io literis finita quę rem incorpoream significāt, item verbalia, fœminina sunt, vt quęstio reprehensio: quæ vero rem corpoream significant masculina sunt: vt pugio, vnio, hoc est margarita: nam vnio, idest, concordia non est cur doceantur pueri fœmininum esse, cū apud veteres minimè reperiatur. Pondo non declinatus, significat libram: aliquando pondus, vnde Liuius 4. ab Vrbe scribit coronam auream librę pondo Ioui dicatam fuisse. Cardo apud priscos etiam fœmininum fuit. ἅρπαξ ἅρπαγος mediam corripit, vide 2. lib. Epigram. εἰς ἅρπαγας vnde verbum harpago, hoc est, rapio, & nomen harpago penultimam corripiunt, quantum hac coniectura assequi possum, quantumq́, ex Plautina licentia potui colligere: nam verbo harpagendi,

&

& in Aularia, & in Pseudolo vtitur. Quod siquid melius alicui occurrerit, libẽtissimo animo amplectemur.

V,c,d,da neutris,velut Id,cum lacte,geluq;.

Alec neutrum est, vt docet Nonius Marcel. his testimoniis Plaut Aulul.

Qui mihi olera cruda ponunt, alec denunt.

Horat. 2. Serm. saty. 4. — ego fecem primus & alec inueni.

Locus Plinij corruptus lib. 31. cap. 8. in causa fuit, vt quidam existimarent esse generis fœmini, vbi non Alec, sed Alex sic legendum est, Sed vitium huius alex imperfecta, nec colata fex Neque illud Martialis lib. 11. ad rem facit.

Cui portat gaudens ancilla paropside rubra

Alecem, sed quam protinus ipsa voret: nam Alecem à nominatiuo Alex dixit. Plin. lib. 32. c. 10. vbi de medicina piscium agit, Alex, inquit, deserue facta [illegible] scabritiam tollit: apud quem Alex, vt ex hoc, & superiore loco intelligimus, tum piscem, tum vitium muriæ significat.

L,T,sit neutrum. Hic mugil,sal,solq; reposcunt. *Vt tribunal caput.*

Huius loci sunt frit, git, occiput, sinciput. Sal neutro genere, Verrio Flacco etiam placuit, vt Carisius lib. 9 docet.

An,In,On,mas. Hæc sindon,& suauis aëdon. *vt pæã, delphin, agõ.*
Queis adde alcyonem. Neutris da cuncta secundæ. *Vt Ilion, Pelion.*

Python, draco, quem dicitur Apollo sagitis confixisse, tantum est generis masculini: neque ex versu Tibulli lib. 2.

Delos, vbi nunc Phœbe tua est vbi Delphica Pytho? doceri potest esse generis fœminini: cum Pytho, non Python scribatur, quod nomen est vrbis vbi ipse draco interfectus est. Quod si in aliquo libro Python per literam, n, scribatur, nihil te moueat: nã vrbs ipsa & Pytho & Python dicta est vt Eustathius autor est in Iliad. quæ postea Delphis appellata est, & gens Delphi: idem in 11 Odyss. rursus ait vtroque modo fuisse dictam. Pytho in carmine Tibulli vrbem non draconem significare, non solum ex ipsa elegia, sed etiam ex eodem ipso versu apertissimè intelligitur. Aëdon, hoc est, luscinia, tam apud Græcos, quam apud nostros fœminini num est, Arist. de hist. animal. lib 5. cap 9. & lib. 9. cap. 49. Seneca in Octauia.

Quis mea dignè deflere potest
Mala? quæ lacrymis nostris questus
Reddet aëdon?

Alcyon Latinè Alcedo apud vtrosque fœminin m est. Arist. de hist. anim. lib. 5. cap. 8. & lib. 9. cap. 14. Verg. 1. Georg.

Non tepidum ad solem pennas in littore pandunt
Dilectę Thetidi alcyones.

Propertius lib. 1. Non ego desertas alloquar alcyonas.
Mares alcyonum, ait Eustathius in 9. Iliad. τοὺς κηρύλλους à Pausania vocari, qui cum senuerint à fœminis gestantur. Ibidem docet alcyon sine aspiratione scribendum. Seruius putat esse commune duobus; quod tamen non probat. Item Alcyone mulierem significare, cum etiam auem significet. Stat. lib. 9.

Alcyone deserta gemit, cum pignora sæuus
Auster, & algentes rapuit Thetis inuida nidos.

Icon iconis fœmininum est, quod apud Latinos vix inuenies. Quę in, On, syllabam exeunt secundæ declinationis, neutra sunt, vt barbiton, quod semper hac positione neutrum est. vide Athenæum lib. 3. & Pollucem lib. 4 c. 9. Barbitos in suum locum differatur.

Vt carmen, lumen. En dabitur neutris. Sed hymen, ren, mascula sunto,
Et splen, atq; lien, atagen cum pectine, lichen.

Multi grammatici rien addunt, quod tamen nondum apud bonos scriptores legi. Attagen non poterat carmen ingredi nisi altero, t, amisso, & prima correpta.

Postulat, Ar, neutrum, ceu par, cum nectare bacchar.

Par substantiuum neutrum est, adiectiuum omnis generis. Bacchar herba neutrius generis est. Plin. lib. 21. cap 6. Eorum quoque error corrigendus est, qui Bacchar rusticum nardum appellauerunt. Idem in eodem cap. 19. Bacchar in medicinæ vsu aliqui ex nostris perpensam vocant. Vtrobique baccharem dixisset si esset muliebre. Eadem herba etiam baccharis vocatur. Idem lib. 12. cap. 12. Baccharis vocatur nardum rusticum, de quo dicemus inter flores. Lucar auis nusquam apud antiquos, quod sciam, inuenitur.

Vt imber, ver. Er maribus dona. Lauer hoc cum tubere poscit,
Vber, iter, spinter, laser, cicer, atq; papauer.
Ver, siser, atq; piper, cum uerbere, necte cadauer.

Lauer interdum fœmininum est. Plin. lib. 26. cap. 8. Lauer quoque nascens in riuis condita & cocta torminibus medetur. Tuber neutrum est, cum terræ callũ aut tumorem, cum vero arborem significat, fœmininum. Plin. 16. cap. 25. Ab ea proxime florent Armeniaca, dein tuberes, & præcoces, illæ peregrinę, hæ coactę. Tuber pomum eiusdem arboris masculinum est. Suet. in Domitiano, Pridie quam periret, cum oblatos tuberes seruari iussisset, &c. Mart. lib. 13.

Lecta suburbanis mittuntur apyrina ramis,
Et tuberes vernę. quid tibi cum Lybicis?

Vbi vernę substantiuum nomen est à verna vernę, non à uernus, a, um, ut quidam

dam crediderunt. Nam vernas tuberes dixit Martialis ea dicendi forma, qua libro 1. vernas apros: & 3. verna liber.

Debet enim Gallum vincere verna liber.

& 5. Preter libellos vernulas nihil misi. Et 10. lupos vernas. Non itaque dissentire à Suetonio, sed vernas tuberes appellauit in Italia natos, non ex Africa allatos: vnde ipsa arbor à Sexto Papinio in Italiam translata fuerat. Lege Plin. lib. 15. c. 14. Vber hic substantiuum est: nam adiectiuum omnis generis est. Plin. lib. 20. cap. 5. de sisere loquens in eâdem periodo masculino & fœminino vsus est, Hicesius, inquit, ideo stomacho vtile videri dixit, quoniam nemo tres siseres edendo continuaret: esse tamen vtile conualescentibus ad vinum transeuntibus. Verber casu nominandi inusitatum est; sexto casu, verbere vsitatissimum est, & interim genitiuo: numero multitudinis integrum est. Cancer tertiæ declinationis iam exoleuit. Ruder non probatur doctis, sed rudus. Cucumer pro cucumis insolitum videtur. Nondum zingiber, siue zinziber, quod hîc à quibusdam ponitur, apud veteres Latinos legi, sed zimpiberi, siue Singiberi. Plin. lib. 12. cap. 7. Non est huius arboris radix, vt aliqui existimauere, quod vocant zimpiberi alij vero singiberi: apud Dioscorid. lib. 2. σιγγίβερι; dicitur, quod in nonnullis libris. ca. 149. ζιγγίβεϱις legitur: hoc est singiberis, siue zingiberis.

Or, maribus seruit. Muliebris demitur arbor. *Vt dolor, honor.*
Accedunt neutris, cor, ador, cumq; æquore, marmor.
Exigit, Vr, neutrum. Hic furfur, cum vulture, turtur. *Vt fulgur, sulphur.*

Ir syllaba finita significatione genus suum indicant, vt vir, leuir, treuir. Abadir, & Ir quorum illud masculinum, hoc neutrum esse aiunt, sine vlla iactura possunt prætermitti: cum nihil aliud quàm aliorum locum occupent, neque vlli sint vsui. Priscianus neutrum putat declinari: posterius declinauit Carisius. Satur, satura, saturum, cum ternas habeat formas, totidem habebit genera. Furfur etiam numero singulari in vsu est maximè apud Plin. lib. 18. c. 9. Verũ plus retinet in furfure. & lib. 26. c. 2. de mentagra loquens: Descendentem & in colla, pectusq; ac manus, fœdo cutis furfure.

Femineum, As. Neutrum vas vasis, fasq;, nefasq;. *Vt tẽpestas, lãpas.*
Mascula sũt elephas, adamas, as, atque tiaras,
Cum reliquis cunctis, flectit quæ prima Pelasgum. *Vt pharias, mamonas.*

Ceras, Ceradis neutrum, vt aiunt, prætermisi propterea quòd sit inusitatum, Tiaras & reliqua primæ masculina sunt. Verg. 7. — sceptrumq; sacerq; tiaras. Tiara, æ, fœmininum est. Iuue. satyra. 6. — & Phrygia vestitur bucca tiara.

Vt compes, moles. Esto nomen in, Es, muliebre. Sed esto virile
Limes, pes, formes, termes, cum palmite, trames,
Et gurges, merges, poples, cum cespite, vepres,
Et paries, stipesq;, meri nomenq; dici,
Vt aromatites, lebes. His græcum primæ, vel tertiæ iungito nomen,
Hippomanes neutris, panaces, cacoëthes adhærent.

Tudes & ames masculina sunt, vt quibusdam placet, sed nullis testibus id confirmant; Meridies in duas partes sectum est, quia aliter carmen ingredi non poterat: Vepres etiam numero singulari reperitur Colum. libr. 11. c. 3. Hunc veprem manifestum est interimi non posse. Græca primæ vt Bootes aromatites, myrtites, absintites, hyssopites, & multa alia generis eiusdem masculina sunt. Plin. lib. 14. cap. 15. Aromatiten quoque inuenio factitatum. Idem in eodem, Sic fiet & sycites à fisco, quem alij palmi primum, alij cathorchiten vocant. Ibidem, Sed è punicis quod fit, roiten vocant: quæ si neutra essent, vt quidam putauit, accusatiuus similis esset nominatiuo Neque si vinum aromatites, absinthites, hyssopites dicatur, continuo hæc neutra erunt: quemadmodum neque Tagus, Rhodanus, cum flumen Tagus, flumen Rhodanus dicitur. Sunt & Græca tertiæ declinationis quibus vtuntur Latini masculina, vt magnes, lebes, tapes, præter hippomanes, & panaces, & cacoëthes quæ neutra sunt. Plin. lib. 5. cap. 4. Panaces ipso nomine omnium malorum remedia promittit, numerosum, & Dijs inuentoribus ascriptum. Sola chophanes his tribus addi potest.

Vt nauis, clauis. Is dato fœmineis. Maribus da piscis, aqualis,
Anguis, tum fustis, tum callis, follis, & ensis,
Mensis cum vecti, torris, glis, postis, & orbis,
Et sanguis, cenchris, collis, cum vomere, cassis,
Mugilis, atque lapis, vermis, cum fasce, canalis,
Vngnis, tum cucumis, tum caulis, puluis, & axis,
Vt vigessis centussis, N I S, quoque finitum, cen panis, & asse creata.

Amnis, canalis, cinis apud priscos etiam fœminina fuerunt, quorum postremũ Cæsar, & Catullus, vt refert Nonius Marcel. conati sunt reuocare, sed parum feliciter eorum conatus cessit. Anguis rarò admodum reperitur fœmininum. Vale. Max. lib. 4. Subitò ab vna parte aræ prolapsam anguem prospexit. In eodem masculino vsus est. Angues duo ex occulto prolapsi: sic enim habent correcti libri. Cenchris serpens masculini generis est, Lucan. lib. 9.

Et semper recto lapsurus limite cenchris.

Cen-

Cenchris, idis, auis fœm. vide Plin. lib. 3. cap. vltimo. Cassis hoc est rete vsitatius est numero multitudinis, Verg. 4. Georg. — aut inuisa Mineruæ.

In foribus laxos suspendit aranea casses. Seneca Agam. etiam singulari est vsus. At ille vt hispidus, sylvis aper,

Cum casse vinctus tentat egressus tamen.

Sentis ferè numero plurali reperitur. Colu. lib. 6. c. 3. Liberantur arua sentibus, qui æstiuo tempore per Caniculæ ortum recisi, &c. Idē lib. 11. c. 3. singulari vsus est, Nos sentem canis appellamus. Pollis Phocas masculinum, Carisius fœm. esse existimat: Cæsar & Probus quibus potius accedendum est, pollen, pollinis neutro genere declinant. Vide Prisci. lib. 6. Delphis etiam à quibusdam additur, sed Delphin & delphinus ferè à Latinis vsurpantur. Alcyonis, alij commune duorum generum, alij incerti generis tradunt esse, auemq; alcyonem siue alcedinem significare. Verum alcyonides numero multitudinis non alciones sunt, sed dies quibus ipsæ alcyones nidos faciunt, oua pariunt, pullosq; educant Arist. lib. 5. c. 8. de hist. anim. ἀλκυονείους ἡμέρας, καὶ ἀλκυονίδας *vocat, vnde mutuatus est Plinius, quæ lib. 10. c. 33. de alcyonibus scripsit. Fœtificant, inquit, bruma, qui dies alcyonides vocantur: faciunt septem ante brumam diebus nidos, & totidem sequentibus pariunt. Hos dies M. Varro, lib. 5. de lingua Latin. ait alcyonios appellari. Suidas ait Alicyonidem fuisse matrem Alcyonis* ἀλκυονὶς καὶ ἀλκυονίτις; τῆς ἀλκυόνος μήτηρ. *Magnum Etym. & Phauor. aiunt esse diminutiuum. Quæ cum ita sint fœminini erit tantum. Acinaces per, e, scribendum puto, cum Græcè vbique* ἀκινάκης *scribatur. Sotularis non est apud D. Hieronymum, sed Soccus lib. 1. contra Iouinianum ferè in extremo libro. Et hic soccus, inquit, quem cernitis, videtur vobis nouus & elegans, sed nemo scit præter me, vbi me premat. Othrys mons apud Græcos fœm. est Strab. 9.* τῆς ὄθρυος ὄρους. *A poëtis Latinis masculino genere vsurpatur. Luc. lib. 6.*

Solstitiale caput nemorosus summouet Othrys. *Stat. 1. Achil.*
Iam tristis Pholoë, iam nubilus ingemit Othrys.

Mascula in, Os, sunto. Dos, cos, muliebris & arbos. *Vt ros, flos,*
Da chaos, atq; molos neutris, os, Argos, eposq;
Nomen in, Vs, mas est, seu quartæ, siue secundæ. *Vt sensus rogus.*

Pampinus, intubus, seu intybus non video cur generis sint incerti, cum fœminina nusquam apud classicos reperiantur. Colum. lib. 3. cap. 18. Ex quibus pampini pullulant vel steriles, vel minus feraces, quos rustici vocant racemarios. Plin. proœm. lib. 23. Pampini triti & impositi tumorem omnem siccant, & ca. 1. eiusdem lib. Pampinos quoque eis edendos censent imponendosq;. Idem lib. 19. c. 8. Intubi caule non minus grati. Et lib. 20. cap. 8. iisdem locis inuenies erraticum

intubum, quod in Aegypto cichorium vocant, genere neutro. Arcus etiam cælestis tantum est masculini generis; neque est cur in rebus nullius momenti tempus frustra conteramus.

Porticus, atque tribus, muliebris acusq;, manusq;,
Aluus, humus vannus, colus, Idus, carbasus addes,
Et domus, & ficus pomum: mas morbus habetur.

Acus, i, piscis nomen virile est: cum vero tertiæ declinationis est purgamentum tritici significat, & neutrum est. Varro lib. 3. de Re rust. Acus substernendum gallinis parturientibus. idem etiam aliquando significat quartę declinationis, sed est generis fœmini. Festus, Paleæ etiam quædam de frumento acus dicuntur. Colum. lib. 2. cap. 10. Durissimæ quidem acus resectæ separatæ erunt. Colus apud Catullum & Propertium etiam genere virili inuenitur. Carbasus fœm. est numero singulari. Propert. lib. 4.

Exhibuit viuos carbasus alba focos.

Valer. Max. lib. 1. de Aemylia virgine Vestali, Quum carbasum, quam optimā habebat foculo imposuisset, subito ignis emicuit. Sic enim habent correcti libri, nō Quem, vt quidam legunt: numero multitudinis neutrum est. Ficus morbus semper est generis masculini: Pomum semper fœminini, siue secundæ, siue quartæ declinationis sit: Corn. Cels. lib. 5 cap. 12. Ficus arida decocta. Eodem libr. c. 18. Ficus aridæ quàm pinguissimæ. Plin. libr. 15. cap. 18. frequentissimè, & libr. 23. cap. 7. vicies vt minimum genere fœminino vtitur. Fici maturæ vrinam cient. Siccæ fici stomachum lædunt. Cum ruta coctæ torminibus prosunt. Sic Colum. Varro & quicunque Latinè locuti sunt. Macrob. lib. 3. ca 20. Diuersas ficus diligentiæ suæ more dinumerat. Ibidem Grossi appellantur fici, quæ non maturescunt: non, Qui, vt nonnulli legerunt. Plin. lib. 16 c 25 In ficis mirabiles sunt & aborsus, qui nunquam maturescunt. Quidam hic legerunt, Fici mirabiles sunt & abortiuā qui nunquam maturescunt: sed vitiosè.

Plurima in Os, Gręca Ausonij fecere Latina:
Quę maribus partim, vt prologus, paradisus adhærent.
Partim fœmineis, veluti diphthongus, heremus.

Quidam existimant quæcunque ex his ad nos transeunt pro nostro arbitratu vel masculina, vel fœminina, esse: longè aliter tamen se res habet, nam seruato fere genere græco his Latini vtuntur, sic diphthongus, periodus, arctos, heremus, papyrus & alia huius generis vt apud Græcos, ita apud nostros fœminina sunt. Prologus vero, dialogus, stylus, scyphus, Isthmos, & alia quam plurima masculina sunt. Plin. lib. 4. cap. 11. Alius nanque ibi isthmos angustia simili est eodē

no-

nomine & pari latitudine. Barbitos apud Græcos fœm. est. Strab. libr. 10. ἡ καὶ βάρβιτος, &c. vnde Ouid Nec facit ad lacrymas barbitos vlla meas. Horat. libro 1. Carm. Ode. 32. masculino vsus est. —age dic Latinum

Barbite carmen, Lesbio primum modulate ciui.

Costos apud eosdem mascul. est. Dioscori. lib. 1. c. 15. κόστου διαφέρει ὁ ἀραβικός, Lucan. fœminino genere dixit lib. 9.

Et tamarix non læta comis Eoáque costus. Apud Catullum in Argo naut. legunt quidam, Regia suauis expirans costus odores, Cum hoc modo legendum sit, . — Conspexit lumine virgo

Regia, quam suauis expirans castus odores

Lectulus in molli complexu matris alebat.

Pharos etiam apud illos est mascu. Strabo. lib. 17. ὁ φάρος πύργος &c. apud nostros fœm. Stat. 3. Sylu. trepidis vbi dulcia nautis

Lumine noctiuagæ tollit Pharus æmula lunæ.

Sueto. in Claud. Cæs. 2. Superposuit altissimam turrim in exemplum Alexandrinæ phari. sic enim habent libri correcti, quam lectionem Beroaldus probat. Smaragdus apud vtrosq; virile est, Strab. 16. λέγεται καὶ διότι ὁ σμάραγδος ἐν ϕύλλοις. &c. Plinius lib. 37. cap. 5. frequentissimè masculino vtitur. Idem eodem lib. cap. 1. Indicato, inquit, in Cypro sex aureis denariis smaragdo, in qua fuerat sculpta Amymone; Vbi, in Quo legendum est. ἀλάβαστρος masculinum est Aristoph in Acharn. ἐς τὸν ἀλάβαστρον &c. à Cicerone alabaster dicitur 2. Academ quæst. Quibus etiam alabaster plenus vnguenti putescere videtur. Crystallus, nardus, diametros fœminina sunt. Plin. lib. 36. cap. 9. Coëunt in trāslucidam crystallum. Ibidem crystallum erutam. Ouid. Nec coma vos fallat liquida nitidissima nardo. Columella, Vitruuius, Macrobius vtuntur voce diametros. Columel. libro 5. cap. 2. Esto area rotunda, cuius diametros habeat pedes septuaginta. Vitr. lib. 10. cap. 14. Sint latæ per mediam diametron pedum quaternûm & sextantis. Hæc etiam apud Græcos sunt fœminina. Vide lib. 4. Epigra. εἰς λίθους, & Dioscoridem lib. 1. cap. 6. & 7. διάμετρος fœm. est, lege Archimedem, & Euclidem; cui nomini pleraq; lexica perperam articulum masculinum præfigunt. Horum nonnulla in, um, syllabam exeunt neutro genere, vt crystallum, alabastrum, nardum, costum, exempla passim occurrunt. λήκυθος lecythus fœm. est apud Homerum. 6. Odyss. & Aristophanem frequentissime, maximè in Ranis. & apud Ciceronem ad Atticum lib. 1. Nosti illas ληκύθους. Nondum hoc vocabulum Latina declinatione inueni apud veteres, quo fortasse etiam masculino genere vsi sunt. Paradisus solum genere viili tum Græci, tum nostri vtuntur. Xenoph. in Oeconomico vbi de Cyri hortis agit καὶ τὸν ἐν σάρδεσι παράδεισον ἐπιδεικνύναι αὐτόν. Philon priore libr. allegor. ταῦτά ἐστι τοῦ παραδείσου τὰ φυτά. Gel. lib. 2. ca. 20. Viuaria autem, quæ nunc vulgus dicit sunt, quos παραδείσους Græci appellat. Lactantius libr. 2.

de

de Opificio Dei, Ipsumq́, paradisum igni circumuallauit. Abyssus, synodus, diphthongus, heremus apud Latinos semper sunt substantiua, & fœminini generis: apud Græcos etiam sunt adiectiua, & communis generis more Attico, vnde eis articulus tum masculinus, tum fœmininus præponitur: sed cum substantiuorum naturam induunt, etiam apud eos generis sunt fœminini. Quidam cum in lexicis his uocibus uidissent articulum tum masculini, tum fœminini generis prępositum, arbitrati sunt esse generis communis.

In neurris numera virus, pelagusq́; profundum.

Illud Valerij Flac. lib. 1. — pelagum quantos aperimus in vsus: aut priscum est, aut pelagus, quod verisimilius est, à poëta scriptum fuit. Sexus, i, secundæ declinationis neutro genere dixit Sall. 2. lib. hist. At Metellus in vlteriorem Hispaniam post annum regressus, magna gloria concurrentium vndique, virile & muliebre sexus per vias & tecta omnium visebantur. Sisenna lib. 4. hist. Tum in muro virile ac muliebre sexus populi multitudine omni collocata. Varro lib. 2. de Anal. Sexus vtrum virile, an muliebre, an neutrum sit, vide Non. Marcel. & Prisc. lib. 5.

Vt pecus, pecoris. Postulat, Vs, neutrum quoties id tertia flectit.
Vt chytropus, tripus. Hic lepus, & mus: pus Græcum, compostaq́; iunges.
Sit tibi fœmineum Lagopus herba, volucris
Est muliebre palus, subscus pulcherrima virtus,
Seruitus, iuuentus, senectus. Atque salus, pecudisq́; pecus, quibus additur incus.
Quæque sibi seruus, iuuenisq́;, senexq́; iugarunt.

Ποῦς ποδός, hoc est, pes, virile est, & quę ex eo nascuntur, vt chytropus secunda vocali per o, literam, tripus, apus, hoc postremum inquiunt quidam esse generis fœminini, quod confirmat Plinij autoritate lib. 10. cap. 39. Plurimum volant, quæ apodes, quia carent vsu pedum ab alijs cypselli appellantur, hirundinum specie. Sed Plinius relatiuum, Quæ, ad Volucres siue Aues retulit. Sic idem de psittacis loquens eodem lib. cap. 42. Super omnia humanas voces reddunt psittaci quidem, & sermocinantes. India hanc mittit, Imperatores salutat, quæ accipit verba pronuntiat, in vino pręcipuè lasciua: generis esse masculini Apus docet Arist. lib. 9. de hist. Anim. οἱ δὲ ἄποδες, οὓς χαλοῦσί τινες κυψέλλους, *& cęt. Lagopus, nomen herbæ, siue auis, fœmininum est, quamuis ex* πούς *componatur. Mart. lib. 7.*

Si meus aurita gaudet Lagopode Flaccus.

Plin. lib. 10. cap. 48. de Lagopode aue, Non extra terram eam nesci facile, quando nec

do nec viua mansuescit: & corpus occisæ statim madescit. Idem lib. 26. cap. 8. de Logopode herba, Lagopus sistit aluum, è uino pota.

Aes, tibi sit neutrum. Laus, fraus muliebria sunto.
S, dato fœmineis, si consona ponitur ante. *Vt mens, fors.*
Esto virile rudens, fons, pons, seps, lethifer anguis,
Mons, dens, atque chalybs, assis quibus addito partes: *Vt quadrans, triens.*
Et polysyllaba, ps, Forceps dematur adunca. *Vt hydrops, merops.*

Composita ex nomine Dens etiam sunt masculina, vt tridens item bidens cum rusticum instrumentum significat. Forceps fœm. est Ouid. 12. Met.
— quod forcipe curua Cum faber eduxit.
Pers. satyr. 4. — labefactent forcipe adunca.
Frons apud vetustissimos masculinum fuit. Rudens fœmininum.

X, dato fœmineis. Sed Eryx, grex mascula sunto, *Vt sandyx, celox.*
Et spadix, bombyx vermis, cum fornice, phœnix,
Atqne calix, coccyx, & oryx, varixq́; calyxq́;,
Prœterea voluox, quincunx, septunxque deunxque.
Ax, Ex, finitum polysyllabon, esto virile *Vt thorax, pollox.*

Victrix & vltrix numero multitudinis non solùm victrices, vltrices genere muliebri, sed neutro etiam victricia & vltricia pariunt. Virg. 3. Aen.
Res Agamemnonias victriciaq́ arma secutus.
Sil. lib. 2. Ipsa pyram super ingentem stans saucia Dido
Mandabat Tyriis vltricia bella futuris.
Mastix mastigis media producta, (vt docet Eustathius, & multa carmina Homeri) syrinx hoc est fistula, thominx, meninx, iynx, planè sunt Græca & generis fœminini. Pollux lib. 3. c. 8. αἱ δημάστιγες. &c. Suidas μάστιξ δι' ἧς ἵππον πλήττομεν composito vtuntur Latini masculino genere, Homeromastix, Ciceromastix, hoc est, Homeri, Ciceronis flagellum, & obtrectator. Plin. in proœmio Natural. hist. Vt obiter caueam istos Homeromastigas. Pausan. in Phoc. ὁ ἀνὴρ οὗτος συνάγει τοῦ Ὄκνου τὴν θώμιγγα, idest, homo hîc contorquet Ocni funiculum. Hinc arbitror thomix siue tomex, vt plerique scribunt, natum, quo vocabulo vtitur Vitruuius lib. 7. cap. 3. tomice sexto casu, & Plin. lib. 17. cap. 10. Sic & spinas sepis causa serunt, tomice moris spinarum circumlita. & Columel. lib. 12 c. 32. Deinde fasciculos facito, & tomice palmea, aut iuncea ligato. Pallad. lib. 1. cap. 13. Tunc eos catenis ligneis ex iunipero, aut oliua, aut buxo, aut cupresso factis ad contignationem suspendemus, & binas inter eos perticas dirigemus tomicibus alligatas. Hinc apertissimè intelligitur non esse nomen

τομικὴ

τομικὴ *tomice, vt quędam lexica ex loco Vitruuij docent, nam apud Vitruuium ablatiuus tomice est à tomex, vel potius thomice à thomex. Pharinx etiam planè Grecum frequentius fœm. est quam mascu. Spelynx larynx mascul. Hęc omnia & his similia Græcis sunt relinquenda. Bombyx cum materiã significat, vnde vestes bombycinæ fiunt, fœm. est. Pli. lib. 11. c. 23. Assyria tamen bombyce fœminis cedimus. Quod si aliquando pro bombycina veste reperiatur masculinum, non tam materiæ quam vermiculi habita est ratio. Phœnix hic auem significat: nam cum est gentile significationem metiendum est Coccys coccygis auis est quæ Latinè cuculus dicitur. Plin. lib. 10. cap. 9. Ipseq; modico tempore æstatis visus non cernitur postea Arist. lib. 9. de hist. ani.* ὁ δὲ κόκκυξ, *&c. Calyx per y, apud Græcos fœmininum, est, & priorem syllabam habet breuem, vt sæpe in libr. 7. Epigr. inuenies, &* ἰλιάδ. *6. apud nostros masculinum est. Plin. libr. 15. c. 23. Armatum his echinato calyce nullum est: eodem lib. c. 22. Puluinati primum calycis. Voluocis meminit, idem lib. 17. c. vlt. Alij uoluocem appellant animal prę rodens pubescentes vuas: non est itaq; barbarum vt quidam putat. Sandyx, quod ferè omnes grammatici, & lexica masculinum esse docent, fœm. est tam apud Gręcos, quam apud nostros. Galen. extremo lib. de simplicium medicamentorum facultatibus* καιόμενον δὲ ψιμμύθιον εἰς τὴν καλουμένην σάνδυκα μεταβάλλον, *Adusta Cerussa in sandicem quam vocant transit. Plin. lib. 35. cap. 6. Pingentes sandyce sublita mox ouo inducentes purpurissimum fulgorem minij faciunt. Sandycem vulgus pharmacopolarum minium propter coloris cognationem vocat. Hesychius ait significare etiam fruticem, cuius flos colorem habeat similem cocco. Scandix, scandicis herbę nomen, etiam est muliebre. Pli. lib. 21. cap. 15. Scandix, quæ ab alijs tragopogon vocatur. Styrax, vt Cyrillus & Ammonius putant fœmininum est cum thymiama odoremq; significat, sed apud Aristotelem lib. 4. de hist. anim. cap. 8. masculinum est* μάλιστα. δὲ φεύγουσι θυμιωμένου τοῦ στύρακος. *Item Dioscorid lib. 1. c. 80. Plin. lib. 24. cap. 6. de styrace loquens, Placet, inquit, pręter illa., quæ diximus maximè pinguis purus. Quidam storacis nomen tanquam barbarum officinis relinquunt, cum tamen idem Pli. lib. 26. c. 8. eo vtatur, Furfures cutis, inquit, & manantia vlcera sale addito sanat: tussim veterem cum storace sumptum. Solin. cap. 46. de thuris arbore loquens, Arabes, inquit, sarmentis eius ignes fouent, quorum fumo satis noxio nisi odore cremati storacis occurrant, plerunque insanabiles morbos contrahunt. Et Terentianus seruulus Storax dicitur, quem Donatus ait ab odore appellatum fuisse. Obex, quod apud priscos etiam recto casu inuenitur, quondam fœm. fuit quo genere Plinius usus est in Panegy. Nullæ obices, nulli contumeliarum gradus. Latex, culex, ramex masculina sunt. Culex apud Plau. Latex apud Accium fœminina reperiuntur. Natrix apud Lucanum masculinum est lib. 9. Et natrix violator aquæ. Quod Priscianus lib. 5. putat figuratè dictum.*

Fęmi-

Fœmineum thomex, alex, cum ſmilace, fornax,
Et forfex, vibex, carex, adiunge ſuppellex.

Thomex, Ut in proximo ſcholio diximus, à θώμιγξ factum eſt, ob quam cauſam priorem produximus. Forfex nondum legi apud veteres. Vibex etiam Priſcianus lib. 5. numerat interea quæ, Ex, ſyllaba terminatur, huius nominis poſitionem nondum legi apud autores antiquos. Quid ſi fuit vibix cum penultima genitiui ſit longa? Atriplex neutrum eſt: Plin. lib. 20. cap. 20. Atriplex & ſylueſtre eſt & ſatiuum.

Mobile fit fixum, ſi fixum mente ſubaudis:
Vnde genus capit, vt ſonipes, Oriensq́; Tonansq́;.
Mobile fit neutrum, ni fixum mente ſubaudis.

Diſtuli hos, & conſequentes verſiculos in hunc locum, quod pueri in eos veluti in quoſdam ſcopulos impingerent, vix è portu egredientes. Sæpe poſitis adiectiuis ſubſtantiua omittuntur, propterea quod facilè intelligantur: ſic Natalis, molaris, Sextilis, Quintilis, Oriens, Occidens, torrens, profluens, confluens, cornipes, continens, bipennis, conſonans, vocalis præſens & his ſimilia eiuſdem ſunt generis cuius eſt ſubſtantiuum, quod ſubauditur: Natalis maſc. eſt generis, quia auditur dies: Molaris, quia lapis: Oriens, Occidens, quia ſol: continens fœm. quia terra ſubauditur: bidens, ouis: bipennis, ſecuris: biremis, triremis, nauis: conſonans, vocalis, litera: præſens neutrum, quia auditur tempus. Quod ſi adiectiuum per ſe ponatur in oratione, neque aliquod ſubſtantiuum nomen ſubaudiatur, erit neutrius generis, ut Continens apud rhetores pro firmamento, decens, accidens, conſequens, conueniens, quę prudens magiſter rhetoricis ac dialecticis profeſſoribus relinquet intacta: ne, dum in grammaticæ rudimentis, vt aliquando vſu venit, ridiculè rhetorem, aut dialecticum agit, officij ſui obliuiſcatur. Quare tertium verſiculum tanquam infeſtam grammaticę Charybdim remis velisq́, fugiet. Quod ſi duo proximi obſcuriores videbuntur, per me vel deleantur omnino, licet, non modo intacti prętermittantur, id quod de conſequentibus dictum ſit.

Reſpicimus fines, non ſignificata frequenter,
Zeugma, Reate, ideo petit hoc cum Tybure, Cære,
Hoc Præneſte, Hiſpal. Sulmo hic vberrimus vndis.
Martius hic Narbo braccatæ gloria gentis.
Hęc damnata diu Romanis Allia faſtis.

Hęc nomina quamuis propria ſint oppidorum, tamen ſunt neutra, quia habetur potius ratio poſitionis, quam ſignificationis: ſi quidem nomina tertię declinatio-

nis A, E, L, literis finita neutra sunt, quibus adde Nepete (sic enim appellat Liuius multis locis non Nepet) Suthul. Sallust. bello Iugurth. Deniq; Aulum spe pactionis pepulit, vti relicto Suthule, in abditas regiones sese veluti cedentem insequeretur. Priscianus lib. 5. Putauit Suthul, & Mutul propria esse oppidorum, & quamuis cum nomine Oppido iungerentur, vt Suthul oppidum, non esse generis neutri, maximè cum sint hęc nomina Punica. Pœnorumq; linguę, quæ Hebrææ atque Chaldææ similis est, neutro genere careat. Sed Sallustij locus apertissimè docet neutrum esse. Idem paulò ante, Magnisq; itineribus hyeme aspera peruenit ad oppidum Suthul. Si esset fœm. dixisset oppidum Suthulem vt oppidum Nollam, Sulmonem. Muthul flumen est Numidię. Sallust. ibidem, Erat in ea parte Numidiæ, quam Adherbal in diuisione possederat, flumen à Meridie nomine Muthul, à quo mons aberat &c. ex quo loco sitné neutri generis colligi non potest. Probus in Cathol. nominum docet Vtrunq; esse neutrum. Gadir putat Prisci. eodem lib. esse neutrum. Vnum, inquit, proprium ciuitatis inuenitur Gadir, quod quidam fœm. esse putauerunt, sed Sallustius neutrum esse ostendit in 2. historiarum, accusatiuum similem nominatino ponens, Vt alij tradiderunt Tartessum Hispaniæ ciuitatem, quam nunc Tyrij mutato nomine Gadir habent. Nam si esset fœm. Gadirem dixisset: Hæc ille: lib. 6. idem sentit: at septimo ait esse fœmininum. Plin. libr. 5. cap. 22. Nostri Tartessum appellant: Pęni Gadir, ita Punica lingua sepem significante. Probus ibidem, Dir, syllaba terminatum vnum reperi tertię declinationis, ris, faciens genitiuum hoc Gadir, huius Gadiris, nomen oppidi. Auienus, vt mox dicemus, fœminino vsus est. Quod siquis dixerit Sallustium & Plinium etiam fœminino vsos fuisse, neque Gadirem dixisse, quòd vox sit Punica, quę in casus non inclinetur, cuiusmodi sunt Chaldææ, & Hebrææ voces, respondebimus Sallustium Suthule dixisse, cum tamen Suthul vox sit Punica, Præterea Gręcos τὰ γάδειρα numero multitudinis genere neutro dicere. vide Strabonem, Suid. Phauorin. Hispal. Sil. lib. 3.

Et celebre Oceano alternis fluctibus Hispal.

Sulmo Ouidij patria mascul. est. Sil. lib. 8.

— Coniungitur acer
Pelignus, gelidoq; rapit Sulmone cohortes.

Narbo fuit amplissimum emporium Galliæ braccatæ. Cic. pro Fonteio. Est in eadem prouincia Narbo Martius, &c. Ausonius in vrbium catalogo,

Nec tu Martie Narbo silebere, &c. Allia nomen fluuij est, & generis fœm. more nominum primæ declinationis, carmen est Lucani lib. 7. excepto primo Verbo. Albula eadem ratione fœmininum est apud Ouidium 4. Fast.

— & tanto est Albula pota deo. *Quod etiam mascul. reperitur apud Martialem.*

Re-

Respicit interdum nomen generale poëta,
Vnde sibi meritò genus inferiora capessunt,
Sic uolucrem sequitur bubo, sic flumen Iader.

Nomen commune, siue generale hic vocamus, quod multa eiusdem generis comprehendit, vt auis, vrbs, aqua, flumen, mons, poëtæ aliquando genus nominis generalis, & superioris tribuunt inferiori. Verg. 4. Aeneid.

Solaq; culminibus ferali carmine bubo Sæpe queri.

Vbi bubo fœmininum est quia nomē generale nimirum auis, siue volucris est fœm. cum apud Plin & poëtas omnes quos quidem viderim masçul. sit. Lucan. lib. 4.

Et tepidum in molles zephiros excurrit Iader. Iader, neutrum est, quia flumen nomen commune neutri generis est. Auienus in descript. orbis. Gadir prima fretum solida supereminet arce,

Attollitq; caput geminis inserta columnis.

Gadir hic fœm. est, quia nomen superius, nempe vrbs, fœm. est.

Verg. 3 Aeneid. Arduus inde Acragas ostentant maxima longè Mœnia. Vbi Acragas mascul. est, cum sit nomen oppidi Siciliæ, vt docet Strabo, Ptolem. Stephan. & Plin quod Latinè Agrigentum dicitur, apud quos nullus est mons eiusdem nominis. At quod nam erit superius? fortasse populus: sed hæc grammaticorum sunt inuenta, est enim virile, vt adamas, elephas, quæ eiusdem sunt positionis. Oetas Ossa, Othrys: masculina sunt, quia Mons generale nomen Virile est. Seneca, Hercul. Furent. Iam ceruleis euectus equis.

Titan summum prospicit Oetan.

Ouid in Ibin. Vtq; dedit saltus è summo Thessalus ossa.

Quæ dico frequentissimè leges fœminina. Tertium inuenies supra inter ea, quæ in is, syllabā exeunt. Ida, Aetna nondum, quod meminerim, legi masculina: illud Ouid. in Ibin, Plurima qua flammas Sicanus Aetna vomit, sic in correctis libris legitur. Plurima qua flammas Sicanis Aetna vomit.

Probus, Phocas existimarunt Turia nomen fluminis esse neutrū. Sic. enim inquit Probus in Catholicis nominum, vbi agit de prima declinatione, Lectum est & vnum hac declinatione nomen generis neutri apud Salust. Et dextrum flumen Turia. Ex quo loco nullū genus prorsus colligitur, cum loco nominis Turia possit & Tagus & alia, & quoduis aliud poni. Priscianus libr. 5. affert locum integrum, docetq; non esse neutrum. Quod autem Turia, inquit. & similium fluminum nomina masculina sint, ostendit etiam Sallustius in, am, terminans eius accusatiuum in 2. historiarum. Inter læua montium & dextrum flumen Turiam: nam si esset neutrum similis esset accusatiuus nominatiuo. Hæc ille. Plinius li. 37. cap. 10. quam plurima nomina gemmarum in as, & es, syllabas primæ Græcorum genere fœminino vsurpat, habita ratione nominis communis Gemmæ.

De

De nominibus incerti generis.

Hæc modo fœmineis, maribus modo iuncta videbis,
Grossus, adeps, atomus, limax, cum torque, phaselus,
Scrobs, serpens, finis, cum corbe, diesq́;, rubusq́;.
Postulat hic, aut hoc meritò Nar, vulgus, & Anxur.

Nomina incerti generis vocant veteres grammatici, quæ modo hoc, modo il lo genere apud probatos scriptores reperiuntur. Hæc à communibus duorum generum vehementer differunt: si quidem communia masculini & fœminini generis sunt non temere, & fortuito, sed masculini cum marem, fœmini uerò cum fœminam significant: neq; enim bos cum vaccam significat masculinum adiectiuũ admittit, aut fœmininum cum bouem marem significat. Illa vero sine vllo discri mine modo masculina, modo fœminina sunt, aut neutra pro autorum arbitatu: modo itidem adiectiuum masculinum, modo fœmininum, aut neutrum, si ita grauibus autoribus visum sit, recipiunt. Grossi significant ficos nondum maturas cuiuscunque generis sint. Columel. lib. 5. cap. 10. Si voles ficum quamuis non natura seram facere, tum grossulos prior emq́ fructum decutito, iterum alterũ edet quem in hyemem differet. Plin. lib. 23. cap. 7. vbi egit de maturarum ficorum re medijs, ad grossos, idest, immaturas se contulit, ubi etiam de grossis caprifici agit, Grossi, inquit, caprifici inflammationes discutiunt suffitu. Hæc ad significationem spectant, nunc ad genus redeamus. Celsus lib. 5. cap. 12. grossi aqua decocti: hinc grossulus, Columel. lib. de arboribus cap. 21. Cum grossuli minuti erunt fructum decutito, iterum alterum edet fructum, & in hyemem seram differet maturitatem. Apud Plin. frequenter fœmininum est, lib. 13. c. 7. Crudæ grossi verrucas ni tro farinaq́; additis tollunt. Ibidem, Grossi illitæ strumas emolliũt & discutiunt. Adeps Plin. lib 28. cap 9. sæpenumerò masculino vtitur, Adipis suilli, &c. Celsus fœminino lib. 4. cap. 24. Adipis suillæ tantundem. & lib. 5. cap. 18. Anse rinæ adipis. Columel lib. 7. cap. 12. Suillæ adipi. Atomus apud Ciceronem semper est muliebre. 1. de Finib. ille atomos, quas appellat. ibidem. Nunquam fore et vt atomus altera alteram posset attingere: Ibidem quàm sæpissime. Senec. lib. 7. Natur quæst. masculino vsus est, Nam si illi, inquit, credimus, summa cœli ora solidissima est in modum tecti durata, & alti crassiq́; corporis, quod atomi congesti coaceruatiq́; fecerunt. Lact. lib. de Ira Dei cap. 10. Deniq; Lucretius quasi oblitus atomorum, quos asserebat. Columel. lib. 10. cap. 31. Implicitus conche limax. Plin. lib. 29. cap. 6. Limacis inter duas orbitas inuentæ officulum. Cicero, 1. de Finib. Torquem illum. Idem. 3. Offic. Torque detracta.

Stat. 3. Syl.	*Quæq́; secuturam religent post terga phaselon.*
Idem Syl. lib. 5.	*Inuasitq́; vias in eodem angusta phaselus Aequore.*
Ouid. 1. de Pont.	*Vos estis fractæ tellus non dura phaselo.*

Mart.

Mart.lib.11. Pictam phaselon. Catullus masculino genere dixit,
Phaselus ille quem videtis hospites.
& Ausonius in Mosella — & picti rostra phaseli. Cic.ad Att.lib.4. Phaselum epicôpum conscendes. Colum.lib.4.cap.1. Profundos scrobes. Ibid. Contenti bipedanea scrobe. & cap.14. Ex alto scrobe. Plin.lib.9.cap.51. Scrobe effossa. Serpens multò frequentius est fœmininum quam masculinum apud Oratores. Cic.2.de Nat. Deo. Serpentes quædam ortæ extra aquam, simul ac niti possunt, aquam persequuntur. Plin.lib.8.c.14. Expugnata serpens centum viginti pedum. Ibid. Nec pedibus tantum cauendas esse serpentes. Idem lib.11.cap.47. Visæ iam etiam serpentes anserinis pedibus lib.28.c.2. Serpentes ipsas incantari. sic Liuius, Columella, &c. Apud poëtas frequenter masculinum est: inuenitur & apud Plin, non rarò, lib 6.c.27. Infestatur à serpentibus, quos flumina deportant, lib.29.c.4. Basilisci, quẽ etiam serpentes ipsi fugiunt. lib.8.c.23. Quod ad serpentes attinet, vulgatum est, colorem plerosq; terræ habere, qua occultentur. Finis sæpius est masculinum, neque eget confirmatione: fœmininum rarius. Cic.2.de Leg. Quæ finis funestæ familiæ. Virg.2.Aen. Hæc finis Priami. Corbis frequentius est fœmin. Cic.pro Sest. Messoria se corbe contexit. Colum. lib.6.c.3. Frondis aridæ corbis pabulatoriæ modiorum viginti sufficit. Hirtius lib.6.virili genere dixit, Lapidibus corbes plenos dimisit. Dies etiam cum tempus significat, apud poëtas modò masculini, modò fœminini generis reperitur.
Mart.lib.9. Quid non longa dies, quid non consumitis anni?
Stat.1.Theb. Fortunatæ animi, longumq; in secula dignæ Promeritura diem.
Luc.3. — te vindice tuta relicta
Libertas? non vsque adeo permiscuit imis
Longus summa dies, vt non si voce Metelli
Seruentur leges, malint à Cæsare tolli.

Frequentius tamen est fœmin cum tempus significat. Cum vero diem ipsum significat, etiam apud Oratores sæpenumero fœmin. est. Cic.ad Att.2. eò si ante eam diem non veneris, Romæ te videbo. Idem ad eundem lib.12. vel vna dies mihi erit vtilis. Idem 4.Verr. Id ei postera die venit in mentem. Numero multitudinis apud eundem fœm. reperitur pro Plane. O reliquas omnes dies, noctesq; eas, quibus &c. id quod non facile alibi inuenies. Rubus etiam fœm. est. Colum.lib.11.c.3. Alternis rubos in hortis consitas habere. Gell.lib.19. c.12. Videt forte vicinum rubos late, atq; alte obortas excidentem. Nar apud Cic. neutrum est ad Att.lib.4. Lacus Velinus in Nar defluit, apud Virg. Mascul.7. Sulphurea Nar albus aqua.
Vulgus frequenter reperitur mascul. apud bonos autores, Cæs.lib.6.de bel.Gal. Id mihi duabus de causis instituisse videntur, quod neque in vulgum disciplinã efferri velint, neque eos, qui discunt literis confisos minus memoriæ studere. Sallust. in Iugur. Alij vulgum effusum oppido cędere, alij ad portas festinare.

Legitur & apud Liu. Plin. aliosq́; scriptores. Anxur sæpe apud Poëtas est mascul. Mart. lib. 10. — Aequoreis splendidus Anxur aquis.
Historici neutro genere vtuntur Liu. lib. 4. dec. 1. ab illis quoque exercitibus captum Anxur dictitans esse. Ibidem, Ad anxur oppugandum sine vlla populatione accessit.

Nomina Masculina apud Oratores, quibus Poetæ interdum etiam genere muliebri vtuntur.

Mascula bubo, specus, cortex, cum pumice, puluis
Et calx pars pedis, atque silex, cum margo palumbes.
Proferet hæc caute iuuenis muliebria vates.

Cum autoritas teste Quintil. lib. 1. c. 6. ab oratoribus vel historicis petenda sit, putaui me operæ pretium facturum si ea, quibus ijdem frequentius vtuntur ab ijs separarem, quę fere apud Poëtas reperiuntur. Fit enim nescio quo pacto vt pueri minus vsitata libentius amplectantur. Bubo. vt supra diximus Virgilius fœminino genere dixit: cæteri Poëtę masculino, Ouid. 5. Met. Ignauus Bubo. Plin lib. 10. c. 12 Bubo funebris & maxime abominatus. Specus quartæ declinationis, nam secundæ nondum inueni. Liuius 1. ab Vrb. ex infimo specu. Ibid. Ex opaco specu. Sil. lib. 8.

Tabificam spirat saniem specus vltima.

Gel. lib. 6. Specum quandam nactus remotam. Specus tertię declinationis neutrum est, Virg. lib. 7. Hîc specus horrendum. Sil. lib. 3. Inuisum cœlo specus. Virg. 6. Eclog. Cortex dixit genere fœminino, quod tam rarum est, quam quod rarissimum est. Tum Phaëtontiadas musco circundat amaræ Corticis apud Catul. arida pumex legitur, apud Propert. puluis Hetrusca, & arida puluis: quos puer non imitabitur. Calx cum partem posteriorem plantæ, percussionesq́; pedum, ac finem significat Mascul. est. Cic. 1. Tusc. Video calcem ad quem cum sit decursum, nil sit pręterea extimescendum, sic enim habent correcti codices, non, Quam. Persius Sat. 6.

In portas rigidos calces extendit. Virg. lib. 11. fœminino genere dixit,
Quadrupedemq́; citum ferrata calce fatigat. Item Sil. lib. 3.
Et iam ferrata rapiebat calce volantem Taurea cornipedem, & 17.
— ferrata calce cruentat Cornipedem. Vir. Silex genere fæm. dixit lib. 8.
Stabat acuta silex præcisis vndiq́; saxis.

Item lib. 6. & Eclog. 1. Cæteri genere virili vtuntur. Plin. lib. 13. c. 4. Margine in Mucronem emisso, foris effuso. Idem lib. 9. c. 10. Dentes non sunt testudini, sed rostri margines acuti. et lib. 12. c. 20. Extremo in margine imperij.

Ouid.

Ouid.1.Met. longo margine dixit. Iuue.lib.1 genere fœmi. est vsus — plena iam margine libri. quod rarissimum est. Quint.lib.1.c.6. Significat palumbes Masculinum esse, quamuis Virg. suo iure fœmin. sit vsus. Autoritas, inquit, ab Oratoribus, vel Historicis peti solet. Nam Poëtas Metri necessitas excusat, nisi si quando nihil impediente in vtroque modulatione pedum, alterum malunt, qualia sunt — Imo de stirpe recisum — Aëria quo congessere palumbes, & — Silice in nuda. & similia. Plin. lib.10 cap.35. Viuere palumbes ad trigesimum annum, aliquos ad quadragesimum habemus autores. Cautus, adiecimus, quia pumex, Puluis non quiuis Poëta genere virili dicet.

Nomina fere fœminina apud Oratores, & interim masculina præcipue apud Poëtas.

Est muliebre animans, volucris cum stirpe Cupido,
Sardonychem comitatur onyx, grus, Clunis, & Ales
Cum Talpa linter, cum dama, linxq;, penusq;
Hæc Maribus tribues, cinget cum tempora laurus.

Animans ferè fœm.est. Cic 1.de Legib. nam cum cæteras animantes abiecisset ad pastum, solum hominem erexit. Hor.2.Serm. virili genere est vsus,

— sed hic stylus haud petet vltro. Quenquam animantem. Item Cic. de Vniuers. à quo enim animante omnes reliquos contineri vellet animantes. Animantia numero plurali genere neutro sæpe apud Pli.inuenies. lib.2.c.63. Pestifera enim animantia &c. lib.7.proœ. Denique cætera animantia in suo genere probe degunt. Cic. 2.de Diuin. Volucres teneros dixit in carmine,

Hunc vbi tam teneros volucres, matremq; peremit.

Cum volucris substantiuum vbique sit generis fœminini. Stirps cum de plantis dicitur fœmininum est. Plin.lib.17. c.14. Fissa stirpe, Columel. lib.2. cap.2. Præfractas stirpes. Ibid.cap.9. Virg.lib.12. virili genere dixit,

Quum semel in syluis imo de stirpe recisum. Stirps cum de hominib. dicitur semper est fœm. Cupido hic significat cupiditatem. Hor.1.Ser. sat.1:

At bona pars hominum decepta cupidine falso.

Idem 2. Carm.Ode 16.Sordidus cupido. & 24. prauus cupido. Senec.Hippol. Auri cæcus cupido. Onyx, & sardonyx sæpe apud Pli.repcriuntur fœm.lib.37. cap.6. Sotacus & Arabicam Onychem tradit. Ibid. Aliter quam in sardonyche Indica. Quæ Poëtæ crebro genere virili vsurpant. Mart.lib.10, Paruus Onyx, & Horat.4.Carm.Ode 11. Iuuen.Sat.6.

In manibus densi radiant testudine tota Sardonyches.

Grus fœm est uide Pli lib. 10. cap. 23. Cic. 2 de Nat. Poëtę etiam ferè vtunt genere muliebri Virg. 1. Georg. Strymoniæ dant signa grues. Sic Stat. & Ovid. Horatius tamen 2. Serm. Satyr. 8. viril. genere dixit.

— discerpta ferentes

Membra gruis sparsi sale multo. *Clunis fœm. est Celsus. lib. 7. ca. 29. Clunes iterũ retro repellẽdæ sunt. Plin. li. 8. ca. 8. In clunes extremas. Sic Horat. Iuuenalis tamẽ genere masc. fuit usus, quod rarissimũ est. Ales cũ auẽ significat apud Ciceronem, Plinium cęterosq; ferè fœm. est. Plin. lib. 18. cap. 26. mascul. genere dixit. Per imit. uiouẽ alitis temporarij, quem cuculum vocăt. Poëtæ sępe numero etiam masculino vtuntur. Ales, id est velox, adiectiuũ est omnis generis. Talpa, dama, linter, lynx, penus fæ. sunt apud oratores. Cæs. 7. belli Gal. Coquirit etiam lintres, has maguo sonitu remorum incitatas in eãdẽ partẽ mittit. Liu. lib. 3. 3. dec. Lintriũ paratarũ. Tibullus lib. 2. genere virili dixit, quod rarrissimũ est,*

— ire solebat Exiguus pulla per vada linter aqua.

Oculis capti talpę, et timidi damę dicunt à Vergilio: sed subest ratio, inqt Quintilianus lib. 9. ca. 3. quia sexus vterq; altero significatur: eadẽ ratione Hor. lib. 2. Car. Ode. 13. dixit timidos agitare lynces. Pli. lib. 28. ca. 8. Peregrinę sunt et lynces, quæ clarissimè omnium quadrupedũ cernunt. Penus quartæ, nec dũ enim secundæ legi, lib. 33. Pand. tit. de Penulegata Vlpian. Quintus Mutius scribit lib. secundo iuris penu legata cõtineri, quæ potui esuiq; sunt. Sic eodẽ tit. Paulus, & Scæuola. Apud veteres etiam masculinum fuit. Plaut. Persa,

Nam nisi penus annuus hodie conuenerit, &c.

Penus penoris neutrum est. Idem. Vlpian. in eodem, Ligna. & carbones, &c. p quæ penus conficeretur, an penore legato cõtineant. quæritur. Horat. lib. 1. Epist.

Annonæ prosit portat frumenta penusq;. *Dicit & hoc penũ, Terent. Eunuch. Patris à te penum omne congerebam clanculum.*

Hunc iubarem, hũc frontem, hunc pinũ, nimiumq; vetusta.
Pacuuij proauis, atauisq; vtenda relinque.

Quę nimiũ sunt vetusta priscis illis, quos appellat Cascos Ennius, relinquẽda sunt Quid enim attinet Frõtẽ, pinũ, cluũ, cupressum, aliaq; id genus perpetua obliuione obruẽda, pueros docere generis esse ambigui? Si quis tamẽ vetustissimę ãtiquitatis tã ambitiosè studiosus est, vt his cæterisq; eiusdẽ generis carere non possit, Priscianum adeat lib. 5. Noniumq; Marcel. DE INDISCRETIS GENERIBVS. *ordine literarũ: apud quos plura fortasse inueniet, quàm volet.*

De genere Epicœno.

Vt hic lepus, hæc vulpes.

Articulo, sexum quę complectuntur vtrunq;
Vno, Epicœna vocant Graij: Promiscua nostri.

Genus

Genus Epicœnum, siue promiscuum in postremum locum reiecimus, Quintiliani consilio vsi, lib. enim 1. cap. 4. Nec statim, inquit, diligentem putabo, qui promiscua, quæ & epicœna dicuntur ostenderit, in quibus sexus vterq; per alterum apparet. Quod verum esse re ipsa experiuntur quotidie præceptores: infirmis enim puerorum ingenijs maximas tenebras offundunt. Nam cum responderint nomen aliquod esse generis epicœni, nihil præterea existimant superesse, sitne masculini, an fœminini generis, penitus ignorent: & quod multò est deterius, arbitrantur nomen generis promiscui masculinum, vel fœmininum esse, prout cuique collibitum fuerit, atque ita promiscua cum dubijs confundunt permiscentq;. Qui igitur auditorum vtilitati volet consulere, cursim de re parum vtili mentionem faciet. Modò enim puer sciat aquilam, verbi causa, noctuam, mustelam, vulpem generis esse fœminini: turturem verò, vulturem, leporem, cuniculum, masculini, parui refert, si ignoret esse epicœna. Itaque cum rogatus tyro cuius generis sit lepus, aut mus, responderit esse generis virilis, sit magister hac responsione contentus, neque vllam faciat mentionem promiscui, aut epicœni generis: satis enim superq; erit semel eos docuisse nomina Epicœni generis esse, quę vno genere, aut articulo vtrunque sexum comprehendunt, vt lepus genere masculino, etiam leporem fœminam comprehendit. Vulpes genere fœminino, etiã vulpem marem comprehendit. Quæ cum ita sint, hi duo versiculi tantùm docent quid sit nomen Epicœnum aut Promiscuum, non verò cuius generis sint: id enim præceptiones iam traditę docent. Aquila namq;, exempli causa, fœmininum est, quia litera a, terminatur: miluus verò masculinum, quia us, syllaba finitur, atque de cęteris eodem modo. Epicœna à communibus plurimum differunt, hæc enim masculini simul & fœminini generis sunt: illa masculini tantum, aut fœminini: hæc masculinum adiectiuum admittunt cum marem significant vt ciuis Romanus, fœmininum cum fœmininam vt ciuis Romana: illa vno adiectiuo cõtenta sunt, vulpes enim appellamus callidas, lepores timidos, siue mares siue fœminas significemus: hæc duobus articulis egent hic & hæc ciuis: illa vno contenta sunt hic lepus hęc vulpes. Itaq; quamuis epicœna marem & fœminam significent, non ideo tamen appellantur κοινά, hoc est communia, sed ἐπίκοινα epicœna, hoc est subcommunia, quia licet marem & fœminam significent, vno tamen genere, articuloq; id faciunt, ob eamq; causam non sunt planè communia. Diomedes lib. 1. ἐπίκοινον, id est, epicœnum subcommune interpretatur, vbi præpositio Graeca ἐπί, quæ interdum, Sub, significat, videtur significationem imminuere, vt apud nos Sub, vnde subtristis, subfrigidus, subimpudens, & alia id genus multa. Est etiam discrimen inter epicœna, & ea quę dubij generis appellantur, hæc enim tum masculinum tum fœmininum adiectiuum recipiunt manente eadem prorsus significatione, vt dies hodiernus, & hodierna, torquis aureus & aurea: illa vnum tantum: bis duo articuli disiuncti pręponuntur, hic vel hæc dies, torquis: illis vnus tantum, hic lepus, hęc vulpes. Nonnulla promiscua etiam

ſunt generis incerti inter maſculinum & fœmininum, cuiuſmodi ſunt dama, talpa, grus, lynx, & pauca alia, hæc enim cum modò ſint generis fœminini, modò maſculini manente eadem ſignificatione incerti ſunt generis ; ſunt etiam promiſcua, quia vno genere atq; articulo vtrumq; ſexum complectuntur. Genus epicœnum ex hominum ignoratione ortum eſt : cum enim multarum animantium mares à fœminis ſecernere, & internoſcere neſcirent, vel quia res ſuapte natura difficilis erat, vel quia animantes in vſu domeſtico non erant, altero genere vtrunq; ſexum ſignificabant : ſiquidem coruum, turdum tantùm dicebant non coruam, turdam : neſciebant enim marem à fœmina internoſcere : gallum à gallina proprijs nominibus diſcernebant, quia in domeſtico vſu erant, ſic equum ab equa, arietem ab oue. Initio etiam marem columbam appellabant, ſed poſtquam fuerunt columbaria, cœperunt marem columbum dicere, fœminam verò columbam. Quædam etiamſi progrediente tempore facilè diſcernerentur, nihilominus nomina à principio impoſita retinuerunt, cuiuſmodi ſunt lepus, cuniculus, vulpes, perdix, elephas, tigris, & alia propè innumera. Quo pacto igitur, dicet aliquis, mares à fœminis, aut contra fœminę à maribus diſcernentur ? Addito vocabulo Maris, vel Fœminæ, hoc modo, elephas mas, elephas fœmina, tigris mas, tigris fœmina, lepus mas, lepus fœmina, ad eundem modum mus, piſcis, rana, polypus, cancer, coruus, teſtudo, beſtia, anguis, & cætera animalia huius generis. Dices itaque ſi ita res tulerit, te leporem fœminam ſagittis confixiſſe. Quęret fortaſſe quiſpiam dicendúmne ſit, hic lepus nondum peperit an hæc ? ſolus lepus ſuperfœtat, an ſola ? Vidi elephantum grauidam, an grauidum. De hac re ſubijciemus, quæ apud Plinium lib. 10. legimus cap. 12. Corui pariunt cum plurimum quinos, ore eos parere vulgus arbitratur. Eos dixit non eas. Idem cap. 65. Supra cuncta eſt murium fœtus, ex vna genitos centum viginti tradiderunt, apud Perſas vero prægnantes, & in vtero parentis repertas : ex vna dixit, & prægnantes repertas, cap. 51. Mus marinus in terra ſcrobe effoſſa parit oua, & rurſus obruit terra : hic mus Marinus de fœmina dicitur. Ibidem Polypi pariunt vere oua tortili vibrata pampino tanta fœcunditate, vt multitudinem ouorum occiſi non recipiant cauo capitis quo prægnantes tulere. Occiſi dixit cum de fœminis ageret. Idem lib 8. c. 55. Lepus omnium prædę naſcens ſolus ſuperfœtat, aliud educans, aliud in vtero pilis veſtitum, aliud implume, aliud inchoatum gerens pariter. Idem lib. 9. cap. 3. Quæ pilo veſtiuntur animal pariunt, vt piſtris, balena, vitulus, hic parit in terra pecudis more, educat mammis. Hic parit, dixit. Anates maſculas dixit lib. 30. c. 7. Siſtit (aluum) & anatum maſcularum ſanguis. Idem lib. 10. c. 35. Viuere palumbes ad trigeſimum annum, alios ad quadrageſimum habemus autores. paulò inferius, Nigidius putat, cum oua incubat, ſubtecto nominatam palumbẽ relinquere nidos. Vides Palumbum primò genere maſculino dixiſſe, deinde cum de fœmina ageret, Nominatam genere muliebri dixiſſe ? Plautus in Stich. grauidam elephantum dixit,

Audiui

Audiui sæpe hoc vulgo dicier,
Solere elephantum grauidam perpetuos decem Esse annos.

Ex his locis, & alijs, quę voluendis autoribus notabis, dispicies quemadmodum adiectiua nomina cum Epicœnis sint copulanda.

De nominum declinatione.

Nomina composita ferè instar simplicium declinantur.

In compositis rectus tantum casus declinatur, vt Tribunus plebis, tribuni plebis, tribuno plebis, tribunum plebis, &c. Huc spectant Senatus consultum, Iurisperitus, Paterfamilias, atque alia eiusdem generis.

Si nomen ex duobus rectis copuletur, vterq; declinabitur, vt Respublica, Iusiurandum. Reipublicæ, rempublicam, &c.

Excipitur

Alteruter, cuius posterior tantum pars declinatur, excepto genitiuo singulari, qui vtroque modo declinatur, alterutrius, & alterius vtrius.

Nomina neutra tres casus habent similes nominandi, accusandi, & vocandi: qui numero multitudinis, A, litera terminantur pręter Ambo, & Duo.

Vocatiuus singularis quartę, & quintę declinationis similis est nominatiuo, sensus ò sensus: dies ò dies.

Nominatiuus, & vocatiuus multitudinis similes sunt, Musæ, ò Musæ: virtutes ò virtutes.

Datiuus & ablatiuus numeri pluralis similes sunt, Musis, à Musis: virtutibus, à virtutibus.

De Voluntaria, & Naturali declinatione.

Declinare apud Varronem in libris de Analogia, non solum nomina in casus, aut verba in tempora inclinare significat, sed etiam deducere atque deriuare: vnde Declinationis nomen inde profectum, vtriusque significationis particeps est. Declinatio, quæ à priore significatione oritur, Naturalis dicitur ab eodem Varrone: quę à posteriore Voluntaria. Romulo enim, exempli causa, in manu fuit, à se Vrbem vel Romam, vel Romum, vel Romulam appellare: non tamen in eius fuit potestate imposito nomini nouam dare declinationem: Roma namque necessario vt cętera primi ordinis declinabitur. Quod si Romulum vt Tarentum, aut Dyrrhachium dicta fuisset Roma, ad secundam formam necessario spectaret. Itaque integrum fuit Romulo à se nouum nomen declinare, atque deducere suo arbitratu:

non tamen ei liberum fuit in casus ad arbitrium suum inclinare. Audiamus ipsum Varronem lib. 3. Prima diuisio in oratione est, quòd alia verba nusquam declinantur, vt hæc Vix Mox: alia declinantur, vt a limo, limabo: à fero, ferebam, &c. Secunda diuisio est de ijs verbis, quæ declinari possunt, quòd alia sunt à voluntate, alia à natura. Voluntatem appello cum vnusquisque à nomine alio nomen imponit, vt Romulus, Romę. Naturam dico, cum vniuersi acceptum nomen ab eo, qui imponit, non requirimus quemadmodum id velit declinari, sed ipsi declinamus, vt huius Romæ, hanc Romam. De his duabus partibus Voluntaria declinatio refertur ad consuetudinem: Naturalis ad orationem. Idem in eodem, Analogia fundamenta habet, aut à voluntate hominum, aut à natura verborum, aut à re vtraque. Voluntatem dico impositionem vocabulorum: Naturam, declinationem vocabulorum quo decurritur sine doctrina. Idem paulò inferius. Impositio est in nostro dominatu: nos in natura. Quemadmodum enim quisque vult, imponit nomen: at declinat quemadmodum vult natura. Multa Varro de vtraque declinatione: nos nunc de Naturali solum agimus, nec omnia persequemur, quæ ad eam spectant, cum pleraque vsu potius, quam præceptis discenda sint. Quòd ad locutiones attinet, veteres Declinare in casus, Inclinare in casus dicebant. Varro ferè declinare in casus vsurpat 2. de Anal. Si eadem vox nomen & verbum significabit, vt & in casus, & in tempora dispariliter declinetur, &c. Idem inclinare in casus dicit, sed rarius eodem lib. Ego declinatus verborum & voluntarios, & naturales esse puto. Voluntarios, quibus homines vocabula imposuerint rebus quædam, vt à Romulo, Roma, à Tiburte, Tiburtes. Naturales, vt ab impositis vocabulis, quæ inclinantur in tempora, aut in casus, vt à Romuli, Romulo, Romulum: & à Dico, dicebam, dixeram. Itaque in voluntarijs declinationibus inconstantia est, in naturalibus constantia. Gellius ferme inclinare in casus solet dicere, lege lib. 1. cap. 6. & lib. 10. cap. 13. Apud Varronem Declinatus, us, & Declinatio in eadem re dicuntur. Quintilianus & Probus, quemadmodum dicunt, Fero facit præterito tuli, ita Sermo facit genitiuo sermonis. Quintil. lib 1. cap. 6. Nam quid Progenies genitiuo singulari, quid spes plurali faciet? Probus in Catholicis nominum sic tertio quoque verbo loquitur. Quintilianus eodem cap. sic loquitur. Pater facit patris, aper facit apri. Ibidem, & apud Probum inuenies alia quo pacto doctè cogitationes tuas explices cum de hac grãmatices parte tibi agendum erit.

De nominum compositione, & quot modis componantur agit Quintilianus lib. 1. cap. 5. & Donatus 2. Edit. Exanguis & vulpes à simplicibus recesserunt, illud enim genitiuum habet similem nominatiuo: hoc vero, e, literam tantum mutauit in i, quamuis vulpes quasi volpes, quod volet pedibus, dicta sit, autore Aelio apud Varronem lib. 4. de lingua Latina. Apes, vt placet Probo in Cathol. nominum à pes dicitur. Ouidius tamen Metamor. 13. apis nominandi casu dixit.

Non apis inde tulit collectos sedula flores.

Columel lib.9.cap.3. Nam quanto grandior apis, atque rotundior, tanto peior. Sunt & alia loca, quæ, ne sim longus, prętereo. Quare sunt qui credunt Apis per i, non e, scribendum esse, neque à Pes ortum esse. Cum Cicero multis locis Requietis vocabulo vtatur, nihil est causæ cur excipiatur 1. de Finibus. Multa habere interualla requietis. Idem ad Att. 1. Ita sum ab hominibus destitutus, vt tantum requietis habeam, quantum, &c. Idem in Senect. & 5 de Finib. Requietem accusandi casu dixit. Pubes cum nomen est substantiuum & generis fœminini pubis facit genitiuo: vnde Virgilius impubes impubis deduxit 5. Aen. — impubis Iuli. & Plin. lib.22. cap.25 & 21. Cum verò pubis, vt Cæsar declinat, adiectiuum est vel pubes vt Probus, vel puber, vt alij, facit genitiuo puberis, similiter ex eo compositum impubis, siue impubes siue impuber impuberis. Cic. pro Rab. perduel.reo. pubes dixit recto singulari, Cæsar, vt Priscianus lib.6. tradit, pubis per i, ait scribendum esse. Puber, aut impuber nondum legi, nisi apud Grammaticos, nam has tres positiones numerat Priscianus lib. 6. quarum primæ laudat autorem Cæsarem, secundæ Probum, tertiæ neminem. Obliquis puberem filium, & puberes filij vtitur Cic. 2. de Orat. & 1. Off. Cæs. 5. Bel.Gall. Liu. 1. ab Vrb. nam pubem, aut pubes pro iisdem nondum legi. Impubes recto singulari dixit Ouidius 2. Fast.

Nam puer impubes & adhuc inutilis armis. Impubis per i, Plin.lib.29. c.7. Cic. in Catil. Filiumq; eius impuberem, dixit, & Liu.2.ab Vrb. impuberes, vbi quidam etiam impubes legunt. Itaq; pubes siue pubis, impubes, siue impubis vsitatiùs & tutiùs faciunt genitiuo puberis & impuberis, quàm pubis, aut impubis. Vnimănus, centimănus, & cętera ex Manus composita sunt secundę declinationis. Lucret.lib.5. Anguimanos belli docuerunt vulnera Pœni.

Anguimanos appellat elephantos, quòd proboscidem, qua pro manibus vtuntur, & à Plinio sępe etiam manus dicitur, anguium more in omnem partem flectant. Prisc. lib.6. ait, ex Manus composita quarti esse ordinis, sed nullo veterum testimonio id confirmat. Ex Portu fit angiportum, vt Plinius Secundus 1. artis grammaticæ docet apud Priscianum eod.lib. vnde Terent. Phorm.

Id quidem angiportum non est peruium.

Vnde Cic. 4. Verr. angiportis dixit, Vt omnibus in angiportis prędonis improbissimi statuę ponantur. Idem Plinius eodem loco ait, hic angiportus secundæ esse formę: apud Ciceronem tamen quartę est 1. de Diuin. Ex horreis direptum, effusumq; frumentum vias omnes, angiportusq; constrauerat. Horat. 1. Carm. solo angiportu, dixit. Capricornus secundæ est declinationis. Cic. in Arat.

Tum magni curuus Capricorni corpora propter

Delphinus iacet. quamuis cornus sit quartæ, Pli.lib.28.c.11. Dẽtes mobiles confirmat ceruini cornus cinis. Luca.7. — cornus tibi cura sinistri. Alia pręterea sunt, quę consultò et cogitatò prętermitto. Quis enim ęquo animo ferat, si plura

si plura addantur? Alteruter in genere fœminino & neutro ex vno tantum recto componitur. Trisci etiam alteravtra, & alterumvtrum dicebant, vt autor est Priscianus lib. 5. alterius vtrius dixit Cicero in Protag. Quæ igitur potest esse indignitas voluntatis ad molestiam, nisi in magnitudine alteriusvtrius posita? Idem ad Att. lib. 10. Ego verò Solonis popularis tui, & vt puto, etiam mei legẽ negligam, qui capite sanxit si qui in seditione non alterutrius partis fuisset. Quidam etiam hic alterius utrius legunt.

PRIMA DECLINATIO.

PRimæ declinationis nomina in A, As, Es, exeunt: quę, A, litera terminantur, tum Gręca, tum Latina sunt, vt Maia, Aegina, victoria, familia.

Quę in As, & Es, syllabas exeunt, Græca tantùm sunt, vt Aeneas, Anchises, & declinantur hoc modo,

Nominatiuo Aeneas, genitiuo Aeneæ, datiuo Aenec̨, accusatiuo Aenean, vocatiuo ò Aenea, ablatiuo ab Aenea.

Nominatiuo Anchise,s genitiuo Anchisę, datiuo Anchisę, accusatiuo Anchisen, vocatiuo ò Anchise, ablatiuo ab Anchise. Numero multitudinis omnino cum Latinis nominibus primi ordinis consentiunt.

Priscis temporibus genitiuus singularis Latinus etiam, in as, syllabam terminabatur, vnde etiam nunc dicitur paterfamilias, materfamilias, filiusfamilias.

Aulai, pictai & his similes interrogandi casus interdum apud poëtas leguntur, pro aulę, pictæ. Virg. lib. 9.

Diues equûm, diues pictai vestis & auri.

A Maia, Aegina, & alijs huiusmodi Græcis nominibus fœmininis accusatiuus per, an, syllabam aliquando apud poëtas exit, vt Maiăn, Aeginăn.

Vocatiuus similis est nominatiuo ò Musa, ò Maia. Gręca, s, literam deponunt, ò Aenea, ò Anchise.

Datiuus multitudinis Is, syllaba finitur, præter duabus, ambabus, & deabus, & nonnulla alia eiusdem exitus, quę etiam à viris doctis sexus discernendi gratia vsurpantur.

Nomina, E, litera finita secundæ declinationis Græcorum sic declinantur.

Nominatiuo musice, genitiuo musices, datiuo musice, accusatiuo musi-

muſicen, vocatiuo ò muſice, ablatiuo à muſice. Numero plurali Latinam declinationem ſequuntur.

Ad hunc modum declinantur Maſtiche, grammatice, rhetorice, dialectice, arithmeticè, Libye, quorum vltima vocalis ſi in a, literam mutetur, Latinè declinantur, vt grammatica, grammaticę, &c.

Veteres Græcas poſitiones vehementer reformidantes, malebant Latina forma dicere Soſia, Birria, Clinia, Geta, Sarmata, poëta, quam Soſias, Birrias, Clinias, Getes, Sarmates, poëtes. Hoc idem docet Quintilianus lib. 1. c. 4. Ne in a, quidem, atque s, literas exire temerè maſculina Græca nomina recto caſu patiebantur: ideoq́; & apud Cælium legimus Pelia Cincinnatus, & apud Meſſalam, Benefecit Euthia: & apud Ciceronem Hermagora. Ne miremur quòd ab antiquorum pleriſque Aenea, & Anchiſa ſit dictus. Hæc ille. Plautus Apella dixit vocandi caſu in Pœnul. O Apella, ò Zeuxis pictor. Hinc Propertius quodam loco Atrida nominandi caſu pro Atrides dixit, & Hor. 2. Ser. Sat. 3. Atrida caſu vocandi.

Ne quis humaſſe velit Aiacem Atrida vetas cur?

Saty. 1. Scipiadam, à nominatiuo Scipiada. Multa, ES, ſyllaba finita etiam tertiæ declinationis fiunt, maximè apud oratores, vt Euripides, is, Ariſtides, is, Oreſtes, Pilades, Herodes Timarchides, & alia id genus, vnde exit accuſatiuus in em, Cice. 2. de Finib. Aut Pilades cum ſis, dices te eſſe Oreſtem, vt moriare pro amico? aut ſi eſſes Oreſtes, Pyladem refelleres, ne indicares? Vide Priſc. lib. 6. & 7. Idē lib. 6. inter cætera teſtimonia hęc affert, quibus docet genitiuum etiam in as, fuiſſe priſcis vſitatum. Enn. 7. Annal. Dux ipſe vias, pro vię. Liu. in Odyſ.

Mercurius, cunque eo filius Latonas, pro Latonę. Paterfamilię etiam à doctis vſurpatur. Liu. 1. ab Vrb. Bos in Sabinis nata cuidam patrifamiliæ dicitur, miranda magnitudine ac ſpecie. Genitiuis in ai, vtitur Cicero in Arato, & frequentiſſimè Lucretius, ſed iam exoleuerunt. Virgilius antiquitatis amator ſemel atque iterum iiſdem eſt vſus 3. Aen.

Aulai in medio libabant pocula Bacchi.

Quarè doceantur pueri potius admonitionem eſſe, quam pręceptionem. Quod idē de Filio Latonas, aliiſq́; genitiuis, as, ſyllaba finitis dictum ſit. Altera, alia ſola, tota, vna, vlla, nulla, neutra, nunc genitiuum, ius, amant: apud priſcos etiam in æ, diphthongum exibant, vnde apud Ciceronem & Terentium quædam reperiuntur. Cic. pro M. Tullio, Hoc iudicium ſic expectatur, vt non vnæ rei ſtatui, ſed omnib. conſtitui putetur. Idem ad Heren. Non res totę rei neceſſe eſt ſimilis ſit.

Terent. Eunuch. Mihi ſolę ridiculo fuit.
Idem Heaut. — hoc ipſum in itinere alterę
Dum narrat, forte audiui.

Columel. lib. 5. cap. 11. Vt alteræ delibratæ parti conueniat.

Gellius

Gellius lib. 9. c. 4. Nulli aliæ causę obnoxia. Plura, sed priscorum inuenies apud eundem Prisc. lib. eodem. Gręcus accusatiuus, N, litera terminatur.

Virg. 8. *Accipite Aenean, & tandem arcete periclis.*

Ouid. 1. Ep. *Respice Laërten, vt iam sua lumina condas.*

Si verò fiant Latina Græca nomina m, finiuntur.

Teren. And. — *forte ibi huius video Birriam.*

Idem Phor. — *sed eccum Demeam.*

Idem ibidem. — *sed vbinam Getam inuenire possim?*

Maian, Aeginan & his similes accusandi casus Gręci sunt.

Stat. 7. Theb. *Namque ferunt raptam patrijs Aeginan ab vndis.*

Ouid. 4 Fast. *Maian & Electram, Taygetamq́; Ioui.*

Horum meminimus, quoniam vsui sunt futura, cum de syllabarum dimensione agemus. Vocatiui Achille, Vlysse huc etiam spectant, nam Latini poëtæ Dores imitantur, qui Græca ευς syllaba finita per ης dicunt pro ὀρφεὺς, ὄρφης, τὸν ὄρφην, ὦ ὄρφη, pro τυδεὺς, τύδης ὦ τύδη. Hoc est pro Orpheus Orphes, accusatiuo Orphen ò Orphe, sic pro Tydeus, Tydes ò Tyde, eodem modo pro Achilleus Achilles ò Achille, pro Vlysseus, Vlysses, ò Vlysse. Ouid. 13. Met.

Tuq; tuis armis, nos te potiremur Achille.

Ibid. *Quęq; ruit, non tu tantum terreris Vlysse, Sed fortes etiam.*

Senec. Troad. *Si vis Vlysse cogere Andromacham metu.*

Ibid. *Quid agis Vlysse?* *o Chreme, ò Lache etiam huius sunt ordinis, hæc enim Gręci & per tertiam & per primam declinant, χρέμης, χρέμητος, & χρέμης, χρέμου. Chremes, Chremetis, & Chremes, Chremę.*

Teren. And. *Quis hic loquitur? ò Chreme per tempus aduenis.*

Idem Eunuch. — *nihil opus est istis Chreme.*

Ibidem, — *ò mi Chreme te ipsum expectabam.*

Idem Hec. — *itidem nunc dico Lache.*

ò Chremes, ò Laches vocatiui sunt tertiæ declinationis. Terentius ferè semper vtitur vocatiuo Chreme: sed Lache raro.

Idem Hecy. — *salue Laches.*

Ibidem, *Vos videte iam Laches, & tu Pamphile.*

Non tamen vtitur genitiuo aut accusatiuo Græco, sed Latino, Chremis, Chremem, aut Chremetem.

Idem Andr. — *etiam puerum inde abiens conueni Chremis.*

Idem ibid. — *egomet continuo ad Chremem.*

Virgilius vtroque accusandi casu Græco lib. 5. est vsus,

Præcipitemq́; Daren ardens agit ęquore toto.

Sed finem imposuit pugnæ, fessumq́; Dareta *Eripuit.*

Vide Prisc. lib. 6. Ne mireris si quando apud Latinos legeris ò Socrate, nam Attici propria nomina primę declinationis contractorum, vt σωκράτης Socrates, accusandi,

ſandi, ac vocandi caſu inſtar nominum pri[illegible] declināt. τὸν σωκράτην ὦ σωκράτες Socratem, ô Socrate. Cicer. in Protagora apud Priſc. eodem lib. Quid tu, vnde tandem appares ô Socrate, an quidem dubium non eſt, quin ab Alcibiade?

De dandi caſu, abus, ſyllaba finito, hęc Phocas tradit, Pauca ſunt primæ declinationis nomina quæ contra regulam datiuum & ablatiuum numeri pluralis in abus, ſyllabam mittunt, diſcernendæ ambiguitatis, id eſt ſexus cauſa, his & ab his deabus, filiabus, mulabus, equabus, libertabus, natabus, aſinabus, quæ à viris peritis vſurpata ſunt. Diomedes, Deabus, filiabus, libertabus, & quicquid huiusmodi eſt, diſcernendi ſexus cauſa, contra rationem & præceptum eſt. Donatus 2. Edit. Neceſſe eſt autem contra hanc regulam, vt declinentur & nomina, in quibus genera diſcernenda ſunt, vt his & ab his deabus, ne ſi dijs dixerimus, deos non deas ſignificare videamur. Sergius in hunc Donati locum ait hæc inuenta eſſe propter teſtamentorum neceſſitatem. Nec nos debemus inquit, ad iſtorum ſimilitudinem alia declinare, ea enim quę arte carent, ſola autoritate firmantur. Deabus vtitur Cicero in Orat. pro Rabir. & pro Corneli. vt Priſcianus docet M. Cato in Orig. apud eundem libr. 7. Dotes filiabus ſuis non dant: quē Liuius lib. 4. dec. 3. imitatus eſt, In ſacrarium ad penates confugit cum duabus filiabus virginibus. Item Trogus ſiue Iuſtinus lib. 7. Sed legati benignè excepti, inter epulas ebrietate creſcente, rogant Amyntam, vt apparatui epularum adijciat ius familiaritatis, adhibitis in conuiuium filijs, & vxoribus, & filiabus, id apud Perſas haberi pignus, ac fœdus hoſpicij. Palladius menſe Martio titulo 13. vbi de equorum partibus & coloribus egit, Eadem, inquit, in equabus conſideranda ſunt, &c. Modeſtinus lib. 50. Pandect. de Verborum ſignificatione, Modeſtinus reſpondit his verbis, Libertis, libertabusq́; meis libertum libertæ teſtatoris non contineri.

Scæuola Pandect. 33. de Fundo inſtructo, Reliquis conſeruabus, dixit. Senec. Declamationum lib. 2. declamatione. 2. Quædam ſe maritorum amore rogis ardentibus miſcuerunt. Quædam animabus ſuis redemerunt maritorum ſuorum ſalutem ſolicitudine breui: ſic habent libri correctiſſimi. Non negamus Ciceronem dixiſſe, Duabus animis ſuis. Plinium lib. 11. cap. 41. de lacte: Tenuiſsimum Camelis, mox equis. Sic enim eſt in libris correctis, non equabus. Idem eodem lib. cap. 40. Aſinis mammæ à fętu dolēt. Ennium etiam & Plautum filijs. Sed cum Phocas, Diomedes, Donatus, Priſcianus alijq́ue veteres multos legerint autores, quorum ne nomina quidem ad nos peruenerunt, non video cur eis non habeamus fidem, maximè cum etiam nunc aliquot extent exempla, vnde poſſimus & alia fuiſſe conijcere. Priſcianus eadem affert, quæ Phocas. Quòd verò Priſcianus lib. 7. ait vetuſtiſsimos nō eſſe imitandos, intelligit de Eabus, pro ijs, dextrabus, pro dextris, & allijs, quibus antiquiſsimi vſi ſunt. Si enim res ita tulerit, vt neceſſe ſit, filiabus, libertabus, equabus dicere non video cur tantopere hęc nobis reformidanda ſint.

Nomi-

Nomina, e, litera terminata, quorum genitiuus, es, syllaba finitur, ad nullam omnino Latinorum declinationem numero singulari spectant, neque enim primę sunt, cuius symbolum ac nota est, æ, diphthongus. Probus tres tantum positiones, a, as, es, huic declinationi tribuit, totidem Priscianus: Idem Probus docet, e, finita fœminina Græca esse, & Grecè declinari; quod si, e, in, a, mutetur, ad primam nostram spectare, vt Helene, es: Helena, æ. Ablatiuo Græcæ declinationis vtuntur quanuis Græci hoc casu careant, non solum poëtæ, vt Priscianus lib 7 putat, sed etiam oratores. Quintilianus lib. 8 cap. 1. Sed ea quæ de ratione Latinè atq; emendatè loquendi fuerant dicenda, in libro primo, cũ de Grammatice loqueremur, executi sumus. Idem lib. 2. cap. 15 Excludunt à Rhetorice malos. Idem lib 1. cap. 18. Num igitur hi sine Musice? Quod idẽ de ablatiuo eorum, quæ, es, syllaba, nominandi casu finiuntur, dictum sit. Idem lib. 3. cap. 4. Plato in Sophiste, Iudiciali, & Concionali tertiam adiecit, &c. Adam, Abrahã, & alia eiusdem positionis peregrina duos tantum casus interrogandi, & dãdi primæ declinationis admittunt, Adæ, Abrahæ, cæteri peregrinitatem retinent. Qui verò hæc Latinitate donare volunt, Adamus, Abrahamus declinãt. Iustinus lib. 36. Hebræis positionibus contentus fuit Abraham, & Ioseph. Quidam adeo sunt Attici, vt nisi Abrahamum, Iosephum dicas, te minime audiendum putent. Alij contrà vsque eò Hebraicis positionibus syllabisq́; adhęrescunt, vt Iesuah non Iesus scribendum putent, cum Iosephus Hebræus, Hebrehææ linguæ peritissimus lib. 18. Antiquit. Iesus, non Iesuah scripserit, γίνεται δὲ κατὰ τοῦτον χρόνον Ἰησοῦς σοφὸς ἀνὴρ, εἴγε ἄνδρα αὐτὸν λέγειν χρή. *Fuit eodem tempore Iesus vir sapiens, si tamen virum eum appellare æquum est. Neq; à Diuo Matthęo, Marco, Luca, Ioãne, à Diuo Paulo, cuius Epistolæ dulcissimo ac sanctissimo hoc nomine plenę sunt, Iesuha vnquam, sed Iesus vocatur. Quis obsecro caput aperiat, quis genu flectat, si te legentem Iesuha audiat? Ne Hebręus quidem te intelligat, cum apud Hebręos vltima litera non Ha siue He, vt Hebræi loquuntur, sit, sed litera quędam peregrina, cui nulla in Europa respondet, quam Arabes etiam hodie ab Hebræis acceptam retinent, figura tamen diuersa, quam imo gutture sonant, licet eam Hebræi in Europa nati aut omnino supprimant, aut naribus exprimant.* μωσῆς *siue* μωυσῆς *Moses, siue Moyses Philon, & Iosephus declinant, vt Anchises excepto genitiuo* μωσέως *siue* μωυσέως *Moseos siue Moyseos; apud septuaginta interpretes genitiuus & datiuus,* η, *hoc est, e, longo terminatur. Latine Moyses, Moysi, vel Moysis, Moysi, Moysen, ô Moyses, à Moyse: aut Moses, Mosis, Mosi, Mosen, vel Mosem Mo ses, Mose. Iustinus lib. 36. Moses casu nominandi, Mosen accusandi dixit. Iuuenal. satyr. 14.*

> *Iudaicum ediscunt, & seruant, ac metunt ius,*
> *Tradidit arcano quæcunque volumine Moses.*

Iosephus & septuaginta μωυσῆς *Moyses, Philon tum* μωυσῆς *Moyses, tum* μωσῆς *Moses: Romani Moses, scribunt.*

S E-

SECVNDA DECLINATIO.

LATINA nomina secundæ declinationis in syllabas, ER, IR, VR, VS, VM, exeunt, vt faber, vir, satur, populus, præmium. Græca in OS, ON, EVS, vt Delos, Androgeos, Pelion, Tydeus.

Genitiuus ferè est æqualis nominatiuo syllabarum numero, vt populus, populi: prçter Iber, Iberi: Celtiber, Celtiberi: armiger, armigeri: signifer, signiferi: Liber, Liberi: Treuir, Treuiri: satur, saturi, & nonnulla alia.

Poetæ aliquando alterum i, omittunt. Virg. Eclog. 1.

Nec spes libertatis erat, nec cura peculi.

Androgeos, non solum Androgei, sed etiam Androgeo, more Attico facit genitiuo.

Accusatiuus à Græcis in Os, s, literam mutat in n, vt Delos, Delon: Menelaos, Menelaon: Athos, Athon, vel Atho, more Attico.

Vocatiuus similis est nominatiuo, ò vir, ò Deus.

I. EXCEPTIO.

CAetera nomina us, syllaba finita mutant us, in e, populus, ò popule: fluuius, ò fluuie: tabellarius, ò tabellarie. Prç ter Filius, & nomina propria in IVS, quç us, syllabam deponunt, ò fili, ò Antoni, ò Pompei. Cic. ad Octauium, Quantum te popule Romane de me fefellit opinio.

II. EXCEPTIO.

Græca, quæ in Eus, & ους, hoc est, us, diphthongum exeunt, deponunt, s, vocatiui, Tydeus, ò Tydeu: Panthus, ò Panthu.

APPENDIX I.

Grçca eus, syllaba finita etiam genitiuo faciunt eos, & accusatiuo, ea, maximè apud poëtas, sed tunc ad tertiam declinationem spectant, vt Tydeus, Tydeos, Tydea: Tereus, Tereos, Terea.

APPENDIX II.

Vocatiuus Grçcorum nominum quæ os, in us, mutant etiam in e, literam exit, vt Timotheus, Pamphilus, ò Timothee, Pamphile, Antçus, Thymbrçus, Ptolemçus, ò Antçe, Thymbrçe, Ptolemæe.

APPENDIX III.

Latini interdum vel euphoniç causa, vel Atticos imitantes, vocatiuum faciunt similem nominatiuo, ò populus, ò fluuius, ò meus. Liu. 1. ab Vrb. Audi tu populus Albanus.

Virg.

Virg.lib.6. Proijce tela manu sanguis meus.
Idē 8. Corniger Hesperidū fluius regnator aquarū Adsis ò tādē.
¶ Nominatiuus multitudinis, i, litera terminatur, vt captiui, dei vel dij.
Priscis temporibus ei, diphongo terminabatur, vt Captiuei.
¶ Datiuus pluralis, is, syllaba finitur, vt captiuis, deis, vel dijs.

Multa sunt Os, syllaba finita, quibus Latini vtuntur, vt Tenedos, Delos, Lesbos, Abidos, Ilios, arctos, &c.
Virg.2.Aen. Primus se Danaûm magna comitante caterua.
Androgeos offert nobis.
On, finita pauciora sunt. Ouid.5.Fast.
Pelion Aemoniç mons est obuersus in Austros.
Eus, diphotongo terminata sunt quam plurima, vt Orpheus, Theseus, Perseus, Pentheus, Typhoeus, etc. quę apud Grçcos quintę sint declinationis, quæ tertię nostrę respondet. Apud nostros tamen (excepto interrogandi, et accusandi, casu, quibus etiā interdum more Grçcorum vtuntur, item vocandi qui ferè Grçco ritu exit,) hæc ferme secundi sunt ordinis. Liu.lib.5.dec.5. Persei partibus fauimus. Ibi. Hęc Grçco sermone Perseo, Latinè deinde suis. Cic 4.de Nat.deor. Theseum Hippolitum. Liu.li.10.4.dec. Perseum filium cum modica manu misit. Accusatiuo Grçco, Persea, passim vtitur idem Liu.lib.5.dec.5. Legatos eodem tempore & ad vos, & ad Persa misimus. Item Perseo ablatiuo casu. Illud Ouidij in Ibin, Strymonie matres Orpheon esse ratæ: vnde quidam putarunt nomina in eus etiam in, on desinere accusatiuo casu, adeò nouum & inauditum est, vt quidam suspicentur esse mendum, legendumq́; esse, Orphea te esse ratę. Genitiuus, eos, syllaba finitus frequentissimus est apud poëtas.
Ouid.4.Fast. Alta iacet vasti super ora Typhoëos Aetna.
Vocatiuus Latinus nō uidetur vsitatus, vt Priscianus ait, quamuis Probus dicat posse Tidee, Penthee dici. Grçcus vocatiuus Perseu, Teseu, Tydeu, alijq́; huius generis vsitatissimi sunt prçcipuè apud poëtas. Liu.lib.10.dec.4. Oportuit antē Perseu, si proditor ego patris regniq́; eram &c. Ouid.4.Metam.
Aspice, ait Perseu nostrę primordia gentis. idem.7.
—Te maxime Theseu. Illud Lucani lib.4. Huc Antæe cades. & 9.
Te Ptolemçe feram: non huc spectant, cum non fiant ab eus, diphtongo, sed ab, αιος, ἀνταῖος, πτολεμαῖος, et os in, us, mutata Antęus Ptolemęus. Sic Alcęus, Peneus dicitur enim πηνειος Grçcis. Itaque ne decipiaris Grçcos cōsule. Perseus etiam declinatur Perses, Persis, Persi, Persen, vel Persen, ô Perses, à Perse, vt Achilles, Vlisses, quorū genitiuus Acchillëi Vlissëi à nominatiuo Achilleus, Vlysseus fit Horat.Epod. Heu peruicacis ad pedes Achillei, ibid.
Laboriosi remiges Vlissei.

Non-

Nonnunquam vocales ei, ea, eo, apud poëtas in vnam coëunt. Idem 1. Ep.
— remigium vitiosum Ithacensis Vlyssei.
Virg. 2. Aen. — comes infelicis Vlyssei.
Ouid. 13 Met. Nec quo centimanum deiecerit igne Typhoea.
Idem 6. Degeneras, scelus est pietas in coniuge Tereo.
E, in obliquis horum nominum corripitur, nisi more Ionico declinentur, tunc enim non ε, sed η, habent, hoc est, non e, breue, sed longum. Virg. 1. Aen.
Ilionêa petit dextra, leuaq; Serestum. ἰλιονῆα. Idem 3.
Idomenêa ducem, desertaq; littora Cretę. ἰδομενῆα.

Adiectiua quæ fiunt à nominibus in ευς, eus, habent penultimam longam, vt Achillêus, a, um: Penthêus, a, um, &c. Stat. 2. Theb.
Pentheumq; trahens nondum te Thædimus ęquo
Bacche genus. Achilli, & Vlyssi docet Quint. lib. 1. c. 5. genitiuum esse priscum. Prisc. lib. 6. ait veteres frequentissimè datiuo pro genitiuo nominum in es, quæ à Græcis ad nostros migrarunt, vt Achilli, Vlyssi, Timarchidi, Oronti, Thucydidi, Euripidi, pro Achillis, Vlyssis, &c. vsos fuisse. Vtcunq; sit, Achilli, & Vlyssi sępe apud poëtas leguntur. Quid si primum Achillei, Vlyssei per ei diphthongum, deinde per i, literam scripta sunt, vt apud Priscos Captiuei, deinde captiui?

Non enumerauimus nomina quę genitiuo crescunt, quòd etiam rudes antequā hoc præceptum attingant, inter declinanda nomina iam ea didicerint. Iber etiam tertię declinationis est, diciturq; à regione Iberiæ, quæ iuxta Pontum est inter Colchos, & Armeniam. Liger non est huius loci cum sit tertij ordinis. Virg. lib. 10.
— vesano talia latè Dicta volant Ligeri.
Exter non videtur esse in vsu, nam locus Papinij, quo id Priscianus docet, Exter, ab alijs legitur, ut supra diximus, cum de comparatiuorum formatione ageremus. Liber cum Bacchum significat, aut nomen est adiectiuum, crescit genitiuo. Item gibber tum substantiuum, tum adiectiuum, Varro de re rust. lib. 2. cap. 5. de Vaccis, Vt sint bene compositæ, vt integris membris, oblongæ, amplę, nigrantibus cornibus, latis frontibus, oculis magnis, & nigris, pilosis auribus, compressis malis, subsimis'ue, gibberi spina leniter remissa, apertis naribus, &c. Plin. lib. 10. c. 26. Africę, hoc est gallinarum genus gibberum, varijs sparsum plumis. Varro 3. de Re rust. cap. 9. Gallinę Africanę sunt grandes, variæ, gibberæ. Gibber, gibberis nondum legi, nam illud Iuuenalis:
— attritus gibbere nasus: nusquam esse arbitror: sed attritus gibbus. sat. 6.
Attritus galea, medijsq; in naribus ingens
Gibbus, & acre malum semper stillantis ocelli.
Dexter dexteri, vel dextri vsitatum est. Cic. 6. de Rep. vt ait Prisc. lib. 6. prosperus dixit pro prosper, Deinde est hominum generi prosperus, & salutaris. Aspris, pro asperis dixit Virg. 2. Aen.
Improuisum aspris, veluti qui sentibus anguem.

Sed quid his diutius immoramur? Cum nomina, quorum genitiuus exit in ius, syllabam, & datiuus in i, literam, in ipso grammatices vestibulo ediscenda pueris fuerint proposita, non putauimus hîc excipiẽda. Prisci alij alio, neutri neutro etc. etiam declinauerunt: vnde grammatici Neutri generis maluerunt dicere, quam neutrius. lege Prisc. lib. 6. & 13. vbi exempla inuenies. Neutrius vsitatius est quam Neutri, etiam si Priscianus, iisdem libris aliter doceat. Solemus tamen Neutri generis more Varronis & Probi veterum grammaticorum potius, quam Neutrius dicere. Androgei Latino casu vsus est, Virg. lib. 2. & Attico, lib. 6.

In foribus, lethum Androgeo.

Accusatiuus Græcus frequens est, potissimum apud poëtas. Ouid. 13. Met.

— me credite Lesbon,
Et Tenedon, Chrysenq́ ;, & Cillan, Apollinis vrbes,
Et Syron cepisse.

Athos apud Pompon. Mel. Atho facit datiuo lib. 2. Atho monti Lemnos obuersa. Athon & Atho accusatiuo, Valer. Max. c. 6. de prodigijs, Eidem montem Athonta Idam transgresso, &c. Plin. lib. 7. cap. 2. Qui Athon montem incolant. Atho accusatius est Atticus, veteres enim Attici casus omnes singulares nominum huius positionis, o, litera terminabant, nominandi, & vocandi excepto. Liu. libro 5. dec. 5. Maritimas quoque opportunitates ei prębent portus ad Toronem, ac montem Atho. Cicero 3. de Rep. vt Priscianus lib. 6. docet, Athonem dixit Quid ergo illa sibi vult absurda exceptio, nisi quis Athonem pro monumento vult funditus efficere? Quis enim est Athos, aut Olympus tantus? Athonem fecit Cicero à nominatiuo Atho, cæteri ab Athos. Liu. 4. dec. 5. Eminet namque in altum linqua in qua sita est: nec minus quàm in altum magnitudine Atho mons excurrit. sic Sallustius, à Minos, quod etiam vt Androgeos, & Athos ab Atticis declinantur, fecit genitiuum Minonis lib. 5. Hist. Dędalum ex Sicilia profectum, quo Minonis iram atque opes fugerat. & Propertius lib. 2. ab Androgeo fecit Androgeonis, inde accusatiuum Androgeona.

Et Deus extinctum Cressis Epidaurius herbis
Restituit patrijs Androgeona focis.

Sacer interpres cap. 3. 1. ad Corint. etiam vsus est positione Latina Apollo, quamuis Græcè sit τὶς δὲ ἀπολλώς. *Apollós. Idem Attice declinauit ibidem, Cum enim quis dicat, Ego quidem sum Pauli, alius autem, Ego Apollo, nónne homines estis? Et ad Titum cap. 3. Zenam legisperitum, & Apollo solicite præmitte, vt nihil illis desit. Siquis verò Latinè declinare velit dicet Apollo, Apollonis, Apolloni, Apollonem &c. vt Atho Athonis, & Mino Minonis. Ablatiuo Atho vsus est Cic. 2. de Finib. Athóue perfosso. Liu. lib. 4. dec. 5. sub Atho monte.*

ó Tyrinthie, Olmîe, Euie Sperchîe, quę apud Statium leguntur quamuis sint propria, non tamen faciunt contra præceptum: fiunt namque à Græcis positionibus Tyrinthios, Olmeios, Euios, Spercheios, neq́; enim Gręci Latinorum leges seruant.

Latini

Latini vel Atticos imitantes, apud quos vocatiuus semper similis est nominatiuo, vel euphoniæ causa, vel metri, vt inquit Priscianus, lib. 7. nominatiuo us, syllaba finito vtuntur pro vocatiuo.

Lucan. lib 2 Degener ô populus. Phocas Appellatiua, inquit, quæ in ius, desinunt, vocatiuum in e, mittunt, vt Fluuius, ô fluuie, socius ô socie: quem tres iuxta nominatiuum proferebant: Virgilius,

Corniger Hesperidum fluuius regnator aquarum. quæ, consonante prælata in eandem syllabam mittunt, si quidem sunt accidentia (hoc est adiectiua) vel deriuatiua vocatiuum in e, mittunt, ut doctus docte, sanctus sancte, Romanus Romane, Hispanus Hispane. Cætera in us, potius, quam in e, syllabam exeunt, sic Lucanus. Degener ô populus. & o popule lectum est. Lucus ô lucus: quæ à veteribus propter asperitatem vocis minimè vsitata sunt, adeò vt rara huiusmodi declinationis reperiantur exempla, hæc myrtus ô myrte.

— & te proxima myrte. Hæc ille. A Gellio lib. 14. cap. 5. refertur lepida concertatio inter duos grammaticos, quorum alter contendebat vocandi casu dicendum esse Vir egregi, alter vir egregie. Veteres genitiuum singularem per i, literam scribebant, pluralem nominatiuum per ei. Nigidius apud Gell. lib. 13. cap. 24. Si huius, inquit, amici, vel huius magni scribas, vnum i, facito extremũ: sin verò hi magnei, hi amicei, casu multitudinis recto, tum ante i, scribendum erit, e: atque idipsum facies in similibus. Quintilianus lib. 1. c. 7. Diutius durauit, vt ei, iungendis, eádem ratione, qua Græci, ει, vterentur: ea casibus, numerisq; discreta est, vt Lucilius præcipit.

Iam pueri venére, e, postremum facito atque i,
Vt pueri plures fiant. Vide cætera, si vacat. Hinc Plauti comœdia Captiuei inscribitur. Di, & dis, pro dij, & dijs vtuntur poëtæ frequenter.

TERTIA DECLINATIO.

ET si tertiæ declinationis quàm plurimæ sunt positiones, genitiuus tamen in is, syllabam exit, qui nominatiuo modò est æqualis numero syllabarum, vt nauis: modò vnâ syllaba longior, vt turbo, turbinis, vnedo vnedonis: modo duabus, vt iter, itineris: biceps, bicipitis: supellex, supellectilis.

O.

Macedo, Macedonis: Anio, Anienis; Nerio, Nerienis.

N.

Babylon, Babylonis: Palæmon, Palæmonis: Xenophon, Xenophontis.

R.

Lar, Laris: hepar, hepatis: acer, aceris: Mulciber, Mulciberis: iecur, iecoris, vel iocinoris.

AS.

Calchas, Calchantis : hic Pallas, Pallantis : hæc Pallas, Palladis.

ES.

Chremes, Chremetis, vel Chremis : Laches, Lachetis, vel Lachis.

IS.

Simois, Simoentis : Pyrois, Pyroentis : Charybdis, Charybdis : Paris, Paridis.

OS.

Rhinoceros, Rhinocerotis : Tros, Trois : Minos, Minois : Heros, herois.

VS.

Melampus, Melampodis : Opus, Opuntis : Amathus, Amathuntis.

YS.

Capys, Capyis : Cotys, Cotyis : Chlamys, chlamydis.

NS.

Lens, lendis : lens, lentis : frons, frondis : frons, frontis, Aruns, Aruntis.

PS.

Auceps, aucupis : anceps, ancipitis : gryps, gryphis, ſtirps, ſtirpis.

RS.

Lars, Lartis Rex Veientium : concors, concordis.

X.

Aſtyanax, Aſtyanactis : arx, arcis : merx, mercis : veruex, veruecis : Lynx, cis.

Genitiuus Græcus in OS.

Græco genitiuo os, ſyllaba finito interdum vtuntur Latini vt metamorphoſis, metamorphoſeos : Decapolis, Decapoleos : Tanis, Taneos : Tethys, Tethyos : Erymanthis, Erymanthidos.

Græcus genitiuus in us.

Manto, Calliſto, Alecto, Calypſo, & cætera id genus Græca us, faciunt genitiuo, vt Mantus, Calypſus.

Si cui fortaſſe breuiores videbimur, Priſcianum adeat, qui de poſitionibus atq; caſibus interrogandi potiſſimum tertiæ declinationis ſextum librum, de cæteris verò caſibus ferè ſeptimum ſcripſit accuratiſſimè. Nos de ijs tantum putauimus agendum, quæ non ita trita ſint, & quotidiana. Iniuria enim fit præſtantiſſimo magiſtro vſui, ſi de ijs agas, quæ ad ipſum maximè ſpectant. Turbo, onis, nomen gladiatoris eſt. Horat. 2. Serm. Sat. 3.

Corpore maiorem rides Turbonis in armis
Spiritum. *Priſci itiner, itineris dixerunt. Plaut. Mercat.*

Quin tu ego itiner exequi meum me ſinis? Iter enim iteris faciebat. Nonius,

Ignoti

Ignoti iteris sumus. Accius, Nam te itere cerno vadere. Vide Non. Marcel. Vetustissimi ancipes, bicipes, præcipes dicebant, vnde supersunt genitiui ancipitis, bicipitis, tricipitis. Plaut. in Commorientibus, Saliam in puteum præcipes. Ijdem Supellectilis etiam nominandi casu dicebant, Cato aduersus Tyberium Sempronium, si posset actio fieri de artibus tuis, quasi supellectilis solet. Gell. lib. 13. cap 21. ait Varronem Nerienes dixisse vocatiuè, ex quo nominandi casum eundem esse necessum est. Prisci, vt Priscianus docet, Anien dixerunt. Cato, Non minus quam 15. millibus Anieni abest. Veteres, vt ait Quintilianus lib. 1. c. 5. Palemo, Thelamo, & Plato (nam sic eum Cicero quoque appellat) pronuntiabant: quia Latinum quod o, & n, literis finiretur, non reperiebant. Cicero Zeno, pro Muræna, Mno, pro Fundanio, Xeno, in Frumentaria, Dexo 7. Verr. dixit pro Zenon, Mnon, Xenon, Dexon: Vide Priscian. Lars Rex Veientium vt Mars exit, in tis. Lartis, Liu. 4. ab Vrb. Daturos quod Lars Tolumnius dedisset, responderi iussit. Ibid. Ad Lartem Tolumnium Regem Veientium defecere. Quidam ait 9. Philip. Lartes esse, vbi tamen Lar inuenio, Lar Tolumuius Rex Veientium, &c. Priscianus lib. 5. Lar putat esse rectum, sed id ex obliquis probat. Hepar, hepatis, Græcum est ἧπαρ. Acer, aceris, arbor est. Plinius lib. 24. cap. 8. Aceris radix contusa iocinoris doloribus efficacissimè imponitur. Mulciber, Mulciberis, & Mulciber, Mulciberi, & imminuto verbo Mulcibri. Cic. 2. Tusc. ex quodam poëta. Iouisq́ numen Mulcibri adsciuit manus:

Iambicus est trimeter. Apud Martianum Capellam, lib. 6. c. 1. plenum est, Dispendiáq́ lini perflagrata cassum deuorante Mulcibero. Iocinoris putat Priscianus lib. 6. à nominatiuo iocinus fieri, qui in vsu non est. Plin. lib. 11. c. 37. Bina iocinora leporibus circa Briletum. Ibi Sex victimarum iocinora reperta sunt. Græca in as, masculina faciunt antis, genitiuo. fœminina verò, adis, vt lampas, dis, quibus Arcas proprium viri, & gentile additur. Prisci Latini Calchas, vel Calcha, æ, declinabant, Plaut. Menæh. Nostin' illum? noui cum Calcha simul. De Chremes, Laches & alijs huius generis vide scholia in primam declinationem. Græco genitiuo in dos, frequenter vtuntur poëtæ, Ouid. 2. Metam.

— custos Erymanthidos vrsę.

Ibidem lib. 1. Nec superum rector mala tanta Phoronidos vltra Ferre potest. Stat. 2. Theb. — immites citius Basiridos aras: Cęteris rarius, Martia. in Amph. Et quem supremæ Tethyos vnda ferit. Prisci Calypsonis, Ionis, declinabant. Vide Prisc. lib. 6. posteri Calypsûs, Iûs, Mantûs. Virg. 10.

Fatidicæ Mantûs, & Tusci filius amnis.

Qua de re sic Quintilianus lib. 1. cap. 5. Nunc recentiores instituerunt Gręcis nominibus Græcas declinationes potius dare. Mihi autem placet Latinam rationem sequi, quousque patitur decor. Neq; enim iam Calypsonem dixerim, vt Iunonem, quamquam secutus antiquos C. Cæsar vtitur hac ratione declinandi. Sed autoritatem consuetudo superauit. Hęc ille.

Orpheo datiuo vsus est Virgilius 4. Eclog.

Non me carminibus vincet nec Thracius Orpheus,
Nec Linus: huic mater quamuis, atque huic pater adsit,
Orphei Calliopeia, Lino formosus Apollo.

Orpheï plenus est datiuus, & trium syllabarum, Orphei siue Orphei imminutus, & contractus e, enim, & i, literæ in diphthongum ei, contractæ sunt.

ACCVSATIVVS.

Accusatiuus exit in em, vt sermonem.

I. EXCEPTIO.

Buris, cucumis, peluis, rauis, securis, tussis, vis, in Im, exeunt.

II. EXCEPTIO.

Febris, nauis, puppis, clauis, restis, turris in Em, vel Im terminantur.

ACCVSATIVVS GRAECVS.

Græcus accusatiuus in a, exit, vt Hectora, Calchanta, aëra, æthera.

I. EXCEPTIO.

Græca o, litera finita habent accusatiuum similem nominatiuo, vt Manto, Calypso, Alecto.

II. EXCEPTIO.

Græca is, syllaba finita, quæ apud Latinos genitiuum habent simi lem nominatiuo, hoc est, quorum genitiuus apud Græcos in os, exit nulla præcedente consonante, accusatiuo faciunt In, Græcè, vel Im, Latinè, vt Charybdis Charybdin, vel Charybdim.

Ys finita frequentius in yn, quam in ym, exeunt, vt Tethys, Tethyn, Cotys, Cotyn: Halys, Halyn, vel Halym.

Quæ verò genitiuo crescunt, neque accentum habent in vltima in In, vel Im, vel Em exeunt, vt Paris, Paridis: Parin, vel Parim, vel Paridem: Iris Iridis, Irin, vel Irim, vel Iridem. Isis, Isidis, Isin, vel Isim, vel Isidem: quæ etiam in a, apud Græcos exeunt, vt Parida, &c.

Cucumis quando cucumis facit genitiuo, facit cucumim. Plin. lib. 20. cap. 1. Aliqui etiam ab eo scorpionum Cucumim vocant, efficacissimum contra scorpionũ ictus. Ibidem, Cucumim syluestrem esse diximus multò infra magnitudinem satiui, lib. 19. cap. 11. Cucumi datiuum inuenies.

Plaut. Aulul. — ad rauim poscamus, &c.

Idem Cistel. Expurgabo hercle omnia ad raucam rauim.

Turris frequentius turrim per tertiam vocalem facit, quam per secundam turrẽ. Interrogatus Probus dicendúmne esset Turrim, an Turrem respondit interrogandam esse aurem. Vide Gellium lib. 13. cap. 19. Cæsar 2. Bel. Ciuil. Quem à turri lateritia ad hostium turrim, murumq́ perducerent. Ibidem, Circum turrim.

paulo

paulo post, Ad turrim hostium. Idem 2.bell.Gall. Tanti oneris turrim in muros sese collocare considerent. Virg.2.Aen. Turrim in præcipiti stantem. Turrem raro apud Cæsarem inuenies 2.bel.Ciuil. Maiori cum fiducia ad alteram turrem, aggeremq́; eruptione pugnauerunt. Vitruuius lib.10.cap.19. Fieri autem ait oportere turrem tabulatorum decem, &c. Ibidem, Turrem autem minimam ait oportere fieri, &c. Ibidem, Maiorem verò turrem altam cubitorum CXX. Multo tamen vsitatius & elegantius est Turrim & turri, quàm turrem, turre. Securem per e, nondum inueni, securim frequenter apud Ciceronem, aliosq́; probatos autores. Non enim vbiq; securem inuenias, vt quidam præcepit: nam Virg.11.

— æratam quatiens Tarpeia securim   dixit, non securẽ, vt paulò inferius,

— Perque ossa securim. & 2..Aen.

— incertam excussit ceruice securim.   Febrim inuenias apud Sueton. in Tito cap.10. & Horat.2.Serm. Sat.3. Febrem multo vsitatius est. Mart.lib.5.

Non habui febrem Symmache, nunc habeo.

Per e, febrem. Cic.de Finib. Et is febrem non habet? Quint.lib.2.cap.17. Mitigare febrem. Puppim, nauim non solum per tertiam vocalem, vt præcipit Donatus 2. Edit. sed etiam per secundam reperiuntur. Stat.2. Sylu. — nec vnquam

Emeritam in nostras puppem demitte procellas. Lucan.4.

Primum cana salix madefacto robore paruam

Texitur in puppem.   Cic.4. de Finib. Si palearum nauem euertit. Nauem frequentissimum est. Puppem rarius. Clauim Plaut. Mostel.

Clauim mihi harunce ædium nunc iam   Iube efferri intus.

Tibullus lib.2. Clauem, per secundam vocalem dixit. Terent. Phorm.

Ad restim mihi quidem res rediit planissimè.   Idem Adelph.

Tu inter eas restim ductans saltabis.

Plin.lib.17.c.10. Eaq; intrita restem circumlini. Aqualim per tertiam vocalem est apud Plautum in Curcu. Bipennim nondum legi. Virg.11.bipennem dixit.

Nunc validam dextra rapit indefessa bipennem.   Ouid.8. Met.

— sæuam inhibere bipennem.   Græcus accusatiuus in a, frequens est maximè apud poëtas. Virg.1.Aen. Ter circum Iliacos raptauerat Hectora muros. Idẽ 7. Luctificam Alecto Dirarum ab sede sororum. Infernisq; ciet tenebris. Græca is, syllaba finita, quorum genitiuus exit in os, syllabam puram, hoc est, nulla præcedente consonante, ferè apud Latinos genitiuum similem habent nominatiuo, vt Genesis, Neapolis, Charybdis, Geneseos, Neapoleos, Charybdeos, Græcè, at Latinè Genesis, Neapolis, Charybdis, & faciunt, accusatiuo In, vel Im, Cic.3. de Orat. Deinde videndum est ne longè simile sit ductum, Syrtim patrimonij, scopulum libentius dixerim: Charybdim bonorum, voraginem potius. Idem 2.Phil. Quæ Charybdis tam vorax? Charybdim dico? Ouid.lib.4. de Ponto.

Nec potes infestis conferre Charybdin Achæis.

Quæ in ys, per y, exeunt, etiam purè declinantur Latinè, vt Capys Capyis: Cotys,

 Cotyis.

Cotyis. Liu. lib.4. dec.1. Capuam, quæ ab duce eorum Capye, vel quod propius vero est à campestri agro appellatum, &c Idem lib.2. dec.5. Ipse cum Cotye Thessalonicam est profectus. sic Tacit. lib.2. & Cotyi datiuo sæpe. Idem Liu. ibid. Eò fama affertur, Atlesbim regulum Thracum in Cotyis fines impetum fecisse. Idem tamen lib.1. ab Vrb. Aty, Capy sexto casu dixit, Latino Alba ortus, Alba Atys, Aty Capys, Capy Capetus. Catullus Tethyi à Tethys Tethyis vel Tethyos vsus est. Luce tamen cana Tethyi restituor. Accusatiuum in yn, sæpe apud eundem Liuium leges lib.8. dec.4. Sedem ipsi sibi circa Halyn flumen ceperunt. Idem lib.2. dec 5. Itaque dimittendum Cotyn ad sua tuenda ratus, &c. Cic.2. de Diuin. Halym dixit, Crœsus Halym penetrans magnam peruertet opum vim. Liuius ibid. lib.4. Ea die ad amnem Mityn processit. Ea verò quorum genitiuus in os, syllabam impuram exit, hoc est, præcedente consonante, apud Latinos genitiuo crescunt, vt Paris, idis, Daphnis, idis, quæ & Latinè declinantur, & Græcè à poëtis præcipuè. Cic. ad Octau. At te fata patriæ Paridem futurum prædicabant. Virg.10.

— & face prægnans Cisseis regina Parim creat. Ouid.13. Met.

Accusóq; Parim. Virg.7. Eclog.

Hæc memini, & victum frustra contendere Thyrsim.

Ibid. Et certamen erat, Corydon cum Thyrside, magnum.

Idē 9 semper Daphin per n, dicit: declinat etiam Latinè. — ego hanc in Daphnide laurum. Paris, Isis & cætera quorum vltima non habet accentum lingua quidem Græcorum communi accusatiuo a, faciunt Parida, Isida. Iones vero hiatus amantes consonante subtracta Parios, Isios declinant, inde Parin, Isin, Latini n, in m, mutantes Parim, Isim.

Virg.5. Irim de cælo misit Saturnia Iuno.

Luc 8. Nos in templa tuam Romana recepimus Isim.

Quæ apud Græcos accētum habent in ultima, in a, tantum desinunt, ut ἀμαρυλλίς, τιτανίς, Amaryllis, Titanis, Amaryllida, Titanida.

Ouid.5. Duxerat Oceanus quondam Titanida Tethyn.

VOCATIVVS.

Vocatiuus similis est nominatiuo, ô sermo, hæc Pallas, ô Pallas, o Socrates, ô Chremes, ô Achilles, ô Heros, ô Chlamys, ô Socrate, Chreme, Achille, Vlysse ad primam spectant.

EXCEPTIO.

Græca quæ in Is, vel Ys, exeunt, neque habent accentum in vltima apud Græcos, deponunt s, nominatiui, ô Mœri, Iri, Pari, Tethy. Et apud poetas fœminina in Is, quorum genitiuus exit in dis, quamuis accentum habeant in vltima, ô Amarylli, Tindari, Oebali.

Item

Item propria in as, quorum genitiuus exit in antis, apud eosdem poëtas deponunt, s, ò Palla, ò Calcha.

Praeterea quae ante s, habent diphthongum, fere s, literam abijciunt, vt Simoeis, Simois, Tydeus, Melampous, Melampus, ò Simoi, Tydeu, Melampu. Quae omnia apud Atticos vocatiuum habent similem nominatiuo, ò Paris, Calchas, Simois, Melampus, quos interdum imitantur Latini.

De vocandi casibus Chreme, Achille, Socrate dictum est in scholijs in primam declinationem: caeterorum accipe exempla.

Virg. Eclog. 9. *Quo te Moeri pedes?*
Ibidem, *Daphni quid antiquos signorum suspicis ortus?*
Idem lib. 9. *Iri decus coeli.*
Idem Eclo. 1. *Mirabar quid moesta deos Amarylli vocares.*
Ouid. in Ep. *Coniugij spes est Tyndari facta tui.*
In iisdem, *Applicor in terras Oebali nympha tuas:*
Pallas, Calchas, & caetera huius formae apud Graecos an, faciunt vocatiuo, ò Pallan, Calchan, poëtae abijciunt n, ò Palla, ò Calcha.
Virg. 11. *Non haec ò Palla dederas promissa parenti.*
Senec. Troad. *Effare Calcha, nosque consilio rege.*
Stat. 3. Theb. *— illum venerande Melampu Qui cadit agnosco.*
Ibid. *Te pudor & curae retinent per rura Melampu.*

ABLATIVVS.

Ablatiuus exit in e, à teste, duce, hospite, paupere, pubere, sospite.

I. EXCEPTIO.

Nomina, quorum accusatiuus exit in In, vel Im: Neutra in AL, AR, E: Nomina mensium: Adiectiuum, cuius neutrum e, litera terminatur, i, postulant, vt Charybdi, siti, animali, calcari, monili, Septembri, breui.

Quibus accedunt Pluri, strigili, canali, memori.

Far, nectar, hepar, iubar, e, contenta sunt: item gausape, Soracte, Praeneste, Reate & caetera locorum propria huius positionis, si tamen huc spectant, sunt enim pleraque declinationis expertia.

II. EXCEPTIO.

I, vel E petunt caetera adiectiua, & substantiua, quorum accusatiuus in Em, vel Im, desinit, vt à felice, vel felici: ingente, vel ingenti: naue, vel naui. Quibus addes amnis, ignis, imber, supellex, vectis.

I. APPENDIX.

Appellatiua adiectiuis similia leges adiectiuorũ ferme sequuntur,

vt fami-

vt familiaris, annalis, bipennis, triremis, affinis, à familiari, annali, &c. Tridens à tridente, vel tridenti.

Sin verò propria ſint, e tantum poſtulant, vt Martialis, Iuuenalis, Felix, Clemens, Melior, à Martiale, Iuuenale, &c.

II. APPENDIX.

Pleraque adiectiua quę in literas NS, exeunt, ferè e, contenta ſunt, vt prudens, imprudens: à prudente, imprudente.

Participia in e, exeunt, vt abſente, præſente, audiente. Cicero lib. 3. in Verrem. Illa deos, homineſq; implorante: iſte infanti pupillæ fortunas patrias ademit. Plinius, Bætica à flumine eam mediam ſecante cognominata, cunctas prouincias diuiti cultu, & quodam quaſi fertili nitore præcedit. Interdum etiam in I ſed tunc ferè in nomina tranſeunt.

Comparatiua nomina multò vſitatius in E, literam, quàm in I, exeunt, vt ſuperiore, faciliore, vberiore.

Quorũ accuſatiuus exit in Im, vel In, ablatiuus i, litera finitur, vt Charybdi, Hiſpali, Ligeri, Canabi, Bœti, cucumi. Iuue. ſat. 5. — ſæua dignum veraq; Charybdi. Cæſar 3. bel. Gal. Naues interim longas ædificari in flumine Ligeri inſtituit. Idem lib. 7. bel. Gal. accuſatiuo vſus eſt. Cum ad flumen Ligerim veniſſent: à nominatiuo Ligeris, vt Ararim ab Araris. Plin. lib. 19. cap. 2. E ſicco præferunt è cannali funes. Varro accuſatiuo eſt vſus lib. 1. cap. 23. Sic vbi cannabim, linum, iuncum, ſpartum, &c. Perſius ſat. 5. cannabe dixit

— tibi torta cannabe fulto
Cœna ſit in tranſtro.

Liuius lib. 8. dec. 3. Bæte dixit, Martius ſuperato Bæte amni, quem incolæ Cirtium appellant, duas opulentas ciuitates ſine certamine in deditionem accepit. Cum antè eodem lib. dixiſſet, Ducibus eſt creditum breuius aliud eſſe iter ad Bætim fluuium. Plin. lib. 20. cap. 9. Cum vino aut cucumi cocto. Strigili inuenies apud Horatium 2. Serm. ſaty. 7. & apud Plinium lib. 29. cap. vltimo, Deinde cum opus ſit, ſtrigili temperata infundere. Canali Quint. lib. 11. cap. 3. Pleniore tamen hęc canali fluunt, Vos Albani tumuli, atque luci. Plinius lib. 24. cap. 11. Neque alibi quàm in canali. Memori frequentiſſime occurrit, neque eget probatione. Priſci Memoris, & memore declinabant, vnde Memori tantum videtur relictum. Cęcilius apud Priſcianum lib. 7. Itáne eſt immemoris? itáne eſt madida memoria? Hęc tria non facilè, e, terminata inuenies. Antiqui etiam mare dicebant ſexto caſu. Atacinus,

Cingitur Oceano Libyco mare flumine Nilo.

Pl. ut. Rud. Dicant in mare communi captos. quos imitatus eſt Ouidius in Ibin.

Et ſummam Libyco de mare carpat aquam.

Apud

Apud eundem cæleste, perenne, bimestre, pro cælesti, perenni, bimestri leguntur,
15. *Met.* — *specie cæleste resumpta.*
3. *Fast.* *Amne perenne latens, Anna Perenna vocor.*
& 6. *Extaq́ de porca cruda bimestre tenet.*

Gausape, Cære, Nepete, & , vt arbitror, Præneste, Soracte, Reate non declinantur in casus. Plin. lib. 8. cap. 48. Tunica laticlaui in modum gausape texi nunc primū incœpit. Liu. 1. ab Vrb. Qui Cære opulento tum oppido imperitans. Cære, vt vides, dandi est casus, nam si inclinaretur in casus, Cæri aut Cæreti non Cære esset. Idem 3. bell. Pun. Statua eius indicio fuit Præneste in foro statuta. Ibidem 5. Reate saxum ingens visum volitare. Ibid. 8. Cære porcus biceps, & agnus mas, idemq́ fœmina natus erat. Quędam apud priscos diuersi generis fuerunt: nam apud Plaut. Rud. vuidum retem. & Casin. Intra præsepes suas, leges: & apud Plin. lib. 7. c. 2. & lib. 31. c. 2. Soractem inuenies: vnde & ablatiuus rete, præsepe, Soracte fieri potuit. Nihil causę est cur Degener, & Vber excipiantur è numero adiectiuorum, quæ e, vel i, faciunt.

Lucan. 4. *Si me degeneri strauissent facta sub hoste.*

Curt. lib. 3. vberi & pingui solo. Pugili per i, quod à recentiorib. additur nondum inueni. Vigil & artifex, vt adiectiui interdum speciem præseferant, ita etiā pugili & artifici interim faciunt,

Stat. 1. *Achil.* *Aspicit intentum, vigiliq́ hæc aure trahentem.*
Ibidem, *Qualiter artifici victuræ pollice ceræ Accipiunt formas.*

Apud priscos nomina is, syllaba finita, quę genitiuum habent æqualem nominatiuo, tum e, tum i, ablatiuo faciebant. Varro 2. de Analog. Nam sine reprehensione vulgo alij dicunt in singulari hac oui, & aui: alij hac oue, & aue. vnde multa à Prisciano, & ab alijs huius generis commemorantur, amnis, anguis, auis, ciuis, classis, finis, ignis, nepotis, postis, strigilis, vectis, vnguis, ex quibus selegimus quę visa sunt magis vsitata. Liuius 8. bel. Pun. Superato Bæte amni. Idem lib. 7. ab Vrb. Omnia ferro, igniq́ vastata. Cic. ad Att. lib. 7. Maximo imbri Capuam veni. Idem in Frument. & de Signis. Credo priscos etiam imbris nominatiuo dixisse: vnde Cato de Sacrificio commisso apud Priscian. lib. 6. Mense Octobri fecimus, Nouembris reliquus erat. Nouembris dixit pro Nouember: hęc enim September, October, Nouember, December ex Imber sunt composita. Idem Cic. 6. Ver. In instrumento ac supellectili C. Verris. Paulò ante diximus priscos supellectilis dixisse nominandi casu, Terent. Eunuch.

— *in medium huc agmen cum vecti Dorax. Fini crebrum est apud Gellium lib. 13. c. 19. & lib. 1. c. 3. & lib. 7 c. 3. Mugili si modo titulis capitum habenda est fides, nam est apud Plinium lib. 9 cap. 17. à nominatiuo Mugilis est. Fusti non placet, quia nec liber Taciti signatur, nec Apuleius inter idoneos testes numeratur. Nepti à Grammaticis numeratur sine testimonio. Ciui probat Priscianus ex 4. Verr. Quod Siculus à ciui Romano ciuis Romanus datur, & paulò inferius.*

Quod

Quod ciuis cum ciui ageret. Sic dicit codices veteres habere, sed fuisse quorundam imperitia corruptos: nunc in correctissimis ciue per e, inuenio Anguis, auis, vnguis apud Horatium, sed in extremo versu, vbi etiam angue, aue, vngue locum habent, inuenies. Tessi apud Ouid. etiam in extremo versu 5. Metam. Classi apud Virg. 8. Aduectum Aeneam classi, victosq; penateis Inferre.

Victrix quo iure habet victricia, eodem habet victrici.

Lucan. 1. In sua victrici conuersum viscera dextra.

Vltrici etiam dicetur, quia habet vltricia: Cętera, Trix, syllaba finita non videntur ablatiuo casu, i, terminari. Substantiua is, syllaba finita, quæ adiectiuis sunt similia, i, faciunt. Cic. ad Att. 12. Scriptum est in tuo annali. Idem in Brut. Ennius in nono annali. Bipenni. Virg. 2. Aen. Ipse inter primos correpta dura bipenni Limina perrumpit. Sueton. in Tyb. c. 72. Triremi vsque ad proximos Naumachiæ hortos subuectus est. Cic. 7. Verr. Egreditur Centuripina quadriremi Cleomenes è portu. Idem 6 Certos homines in quinqueremi misisse, qui eos dentes reportarent. Idem 1. de Orat. Ita si de re militari dicendum huic erit Sulpitio, quæret à C. Mario, affini nostro Idem ad Q. Fr. lib. 3. ò dij, quàm ineptus, quàm se ipse amans sine riuali. Idem 2. de Orat. Me pro meo sodali, qui mihi in liberûm loco more maiorum esse deberet, &c. Plinius lib. 1. ad Priscum, sodale dixit, Quid enim aut illo fidelius amico, aut sodale iucundius? Plin. lib. 7. c. 48. Quę producta fuerat tyrocinio à M. Pompeio Aedili plebis. Lucanus tamen à Natalis Natale dixit lib. 7. — gentes Mars ille futuras.

Obruet, & populos, æui venientis in orbem Erepto natale feret.

& Cæsar 2. bel. Ciui. appulsaq; ad proximum litus triremi constrata & in litore relicta, &c. Virg. 1. Aen. — leuat ipse tridenti Et vastas aperit Syrteis. Ouid. 1. Metam. Ipse tridente suo terram percussit, &c. Propria cuiuscunque sint positionis adiectiuis similia, e, litera terminantur. Cic. pro Fundanio, Non modo hoc à Iulio Annale, sed vix me hercule à Q. Mutone factum probari potest. Quidam existimauit Annale hîc esse appellatiuum, atque ita hoc exemplo probat annalis appellatiuum nomen facere ablatiuo annale. Idem pro Planc. Confiteor summa in Lateranense ornamenta esse.

Martial. Cum Iuuenale meo quid me committere tentas? Plin. lib. 9. c. 8. Velocissimum omnium animalium non solum marinorum est delphinus, ocyor volucre, ocyor telo. Rudis virga qua emeriti gladiatores donabantur.

Hora. 1. Ep. Spectatum satis & donatum iam rude, quæris

Mecœnas iterum antiquo me includere ludo. Verius Flaccus, qui ab Augusto sestertia centena in annum accepit, vt eius nepotes doceret, aiebat, vt Carisius lib. 1. docet, nomina literis N & S finita casu ablatiuo, e, litera terminari. Inuenies tamen nonnulla, i, litera finita. Cic. 3. de Orat. Ex ingenti quodam Oratorem, immensoq; campo in exiguum sane gyrum compellitis. Liu. 4. ab Vrb. Pro ingenti itaq; victoria id fuit plebi. Idem 5. Hi Consules magnos facere ludos, quos

M. Furius

M. Furius Dictator vouerat Veienti bello. Cęsar lib. 3. bel. Ciu. Qui cum essent ex continenti visi. Continenti etiam apud alios autores per i, sæpissime leges. Cicero pro Muræn. Itaque non ex sermone hominum recenti, sed ex annalium vetustate eruęda est memoria nobilitatis tuę. Sæpe Cicero hoc modo loquitur, recenti memoria, recenti negotio, recenti inuidia. Idem 2. de Orat. In quibus potest inflammari animus iudicis acri, & vehementi quadam incitatione. Gellius lib. 7. cap. 3. Fuit homo ingenio eleganti. Autor ad Heren. lib. 1. Imitatio est, qua impellimur cum diligenti ratione, vt aliquorum similes in dicendo esse velimus. Participia Ut autorum vsus, & Seruius in Donatum docet, e, litera finiuntur: leguntur etiã per i, maxime cum fiunt nomina. Cic. pro Archia, Ego multos homines excellenti animo ac virtute fuisse, &c. Idem ad Att. lib. 2. Interea quidem cum Musis nos delectabimus animo æquo, imò verò etiam gaudenti, & libenti. Comparatiuorum ablatiuus passim apud Ciceronem, Quintilianum, aliosq; autores in i, literam exit cum substantiuis omnis generis, pro Cæcin. Potuisti enim leuiore actione confligere. Ibidem, Potuisti ad tuum ius faciliore, & commodiore iudicio peruenire. Idem 2. de Orat. Leuiore quodam sono vsus est. In i, vero rarius exit. Cæsar 2. bel. Ciu. Maiori cum fiducia ad alteram turrem, aggeremq; eruptione pugnarunt. Plinius lib. 2. cap. 4. At cinereus posteriori parte candicans, lentior. Quintil. procem lib. 12. Quare nunc quoque licet maiori quam vnquam mole premor, tamen, &c. Hæc vt vides, cum genere fœminino iunguntur, quod obiter notabis, sunt enim qui id prohibent. Poëtæ ablatiuo i, finito sępius vtuntur, inuenies exempla apud Priscian. lib. 7. Præcipiunt Grammatici dicendum esse Consortum, exortum: item composita ex verbo capio etiam in um, exire, vt participum: quę verò ex caput componuntur, in ium, vt anceps, ancipitium: nisi imminuantur, vt ancipitum: sed nullis id exemplis confirmant. Nihil sine idoneis testibus pręcipias. Genitiuo multitudinis Panum dixit Verrius Flaccus teste Carisio eodem libro. Liu. 2. ab Vrb. Plus cladium: quam intulerant, acceperunt. Diæcesis, Syrtis Græcæ sunt à diæcesi, Syrti, inde diæcesium. Cic. ad Att. lib. 5. Tu autem sępe dare tabellarijs publicanorum poteris per magistros scripturę, & portus nostrarum diæcesium Idem. Appio Pulchro lib. 3. Famil. Ut me omnium illarum diæcesum, &c. Sammitium Liu. 7. ab Vrb. Vsque ad nos contemptus Samnitium peruenit: vbi frequentissimus est hic genitiuus. Idem 1. bel. Pun. Itaque ingens coacta vis nauium est lintriumq;, &c. Cæs. 6. bel Gal. Præsidium cohortium duodecim pontis tuendi causa ponit. Idem 2. bel. Ciuil. Consensisse Gaditanos principes cum Tribunis cohortium. Sallust. Iugurth. Magna vis vtrium effecta est. Plin. lib. 9. cap. 50. Pisces attritu ventrium, &c. Penatium. Liu. lib. 5 dec. 5. Aedes deorum Penatium in Velia de cœlo tacta erat. Sic Cicero frequenter. Carnium à pręceptione non recedit, nam & carnis nominatiuo dicitur apud Liuium, sicut & Penatis apud priscos. Vide Priscian. lib. 6. & 7. Quædam modo in ium, modo in, m exire solent, vt paludium, paludum: fornacium, fornacum. Colum. lib. 3. c. 9.

ex limo concretarum paludium emergere. Mela lib.3.cap.3. paludum Suesia, & Melsiagum maxima. Plin.lib.35.c.6. Adulteratur fornacium, balnearumq́, fuligine. Idem lib.34.c.10. Tenuissima est in ipso fornacium ore.ibid.Cameris lateribusúe fornacium. & c 13. parietibus fornacium, & 14. Fornacium maxima differentia est. Idem tamen lib.35.c.14 initio capitis fornacum dixit. Idem Plin. Volucrum solet dicere lib 10.c.11. Volucrum prima distinctio, ibid c.61. Volucrum animal parit vespertilio tantum. Varro lib.1.c.38. Stercus optimum scribit Cassius volucrium, præter palustrium, ac nantium. Murium, Plin.lib.10. c.65. Super cuncta est murium fœtus. ibid. murium agrestium. & lib.8.c.27.murium venatu. Iustin.lib.15.initio: Qui propter ranarum, muriumq́, multitudinem relicto patrię solo, sedes quęrebant. Dotium,cotium, vadium, & alia nonnulla reliquimus alijs inuestiganda, veterumq́, exemplis confirmanda. Parens nomen generis communis excepimus, propterea quòd nemo hodie parentium dicit, Priscianus dici etiam parentium probat ex Cic. 7.Verr. Nauium præfectos sine vlla causa de complexu parentium suorum, hospitumq́, tuorum ad mortem, cruciatumq́, rapuisti. Item quòd faciat accusatiuo pluralis parentis per i, idem sentit Diomedes. Nonnulli, quod verisimilius est, pręcipiunt strigilum dicendum esse, sed nullum succurrit exemplum. Plin.lib.8.c.38. Lyncum humor ita redditus, &c.

CASVS MVLTITVDINIS.

Nominatiuus plura'is exit in Es,vt sermones delphines,Troës.

GENITIVVS PLVRALIS.

Genitiuus multitudinis in um,syllabam exit,vt iuuenum,canum, vatum,maiorum, minorum: eodem modo cætera comparatiua.

EXCEPTIO.

In ium,exeunt quæcunque literis, NS,finiuntur,vt serpentium,præsentium.

Item s,litera terminata, quæ genitiuo non crescunt, vt collis,collium,clades,cladium. Et quorum ablatiuus in i: aut e,vel i, exit,vt diœcesium,Syrtium,animalium, plurium nauium,felicium.

Quibus adde Samnitium,lyntrium,cohortium,vtrium,ventrium, fornacium.

Ad hęc monosyllaba, quæ in duas consonantes exeunt, vt trabs, seps,pars,arx,merx,trabium,sepium partium, artium,&c.

Quibus accedunt as,assis, glis,lis,mus,nix,nox,os,fauces fauciũ, & siqua alia sunt à viris doctis vsurpata.

HINC RVRSVS EXCIPIVNTVR.

Parens, degener, inops, memor, supplex, vetus, vber, lynx, & alia quorum genitiuus exit in um, quæ progrediente tempore te rerum omnium magister vsus sine fastidio docebit.

Geni-

GENITIVVS GRAECVS.

Genitiuus Grecus exit in ων, hoc est, on, per o, magnum, vt epigrammaton, hæreseon.

DATIVVS PLVRALIS.

Datiuus in Ibus, exit, vt sermonibus, Bos, tamen bobus, aut bubus facit.

☞ Græca à neutris in a, in is, syllabam frequentius exeunt, vt peripetasmatis, emblematis, poematis & poematibus, diplomatis, diplomatibus.

ACCVSATIVVS PLVRALIS.

Accusatiuus multitudinis in es, syllabam exit, vt sermones: exit & in is, vel eis, cum genitiuus certorũ nominũ definit in ium, vt omnis, vrbis, vel omneis, vrbeis: vter alteri sit præferendus iudicabũt aures.

CASVS PLVRALES.

Casus plurales nominandi, accusandi, & vocandi neutri generis in a, desinunt, si ablatiuus in e, tantum exit, vt tempora: Sin verò i, aut e, vel i, terminetur, tunc in ia, definent, vt vectigalia, ingentia.

Præter comparatiua, Vetus, Plus, quæ in a, exeunt, maiora, vetera, plura. Aplustre aplustria, & aplustra facit.

GRAECVS ACCVSATIVVS.

Accusatiuus Græcus in as, definit, vt delphinas, Troas, crateras. Virg. Eclog. 8. Orpheus in syluis, inter delphinas Arion.

Celsus, vt ait Priscianus lib. 7. arbitratur datiuos Grecos is, syllaba finitos esse à nominatiuis in um, peripetasmatum, emblematum. Cic. in lib. de Signis. Nunc de peripetasmatis quemadmodum te expedias non habes. Idem in eodem, Scaphia cum emblematis. Autor ad Heren. In tot poëmatibus & orationibus sparsas. Cic. 3. Off. quod in poëmatibus & picturis vsu venit. Suet. in Tito cap. 3. armorum & equitandi peritissimus, Latinæ, Grecæq́, linguæ, vel in orando, uel in fingendis poëmatibus promptus. Idem in August. cap. 50. In diplomatibus, libellisq́, & epistolis signandis initio sphinge vsus est.

Non omnium quorum genitiuus pluralis exit in ium, accusatiuus pluralis desinit in is, sed vt Priscianus docet lib. 7. quę genitiuum habent similem nominatiuo, vt omnis, dulcis, nauis, turris: & quæ pluraliter tantum declinantur, vt manes manium, tres trium. Item, Er, syllaba finita, quorum ablatiuus exit in i, vt acer, saluber, imber, december: præterea quæ in NS, RS, desinunt, vt fons, ingens, pars, vrbs, alia verò raro accusandi casu plurali in is, vel eis exeunt. Legimus & pluris, compluris, litis. Meminit etiam Varro 2. de Analog. huius accusatiui, in accusandi casu (inquit) hos montes, fontes, & hos montis, fontis. Gellius lib. 13. c. 19. ait fuisse Probum à quodam interrogatum, Has'ne vrbis, an

has

has vrbes, dici oporteret, respondisseq; si aut versum pangis, aut solutam orationem struis, atq; ea verba dicenda sunt, non finitiones illas prgrancidas, neq; fecutinas Grammaticas spectaueris, sed aurem tuam interroga, quo quid loco conueniat dicere: quod illa suaserit, id profecto erit rectissimum. lege cætera si vacat, sunt enim plena eruditione. Sardis semper per i, scribitur nominandi accusandi, et vocandi casibus, scribitur enim apud Grçcos non per ει, sed per i, σάρδις, inde σαρδις, vt πόλις πόλις. vide Magnum Etymol. Tralleis, Syrteis, Alpeis iisdem casib. per i, vel ei, scribi possunt, nam apud Grçcos per diphthongum ει scribuntur. Capito contendit pluria non plura dicendum apud Gell. lib. 5. c. 21. vnde apud Terē. Phor. Compluria more veterum legitur, & apud Cic in Protagora, confirmandi genera compluria. Silius lib. 10. Et transtra & mali, laceroq; aplustria bello. Cic. in Arato. Nauibus assumptis fluitantia quçrere aplustra.

QVARTA DECLINATIO.

Genitiuus singularis quartæ declinationis exit in us, syllabam, vt Senatus, anus. Prisci Senatuis, anuis dicebant: apud quos etiam i, litera hic casus terminabatur, vt ornati, tumulti, vnde Terent. more prisco, Eius anuis causa, dixit. & Nihil ornati, nihil tumulti.

Datiuus in ui exit, vt Senatui, anui, priscis seculis etiam in u, exibat: vnde Virg. 1. Aen. Parce metu Cytherea.

Datiuus multitudinis in ibus, exit, vt sensibus.

EXCEPTIO.

Arcus, artus, lacus, partus, specus, tribus in ubus, exeunt, lacubus, specubus, tribubus. Portus in ibus, & vbus. Questibus à queror multò vsitatius est, quàm questubus.

De interrogandi & dandi casu quartæ declinationis, quibus veteres vsi sunt, scribit Gellius lib. 4. cap. 16. M. Varronem, inquit, & P. Nigidium viros Romani generis doctissimos comperimus non aliter locutos esse, & scripsisse, quam Senatuis, & Domuis, & Fluctuis, qui est patrius casus ab eo quod est senatus, domus, & fluctus, huic senatui, domui, & fluctui, cæteraq; his consimilia pariter dixisse. Paulò inferius, Sed non omnes concedunt in casu datiuo Senatui magis dicendum, quam Senatu, sicut Lucil. in eodem casu Victu, & Anu dicit, non Victui & Anui. affert eodem capite vnum atq; alterum Cæsaris exemplum: preterea Cæs. rem ipsum in libris de Analogia docuisse dandi casum sine i, litera scribendum esse. Lege integrum caput; est enim pereruditum.

Terent. Heaut.   *Eius anuis causa opinor, quę erat mortua.*
Idem Andr.   *— in ædibus Nihil ornati, nihil tumulti.*

Apud Priscianum lib. 6. & Non. Marcellum De mutata declin. inuenies

quam-

quamplurima huius generis. Priscianus hæc quæ hîc numerauimus tantum dicit exire in, vbus: Diomedes quatuor posuit partubus, artubus, arcubus, tribubus. Cicero portubus & portibus solet dicere. 5. Verr. Quarum vna est ea, quam dixi, insula quæ duobus portubus cincta, &c. Idem pro lege Man. Equidem existimo in eiusmodi regione, atque prouincia, quæ mari cincta, portibus distincta, &c. Cæsar. 3. bel. Ciuil. Hæc à custodibus classi loca maximè vacabãt, quòd se longis portibus committere non auderent. Addunt recentiores acubus, ficubus quercubus, quæ nusquã esse arbitror, Nec acibus, ficibus, quercibus dixerim, sed ficis tantum siue de arbore siue de fructu sit sermo, nam ficus, fici, secundæ declinationis, vtrunq; significat. De Verub. certant Grammatici, sunt enim qui veribus per i, legendum censeant apud Vergilium vbicunq; verubus per, u, literam legitur. Si verubus esset legendum, nunquam id tacuisset Priscianus. Carisius lib. 1. in illô Pars in frusta secant veribusq; trementia figunt, per i, literam legit. Questibus, idest querelis sæpe reperitur.

Verg. 4. Georg. — mœstis latè loca questibus implet. Idẽ 9. Stat. 11. Theb. Senec. Hercul. Oetæo. Idem tamẽ Thyest. initio act. 2. dixit — questubus vanis agis Ira.

QVINTA DECLINATIO.

¶ Casus interrogandi singularis quintæ declinationis in, ei, literas diuisat exit, ut diei: apud antiquos in es, siue e, exibat.

Vnde Verg. Libra dies somniq; pares vbi fecerit horas. *Georg. 1.*
& Ouid. Prima fide uocisq; ratæ tentamina sumpsit. *Met. 3.*
Exijt & in duplex, 2. Verg Munera lætitiamq; dij. *Æn. 1.*

¶ Casus interrogandi dandi, sextusq; multitudinis præter Rerum, rebus, dierum diebus, inusitati sunt. Cicero non est ausus specierum speciebus dicere, non tamen negat posse Latinè dici.

¶ Est apud Gelliũ lib. 9. caput 14. de triplici huius declinationis genitiuo, vnde hæc exempla sumus mutuati. Ponit etiam duo Ciceronis pro P. Sestio. Equites verò daturos illius dies pœnas. & pro Sex. Roscio, Quorum nihil pernicij causa diuino consilio, sed vi ipsa & magnitudine rerũ factum putamus. Cęsar eodem c. lib. 2. de Analo. Huius die, & huius specie dicendum putat. Priscianus in illo Vergilij, Libra dies, legit Die. At Gellius ait in libro idiographo manúq; ipsius Vergilij scripto Dies esse. Idem Gellius ait imperitiores Munera lætitiamq; Dei legere, cũ ab ipso Vergilio Dij scriptum sit: adducitq; Catonis, Lucilij, Pacuuij, Cn. Martij exẽpla, in quibus famij, pernicij, progenij, acij, pro famei, (nã fames apud priscos quintę declinationis fuit) pniciei, progeniei, aciei. Progenij certè multo suauius est quã progeniei. Vnde Quint. lib. 1. vbi contra eos disputat, qui Analogiæ pertinaciter adhęrẽt, Nec plurimũ refert, inquit, nulla hæc, an prædura sint. Nã quid Progenies genitiuo singulari, quid spes plurali faciet? Quasi dicat, multo satius esse

his casibus carere, quam Progeniei, aut Sperum dicere. Cicero in Topicis maluit Formarum, Formis dicere, quam specierum, Speciebus. In diuisione, inquit, forma, quas Græci εἴδεας vocant: nostri, si qui hęc fortè tractant, species appellāt: non pessimè id quidem, sed inutiliter ad mutandos casus in dicendo. Nolim enim ne si Latinè quidem dici possit specierum, & speciebus dicere, & sæpe his casibus vtendum est: at formis & formarum velim. Quum vtroque verbo idem significetur, commoditatem in dicendo non arbitror negligendam.

SYNCOPE.

Omnium ferme declinationum interrogandi casus multitudinis interdum maximè à poëtis imminuūtur: quam imminutionem Græci Syncopen uocant.

PRIMAE.

¶ Cœlicolum, Aeneadum, Ausonidum, Troiugenum, &c. pro cœlicolarum, Aeneadarum &c.

SECVNDAE.

¶ Liberum, nummum, sestertium, fabrum, deum, &c. pro liberorum, nummorum, &c.

TERTIAE.

¶ Cladum cædum, ueprum, cœlestum, agrestum, potentū, furentum, Macedum, pro cladium, cædium, veprium, cœlestium, agrestium, potentium, furentium, Macedonum, quæ, & alia eiusdem generis non facilè apud oratores reperientur.

I. APPENDIX.

¶ Genitiuus imminutus à nominibus substantiuis, as, syllaba finitis usitatior est, quam plenus, ut ciuitatum, quam ciuitatium.

II. APPENDIX.

¶ Quidā genitiui tū pleni, tū imminuti sunt usitati, etiam apud oratores, ut apium, & apū: serpētium: & serpentum: Quiritium, & Quiritum: optimatium, & optimatū: locupletium, & locupletum.

QVARTAE.

¶ Currum, passum, pro curruum, passuum.

¶ *Primæ declinationis nomina quæ imminuuntur, aut sunt patronymica, vt Aeneades, Dardanides, Ausonides: aut composita ex verbis, vt Cœlicola, Troiugena, Graiugena: exempla crebra sunt apud Vergilium, & alios poëtas. Secundæ declinationis nō solum substantiua imminuūtur, vt sociûm, denariûm diuûm, sed etiam adiectiua ut meûm, magnanimûm præcipuè, quæ distributiua appellantur, vt quinûm, senûm, septenûm, denûm, idq; etiam apud oratores. 4. Verr. inuenies senûm, septenûm, denûm. Plin. lib. 9. c. 30. In nostro mari loligines quinûm cubitorum, sepiæ binûm. Nonius Marcellus de numeris & casibus ait accusatiuum sin-*

singularem poni pro genitiuo plurali. Plaut. Persa. Pol deûm virtutem dicam & maiorum meûm. Lucret. lib. 6.

Flammea tempestas Siculûm dominata per agros. Terent. Hecy.

Prope iam remotum ab iniuria aduersariûm. Varro de vita P. R. lib. 4. Hortẽsius supra decẽ millia cadûm hęredi reliquit, medimnûm vini mille cadûm. M. Tullius de Officijs lib. 3. An emat denario, quod sit mille denariûm. In his & aliis huius generis putat Nonius accusatiuum pro genitiuo poni. Idem videtur Quintiliano lib. 1. ca. 6. significare, vbi reprehendit quosdam anologię nimium tenaces, aut certè de eorum sententia loquitur. Iidem, inquit, Centum millia nummûm & fidem deûm ostendant duplices solœcismos esse, quando & casum mutant, & numerum. Mirum est id in mentem venisse Nonio cum eôdem loco ex Accio hoc exemplum ponat.

Ab classe ad vrbem tendunt, neque quisquam potest
Fulgentium armûm armatus ardorem obtui: & ex Turpilio,
In Caliphonis nunc te miseræ liberûm. Quis enim vnquam accusandi casu numero singulari vidit Armûm, aut Liberûm? Fortasses, inquies, priscis temporibus hęc etiam numero singulari fuisse in vsu. Sit ita sanè. Cicero tamen in Oratore imminuta esse docet. Atque etiam, inquit à quibusdam serò iam emendatur antiquitas, qui hæc reprehendunt: Nam proh deûm atque hominum fidem: deorum aiunt: Ita credo, hoc illi nesciebant: an dabat hanc consuetudo licentiam? Itaque idem poëta, qui inusitatius contraxerat, Patris mei meûm factûm pudet, pro meorum factorum. & Texitur exitiûm examen capiti, pro exitiorum. Non dicit liberûm, vt plerique loquimur, cum Cupidos liberûm, aut In liberûm loco, dicimus: sed vt isti volunt, Neque tuum vnquam in gremium extollas liberorum ex te genus.

& idem Nanque Æsculapij liberorum — At ille alter in Chryse non solum
Ciues antiqui amici maiorũ meûm, quod erat usitatũ, sed durius etiã
Consiliûm socij, augurium, atque extûm interpretes.

Idemque, pergit, Postquam prodigiûm horriferûm portentûm pauor.
quę non sanè sunt in omnibus neutris vsitata. Nec enim dixerim tam libenter Armûm iudicium etsi est apud eundem.

Nihil'ne ad te de iudicio armûm accidit?

quam armorum. Iam vt Censorię tabulę loquuntur Fabrûm & procûm audeo dicere non fabrorum, & procorum. Planè Duorum virorum iudicium, aut Trium virorum capitalium, aut Decem virorum litibus iudicandis dico nunquam. atqui dixit Accius

Video sepulchra dua duorum corporum.

Idemque Mulier vna duûm virûm.

Quid verum sit intelligo: sed aliàs ita loquor vt concessum est, vt hoc vel Proh deûm dico, vel proh deorum: aliàs vt necesse est, cum Triumuirûm, non virorũ,

& sestertiûm numûm, non numorum, quod in his consuetudo varia non est. Hae ad verbum descripsimus, & vt intelligeres id quod propositum erat, & quatenus hac imminutione vtendum sit.

Tertię declinationis imminutio latius patet Cladûm cædûm, veprûm, cœlestûm, agrestûm, Macedûm, &c. huius formæ ferè poëtarum sunt.

Sil lib. 1. Turbine mox sęuo venientum haud inscia cladûm.
Idem. 4. Exoritur rabies cędûm, ac vix tela furori Sufficiunt.
Ouid. 5. Fast. Cum tua sint, cedantq́; tibi confinia mensûm, pro mensium.
Lucan. lib. 5. In Macedûm terras, miscens aduersa secundis.
Ouid. 1. Met. Vltima cœlestûm terras Astræa reliquit.
Ruentum, furentum, potentum & alia huius generis duriora ferme poëtarum.
Verg. 11. — orituręq́; miserrima cædes
Defendentum armis aditus, inq́; arma ruentum.
Ibid. — iuuenum in clamore furentum. Nominum in as, etiam substantiuorum genitiuus apud veteres in ium, exibat, vt ciuitatium, vtilitatium, quo pacto et Liu. lib. 5. dec. 5. loquitur, Respõsum ab senatu est, Rhodios neq; vtilitatiũ Græciæ, neque cura impensarum P. R. sed pro Perseo legationem eam misisse. Ibidem. Tam ciuitatium, quam singulorum hominum mores sunt. Ibid. Senatum prædam Epiri ciuitatium, quę ad Persea defecissent, exercitui dedisse. Idem docet M. Varro 2. de Analog. Item quòd in patrio casu dispariliter dicuntur Ciuitatum, Parentum, & Ciuitatium, Parentium. Apum vsitatius est, quam Apiuum: Pli. lib. 11. capit. 7. Hic erit apum dum operantur cibus. ibid capit. 11. Et quasi serui tium verarum apum. Columel. l. 9 cap. 3. tum apium, tum apum dicit. ibid. cap. 6. Quod ipsarum apium causa fieri debet. Serpentium frequentius apud Plinium quam serpentum leges lib. 20. c. 6. Allium ad serpentium quidem ictus potum cũ vestibus suis efficacissimè, &c. & lib. 28. c. 3. & lib. 5. c. 8. & lib. 29. c. 3. & 4. Idẽ Serpentum dixit in procem. lib. 7. Serpentum morsus non petit serpens, & c. 3. Varro etiam nunc esse paucos ibi, quorum saliuæ contra ictus serpentum medeã tur. ibid. Serpentum ictus contractu leuare solitos. Liuius 1. ab Vrb. Quiritiũ frequenter dicit, Quiritium quoq; fossa, &c. Cicero Quiritium pro Cæcin. Qui enim potest iure Quiritum liber esse is, qui in numero Quiritum non est? Idem Optimatium frequentius dicit, ad Att. lib. 10. Quod si te aut voces optimatium commouent, aut &c. Idem. 2. de Leg. Consilio & autoritate optimatiũ indigere. Idem Ad Att. lib. 1. Optimatum dixit. Illud tamen velim existimes, me hanc viã optimatũ post Catuli mortem nec præsidio vllo, nec comitatu tenere. Idem ad eũdem lib. 7. Nec in cæde principum clementiorem hunc fore, quã Cinna fuerit: nec moderatiorem, quam Sulla in pecunijs locupletium. Idem ad eundem lib. 8. Etsi propediẽ video bonorũ idest lautorum & locupletum, vrbem refertam fore. Genitiuus quartę declinationis raro imminuitur. Verg. lib. 6. — quæ gratia currũ. Armorumq́; fuit viuis. Mart. lib. 2. Sed duo sunt, quæ nos distinguũt, millia passum.

Anomala siue inæqualia.

ANomala, siue Inæqualia vocãtur, quæ aut numero, aut genere aut declinatione, aut casu, aut aliquo alio attributo defici ũt.

Numero inæqualia.

¶ Quædã singulari numero tantũ declinanť vt nemo, lutũ, et ple raq; eorũ, quę metimur aut ponderamus, ut triticũ oleũ, aurũ, ferrũ.

¶ Quędam plurali solum, ut Cani canorum, Penates penatium, Castra, Calendę.

Genere inæqualia.

¶ Quædam singulari numero sunt masculina, plurali neutra, vt sibilus, sibila: balteus, baltea.

¶ Quædam singulari fœminina, plurali neutra, vt Carbasus, Carbasa.

¶ Quædam singulari neutra, plurali masculina, vt Argos, Argi Argorum.

Declinatione inæqualia.

¶ Vas vasis singulari numero est tertiæ declinationis: plurali secundæ, vt vasa, vasorum uasis.

¶ Iugerũ iugeri cõtrà numero singulari secũdi est ordinis, plurali tertij, iugera iugerum, iugeribus. Interdũ & iugeris genitiuo singulari, & iugere ablatiuo legitur.

Casu inæqualia.

¶ Quæda nõ declinanť in casus vt frugi nihili, Põdo, quod nume rũ pluralẽ tantũ habet cum libram significat: item quatuor quinq; et cætera vsq; ad centum, quæ aptota, siue monoptota appellantur.

¶ Quædã uocatiuo carẽt, cuiusmodi sunt Interrogatiua vt quis, qualis. Relatiua, ut Qui, quæ, quod. Negatiua nt nemo, nullus. Partitiua pleraq; ut quidã ullus, alius. Pronomina etiã, præter Tu, meus, noster, nostras fermè uocandi casu destituuntur.

¶ Quædam nominandi, interrogandi, & accusandi casum tantùm habent, ut tantundem tantidem.

Quædam nominatiuum & uocatiuum, ut Iupiter, expes.
Quædam obliquos tantum, ut Iouis, Ioui, Iouem, Ioue.
Quædam tres solùm obliquos, Opis, opem, ab ope,
Quædam duos, ut repetundarum, ab his repetundis.
Quædam unum ut inficias, sponte, natu.

De Analogia, & Anomalia.

QVoniam de Analogia quam proportionem pleriq; Varro sæpius ac ferè similitudinem appellat, & Anomalia quam idem Varro dissimilitudinem vocat, à Grammaticis sæpe mentio fit, non ab re fuerit pauca de vtraq; dicere. Analogia est similium similis declinatio. Anomalia est inæqualitas declinationum consuetudinem sequens: illa præceptis nititur, hæc consuetudine: illa attributorum, accidentiumq; partium orationis cōsensum, casuumq; similem exitum anxiè requirit, hæc nihil minus curat. Dicam apertius, Hæc Doctus & Eruditus sunt analoga, siue analogica, & vt loquamur Latinè cum Varrone, similia, aut cum Quintiliano, paria, nam exeunt in us, syllabam, omnes casus, vtrunq; numerum habent, eiusdem sunt generis, eiusdē figuræ, eiusdem speciei, eiusdem declinationis, ex vtroq; deducuntur comparatiua & superlatiua, aduerbia eiusdē exitus Doctè, Eruditè. Lupus & lepus prima specie similia uidentur, sunt enim positione, qualitate, figura, specie, numero paria; declinatione tamē dissimilia & deriuatione qa à lupo fit lupa, à lepus nō fit lepa. Itē genere, quia lepus epicœnū est, lupus masculinū. Analogia deprehendimus genus & declinationem, vt si interrogeris, sit'ne Funis masculinū, an fœmininum: Respondebis esse masculinū, quòd Panis ei simile sit masculinum. Item si rogeris Dicendū'ne sit casu ablatiuo Vectigale an vectigali: respondebis Vectigali, vt animali, quod ei simile est. Si quis præterea ex te quærat, Cuius generis sit ignis, funis, dices masculini, igniculus enim & funiculus inde deducta ostendunt esse masculina: nauis vero et febris dices esse fœminina, nam nauicula, febricula fœminina sunt. Itaq; analogia incerta certis probatur. Est tamen fallax & captiosum argumentū: sæpe enim decipit. Multi tum Græci tum Latini de Analogia, & Anomalia scripserunt, quorum alij illam alij hanc summa vi defenderunt. Qui anomaliā dissimilitudinemq; tuentur, consuetudinē aiūt dominari, neq; vllā esse obseruationē, similiū sicuti cū dicimus lupus, lupi, & lepus, leporis: fortitudo, fortitudinis: & vnedo, vnedonis: cupis cuspidis: et puppis genitiuo puppis: habēt enim hęc in obliquis diuersos exitus, quāuis positione sint similia. Idem in verbis docent, nam amo amaui, lauo laui, mico micui, iuuo iuui, do dedi cū primæ sunt cōiugationis, præteritis tamē vehemēter dissentiūt. Sic doceo docui, video, vidi, suadeo suasi, lugeo, luxi, fleo fleui. Et verba Go finita varia habere præterita pingo pinxi, pungo pupugi, spargo sparsi. Vnde Quintilianus lib. 1. cap. 6. ait Analogiam nō esse legē loquendi, sed obseruationē: adeo vt ipsam Analogiam nulla res alia fecerit, quam cōsuetudo. Cōtra qui analogiam tuētur, multa cōgerunt similia, vt analogiā anomaliæ anteponendā esse doceāt Varro lib. 8. de lingua Latina ad Ciceronē, qui liber non extat, docet nullā esse obseruationē similiū, in omnibusq; penè verbis consuetudinē dominari ostēdit. Lege Gellij lib. 2. c. 25. de Analogia & Anomalia. Idem tamen Varro sex libros de analogia scripsit, quorum nunc tres tantum ijq; laceri & mutili extant, in quibus

bus quę contra analogiam, quæ item contra anomaliam dicerentur scripsit, suãq; sententiam exposuit, ac docuit quæ esset declinatio voluntaria, quæ naturalis, quodnam esset analogiæ fundamentum: definiuit quæ essent Similia, quæ Dissimilia, tres analogiæ definitiones attribuit, à quo primam mutuatus est Gellius, qua etiam paulò ante vsi sumus. Sed de analogia hactenus. Grammatici multa anomala congerunt, quæ sine vlla iactura prętermitti possunt, maximè cum multa contra eorum pręcepta apud idoneos autores legantur. Itaq; putauimus anomalorum genera vno aut altero posito exemplo attingenda. Aptota hoc est, sine casibus: monoptota, idest quę vnum tantum habent casum Dicuntur aptota quia vt Diomedes inquit, à prima sui positione non cadunt. Monoptota vero quia casus nominandi non differt à cæteris, nam dicimus homo frugi, hominis frugi, homini frugi, hominem frugi, ô homo frugi., ab homine frugi. Quæ Donatus vocat aptota, idest, vt ipse definit. 2. Edit. quæ neq; per casus, neq; numeros declinantur, eadem ipsa Probus appellat monoptota. Diomedes verò monoptota vocat quę vt idem ait, per ablatiuum tantummodo enunciantur sponte. Priscianus libro 5. ait aptota esse propriè quę nominatiuum tantum habent, qui plerunque & vocatiuus inuenitur, vt Iupiter, & non accipitur etiam pro obliquis, non enim Iupiter pro genitiuo aut alijs obliquis accipitur. Monoptota verò esse, quæ pro omni casu vna eademq; terminatione funguntur qualia sunt nomina literarum & numerorum à quatuor vsq; ad centum, in quibus fiunt casus non vocis, sed significationis. ibidem ait, antiquos aptota pro monoptotis, & contrà monoptota pro aptotis posuisse. Idem diptota vocat nomina quæ duos diuersos casus tantum habent, vt fors, forte: triptota, quæ tres casus diuersos habent, qualia sunt neutra secundę declinationis numeri singularis: tetraptota, quæ quatuor diuersos habent casus, vt puer pueri, puero, puerum; pentaptota quæ quinq; habent diuersos casus, vt Virgilius Virgilij, Virgilio, Virgilium, Virgili: Hexaptota quę sex habēt diuerrsos. vt Vnus, vnius, vni, vnum, vne, ab vno, Sic solus, solius, &c. vtrunque enim vocatiuum habet, vt ibidem veterum testimoniis idem proat. Primã formam casualem appellat Probus Vnariam, Diomedes vnicam vel simplicem; secundam ille Binariam, hic Bipartitam: tertiam vterque Ternariam: quartam Quaternariam: quintam Quinariam: sextam Senariam. Varro. 1. de Analog. Vocat nomina primę formę, quæ vnum solum habent casum: tertiæ quę tres: quartæ, quę quatuor: quintæ, quę quinque: sextæ, quę sex: Idem lib. 2. casuū exitus appellat figuras. Dicunt, inquit, ipsi alia nomina quòd quinque habent figuras, quinque habere casus, &c. Sed neque in primo, neque secundo meminit secundę formę: nulla enim sunt apud Latinos nomina huius formę, nisi fortè sint anomala, vt Repetundarum, repetundis, fors, a fortè: hęc enim duos tantum habet figuras, siue casus diuersos, siue diuersos exitus, terminationesq; casuum. Nam quod Probus, & Diomedes aiunt, nomina singularia quartæ declinationis vt Cornu, genu huius esse formę, quòd ultima nominatiui, accu-

satiui, & vocatiui corripiatur, genitiui verò datiui, & ablatiui producatur, non videtur satis esse ad constituendam formam binariam: cum eadem sit figura, idemq́; exitus omnium casuum Itaque potius ad primam formam hæc pertinent cum vnum tantum habeant casum, vt more Varronis loquar, hoc est vnam figuram, terminationemq́; omnibus casibus communem, in qua sententia est Nonius Marcellus DE MVTATA declinatione: vbi Gelu monoptoton appellat. Priscianus etiam lib. 5. Cornu & id genus cætera monoptota vocat. Sit'ne, u, breue nominandi, accusandi, atque vocandi casu, postea viderimus. Apud priscos vasum vasi secundi ordinis fuit, vnde vasa Vasorum. Cato apud Gellium lib. 13. c. 22. Neque mihi ædificatio, neque vasum, neque vestimentum vllum est in manu pretiosum. Plaut. Truc Aut aliquod vasum argenteum. Mela libro 3. cap. 5. Plus iugeris spatio sublimis.

Tibul. lib. 2. Vt multo innumeram iugere pascat ouem.

Varro lib. 1. de Re rust. c. 10. iugeris ablatiuo dixit pro iugeribus. Non omnia partitiua vocandi casu carent, cur enim Omnis vocatiuo priuetur? Aliquis etiã in illo Verg. 4. Exoriare aliquis nostris ex ossibus vltor,

non video cur vocatiuus non sit: item in illo Ciceronis, O nox illa quæ tenebras attulisti: vocatiuè dictum videtur. Qui inquit, Probus declinat hic Iupiter huius Iouis: potest & hic Phœbus, huius Apollinis: & hæc Minerua huius Palladis declinare. Iouis apud priscos vt Priscianus lib. 6. testimoniis eorum confimat, etiam nominatiuo casu dicebatur. Spontis dixit Columel. lib. 9. cap. 4. Est enim satiua, & altera suæ spontis. Cels. lib. 1. c. 1. Sanus homo qui & bene valet, & suæ spontis est, nullis obligare se legibus debet. Quintilianus lib. 1. cap. 6. meminit anomalorum, Cum illud, inquit etiam accidat, vt quædam pluraliter non dicantur, quędam contrà singulari numero, quædam casibus careant, quædam à primis statim positionibus tota mutentur, vt Iupiter. Quod verbis etiam accidit, vt Fero tuli: cuius præteritum perfectum & vlterius non inuenitur. Nec plurimum refert, nulla hæc an prædura sint. Nam quid Progenies, genitiuo singulari, quid spes plurali faciet? Lege Gellium libro 19. c. 8. vbi multa dicuntur de anomalis ex libris de analogia C. Cæsaris.

DE VERBORVM PRAETERITIS ET SVPINIS.

SImplicium leges ferme coniuncta sequuntur. *Vt lego, perlego.*
Hinc pauca excipiam, memori quæ mente repones.

IN verborum copulatione, aut verbum & præpositio manent integra, vt concurro, adiungo: aut vtrunque corrumpitur, vt colligo, allido; aut præpositio manet integra corrupto verbo, vt excido, deprimo: aut contrà verbum manet integrum, corrupta præpositione, vt colludo, compono. Qua de re agit Diomedes lib. 1. Donatus. 2. Editione. Priscianus lib. 8. illi bipartitam aiunt esse verbi figuram, sunt enim verba aut simplicia, aut composita: hic addit Decomposita verba, quę nimirum ex verbis iam compositis rursus componuntur, vt repercutio, subinuideo, Cicero in Oratore, Quintilianus lib. 1. cap. 7. Gellius lib. 2. c. 17. nonnulla etiam de hac compositione scripserunt. Primò quanta maxima potero breuitate dicam de uerbis, quæ in compositione corrumpuntur, deinde de ipsis præpositionibus.

A in E, mutant

Composita ex uerbis damno, halo lacto, mando, patro, sacro, tracto, arceo, carpo, fallo farcio, gradior, pario, patior, partio, scando, spargo, ut condemno, anhelo, delecto, commendo, impetro &c. pauca admodum retinent, a, ut exhalo, ex partio fit impartio, & impertio, à tracto pertracto, retracto, sed hęc & alia id genus usu discenda sunt.

A, in I, quæ fiunt ex uerbis

Amico, ut inimico & inimicor, aris: maneo adiunctis præpositionibus E, In, Prę, Pro; taceo, placeo, habeo, lateo,, fateor, & ex Lacio uerbo prisco composita ut allicio, elicio, iacio, facio, sapio, rapio, capio, cado, ago, frango, tango, pango, cano, salio, statuo. Excipe complaceo, perplaceo, perago, circumago, satago, dego, cogo, repango, & composita ex Facio si ex uerbis componantur, ut tepefacio, calefacio.

A, in V, quę ex uerbis

Quatio, salto, calco, scalpo, vt excutio, insulto, inculco, insculpo, & unum ex capio occupo, as, si Grãmaticis habẽda est fides, nã Occipio à capio fit: occupo videtur, potius ex verbo obsoleto cupo compositum. Diomedes lib. 1. docet scalpo non sculpo dicendum esse gemmam scalptam non sculptam, adiecta tamen præpositione insculpo, & insculptam gemmam dicendum esse. Phocas tamen & scalpo & sculpo posuit inter verba, quorum pręterita exeunt in psi. Prisc. lib. 10. tum scalptum, tum sculptum à pręteritis scalpsi, & sculpsi posuit.

E, in I, quæ ex verbis

Teneo, sedeo, rego, lego, is, emo, premo, specio verbo prisco, vt aspicio. Excipe relego, & perlego, & coëmo.

V, in E breue mutant

Deiero, peiero, à iuro. Deiuro apud Plautum aliquoties reperitur: periuro non solum apud eundem, sed etiam apud Horatium 2. Serm. satyr. 3. — quare

Si quid vis satis est, periuras, surripis, aufers Vndique. & apud Ouid. periuratos Deos: cætera semper, u, simplicis retinent, vt adiuro, coniuro.

Nonnullę diphthongi etiam in uocales migrant.

AE in I, longum mutant

¶ Quę fiunt ex verbis cędo, lædo, quęro, ut concido, allido, exquiro.

AV, in O, quę ex uerbo

¶ Plaudo, ut explodo, complodo, supplodo. Excipe applaudo. Plodo apud priscos pro plaudo dicebatur, uide Diomedem lib. 1.

AV, in V, quę ex claudo, ut

¶ Excludo, concludo: uel fiunt à cludo, nam utroque modo dicitur.

AV, in E, longum unum mutat

Compositum ex uerbo audio, Obedio.

¶ Composita quæ mutant, a, in, i, siue e, in supino habent, e, ut iacio reijcio reiectum, spargo conspergo conspersum. Excipiuntur Go syllaba finita quę, a, simplicis seruant, ut ago, frango, tango, ut enim dicimus actum, sic exigo exactum: ut fractum, ita effractum. A, etiam retinent composita ex cado, ut recasum, incasum. Composita tamen ex habeo, i, habent in supino ut exhibitum: ex salio, & statuo, v, ut insultum, constitutum. Sapio & eius composita non uidentur habere supina. Hæc præceptio his tribus uersiculis continetur,

Simplicis, A, retinent tum Go finita supini,
Tum cado quæ gignit: reliquis, E, contulit usus.
Hinc habeo, salio, statuoq́; auferre memento:

Quos si uolet explicabit pręceptor, postquam de præteritis & supinis omnium uerborum egerit.

Ex præpositionibus quædam interdum partem sui amittunt, Con, enim sequente uocali, literam, n, abiicit, ut coëmo, cohæreo, coopto, cogo, in quorum postremo etiam, a, uerbi simplicis extritum est, ago, cogo, uel potius, o, & , a, in, o, longum coaluerunt. Quidam ex recentioribus hic præpositionem, Cum, esse putat non Con, & literam, m, cum uocali præcedente fuisse extritam: Verum Quintilianus libr. 1. cap. 7. Con esse docet, non Cum. Frequenter autem, inquit, præpositiones quoq; copulatio ista corrumpit, inde abstulit, aufugit, amisit, cum præpositio sit Ab sola: & Coit, cum sit præpositio Con: sic Ignaui, & Erepti. Idem cap. 6. Inhærent tamen quidam molestissima diligentiæ peruersitate, ut Audaciter potius dicant, quàm Audacter, licet omnes oratores aliud sequantur: & emicauit, non emicuit, & conire, non coire. Non dixit Quintilianus ut uides, Cumire, sed Conire. Lege Gellium lib. 2. cap. 17. Ab, in Amitto, b, amisit, ut ex Quintiliano modò uidisti. Ob, in Omitto, Operio, eandem amisit. Ad, d, in Aperio, & in uerbis quorum prima est, s, litera, ut aspiro, ascendo, asto. Quidam tamen maximè antiquarij malunt adspiro, adsto scribere. Trans, duas vltimas literas ferè abijcit, si verbis adiungatur quorum prima est d, vel i, vel n, vt trado, traijcio, trano, legitur & transduco, transiectus apud idoneos autores. Abs, in asporto b, abijcit, vt Prisc. lib. 2. docet.

Quædam literam aliquam asciscunt euphoniæ causa, sic Pro & Re sequente vocali d, intercipiunt, vt prodeo, prodigo, redamo, redeo, redimo, redoleo. Am, b, vt amburo, ambio, ambigo.

Quarundam vltimæ consonantes fiunt similes primis verborum, quibus adhærent, sic Ad, mutat d, in c, f, g, l, n, p, r, s, t, vt accipio, afficio, aggredior, alludo, annumero, appono, arrodo, assideo, attingo. Ob, in b, c, f, g, p, vt obbibo, occurro, offundo, obganio, oppono. Sub b, in c, f, g, m, p, r, vt succurro, sufficio, suggero, summitto, suppeto, surripio. In, & Con, sequentibus l, n, r, in easdem migrant, vt illudo, innitor, irrideo, colligo, connecto, corripio. Interdum tamen maximè apud antiquarios reperiuntur integræ præpositiones, vt adfero, adsideo, adnitor, adcresco, conrado, conloquor, inlicio. Sub, sequente, m, ferè manet integra, vt submitto, submoueo, submergo: quidam tamen malunt summitto scribere. In verbo Agnosco d abijcitur, & in cognosco, n: vide Diomedem lib. 1. nam veteres gnosco, gnoui dicebant. Idem sentit Priscianus lib. 2. Est, inquit, quando N, principalis syllabæ ante se assumit g, vt natus, gnatus, notus gnotus, atque inde ignotus: nosco gnosco, noui gnoui. Idem tamen lib. 1. ait, N, mutari in G, vt ignosco, ignauus, ignotus, ignarus, ignominia, cognosco, cognitus. Sed sententiæ incertus subiungit, Potest tamen in quibusdam eorum etiam per concisionem adempta, n, videri, quia in simplicibus quoq; potest inueniri per adiectionem g, vt gnatus, gnarus. Quidam ex recentiorib. à verbo Græco γινώσκω, putat γνώσκω, gnosco factum. Fortasse videar tibi nimium grammaticus: audi de eadem re principem oratorum in Oratore, Noti, inquit, erant

Naui,

Naui, & Nari, quibus In pręponi oporteret, dulcius uisum est Ignoti, Ignaui, Ignari, dicere, quam vt veritas postulabat. Quintilianus in eadem est sententia: lege locum quem paulò antè attulimus. Sed redeamus ad reliquas præpositiones. Inter, si grammaticis credimus, r, mutauit in l, præposita verbo Lego, intelligo quasi interlego: Per, adiecta verbo prisco Lacio genuit pellicio, quod & perlicio aliquoties apud Liuium legitur: vnde perlecto, as, frequentatiuum: item pelluceo, quod & perluceo dicitur.

Quędam vltimas consonantes mutant in diuersas ab ijs, quibus pręponuntur, sic Con, in, præpositæ literis b, m, p, mutant, n, in, m, vt combibo, committo, compono, imbibo, immitto, impono: Aliquando interponitur, b, vt comburo. Interdum, n, migrat in, m nulla harum trium literarum interposita, vt comedo. Ab, præposita verbis fugio, & fero b, mutat in u, aufugio aufero: huius prępositionis meminit Cicero in Oratore.

Ex, præposita dictioni incipienti à vocali aut consonantibus, e, p, q, s, t, manet integra, vt exaro, exoro, excutio, expono, exquiro, exscribo, extenuo. Præposita, f, in eandem ferè migrat, vt efficio, effundo: ante cæteras consonantes locum habet, E, vt educo, eludo, emitto, enarro, eripio, eruo, euebo, eijcio.

Dis & di idem significant, vt inquit Priscianus lib. 14. vt Ab, & Abs. Dis præponitur verbis incipientibus à literis, c, p, q, s, t, & I, consonante, vt discumbo, dispono, disquiro, dissoluo, dissideo, distrabo, disijcio, disiungo, reperitur apud Ciceronem & diiungo ad Att. lib. 7. Redeamus domum: dijungere me ab illo uolo. & 2. de Diuinat. Iumenta diiungere. Excipe diiudico. Cum verò literæ, f, pręponitur, in eandem migrat, ut diffundo, diffido. Cæteris consonantibus pręponitur Di ut diduco, diligo, dimico dinumero, dirigo, dirumpo. Teret. Adelp. Disrumpor ait, quo uerbo utuntur homines uehementer irati. ubi tamen Dirumpor, legunt quidam. Disraro est apud Columel. lib. 4 c. 32.

Am prępositio Gręca, facta enim est ex ἀμφὶ, de qua in Rudimentis egimus, cum dictionibus incipientibus à uocalibus, a, e, i, u præponitur, b euphoniæ causa intercipit, ut ambages, ambesus, ambigo, amburo: cum uerò consonantibus, b, q, mutat, m, in n, ut anhelo, anquiro: cum p, manet integra, ut amputo. Hactenus de uerborum compositione: neque enim putaui eam usui omnino committendam, qui quāuis sit optimus magister, à paucis tamen, ut par est, colitur, & à plerisq; in medio cursu deseritur. Deinceps de pręteritis supinisq́, agendum est. Pręteriti uocabulum sępe inuenies apud Varronem, nonnūquam apud Quintilianum lib. 1. cap 6. Quia, inquit, prima positio paciscor cum haberet naturam patiendi, faceret tempore pręterito pactus sum, eodem cap. Quod uerbis etiam accidit, ut fero, tuli: cuius pręteritum perfectum, & vlterius non inuenitur Obiter locutionem notabis, Amo facit tempore pręterito amaui. Sic Probus de Catholicis uerborum solet loqui. Supini uocem nondum inueni apud Varronem, Quintilianum, Gellium & reliquos huius classis. Probus, Phocas, Diomedes de pręteritis uerborum tā-

tum

tum egerunt. Priscianus de vtrisque copiosissimè. Quid supinum apud Probum, Phocam, Diomedem, Donatum significet, inuenies in Supini tum declinatione, tum constructione.

Cum geminat primam simplex composta priorem
Præteriti amittunt; præter præcurro, repungo.
Quæq; sibi gignunt sto, do, cum poscere disco.
Præteritis quæcunq; carent, spoliato supinis,
Vt glisco, vergo, ferio, cum polleo, vado.
Ambigo, cum satago, quęso, quibus hisco, fatisco,
Et furit & mœret, tum aueo, tum ringor, & aio.
Et vescor, liquor, medeor, reminiscor adauge.

Vt tendo tetendi, extendo extendi

Decurro, excurro, procurro, interdum primam geminant. Sueton. in Nerone cap. 11. Notissimus eques Romanus elephanto superſedens per catadromum decucurrit Liu. 1. ab Vrb. Quum plures igni, quam ferro armati excucurrissent, cæde incendioq; cuncta complent. Suet. in Galba, cap. 18. Cumq; exterritus luce prima ad expiandum somnium, pręmissis, qui rem diuinam appararent, Tusculum excucurrisset, nihil inuenit pręter tepidam in ara fauillam. Liu. libro 20. apud Priscianum libro 10. Etsi ferocius procucurrisset. Repungo, vt placet Capro, apud Priscianum eodem libro, cum significat vicissim pungere, facit repupugi: cum vero ad rationes refertur, repunxi: neutrum adhuc si bene memini apud veteres legi. Prisci Latini solebant peposci, memordi, pepugi, cecurri, secunda litera per, E, scribere more Græcorum, qui suum παρακείμενον hoc est, præteritum perfectum hoc modo augent, γράφω γέγραφα. M. Tullius & C. Cesar, vt Gellius inquit libro 7. cap. 9. memordi, pepugi, spepondi dixerunt. Vergo verxi leges apud Diomedem libro 1. & versi apud Probum de Cathol. verborum: sed neutrum videtur esse in vsu. Vado non habet vasi, quamuis habeant composita. Ambegi, sategi tunc vtare licet, cum apud idoneos autores legeris. Quęso quæsiui fecit apud vetustissimos, quos antiquarius Sallustius imitatus est. vide Priscian. eodem libr. Furo prima positio iam exoleuit. Priscianus libro 8 affirmat Infio, & furo apud Varronem inueniri. à Mœreo, vnde mœror, mœrui debuit facere, sed in vsu non est inquit Priscianus. libr. 8. Mæstus enim nomen est cum dicimus mæstus sum, de quo etiam in 2. Coniug. dicemus. Aueo hic non salutare, sed concupiscere significat. Probus in Catho. verborum docet Aio facere pręterito Ai aisti ait. apud D. Augustinum antiquitatis scriptorumq; veterum peritissimum aiunt reperiri secundam personam. Aisti, qua non video cur non vtamur, prima tamen Ai prorsus videtur exoleuisse. Liceor, & Opperior non carent præteritis. Cicer. 5. Verr. Herbitenses quum viderent, si ad Oescrionem pretium redisset, se ad arbitrium

bitrium libidinosissimæ mulieris spoliatum iri, liciti sunt vsque eò, quoad efficere posse arbitrabantur.

Terent. Phorm. Si non tum dedero vnam præterea horam, ne oppertus sies. Apud Plautum reperitur etiam Opperitus Mostel.

Seni non otium erat; idsum opperitus.

Inquam, inquis, inquit (nam inquio inusitatum est, & illud Ciceronis 2. de Orat. quod affert Prisc. Attendere & aucupari Verba oportebit: inquio vt ea quę sunt frigidiora vitemus &c. legitur ex vetusto codice, inquo, et Diomedes lib. 1. docet Inquam esse primam personam indicatiui) hoc inquam verbum secundam personam habet præteriti. Cic. in eodem. Tu vero inquisti molestus non eris. De verbo Nideo nullam fecimus mentionem quòd insolens videatur, neque video cur renideo quod in vsu est, non habeat renidui.

Insuper à verbo, seu nomine nata, tepesco.
Mitesco veluti, quorum de nomine lis est:
Aut certe capiunt à verbis vnde trahuntur.
Vt cænaturio, Adde quibus nomen vehemens meditatio fecit,
dicturio. Esurit excepto, Veterum monumenta reuolue.

Inchoatiua verba, hoc est, quæ actionem quidem non incipientem, sed inchoatam ita significant, vt magis ac magis increscat, si à verbis fiant vt refrigesco, incalesco, aut carent prӕteritis, aut certè à primogeniis ea mutuantur, vt refrixi, incalui. Sin à nominibus deducantur, prorsus videntur præteritis destitui, vt ingrauesco, mitesco, herbesco, syluesco. Certant Grammatici de nomine horum verborum: siquidem veteres Inchoatiua, Iuniores partim Exercitatiua, partim Augmentatiua appellant. de quibus susius in Rudimentis. Dicturio, empturio, & cætera, quæ meditatiua veteres grammatici ab assidua & vehementi meditatione sic appellarunt (quid enim aliud meditatur, quid cogitat aliud, qui esurit, cænaturit, quam cibum cœnamq́ue?) fere præterito carent. Duo parturio, nupturio videntur parturiui nupturiui vel potius parturij nupturij habuisse, sed desiderantur veterum testimonia. Apuleius in Apolog. nupturisse dixit, qui licet interdum eleganter loquatur, non tamen inter classicos à doctis numeratur. Esurio etiam supinum habet, Terent. Heaut.

Modo liceat viuere, est spes. Cl. quæ? S. nos esurituros satis.

Scaturio, ligurio, abligurio, obligurio non sunt meditatiua, cum diuersa sint & significatione, & quantitate. nam, u, literam producunt, Horat. 1. Serm. saty. 3.

Tractauit culicem manibus, dum furta ligurit.

cum Meditatiua eandem corripiant esŭrit, partŭrit, cænatŭrit.

Pri-

Prima coniugatio.

Præteritum primæ facit aui,atumq; supinum,
Vt neco:nam necui nectum sibi† pignora seruant.
†At cubui,domui,crepui, vetuiq; supina
Dant in itum,vt cubitum:hæc tonui,sonuiq; sequũtur.
M, cubo cum recipit, tantum tibi tertia flectet:
†Ast id præteritis expungitur,atq; supinis.

†Vt eneco, aui,atũ & enecui enectũ.
†Cubo, domo, crepo, veto, tono, sono.
†Vt discũbo, discubui, discubitum.

Neco apud priscos etiam necui fecit,Enn.apud Priscianum lib. 9.

Hos pestis necuit, pars occidit illa duellis.

Verisimile est habuisse supinum nectum vnde est participium compositum enectus,Cic.1.Tuscul.Mento summo aquam attingens,siti enectus Tantalus, & ad Att.lib.6. Enecta fame,siti prouincia.Reperitur etiam enecatus apud Plinium lib.18.c.13. Itaque eneco tum enecui tum enecaui facit. Suet.de Illust.Grãmat. de Lælio Præconino,In podragæ morbum incidit,cuius impatiens veneno sibi perunxit pedes,& enecuit ita , ut parte ea corporis quasi præmortui vixerit.Inter neco internecui internectum.Cic.Philip.14.Internecti nota testamenta credo subiiciunt. Plaut.Amph.

Duello extincto maximo atq; internectis hostibus.

non inueni internecatum Cubo etiam cubaui interdum facit, vnde est cubasse apud Quintilianum lib.8 cap. 2.Plin.lib.11.cap.16.de apibus, Nam nisi incubauere, fauos liuidos faciunt. Discrepo discrepaui. Cic.2.de Orat. Nihil sane ad rem pertinet,si qua in re discrepauit ab Antonij diuisione nostra partitio. Hora. de Arte poëtica discrepuit dixit. Increpo cum significat reprehendere, vt quidam volunt,aui facit, sed nullum citant testem, nam illud ex 2.lib.ad Q.Fr. Cato Pompeij in me perfidiam increpauit;locutio est ex Ciceronis loco deprompta, mutato tamen tempore. Nam Cicero lib.2.epistola. 3.sic scripsit, De me multa me inuito,cum summa laude dixit,cum illius in me perfidiam increparet,auditus magno silentio maleuolorum. Malim increpui dicere. Plin.epist. 53. Summo die Saluius Liberalis reliquos legatos grauiter increpuit.Sueton in Vespas.Voce etiã grauissima increpauit, Maluissem allium oboluisses.

Plaut.Amph. Totus timeo,ita me increpuit.

Liu.2.bel.Mac.multis probris increpitum,dixit. Plinius lib.28.cap.12.Defricatis prius musculis, dixit. & lib.8.cap. 27. Pantheras perfricata carne aconito barbari venantur,& 26.cap.8.Infricata Polemonia.& 29,cap.3.de ouis agẽs, triduo incubata & Horat.Epodon.Hyems intonata Eois fluctibus. Quæ loca argumento sunt,nonnulla ex ijs, quæ faciunt præterito,vi,fecisse aliquando etiam aui,vnde participia defricatus,intonatus.Laurentius præcipit futurum in, Rus,

verborum primæ coniugatiobis, quorum supinum in itum, siue, ctum exit, fieri tā quam à supino in atum, vt cubatúrus, domaturus, crepaturus, vetaturus, tonaturus, sonaturus, fricaturus, secaturus. Horat. 1. Serm. saty. 4.

Magna sonaturum des nominis huius honorem.

Cic. ad Att. lib. 12. Quę res forsitan sit refricaturą vulnus meum. Colum. lib. 5. cap. 9. Supra quam ramum secaturus es. Item nomina verbalia, vt cubatio, edo natio, crepatio, vetatio, tonatio, sonatio, fricatio, non cubitio, domitio, frictio, & ita in cæteris. Sectio tamen, inquit, crebrius reperitur quam secatio. Vergilius 4. Georg. Domiturus dixit

— & durum Baccho domitura saporem. Frictio non rarò reperitur Celsus lib. 1. In ipso quoque itinere frequens frictio, Plin. lib. 23. Frictiones inhibeat oculorum. Incubitio apud eundem libr. 10. cap. 54. Et Nonius Marcel. illud Senect. Bene enim maiores accubationem epularem amicornm quasi vitę coniunctionem haberent, conuiuium nominarunt, accubitionem legit, non accubationē. Quare diligenter euoluendi sunt scriptores, nam & fricatio, & frictio, & fricatus, us, & incubatio, & incubitio, & incubatus, & incubitus dicitur: cubatus, us, & cubitus. Domitor, & sector, à domitus, sectus fiunt. Domatio, domitio nō videntur vsitata, domitura vtitur Plinius, & Columel. Tonatio est apud Senecam 2. de Natur. quęst. Idem docet participia præteriti temporis fieri à supinis in itum, vel ctum, vt Domitus, vetitus, frictus, sectus: cęterum ex allatis exemplis apertum est, & in atus interdum exire, vt perfricatus, incubatus &c. Quæ ex verbo cubo componuntur si literam, m, admittunt, tertiæ sunt coniugationis, vt accumbo, decumbo, discumbo, incumbo, recumbo, occumbo, procumbo, quā rursus in pręteritis, & supinis amittunt, vt accubui, accubitum. Non tamen prout cuique libuerit licet, m, literam addere, vel adimere, ut enim discumbo, succumbo semper eam retinent, ita excubo, secubo, supercubo eandem respuunt. Cętera & admittunt, & abiiciunt: decumbo tamen, & procumbo rarissimè sine, m, reperiuntur.

Mico. Dimicat aui atum: micui nil amplius optat.
Frico, seco. A fricui frictum: à secui deducito sectum.
Lauo. A laui lotum, aut lautum, nec sperne lauatum.
Ex lauo compositum ceu diluo, tertia poscit.
Potatum à poto, seu potum flectito. Iuui.
A iuuo tantum, vel capies à prole supinum.
Vt explico. Dat plicui plicitum, compostum poscit vtrunq;.
Vt duplico, triplico. Supplicat aui, atum, genitumq; ex nomine solum.

Dimicui semel, atque iterum inuenitur apud Ouidium. Emico emicui facit vt sim-

ſimplex, Quintilianus lib. 1 cap. 6. reprehendit quosdam qui emicauit potius quam emicuit dicebant. Senec. lib. de Conſolat. ad Albinam emicaturus ab emicaui fecit, Terrena, inquit, ſunt pondera, quæ non poteſt amare ſyncerus animus ac naturę ſuę memor leuis ipſe expers, & quandocunq; emiſſus fuerit ad ſumma emicaturus. Solinus cap. 66 Micaui dixit, Si repente micauerit coruſcatio: ſed hic autor non omnibus facit ſatis. Si rem, accuratius velimus excutere lauatum à preterito lauaui, quod iam exoleuit fit lautum verò, &, au, mutata in, o, lotum à lauo, is, laui tertiæ coniug. factum eſt. Probus ait lauo, as, facere lauaui: lauo, is, laui. Sunt qui lauatum non libenter admittant, cum tamen eo idonei autores vtantur. Terent. Ennuch. Abeunt lauatum. Ouid. 3. Faſt.

Sacra lauaturus mane petebat aquas. *Horat. 1. Serm. ſaty. 6.*
Aſt vbi me feſſum ſol acrior ire lauatum Admonuit.

Potus etiam actiuè accipitur. Cic. pro Mil. Adde inſcitiam pranſi, poti, oſcitantis ducis. Idem Trebatio lib. 7. Itaq; & ſi domum bene potus, ſeroq; redieram, tamen illud caput, vbi hæc controuerſia eſt, notaui. Iutum à iuuo non puto eſſe vſitatum quare eius loco dicemus adiutum. Sal. in Iuguth. Iuuaturum dixit à Iuuaui, ſed vtrunq; priſcum eſt: Ratus id quod res monebat, frequentiam negocitorum & commeatum iuuaturũ exercitũ. Plico, vt Phocas, et Diomedes ueteres et illuſtres grammatici docent plicui tantum facit, quod tamen nondum inueni, videtur etiã plicaui aliquãdo feciſſe, quantũ ex compoſitis poſſumus cõijcere, nam applico, con plico, explico, implico vtrunq; preteritũ & ſupinũ habent: quorum applico cum ad nauigationem ſpectat, ferè applicui facit: explico verò cum explanare ſignificat, explicaui. Replico ferme replicatum habet, vnde ſuſpicor præteritum replicaui vſitatius eſſe. Participia in, Rus, ferme a ſupinis in, atum, deducuntur, à cęteris rarius. Ouid. 5. Faſto. Impliciturus dicit. Participia pręteriti temporis in, atus, & itus exeunt, applicatus tamen & complicatus frequentiora ſunt quam applicitus, cõplicitus: exemplis ſuperſedeo ne longior ſim. Supplico, & quę ex nomine conponuntur, præterito, aui ſupino atum contenta ſunt duplicio triplico, quadruplico, multiplico. Plin. lib. 34 cap. 8. Primus hic multiplicaſſe varietatem videtur. Ceſ. 3. bel. Gal. Itaq; æs alienum prõnuinciæ eo biennio multiplicatum eſt. Plin. lib. 7. cap. 48. Cornici nouem noſtras attribuit ætates Heſiodus quadruplum eius ceruis, id triplicatum coruis. Plaut. Stich.

— Iuriſq; quadruplicauit rem meam.

Ex do compoſitum variabit tertia: Pręter *Vt vendo, condo.*
Quæ vænum, circum, peſſumq; ſatiſq; crearunt. *Venundo, circundo, poſsũdo, ſatiſdo.*
Do dedit atq; datum: verum didit omne ditumq;
Exigit vt vendo, trado, quòd tertiia flectit.
A ſto flecte ſteti, ſtatum: ſtiti at inde profecta
Atq; ſtitum cupiunt, multò, ſed crebius atum.

P *Ab-*

Abscondo, vt docet Prisc. lib. 10. abscondidi facit, vt reliqua ex do composita, citatq; Plaut. in Carbon. Secundum ipsam aram aurum abscondidi. Sil. lib. 8.

— vitreisq; abscondidit antris. Nonius Marcel. idem sentit, citans enim priscos autores, qui abscondi vsi sunt, sic inquit, Abscondi, pro abscondidi Cęcil. Exule, Nam hic in tenebris se abscondit. Idem affert Pomponij carmen, vbi est abscondisti. Seneca abscondi solet dicere lib. 3. de Benef. Bello ciuili proscriptum dominum seruus abscondit. Idem lib. de Consol. ad Albinam, Nunquam more aliarum, quibus omnis commendatio ex forma petitur, tumescentem vterum abscondisti. Lucan. lib. 10. — laqueataq; tecta ferebant

Diuitias, Crassumq; trabes absconderat aurum. Gell. lib. 17. c. 9. Epistolam scripsit super rebus arcanis hoc modo abscondisse. Caper nobilissimus grammaticus abscondi, inquit, non abscons, sic non absconsus, sed absconditus. Diomedes tamen lib. 1. Abscondor ait absconsus, sed absconditus melius est, quia simplex condor conditus. Itaq; abscondidi priscum videtur. Quidam locum Plinij lib. 8 c. 16. deprauatè afferunt, Velut deputans absconsione turpitudinem: Cum apud Plin sic legatur vbi de leone loquitur, Idem vbi virgulta, syluasq; penetrauit, acerrimo cursu fertur, velut abscondente turpitudinem loco. Statum, teste Prisciano lib. 9. priorem producit, vnde Luc. lib 2.

Ergo vbi concipiunt quantis sit cladibus vrbi

Constatura fides superûm. inde tamen deriuata vt status, a, um, stabilis a, corripiunt. Composita ab eo, inquit idem, variè vetustissimi protulerunt asto astitum, & astatum: pręsto præstitum, & pręstatum. Aemilius Porcina in oratione vt lex Aemilia abrogaretur, Tempore astiturum, atque petiturum me abesse. Brutus in ep. Occiso C. Cęsare postquam mare transiret pręstatum est. Hæc ille. Multò tamen frequentius participia in Rus, à supinis in atum fiunt.

Mart. lib. 12. Constatura fuit Megalensis purpura centum.

Plin. lib. 12. c. 22. Extatura etiamnum duabus gemmis. Quint. lib. 2. c. 12. Video quosdam in ipso statim limine obstaturos mihi. Brutus ad Cic. lib. 11. fam. Vtrunque me præstaturum spero. Cicero ad Cęcin. lib. 6. præstituros dixit, Eodem die tamen ad me reuerterunt, mihiq; hoc dederunt, vt esses in Sicilia quoad velles: se pręstituros nihil ex eo te offensionis habiturum. Brutus Ciceroni in ep. ad Brutum; Vt non dubitem quin se præstiturus fuerit acerrimum propugnatorem communis libertatis. Nexo, as, tanquam priscum & obsoletum prætermisi, cuius nec Phocas, nec Diomedes mentionem fecerunt: nec Priscianus docere potest nexui, nexum, à nexo esse, ex his locis Virgilij 5.

Et paribus palmas amborum innexuit armis.

Ibid. Qui primus nodos, & vincula linea rupit,

Queis innexa pedem malo pendebat ab alto. hæc enim à verbo innecto, is, sunt: & idem Priscianus antea attulerat priorem locum vt probaret necto, nexui facere. Virgilius participio Nexantem eodem lib. vsus est.

Quod

Quod si quis ęgrè ferat verbũ nexo hinc relegatum, hoc versiculo licet vtatur.

Nexuit ac nexum nexo genuisse putatur.

Quædam quæ modo sunt primæ, fuerunt etiam tertię apud priscos, cuiusmodi sunt sono, is, lauo, is, sed sono iam exoleuit: Lauo tertię etiam Virgilius vsus est 3. Aen. Luminis effossi fluidum lauit inde cruorem.

Horat. 1. Serm saty. 5. Ora manusq; tua lauimus Feronia lympha:

Nam si præteritum à lauo esset, produceretur prima. itaq; lauit pro lauat, lauimus pro lauamus posita sunt. inde infinitũ lauĕre, & passiuum laui & alia id genus leges apud Nonium Marcel. DE Mutatis coniugat. vbi etiam sonit, resonit pro sonat, resonat inuenies. Priscianus lib. 10. ait omnia. primæ coniug. quorum præteritum exit in, vi, vocales diuisas fuisse apud vetustissimos tertij ordinis. A cœno, & poto, vt docet Varro lib. 8. ad Cicer. de lingua Latina apud Gellium lib. 2. cap. 25. etiam cœnatus sum, & potus sum fiunt. Ego pransus sum, cœnatus sum, potus sum hodie apud te: pro prãdi, cœnaui, potaui nondum quod meminerim legi apud veteres: nam quod Ouid. dixit 3. Fast.

— senem potũ, pota trahebat anus. & Cicer. ad Treb. lib. 7. Itaque & si domum bene potus, seroq; redieram, tamen &c. Idem pro Mil. Adde inscitiam pransi, poti, oscitantis ducis. Idem ad Att. lib. 2. Cœnato mihi, & iam dormitãti pridie cal. Maias epistola est illa reddita. Idem 1. de Diuinat. Qui cũ cœnati quiescerent. Idem pro Deiota. Quum illa munera inspexisset cœnatus. Horat. 1. Serm. saty. 10. — amet scripsisse ducentos Ante cibũ versus, totidem cœnatus. Pransus cœnatus, potus confecto prandio, cœna, potatione; siue à prandio, cœna potatione significant. Non. Marcel. Cœnatus, Vt pransus, vt potus, vt lotus, idest confecta cœna. Iuro iuraui, & iuratus sum facit. Plaut. Curcul.

Quod fui iuratus feci. Idem Rud. — num tu iuratus mihi es?

L. Iuratus sum, & nunc iurabo.

Secunda Coniugatio.

Altera præteritis dat vi: dat itumq; supinis,
Vt moneo, taceo: gignit, sed torreo tostum.
Sorbeo cum sociis dat vi, tamen absq; supino. — *Vt absorbeo, exorbeo.*
A doceo doctum: à teneo deducito tentum.
Censeo fert censum: mistum tibi misceo donat.
Quod dat, vi, neutrum, timeoq; carento supinis. — *Vt horreo, egeo.*
Poscit itum valeo, careo, placeoq; doletq;,
Et iaceo, caleo, noceo, cum pareo iunges.

Arcitum ab arceo non facilè inuenias, exerceo tamen & coërceo ex eo com-

posita exercitum, coërcitum habẽt vnde participia exercitus & coërcitus: contra taceo tacui: tacitũ facit, cum reticeo cõcitco, supino careant. Sorbeo, sorbui facit. Plin. lib. 22. cap. 18. His qui coagulum lactis sorbuerint. Cic. in Brut. Sed hunc quoque absorbuit æstus quidam non insolitæ adolescentibus gloriæ. Idem Phil. 2. Gustaras ciuilem sanguinem, vel potius exorbueras. Idem pro L. Murę. Multorũ stultitiam perpessus est, arrogantiam pertulit, difficultates exorbuit. Sorpsi, sorptum fiunt a sorbo, is, verbo tertiæ coniug. vt à scribo scripsi, scriptum, quod tamen Capro displicet; Non sorbo, inquit, sed sorbeo, nec sorpsi, sed sorbui, sic & absorbui, non absorsi vt Lucanus. Probus de Cathol. verborum vbi de, Beo, syllaba finitis agit, Sorbeo, inquit, sorbui, nam sorpsi barbarismus est. Idem tamen cũ de, Bo, syllaba terminatis agit, Bo, inquit, terminata tertię correptę, psi, vt nubo nupsi: aut bui, vt sorbo sorbui, quamuis & sorpsi lectum sit: Hæc ille. Lucan. lib. 4. Absorpsit penitus rupes, & tecta ferarum. Illud Plinij, si tamen vsquam est, Et vernatio vtilis erit, si postquam sorpta fuerit, deinde reiicitur: nusquam potui inuenire, neque qui locum affert libri, aut capitis meminit. Censio, is, censire apud vetustissimos fuit quartæ coniugationis, vnde censio nomẽ verbale, censitor etiam nunc extant: hinc compositum recensio, is, vnde particium recensitus penultima longa: Claudian. in Eutropium libr. 2.

Prisca recensitis euoluite secula fastis.

Suet. in Iul. Cæs. c. 41. Ex his qui recensiti non essent. Quidam adiiciunt frendo, vi fressum, cum frendo verbum sit priscum, & tertiæ coniug. quod frangere significat. Pacuu. in Antiopa apud Nonium, Fruges frendo solas, ac sic probo re. Accius Troad. Saxo fruges frendas. Festus, frendere est frangere, vnde & faba fressa. Itaque frendo, is, facit frendi fressum, mutata est enim litera, n, in s, vt pando passum: pro pansum, frensum. Neutra secundi ordinis quę præterito faciunt, vi, rarò habent supinum. Plin. lib. 17. cap. 21. Huius ferendi ratio dicetur, eadem valitura in omni genere: Senec. lib. 1. de Benef. Quo facile cariturus est. Quãuis Priscianus lib. 9. & 11. Cassum etiam a careo fieri existimet, tamen in eodem 11. vbi de participiis agit, Quibusdam tamen, inquit, Cassus magis nomen esse videtur, vt lassus Idem in eodem vbi de temporibus agit, affirmat esse nomẽ, Addunt, inquit, quidam etiam à careo cassus, quod si esset, deberet & cassurus facere futurum, non cariturus, quod Iuuen. in 2. saty. protulit — tollere dulcem

Cogitat hæredem cariturus turture magno.

ergo cassus magis est nomen sicut lassus, & maximè cum vanum significat, vt cassa fraude parat. Hęc ille. Verg. 12.

Nuntius hæc Idmon Phrygio mea dicta Tyranno

Haud placitura refer. *Plinius ad Sparsum lib. 8. Interim tamen tanquam placituram, & fortasse placebit, expecta. Liu. 9. bel. Mac. Ignominia ne sua quenquam doliturum censeret? Stat. 7. Teb. 22.*

— va-

— vnde diu populis promissa voluptas
Elysiis, certè non perpessure Creontis
Imperia, haud vetito nudus iaciture sepulchro.

Ouid. 13. Met. — diesq;
Des mihi sacrificos, caliturasq; ignibus aras.

Plaut. Mil. Iura te non nociturum esse hominem de hac re neminem. Cęs. 3. bel. Ciuil. Iureiurando accepto nihil his nocituros, se Octacilio dediderũt. Senec. 2. de Benef. Sunt quædam nocitura impetrantibus, quę non dare, sed negare beneficium est. & paulò inferius, Sic ea quę nocitura sunt &c. Apud Scęuolam & Iabolenum iurisperitos reperitur Paritum esse conditioni, sententię. His coaleo addi potest, Tacit. lib. 15. Coalitam libertate irreuerentiam eo prorupisse fremẽtibus. Idem 20. Si Alpes pręsidiis firmentur, coalita libertate dispecturas Gallias, quem virium suarum terminum velint. Gel. lib 12. cap. 1 Cuius in corpore, cuiusq; ex sanguine concretus homo & coalitus sit. Pateo patui supino caret: nam passum, quod Triscianus putat ex ipso verbo nasci, fit à pando. A pateo lib 9. inquit, quoque passus nascitur teste Verg. lib. 3.

Aen. Et pater Anchises passis de littore palmis.
Idem 2. — passis Priameia virgo Crinibus.

Phocas negat Pateo participium habere in Rus, quo pacto solet ille loqui, cum significat uerbum aliquod carere supino, etiam si de pręteritis tantum egerit. Passus verò à Pandor deducitur Vt Verg. Crinibus Iliades passis. Diomedes libr. 1. etiã docet passus à pandor fieri, vnde Crinibus Iliades passis. Gellius lib. 15. c. 15. quę Priscianus à pateo deducit, à pando nasci docet. Ab eo, inquit, quod est pando, passum veteres dixerunt &c. & passis manibus, & velis passis dicimus quod significat diductis atq; distentis. Lateo caret supino: vide Priscian. lib. 11.

Dant di, sum video: sedeo, cum prandeo; verum
S geminat sessum: stridi nil postulat vltra. *Strideo.*
Mordeo prætcrito geminato flecte momordi,
Morsum: sic spondet, tondet, sic pendeo flectes.
Dat mansi, mansum: minui, sed præminet optat, *Maneo.*
Prominet, Immineo, simul eminet absq; supino.
Hæreo dat si, sum, cum suadet, mulcet, & ardet,
Tergeo, cum mulget, ridet, sed torqueo tortum. *Iubeo.*
S, iussi, iussum geminant. Indulgeo si, tum.
Vrgeo, si, tantum, cum fulget, turget, & alget.
Lugeo fert luxi: iampridem quæro supinum.
Luceo duntaxat luxi, sic frigeo frixi.
Augeo præterito facit auxi, auctumq; supino.

Eleo, veo. Eui etum vieo, flet,net,cum deleo, quæq;
Apleo nascuntur, repleo ceu,suppleo, Complet.
Cieo Ciui sume citum,qnartæ,sed pignora redde.

Prandi vsitatissimum est. Plaut. Menæh. Prandi in naui. Idem Pœn. Calidum prandium prandisti. Cic. ad Att. lib. 5. Sed prandimus in Arcano. Pransus sum affert etiam Gellius ex Varrone lib. 1. c. 25. quod nondum, nisi me fallit memoria, legi apud veteres. Supra in extremo scholio in 1. coniug. ex Non. Marcel. diximus quid cœnatus pransus potus significent. Hesurus est apud Ouid. 3. de Trist. eleg. 4. Mulceo & mulgeo consentiunt præteritis, & supinis. Verg. 3. Georg.

Quod surgente die mulsere horisq; diurnis

Nocte premunt, Plin. lib. 10. cap. 40. Caprisq; cæcitas, quas ita mulsere, oboritur. Varro. lib. 2. de Re rust. A mulgendo atq; ortu optimum est id, quod neq; emunctum longe abest à mulso. Quidam vt Priscian. inquit lib. 9. differentiæ causa mulxi à mulgeo, dixerunt, sed nullum citant testem, Verisimile est mulxi, mulctum aliquãdo etiã fuisse, vnde mulctra, mulctrale dicta sunt. Sallustius lib. 4. Hist. referente eodẽ Prisciano, verbis permulcti, dixit à permulceo quo participio usus est etiam Gellius lib. 1. c. 11. Phocas idem præteritũ hoc est mulsi tribuit vtriq;. Diomedes mulxi verbo mulgeo attribuit. Tergeo, es, secũdi ordinis nõ semel apud idoneos autores reperitur. Cic. ad Q. Fr. li. 2. Amabo te, aduola, consolabor te, & omnẽ abstergebo dolorẽ. Arsurus sępe inuenitur.

Ouid. 14. Met. *Luridaq; arsuro portabat membra pheretro.*

Idem 3. Fast. *Portat & arsuris arida ligna focis.*

Torsum à torqueo apud vetustissimos reperitur, sed iam exoleuit. Indulsum non facile inuenies, neq; grammatici vllum testem citant. De Vrgeo, inquit Phocas, & turgeo ambigitur: sed quod attinet de vrgeo Cicero ad Q. Frat. lib. 3. epist. vltima de Gabinio loquens omnem sustulit dubitationem: Illum, inquit, neq; vrsi, neque leuaui; testis vehemens fui & Asinius Pollio ad Cicer. lib. 10. Nec verò minus Lepidus ursit me, & suis & Antonij literis, vt legionem tricesimam mitterem sibi. Tursi confirmat Priscianus priscorum testimonijs. Enn. 9.

Annal. *Cyclopis venter velut olim turserat alti*
Carnibus humanis distentus. *Fulsum, & alsum inuenies apud Prisc. lib. 10. Sed neminem citat. Alsum tamen videtur aliquando in vsu fuisse, vnde Cicero alsius dixit ad Att. lib. 4. Nihil quietius, nihil alsius, nihil amœnius. & ad Q. Fr. lib. 3. Iam apoditerio nihil alsius, nihil muscosius. Luctum supinum à lugeo postulat ratio præteriti, sed autoritas deficit inquit Priscianus: quod idem de polluceo, polluxi verbo prisco ille sentit. Frigeo vt ex composito refrigeo seu refrigesco intelligitur, frixi facit. Cic. Dolabel. li. 9. Ego cætera qui animo æquo fero, vnum vereor, ne hasta Cęsaris refrixerit. Idem sentit Priscianus libr. 9. sed 11. sic scribit, Pleraq; tamen neutrorum secunda coniu-*

coniugat.in vi diuisas desinentia, præterito deficiunt in supinis, vt horrui, rubui, egui, frigui, rigui: idem credo me legisse apud Donatum, sed nulla video veterum testimonia. A pleo verbo absoleto multa fiunt vt expleo, impleo. &c. Cetum à cieo priorem corripit, vt suo loco dicemus: addita præpositione fit quarti ordinis, vt accio, concio, excio, vide Diomed. lib. 1. conciere etiam secundę coniugationis legitur. Liu. 1. ab Vrb. Elatum domo Lucretiæ corpus in forum deferunt, concientq; miraculo (vt fit) rei nouæ atque indignitate homines.

Nunc oleo dat vi, dat itum, sic pignora patris, — *Vt oboleo, suboleo.*
Quæ seruant sensum. Eui, etum fert cætera † proles.
Ast aboleuit itum dat: fert adoleuit adultum. — *† Vt obsoleo.*
Ex Veo fit, vi, tum, moueo, foueoq; fatentur.
A caueo cautum: à faueo deducito fautum.
Vi neutrum tantum poscit, ceu flaueo, liuet,
Et paueo, feruet, conniui, hoc postulat & Xi. — *Conineo*
Audeo nunc ausus, gauisus gaudeo poscit,
Et solitus soleo, solui tibi Crispe placebat.

Oleo olui olitum (si tamen olitum vsquam est) apud priscos etiam oleui oletũ fecit: quę ex eo componuntur, si odorem significant, hoc est, simplicis significationem retinent, in, vi, et itum, exeunt, vt oboleo, suboleo, redoleo, peroleo, Plau. Mustel. Oboluisti allium. Suet. in Vesp. c. 8. voce etiam grauissima increpuit, Maluissem allium oboluisses. Interdum maximè apud vetustissimos etiam in eui desinunt, Plaut. Casin. Iam oboleuit Casina procul. & Lucil. 30. apud Prisc.

Quis totum scis corpus iam perolesse bisulcis: pro peroleuisse. Quę à simplicis significatione discedunt, eui, faciunt, vt exoleo, inoleo, vel potius exolesco, inolesco: nam positiones exoleo, inoleo non facilè inuenies, obsoleo, obsolesco, adoleo adolesco, aboleo abolesco, quorum obsoleo, & exoleo, obsoletum exoletum faciunt: inoletum seu inolitum non memini legisse apud veteres. Adoleo adultum, aboleo abolitum, hoc postremum exemplis fulciemus, nam de cæteris nulla est controuersia. Liu. 3. ab Vrb. Cuius rei prope iam memoria aboleuerat. Tacit. lib. 4. Illi quidem septuagesimum ante annum perempti, imaginibus suis noscuntur, quas nec victor quidem aboleuit. Idem lib. 16. Corpus non igni abolitum, vt Romanis mos est &c. Plin. lib. 14. cap. 4. Quarundam ex his etiam iam nominibus abolitis. Quint. lib. 1. cap. 6. Sed abolita, atque abrogata retinere, insolentiæ cuiusdam est. Priscianus legit apud Varronem lib. 3. Rhet. adoluerit, pro adoleuerit. item apud Accium 2. ad Tiberium adoluerunt: Diomedes verò adoleuerunt legit: vide illum si uacat libro 9. hunc 1. Tum conniui, tum connixi ostendit Prisc. eodem libro priscorum testimoniis, Ferbeo etiam per b. scribitur, vt idem eodem loco ait, vnde ferbui. Ausi, gauisi

prisca sunt. Solui, pro solitus sum usus est Sallustius 2. Hist. ut idem ibidem docet. Quidam addunt mæreo mæstus sum, sed mæstus potius nomen quam participium videtur. Donatus in secunda arte quinque tantum neutro passiua enumerat gaudeo, soleo, audeo, fio, fido. Phocas affirmat tantum esse eadem quinque: idem sentit Priscianus. neq; cœno; prandeo, poto, à veteribus appellantur neutropassiua. Itaq; mæreo præterito videtur carere, quod Priscianus lib. 8. ubi de Defectiuis agit, affirmat, ut supradiximus. Multa huius ordinis fuerunt apud vetustissimos etiam tertij, quorum nonnulla apud posteros inuenies. feruo, is, apud Terentium, Vergilium, Propertinm & nonnullos alios inuenitur. Fulgo, effulgo apud Verg. 3. Georg.

Omnia tum pariter vento nimbisq; videbis Feruere.

Idem 6. Illæ autem paribus quas fulgere cernis in armis
Concordes animæ nunc.
Idem 8. — instructo Marte videres
Feruere Leucaten, auroq; effulgere fluctus.

Quintilianus lib. 1. cap. 6. notat Lucilium quod Feruit verbo tertij ordinis fuerit usus, ait enim Feruo Latinis inauditum esse. Probus Lucilij & Terentij testimonijs reprehendit eos, qui id negant existimantes Vergilium breuem pro longa posuisse. Libet, licet, piget, pudet, placet, duplex præteritum habent libuit libitum est; licuit, licitum est; piguit, pigitum est: puduit, puditum est: placuit placitũ est: Miseret misertum est, & interdum miseritum est tantum: tædet, vel potius pertædet pertæsum est, quę omnia apud idoneos autores inueniuntur. Cicer. ad Att. lib. 2 liciturum dixit, Sed neque magnopere dixi esse nobis laborandum, quòd nihilo magis ei liciturum esset plebeio remp. perdere, quam similibus eius me Consule Patricijs esset licitum. Nec video cur liceo, es, non habeat supinum licitum, si opus fuerit. Plini. libro 36. cap. 15. puditurum dixit. & Sallustius pœniturum ausus fuit dicere, ut notauit Quintilianus libro 9. cap. 3.

Tertia coniugatio.

Postulat in Spicio, aut Licio quod definit, exi,
Elicio. Ectum, ut conspicio, allicio: tamen Elicit optat
Facio. Elicui elicitum: à feci deducito factum:
Iacio, fodio. A ieci iactum: dat fodi, s, duplice fossum.
Fugio. Vult fugi fugi, tum: sapui sapij'ue, nec ultra.
Progreditur sapio: cupio, iui, gignit & itum.
Dat capio cepi captum: sed cœpio priscum
Rapio. Fert cœpi cœptum: à rapui deducito raptum.

Dat

Dat peperi partum, aut paritum: sint pignora quartæ. *Pario.*
Dant cussi, cussum Cutio finita: parente *Vt excutio, discutio.*
Vteris † quassi quassum, si legeris vsquam. *† Quatio.*
Rite võ poscit vi, ac vtum, sit diluo testis.
A ruo dic ruitum, sed vtum dant †pignora tantum. *† Vt diruo, obruo.*
† A struxi structum: à fluxi deducito fluxum. *† Struo, fluo.*
Congruo, nulla luo, metuoq; pluoq; supina,
Annuo cum socijs batuo, ingruo, respuo gignunt. *Vt renuo, innuo.*

Specio spexi, spectum, verbum priscum est, vnde nata sunt aspicio conspicio, despicio, inspicio, perspicio, respicio. Lege Varronem. lib. 5. de Lingua Latina. Allicio, illicio, pellicio ex Lacio verbo obsoletò nata sunt, Vide Festum Allicui, pellicui, quę Priscianus affert pro allexi pellexi iam exoleuerunt. Varroni sapiui vel sapij, Probo sapui, Carisio, sapui, vel sapiui probatur. Lege Priscianum libr. 10. Sapui tamen cæteris videtur vsitatius, vnde resipui, desipui. Sapiui ferè ab autoribus imminuitur sapij, vnde sapisti.
Mart. lib. 9. Nubere vis Prisco: non miror Paula, sapisti.
Terent. Heaut. — quum te intelligo resipisse. Cicero resipiui pleno verbo vsus est ad Att. lib. 4. Vix aliquando te autore resipiui: sic enim in correctis legitur, vbi quidam resipui legunt. Resipio, ait Diomedes, migrasse in quartum ordinem, sed nullius testimonio id confirmat. Sapitum media seu longa, seu breui non videtur vsitatum. Cœpio quo Cato, & Plautus vsi sunt, exoleuit, præteritum tantum & quæ inde fiunt in vsu sunt. habet etiam pręteritum cœptus sum. Cic. de Clar. Orat. Hortensius igitur cum admodum adolescens orsus esset in foro dicere, celeriter ad maiores causas adhiberi cœptus est. Ibid. de eodem Hortensio, Is cum satis floruisset adolescens, minor haberi cœptus est postea. Cum Pario priscis temporibus quartæ fuerit coniug. nemini mirum videri debet, si ex eo composita eiusdem sint ordinis, Ennius apud Priscianum lib. 10. Oua parire solet genus pennis condecoratum. Quatio, vnde oriuntur, cutio, syllaba terminata, vt incutio, discutio, &c. pręterito caret, vt Carisius apud Priscianum docet. Videtur tamen quassum aliquando habuisse, vnde quassæ rates, arma quassa, & id genus alia. Item quassare verbum frequentatiuum. Pluo plui facit pręterito, Liuius lib. 4. dec. 3. Nunciabatur Romæ in foro Boario sanguinem pluisse. Ibidem libro vltimo, Sanguinem per biduum pluisse in area Concordię satis credebant. Idem lib. 2. dec. 5. In area Vulcani, & Concordię sanguinem pluit. sic Plin. lib. 2. cap. 56. & Valer. Max. lib. 1. de Prodigijs. Priscianus plui putat esse, idq; confirmat tribus locis Decadis 2. quæ non extat. Illud 1. ab Vrbe: Nunciatum est regi, patribusq; in monte Albano lapides pluisse, videtur etiam Priscianus pluuisse legisse, sed in correctis pluisse legi.

Cicer. item 2. de Diuinat. Saguinem pluisse dixit, quidam legit pluuisse. Deniq; semper in castigatis libris plui, non pluui inuenio. Verisimile tamen est & plu-ui olim fuisse vsitatum. Annutum & renutum inuenies apud Priscianum, sed non probat. Videntur nonnulla ex his aliquando habuisse supinum, vnde no-mina nutus, & renutus relicta sunt. Cluo à nonnullis hic ponitur cum sit secundi ordinis Clueo, vt testimonia Pacuuij, Plauti, & Lucretij docent. Illud Ciceronis in Bruto Tum duo Cæpiones multum clientes consilio, & lingua, plus autoritate tamen & gratia subleuabant; quidam corruptè legunt Cluen-tes.

Vt bibe. Bo, dat bi, dat itum. Scabo, lambo carento supinis.
Scribo, nubo. A scripsi scriptum: à nupsi deducito nuptum.
Ico, duco. Ici fert ictum: à duxi depromitto ductum.
A parsi parsum, geminat quoq; parco peperci.
Dico. Vinco cupit vici, victum: à dixi exige dictum.
Sco vi, tumq; petit, ceu nosco, quiesco; suesco.
Conquinisco. Dat genitus agnosco, cognosco iungitur illi.
Dat pasco pastum: conquexi linque vetustis.
Vt disco didici tantum, sic posco poposci.
Dispesco dat vi, pariter compescere solum.

Lambitum inuenies apud Prisc. sine vllo tamen testimonio. Nupsi, vel nupta sum, vtrunque enim vsitatum est: Cic. pro Cluent. Quæ breui tempore post patris mortem A. Aurio Melino consobrino suo nupsit. Idem ad Catonẽ lib. 15. fam. Quo cum esset nupta regis Armeniorum soror. Plaut. Asin. — ego istuc scio
Ita fore illi, dum quidem cum illo nupta eris.
Sorbo, is, sorpsi sorptum sit'ne vsitatum, beneq; Latinum suprà dictum est. Par-co etiam parcitum videtur fecisse, Plin. lib. 33. cap. 4. Italiæ parcitum est ve-tere interdicto patrum vt diximus; quem locum quidam sic corrigunt, Italiæ parci vetere interdicto patrum, diximus, & quod non nihil ad rem facit, inde nomen Parcitas videtur factum. Senec. 1. de Clement. Ciuitatis mores magis corrigit parcitas animaduersionum. Item Parcui priscum præteritum apud No-nium. Conquinisco, teste Capro, Capud vetussimos conquexi fecit. Priscianus lib. 10. supina discitum, poscitum, compescitum, dispescitum admittit, sed 11. vbi de participijs in, Rus, agit, se reuocat, docetq; verba vnde hæc fiunt, supinis carere. Apule. in Phædone disciturus dixit, cuius sermo non semper probatur eruditis.

Do-

Do,di,ſum gignit,veluti Defendere, Cudo.
N,tamen amittunt fundo,cum ſcindere,findo:
S,geminat fiſſum,ac ſciſſum,dat pandere paſſum.
Tundo petit tutudi,tunſum:ſed pignora tuſum. *Retundo,retunſum.*
Sume cado,cecidi,caſum:cape cedo cecidi,
Cæſum:dat tentum,vel tenſum,tendo tetendi.
Pedo pepedit habet:penſum fecit pendo pependi.
Tum rudo,tum ſido,tum ſtrido carento ſupinis.
Dant ſi, ſum claudo,lædo,cum rodere,trudo,
Diuido,cum plaudo,rado,cum ludere:vaſi
Ac vaſum à vado capiunt ſibi pignora tantum. *Vt inuado.*
Cedo petit ceſſi,ceſſum facit inde ſupino.

Cudo,vt inquit Priſcianus lib.10.ſecundum Diomedem,Cariſium,Phocam cu ſi,ſecundum alios cudi,& videtur etiam Vergilius ſic protuliſſe in 1.Aen.

Ac primum ſilicis ſcintillam excudit Achates.

Suſcepitq́, ignem folijs. *Excudit enim tam præſens, quàm præteritum poteſt intelligi: ſed quia (ſuſcepit) ſubiunxit, melius præteritum intelligitur. Idq́, etiam Seruius in Commentar. Aneidos comprobat his verbis, excudit autem feriendo eiecit, quia cudere eſt ferire. Hæc Priſcianus. Verum quòd ad Diomedem attinet,cum Diomedes ipſe lib.1. dixiſſet Cu do cuſi,mox ſe reuocauit his verbis,vel potius cudi, vt eius compoſitum.*

Ac primum ſilicis ſcintillam excudit Achates.

Phocas cudi probat,non cuſi,Pauca, inquit, pręterea eandem clauſulam habent,nouiſſima litera præſentis temporis in,i,conuerſa, ico ici, ſoluo ſolui, cudo cudi,voluo volui.Hæc Grammatici,audi Columel.lib.8.cap.2. Die vndeuigeſimo animaduertat, an pulli roſtellis oua percuderint. Item Varronem. libro 3. de Re ruſt.cap.9.Excuſos pullos ſubducendum ex ſingulis nidis,& ſubijciendum ei, quæ habeat paucos;ab eaq́, ſi reliqua ſunt oua pauciora tollenda, & ſubijcienda alijs, quę nondum excuderunt. Itaque Cudo cudi facit vt compoſita percudi, excudi. Supina Incuſum, excuſum ſimplici, s, ſcribuntur ab incudo,excudo: at incuſſum excuſſum gemino, ſ, à verbis incutio excutio fiunt. Edo, edi, eſum, Plaut. Menæch. Vbi eſuri ſumus? ſic adeſum, ambeſum, pereſum, comeſum. Cic.pro Cluent.Celerius potuit comeſum,quam epotum in venas permanare? Idem in Sal. Patrimonio non comeſo, ſed deuorato. Priſcianus Comeſtum legit pro Cluent. Diomedes ait dubitaſſe veteres dicendum eſſet comeſus, an comeſtus: ſed Didymus ait, inquit idem Diomedes de Salluſtio, comeſta patrimonia. Valgius comeſa patina, ſimiliter & Varro, & ita melius adeſa & ambeſa. Scando, & mando, vt ait Priſc.lib. 11. præteritis carent; quã-

uis

nis vtrumq; apud vetustissimos inueniatur. Mansus certè apud Ciceronem est 2. de Orat. Atq; omnia minima mansa, vt aiunt, nutrices infantibus in os inserant: & Quint. lib. 10. cap. 1. cibos mansos dixit: & Plin. lib. 26. cap. 12. Imponatur trita vel mansa. Phocas neq; scandi neq; mandi reijcit. Frendo is, frendi fressum gemino, s, priscum est, de quo suprà diximus. Nonnulla composita ex Cado supinum habent ut incido, occido, recido, Plin. lib. 2. cap. 27. Verum hæc ideo facta, quia incasura erant illa. Cic. pro Mil. vosq; obsecro Iudices, vt vestra beneficia, quæ in me contulistis, aut in huius salute augeatis, aut in eiusdem, exitio occasura esse iubeatis. Idem ad Att. lib. 4. Id ego puto, vt multa eiusdem, ad nihilum recasurum. Composita ex verbo tendo frequentius in, tus, exeunt, contentus, extentus, intentus, prætentus, protentus; dicitur & extensus, intensus: ostensus tamen elegantius est quam ostentus, quo prisci vsi sunt. Pedo, huius verbi supinum non facilè inuenies: qui putant habere peditum, non satis probant, carmen enim, quo id docent, variè legitur, ita vt ignores sit'ne nomen an verbum. Liui. lib. 5. dec. 5. pendissent dixit, vectigal dimidium eius quod regi pendissent. Sido præteritum mutuatur à sedeo sedi teste Prisciano, proprio tamen vsus est Columella lib. 12. cap. 24. Deinde patiemur picem considere, & quum siderit, aquam eliquabimus. Senec. 2. de benef. cap. 8. Cum subsedit cupiditas, & cæt. dixit à subsido. Claudo etiam cludo ab autoribus probatis dicitur. Vasi, vasum vt supradiximus inusitata sunt, quę habent composita, vt inuado inuasi, inuasum.

Dat xi, ctum Go, uel Guo, ut plango, extinguo: supinis.
N, tamen abijciunt stringo, cum pingere, fingo.
Tango cupit tetigi tactum: egi ago poscit, & actum.
Sume pago pepigi pactum: cape pangere panxi, — *Pago priscum est.*
Vel pegi pactum, gaudent † composita secundo. — *† Impegi, compegi.*
Dat legi lectum: fregi dat frangere fractum.
Negligit, exi, ectum, cum intelligo, diligo poscit.
Prodigo, cum dego, sugo, priuato supinis:
Dat pungo pupugi, punctum: dant † pignora ferme — *† Vt expungo.*
Punxi. Vult si, sum, spargo, cum mergere, tergo.
Dant xi, xum figo, frigo: caret ango supinis.

Pergo, surgo ex rego conposita, verba sunt imminuta, pro perrego, surrego: præterita, & supina plena sunt perrexi, perrectum: surrexi, surrectum. Ringo, is, non videtur vsitatum. Ringor deponens prçterito caret, vt initio diximus. Pepigi vt Quintilianus docet lib. 1. cap. 6. fit à verbo prisco pago, quod paciscor significat. Prima quoque aliquando positio, inquit, ex obliquis inuenitur,

tur, vt memoria repeto conuictos à me, qui reprehenderant, quòd hoc verbo vsus essem pepigi. Nam id quidem dixisse summos autores confitebantur, rationem tamen negabant permittere: quia prima positio Paciscor, cum haberet naturam patiendi, faceret tempore præterito pactus sum. Nos prçter autoritatem Oratorum atque historicorum, analogia quoque dictum tuebamur. Nam cum in XII. Tabulis legeremus, Ni ita pagunt, inueniebamus simile huic Cadunt, inde prima positio, etiam si vetustate exoleuerat, apparebat pago, vt cado: vnde non erat dubium, sic pepigi nos dicere, vt cecidi. Hactenus ille. Pango panxi. Columel. lib. 11. cap. 2. Olearem taleam oportet, quum panxeris, fimo & cinere mistis oblinere; fecit & pegi apud Priscos, vt docet Prisc. quod nunc in compositione manet, impingo, compingo, impegi, compegi. Prodigo, dego ex ago composica prodegi, degi, quamuis prodegi parum sit vsitatum, carent supinis: at cogo coëgi, coactum facit. Nomen suctus, apud Plinium reperitur: quid si supinum suctum etiam in vsu fuit? Nihil causç est cur lingo excipiatur, cum linctum sit in vsu, Plin. de sulphure, lib. 35 cap. 15. prodest & suspiriosis linctum. Pupugi frequentissimũ est, at punxi non facilè inuenias. Diom. lib. 1. existimat anxus sum ab angor deduci: Priscianus putauit anctũ esse supinum, sed neutrum est in vsu.

A traxi tractum: à vexi deducito vectum. *Traho, veho.*
Meio facit minxi, mictum, nec plura require.
Lo, luit atque litum: colo cultum, consulo gignit *Vt molo.*
Consultum, occulit occultũ, ast alo pòscit & altum.
Ante caret cello, prçcello, excello supinis. *Antecello.*
Præteritum duplex perculsi, perculit optat
Percello perculsum, haud plura require supina.
Dat pello pepuli, pulsum: vult fallo fefelli
Falsum. A velli, vel vulsi deducito vulsum.
Sublatum tollo nunc tantum, ac sustulit optat.
Sallo facit salli, salsum: dat psallere psalli.
Malo, volo, nolo, cum psallo carento supinis.
Mo per vi, dat itum: tremo flectitur absq; supino. *Vt vomo.*
Dant psi, ptum demo, promo cum sumere como.
Emi fert emptum: premo pressi, s, duplice pressum. *Emo.*
Dat posui positum: genitum genuisse reposcit. *Pono, gigno.*
Dat cecini cantum, cinui dant pignora centum. *Vt concinui, concentum.*
A sino fit siui, atq; situm: dat sternere straui
Ac stratum: spreui, spretum dat spernere: cerno

Creui

Decreui, decretum. Creui, sed cretum capiunt sibi pignora solum.
Dat tempsi, temptum temno, si legeris, vsquam.
Lini, vel liui, leui'ue litumq; trisulcum
Fert Lino. Po, psi, ptumq; petit, ceu scalpere, carpo.
Strepo, rumpo. A strepui strepitum: à rupi dedudicito ruptum.
Vt relinquo. Linquo sibi liqui, cupiunt sibi pignora lictum.
Coquo. Dat coxi coctum: tero triui, poscit & itum.
A gero fit gessi, gestum: dat curro cucurri
Cursum: quæsitum quęro quæsiuit habeto.

Vnum duntaxat meio, i, consonantem ante, o, habet. Diomedes, Phocas, Priscianus aiunt mingo facere præterito minxi. Meio vero ait Diomedes facere meij & minxi. Priscianus nullum ei præteritum tribuit. Quidam putant mingo esse barbarum, quia in libris, qui modo extant, non reperitur: verisimile tamen est Phocam & Diomedem id legisse apud veteres. Alo alitum, vel altum supino facit, altus participium sæpenumero inuenitur, alitus rarius Val. Max. lib. 5. ca. 4. Quid tam inusitatum, tam inauditum, quam matrem vberibus natæ alitam esse? Cello, is, iam prorsus exoleuit. Celsus, excelsus, præcelsus nomina potius videntur, quàm participia. Excelleo, es, secundi ordinis vsus est Cicero prima Epist. ad filium teste Prisciano, Quare effice & labora vt excelleas. Cello sine diphthongo scribitur à quo excello, præcello, antecello, percello deducit Priscianus, qui excello, is putat facere exculi, quemadmodum perculi, vel vt alij, inquit ille, excellui. Probus vbi agit, de, Lo, syllaba finitis, Tertiæ correptæ, inquit aut lui, vt excello, excellis, excellui: aut li vt tollo, sustollo sustuli. Itaque antecello, præcello, excello lui faciunt. Refello supino caret. Tollo quondam tetuli fecit. Sallo, is, tertię est coniug. Sal. 3. Hist. apud Priscian. libro 10. Parte consumpta reliqua cadauerum, ad diuturnitatem vsus sallerent. Mumius apud eundem, Isthæc sum multo sale salsurus. Salio, is, quartæ est Cornel. Seuerus lib. 8. Ad quem saliti pumiliones afferebantur. Celsus lib. 2. cap. 18. Item pisces omnes, qui salem non patiuntur, solidiuè saliuntur. Visum est salio simplici potius quam gemino, l, scribere, cum prima corripiatur apud Ouidium. Phocas & Diomedes verbum Adimo à Demo, alij ab emo deducunt. Creui pro vidi, iudicaui, vsi sunt prisci. Creui hæreditatem, pro adij aliquoties apud Ciceronem inuenitur. Præteritum tempsi supinumq; temptum non facilè reperias, compositum contempsi contemptum vsitatissimum est. Crepo, is, tertiæ coniug. quod hîc a quibusdam ponitur, non videtur esse in vsu. Linquo caret supino, composita habent, vt relictum, delictum. De uerbo currendi & ex eo compositis initio dictum est.

Fer-

Ferre tuli, latumq; : vro dabit vssit & vstum. *Fero.*
Præteritum verri à verro est, versumq; supinum
A fero fit seui, atq; satum: vi rustica † proles. *† Vt obsero, circunsero.*
Fert & itum: dat vi, ertum aliena rure † propago. *† Vt exero, desero.*
† So, siui, situmq; petit: dat visere visi, *† Vt capesso, facesso.*
Ac visum: incesso incessi, tamen absq; supino.

Doceantur pueri verbum Fero cum præpositionibus, ad, ex, con, in, dis copulare, quæ sępe eis negotium facessunt, afferro attulli, allatum: effero extuli, elatum: confero contuli collatum: infero, intuli, illatum: differo distuli, dilatum. Verro, inquit Priscianus: versi facit secundum Seruium, secundum Carsium verri, quod & usus comprobat. Licinus Macer pro Tuscis, Quos oportuit amissa restituere: hisce etiam reliquias auerrerunt. Publius, Celtas seruorum conuerri. Hęc ille. Versi, tunc licebit vtaris, cum legeris apud classicos. Diomedes ait Verborum verro, meto, furo non facile reperiri pręteritum, Versus tamen à verro fieri. Senec. in dialog. de Superst. Versa templa. & Plaut. Versa, sparsa. Sero apud vetustissimos etiam serui fecit, vt ex Ennio & Catone constat apud Prisci. supinum sertum, vnde est illud Lucani lib. 10. coronas nardo sertas, vnde & serta dicta sunt. Composita quæ ad rem rusticam pertinent faciunt præterita eui, supino itum, vt insero inseui itum, vnde insitiones dicuntur, differo hoc est dissemino disseui, dissitum: consero simul sero, conseui, consitum: assero iuxta sero asseui, assitum. Quæ vero à simplicis significatione recedunt erui, & ertum faciunt, vt insero idest immitto inserui, insertum: sic dissero, hoc est, disputo, consero misceo, certo; vnde conserere prælium, certamen, manum &c. assero affirmo. Obsero cincunsero, vel potius sero vt simplex obseui itum tantum. Exero, idest, extraho exerui, exertum tantum: desero derelinquo deserui, ertum, hoc rarò ad rem rusticam pertinet. Varro. 1. de Re rust. cap. 23. Nam & in recentibus pomarijs desitis seminibus &c. Capesso capessiui, capessitum. Tacit. lib. 15. At Flauius Sceuinus & Afranius Quintianus vterque Senatorij ordinis contra famam sui principium tanti facinoris capessiuere. Ibidem, Igitur digressus castellis Vannius funditur prælio, quanquam rebus aduersis laudatus, quod & pugnam manu capessiuit, & corpore aduerso vulnera excepit. Idem lib. 13. verbo imminuto vsus est, Sed qui nondum honorem capessisset &c. D. Aug. lib. 2. de Ciuita. Dei, verba Ciceronis ex lib. 4. de Rep. referens sic ait, Si quidem quod in eo quoq; libro commemoratur Aeschines ciuis Atheniensis vir eloquentissimus, cum adolescens tragœdias actitauisset, Remp. capessiuit. Tacit. lib. 12. Consuleret Reip. Britannici pueritiam robore circundaret, sic apud D. Augustum, quanquam nepotibus subnixum, uiguisse priuignos: à Tiberio super propriam stirpem Germanicum assumptum, se quoq; accingeret, iuuene partem curarum capessituro. Facesso itidem facessiui facessitum. Idem

lib.

lib.20. Igitur à laude Cluuij Rufi orsus, qui perinde diues & eloquentia clarus, nulli vnquam sub Nerone periculum facessisset. hic imminuto verbo vsus est, pro facessiuisset, quod ita esse docet supinum facessitum. Cice. 6. Verr. Antè quàm audissent ei negotium facessitum, &c. Illud. 1. Ver. Ipse profectò metuere incipies ne innocenti periculum facesseris: in libris quibusdam, vt Priscianus inquit, facessieris legitur, quod propius vero est. Grammatici qui hæc putarunt in si, sum exire, non videntur syllabæ imminutionem animaduertisse. Nam & Caper Lacessi putauit esse præteritum à verbo lacesso cum legisset apud Lucilium. 14. lacessisse. Cicer. modo imminuto modò pleno verbo vtitur Pro Domo sua, Nos te Antonii nulla lacessiuimus iniuria. Idem in Pisonem, Responsione me inimica homo promptissimus lacessiuit. Idem Philip. 2. Tu ne verbo quidem violatus, vltro maledictis me lacessisti. sic Terent. prolog. Phorm.

Vetus si poëta non lacessisset prior.

Liu. lib. 10. ab Vrb. Perbiduum lacessiere hostem. Accersio, & lacessio etiam quartæ coniugat. reperiuntur. Idem lib. 1. dec. 3. Placere itaq; patrem accersiri. Columel. lib. 9. ca. 8. Solent cæli nouitate lacessiri. Incesso incessi, Cæs. 3. bel. Gal. Exercitui quidem omni tantus incessit ex incommodo dolor, & cæter. Liu. libro 4. bel. Pun. Ingens ipsum cupido incesserat. Tarenti potiundi. Idem 3. ab Vrb. Ingens metus incesserat patres. Tacit. libro 3. Quoties valetudo aduersa Flaminem Dialem incessisset. Columel. libro 12. capi. 17. Pluuiæ incesserunt.

Pinsitus, ac pistus, pinsusq; à pinsuit exit.
Xi, xum dant plecto, cum flecto, nectere, pecto:
Dant quoq; pecto xui, nectoq;. Peto iuit, & itum.
Stertuit à sterto tantum: meto messuit optat.
Ac messum, s, gemino: misi dat mitto supinum.
Verto. S, duplici missum; à verti deducito versum.
Sisto stiti statum actiuum, neutrale sequetur
Vt resisto, insisto. Sto verbum: vnde stiti, atq; stitum sibi pignora sument.
†Viuo, voluo. †A vixi victum: à volui deflecte volutum.
† Soluo. † Texui amat texo ac textum. soluiq; solutum.

Pinso pinsui, pinsitum, pinsum, pistum facit Colu. lib. 12. c. 27. Irim bene pinsitam, nec plus vnciæ pondere addito. Vitru lib. 7. cap. 1. Id non minus pinsum ab solutum crassitudine sit dodrantis: ibid. Idq; pinsum absolutum ne minus pede sit crassum. Plin. lib. 18. c. 10. Si pistæ serantur. Pleriq;, inquit Priscianus, Pexui à pecto protulerunt, Carisius Pexi, Mæcenas in Octau.

Pexisti capillum naturæ muneribus gratum.

Asper

Asper tamen Pectini. Hæc ille. Columel. lib. 10.

Verum vbi iam puro discrimine pectita tellus.

Idem lib. 12. c. 3. Præparata sunt & pectita lanæ. Nexo, is, si tamen vnquam fuit, iam exoleuit. nam illud Virg. 5. Aen quod Priscianus affert,

Et paribus palmas amborum innexuit armis,

affert Diomedes, vt doceat Necto nexui facere, non Nexo. Sisto actiuum præterito facit stiti, vt docet Gellius lib. 2. cap. 14. supino statum, vt docent Iurisperiti 2. Pandect. Titul. Siquis cautionibus iudicio sistendi factis non obtemperauerit. Vlpianus, Quum quis iudicio sisti promiserit, neque adiecerit pœnam, si statum non esset. ibidem sæpe etiam præteritum inuenies. Cum vero neutrũ est commune habet præteritum cum verbo sto. Composita neutra sunt, & tam in præterito quam supino i, vocalem seruant, vt resisto restiti, restitum: sic subsisto, obsisto, persisto, insisto, quorum supinis tutius vteris, cum apud probatos scriptores legeris. Quid Diomedes, quid Priscianus de Sisto verbo actiuo senserit, satius esse puto silentio inuoluere, quam tibi fastidium mouere. Statum supinum à sisto videtur priorem producere, quum inde Iupiter Stator deducatur priore longa, Ouid. 6. Fast.

Tempus idem statoris erit, quod Romulus olim
Ante Palatini condidit ora iugi.

Caluo quod calui facit, teste Prisciano, tanquam priscum & obsoletum prætermissum est.

De præteritis, & supinis quartæ coniugationis:

IVi, itum vt polio, fastidio, quarta requirit.
Fert veni, ventum venio: sepelire sepultum. *Sepelio.*
Singultum singultit amat: dat amixit amictum. *Singultio, amicio.*
Ex pario natum per ui flectatur, & ertum. *Vt aperio, operio.*
Comperio, reperitq; petit Ri, poscit & ertum. *Reperio.*
Sancio dat sanxi, sanctum, simul optat & itum
Sentio vult si, sum: sepsi dat sepio, septum.
Hausi fert haustum: dat vinxi vincio, vinctum. *Haurio.*
Farcio dat farsi, fartum: vult fulcio fulsi,
Ac fultum: sarsi sartum dat sarcio verbum.
Væneo fert vænum, quod ferme vænijt optat.
Dat salui saltum: † proles sibi vendicat vltum. *Salio. † Insilio.*

Probus, Phocas, Diomedes, Priscianus docent verba quarti ordinis facere preterito iui, vel ij, gemino i, vt audiui vel audij: muniui vel munij, &c. alia tamen alijs vsitatiora sunt, id quod assidua lectio docebit: alijs preterea Oratores, alijs poëtæ frequentius vtuntur. Solus Diomedes ex veteribus, si bene memini, verbi Amiciendi mentionem facit, & quod mirum est, inter verba tertij ordinis. Secunda forma, inquit, in i, puram literam desinit, vt alo, alui, arguo, argui, &c. & quod quidam exterminant amicio amicui, vt Brutus in laudatione Appij Claudij, Quæ te toga pretexta amicuit. Sed Varro, Sceleris magister amixit. Hæc ille. Amicio docet Hora. quarti esse ordinis. 2. ep.

Deferar in vicum vendentis thus, & odores,
Et piper, & quidquid chartis amicitur ineptis.

Item Ouid. 3. de Pont. eleg. 8. & 5. Met. Participium Amictus frequentissimũ est. Cic. 2. Phil. Sedebat in rostris collega tuus amictus toga purpurea. Amixi magis placet, quam amicui: vt enim Sancio, vincio, xi, faciunt, ita amicio. Liuius lib. 4. dec. 5. sepiui dixit, Ideo cum munimentis ea sepissent: pro sepiuissent. Haurio hauriui, vel potius haurij interdum facit. Varro apud Prisc. ad Ciceronem 24. Cum inde haurierint. Apud Apul. aliquoties hauritum reperitur. Virg. lib. 4. Aen. hausurum dixit. Salio etiam salij facit. Stat. 9. Theb.

— excussi salierunt cuspide dentes.

Virg. 2. Geor. Mollibus in pratis vnctos saliere per vtres.

in quibusdam tamen libris teste Prisciano saluere inuenitur. Raucio inuenio apud eundem Priscianum, cuius tamen neque Phocas, neque Diomedes meminerunt, citatq; Ciceronem 1. de Orat. At Aesopum, si paulum irrauserit explodi: qui locus nunc sic habet. Itaq; nos raucos sæpe attentissimè audiri video, tenet enim res ipsa atque causa: at Aesopum si paulum irraucuerit explodi. est igitur prima positio irrauceo. Cambio campsi posuit Carisius, quo tum demum vteris, cum apud bonos autores inueneris.

De præteritis, & supinis verborum deponentium.

Ex or finitis actiuam fingito vocem,
Vt vereor vereo, veritum fluet inde supinum,
Præteritumq; simul veritus sum. cætera fingi
Hac ratione queunt. Pauca excipienda memento.
A reor esto ratus: nanciscor nactus habeto.
Orsus ab ordiri deducitur: vsus ab vtor.
Vult fateor fassus: proficiscor sume profectus.
Metiri mensus gignit: pactusq; paciscor.

Comq;

Comq; miniſcor amat commentum: adipiſcor Adeptum.
Vltus ab vlciſcor venit: expergiſcor habebit
Experrectus: at oblitum obliuiſcor adoptat.
Da labor lapſus: miſereri funde miſertus.
Fert vtus loquor, atque ſequor: queror accipe queſtus.
Dat nitor nixus, niſusq;: gradi accipe greſſus.
Redde fruor fruitus: morior tibi mortuus hæret.
Naſcor amat natus: tandem fert ortus oriri.
In tribus extremis per iturus flecte futurum.

Verborum deponentium atque communium præterita, & ſupina hoc modo inueſtigantur: Finge primum vocem actiuam, deinde redde ei præteritum, ſupinumq; prout poſtulant tradita præcepta. Verbi cauſa, Ex verbo lætor finge Læto, as, vnde fiet lętaui lætatum: ex vereor finge vereo, vnde verui, veritum: ex fungor, fungo, vnde funxi, functum: ex potior potio, vnde potiui, potitum, quemadmodum quatuor coniugationum præcepta poſtulant. Poſtremo reiectis præteritis vocis actiuæ, deduces ex ſupinis participia præteriti temporis, vnde adhibito verbo ſubſtantiuo, fient præterita, lętatus ſum, veritus ſum, & cætera eodem modo. Depaciſcor depactus ſum. Cic. 2. de Inuent. Depactus eſt cum eo vt arma & impedimenta relinqueret. Depectus legitur etiam apud Vlpianum, vbi tamen quædam exemplaria depactus habent. Quidam depeciſcor depectus ſum, pro depaciſcor depactus ſum ſcribunt, malim per a ſcribere. Comq; miniſcor, pro comminiſcor, aliter non poterat carmen ingredi. Verbo apiſcor vtitur Tacitus lib. 5. Nihil abnuentem, dum dominationis apiſceretur. Ibid. Iunius Gallio cenſuerat, vt prętoriani actis ſtipendiis, ius apiſcerentur in quatuordecim ordinibus ſedendi. Apiſcor aptus ſum fecit apud priſcos, vnde adipiſcor, adeptus ſum, & indipiſcor indeptus ſum. Pacuuius Hermion. Quod ego in acie celebri obiectans vitam, bellando aptus ſum. Vide Non. Marcel. Fruor fruitum facit. Cic. 3. Tuſc. Zeno Stoicorum acutiſſimus contendere magna voce ſolebat, eum eſſe beatum, qui preſentibus voluptatibus frueretur, confideretq; ſe fruiturum. Vlpianus lib. 7. Pandect. Titul. Quibus modis vſusfructus, vel vſus amittitur: Licet proprietarius mihi penſionem ſoluerit, tamen vſumfructum amitti: quia non meo nomine, ſed ſuo fruitus eſt emptor. Neuius apud Gellium lib. 17. c. 2. Qui non parſit, apud ſe fruitus eſt. Cicero in Hortenſio; Summa amœnitate perfructus eſt, dixit, teſte Priſciano lib. 10. Nixus frequentiſſimum eſt, niſus rarius. Vitruuius libro 1. cap. 2. vt architectus his literis imbutus hæc niſus ſum ſcribere. Enixus ad partum ſpectat, Eniſus ad cæteros conatus. Cic. ad Q. F. 3. Angit vnus Milo, ſed velim finem afferat Conſulatus: in quo enitar non minus, quam ſum

enisus in nostro. Caes. 2. bel. Ciuil. Brutus celeritate nauis enisus est, vt paruo momento antecederet. Adnisus siue annisus frequens est. Liu. 5. ab Vrb. Et patres reficere intercessores legis annisi sunt. Ibid. lib. 4. Patres summa ope annisi sunt. Sic ibid. lib. 8. Anisurus. 2. ab Vrb. Annisurum vt appareat exilio sibi iratos, non fractos animos esse. Idem lib. 4. dec. 5. Illud affirmare pro certo habeo, audeoq; me omni ope adnisurum esse, ne frustra vos hanc spem de me conceperitis. Idem 1. ab vrb: Annixurus dixit, Quod annixurus pro se quisque sit. Connisus memini legisse apud Tacitum. Adnixus, connixus, innixus, obnixus per x, literam. Diomedes lib. 1. & Seruius in illud Virgilij,

> Cymothoë simul, & Triton adnixus acuto
> Detrudunt naues scopulo.

aiunt apud veteres hęc per x, literam, sua verò ętate per s, fuisse scripta. A verbis morior, nascor, orior, fiunt participia moriturus, nasciturus, oriturus. Portius Latro, Famam vero popularem à maioribus nostris sępe numero accepimus, neque temere vnquam nascituram esse, neque temere occasuram. Nasciturus adeò ratum est, vt Phocas dixerit nascor eo destitui. Tutum à tuor non est in vsu. Tuitus sum à tueor fit. Quint. in declam. pro Caeco, Tuitus sum adolescentis miseri causam. Plin. lib. 6. ep. Tuitus sum Iulium Bassum: neque est cur excipiatur, cum analogiam sequatur. Fatiscor, quod quidam putant fessus sum facere, nondum potui inuenire: illud tamen apud Gellium lib. 17. cap. 2. legi, Fatiscor à fateor fieri, vt fruiscor à fruor. Diomedes lib. 1. fessus docet nomen esse his verbis, Fatigor fatigatus sum facit, non fessus: & longe falluntur, qui opinantur ex fatigor fessus deriuari: nam fessus est appellatio. Hæc ille. Priscianus lib. 10. ait defetiscor facere supino defessum, & pręterito defessus sum. Defessus tamen vt fessus nomen potius videtur. Itaque existimo defetiscor pręterito carere. Defetiscor apud Terentium est, Phorm.

> Neque defetiscar vnquam ego experier,
> Donec tibi id, quod pollicitus sum, effecero.

Liceor, & Opperior non carent supinis, vt quidam existimant. Cic. 5. Ver. Herbitenses quum viderent, si ad Aeschrionem pretium redisset, se ad arbitrium libidinosissimæ mulieris spoliatum iri, liciti sunt vsque eò quoad efficere posse arbitrabantur.

Teren. Phor. Si non tum dedero, vnam præterea horam, ne opertus sies.

Si vtrinsq; vocem actiuam finxeris, existet & præteritum, & supinum.

DE

DE OCTO PARTIVM ORATIONIS CONSTRVCTIONE.

LIBER SECVNDVS.

Quid sit Syntaxis, & in quot partes distribuatur.

S*YNTAXIS Grecè, Latinè constructio, est recta partium orationis inter se compositio. Porro recta compositio censenda est, qua vsi sunt autores, qui purè, & emendatè scripserunt. Hæc duplex est, altera Transitiua, cum partes nimirum orationis in casum dissimilem præcedenti transeunt, Cic. ad Att. lib. 2. Pompeius amat nos, carosq; habet: altera Intransitiua, cum orationis partes aut nullum post se casum habent: idem ad Q. Fr. lib. 3. Valent pueri, studiose discunt, diligenter docentur: aut certè non diuersum ab eo, qui antecessit: idem Philip. 3. Pax est tranquilla libertas. Vtraque in Iustam, & Figuratam diuiditur: illa omnibus suis numeris perfecta, atque expleta est: idem Lentulo, lib. 1. Ego omni officio, ac potius pietate erga te cæteris satisfacio omnibus, mihi ipse nunquam satisfacio: in hac, vt plena sit, non nihil desideratur: idem ad Att. lib. 15. Ego, si Tiro ad me, cogito in Tusculanum: quę omnibus suis numeris absoluta erit, si duo verba addas hoc modo, Ego, si Tiro ad me venerit, cogito in Tusculanum proficisci: aut mutatur aliquid, vt iusta efficiatur: idem ad eundem 13. Quam turpis est assentatio, quum viuere ipsum turpe sit nobis: Si, Vita ipsa, dixisset, Iusta erat. De Figurata copiosius postremo loco dicendum est. Nunc à Iusta, eaq; Intransitiua, quod facilior, expeditiorq; sit, initium faciemus: ad quam antequàm aggredior, illud etiam atque etiam eos rogatos velim, qui hunc libellum sunt lecturi, vt ne ęgrè ferant, si Syntaxeos præcepta pluribus interdum illustrata exemplis offenderint: neque enim casu, aut temere, sed consultò & cogitato id factum est. Nam cum Grammaticæ præceptiones aridę, ieiunę,*

& insulsæ ipsæ per se sint, nisi veterum scriptorum nitore & elegantia condiantur, breui domestica barbarie Latinę linguæ rudes infuscabunt.

De Constructione intransitiua.

VErbum personale finiti modi antecedit nominatiuus apertè, vel occultè eiusdem numeri, & personæ.

Lib.4. Cicero, Si vales, bene est, ego quidem valeo.

Eunuc. Terentius, Quis hic loquitur? Idem, Quid stamus, cur non *Ibidem.* imus hinc?

Etsi verba, quæ Impersonalia vocantur, ferè antecedit nominandi casus apertè, vel occultè, vt suis locis planum faciemus: satius tamen visum est à vulgari, & communi prçceptione non discedere, atq; in re non ita magni momenti cōniuere, quàm stomachum ijs mouere, in quorum animis vetus opinio iam olim penitus insedisset. Quanquam siquis hęc ad viuum resecare velit, nonnulla procul dubio verba reperiet, quæ nullum prorsus ante se casum habeant. Varro lib.3. de Anal. verba impersonalia appellat declinationum species, quæ habent tempora sine personis, quas species ait esse quatuor, Rogandi, vt scritúrne? & scrictúrnę? Respondendi, eâdem figura fieri extremis syllabis demptis. Optādi, vt viuatur, ametur, viueretur, amaretur: Imperandi, & cætera: qui Varronis locus locupletissimus testis est etiam Ciceronis ætate fuisse cognita verba, quæ posteri Impersonalia nominarunt. Gellius lib.15. cap.13. more nostro locutus est. Veritum, inquit, sicut Puditum, Pigitum non personaliter per infinitum modum dictum esse non à vetustioribus tantùm videmus, sed à M. quoq; Tullio in 2. de Fin. Primum, inquit, Aristippi, Cyrenaicorumq; omnium, quos non est veritum in ea voluptate, quæ maxima dulcedine sensum moueret, summum bonum ponere. Hęc ideo attulimus, vt intelligeremus non esse hoc verborum genus à iunioribus grammaticis confictum. Qui impersonalia de medio sustulerunt, non satis eorum naturam, vimq; vocabuli videntur perspexisse. Non enim ita impersonolia appellantur, vt In, præpositio priuationem nominatiui personę, vt vocant, agentis, vel patientis declaret, vt vulgo persuasum est, sed ideo impersonalia, siue species declinationum, quę habent tempora, sine personis à Varrone dicuntur, propterea quòd priuantur prçcipuis personis, hoc est prima, & secunda: atque ita se rem habere ex eodem Varrone suo loco apertissimè demonstrabimus. Qua de re hoc loco ne verbum quidem faciat præceptor, qui suis auditoribus consultum volet. Agentis, & Patientis voces, quas plerique huic præcepto addunt, consulto prætermisimus, tum quòd parum faciant ad eius cognitionem, tum vel maximè, ne cui ansam prçberemus philosophandi, non sine temporis iactura, & puerorum cruciatu.

APPENDIX.

Prima, & secunda persona ferè non explicantur, nisi cum diuersa studia significamus,

Autor ad Herennium, Ego capitis mei periculo patriam liberaui, vos liberi sine periculo esse non curatis? *Lib. 4.*

Aut cum plus significamus, quam dicimus: Idem, Tu istud ausus es dicere? *Ibidem.*

Cicero in Verrem, Tu innocentior, quàm Metellus? Tu, plus significat, quàm verbum ipsum per se declarat. *Act. 5.*

Hic, ne aut Discretionis, aut Emphasis nomine terreantur tyrones rem teneant, vocabula discent suo tempore. Admoneantur sæpenumero, ne tertio quoque verbo, vt fit, Ego, Tu, Nos, Vos, non sine nausea effutiant. Alijs præterea de causis explicantur hę personæ, quas veterum scriptis legendis vsus optimus magister docebit.

II. APPENDIX.

Verbum infinitum interdum partes nominatiui agit.

Cic. in Oratore, Oportere perfectionem declarat officij.

Terentius in Heaut. Non est mentiri meum.

Item verbum cum suo casu. Cic. ad Marium, Vacare culpa magnum est solatium. *Lib. 7.*

Brutus ad Atticum, Dolet mihi, quòd tu non stomacharis. *Lib. ep. ad Brutum.*

Verba Apparet, Fallit, Fugit, Prgterit, Latet, interdum loco nominatiui membrum orationis habent. Cic. 2. Philip. Non dissimulat P.C. apparet esse commotum, sudat, pallet. Idem in Bruto: Legimus epistolas Corneliæ matris Gracchorum, apparet filios non tam in gremio educatos, quam in sermone matris. Idem ad Att. lib. 12. Apparebat illas litteras non illius esse. Idem in Or. Quem quæso nostrum fefellit ita vos esse facturos? Liu. 2. bell. Maced. Non fefellit Achęos, quò spectasset tam benigna pollicitatio. Cic. ad Att. lib. 7. de Dionysio fugit me ad te antea scribere. Idem ad Silium lib. 13. Non me præterit nos eam rem Ephesi expertos esse. Plin. lib. 2. cap. 20. Latet plerosque magna cœli assectatione compertum à principibus doctrinæ viris superiorum trium syderum ignes esse. Idem accidit nonnunquam verbis passiuis. Cic. de Am Tarquinium dixisse fertur, tum cum exul esset, se intellexisse, quos fidos amicos habuisset, quosq; infidos. Idem 5. Tusc. Ex quibus bonorum beatam esse vitam concluditur. Plin. lib 8. c. 32. Qualem fuisse traditur Q. Sertorij ceruam. Quod

idem verbo Videtur, vsu venit modo apertè. Cic. 5. Tusc. Non mihi videtur ad beate viuendum satis posse virtutem: modo obscurè. Idem ad Att. lib. 12. Velim aliquando, cum erit tuum commodum, puerum Lentulum inuisas, eiq; de mancipijs, quæ tibi videbitur, attribuas: deest enim, Attribuenda esse. Ad eũdem ibidem, Quod Lentulum inuisis, valde gratum, pueros attribue ei quot, & quos videbitur. deest Attribuendos esse. Plura eiusdem exempla adiungam, quæ Budæus in Comment. linguę Gracę affert, Pro Rab. Posth. Fit S. C. vt C. Marius. L. Valerius COSS. adhiberent Tribunos plebis, & Prętores, quos ipsis videretur. Idem in Frumentaria, Consulibus Senatus permisit, vt vini, & olei decumas, quas ante vendere in Sicilia Quæstores consueßent, Romę venderent, legemq; his rebus, quam ipsis videretur, edicerent. Cæs. lib. 4. bel. Gall. Ad hac, quæ visum est Cęsar respondit. lege Budæum, si voles plura.

III. APPENDIX.

Voces copulatæ sæpe verbum plurale desiderant.

Lib. 12. Cic. ad Atticum, Hic nobiscum sunt Nicias, & Valerius. Interdum singulari contentæ sunt. Idem de Senect. Mens, & ratio, & consilium in senibus est.

Lib. 1. Nonnunquam omittitur coniunctio. Idem ab Q. Fr. Frons, oculi, vultus persæpe mentiuntur, oratio vero sæpissime.

Voces copulatas appellamus coniunctionibus copulatiuis vinctas. Hic nulla facienda est mentio syllepseos, aut zeugmatis, nec ægrè ferat magister bene docendi studiosus, si tenelli auditores figurarum nomina ignorent, dummodo rē ipsam teneant. Sunt, qui non audeant vocibus copulatis verbum singulare attribuere: cum M. Tullius, alijq; idonei autores quàm frequentißimè ita loquantur, maximè vbi de rebus inanimis est sermo. Cicero pro C. Rab. Virtus, & honestas, & pudor cum Consulibus esse cogebat. Idem de Senect. Mens enim, & ratio, & consilium in senibus est. Idem ad Q. Fr. lib. 3. Me tum & mare istuc, & terra solicitat. Idem ad Octauium, Nisi fortè eos appello, quorum aures, atq; animus à nobis abhorret. Idem ad Att. lib. 12. Mihi & res, & conditio placet. Idem ad Pompeium lib. 5. Scribam apertè, sicut & mea natura, & amicitia postulat. Idem pro Quint. Non eò dico C. Aquili quò mihi veniat in dubium tua fides & constantia. Idem ad Att. lib. 7. Dionysius noster, qui est nobiscum, & Nicias Cous non rebatur oppidum esse Piræa. Idem ad eundem lib. 16. Egit pater, & filius, vt tibi responderē. Idem pro domo sua: Vbi enim tuleras, vt aqua & ignis mihi interdiceretur? Idem ad Curionem lib. 2. Dux nobis, & autor opus est. Omitto plura eiusdem testimonia. Cęs. lib. 1. bel. Gal. Gallos ab Aquitanis Garumna flumen, à Belgis Matrona & Sequana diuidit. Sallust. in Catil., Libertas,

Libertas, & anima nostra in dubio est. Ibidem, Næ ista vobis mansuetudo, & misericordia, si illi arma ceperint, in miseriam conuertetur. Ibid. Dispositis præsidijs, vti res atq; tempus monebat. Liu. 1. ab Vrb. Tum ætas, viresq; tum auita gloria animum solicitabat. Varro 1. de Analo. Consul fuit Tullius & Antonius. Quint. lib. 6. c. 1. Affert in ijs momentum & ætas, & sexus, & pignora. Plin. lib. 9. c. 50. Piscium lupus & trichias bis anno parit. Suet. in Claud. c. 30. Auctoritas, dignitasq; formæ non defuit stanti, vel sedenti. Curtius lib. 8. Persarum te vestis & disciplina delectat. Poëtæ etiam verbo plurali aliquando vtuntur intercedente præpositione, Cum, Virg. 1. Aen.

— Remo cum fratre Quirinus Iura dabunt.

Oratores singulari. Cic. ad Q. Fr. lib. 3. Domitius cum Messala certus esse videbatur. Idem 1. Catil. Occisus est cum liberis M. Fuluius consularis. Idem ad Att. 1. Tu ipse cum Sexto, scire velim, quid cogites.

IIII. APPENDIX.

Verbum plurale nobiliorem personam sequitur.

Prima nobilior est, quàm secunda, & tertia.

Secunda tertiæ anteponitur.

Cic. ad Terentiam, Si tu, & Tullia lux nostra valetis: ego, & suauissimus Cicero valemus. *Lib. 14.*

Hic vtuntur interdum oratores numero singulari, sed rarius. Cic. pro Rabi. Nam cum existerent nonnullæ, sed perpaucæ tamen sententiæ, quæ censerent vt Tribuni, vt præfecti, vt comites omnes magistratuum hac lege tenerentur: vos, vos inquam ipsi, & Senatus frequens restitit. Idem in Sal. Qui mihi dies, si cum reliqua vita conferatur, animo quidem meo superet, cum vniuersi vos, populusq; Romanus frequens aduentu meo gratulatus est. Poëtæ etiam intercedente præpositione, Cum, verbum multitudinis præstantiori personæ reddunt. Virg. 2. Aen. — diuellimur inde Iphitus, & Pelias mecum. Oratores verò verbum nominatiuo reddunt, nulla habita ratione ablatiui. Cic. ad Att. lib. 3. Atq; vtinam iam antè vidisses, nec totum animum tuum mærori mecum dedisses. Quod idem & poëtæ faciunt. Horat. in Art. poët.

Tu, quid ego, & populus mecum desideret, audi.

Ouid. 1. Fast. *Tu quoque cum Druso præmia fratre feres.*

Verbum personale infiniti modi postulat ante se accusandi casum. Cic. ad Att. Hunc quidem nimbum cito transijsse lætor. *Lib. 15.* Terent. in Adelphis, Saluum te aduenire gaudemus.

De adiectiuis & substantiuis.

Nomina Adiectiua, Pronomina & Participia cohærent cum suis substantiuis, genere, numero, & casu.

Act.6. Cic. in Verrem: Erat hyems summa, tempestas perfrigida, imber maximus.

Lib.6. Terent. in Eunucho, Ille bonus vir nusquam apparet. Curtius, Parua sæpe scintilla contempta, magnum excitauit incendium.

Participia Factus, Creditus, Dictus, Dicendus, Visus, Appellatus, & cętera eiusdem generis, si inter duo substantiua ponuntur, non continuò cum præcedente consentient. Quis enim sic audeat loqui? Reip. pestis à Cicerone appellata est Antonius. Furiam à M. Tullio, aiunt, dictum Clodium. Nec itidem si post utrunque collocentur, cum alterutro consentire poterunt, nisi quis existimet (ne à propositis exemplis recedamus) benè Latinè dici, Reip. pestis à Cicerone Antonius appellata est. Quid igitur obseruandum? Ego sic existimo, habendam esse rationem, quod ad constructionem attinet, non collocationis verborum, sed ipsarum rerum, vt enim permutatis verbis non mutatur sensus, ita nec constructionis ratio. Itaque quocunque modo disponantur substantiua, eadem erit constructio. Antonius à Cicerone appellatus est reip. pestis, hic est rerum simplex ordo. Commuta, versa, vt libet substantiua, muta quadrata rotundis: Antonius, & participium Appellatus semper cohęrebunt. Liu. lib. 6. bel. Mac. Ludiq́, ob dedicationem facti, quos primos scenicos fuisse Valerius Antias autor est, Megalesia appellatos. Idem lib. 8. bel. Pun. Cere porcus biceps, & idem magnus, idemq́, fœmina natus erat. Plin. lib. 3. c. 5. Dein Puteoli colonia Dicæarchia dicti. Ibidem, Oppidum Pæstum Græcis Posidonia appellatum. Iustin. lib. 1. de Semiramide, Sic, inquit, primis initijs sexum mentita, puer credita est. Non me fugit interim probatos scriptores aliter locutos fuisse: sed tunc figurata est constructio. quos ita imitabimur, vt ab eorum vestigijs ne digitum quidem discedamus, nisi volumus in solœcismum, aut eius speciem incidere. Cic. 2. de Diuin. O delirationem incredibilem: non enim omnis error stultitia dicenda est.

Teren. in Por. — nunquam ęque, inquit, ac modo

Paupertas mihi onus visum est, & miserum, & graue.

Liu. lib. 1. ab Vrb. Gens vniuersa Veneti appellati. Idem lib. 9. bel. Pun. Populus frequens dona Deæ in Palatium tulit, lectisterniumq́, & ludi fuere Melesia appellata. Illa, Nescio quid absente nobis domi turbatum est: Triste lupus stabulis. Dulce satis humor: Et quæ sunt eiusdem generis, ad Figuratam constructionem, vel potius Hellenismum spectant: quare reseruentur suis locis.

APPENDIX.

Substantiua coniuncta ferè adiectiuum multitudinis requirunt.

Liuius,

Liuius, Hippocrates, & Epicides nati Carthagine, sed oriundi ab Syracusis. Bel. Pun. 4.

Quod si adiectiuum singularis sit numeri, cum viciniore substātiuo genere, numero, & casu consentiet. Q. Cicero de Petitione Consulatus, Multorum arrogantia, multorum contumacia, multorum superbia, multorum odia, ac molestia perferenda est. Terentius in Eunucho, Viden' ocium, & cibus quid faciat alienus?

Coniuncta appellamus substantiua, quæ connexiua coniunctione colligata sunt, sic Paulus Iureconsultus lib. 50. Pand. De verborum signific. Oratio, inquit, quæ neque coniunctionem, neque disiunctionem habet, ex mente pronunciantis vel disiuncta, vel coniuncta accipitur. Idem ibidem, Sępe ita comparatum est, vt & coniuncta pro disiunctis accipiantur, & disiuncta pro coniunctis. Nonnunquam singulare adiectiuum &c. pluribus substantiuis redditur, ita tamen vt cum viciniore cohæreat. Cic. de Vniuer. Nox igitur, & dies ad hunc modum, & ob has generata causas vnum circuitum orbis efficit. Idem in Pis. Lex Aelia, & Fusia euersa est, propugnacula, muriq; tranquillitatis, & ocij. Poëtæ substantiuis prępositione, Cum, copulatis plurale adiungunt suo iure. Ouid. 2. Met. Sors eadem Ismarios Hebrum cum Strymone siccat.

II. APPENDIX.

Adiectiuum plurale præstantius genus sibi vendicat. Virile præstantius est muliebri, & neutro.

Terent. in Andria, Domus, vxor, liberi inuenti inuito patre.

Liuius, Decem ingenui, decem virgines patrimi omnes, matrimiq; adhibiti. Idem, Consilia, populi, exercitus vocati. Bel. Maced. 1. Ab Vrb. 1.

Virg. — cæsosq; reportant
Almonem puerum, fœdatiq; ora Galesi. Aen. 7.

Neutrum muliebri præfertur præcipuè, cum de rebus inanimatis sermo est.

Sallustius, His genus, ætas, eloquentia propè paria fuere. Idem, Diuitiæ, decus, gloria in oculis sita sunt. In Catil. Ibidem.

Adiectiuum fœmininum interdum respondet viciniori substantiuo pluralis numeri: Liu. 7. bell. Mac. Hoc S.C. literæq; à Sp. Posthumio Pretore in Hetruriam missę sunt. Lucanus tamen li. 1. (locus non est vitiosus) aliter locutus est:

— mensuraq; iuris
Vis erat, hinc leges, & plebiscita coactæ.

Quo exemplo quidam adducti arbitrati sunt neutro generi in vniuersum fœmininum

minimum præstare; alij verò tum demum muliebre neutrali anteponunt, cum de rebus animatis agitur, vt Lucretia, & eius mancipium sunt castæ: alij paulò pressius docent, nimirum id fieri (si tamen vnquam reperiatur) cum partitipium adhibetur, vt Allocutus sum matres vestras, earumq; mancipia, vestri desiderio flagrantes. Sed cum veterum testimonijs id minimè doceant, resq; in dubio sit, tutius fuerit circuitione vti hoc modo, Lucretia castissima fuit, qua virtute etiam eius mancipium floruit: aut ornatum fuit, aut quid simile. Liu. lib. 8. ab Vrb. figuratè masculino vsus est Latium (inquit) Capuaq; agro multati: non enim ad vocem, sed intellectum retulit, hoc est, Latini, & Campani. Vide Budæum in Comment. Linguæ Græcæ. Poëtæ suo more etiam intercedente præpositione, Cum, numerum multitudinis, generisq; præstantiam amant. Ouid. 3. Fast. Illia cum Lauso de Numitore sati.

III. APPENDIX.

Cum substantiuis rerum inanimatarum plerunq; iungitur neutrum multitudinis. Liuius,

Bel. Ma. 7. Ira, & Auaritia imperio potentiora erant. Idem:
Idem. 5. Formijs portam, murumq; de cœlo tacta nunciatum est. Idem,
Ab Vr. 1 Iam ludi, Latinæq; instaurata erant.

Ne forte suspiceris apud historicos tantũ reperiri hoc genus loquendi, vnũ, atq; alterum locum ex Cicerone afferam. 1. de Off. Quam similitudinem natura, ratioq; ab oculis transferens multo etiam magis pulchritudinem, constantiam, ordinem in consilijs, factisq; conseruanda putat. Idem 5. Tusc. Quam obrem cum sessiones, et flexi, fractiq; motus, quales proteruorum hominum esse solent, cõtra naturam sint, ita ècontrario moderati habitus affectiones, vsusq; corporis apta esse ad naturam videntur. Cum post neutra, masculina multitudinis ponuntur solet Cicero cum masculinis iungere adiectiuum. In Catil. 4. Video P. C. in me omnium vestrum ora, atq; oculos esse conuersos. Idem Som. Scip. Consilia, cætusq; hominum iure sociati, quæ ciuitates appellantur. Idem ad Att. lib. 1. fœminino plurali viciniori reddidit adiectiuum. Nobis inter nos nostra siue incommida, siue vitia, siue iniuria, esse tolerãdas. Prætermitto illud Solini cap. 43. Polypus, & Chameleon glabra sunt. Nam hic autor non omnibus facit satis. Quo pacto Plinius lib. 9. cap. 28. videtur locutus. Mollia sunt Loligo, Sepia, Polypus, & cætera eius generis. Nisi mollia subaudias genera, dixerat enim, Sunt autem tria genera in primis, quæ mollia appellantur. In his neutrũ iungitur cum masculinis rerum animatarum, quod mox in relatiuis videbis. Seruatur interdum simplex constructionis ratio. Quint. lib. 1. cap. 10. transeamus id quoq;, quod Grammatice quondam, ac Musice iunctæ fuerunt. Iustin. libro 9. Misericordia, & perfidia in eo pari iure dilectæ.

RE-

RELATIVA.

Relatiuum Qui, quæ, quod, concordat cum antecedente in genere, & numero.

Cic. ad Tironem, Nemo nos amat, qui te non diligat. Idem ad Terentiam, Accepi ab Aristocrito tres epistolas, quas lachrymis propè deleui. Idem ad Atticum, O te ferreum qui illius periculis non moueris. Item pronomina Hic, Iste, Ille, Ipse, Is, & Idem, cum fiunt relatiua. Idem ad Att. Eunti mihi Antium, venit obuiam tuus puer, is mihi literas abste, & commentarium consulatus mei Græcè scriptum reddidit. Lib. 16. Lib. 14. Lib. 3. Lib. 2.

Si plura antecedant substantiua coniunctionibus ligata, idem obseruandum est in relatiuis, quod paulò ante de adiectiuis dictum est. Cic. 1. Off. Propter summam & doctoris autoritatem, et vrbis, quorum alter te scientia augere potest, altera exemplis. Idem ad Q. Cæcilium lib. 3. ad Att. Sed tibi venire in mētem certò scio, quæ vita esset nostra, quæ suauitas, quæ dignitas, ad quæ recuperāda per fortunas incumbe. Idem 2. Phil. Repetebant preterea Deos penates patrios, aras, focos, larem suum familiarem, in quæ tu inuaseras. Interdum redditur Relatiuum viciniori substantiuo. Idem in Pis. Mihi non venerat in mentem furorem, & insaniam optare vobis, in quam incidistis. Liu. 7. bel. Maced. Oppida, vici, castella, agri qui ad Psidiam vergunt. Cæsar masculinis, & fœminino rerum animatarum Relatiuum neutrum reddidit. 5. bel. Gall. Leporem, & gallinam, & anserem gustare fas non putant, hæc tamen alunt animi, voluptatisq́; causa Vbi non speciem, sed genus Animal respexit. Hæc tamen animalia alunt. Quidam personam addunt, in qua etiam relatiuum cum antecedente consentiat, negant alij addendam, quod nullam certam personam includat prouocabulum, siue relatiuum, vnde à veteribus infinitum pronomen appellatum sit: qua de re supra in Rudimentis satis dictum est. Hac, & eiusdem generis quæstionib'. prætermissis, multis propositis exemplis exerceantur pueri quam studiosissimè. nullusq́; prætermittatur dies, quin aliquid Latinè scribant: ita enim fiet, vt breui magnos faciant progressus. Assuescant denique potius emendatè loqui, & scribere, quam barbarè disputare. Illę vero concertationes, in quibus de limanda oratione, de orthographia, de notandis vitijs agitur, maximè sunt vtiles: nam & animos excitant, alacrioresq́; reddunt, & ingenia alunt. Illud Plinij lib. 18. c. 35. Nube grauida candidante, quod vocant Tempestatem albā, grando imminebit: & alia id genus Figuratæ constructioni reseruauimus. Illud penè me fugerat, Orationis membrum interim vice antecedentis poni, idq́; in neutro genere. Cic. ad Att 2. Pompeius, quod mihi summo dolori est, ipse se afflixit. Idem pro Cornelio, Vnum obijcitur, natum esse Gadibus, quod nemo negat.

Sui-

Sui, & Suus quidam ijs relatiuis, quæ posuimus, addunt, sed cum sint reciproca, in suum locum differantur.

APPENDIX.

Relatiuum Qui, quæ, Quod, cum antecedenti præponitur, cū eodem genere, numero, & casu, perquàm venustè cohæret.

Lib. 9. Cicero pro Sylla, Quæ prima innocentis mihi defensio est oblata, suscepi. Idem ad Atticum: Quos cum Matio pueros & Trebatio miseram, epistolā mihi attulerunt. Idem in prima Tusculana,

Lib. 12. Quam quisque norit artem, in hac se exerceat. Idem ad Atticum, Quibus de rebus ad me scripsisti, quoniam ipse venio, coràm videbimus.

IN oratione plena, omnibusq; suis numeris absoluta, antecedens nomen & præit, & subit relatiuum. Cic. ad Quintum Fratrem lib. 3. Diem scito esse nullum, quo die non dicam pro reo. Idem pro Rab. perduel. reo. Sed tu causam suscepisti antiquiorem memoria tua, quæ causa antè mortua est, quam tu natus esses. Autor ad Heren. lib. 1. Oratoris officium est, de his rebus posse dicere, quę res ad vsum ciuilem, &c. Cæsar lib. 1. Bel. Gal. Erant omnino itinera duo, quibus itineribus domo exire posset. In his exemplis atque alijs, quibus, ne longus sim, supersedeo, Antecedens nō modo præcedit, sed etiam sequitur Relatiuum: hoc tamen inter prius & posterius interest, quod illud numero & casu cum Relatiuo consentit: hoc verò genere, numero, & casu. Præterea hoc quàm sæpissime omittitur: illud rarius, atq; ea lege vt alterum necessario maneat. Cic. ad Att. lib. 13. Ad Cęsarem quam misi epistolam, exemplum eius fugit me tum tibi mittere: Nam plena oratio est, exemplum eius epistolæ quam epistolam misi ad Cæsarem, fugit me tum tibi mittere. Liu. lib. 9. dec. 4. Quem ceperant exules montem, herbidus, aquosusq; est; Iusta oratio est, Mons, quem montem ceperant exules, herbidus, aquosusq; est. Potest & per interrogandi, & dandi casus genus hoc dicendi efferri, ita tamen vt inter Relatiuum & Antecedens aliquid interponatur, vt Quarum Plato artium fuit peritissimus, sum ipse penitus ignarus. Quibus operam das disciplinis diligentissimè, frater tuus pro nihilo ducit. Nonnunquam in hoc loquendi genere verborum ordo perturbatur, atque fit oratio durior, ponam vnum exemplum quo res fiat planior, Vrbs, quam vrbem statuo, vestra est: oratio est plena atque iusta: aufer Antecedens, quod præit Relatiuum sic, Quam vrbem statuo, vestra est: pereleganter es locutus. Inuerte verba sic, Vrbem quam statuo, vestra est: paulò durius locutus es, Latinè tamen. Itaque in hac & similibus locutionibus non ponitur casus pro casu, sed inuertitur, perturbaturq; verborum ordo. Sed de his in Figurata constructione.

Quod

Quod si inter duo substantiua ponatur, cum alterutro consentire poterit, etiam si alterum proprium sit. Sallustius, Est locus in carcere, quod Tullianum appellatur. Curtius, Darius ad eum locum, quem Amanicas Pylas vocant, peruenit. *Catil.* *Lib.3.*

Proprium substantiuum non rapit ad se relatiuum, vt quidam arbitrantur. Cic.2. de Nat. Propius à terra Iouis stella fertur, quæ Phaëton dicitur. Liu.lib.6.belli Maced. Herculi sacrificium fecit in loco, quem Pyram, quod ibi mortale corpus eius Dei sit crematum, appellant.

II. APPENDIX.

Quantus, Qualis, & cętera id genus nomina, cum relatiua fiunt, non cum antecedente, sed cum consequente substantiuo genere numero, & casu consentiunt.

Cic.ad Cassium, Dixi de te, quæ potui, tanta contentione, Quãtum forum est. *Lib.12.*

Idem in Bruto, Vtinam in Tiberio Graccho, Caioq; Carbone talis mens ad remp.bene gerendam fuisset, quale ingenium ad bene dicendum fuit.

Decem sunt, quę relatiua Accidentis vocant, Quantus, Qualis, Quot, Quotus, Quoteni, Quotuplus, Quotuplex, Quotennis, Cuius, cuia, cuium, Cuias, quorum, exceptis primis duobus, ferè, quod ad rem attinet, nullus est vsus. Quare puto hęc dissimulanda esse: quorsum enim miseri pueri sine causa cruciabuntur? Nolim hic nimium solicitum præceptorem de vocabulorum ratione, cur hęc Accidentis: illa, de quibus suprà diximus, Substantiæ vocentur. Nisi vero etiã Categorię Aristotelis sint explicandæ. Sint itaq; contenti adolescentes syntaxeos cognitione: substantiã, & accidens relinquant dialecticis. Aut certè vno verbo explicentur: substantię vocari relatiua, quòd nomina substantiua referant, accidẽtis vero, quod adiectiua. Quatuor illa Alter, Alius, Reliquus, Cętera, cęterũ, quæ diuersitatis relatiua quidam appellant, alij verò in partitiuis nominib. adnumerant, eiusdem sunt ingenij: nam neglecto antecedente consequens amplectuntur, vt Pueri ingenui verecundiam amant: cęteraq; animi ornamenta.

III. Appendix nominatiuo, & verbo: adiectiuo, & substantiuo: relatiuo, & antecedenti communis.

Nominatiuus, & verbum: adiectiuum, & substantiuum: relatiuum,

uum,& antecedens interdum, maximè apud hiſtoricos & poetas ſenſu,& ſignificatione conſentiunt,quanuis voce diſcrepent.

Aen. 1. Virgilius, Pars infruſta ſecant,uerubusq; trementia figunt.

Bel.Mace.7. Liu. Pars in iuueniles luſus uerſi,pars ueſcentes ſub umbra, quidā ſomno etiam ſtrati.

Terent.in Andria,Vbi illic eſt ſcelus, qui me perdidit?

In conſtructione propriè ſpectantur voces:aliquando tamen ſcriptores potius ſignificationis,ac ſenſus rationem habentes,quam vocum , diuerſos numeros atq; genera coniungunt,verbi cauſa: Pars in fruſta ſecant. Pars ſingularis eſt numeri,ſi vocem ſpectes,at pluralis,ſi ſignificationem:nam,Pars, aliquot ſignificat ex Troianis, merito igitur ei datum eſt verbum multitudinis . Secant, Item Pars generis eſt fœminini,ſi vocem attendas:ſi verò ſenſum,ac ſignificationem conſideres,ſæpe maſculini eſt generis.Pars in iuueniles luſus verſi.Idē 1 ab Vrbe maxima,pars,ut ante dictum eſt,ab equitibus in flumen acti: ſiquidem, Pars,milites ſignificat in iuueniles luſus verſos,& in flumen actos . Idem 2 ab vrbe,Cætera multitudo ſorte decimus quiſque ad ſupplicium lecti.Scelus eodem modo,& Senium,cùm maſculinis adiectiuis,aut relatiuis adiunguntur, ſceleſtum,& ſenem ſignificant.Terent.in Eunuch.

Vt illum dij deæ'que ſenium perdant,qui me hodie remoratus eſt.

Deniq; huius loci ſunt nomina,quæ numero ſingulari multitudinem ſignificāt, vt Turba, Populus . Ouid.2.Faſt.

Thura ferant,placentq; nouum pia turba Quirinum,
Et patrias aras,militiamq; colant.

Terent.in prol.Hecyræ. — populus conuolat,
Tumultuantur, clamant,pugnant de loco .

Prætereà nonnulla partitiua,cuiuſmodi ſunt Quiſq;,Vterq;,Neuter,Vter,Alter, Alius,Aliquis.Liu.1.ab Vrb. Pro ſe quiſque ſcelus regium, ac vim queruntur.Idem 2. Miſſi confeſtim honoratiſſimus quiſque ex Patribus. Plaut. in Amph. Vterq; deluduntur.Idem Menæh.Vter meruiſtis culpam?Idē ibidem ,
— quoties tandem edixi tibi ,
Vt caueres,neuter ad me iretis cum querimonia? Plin.lib.2.c.30. de formicis agens, Ex diuerſo cōuehunt altera alterius ignara. Virg.2.Æn.
Aſcaniumq;,patremq; meum,iuxtaq; Creuſam
Alterum in alterius mactatos ſanguine cernam.

Sal.in Cati.Inertia, & mollitia animi alius alium expectantes cunctamini. [Cic]er.lib.5.Niſi mutuo eſſemus miſeri,olim alius alij potuiſſemus eſſe faſtidio . [Ter]ent. in Adelph.Aperite aliquis actutum oſtium. Donatus in hunc ita ſcri[bit]: Aliquis, vim habet pluralem, quamuis ſingulariter dicatur , non enim eſt [q]ua[ſ]i niſi de multis.Huc etiam ſpectant vocabula,quæ poſitione quidē vni ſu[nt]

sunt generis, significatione vero alterius, vt iam diximus, quale est et illud Curtij lib.4. Duo millia, in quibus occidendi defecerat rabies, crucib. affixi, per ingens litoris spacium pependerunt, & similia, quæ apud historicos leguntur. Hoc genus loquendi rarum est apud Oratores. Cic. 3. de Fin. Quod cum accidisset, vt alter alterum nec opinato videremus, surrexit statim. Quintil.6. Declam. Cum pater, filiusq; de vinculis contenderent, & sibi quisq; carcerem vendicarent. Iuniores hic figuram Synthesin excogitauerunt veteribus inauditam.

Substantiua continuata.

Substantiua continuata, quæ ad eandem rem spectant, casu concordant, quamuis genere, & numero aliquando dissentiant.

Marcus Tullius Cicero Publio Lentulo proconsuli salutem plurimam dicit. *Lib.1.*

Cæsar, Gallos ab Aquitanis Garumna flumen diuidit. *Bel.Ga.1* Plinius ad Caninium, Quid agit Comum tuæ, meæq; deliciæ? *Li.1. Epi.*

Continuata substantiua dicuntur, quæ nulla coniunctione sunt vincta, quæ genere, & numero, vt diximus nonnunquam dissident. Cic. ad Att. lib.1. Tulliola deliciæ nostræ tuum munusculum flagitat Cæcilius Ciceroni. libr. 8. Scito Sempronium Rufum mel, ac delicias tuas calumniam maximo plausu tulisse. Quint. lib.2. cap.4 docet id, quod magis est commune, latiusq; patet, debere præcedere his verbis: Quędam ordine permutato fiunt superuacua, vt Fratres gemini: nam si præcesserit Gemini, Fratres addere non est necesse. Contra quod præceptum veteres sępe faciunt. Cic.2. de Diuin. Proclus, & Euristhenes Lacedæmoniorum reges gemini fratres fuerunt Liu.1. ab Vrbe: In ore Tiberis Hostia vrbs condita. Idem lib. 5. bel. Mac. Ad Tagum amnem ire pergunt. Idem 1. bel. Pun Profectus ad Trebiam flumen collegæ coniungitur. Idem libr. 4. dec.5, Sita est in radicibus Ossæ montis. Cæsar vna periodo docuit vtrunque dici posse. 1. belli Gall. Initium capit à flumine Rhodano, continetur q; Garumna flumine. Quod ad casum attinet, interim alterum genitiui est casus. Cic. ad Att. lib.5. Cassius in oppido Antiochiæ cum omni exercitu est. Virg.3. Aen.

— Et celsam Buthroti ascendimus vrbem.

Quęrunt hoc loco grammatici vtri potius substantiuo reddendum sit verbum, adiectiuum, & relatiuum, magis, an minus communi. Ego quantum memini obseruasse, existimo, si alterum proprium sit hominis, cum eo verbum, cęteraq; consentire. Cic. Tulliola deliciæ nostræ tuum munusculũ flagitat. Idẽ ad Mariũ libro 7. Delicię vero tuę noster Aesopus eiusmodi fuit, vt ei desinere per omnes liceret. Idem 1. Tusc. Accerrime autem deliciæ nostrę Dicæarchus contra hanc immortalitatem disputauit. Idem pro Cor. Bal. Cum duo fulmina nostri im

perij subitò in Hispania Cn. & P. Scipiones extincti occidissent. Idem de Arusp. Quid enim hunc persequar, pecudem, ac beluam, pabulo inimicorum meorum corruptum? Si vero de alijs rebus agatur, sæpissime video uerbum adiectiuum, relatiuumq́, magis communi respondere. Liu. lib. 7. bell. Maced. De Solis vrbe, quæ in Cilicia est, egerunt. Soli, Solorum, nomen est vrbis. Idem lib. 3. ab Vrb. Antium propinquam & opportunam & maritimam vrbem coloniam deduci posse. Plin. de Viris Illustr. Ludos Consualia simulauit, ad quos cum vtrinsque sexus multitudo venisset, dato suis signo virgines raptæ sunt. Plin. lib. 2. c. 52. Volsinij oppidum Tuscorum opulentissimum totum concrematum est fulmine. Idem lib. 3. cap. 5. Præterea autor est Antias oppidum Latinorum Apiolas captum à L. Tarquinio rege. Idem lib. 31. cap. 2. Tugri ciuitas Galliæ fontem habet insignem. Liu. 2. ab Vrbe: Ita fusi Volsi, Antiates, Corioli oppidum captum. Idem lib. 9. bel. Mac. Ludi Tauritia per biduum facti religionis causa. Idem 5. ab Vrb. Pergo ad delendam vrbem Veios. Ibidem, Hîc Veiorum occasus fuit vrbis opulentissimæ Hetrusci nominis. Iustinus tamen lib. 9. ad proprium respexit, Ad cuius, inquit, emolumentum egregiè pertinere ratus si sibi Byzantium nobilem & maritimam vrbem receptaculum, terra mariq́ suis copijs futurum in potestatem redegisset. Hanc Substantiuorum continuationem vocant Iuniores Appositionem, quam obscuriorem reddiderunt, dum sit'ne figura altercantur, & particulas nescio quas auidius persequuntur.

Vtrinque nominandi casus.

Omne verbum personale finiti modi vtrinque nominatiuum habere potest, cum vtrunque nomen ad eandem rem pertinet, cuiusmodi maximè est verbum, Substantiuum, Vocatiuum, & alia quàm plurima.

Teren. in Phorm. Senectus ipsa est morbus.

Lib. 2. Ci. de Off. De amicitia alio libro dictũ est, qui inscribitur Lælius.

Catil. Sall. Virtus clara, æternaq́; habetur.

Lib. 3. Cic. ad Att. Ego viuo miserrimus.

Phil. 2. Idẽ in M. Antonium, defendi remp. adolescens, nõ deserã senex.

HÆC præceptio complectitur verba omnia personalia, cuiuscunq́ sint generis, Actiua, Cic. pro Cor. Audiui hoc de parente meo puer. Passiua, Idem de Or. Hoc nos ab istis adolescentibus facere inuiti, & recusantes heri coacti sumus. Neutra, Idem de Amic. Venio in Senatum frequens. Deponentia, & Communia ad hac tria reuocantur, vt post dicemus. Virg. 7. Aen. Sic fatur lacrymans. Boni moriuntur læti. Senec. Thyest. Venenum in auro bibitur, expertus loquor. Pater discedentem filium amplexus est tristis. Cum igitur hoc

præcepto

prẹcepto omnẹ verborum genus contineatur, non est cur hic, quẹ Substantiui, aut Vocatiui vim habent, aut verba gestuum, aut similia addantur. Vocatiua verba vocant, Appellor, Vocor, Nuncupor, Nominor, Dicor, & si qua sunt de eodem genere. Illud mihi penè exciderat, quod pleriq; omnes grammatici tradunt, verbum substantiuum, quod idem de vocatiuo dictum sit, cum inter duos nominandi casus diuersi numeri ponitur, consentire cum prẹcedenti, vt Adolescentes modesti sunt ornamentum iuuentutis. Cum verò post vtrunque collocatur, cum propiori, vt Adolescentes modesti ornamentum est iuuentutis. Ciues flagitiosi sentina reipub. appellatur: quo pacto certè non ausim loqui sine idonei alicuius autoris testimonio: nam hæc solœcismi speciem prẹ se ferunt. Nec enim verborum mutatio constructionem mutat. Videndum itaq; est vtrũ substantiuum sit verbi, vt ita dicam, basis, & fundamentum, nã cum eo verbum consentiet, vbicunq; sit locorum. Verbi causa in hac oratione, ne longius abeamus, Adolescentes modesti sunt ornamentum iuuentutis, verbi basis, & fundamentum, quod suppositũ vocant, est Adolescentes modesti, quocunq; modo vertas hẹc verba, semper verbum suum requiret suppositum: Ornamentum iuuentutis sunt Adolescentes modesti, Modesti Adolescentes ornamentum sunt iuuentutis: Reip. sententia appellantur ciues, flagitiosi, Flagitiosi ciues reip. sentina appellatur. Sic Plin. lib. 33. c. 3. Nota argenti fuere bigẹ, atque quadrigæ. Liu. libr. 1. bel. Pun. Captum oppidum cum ingenti præda: quanquam pleraq; ab dominis de industria corrupta erant, & in ædibus vix vllum di[illegible] ætatis ira fecerat, & captiui militum prædæ fuerant, tamen &c.

Lucan. lib. 3.	Omnia Cæsar erat.
Ouid. 1. Metamor.	Omnia pontus erat, deerant quoque littora ponto.
Idem in eodem,	Tum primum subiere domus, domus antra fuerunt.
Idem 7.	Gaudia principium nostri sunt Phoce doloris.
Lucan lib. 9.	Sanguis erant lacrymẹ.

Quod si aliter loquamur, figurata erit constructio, vt censet Budẹus in commenta. linguẹ Græcæ, vbi alterum Ciceronis, alterum Plinij locum affert. In Pison. Exposui breuiter consulatum meum, aude nunc furia de tuo dicere, cuius fuit initium ludi Compitalitij tum primum facti post C. Marium Consulem. Vbi verbum antẹ duos nominatiuos ponitur. Plin. lib. 4. cap. 4. de Peloponeso loquens Angustiæ, inquit, vnde procedit, Isthmos appellatur. Vbi appellantur, vt ratio Grammaticæ postulat, legunt quidam. Alia præterea reperiuntur. Seneca lib. 1. Epist. Magnæ diuitiẹ sunt lege naturæ composita paupertas. Hic vt verum ingenuè fatear, non auderem aliter loqui. Cic. vltimo Parad. Contentum vero suis rebus esse maximæ sunt, certissimẹq; diuitiẹ. Nulla melior, tutiorq; præceptio est, quàm optimorum autorum vsus, quo prẹcepore securus loqueris, & scribes.

Nominatiuus post verbum infinitum.

Verbum personale infiniti modi post se nominatiuum petit, cũ res ad nominatiuum præcedentis verbi pertinet.

Lib. 1. Cic. de Nat. Deo. Nolo esse longior. Idem pro Marcello, Malim videri nimis timidus, quam parum prudens.

Terent. Adelph. Pater esse disce ab alijs, qui verè sciunt. Ibidem,
— Meditor esse affabilis.

Non solum hoc fit accedentibus verbis optandi, sed alijs etiam. Autor ad Herennium lib 4. Ego patriam liberaui, vos liberi esse non curatis? Senec. lib. 1. epist. Amicus mihi esse cœpi. Idem de Consol. ad Martiam, Perdidisti enim tot mala, si nondum misera esse didicisti. Cic. ad Cassium lib. 15. Eius consilij princeps ego fuisse uideor. Idem ad Att. 9. Amens mihi fuisse videor. Idem pro Sest. Nec Aristidis fuga, qui vnus omnium iustissimus fuisse traditur. An res ad nominatiuum pręcedentis verbi spectet, facilè est cognoscere, exempli causa, Cæsar cupit esse rex. Quis cupit esse rex? Cæsar. Crassus studet videri diues. Quis studet videri diues? Crassus. Pertinet igitur Diues ad nominatiuum præcedentis verbi, nimirum Crassus.

APPENDIX.

Si verba, Puto, Aio, Refero, & alia eiusdem significationis infinitum præcedant, durior efficitur oratio.

Lib. 1. Lucan.
Vtq; fidem vidit sceleris, tutumq; putauit
Iam bonus esse socer, lachrymas non sponte cadentes
Effudit, gemitusq; expresit pectore læto.

Orator dixisset, Se bonum esse socerum.

Tutũq; putauit Cæsar, cum Pompeij caput oblatum est, iam bonus esse socer.
Sic Catul. Phasellus ille, quem videtis hospites,
Ait fuisse omnium celerrimus. Ouid. 13. Metam.
Sed enim quia retulit Aiax Esse Iouis pronepos. Idem 2. de Tristib.
Deme mihi studium, vitę quoque crimina demes,
— Acceptum refero versibus esse nocens.
Hæc in soluta oratione vitabit puer, vteturq; accusatiuo.

II. APPENDIX.

At si accusatiuus antecesit, & sequatur necesse est.

Cicero

Cicero in Catilinam, Cupio P.C.me esse clementem:cupio in tantis reip. periculis non dissolutum videri. Orat. 1.

Idem in Bruto, Ego me Phidiam esse mallem, quàm vel optimum fabrum tignarium.

Nonnunquam subauditur precedens accusatiuus. Curt.lib.8.Octoginta talenta constituit daturum Alexander: pro, se daturum. Illud eiusdem,quod affert Budæus in comment. linguæ Grecę: Ad vestras manus confugio, inuitis vobis saluum esse nolo,tam durum est,quàm quod durissimum. Hunc locum suspicor esse deprauatum,multò enim aliter hodie legitur lib.6. Ad vestras manus, ad vestra arma confugio: inuitis vobis saluus esse nolo. Sic enim habent libri omnes quos quidem legerim. Neque illud Ennij in Epicharmo apud Ciceronem 1. Acad. Quęst. ad rem videtur facere,

Nam videbar somniare me & ego esse mortuum. est enim perturbatus sensus, pro Nam & ego videbar somniare me esse mortuum. Idem locum Ciceronis pro Quint. affert. Nunc in causa superiori, ne vt par quidem sit, postulat,inferiorem esse patitur: Vbi ait desiderari, Se se. In libris tamen correctissimis legitur, inferiorem esse se patitur.

III. APPENDIX.

Infinitum Esse, accedente verbo Licet, dandi,vel accusandi casum post se postulat.

Cic.1.Tusc. Licuit esse ocioso Themistocli,licuit Epaminundæ.

Idem ad Att. Mihi negligenti esse non licet. Lib.1.

Idem pro Flacco, Cur his per te frui libertate, cur denique esse liberos non liceat?

Idem pro Cornelio Balbo, Quòd si ciui Romano licet esse Gaditanum siue exilio, siue reiectione huius ciuitatis, &c.

Interim deest datiuus. Cic. pro Liga. Liceat esse miseros, quanquam hoc victore esse non possumus.Idem ad Att.lib.10.In Italia autem nos sedentes quid erimus? nam medios esse non licet. Infinitum, Esse,cum cęteris verbis, quæ datiuo gaudent, ferè accusatiuum habet.

Terent.Heaut. Expedit bonas esse nobis.

Idem Phorm. Nostrapte culpa facimus, vt malos expediat esse.

Quint. tamen lib.11. cap.1. datiuo vsus est. Oderit reum, inquit, verba aucupantem,& anxium de fama ingenij,& cui esse diserto vacet. Illud vero Valerij lib.5.c.4.de Cimone minus vsitatum: Nam & si maximo tibi postea,et ciui,& duci euadere contigit,plus tamen aliquanto laudis in carcere,quā in Curia

vitiorum. Censor morum: Contemptus diuitiarum: Moderatio animi. Deniq; substantiua omnia continuata res diuersas significantia, quocunque nomine censeantur: neque de his admoneantur pueri, cum ad rem nihil faciant. Reus genitiuo, vel ablatiuo cum prępositione, De, gaudet. Reus audaciæ, auaritiæ, De ambitu, De vi, apud Ciceronem leguntur.

APPENDIX.

Adiectiua cum Substantiuè ponuntur, more substantiuorum construuntur.

Cic. de Senectute, Tantum cibi, & potionis adhibendum, vt reficiantur vires, non opprimantur.

Idem in Verr. Sicilia tota, si vna voce loqueretur, hoc diceret: Quod auri, quod argenti, quod ornamentorum in meis vrbibus, sedibus, delubris fuit id mihi tu C. Verres eripuisti, atq; abstulisti. *Act. 1.*

Pompeius ad Marcellum, & Lentulum, Vos hortor, vt quodcunque militum contrahere poteritis, contrahatis. *Lib. 8. ad Att.*

Huius classis sunt Multum, Plus, Plurimum, Tantum, Quantum, Minus, Minimum, Summum, Extremum, Vltimum, Postremum. Cic. ad Att. lib. 2. Terentia delectata est tuis litteris, & impertit tibi multum salutis. Idem pro Mil. Vident, quantum in te sit animi, quantum ingenij, quantum autoritatis. Idem ad Torannium lib. 6. Præsertim cum rerum omnium mors sit extremum. Liuius lib. 2. bell. Mac. Ad vltimum inopiæ sciret venturos. Curt. lib. 8. Ad vltimum periculi peruenerat. Cic. 2. Philip. Pax est tranquilla libertas, seruitus postremum malorum omnium. Abdita rerum, Strata viarum, Occulta saltuum, Incerta fortunę, & id genus alia ferè apud historicos, & poëtas reperiuntur. Virg. 2. Aen. Obsedere alij telis angusta viarum. Liu. Ad incerta fortunę regio more venenum erat. Tacit. lib. 18. Per angusta, & lubrica viarũ flexerant. Idem lib. 1. Præmisso Cæcinna, vt occulta saltuum scrutaretur,

GENITIVVS, VEL ABLATIVVS post nomen substantiuum.

Substantiua, cum ad laudem, vel vituperationem referuntur, genitiuo, vel ablatiuo gaudent.

Cic. ad Marcellum, Neque te monere audeo, præstanti prudentia virum: neque confirmare maximi animi hominem, virumque fortissimum. *Lib. 4.*

Plinius, Choromandarum gentem, vocat Tauron syluestrem,

 sine

ſine voce, ſtridoris horrendi, hirtis corporibus, oculis glaucis, dentibus caninis.

Propoſita exempla vtrunque caſum complectuntur. Hîc variabunt tyrones orationem, M. Tullius vir ſingularis ingenij à M. Antonio crudeliſſimè trucidatus eſt. Singulari vir ingenio Cicero miſerandum in modum interijt. Pueri tardi ingenij ſæpe ingenioſis palmam præripiunt. Tardo ingenio pueri plerunque labore, & diligentia ingenioſos ſuperant.

Genitiuus poſt nomen adiectiuum.

Adiectiua, quæ Scientiam, Communionem, Copiam, & his contraria ſignificant, cum genitiuo iunguntur, vt Peritus, Ignarus, Particeps, Expers, Plenus, Inanis.

Cic. in Bruto, Fabius pictor & iuris, & literarum, & antiquitatis bene peritus fuit.

2. de Or. Idem. Antonius omnis eruditionis expers, atque ignarus fuit.

Lib. 5. Idem de Finibus, Virtutes ita copulatæ, connexæq; ſunt, vt omnes omnium participes ſint.

Lib. 9. Idem ad Papirium: Stultorum plena ſunt omnia.

Ex eodem 1. de Orat. Omnia plena conſiliorum, inania verborum videmus.

Hoc loco quàm plurima nomina à Grammaticis recenſentur, delectu tamen opus eſt, alijs enim Oratores, alijs hiſtorici, & poëtæ frequentius vtuntur. Doctus, Indoctus, Gnarus, Ignarus, Rudis, Callidus, Prudens, Imprudens, Neſcius, Inſcius, Certus, Incertus, Conſors, Exſors, Compos, Impos, Immunis, Inſons, Inſolens, Inſuetus, Diues, Largus, Liberalis, Benignus, Prodigus, Fæcundus, Plenus, Refertus, Fertilis, Pauper, Egenus, Inops, Indigus, Parcus, Sterilis, Nudus, Vacuus, Truncus. Gell. lib. 13. cap. 12. Iuris ciuilis doctum. Plin. lib. 25. cap. 2. Doctiſſimos Gramaticæ artis.

Horat. de Arte, Indoctusq; pilæ diſciue, trochiue quieſcit.

Cic. pro Flac. Homines imperiti, rerum omnium rudes, ignariq;. Idem in Brut. L. Siſenna doctus vir, & optimis ſtudijs deditus, bene Latine loquens, gnarus Reip. Columel. lib. 2. cap. 2. Callidiſſimi ruſticarum rerum genera terreni tria eſſe dixerunt. Liu. 4. bel. Mac. Quę minus inſida ac trepida fuiſſet, ni Achęi locorum prudentes inſtitiſſent. Idem ibidem, Commercio eorum Hiſpani imprudentes maris gaudebant.

Terent. Eunuch. Imprudens harum rerum, ignarusq; omnium.

Plin.

Plin. Ep.176. Accedit lacrymis meis, quòd absens, & impendentis mali nescius, pariter ęgrum, pariter decessisse cognoui. Cic.in Brut. Socrates se omniū rerum inscium fingebat, & rudem. Quintil.lib.4.cap.2. Iudex quàm primum certus esse sententiæ cupit. Certior genitiuo vel ablatiuo cum præpositione, De, gaudet, Cic. ad Att. lib.3. Faciam te consilij nostri certiorem. Idem ad Sulpit. lib.4. Cum te tranquilliori animo esse cognouero, de ijs rebus, quæ hîc geruntur, certiorem faciam. Liu.4.ab Vrb. Tubero incertus veri est. Idem, Non quia incertus sententię fuerit. Cic. pro Flacco, Nam fratres quidem consortes sunt mendicitatis. Liuius 2.bel.Pun. Se omnis culpæ exsortem, omnis euentus participem fore diceret. Cic.Phil.2. Tu mentis compos es? Idem Att.9. Sum, Sum, mihi crede mentis compos.

Plaut. Capt. Eripite quæso isti gladium, quę sui est impos animi.

Senec.de Vita beata cap.26. Animus vitiorum immunis. Quintil.Declam.9. Quis crederet inter duos amicos, quorum alterum immunem malorum omnium fortuna faceret, alterum, &c. Liu.4.bel.Maced. Insontes consilij publici. Cic. Att.2. Itaq; amicus ille noster insolens infamiæ Ibid. Tam insuetus contumeliæ. Solin.cap.54. Opulenta ac diues vrbium: & cap.68. Variarum opus diues. Virg.lib.9. — diues pictai vestis & auri. Idem lib.11. Largus opum. Sallust. Catil. Laudis auidi, liberales pecunię. Horat. 1.Ep. — vini somniq; benignus. Idem 1.Carm.Ode 12. animæ prodigus. Tacitus in agricol. frugum fœcundus. Plenus apud Ciceronem ferè interrogandi casum postulat. Pro Fonteio, Referta Gallia negociatorum est, plena ciuium Romanorum. aliquando etiam ablatiuum, vt suo loco dicemus. Liu.5.ab Vrb. Fertilis hominum, frugumq; Gallia. Hor.2.Serm.Sat.3. Argenti & auri pauper. Liu.9.ab Vrb. Omnium egena corpora humi prostrauerunt. Cic.de Senect. Tum intelligitur quam fuerint inopes amicorum. Plin.lib.8.c.40. Stipendiorum indiga. Tacit.lib.19. Ciuium sanguinis parcum credidere. Idem 17. Seculum virtutum sterile, Quint.lib.4.cap.1. Asperitas nuda quęstionum.

Terent. Heaut. Sine me, vacuum tempus ne quod dem mihi laboris.
Virg.4.Georg. — & visenda modis animalia miris Trunca pedum primo.
Horum nonnulla etiam cum ablatiuo iunguntur, de quibus suo loco dicemus.

Item quædam in Ax, Ius, Idus, & Osus. Philosophus tenax recti, nullius culpæ conscius, auidus virtutis, studiosus literarum. Quibus adde Memor, Immemor, Securus: vt Memor beneficij, Immemor iniuriæ, Securus rumorum.

Quintilianus, Tenacissimi sumus eorum, quæ rudibus annis percipimus. Cic.in M. Antonium, Huius rei ne posteritas quidem omnium sæculorum immemor erit. *Li.1.c.1.* *Phil.2.*

Idem ad C. Antonium, Cum T. Pomponius homo omnium meorum *Lib.5.*

meorum in te studiorum conscius, tui cupidus, nostri amantissimus ad te proficisceretur, aliquid mihi scribendum putaui.

Non omnia, quæ in has syllabas exeunt, patrium casum admittunt, sed certa quędam, eaq; partim sunt oratoria, partim historica, & poëtica: id quod optimus magister vsus te docebit. Capax, tenax, rapax, ferax, edax, conscius, dubius, anxius, prouidus, cupidus, auidus, curiosus, incuriosus. Senec. ep. 7. Parum tenax recti. Idem 6. de Beneficijs, Me tempestas occupauit, portus ac præsidij dubium. Plin. lib. 25. cap. 2. Medicinę peculiariter curiosus. Plinius Iunior Ep. 173. Ita natura comparatum est, vt proximiorum incuriosi, longinqua sectemur. Quint. lib. 8. In quod sæpe etiam incidit, Cicero securus tam paruæ obseruationis. Seneca de Vita beata cap. 26. Sapiens viuit præsentibus lætus, futuri securus. Trepidus rerum suarum, Timidus lucis, Floridus æui, Feruidus ingenij, Validus animi, Deuius æqui, Egregius facti, Dubius animi. Multa præterea, quæ certis locis comprehendi non possunt, vt Præceps animi Integer vitæ, Sceleris purus, Ambiguus consilij, Inglorius militię, Immodicus iræ, Fessus belli, Laudis auarus, Tenuis opum, quæ promiscuè à Grammaticis numerantur inter ea, quæ genitiuo adhærent, ferè ad historicos, & poëtas spectant. Seneca, qui proxime accedit ad historicos lib. 21. de Vita beata, Abduntur, inquit, in aliquas rimas timida lucis. Idem cap. 6. Beatus est ergo iudicij rectus. Illud 2. de Inuent. quod affert Budæus in Commentarijs linguę Græcæ: Hoc autem ipsum genus erit eo firmius, si eo ipso in genere, quo arguetur, integer animi fuisse demonstrabitur, in nullo prorsus libro reperi, sed pro Animi, Antea, sic: Integer antea fuisse demonstrabitur.

PARTITIVA.

Partitiua genitiuo multitudinis gaudent.

Lib. 1. Cic. de Natu. deorum, Elephanto belluarum nulla prudentior. Idem de Senectute, Minus habeo virium, quam vestrum vteruis.

Lib. 2. Idem ad Quintum Fratrem, Domus vtriusque nostrum ædificatur strenuè.

Partitiuum nomen est, quod significat multa sigillatim, vt Quisque, Vnusquisque, Vterque, Neuter, vel vnum è multis, vt alter, Alius. Hęc partim sunt vniuersalia, vt Nemo, Nullus: partim particularia, ut Quidam, Aliquis: partim interrogatiua, vt Quis, Vter? partim infinita, quæ eadem sunt quę interrogatiua, cum scilicet nihil quęrunt, vt Nescio quis vestrum loquatur. Ignoro vter vestrum sit doctior. Verum cum pueri has finitiones, distributionesq; vix vnquam teneant, non video, cur eis hęc sint inculcanda. Fortasse commodius

dius fuerit, quæ maximè Partitiua sunt, habere in promptu, ordine elementorum, Alius, Aliquis, Alter, Alteruter, Nemo, Neuter, Nullus, Quis, Quicunque, Quidam, Quilibet, Quisquis, Quiuis, Quispiam, Quisquam, Quisque, Solus, Vllus, Vnusquisq;, vter, Vterque, Vtercunque, Vterlibet, vteruis.

Item numeralia nomina. Liu. Imperium summum Romæ habebit, qui primus vestrum ò iuuenes osculum matri tulerit. Curtius, Octoginta Macedonum interfecerunt. Idem ibidem, Nolo singulos vestrum excitare. *Ab Vrb. 1* *Lib. 8.*

Denique quæcunque adiectiua partitionem significant, interrogandi casum possunt admittere. Cic. de Senect. Multæ etiam istarũ arborum mea manu sunt satæ.

Liuius, Macedonum ferè omnibus, & quibusdam Andriorum, vt manerent, persuasit. Curtius, Cum paucis amicorum ad Leonpatum peruenit. *Bel. Ma. 1* *Lib. 10.* *Lib. 8.*

Plin. Lanarum nigræ nullum colorem bibunt. *cap. 48.*

Nonnunquam in substantiua maximè apud Plinium hanc constructionem admittunt lib. 10. c. 6. Volucrum animal parit Vespertilio tantum, lib. 9. cap. 50. Piscium Lupus, & Trichias bis anno parit. Nisi forte quis dicat audiendum nomen partitiuum Solus. Numeralia frequentissimè cum suis substantiuis copulantur; Septimus Rex Romanorum: Duo milites: Singuli duces.

SVPERLATIVA.

Si multa eiusdem generis comparentur, vtendum est superlatiuo cum genitiuo plurali.

Cic. 5. Tusc. Theophrastus elegantissimus omnium philosophorum, & eruditissimus, non magnopere reprehenditur, cum tria genera dicit bonorum.

Plin. Demosthenes summus oratorum Græciæ. *Lib. 33.* *cap. 1.*

Hic, vt perspicuum est, comparantur multa eiusdem generis, nam & Theophrastus vnus fuit, ex omnibus philosophis, & Demosthenes de Oratorib unus: sic enim Laurentius, quę sunt eiusdem generis explicat. Passim apud Cic. & cæteros scriptores inuenies genitiuum, Omnium, cum superlatiuo, quod quidam videntur negasse, captiosis nescio quibus conclusiunculis circunscripti. Idem ad Brut. lib. 11. Dij isti Segulio malefaciant homini nequissimo omnium, qui sunt, qui fuerunt, qui futuri sunt. Interim conferuntur res diuersi generis maximè accedente aduerbio, Non solum. Cic. pro Domo suo, Hoc tu scriptore, hoc consiliario

liario, hoc ministro omnium non bipedum solum, sed quadrupedum impurissimo remp. perdidisti. Clodius, de quo hic agitur, bipes proculdubio, non quadrupes fuit. Macrob. lib. 7. Satur. c. 11. Ciceronem imitatus immeritò à Valla reprehenditur: Age inquit, Serui non solum adolescentium, qui tibi æquæui sunt, sed senum quoq; omnium doctissime. Plin. lib. 33. c. 1. de annulis agens: Longo certè tempore ne Senatum Romanum quidem habuisse aureos manifestum est. Siquidem his tantum, qui legati ad exteras gentes ituri essent, annuli publicè dabantur, credo quoniam ita exterorum honoratissimi intelligebantur. Nec enim Legatus Romanus vnus erat ex gentibus exteris. Martialis quę maximè inter se sunt contraria contulit. lib. 12.

Non es, crede mihi, bonus: quid ergo?
Vt verum loquar, optimus malorum.

Nisi quis dicat more suo fuisse iocatum, atque de industria in grammaticorum leges peccasse. Cic. in Brut. Phalereus enim successit ex senibus adolescens, eruditissimus ille quidem horum omnium, sed non tam armis instructus, quam palæstra. Idem 2. de Or. Tum Phalereus ille Demetrius omnium istorum mea sententia politissimus, alij eorum similes extiterunt. Hæc Ciceronis loca apertissimè docent non malè Latinè dici: Antonius est horum, siue istorum omnium eloquentissimus, quamuis non sit vnus ex his, aut ex istis.

APPENDIX.

Tam superlatiua, quàm partitiua etiam genitiuo singulari, qui multitudinem significet, coniunguntur.

Cic. pro Quintio, Habet aduersarium P. Quintius verbo, Sex. Næuium, reuera huiusce ætatis homines disertissimos, ornatissimos nostræ ciuitatis. Idem pro Rabir. Posth. VIrum vnum totius Græciæ facilè doctissimum Platonem in maximis periculis, insidijsq; versatum esse accepimus.

An quisquam Clodiæ gẽtis cũ Pompeio Magno conferẽdus est?

Huc spectant, quęcunque nomina numero singulari multitudinem significant, vt Populus, Gens, Municipium, Aetas, Italia, Græcia, pro ipsis Italis, Græcis. Nemo totius Italiæ eloquentior fuit Cicerone. Curt. lib. 9. Tuo capite ignobilem vicum emi, quis ferat non modo tuorum, sed vllius etiam gentis barbaræ, qui tuam magnitudinem nouit?

II. APPENDIX.

Tum Superlatiua nomina, tum etiam Partitiua, quæ cum suis suis substantiuis casu cohærent, & genere, & numero consentiunt.

Lib. 2. Cic. de Nat. Deor. Indus, qui est omnium fluminum maximus,

non

non aqua solum agros lætificat, sed eos etiam conserit.

Plin. Hordeum frugum omnium mollissimum est. *Li.18.c.1*

Pomponius Mela, Famam habet ob Cereris templum Enna precipua montium. *Li.2.c.7.*

Superuacanea videri posset hæc appendix, nisi Grammatici preciperent tam superlatiua, quàm partitiua genus petere à genitiuo, si velis grammaticè loqui, exempli causa: Leo est fortissimum animalium, grammaticè dici: at Leo est fortissimus animalium, Latinè. Ego certe nolim grammaticè loqui. Quod si quando adiectiua cum substantiuis non consentiant, in substantiua transeunt. Cic. ad Thorannium lib.6. Præsertim cum omnium rerum mors sit extremum: Extremum substantiuum est. At in illo Quintil.6.Declam. Mors sit extrema malorum: adiectiuum. Cic.2.Philip. Pax est tranquilla libertas, seruitus postremum malorum. hîc postremum non petit genus à genitiuo Malorum, sed est substantiuum: vt in illo Taciti lib.3. Post celebre carmen, quo Germani suprema defleuerant. Eiusdem generis videntur hęc loca Plinij lib.9.cap.8. Velocissimum omnium animalium, non solum marinorum est delphinus, ocyor volucre, ocyor telo. Et lib.10.cap.27. Veneris Caprę, & Coturnices pinguescũt placidissima animalium. Et lib.8.cap.32. Ceruis quoque est sua malignitas, quamquam placidissimo animalium. Vel dicemus more Græcorum Masculina iungi cum neutris, quale est illud Virg. Triste lupus stabulis. Item Fœminina. Quint.lib.11.c.1. Tutissimum ergo pœnitentię confessio, & satisfactio culpæ. Lege Budæum in Commentarijs linguæ Gręcæ. Quod si hæc displicent, subaudiatur Animal.

Quod si nullum sit substantiuum, cum genitiuo, quod attinet ad genus, consentient.

Liu. Summi, infimiq; Gabinorum Sex. Tarquinium dono deum sibi missum credere. *Ab vrb.1*

Quint. Equidem Ciceronem sequar: nam is eminentissimos Græcorum est sequutus. *lib.9.c.4.*

Pli. Sapientissima animalium esse constat, quæ fruge vescantur. *li.22.c.25*

Idem, Ouorum alia sunt candida, vt columbis, perdicibus, alia pallida, vt aquaticis &c. *lib.10.c.52.*

Si genitiuus nominis sit collectiui, non necessariò cum eo consentient superlatiua, aut partitiua, vt summi, infimiq; ciuitatis Tarquinium exceperunt. Nemo huius oppidi Tarquinium excepit. Item si Superlatiua substantiuè ponantur. Cic. Cum omnium rerum mors sit extremum. Superlatiua Extremum, Supremum, Vltimum, Summum, vt supra diximus, substantiua aliquando fiunt

genere neutro. Lucan.lib.10. — cogunt tamen vltima rerum
Spem pacis tentare ducem.
Curt.lib.6.Iamq́, rex vltima Hyrcaniæ intrauerat. Idem lib.8. Diardenes minus celeber auditu est, quia per vltima Indiæ currit. Tacit. lib. 20. Extrema Gallicæ oræ occupauere. Idem lib. 19. Summa nauium tabulis augent. Quint. Decl. 18. Orbitates, ac suprema liberorum plangantur.

III. APPENDIX.

Genitiuus tam superlatiui, quam partitiui in ablatiuum cum præpositione E, vel Ex, vel De, mutari potest.

Cic. pro Cluent. Ex his omnibus natu minimus P. Saturninus in eadem sententia fuit. Idem pro Sex. Rosc. Audacissimus ego ex omnibus? minime.

Lib. 16. Idem ad Tironem, De tuis innumerabilibus in me officijs erit
Phili. 10. hoc gratissimum. Idem in M. Antonium, Permitto, vt de tribus
Decla. 6. Antonijs eligas, quem velis. Quint. Timui, nequē ex meis viderē.

Liu. 1. ab Vrb. Sextus filius eius, qui minimus ex tribus erat, transfugit ex composito Gabios. sic habent correcti libri, non minor ex tribus, vt quidam citant. Partitiua eleganter ablatiuo iunguntur. Cic. pro Liga. Quam multi essent de victoribus, qui te crudelem vellent, cum etiam de victis reperiantur. Idem 4. Acad. Quidam è philosophis faciendum omnino non putabant. Item Numeralia. Cic. lib. 2. de Diuin. Panætius, qui vnus è Stoicis astrologorum prædicta reiecit. Idem Paradox. C. Marium vidimus, qui mihi secundis in rebus vnus ex fortunatis hominibus, in aduersis vnus ex summis viris videbatur. Idem pro Plancio, Is enim vnus fuit de magistratibus defensor salutis meæ. Vnus hoc modo ferè construitur cum principium numeri est; cum vero idem est quod solus, genitiuo etiam iungitur. Plinius lib. 9. cap. 17. Acipenser vnus omnium squammis ad os versis contra aquam nando meat. Cur. lib. 8. Haud amplius quàm vt duo ex tribus filijs secum militarent exegit. Cic. in Orat. Quoniam secundum erat de tribus. Idem 2. Off. Erat igitur ex tribus, quæ ad gloriam pertinerent, hoc tertium.

Mutatur interdum genitiuus superlatiui in accusatiuum ucm præpositione inter, vel Ante.

Cic. pro Sex. Rosc. Rectum putabat pro eorum se honestate pugnare, propter quos ipse honestissimus inter suos numerabatur.

Lib. 2. controuers. Seneca, ille Crœsus inter reges opulentissimus ad tormenta post terga vinctis manibus ductus est.

Pompo-

Pomponius Mela, Gentem sui nominis alluit Boristhenes inter Scythiæ amnes amœnissimus. *Lib.2.c.1*

Liu. Multitudini gratior fuit, quàm patribus, longe ante alios acceptissimus militum animis. *Ab Vrb.1*

Superlatiuum nomen cum præpositione, Inter, non solum apud Poëtas, sed etiam apud Oratores inuenitur. Quint.6.Declam. Et, quod inter ista difficillimũ est, amore mei vicit etiam matrem. Plin. lib.13.c.2. Inter omnes potentissimus odor, quisquis nouissimè additur. Iustin. lib.36. Minimusq; inter fratres Ioseph fuit. Harum præpositionum adminiculo licebit nobis, has, & similes locutiones, quæ parum latinæ putantur, (Lucretia est castissima suarum sororum: Antonius est doctissimus aliorum) sine vlla Grammaticorum reprehensione efferre; hoc modo, Lucretia castissima inter suas sorores numeratur, vel habetur: Antonius longè ante alios doctissimus est, vel inter cæteros doctissimus est. Seneca de Vita beata c.28. Inter cætera mala illud pessimum est. Non ne vides quemadmodum res diuersi generis comparentur? Nec enim Sex.Rosc. de quo Cicero loquitur, vnus fuit ex suis municipibus; neque Romulus, de quo agit Liuius, vnus de alijs fuit: neq; illud malum, de quo Seneca, vnum è cæteris malis fuit: Age vero, cur reprehendamus eum, qui sic loquatur, Lucretia castissima est suarum sororum? Certè M.Tul. Pro Sex. Rosc. ferè eodem modo locutus est. Sex. inquit, Roscius pater huiusce municeps Amerinus fuit cum genere, & nobilitate, & pecunia non modo sui municipij, verum etiam eius vicinitatis facile primus: Primus sui municipij, quid aliud est, quàm suorum municipum primus? Item Gellius lib.8.cap.12. Vir ætatis suę doctissimus: perinde est, ac si dixisset, suorum æqualium doctissimus, Quod si tantopere consoriam Grammaticorum virgulam perhorrescimus, vtamur verbo pro Superlatiuo, ad hunc modum, Lucretia suis sororibus plurimum castitate præstat: Lucretia suas inter sorores longe castitate præstat. Antonius eruditione cæteris condiscipulis plurimum præstat, vel suos inter ęquales longe doctrina præstat. Audi Ciceronem De Clar. Orat. Nihil tam dissimile, quam Cotta Sulpitio, & vterque ęqualibus suis plurimum pręstitit. Ibidem de Hortensio loquens: Suos inter æquales longe præstitit. Idem 2.de Fin. Homini, qui cæteris animantibus plurimum pręstat, præcipuè à natura nihil datum esse diceremus? Certè Plin.lib.34.c.10. tam morosæ & anxię obseruationis securus, Ostracitis, dixit, tota nigra, & cæterarum sordidissima. Tacit. in Agricola, ij sunt cæterorum Britannorum fugacissimi, ideoq; tam diu superstites.

IIII. APPENDIX.

Superlatiua præter proprium casum, admittunt etiam casum suæ positionis.

Cic.

Cic. de Claris Oratoribus, Fuit Sextus Aelius iuris quidem ciuilis omnium peritissimus: Omnium, superlatiui: Iuris Ciuilis, positiui casus est.

Admittunt & genitiuum partitionis, more nominum, vnde formantur.

Li.9.c.51 Pli. Plurimi pisciũ tribus mensibus, Aprili, Maio, Iunio pariunt.

Sunt qui Superlatiua partitiuorum generi subijciant, cum hæc nudam partitionem, illa vero præcipuè comparationem adsignificent. Quamuis enim hæc, illa aliqua cognatione attingant, quòd scilicet vnum è multis significent, non continuò tamen partitiua sunt. Si quando tamen more partitiuorum construuntur, positiua, à quibus fiunt, imitantur. Vt enim, Multus, partitiuè ponitur, sic Plures, & Plurimi. Eiusdem, generis videntur illa, quę substantiuis destituta, genitiuum habent.

Luca. lib. 2. — minimas rerum discordia turbat.

Suet. in Vesp. cap. 8. Hos partim subijci in seruos, ac venire imperauit, partim in asperrimas insularum auehi. Tacitus lib. 8. Prima consiliorum frustra ceciderunt. Et illud Quintiliani, quod supra attulimus, Nam is eminentissimos Græcorum est secutus. In his enim, & similibus, nulla videtur comparatio esse, sed partitio: quod facilè intelligitur, si genitiuum eodem casu iungamus cum superlatiuo, hoc modo, Minimas res, Asperrimas insulas, Eminentissimos Græcos: quod ipsis maximè partitiuis vsu venit. Quid enim aliud, Nulla belluarum, Quidam militum, Nemo principum, quam, Nulla bellua, Quidam miles, Nemo princeps significat?

Genitiuus, vel Datiuus post nomen.

Nomina, quæ similitudinem, aut dissimilitudinem significant, interrogandi, vel dandi casum exigunt.

Ter. in Eunuch. Domini similis, &c.

Lib.5. Cic. de Fin. Non video, cur non potuerit patri similis esse filius.

Phil. 2. Idem in M. Anton. Antonius saturauit se sanguine dissimillimorum sui ciuium.

Idem de Clar. Or. Nihil tam dissimile, quam Cotta Sulpicio.

Item, Communis, Proprius. Cic. de Senect. Id quidem non proprium senectutis est uitium, sed commune valetudinis. Idem pro Sex. Rosc. Quid tam commune, quàm spiritus viuis, terra mortuis, mare fluctuantibus, littus eiectis?

Li.7.c.25 Plin. Cæsari proprium, & peculiare sit præter supradicta, clementiæ insigne.

Qua

Quæ similitudinem, dissimilitudinem'ue significant, siue ad mores, seu ad formam referantur, interrogandi, vel dandi casum assumunt. Proposita exempla ad mores pertinent, ad formam ille Ciceronis locus spectat 2. de Nat. Plectri similem linguam nostri solent dicere, chordarum dentes, nares cornibus ijs, quæ ad neruos resonant in cantibus. Idem ibidem lib. 1. Est enim vis tanta naturæ, vt homo nemo velit nisi homini, similis esse, & quidem formica formicę. Sed tamen cuius hominis? Ecce in vtroque loco vtrunque casum coniunxit.

Datiuus post nomen.

Nomina quibus Commodum, Voluptas, Gratia, Fauor, Aequalitas, Fidelitas, & his contraria significantur, datiuum poscunt, ut Consul salutaris, Perniciosus reipublicę: Iucundus, Molestus, Gratus, inuisus, Propitius, Infestus ciuibus. Fidus, Infidus Imperio: Par, Impar tanto oneri.

Cic. ad Cæcinnam, Erat meum consilium cum fidele Pompeio, tum salutare utrique. Idem ad Att. O gratas tuas mihi iucundasq; literas. *Lib. 6.* *Lib. 12.*

Item uerbalia in, Bilis, ut Amabilis, Formidabilis, Optabilis, Cic. in M. Anton. Pax præsertim ciuilis, quanquam omnibus bonis, mihi tamen in primis fuit optabilis. *Philip. 7.*

Quædam præterea, quæ ex præpositione, Con, componuntur, ut Conscius, Consentaneus, Concors, Condolor, Confinis.

Cice. 2. Tusc. Mihi conscius sum nunquam me nimis cupidum fuisse. Idem in M. Anton. Sulpitij mors consentanea uitæ fuit, sanctissimè honestissimeq; actæ. *Philip. 9.*

Fidus, frequentissimè datiuum habet, cum genitiuo raro admodū reperitur.
Virg. 12. Præterea regina tui fidissima dextra Occidit ipsa sua.
Par apud poëtas etiam genitiuo casui adiungitur.
Luca. 2. Quem metuis, par eius erat.
Aequalis. cum ad ætatem, tempusq́, refertur, ferè genitiuum habet: Cice. 4. de Fin. Conferam autem auunculū tuū cum C. Graccho eius ferè æquali. Quæ in Bilis, exeunt, passionem significāt. Penetrabilis, sæpe apud poëtas actiuè ponitur.
Virg. 10. Aspice, num mage sit nostrum penetrabile telum.
Conscius, cum ad personas refertur, datiuum habet.
Terent. Adel. — conscia mihi sum, à me culpam hanc esse procul.
Cum verò ad rem, genitiuo frequentissimè. Cic. pro Cæl. Multarum rerum conscij serui. Interdum datiuum. Cicer. pro Cæl. Huic facinori tanto tua mens li-

Liu. Fossam sex cubitis altam, duodecim latam, cum duxisset: extra duplex uallum fossę circundedit, Collumella, Esto ager longus pedes mille & ducentos, latus pedes centum viginti. Lib. 5. c. 3

Generalem dimensionem significant, Longus, latus, altus, profundus, crassus: certam mensuram Digitus, vncia, palmus dodrans, pes, cubitum, seu vlna, quod idem est, Passus stadium, miliare, siue milliarium. Plin. lib. 31. cap. 14. Didoron, quo vtimur, longum sesquipede, latum pede. Interdum adhibetur genitiuus. Colum. lib. 11. cap. 2. Medicæ singulos cyathos serere oportet in areolis longis pedum denum.

Ablatiuus post nomen.

Extorris, nudus, dignus contentus, inanis,
Atque refertus inops, locuples, alienus, onustus,
Immunis, plenus, cassus, diuesq; potensq;.
Tum fretus, vacuus, tum captus, præditus, orbus,
Indignus, liber, uiduus sibi iure Latinum
Assumunt casum, ut Summo uir dignus honore.

Liu. lib. 5. dec. 4. Hoc (iusiurandum) patria extorrem in tuam regiam adduxit. Cic. ad Att lib. 7. Huic tradita Vrbs est nuda præsidio, referta copijs. Idē Cœlio lib. 2. Tu mihi obuiam mitte epistolas te dignas. Idem pro Quint. Mediocri quæstu contentus esse non poterat. Idem de Cla. Orat. C. Lentulus non tardus sententijs, non inops verbis. Idem 5. Verr. Locuples copijs ciuitas. Idem de Diuin. lib. 1. Neque hoc dij alienum ducunt sua maiestate. Idem de Prouin. Consul. Alienum sibi videri dignitate imperij. Idem 1. de Diuin. Onusti cibo & vino perturbata & confusa cernimus. Plin. lib. 17. c. 14. Caprificus omnibus immunis est, quę adhuc diximus. Senec. Hippol. Metu immunis. Cic. 3. de Finib. Eò beatior quisque sit, quò sit corporis, aut externis bonis plenior.
Virg. 2. Aen. — nunc cassum lumine lugent.
Cic. 1. Offi. P. Crassus tum cognomine diues, tum copijs. Virgil. lib. 10. Mantua diues auis. Liu. 1. ab Vrbe. Anco regnante Lucumo vir impiger, ac diuitijs potens, Romam commigrauit. Ibidem lib. 6. noui dixit, Multitudo hostium nulli rei pręterquam numero freta, & oculis. Cic. 2. de Finib. Vacui negotijs honestè ac liberaliter possumus viuere. Cic. pro Rab. Confectus senectute, præditus morbo, mancus, & membris omnibus captus, ac debilis. Idem Figulo lib. 4. Rebus omnibus, quibus & natura me & voluntas & consuetudo assuefecerat, orbus. Idem 5. de Finib. Liber terrore animus. Columel. lib. 2. ca. 25. Viduus pecudibus ager. Plin. lib. 3. procem. Nomina vidua fama sua. Quædam ex his (vt supra

pra dictum est) etiam genitiuum poscunt: item Dignus, Balbus ad Ciceronem libro 8. ad Att. Obsecro te mi Cicero suscipe curam & cogitationem dignissimam tuæ virtutis. Sueton. in Othone. capi. 4. Vt iam vix vllus esset, qui non & sentiret, & prædicaret solum successionis imperij dignum. Illud Ciceronis de Arusp. deprauatè affertur, Vnum esse in hac ciuitate dignum huius imperij: sic enim habent libri omnes, Vnum esse in hac ciuitate dignum huius imperij gloria. Indignus, Orbus, Cassus, Onustus eundem casum rarissimè tamen recipiunt.

Opus.

Opus nomen adiectiuum antecedente uerbo substantiuo, ablatiuum postulat.

Terent. Andr. Nihil isthac opus est arte, ad hanc rem, quam pa-
Lib.12. ro. Cice. ad Att. Apud Terentiam gratia opus est nobis, & tua autoritate.

Sępe etiam cum substantiuis more adiectiuorum consentit, neque tamen in casus declinatur.

Libr. 2. Idem ad Curionem, Dux nobis & autor opus est.

Lib. 16. Idem ad Tironem, Is omni apollicitus est, quæ tibi opus essent.

Lib.6. Idem ad Att. Dices nummos mihi opus esse ad apparatum
bel.Pu.10 triumphi. Liuius Scipio ad comparanda ea, quæ opus erant, tempus habuit.

Opus, cum genitiuo iunxit Plancus ad COSS. Prętt. &c. lib. 18. Epist. Sed aliquantum nobis temporis, & magni laboris, & multę impensę opus fuit, vt quæ Reip, bonisq; omnibus polliceremur, exitu præstaremus, nisi fortè subest aliqua figura, quę nos latet. nam Temporis, ab Aliquantum pendet: genitiui verò Laboris & Impensæ non video vnde pendeant. Illud Quintiliani lib. 12. c. 3. Sed etiam si nosse quid quisque senserit, volet, lectionis opus est. Castigatiores codices habent Lectione: Iungebant prisci Opus etiam cum accusandi casu. Plaut. Trucul. Puero opus est cibum.

Vsus, cum Opus significat, eodem modo fere construitur.

Plau. Asin. Viginti iam vsus est filio argenti minis.

Verg. 8. Arma acri facienda viro: nunc Viribus vsus,
Nunc manibus rapidis,

Plaut. Pseud. Ad eam rem vsus est hominem astutum, doctum, scitum, callidū pro opus est homine astuto, &c.

Idem Persa, Ad eam rem vsus est tua mihi opera.

Cicero 4. Tusc. Vsus pro Opus vtitur, sed sine casu, De cęteris studiis alio loco di-

dicemus, si vsus erit. Itaq; Vsus pro Opus cum ablatiuo ferè apud poëtas maximè Comicos in vsu est.
Terent. Hecy. non vsus facto est mihi nunc hunc intro sequi.

Adiectiua diuersitatis, & numeralia ordinis, ablatiuum cum præpositione, A, vel Ab, admittunt.
Cic. Certa cum illo, qui à te totus diuersus est, *Acad. 4.*
Idem ad Att. Nauigationis labor alienus ab ætate nostra. *Lib. 6.*
Idem, Post aũt confecta à Carneade, qui est quartus ab Arcesila. *Acad. 4.*
Hirtius Imperio, & potentia secundus à rege. *Bel. Ale. 4.*

Alienus etiam genitiuo, & datiuo coniungitur. Cic. 1. de Fin. Quis alienum putet esse eius dignitatis, quam mihi quisq; tribuit? Sallust. in Catil. Ille eos in domum D. Bruti perducit, quòd foro propinqua erat, nec aliena consilij propter Semproniam. Cic. pro Cæcin. Quod illi causæ maximè est alienum. Quintil. libr. 1. proœm. Ego autem cum existimem, nihil arti oratoriæ alienum. Vsitatius tamen ablatiuo iungitur.

Item, Securus, Liber, Vacuus, Purus, Nudus, Inops, Orbus, Extorris.
Cic. in Verrem, His quidem temporibus in omni orbe terrarũ vacui, expertes, soluti, ac liberi fuerunt ab omni sumptu, molestia, munere. *Lib. 4.*
Idem pro Domo sua, tam inops aut ego eram ab amicis? aut nuda Resp. à magistratibus?

Plin. lib. 28. ca. 9. Pelles eiusdem animalis substratæ securos præstant ab eo metu somnos. Cic. de Arusp. Quæ tandem est in hac vrbe tanta domus ab ista religionis suspicione tam vacua, atque pura? Sen. epistol. 3. Mens ab omni labe pura, & splendida. Cicero pro Flac. Vsque eo orba fuit ab optimatibus illa concio, vt princeps principium esset Meandrius. Liu. 5. ab Vrb. Ne exulem extorrem P. Romanum ab solo patrio, ab dijs Penatibus in hostium vrbem ageret.

COMPARATIVA.

Comparatiuo vtimur cum ablatiuo, quando uel plura diuersi generis comparantur: Cic. in Cat. Luce sunt clariora nobis tua consilia. *Orat. 1.*
Curtius, Maiora sunt præmijs pericula. *Lib. 9*
Vel, cum duo eiusdem aut diuersi generis conferuntur.

Cic. ad Octaui. Quæ non posterior dies acerbior priore? & quæ non insequens hora antecedente calamitosior populo Rom. illuxit?

Virtus multo pretiosior est auro.

Apud veteres interdum leges comparatiuum cum ablatiuo, etiam cum res eiusdem generis conferuntur. Plin. lib. 36. cap. 7. vbi de generibus marmoris agit, Pretiosissimi, inquit, quidem generis Lacedemoniorum viride cunctis hilarius. Eodem lib. cap. 9. vbi de ea naui agit, qua Caius Obeliscum ex Aegypto Romam importauit. D. Claudius, inquit, aliquot per annos asseruatam, qua Caius importauerat, omnibus, quę vnquam in mari visa sunt, mirabiliorem. Val. Max. lib. 3. cap. 4. Idem sentit Fabricius Licinius honoribus, autoritate, omni ciuitate temporibus suis maior. Gellius lib. 1. cap. 5. Hortensius omnibus ferè oratoribus ætatis suæ, nisi M. Tullio, clarior.

Virg. 8. — sed cunctis altior ibat Anchises.

Iuniores Grammatici subaudiunt vocem excludentem, Cæteris, vel, Reliquis. Donatus secunda Edit. Seruius in eundem, Diomedes lib. 2. Priscianus. lib. 3. docent, Comparatiuo locum esse etiam, cum res eiusdem generis comparantur. In illo Sallustij, Nulla arte cuiquam inferior: item Plinij, Nulli omnium claritate inferior: Comparatiuum, vt vides, Datiuo adiungitur.

APPENDIX.

Ablatiuus comparatiui intercedente coniunctione, Quàm, mutari potest in casum uerbo congruentem.

Cic. in Verr. Tu innocentior quam Metellus?

Lib. 5. *Lib. 14.* Idem ad Att. Nemo unquam nec poëta, nec orator fuit, qui quenquam meliorem quàm se arbitraretur.

Bel. Pun. 10. Liu. Melior certiorq; est tuta pax, quam sperata uictoria. Terēt. In Phorm. Ego hominem callidiorem uidi neminem, quam Phormionem.

Si ablatiuus à nominibus, Nemo, Nullus, aut à relatiuo, Qui, quę, quod fiat, non erit locus huic permutationi: vt enim benè Latinè dicimus, Marco Tullio, quo nemo Romanorum fuit eloquentior, caput per summam iniuriam abscissum est: Ita ineptè dicemus, Marco Tullio, quam qui nemo Romanorum fuit eloquentior, &c.

II. APPENDIX.

Comparatiua, quemadmodum & cætera adiectiua, cum partitionem adsignificant, genitiuum desiderant.

Liu.

Liu. In hanc ſententiam ut diſcederetur, iuniores patrum euincebant. *Ab Vrb. 3*

Horatius in Arte, O maior iuuenum.

Autores tamen ſæpius ablatiuo utuntur cum præpoſitione, E, uel Ex.

Cic. Att. Antè ſcripta epiſtola ex duabus tuis prior mihi legi cœpta eſt. *Lib. 16.*

Plin. ad Caninium, Minorem ex duobus liberis amiſit. *Lib. 3.*

Cum partitio ſignificatur, poteſt comparatiuus genitiuum admittere, ſiue de duobus, ſiue de pluribus agatur: Sic Liu Iuniores Patrum euincebant. Cur. lib. 7. Cleander priores eorum intromitti iubet. Plin. lib. 11. cap. 37. Animali ū fortiora, quibus ſanguis craſſior: ſapientiora, quibus tenuior: timidiora, quibus minimus: & quibus nullus, hebetia. Hor. lib. 4. Car. Ode. 14. Maior Neronum. Idem lib. 1. Serm. ſat. 6. — qui ſe

Vultum ferre negat Nouiorum poſſe minoris.

Scriptores ſæpius, vt dixi, ablatiuo cum præpoſitione vtuntur, qui caſus partitioni, maximè vbi nomen eſt comparatiuum, aptiſſimus eſt. Quint. 19. Decla. Ego ſum infelicior ex duobus parentibus. Idem 8. Si Dij non ſinant vt ex liberis vilior incipiat eſſe periturus. Cæſar lib. 3. bel. Ciuil. In teſtamento Ptolemæi patris, hæredes erant ſcripti ex duobus filijs maior, & ex duabus ea, quæ ætate antecedebat. Aliquando genitiuus in accuſatiuum, antecedente præpoſitione Inter, mutatur. Quin. decla. 9. Ille quoq; occiſus eſt, qui inter nos, vt apparet, fortior eſt.

III. APPENDIX.

Præter ſuum caſum admittunt comparatiua ablatiuum ſignificantem exceſſum. Hercules fuit procerior te cubito.

Curt. Turres denis pedibus, quam murus, altiores ſunt. *Lib. 5.*

Item caſum ſuæ poſitionis. Cic. ad Plancum, Mihi nemo eſt amicior, nec iucundior, nec carior Attico.

Denique hos ablatiuos. Opinione, ſpe, æquo, iuſto, ſolito, dicto.

Cic. de Claris Orat. Opinione ego omniū maiorē cœpi dolorē.

Liuius, Reate ſaxum uiſum uolitare, ſol rubere ſolito magis, ſanguineoq; ſimilis. *Bel. Pu. 5.*

Colum. lib. 3. cap. 19. Malleolus nec maior pede, nec dodrante minor eſſe debet. Ibidem, Paulo minor dodrante, longior ſemipede. Ouid. 4. Faſt. Speq; redit citius. Cic. de Amic. Ne quod plus æquo in amicitia congeratur: Quint. lib. 9. ca. 4. Membrum longius iuſto, tardum breuius, inſtabile eſſe. Liu. lib 3. bel. Pun. Dicto prope citius, equum in viam Claudius egit.

Ablatiuus significans laudem, vituperationem, partem.

Pleraque adiectiua ablatiuum postulant significantem laudem, uituperationem, uel partem.

Q. Cicero de petitione Consulatus, Non erit difficile certamen cum ijs competitoribus, qui nequaquam sunt tam genere insignes quam uitiis nobiles.

Lib. 1. Cic. de Orat. Sunt quidam aut ita lingua hæsitantes, aut ita uoce absoni, aut ita uultu motuque corporis uasti, & agrestes: ut etiã si ingenijs, aut arte ualeant: tamen in oratorum numerum uenire non possunt.

Lib. 3. Idem in Verr. Ob ius dicendum M. Octauium Ligurem hominẽ ornatissimum loco, ordine, nomine, uirtute, ingenio, copiis posce re pecuniam non dubitauit.

Bel. Catil. Sallustius, Ex altera parte C. Antonius pedibus æger, quòd prælio adesse nequibat, M Petreio Legato exercitum permittit.

Quanuis oratores libentius substantiua cum adiectiuis copulent, vt Vir summa eloquentia, eximia virtute, excellenti ingenio: tamen non rarò ipsis adiectiuis ablatiuum laudis, aut vituperationis attribuunt. Cice. 4. de Fin. Horridiores euadunt, asperiores duriores & oratione, & moribus. Idem 1. de Ora. Ego neminem nec motu corporis, nec ipso habitu atque forma aptiorem, nec voce pleniorem, aut suauiorem mihi videor audiuisse. Idem de Cla. Vt vita, sic oratione durus, incultus, horridus. Ablatiuo partis rarius vtuntur. Idem 4. Tusc. Ergo is, quisquis est, qui moderatione, & constantia quietus animo est, sibiq; ipsi placatus. Quintil. lib. 6 cap. 4. Qui pedibus æger cum vellet videri commodioris valetudinis, &c. Poëtæ frequenter.

Mart. lib. 12. Crine ruber, niger ore, breuis pede, lumine læsus.

APPENDIX.

Aen. 1. Ablatiuum partis frequenter in accusatiuũ mutant poëtæ. Virg. Os, humerosq; Deo similis.

Ep. lib. 3. Horat. Excepto quod non simul esses, cætera lætus.

Bel. Pu. 1 Itẽ Historici, sed rarius. Liu. Falarica est Sagũtinis missile telũ, hastili oblongo, & cætera tereti, præterquam ad extremum

Lib. 3. c. 1 Pom. Mela, Sarmatæ totum braccati corpus, & nisi qua vident, ora etiam vestiti.

Curtius lib.6.ablatiuo vsus est, Ego inquit, cæteris lætus, hoc vno torqueor. Accusatiuus, Cætera frequens est apud Liu.1.ab Vrbe, Proximum regnum cætera egregium, ab vna parte haud satis prosperum fuerat. Item apud Plin.libr. 12.cap.6. Est & terebyntho similis cętera, pomo amigdalis. & libr.37.cap.9. Est & alia iris cætera similis & prælura. Gell.lib.19.cap.10. Memini, me quõdam, & Celsinum Iulianum Numidiam ad Frontonem Cornelium, pedes tum grauiter ægrum ire visere. Hanc constructionem, quam Seruius figuram Græcam appellat, recentiores Synecdochen vocant: fortasse non malè, quod subtracta præpositio, Secundum intelligatur a Latinis, vt Græcis κατά. Nam synecdoche non solum tropus est, sed etiam lexeos figura, cum nimirum subtractũ verbum aliquod satis ex cæteris intelligitur. Vide Quint.lib.9.ca.3. Denique, siue hac de causa ita appelletur, siue quia id, quod partis est, toti attribuitur, vt aliqua ex parte synecdochen tropum imitetur: missa hæc faciamus, nam pueris tenebras offundunt.

DE CONSTRVCTIONE
transitiua verbi.

Verba, quod ad significationes, seu genera attinet, (vtrunq; enim teste Donato, & Diomede idem valet) quinque sunt, Actiua, Passiua, Neutra, Communia, Deponentia. Actiua, ea demum crediderunt Phocas, Donatus, Diomedes cęteriq; veteres, quę, O, litera terminata, passiua fierent, litera, R, apposita, vt Laudo, Laudor. Neutra sunt, inquit Donatus 2. Editione, quę, O, litera terminantur, & accepta, R, litera, Latina non sunt, vt Sto, Curro: sunt etiam neutra, quę, I, litera termiantur, ut Odi, Noui, Cœpi, Memini. Item quę in, Vm, syllabam desinunt, ut Sum, prosum. Sunt etiam, quæ in, T, literam exeunt, & impersonalia dicuntur, vt Pudet, tędet, pœnitet, libet, oportet: sed hęc, & similia defectiua sunt existimanda. Sunt pręterea neutropassiua, ut Gaudeo gauisus sum, Soleo solitus sum, Audeo ausus sum, Fio factus sum, Fido fisus sum: Hactenus Donatus. Diomedes neutra, O, litera finita doctè, & acutè, in tria genera distribuit, quorum alia agentis significationem habent, siue (vt Phocas nobilis & antiquus grammaticus inquit) quę actum significant, & actiuam habent significationem, ut Facio, ambulo, curro: alia, quę patientis habẽt significationem, vt Veneo, vapulo: alia postremo sunt in quibus nec agentis, nec patientis significatio dignoscitur, hoc est, quę nec actionem, nec passionem significant, vt Sedeo, iaceo, sto, nescis enim agat'ne quis, an patiatur. Hęc vltima quidam Supina dixerunt, inquit Diomedes, alij Absolutiua. Hinc apertissimè intelligitur, veteres uerba omnia, quæ literam, R, assumere non possent, quantumuis cum accusatiuo coniungerẽtur (ut Facio, calefacio, odi,

noui) in neutris numerasse. Passiua sunt, quæ ita, R, litera terminantur, vt ea deposita, actiua fiant, vt Laudor, laudo. Communia, quę, R, litera terminata, tum actionem, tum passionem significant, vt Hortor, complector. Deponentia quæ itidem litera, R, terminata, actionem tantum significant, vt Aucupor, loquor. Ego (dicam enim, quod sentio) quadripartitam existimo esse hanc distributionem: Quædam nanque actionem significant, vt Aedifico, curro, sequor. Alia passionem, vt Vapulo, verberor. Alia tum actionem, tum passionem, vt Dignor, amplector; de quibus, suprà in Rudimentis copiosè dictum est, multaq́; veterum exempla allata sunt. Alia denique nec actionem, neque passionem significant, vt Sedeo, iaceo: hæc, & similia propriè neutra sunt, meritoq́; Supina a verba à quibusdam appellata, quod videlicet veluti ociosa, resupinaq́; stertant, vtriusque actionis expertia. Hactenus de verborum generibus.

Quod vero ad constructionem attinet, duplex est verbum, Alterum Intransitiuum, quod post se, aut nullum casum habet, vt Venio, redeo: aut similem præcedenti. Liu. 1. ab vrbe, Iustè, pieq́; legatus venio. Terent. Andr. Redeo inde iratus, atque ægrè ferens, de quo supradictum est. Alterum Transitiuum, quod in casum diuersum à præcedente transit: hoc in Actiuum, Passiuum, & Neutrum partitur. Actiuum verbum est, quod post se accusatiuum postulat, cuiuscunque sit positionis, vt Laudo, facio, sequor, amplector, odi: Doleo vicem tuam, Ingrati animi crimen horreo, quanuis hæc duo postrema, & similia, neutro passiua possint appellari, vt postea dicemus: libenter hoc genus verborum, si per grammaticos liceret, Accusatiuum appellarim: quemadmodum quidam veterum accusatiuas præpositiones vocāt, quæ accusandi casu gaudent. Passiuum est, quod in ablatiuum transit, cum pręposititione, A, vel Ab, vt Laudor a te. Senec. epist. 91. Infirmiores à validioribus tuebantur. Verrius Flac. apud Priscian. lib. 8. Sęuitiaq́; eorum abominaretur ab omnibus. Hoc ferè in Or, desinit. Neutrum, quod transit in genitiuum, datiuum, vel ablatiuum casum, vt Egeo tui, Opitulor tibi, Fungor meo munere. Quæ diximus, de proprijs casibus accipienda sunt: nam de Communibus omni verborum generi post dicendum erit. Per hęc tria genera fusa, atq; dispersa sunt, Impersonalia, Actiua, vt Pudet, piget: Passiua, vt Pugnatur, Itur: Neutra, vt Libet, licet: De Neutris primò dicemus, tum quia casuum ordo id exigit: tum (qud magis me mouet) vt, cognita Neutrorum turba, facilius cognoscant adolescentes Actiua, siue Accusatiua Verba.

Genitiuus post verbum.

Sum genitiuum petit. cum possessionem significat.

Lib. 2. Cic. ad Cœlium, Iam me Pompeij totum esse scis.

Aut ad aliquid pertinere.

Phili. 12. Idem in M. Anton. Cuiusuis hominis est errare: nullius nisi insipien-

pientis, perseuerare in errore.

Idem de Off. Adolescentis est, maiores natu uereri. *Lib. 1.*

Item hæc duo, Interest, & Refert.

Idem de Finibus, Interest omnium rectè facere. *Lib. 2.*

Quintilianus, Plurimum refert compositionis, quæ quibus anteponas. *Lib. 9. ca. 4.*

Est, Interest, Refert, cum officium, atq; ad rem pertinere significant, prima, & secunda persona carent, qua de causa impersonalia verba, siue verba sine personis (vt Varro loquitur) possunt appellari. Itaq; cum verbum impersonale dicimus, præpositio, In, priuationem declarat primæ, & secundæ personæ, quibus verbum priuatur, non nominatiui, siue personæ agentis, seu patientis, vt grammatici iuniores volunt. Sed de hac re suprà in Rudimentis dictum est, pluraq; suo loco dicentur. Hæc tria verba (vt ad rem redeamus) modò nominatiuum habent apertè Cic. 5. Tusc. Sapientis est proprium, nihil, quod pœnitere possit, facere. Idem in Partit. Quod enim permagni interest, sæpe pro necessario habetur. Idem ad Rufum lib. 5. Non scripsi id, quod tua nihil referebat. Modo infinitum verbum, aut orationis membrum loco nominatiui accipiunt. Idem 2. de Orat. Tardi ingenij est riuulos consectari, fontes rerum non videre. Idem ad Apium lib. 3. Vtriusq; nostrum magni interest: prius vt te conueniam, quam decedas: (Prius vt te cõueniam, quam decedas) hoc mẽbrum, siue pars totius orationis, verbi Interest nominatiuus est: Itidem, Maiores natu vereri, vice nominatiui ponitur: nisi quis velit, Officium, seu proprium, subaudire, vt Adolescentis Officium est maiores natu vereri: vt illud, Sapientis est proprium, nihil, quod pœnitere possit, facere.

Exceptio.

Interest tamen, & Refert, hos ablatiuos habent, Mea, tua, sua, nostra, vestra.

Cic. Tironi, Et tua, & mea maximè interest, te valere. *Lib. 16.*

Terent. in Hecyra. Tua quod nihil refert, percontari desinas.

Cic. pro Cluent. Hic sua putat interesse, se re ipsa, & gesto negocio, non lege defendi.

Idem pro Syl. Vestra enim, qui cum summa elegantia, atque integritate vixistis, hoc maximè interest.

Cuia, vel Cuius interest, pereleganter dicitnr, Cicero pro Vareno, Ea cædes si potissimum crimini datur, detur ei cuia interfuit, non ei cuia nihil interfuit.

Idem in M. Anton. Quis enim est hodie, cuius intersit istam legem manere? *Phil. 1.*

Priscianus lib. 12. Intereſt & Refert, inquit, genitiuo ſolent adiungi omnium caſualium, abſque ſupradictis quinque pronominibus, pro quorum genitiuis ablatiuos ponimus poſſeſſiuorum, vt Intereſt & refert mea, tua, ſua, noſtra, veſtra. Cuia quoque infiniti poſſeſſiuum cum ſupradictis verbis pro genitiuo primitiui ponitur. Cic. pro Vareno, Ea cædes ſi potiſſimum crimini datur, detur ei cuia interfuit, non ei cuia nihil interfuit. Hæc ille. Vides vt Priſcianus, qui de Comicis verſibus accuratiſſimè ſcripſit, affirmet Mea, tua, ſua, noſtra, veſtra, cuia caſus eſſe ablatiuos, non accuſatiuos? Scio quantas tragœdias hi caſus excitauerint, alij enim ſumma vi nituntur docere accuſandi eſſe, quibus Plautinos ac Terentianos pedes non arbitror admodum ſauere, cum eos huc atq; illuc non ſecus ac Lesbiam normam flectere ac torquere poſſis: illud Donati in Teren. Phorm. Quid tua, malum, id refert? magis vrget. Et quare, inquit, quomodo dicatur: Quid mea, quid tua? an deeſt, Ad? vt ſit, ad mea, ad tua? Sed hæc viderint ijdem Coriphæi. Pueri dumeta iſta ne per ſomnium quidem attingant. Quibus genitiuis iungantur pronomina Meus, tuus, ſuus, noſter, veſter. Item, dicatur ne benè Latinè, Tua adoleſcentis intereſt maiores natu vereri. Mea conſulis refert Rempub. vigilanter adminiſtrare, & cætera id genus ſuo loco inuenies.

Verbum, Eſt, pro Ablatiuis, Mea, Tua, Sua, Noſtra, Veſtra, habet, Meum, Tuum, Suum, Noſtrum, Veſtrum.

Lib. 2. Cic. de Fin. Si memoria fortè defecerit, tuum eſt, vt ſuggeras.

Lib. 6. Idem Cæcinnæ, Puto eſſe meum, quid ſentiam, exponere.

Faſt. 4. Ouidius. Nulla mora eſt operi: veſtrum eſt dare, vincere noſtrũ.

APPENDIX.

Magnum, paruum, tantum, quantum iunguntur in genitiuo cum uerbis Intereſt, & Refert.

Lib. 16. Cic. ad Tironem, Magni ad honorem noſtrum Intereſt quam primum me ad Vrbem uenire.

Lib. 2. Idem Att. Permagni noſtra intereſt, te eſſe Romæ.

Lib. 1. Idem ad Q. Frat. Parui refert, abs te ipſo ius dici.

Ep. ad At. 8. Pompeius Lentulo, Scio, quanti Reip. interſit, omneis copias in unum locum primo quoq; tempore conuenire.

Obiter notabis verbum Intereſt, loco genitiui, poſſe accuſatiuum cum præpoſitione Ad, recipere. Cic. Luceio lib. 5. Et quidem ad noſtram laudem non multũ video intereſſe. Poſtremum locum quidam legunt, Scio quanti reip. ſit: Interſit, tamen legendum eſſe confirmat epiſtola Ciceronis 15. eiuſdem lib. ad Pompeium

peium, in qua refert Cicero eadem verba, Magniq, inquit, interesse reipub scripseras, omnes copias primo quoque tempore in vnum locum conuenire. Cice. pro lege Man. Etenim illud primũ parui refert, vos publicanis amissa vectigalia postea victoria recuperare. Vlpia. lib. 47. Pand. Scilicet, si tanti interfuit.

- Cętera huiusmodi per aduerbium adduntur, ut, Plurimum interest, Maximè refert, Nihil interest. Cic. 1. Tuscu. Theodori quidem nihil interest, humi'ne, an sublime putrescat.

Idem ad Luceium, Equidem ad nostram laudem non multum uideo interesse: sed ad properationem meam quiddam interest, non te expectare. *Lib. 5.*

Huius classis sunt, Parum, paululum, aliquantulum, multum, permultum, magis, maximè, minus, minimè, nihil, aliquid, vehementer, tantopere, magnopere, infinitum, tantulum, plus, plurimum. Plin. libr. 16. cap. 30. Infinitum refert lunaris ratio. Cæterorum passim occurrunt testimonia: quę, ne longus sim, pretermitto. Quantum apud Ciceronem inuenies. Pro Mur. Ostendam alio loco, quantum salutis communis intersit, duos Consules in repub. Kal. Ianuariis esse. Idem pro Mil. Semper ille, & quantum interesset Publij Clodij &c. Plin. libro 2. cap. 16. Tantum interest, subeant radij, an superueniant.

Misereor, Satago, genitiuum casum asciscunt.

Cic. Att. Qui misereri mei debent, non desinunt inuidere.

Terent. Heaut. Clinia rerum suarum satagit. *Lib. 4.*

Misereor interdum dandi casum postulat. Seneca, Misereor tibi puella. *lib. 1. cõtr.*

Miserendi verbum etiam dandi casum olim habuisse, apertè Diomedes, & Priscianus docent, & quod pluris faciendum est illud Senecę lib. 1. Controu. 2. Controuersia, Fortuna hoc me cogit pati, misereri debent omnes mei. Et ego misereor tibi puella, sed non facimus miserandas sacerdotes. Sic habent libri correctissimi. Adducitur & alter locus eiusdem à quibusdam de Vita beata cap. 2. Hunc promereor, illi reddo, huic succurro, huic misereor. Pincianus tamen docet in veteribus codicibus haberi, Huius misereor. Vide eiusdem castigationes. Neque illud Cic. 2. Tusc.

Perge aude nate, illachryma patris pestibus,
Miserere, gentes nostras flebunt miserias:

Videtur ad rem facere, cum datiuus Pestibus, non cum verbo, Miserere, sed cum Illachryma iungatur, quod elegantissime dandi casum petit. Idem 3. de Nat. Quid dicam de Socrate, cuius morti illachrymari soleo, Platonem legens?

Liu.

Liu. 10. belli Maced. Meo infelici errori vnus illachrymasti. Recolo tui, nondum apud veteres, quod meminerim, legi.

Obliuiſcor, recordor, reminiſcor, memini pro recordor, tum genitiuum, tum accuſatiuum poſtulant.
Cic. 3. Tuſc. Eſt proprium ſtultitiæ, aliorum uitia cernere, obliuiſci ſuorum.
Phil. 8. Idem in M. Anton. Omnia obliuiſcor: in gratiam redeo.
Terent. Eunuch. Faciam, ut mei ſemper memineris.
Cic. de Senec. Omnia, quæ curant ſenes, meminerunt.

Cic. pro Planc. Huius meriti in me recordor. Idem 2. In Rul. Eſt operæ pretium, maiorum diligentiam recordari. Cæſar. 1. belli Gal. Si in bello perſequi perſeueraret, reminiſceretur & veteris incommodi Romanorum, priſtineq́; virtutis Heluetiorum. Sulpitius Ciceroni libr. 4. Ea potius reminiſcere, quæ digna tua perſona ſunt. Recordor, Memini pro recordor, etiam cum ablatiuo, & præpoſitione De, iunguntur. Cic. pro Planc. Quoniam iſtis veſtris lachrymis de illis recordor, quas pro mea ſalute ſæpe, & multum profudiſtis: Idem ad Att. 15. De Planco memini. Ibidem, Et de Herode, & Metio memini, & de omnibus, quæ te velle ſuſpicor. Ex illo Ciceronis loco pro Ligar. Quoniam hoc eſt animi quoniam etiam ingenij tui, te aliquid de huius Quæſtoris officio cogitantem, etiã de alijs quibuſdam Quæſtoribus reminiſcentem recordari. Non ſatis intelligitur an Reminiſcor eodem modo conſtruatur, nam ablatiuus (De aliis quibuſdam Quæſtoribus) ad infinitum, Recordari referri poteſt, ſi quidem reminiſcendo, aliquid in memoriam reducimus, ac recognoſcimus. Idem 1. Tuſc. Declarare ſe non tum illa diſcere, ſed reminiſcendo recognoſcere. Sic illic Reminiſcentem pro Reminiſcendo videtur poſitum.

Memini, pro Mentionem facio, cùm genitiuo, vel ablatiuo, & præpoſitione De, iungitur.
Li. 11. c. 2 Quint. Neque omnino huius rei meminit vſquam poëta.
Ibidem. Idem, De quibus multi meminerunt.

Datiuus post Verbum.

Lib. 6. Sum, modo Datiuum unum habet: Cic. Att. ſed nunciant, melius eſſe ei.
Terent. Adel. Natura tu illi pater es, conſilijs ego.
Lib. 3. Modo duos. Cic. Att. Reſpondebo primum poſtremæ tuæ paginæ, quæ mihi magnæ moleſtiæ fuit.

Sum

Sum, variè cum datiuo iungitur: modo enim pro Habere ponitur, vt Sunt mihi omnia scripta Ciceronis. Summa necessitudo mihi tecum est. Cum duobus datiuis iunctum, plerunque per verbum Afficio, seu, Affero, exponitur: Epistola tua fuit mihi magna molestiæ, voluptati. Et parentibus honori, & amicis vtilitati, & reipublicæ emolumento esse poteris. Modo datiuus pro nominatiuo ponitur. Cic. 1. de Diuin. Quod ne dubitare possimus, maximo est argumento, quod nuper contigit. Idem pro Domo sua, Libertatis simulacrum in ea domo collocabas, quę domus ipsa erat indicio tui crudelissimi tribunatus. Denique multa, quæ putantur datiuum habere, vt Proximus, Propinquus, Cognatus, Amicus, Socius, Familiaris, Commilito, Conseruus, Condiscipulus, & alia id genus substantiua datiuum habent, beneficio verbi substantiui, vt Cęsar est propinquus Marcello: Lentulus est familiaris Ciceroni. Nam hæc separata à verbo Substantiuo non datiuum habent, sed genitiuum, vt Annibal occidit omnes propinquos Fabij, non Fabio. Omnes cōmilitones Iulij iugulati sunt, non Iulio. Proximus, Propinquus, Cognatus adiectiua, & quę sunt generis eiusdem, datiuum ferè postulant, etiam absente verbo, Sum.

Verba, quæ Auxilium, Adulationem, Commodum, Incommodum, Fauorem, Studium significant, dandi casum postulant, vt Auxilior, adulor commodo, incommodo, faueo tibi, studeo philosophiæ.

Cic. in Ver. Homini iam perdito, & collum in laqueum inserenti subuenisti. *Lib. 6.*

Cic. de Orat. Cum ita balbus esset Demosthenes, vt eius ipsius artis, cui studeret, primam literam non posset dicere, perfecit meditando, vt nemo planius eo locutus putetur. *Lib. 2.*

Exceptio.

Incumbo cum ad studium refertur accusatiuum cum præpositione, In, postulat, vt incumbo in studium philosophiæ, literarum, &cæt.

Cic. de Orat. Quamobrem pergite, vt facitis, adolescentes: atque in id studium, in quo estis, incumbite. *Lib. 1.*

Idem ad Att. Nunc mi Attice tota mente incumbe in hanc curā: magna enim res est. *Lib. 16.*

Vel A D, Idem ad Plancum, Mi Plance incumbe toto pectore ad laudem. *Lib. 10.*

Idem in Catil. Quare patres Conscripti incumbite ad salutem Reip. circunspicite omnes procellas, quæ impendent. *Ora. 4.*

AP-

APPENDIX.

Consulo tibi,hoc est,prospicio tibi,non consilium do.

Orat.4. Cic.in Catil. Consulite vobis,prospicite patriæ.

Consulo te,idest,consilium à te peto.

Lib. 2. Cic. in Verrem, Nunc ego Iudices iam vos consulo, quid mihi faciendum putetis : id enim consilij mihi profecto taciti dabitis, quod egomet mihi necessario capiendum intelligo.

Auxilium significant. Auxilior, Opitulor, Patrocinor, Subuenio, Succurro, Medeor, Medicor. Adulationem, Adulor, Assentor, Blandior, Lenocinor, Palpor, Subparasitor. Commodum, Consulo, Prouideo, Prospicio, Caueo, Metuo, Timeo, Incommodum, Doleo, Displiceo, Incommodo, Detraho, Impono, Insulto, Illudo, Insidior, Irascor, Malecupio, Maledico, Malefacio, Maleuolo, Noceo, Officio, obtrecto. Fauorem, Faueo, Studeo, Arrideo, Assentio, vel Assentior, Accedo tibi, & tuæ sententiæ, Adstipulor, Benefacio, Benignefacio, Benecupio, Benedico, Beneuolo, Consentio, Subscribo, Suffragor. Studium, Studeo, Vaco, singulorum exempla frequentissime tibi occurrent. Quare ad alia transeamus.

Datiuo item adhærent composita ex verbo Sum, & quæ obsequium,obedientiam,submissionem,repugnantiam significant,vt, Prosum,Obsequor,Obtempero,Seruio,Repugno tibi.

Lib.1. Cic.de Off. Contemnuntur ij,qui nec sibi, nec alteri prosunt,)vt dicitur) in quibus nullus labor,nulla industria, nulla cura est.

Idem pro Syl. Ego vero quibus ornamentis aduersor tuis ? aut cui dignitati vestræ repugno ?

Quę ex verbo substantiuo componuntur, sunt hęc, Absum, Adsum, Desum Insum, Intersum, Obsum, Pręsum, Prosum, Subsum, Supersum, quæ & alios casus possunt admittere, accedente præpositione, vt Nec in Antonio defuit hic ornatus : In Oratore perfecto inest omnis philosophorum scientia : Roscius ne in conuiuio quidem vllo interfuit: In hac re nulla subest suspicio. Paucæ sententiæ ad consulatum defuerunt. Siluerunt principes : neque in illa concione affuerunt. Hæc apud Ciceronem, & his similia, eius scriptis euoluendis, leges. Verbũ, Possum, quamuis his genere, & cognatione proximum sit, vsu tamen alienum est. Cic. Pro Sex. Ros. Apud me & amicitia, & beneficijs, & dignitate plurimũ possunt. Pro eodem, Ego qui neque vsu satis, & ingenio parum possum. Iungitur etiam cum accusatiuo, qui tamen a verbis, Facio, & Ago videtur regi. Cicer. pro Planc. Quid enim possum aliud, nisi mœrere? nisi flere ? Obsequium significant,

ficant, Inseruio, Indulgeo, Morigeror, Obsecundo, Obsequor, Placeo, Satisfacio Obedientiam, Ausculto, Obedio, Obtempero, Pareo. Submissionem, Ancillor, Famulor, Seruio, Cedo. Repugnantiam, Aduersor, Obsto, Obsisto, Obstrepo, Reluctor, Repugno, Resisto, Reclamo, Refragor.

Dandi præterea casum desiderant, quæ euentum significant: ut Accidit, Cadit, Contingit, Euenit, Obuenit, Obtingit.

Cic. ad Q. Fr. A te mihi omnia semper honesta & iucunda ceciderunt. *Lib. 1.*

Idem in Verr. Sorte prouincia Sicilia Verri obuenit. *Lib. 4.*

Idem de Off. Quod cuiq; obtigit, id quisq; teneat. *Lib. 1.*

Eiusdem generis sunt, Incidit, Cedit, Succedit, Beneuertit, Maleuertit, Vsuuenit, quæ prima, & secunda persona priuantur. Vnde verba sine personis, quando præcipuis personis carent, nominantur, siue Impersonalia, eodem sensu. Hæc habent à fronte nominatiuum casum, modo aperte, Cicer. de Senec. Si id culpa senectutis accideret, eadem mihi vsuuenirent omnia. Sal. Iugur. Metelloq; Numidia euenit Liu. 3. ab Vrb. Quod bene verteret ipsi, reiq; publicæ. Modo membrum orationis, vice nominatiui. Quint. 6. Declam. Non contigit mihi, quod cæteris miserrimum est, filium efferre. Cic. 3. in Ver. Accedit, vt illo die veniret Lampsacum.

Item, Libet, Licet, Liquet, Expedit, & quę sunt generis eiusdem.

Terent. Adel. Facite, quod uobis libet.

Cic. de Orat. Si tibi id minus libebit, non te urgebo. *Libr. 2.*

Idem In Verr. Non idem mihi licet, quod ijs, qui nobili genere nati sunt. *Lib. 7.*

Idem Acad. Si habes, quod tibi liqueat, neq; respōdes, superbis. *Lib. 4.*

Hæc, vt apertum est, nominatiuus antecedit. Cic. pro Marcel. Multi dubitabant, quid optimum esset: multi, quid sibi expediret. Antecedit & Infinitum, siue orationis membrum, loco nominatiui. Cic. 5. Tusc. Peccare nemini licet. Idem, de Senec. Non libet mihi deplorare vitam. Generis eiusdem sunt, Conducit, Competit, Constat, Dolet, Suppetit, Superat pro suppetit, Suppeditat pro suppetit, Præstat, Placet, Restat, Stat, Sedet pro placet. Cic. ad Rufum lib. 13. Conducit hoc tuę laudi. Plin. Competit ferme & hoc omnibus: Cic. 5. Ver. Nympho, antequam planè consistit, condemnatur. Teren. Adel.

Sed hoc mihi dolet, nos penè sero scisse.

Cicero. Parad. Vter igitur est ditior, cui deest, an cui superat? Idem de Claris Orat. Cui si vita suppeditasset, Consul factus esset. Idem Tironi libr. 16. Mi-

hi placebat, si firmior esses, vt te Leucadem deportares. Idem pro Sest. Multò mihi, multò, inquam, Iudices, præstat, in eandem illam recidere fortunam, quàm tantam importare meis defensoribus, & conseruatoribus calamitatem. Idem. 3. Off. Qui è diuisione tripartita duas partes absoluerit, huic necesse est restare tertiam Virg. 5. Idq; pio sedet Aeneæ.
Cic. Varroni lib. 9. Modo nobis stet illud, vna viuere in studijs nostris. Adde su prædictis, Incessit, Accedit, Confert, Conuenit, Patet, Vacat. Liu. 1. belli Maced. Grauior cura Patribus incessit. Cic. pro Quint. Illud quoque nobis accedit incommodum. Quint. lib. 3. cap. 9. Interim confert admirationi multum etiam infirmitas: vt cum idem, Tydea paruum, sed bellatorem dicit fuisse. Cice. 3. de Fin. Posterius priori non conuenit. Idem Att. 4. Velim domum ad tuos scribas, vt mihi tui libri pateant, non secus ac si ipse adesses.
Ouid. 2. de Trist. Non vacat exiguis rebus adesse Ioui.

Multa denique ex verbis neutris, & præpositionibus Ad, Con, In, Inter, Ob, Præ, Sub dandi casum sibi assumunt, vt Assurgo, Consentio, Immineo, Illachrymo, Interuenio, Obuersor, Præluceo, Succumbo.

Cic. Pro Sest. Mihi ante oculos obuersatur reipub. dignitas.

Idem in Sall. Ego meis maioribus virtute præluxi.

Lib. 11. Cic. Bruto, Te obsecro vt in perpetuum Rempub. dominatu regio liberes: vt principijs consentiant exitus.

Multa sunt huius loci, quorum nonnulla testimonia afferam. Cicer. in Pison. Quis tibi paruit? quisnam in curiam venienti assurrexit? Idem pro Domo sua, Impendebat direptio, imminebat tuus furor omnium fortunis. Suet. in Vesp. ca. 15. Iustis supplicijs illachrymauit etiam, & ingemuit. Liu. 1. ab Vrb. Huic orationi Seruius cum interuenisset. Ibidem, Muro lapideo circundare vrbem parabat, cum Sabinum bellum cœptis interuenit. Cicer. pro Deiot. Deiotarus nunquam succumbat inimicis, ne fortunæ quidem. Huc spectant, Acclamo, Accubo, Accumbo, Accresco, Adiaceo, Adnascor, Assisto, Assideo, Assuesco, Consuesco, Insulto, Inhio, Incumbo, Indormio, Incubo, Illuceo, Impendeo, Ingemisco, Insuesco, Insideo, Interiaceo, Occurro, Occurso, Obrepo, Oborior, Obequito, Præsideo, Præeo, Præcurro, Subiaceo, Subrepo, Succresco, Suboleo, Succlamo, & alia, quæ ordine elementorum digesta paulo post videbis. Sunt præter ea, quæ hactenus numerauimus, alia, quæ locis communibus comprehendi minime possunt, vt Confido, Nubo, Proficio, Sufficio, Hæreo, itemq; cætera. Neque ij loci, quibus vsi sumus, placent: nam verba quàm plurima necessario sunt excipienda, si rem diligentius inspicias. Quid? Iuuo, Adiuuo, Lego, Subleuo, Erigo, Confirmo, Corroboro, Alo, Nutrio, Sustento, Hortor, Moneo,

& alia penè infinita,non'ne ad auxilium,commodum,fauorem pertinent? Perdo,Vexo,Infesto,Crucio,Occido,& alia innumera quis non videt incommodum significare? Quæ cum ita sint, visum est non inutile,neutra, quæ datiuum admitterent, literarum ordine recensere, non vt memoriæ à pueris mandentur, sed vt crebrius legantur.

Neutra, quæ datiuum petunt ordine literarum.

Absum,Acclamo,Accumbo,Accubo, Accresco, Accedo tibi,& tuę sententiæ,idest, assentior, accedit hoc meis malis, pro additur, Acquiesco, Accidit, Adsum,Adulor,Adhęreo,Adhęresco,Allaboro,Adequito,Adnascor,Adno, Adnato,Aduoluor,Affulgeo,Antecedo,Antecello,Anteeo, Antesto, Ancillor,Appareo,Applaudo,Appropinquo,Arrideo,Assisto,Assideo,Assuesco,Assurgo,Asseruio, Assentor, Assentior, Adstipulor, Ausculto, pro obedio, Auxilior. Benecupio, Benedico,Benefacio,Benignefacio, Beneuolo, Bene sit tibi, Beneuertat, Blandior. Caueo,Consulo,pro prospicio,Confido, Consentio, Consuesco, Commodo, pro prosum, Cedo, pro locum do, Conducit, Confert, Cedit, Cadit,Contingit,Competit,Constat, Collibet. Detraho,Despero,Deseruio,Desum,Desino, Displiceo,Dissentio, Diffido,Dolet. Euenit, Expedit, Excello. Fido, Famulor, Faueo. Gratulor, Gratificor. Hæreo. Illudo, Illabor, Incessit,Indulgeo,Insum,Insulto,Inhio, Incumbo,pro innitor, Inseruio, Insusurro, Insisto, Ignosco, Illachrymor, Illachrymo, Incommodo, Indormio, incubo, Illuceo,Impono, pro decipio,Impendeo, Immineo, Immoror, Inhæreo, Ingemisco, Inuideo,Irascor,Inno,as,Innitor, Insto,Insuesco, Insideo,Interuenio,Interiaceo,Intersum,Intercedo,id est, oppono me,et impedio Interdico,pro repugno. Libet, Licet, Lenocinor, Liquet. Malecupio, Maledico, Maleuolo, Malefacio, Malefit, Maleuertat, Medicor, Medeor, Metuo amicè, Morigeror, Moderor, id est, modum adhibeo. Nubo, Noceo. Obedio, Obsecundo, Obtempero,Obsequor, Obluctor, Obsto,Obsisto,Obtrecto,Oborior, Obnitor, Obrepo, Obsum,Obloquor,Obequito, Obirascor, Obuersor, Obuenit,Obtingit, Occurro, Occurso, Officio, Opitulor. Palpor,Patet,Patrocinor, Placeo,Parco,Pareo, Pręsto,Pręsum,Præcurro,Pręeo, Præcello, Præluceo, Præsideo, Prouideo, Prospicio tibi,idest,consulo tibi,Prestolor,Pręstat,Proficio,Prosum,Proximo. Recipio tibi,id est, promitto, Renuntio, id est abstineo,& alieno me,Refragor, Reclamo, Reluctor,Repugno,Resisto, Respondeo, pro satisfacio. Subiaceo, Succurro,Succedo,Succresco,Succlamo,Suboleo,Subrepo,Succumbo, Subsum, Subseruio,Subscribo, id est,assentior, Sufficio,id est, parsum,Suffragor, Seruio, Supersum, Suppetit, Suppeditat, & Superat, pro suppetit, Satisfacio, Stat, Studeo,Supplico. Timeo amicè,Tempero, pro, abstineo Vaco, id est, Operam do, Vacat, Vsu uenit, Venit mihi in mentem.

A B C D E F, G, H, I L, M N, O P R S V

Datiuus vel Accusatiuus post verbum.

Antecedo, Anteeo, Antesto, Anteuerto, Attendo, Præsto, Præcurro, Præeo, Præstolor, Incessit, Illudo dandi, uel accusandi casum admittunt.

Lib.4. Cic.de Fin. Virtus tantū præstat cæteris rebus, ut dici uix possit.

Bel.Ma.7 Liu. Robore nauiū, & uirtute militū Romani Rhodios pstabant.

Verba, quæ varios casus postulant.

Sunt quędam verba, quæ varios casus, pro varia significatione admittunt, cuiusmodi sunt, Ausculto, Caueo, Consulo, Cedo, Commodo, Detraho, Formido, Incumbo, Impono Insideo, Interdico, Moderor, Metuo, Prouideo, Prospicio, Recipio, Respondeo, Subeo, Succedo, Superat, Suppeditat, Sufficio, Timeo, hęc ambigua appellantur. Alia, eâdem manente significatione, varios nihilominus casus habent: huius generis sunt Antecedo, anteeo, &c. Cicer. 2. Off. Natura hominis pecudibus, cęterisq; bestijs antecedit. Cæsar 3. belli Gall. Scientia atq; vsu nauticarum rerum cęteros antecedunt. Cic. 9. Philip. Cum Seruius Sulpitius ætate illis anteiret, sapientia omnibus, subito ereptus, totam legationem orbam, & debilitatam reliquit. Idem 2. Off. Admiratione quadam afficiuntur ij, qui anteire cæteros virtute putantur. Idem 2. de Inuen. Crotoniatæ omnibus corporum viribus anteslleterunt. Pom. Mel. libro 3. cap. 6. Ex ijs Codanonia, quam adhuc Theutori tenent, vt magnitudine alias, sic fœcunditate antestat. Terent. Eun. Miror vbi ego huic anteuerterim. Tacit. Damnationem veneno anteuertit. Cic. pro Archia, Quoniam me in hoc genere dicendi tam diligenter attenditis. Idem 3. de Fin. Quare attendo te studiose. Idem pro Cluen. Attendite exitum. Proximum seculum datiuum dedit huic uerbo. Plin. lib. 1. Epist. Nunc rogo, vt non tantum vniuersitati eius attendas, verum etiam, &c. Idem lib. 7. Neminem despicit, ac ne sermonibus quidem malignis attendit. Idem in Panegy. Iurat in legem attendentibus Dijs; nam cui magis, quam Cęsari attendant? Sueton. in Galba, pro operam dare, videtur posuisse: Inter liberales, inquit, disciplinas attendit & iuri. Cicer. 4. in Catil. Hæc, non vt vos, qui mihi penè studio pręcurritis, excitarem, locutus sum. Idem in Orat. Horum vterque Isocratem ętate pręcurrit. Idem pro Mil. Hesterna etiam concione incitati sunt, vt vobis voce pręirent, quid iudicaretis. Plin. lib. 28. cap. 2. De scripto præire aliquem. Liu. 8. ab Vrb. Agedum pontifex publicus populi Romani, præi verba, quibus me pro legionibus deuoueam. Terent. Eun.

Quem pręstolare Parmeno hic ante ostium?

Cic. Att. 2. Ita tamen. vt quoniam tu nihil certi scribis, in Formiano tibi præstolor,

stolor vsq; ad tertium nonas Maij. Idem ad eundem 3. Ego huic spei, & expectationi, quæ nobis proponitur, maxime tamen volui præstolari apud te. Idem 1. in Catil. Quanquam quid ego te inuitem, à quo iam sciam esse præmissos, qui tibi ad Forum Aurelium præstolarentur armati? Val. Max. in prol. Nec mihi cuncta complectendi cupido incessit. Liuius. 1. ab vrbe; Grauior cura Patribus incessit. Colum. lib. 22. cap. 10. Incessit hominibus sterilitas annonæ. Incessit, multo frequentius cum accusatiuo legitur. Liu. 1. ab Vrb. Timor deinde Patres incessit. Idem 4. belli Pun. Ipsum ingens cupido incesserat, Tarenti potiundi. Lib. 7. deca 4. Timor incessit Liuium. Tacit. lib. 1. Cum Pannonicas legiones timor incessit. Terent. And.

Noua nunc religio vnde te isthæc incessit?

Cic. pro dom. sua, Hic non illudit autoritati horum omnium, qui adsunt, summorum virorum? Idem 1. de Orat. Ipsa vero præcepta sic illudere solebat, &c. Adulor, etiam cum accusatiuo iungitur. Cic. in Pis. Sine vlla specie consulari horrentem, trementem, adulantem omnes, videre te volui; vidi. Colum. libr. 7. cap. 12. de canibus, illi quoque furem adulantur. Despero, cum accusatiuo: Cæs. 5. belli Gal. Desperare fugam: Cic. 2. in Cat. Honores, quos quieta repub. desperant, perturbata cōsequi posse arbitrantur. Cum datiuo, Idem in Pis. Quid? quod tu toties diffidens, ac desperans rebus tuis, in sordibus, lamentis, luctuq; iacuisti? Cæs. 3. belli Gal. Suis fortunis desperare cœperant. Allatro, Præcedo, Anteuenio, Deficio, frequentissimè cum accusatiuo iunguntur, rarò cum datiuo. Plin. de Viris illust. In Capitolium intempesta nocte eunti numquam canes allatrauerunt. Plau. Asin.

Vt vestræ fortunę meis præcedunt Litanc longè.

Anteuenio, apud eundem leges, cum eodem casu. Cęs. 3. belli Gall. Cum iam amplius horis sex continenter pugnaretur, ac non solum vires, sed etiam tela nostris deficerent. Cic. accusatiuo vtitur 4. In Ver. Me dies, vox, latera deficerēt, si hoc nunc vociferari vellem. Idem pro S. Rosc. Tempus hercle te citius, quam oratio deficeret. Insulto, Medicor, interdum accusatiuum habent, vt, Decet, datiuum. Indignor, cum accusatiuo rei iungitur, Quint. lib. 6. Quidam indignantur imperia, quosdam continet metus. Cic. 2. de Inuen. Et dicere ea, quæ indignantur aduersarij, tibi quoque indigna videri. Insulto frequenter datiuo iungitur Liu. 1. ab Vrb. Satis illum diu per licentiam eludentem insultasse bonis. Rarius accusatiuo, Terent. Eun. Insultare fores calcibus. Tacit. lib. 4. Qui nunc patientiam senis, & segnitiam iuuenes iuxta insultet. Medicor, Terent. Andr.

—quum ego possim in hac re medicari mihi?

Ibid. — gnato vt medicarer tuo. Plin. lib. 25. cap. 2. Vt omnibus malis humanis illius potissimum principis semper medicetur maiestas. Petit & acusatiuū, Plaut. Mostel. Habe bonum animum, ego istum lepidè medicabor metum. Omitto, Palpo, voce actiua quod Iuuenalis saty. 1. cum accusatiuo iunxit.

xit. Nubo non solum datiuum, sed etiam ablatiuum cum præpositione, Cum, postulat. Cic. Catoni lib. 15. Iiq; mihi nunciassent regis Parthorum filium, quo cum esset nupta regis Armeniorum soror, &c. Plaut. Asin. — ego istbuc scio

Ita fore illi, dum cum illo nupta eris.

Excello sine controuersia datiuo gaudet: aiunt apud Lactantium cum accusatiuo etiam reperiri, quem locum nondum potui inuenire. Antecello docent multi iunxisse Ciceronem cum accusatiuo pro Cornel. Qui eloquentia cæteros antecellit: qui locus in ea oratione quæ extat nusquam est. Priscianus lib. 10. citat Ciceronem in 1. pro Cornel. hoc modo, Qui eloquentia cęteris antecellit: non cæteros. Habuit itaque Cicero plures orationes pro Cornelio: nam idē Priscianus eodem libro eundem citat lib. 2. pro Cornel. Idemq; Cicero in Orat. secundę Cornelianæ meminit. Credo tamen habuisse accusatiuum, nam Autor ad Heren. lib. 2. passiuè eo vsus est: An ad inferiores, qui omnibus his rebus antecelluntur. Noceo non solum apud Plautum, sed etiam apud Senecam accusatiuum nonnunquam habet, lib. 5. Controuer. vltima Controuersia, Dum filium vindico, vbi me grauissime nocere possit, ostendit. Et epistola 104. alias 103. Non, ne te noceant, sed ne fallant. Libri tamen castigatiores sic habent, Sic viuendo quid consequeris? Non, ne noceant, sed ne fallant. Quidam etiam Liuium 3. ab Vrb. huius constructionis laudat autorem, Qui deorum quemquam nocuerit: sed corruptè, vt alios non paucos. sic enim est apud Liuium, Sanciendo, vt qui Tribunis plebis, Aedilibus, Iudicibus, Decemuiris nocuisset, eius caput Ioui sacrum esset, &c. Hac lege iuris interpretes negant quenquam sacrosanctum esse, sed eum qui eorum cuiquam nocuerit sacrum sanciri. Idem ait Facio pro Proficio dandi casum exigere, citans Plinium lib. 23. Mustum capitis doloribus facit: quæ constructio non solum contra grammaticæ præcepta facit, sed etiam medicinę leges funditus euertit. Longe aliter locutus est Plin. c. 1. Mustum, inquit, omne stomacho inutile, venis iucundum. & paulo post, Capitis dolores facit, & gutturi inutile. Idem verbum adiunctis aduerbijs Bene, Benigne, Male, Præclare, datiuum petit. Idem lib. 22. c 19. Radix Cœliacis præclare facit in cinere tosta. Idem Plautum deprauatè citat in Captiuis, Dicto haud audiebat, cum vera lectio sit,

Memini cum dicto haud audebat, facto nunc lædat licet.

Quædam datiuum simul, & accusatiuum admittunt, vt metuo, timeo tibi calamitatem, inuideo tibi laudem, assentior tibi cætera, gratulor tibi victoriam, cur tibi hoc non gratificer nescio. Alia etiam casum præpositionis petunt repetita prępositione, cuiusmodi sunt absum, adhæreo, adhæresco, detraho, despero, insum, insideo, inhæreo, appropinquo, illudo, insulto. Cicero Att. 11. Non cessat de nobis detrahere. Idem de Orat. 3. Quę cum dixisset in Albutium illudens, ne a me quidem abstinuit. Idem pro Mil. Quæ tot annos illum in hanc Rempublicam insultare videret, & pateretur. Sunt pręter ea, quę supra elemento-

rum

rum ordine enumerauimus, & alia ferè poëtica. Aduigilo, adfremo, allabor, bello, certo, contendo, concurro, colludo, constrepo, diffido, grator, insurgo, inuigilo, insileo, lateo, indoleo, immorior, immurmuro, inserpo, intercurro, occumbo neci, morti: obambulo, obmurmuro, præsilio, pugno, remurmuro. Plin. ad Romanum lib. 8. Certo, more poëtarum, cum datiuo iunxit, in descriptione cuiusdam fontis: Rigor, inquit, aquæ certauerit niuibus, nec color cedit. Quædam alia, quæ à nonnullis adduntur consultò prætermisi, quod apud veteres, aut nulla testimonia repererim, aut non satis aperta: verbi causa, Verbo dominandi dandi casum tribuunt, citantq; Ciceronem pro Caio Rabirio Posth. Dominatus est enim, inquit, Alexandriæ. Item Virg. 1. Aenei. victis dominabitur Argis: cum vterq; casus non proprius, sed communis videatur. Eodem enim modo, dicimus Mortuus est Alexandriæ, & Morietur Athenis, Argis. Itaque malim vti ablatiuo cum præpositione, In, quod frequentissimum est apud bonos autores Cic. Tusc. 1. Vetat. n. dominans ille in nobis Deus iniussu hinc nos suo demigrare. Idem pro Cæc. Denique nimia ista, quæ dominatur in ciuitate potentia, in hoc solo genere quiescit. Aut accusatiuo cum eadem præpositione. Idem de Senect. Ita enim senectus honesta est, &c. si vsque ad extremum spiritum dominatur in suos. Diomedes lib. 1. numerat hoc verbum inter ea quæ ablatiuum habent, Dominor Græcis, inquit ille, & dominatus sum, magis tamen incliuat animus, vt eos sequar, quid dandi casum tribuunt.

Verg. 3. Aen. Hic domus Aeneæ cunctis dominabitur oris.

Interdico.

Iterdico singulare est, nam præter datiuum, ablatiuum habet.

Cæsar, Posteaquam in vulgus militum relatum est, qua arrogantia in colloquio Ariouistus usus, omni Gallia Romanis interdixisset, multo maior alacritas studiumq; pugnandi maius exercitui iniectum est. *Bel. Gal.* 1

Item accusatiuum. Liui. Fœmineis duntaxat usum purpuræ interdicemus. *Bel. Ma.* 4

Interdico frequenter præter datiuum, accusatiuum habet. Valer. Max. libr. 2. cap. 2. Interdixit etiam ei conuictum hominum, vsumq; balnearum. Seneca lib. 3. de Ira. Si iubes Cæsar, statim illi domum meam interdicam. Sic Iustinus libr. 5. Sueton. in Nerone. Cum ablatiuo frequentissime reperitur. Cicer. 6. Philip. Sic contemnit tanquam si illi aqua, & igni interdictum sit. Videntur dixisse etiam veteres interdico tibi aquam, & ignem, vnde a Cicerone dicitur pro domo sua, Vbi enim tuleras, vt aqua & ignis mihi interdiceretur? Ibidem, Velitis, iubeatis'ne, vt M. Tullio aqua, & ignis interdicatur?

Verba sunt Clodij. Verbum hoc præter accusatiuum, non videtur habere ablatiuum, vt interdico te aqua, & igni. Nam illud Cæsaris ita scriptum est in libris quos quidem vide cum quemadmodum citauimus prope finem. 1. Bel. Gall. neq; arb. tror, Romanos, vt quidam citant, vsquam esse.

Ablatiuus post Verbum.

Sum ablatium petit significantem laudem, vel vituperationem,
Lib. 1. Cic. Lentulo, Tu fac animo forti, magnoq; sis.

Idem post reditũ ad Quirites, Bona valetudo iucundior est eis, qui è graui morbo recreati sunt, quàm qui nunquam ægro corpore fuerunt.

Idem contra Rullũ, Quem vestrũ tã tardo ingenio fore putauit.

Idem in Bruto, Summo iste quidem ingenio dicitur fuisse.

APPENDIX.

Sum, interdum genitiuum habet etiam cum laus, uel uituperatio significatur.

Cic. pro Sestio, Nimium me timidum, nullius animi, nullius cõsilij fuisse confiteor.

Idem ad Octau. Antonius uir maximi animi, utinam etiam sapientis consilij fuisset.

Lib. 4. Plinius ad Clementem, Erat puer acris ingenij, sed ambigui.

Non semper quæ ablatiuo efferuntur, genitiuo efferri possunt, cuiusmodi sunt hæc. Terent. Eunuch. Bono animo es: Idem Adelph. Bono animo fac sis. Idem Phorm. Animo virili, præsentiq; sis. Cicero in Bru. Nunc si es animo vacuo, expone nobis, quod quærimus. Idem ad Canin. 2. Hoc animo qui sunt, deterio. es fiunt. Idem Att. 6. Equidem sum magna animi perturbatione. Item illa apud eundem: Hic capite, & supercilijs semper est rasus. Mira sum alacritate ad litigandum. Incredibili sum solicitudine. Sum magno dolore, & multa id genus alia. Itaque delectu opus est. Alia contrà genitiuo potius, quam ablatiuo efferuntur. Terent. Andr. Nullius consilij sum. Suet. in August. Cibi minimi erat, ac fere vulgaris.

Ablatiuus.

His Egeo, Indigeo, Careo, Vaco, Victito, Vescor,
Viuo, Supersedeo, Potior, Delector, Abundo.

Ma-

Mano, Redundo, Fluo, Scateo, Fruor, atq; Laboro.
Glorior, Oblector, Lætor, quibus addito Nitor,
Consto, Pluit, Valeo, Possum, Sto, Fungor, & Vtor;
Quem Graij ignorant casum, tribuere Latini.

Cic. Q. Fr. Incredibile est mi frater, quam egeam tempore. *Lib. 3.*

Idem offi. 1. Nihil honestum esse potest, quod iustitia uacat.

Plin. lib. 6. ca. 30 Pars quædam Aethiopum locustis tantum uiuit, fumo, & sale duratis.

Cic. pro Sex. Rosc. Commoda, quibus utimur, lucemq;, qua fruimur, spiritumq;, quem ducimus à Deo nobis dari, atque impertiri uidemus.

Liu. 1. ab Vrbe, Nunciatum est Regi, patribusq; in monte Albano lapidibus pluisse.

Quibus adde, Periclitor, Quintilia. Si aut statu periclitari, aut opinione litigator uidetur. *Lib. 6. c. 1*

Careo, abundo, scateo apud veteres etiam cum genitiuo iungebantur. Vnde Terent. Heaut. dixit, Tui carendum. Lucilius, Quarum abundamus rerum. Gell. lib. 1. cap. 1. Irarumq; scatebat. Vaco pro careo huius est loci: Nam cum operam dare significat datiuum amat. Exempla facilè inuenies apud idoneos autores. Plaut. Mostel. Victitabam volupe parsimonia, & duritia. Solinus, si modo tibi satis idoneus videtur, de Essænis loquens, cap. 47. Palmis, inquit, victitant. Viuo pro victito, alor. Cic. 7. Verr. Ego naues inanes fuisse dico, remiges, nautasq; dimissos, reliquos stirpibus vixisse palmarum. Supersedeo, idest, abstineo. Idem de Inuent. 1. Omnino narratione supersedendum est. Idē de Diu. 1. Herculis simulacrum sudore manauit. Idem ibidem. Quid? quòd fluuius attratus sanguine fluxit? Sic affluo, diffluo, circunfluo. Laboro, idest, premor, male habeo: Cæsar lib. 3. Belli Ciuil. Maxime re frumentaria laborant. Sic laborare fame, frigore, morbo. Quin. lib. 2. c. 17. Constat experimentis medicina. Cic. in Orat. Quidam nominibus veterum gloriantur.

Idem 1. Tusc. Fiducia virtutis nobis nitendum est ad spem beatè viuendi. Cic. Offi 1. Alios videmus velocitate ad cursum, alios viribus ad luctandum valere. Idem pro Quint. Verum ita se res habet, vt ego, qui neque vsu satis, & ingenio parum possum, cum patrono disertissimo comparer. Sto pro obtemperare, assentiri, fidem habere, hærere, persistere, eleganter iungitur cum ablatiuo. Cic. pro Flac. Marcus Gratidius legatus, ad quem est aditum, actionem se daturum negauit, re iudicata stari ostendit placere. Idem pro Cluen. Et si vterque Censor Censoris opinione standum putauit, quid est, quam ob rem, & cæt. Hinc sunt illæ locutiones, stare decreto, pacto, iureiurando, promissis. Huc accedunt & illa, Abire magistratu, consulatu: cedo patria, vrbe, domo. Exundo exubero

bero addi possunt, quamuis rara sint. Ex his, quæ suprà posuimus, Consto, laboro, frequentissimè præpositionem, ex, admittunt. Ci. Tusc. 3. Cum cõstemus ex animo, & corpore. Idem in Orat. Actio constat è voce, atque motu. Quo modo ferè loquitur Cicero. Laborare ex desiderio, ex renibus, ex intestinis, ex pedibus, ex inuidia, Tulliana sunt. Nitor, glorior præpositionem, In, interdum admittunt. Idem pro Mil. in huius vita nititur salus ciuitatis. Idẽ de Nat. 2. Propter virtutem iure laudamur, & in virtute rectè gloriamur. Idem in Vat. De tuis ditiis intolerãtissimè gloriaris. Ablatiuum verborum Lætor, Tristor, Oblector, Delector, si quis dixerit communem esse, atq; spectare potius ad causam, minimè ei repugnauerim: hęc ad alia nonnulla quę versiculis continentur, non putauimus exemplis confirmanda, ne in re trita & quotidiana tempus frustra consumeremus. Periclitor cum ad periculum discrimenq; refertur ablatiuũ etiam postulat. Martial. lib. 6. Periclitatur capite Sotades noster. Capitis siue de capite periclitari, nondum apud idoneos scriptores, quod meminerim, legi. Cum experiri significat accusatiuum petit. Cic. pro Quint. Omnia circumspexit Quintius, omnia periclitatus est.

APPENDIX I.

Egeo, Indigeo, Potior, etiam casum interrogandi admittunt.
Lib. 7. Cic. Att. Egeo consilij, quod optimum factu videbitur, facies.
Phil. 6. Idem in Anton. Hoc bellum indiget celeritatis.
Lib. 1. Idem Lent. Otium nobis exoptandum est, quod ij, qui potiuntur rerum, præstaturi videntur.

Potior frequentissimè cum genitiuo iungitur etiam pro, Frui, Tenere, & interdum Vincere. Cic. ad Lent. 1. Si exploratum tibi sit posse illius regni potiri. Idem de Fin. 1. Nullas etiam consequuntur voluptates, quarum potiundi spe inflammati multos labores, magnosq; susceperunt Salust. Romani signorum, & armorum potiti sunt. Idem Catil. Cui fatum foret vrbis potiri. Autor ad Her. 4. Atheniensium potiti sunt Spartiatę. Crebra occurũt exempla maxime apud historicos. Cum genitiuo, Rerum, elegantissimè copulatur, significatq; summam imperij administrare.

APPENDIX II.

Potior, Vescor, Fungor, Pluit non recusant accusandi casum.
Cic. Tusc. 1. Ego doleam, si ad decem millia annorum gẽtem aliquam vrbem nostram potituram putem?
Li. 10. c. 3 Plin. Aues nonnullæ vescuntur ea, quæ rapuere pedibus.

Te-

Terent. Adelph. — neque boni,
Neque liberalis fructus officium est viri.
Liu. In area Vulcani & Concordiæ sanguinem pluit. *Li. 2. dec. 5.*

Hæc quatuor verba non rarò accusatiuo adhærent. Terent. Adelph.
Ille alter sine labore patria potitur commoda.
Ibidem, Miseriam omnem capio, hic potitur gaudia. Plaut. Asinar.
Fortiter malum qui patitur, idem post potitur bonum.
Cic. Philip. 13. Vincamus odium, pacemq́; potiamur. Legitur & pace. Plin. lib. 8. cap. 50. Si caprinum iecur vescantur. & lib. 9 cap. 50. Oua vescentes. Et lib. 11. cap. 37. Qui absinthium vescuntur. Tacitus in vita Agricolę. Eò ad extremum inopiæ venere, vt infirmissimos suorum mox sorte ductos vescerentur. Terent. Heaut. — attentè tutè illorum officia fungere.
Ibidem, — hęc ego pręcipio tibi, Hominis frugi, & temperantis functus officium. Taci. lib. 3. Suprema erga memoriam filij sui munera fungeretur. Ibidem lib. 4. Egó me Patres conscripti mortalem esse, & omnium officiā fungi, & cætera meminisse posteros volo. Liu. lib. 10. bel. Pun. Sanguinem pluisse per biduū in area Concordiæ satis credebant. Valer. Max. libr. 1. cap. 6. Eiusdem generis monstra alio tumultu credita sunt, puerum infantem semestrem in foro Boario triumphum proclamasse: in Piceno lapides pluisse. Iulius Obsequēs de prodigijs, In area Vulcani per biduum, in area Concordię totidem diebus sanguinem pluit. Item Vtor apud priscos. Plaut. Casin.
Cætera, quę volumus vti, Gręca mercamur fide.
Neque illud Ciceronis 2. de Orat. quod quidam affert, Si ærarij corpus vtimur ad belli adiumenta: contra nos facit, cum vbiq; sic legatur, Si ærarij copijs, & ad belli adiumenta, & ad ornamenta pacis vtimur, vectigalibus seruiamus.
Abutor apud Comicos sæpe accusatiuum habet. Prologo Andrię,
Nam in prologis scribundis operam abutitur.

APPENDIX III.

Neutra sæpe ablatiuum admittunt significantem partem.

Cic. de Orat. Equidem & in vobis animaduertere soleo, & in me ipso sæpissime experior, vt exalbescam in principijs dicendi, & tota mente, atque omnibus artubus contremiscam. *Lib. 1.*

Idem ad Quint. Frat. Si tibi bellum aliquod magnum, & periculosum administranti prorogatum imperium viderem, tremerem animo. *Lib. 1.*

Hoc genere loquēdi frequentius vtuntur poëtæ, qui ablatiuum etiam in accusatiuum mutare consueuerunt.

Horat

Epist. 1. Horat — animoq;,& corpore torpet.
Se.2.sa.7 Idem — tremis ossa pauore.
Geor.3. Virg. Stare loco nescit, micat auribus, & tremit artus.

Plura exempla non solum apud Ciceronem, verum etiam apud alios scriptores inuenies. Idem Att. 5. Stamus animis, & quia consiliis, vt videmur, bonis vtimur speramus etiam manu. Idem Tusc. 4. Dicit Hectorem toto pectore trementem. Cæc. ad Cic. 6. Cum vero ad ipsius Cæsaris nomen veni, toto corpore cõ tremisco. Huc accedunt illa: Cadere concidere animo. Item Pendere animis. Cic. Tusc. 1. Quod si expectando, & desiderando pendemus animis, cruciamur, angimur. Cum vero singulari numero vtimur, genitiuo locus est. Idem 1. de Leg. Ego animi pendere soleo, cum semel quid orsus, si traducor aliò. Cælius ad Ciceronem lib. 8. Ego quidem vehementer animi pendeo. Sic Cic. Att. 8. 11. 12.

DE CONSTRVCTIONE VEBBI ACTIVI.

VErbum Actiuum, uel potius Accusatiuum uerbum cuiuscunque id demũ positionis sit, post se accusandi casum postulat. Vt Deum cole. imitare diuos.
Amplectere uirtutem. Noui animi tui moderationem.
Non decet ingenuum puerum scurrilis iocus.
Heu quam miseram uitam uiuunt auari.
Lib. 9. Cic. ad Att. Ingrati animi crimen horreo.
Lib. 14. Idem ad eundẽ, Amariorẽ me senectus fecit, stomachor omnia.

APPENDIX.

Hæc tria postrema, & similia tantisper actiua censentur, dum accusandi casum sibi uendicant.

Nihil ferè in tota constructionis ratione difficilius est, quam verbi actiui naturam cognoscere. Ego, vt verum apertè, & ingenuè confitear, nondum rationem inire potui, qua hanc præceptionem ita tyronibus proponerem, facile vt intelligi posset. Nam illud tritum, & peruulgatum præceptum. Omne verbum significans actionem post se accusatiuum postulat, ne ij quidem, qui philosophiæ præceptis sunt imbuti, facilè intelligent, neq; mirum. Cur enim pugno, dimico, seruio, noceo, malefacio, insidior, aduersor, & sexcenta alia, non habeãt accusandi casum, cum actionem significent? Nisi vero quis existimat minorem ibi esse actionem vbi res ferro, & flammis agitur, quam vbi lingua, & calamo.

Quid

Quid enim causa est, quamobrem Lego, & Scribo actionem significent, Pugno, Dimico actionis sint expertia? Quid? Seruio, noceo, insidior otiosa erunt: canto, rideo actuosa? Verùm quoniam suprà ex veterum grammaticorum sententia confirmauimus, hæc etiam actionem significare, neque idem valere actionem significare, & actiuum esse verbum, nihil est cur his diutius immoremur. Nobis, quod ad constructionem attinet, illud erit verbum actiuum, vel potius accusatiuum (sic enim velim appellare omne id quod in accusatiuum transit) quod post se accusatiuum postulat, cuiuscunque positionis. Porrò verborum omnium positiones, siue terminationes quinque sunt, cum quinque non amplius literis indicatiuo modo, vt placet Diomedi, finiantur: O, R, T, M, I: vt amo, amor, pudet, possum, noui. Diomedes, Phocas, Donatus, Priscianus, ea demũ appellant actiua, quæ O, litera finita, passiua fieri possunt, R, litera apposita: quibus facio, calefacio, volo, noui, odi, & reliqua omnia quantumuis, accusandi casu gaudeant, neutra sunt, si R, literam assumendi negetur facultas. Nobis tamen, ut puerorum imbecillitati consulamus, dabunt ueniam ueteres illi huius artis proceres, si omnia, quæ accusatiuum admittunt, cuiuscunque illa sint terminationis, actiua appellauerimus. Horum quinque sunt genera, siue ordines. Primum genus transit in accusatiuum primæ, secundę, & tertię personæ, vt amo me, te, illum. Secundum in accusatiuum tertię personæ rei mutæ fertur, vt aro campum: colo agros. Tertium in accusatiuum significantem rem verbi, vt viuo vitam, curro cursum, aut in accusatiuum mensuræ, qua rem ipsam metimur, vt vixi duas ætates, curro stadium. Res verbi interim ablatiuo effertur. Cælius ad Cic. lib. 8. Si Parthi nihil vos calefaciunt, nos hic frigore frigescimus. Cic. ad Q. Fr. 3. Patiamur illum ire nostris itineribus. Quartum genus multa deponentia amplectitur, & communia omnia cum actionem significant, vt sequor bonos, amplector hospitem. Postremum genus amplectitur nonnulla verba mutila, siue defectiua, cuiusmodi sut Noui, memini, pudet, & cætera eiusmodi. Item quæ Neutroactiua licet appellare, cuius generis sunt, anhelo, erubesco, crepo, calleo, doleo, horreo, indignor, ingemo, inclamo, lætor, maneo, mæreo, obstupesco, roro, sono, sudo, stupeo, stomachor. Cic. Philip. 2. Edormi crapulam istam, & exhala. Terent. Adelph. Ego illius sensum pulchrè calleo. Senec. ep. 66. Non contremiscamus iniurias, non vulnera, non egestatem. Plin. lib. 17. cap. 10. Periculum tantum eo die est, si rorauerit quantulumcunque imbrem. Idem Pręfat. Quanto tu ore patris laudes tonas.

Conferamus, quę diximus, in pauca. Verba, O, finita, quę addita R, litera fiunt passiua, vt laudo, vitupero: item quę ad res mutas pertinent ut sero, colo, planto, rigo, pastino, occo, puto, ablaqueo, vindemio, meto: pręterea quibus res verbi, seu mensura rei additur, vt viuo viuam, ętatem, curro cursum, stadiũ. Postremò communia omnia cum actionem significant, accusatiuum exigunt. Deponentia cum latissime pateant, nam quędam interrogandi, alia dandi, alia

accusandi, alia denique sexto casu gaudent, hac ratione, quæ accusatiuum petunt, deprehendes. Verbum deponens, aut transitiuum, aut intransitiuum est. De intransitiuis satis dictum est. Transitiua, quæ genitiuum, datiuum, ablatiuum petunt, paulo ante commemorata sunt. Superest igitur, vt cætera accusandi casum poscant. Quod idem de ijs, quę O, litera finiuntur, dictum sit: nam si transitiua sunt, neque aut interrogandi, aut dandi, aut sextum casum exigunt, actiua sunt. Quæ causa me impulit, vt prius de verbis neutris, quàm actiuis agerem. Mutila, quæ accusatiuo gaudent, pauca sunt, Memini, odi, noui, cedo pro da, Esse pro edere, pœnitet, piget, pudet, miseret, miserescit, tædet. Neutroactiua legendis probatis scriptoribus obseruabis. Deponentia literarum ordine colliget, cui otioso esse licebit.

A *Abominor, Adipiscor, Adorior, Admiror, Admetior, Aemulor, Aggredior, Alloquor, Architector, Assequor, Aspernor, Auguror, Auspicor, Aucupor, Auersor.* C *Calumnior, Comitor, Commentor, Commereor, Comminiscor, Consolor, Consequor, Contemplor, Cohortor, Confiteor, Conspicor, Conqueror, Consector, Contestor, Contueor, Conor.* D *Demereor, Demoror, Demolior, Demetior, Demiror, Deprecor, Depopulor, Depeculor, Detestor, Dignor, Diffiteor, Dilargior, Dispartior.* E *Emetior, Ementior, Effaris, vel effare, Eloquor, Execror, Exsequor, Exhortor, Exordior.* F *Fateor, Faris, vel fare, Fabulor, Fabricor, Fœneror, Frustror, Fruor.* H, I *Hortor, Helluor. Iaculor, Imitor, Imprecor, Impertior, Inficior, Insequor, Insector, Intueor.* L *Lamentor, Loquor, Lucror, Ludificor.* M *Machinor, Meditor, Mentior, pro imitor, Mercor, Mereor, Metior, Minor, Minitor, Miseror, Moderor, Molior, Moror, Muneror, Mutuor.* N, O *Nanciscor, Nundinor, Nutricor. Obliuiscor, Obtestor, Ominor, Opinor, Operior, Ordior.* P *Patior, Paciscor, Percontor, Periclitor, hoc est, experior, Persequor, Pigneror, Polliceor, Populor, Precor, Prædor, Præmeditor, Pręstolor, Profiteor, Prosequor.* Q, R *Queror. Rimor, Recordor, Reor, Remoror.* S *Scitor, Sciscitor, Scrutor, Sequor, Speculor, Solor, Suspicor.* T, V *Testor, Testificor, Tueor, Tutor. Veneror, Vereor, Vlciscor. Cic. Att. 9. Hic quidem mera scelera loquuntur. Cæs. 1. Bell. Gall. Non minorem laudem exercitus, quàm ipse Imperator meritus esse videbatur. Mereri bene, vel malè de aliquo, est ei commodare, vel incommodare. Cic. ad Lent. lib. 1. Erat infinitum bene de me meritos omnes nominare. Idem pro Mil. Non enim inimici mei te mihi eripient, sed amicissimi non malè aliquando de me meriti, sed optimè.*

Decet, dedecet, iuuat, delectat, modo nominatiuum habent apertè. Cicero in Brut. Decet hoc illum nescio quomodo. Senec. lib. 2. de Benef. Te omnia dedecent. Plin. lib. 9. Ad Sabinianum, Iuuabit hoc te. Plaut. Capt.

Neque vnquam quidquam me iuuat, quod edo domi.

Cic. 1. Fam. Me status hic Reipublicæ non delectat. Modo infinitum, aut verbum cum suo casu loco nominatiui habent. Idem Tusc. 4. Oratorem vero irasci minime decet, simulare non dedecet. Plinius Ep. 13. Iuuat me, quòd vigent studia.

studia. Cic. ad Quin Frat. 2. Teq; hilari esse animo valde me iuuat. Quint. lib. 5. cap. 2 Tum præcipuè in epistolis secretis, & familiaribus delectabit, ne hoc qui dem neglectum reliquisse. Decet etiam dandi casum habet.

Terent. Adelph. — imo hercle ita nobis decet.

Plaut. Amph. Istuc facinus, quod tu insimulas, nostro generi non decet.

Illud quod afferunt quidam Ciceronis de Ora. Quandoq; id deceat prudētiæ tuę, suspicor nusquam esse. Antiqui, inquit Donatus, si addebant statim verbum, Nos decet facere, Nos decet dicere: si non addebant, Nobis decet, dicebant. Verbum, Oportet, cum his, quæ modo commemorauimus quidam coniungunt, quasi vere accusatiuum post se postulet, cum verbum sit absolutum, atque intransitiuum; Quod modo nominatiuum apertè habet. Terent. Heaut. Hęc facta ab illo oportebant Syre. Cic. pro Cor. Est enim aliquid, quod non oporteat, etiam si liceat. Modo membrum orationis loco nominatiui. Idem. Irritari Antonium non oportuit. Plaut. Milit. datiuum dedit huic verbo

— nam homini seruos suos Domitos habere oportet oculos, & manus.

Aut ἀρχαϊσμός est, aut Hominem seruum scripsit Plautus.

Genitiuus præter Accusatiuum.

Verba Accusandi, Absoluendi, Damnandi, potissimùm Accuso, Accerso, vel Arcesso, Arguo, Alligo, Astringo, Coarguo, Defero, Incuso, Infamo, Insimulo, Postulo, Absoluo, Damno, Condemno, Conuinco, præter accusatiuum, genitiuum admittunt, qui pœnā, crimen'ue certum, aut incertum significet.

Cic. pro Caio Rab. An non intelligis primum quos homines, & quales viros mortuos summi sceleris arguas? *Lib. 2.*

Autor ad Herennium, Caius Cæcilius iudex absoluit iniuriarū eum, qui Lucium poëtam in scena nominatim læserat. *Lib. 4.*

Idem, Maiores nostri si quam vnius peccati mulierem damnabant, simplici iudicio multorum maleficiorū conuictam putabāt.

Cic. pro Caio Rab. Ciuem Romanū capitis condemnare cogit.

Teren. Eun. Hic furti se alligat. Plautus Pœnul. Homo furti se astringit.

Liu. 5. bel. Pun. aliquot matronas apud populum probri accusarunt. Sal. Iugurth. Quos pecunię captę accerserent. Pro Deiot. Non ficto crimine insectari, non expetere vitam, non capitis accersere. Idem pro Cæcin. Ne arguere rei capitalis videar. Plin ad Macrinum lib. 7. Libertos eius eosdemq; cohæredes suos falsi vt veneficij detulerat ad Principem. Tacit. lib. 5. Albacilla defertur impietatis in Principem.

Plaut. Trucul. — quia qui Alterum incusat probri, ipsum se intueri oportet. Quint. Declam. 2. Vt peius infamaretur parricidij. Cęcus Senec. epistola 22. Puto nunc & Stoicam sententiam quęris: non est, quòd quisquam illos apud te temeritatis infamet, cautiores quam fortiores sunt. Cicero 2. Philip. Probri insimulasti pudicissimam fœminam. Suetonius in Cæsare Dictat. cap. 3. Cornelium Dolobellam Consularem, & triumphalem virum repetundarum postulauit. Idem 3. in Catil. Sed iam me ipsum inertiæ, nequitięq; condemno. Idem 2. Philip. At ego non nego: teq; in isto ipso conuinco non inhumanitatis solum, sed etiam amentię. Genitiuus pœnę: Vlpianus lib. 47. Pandect.

Dupli nihilominus condemnatus est. Cicero 5. Verr. Cupio Octupli damnari Apronium.

Rogabis fortasse cur hęc potissimum verba subiecerim: ne si verborum turbam congessissem, ansam rudibus prœberem errandi, nec enim corripio, reprehendo, vitupero, culpo, castigo, punio, plecto, multo, excuso cum genitiuo iunguntur. Certè, Reprehendo te auaritię, culpo te pertinacię, multo te exilij, atque alia eodem modo non ausim sine alicuius probati autoris testimonio dicere, Ago te iniuriarum, furti, non puto apud idoneos autores inueniri: sed ago tecum iniuriarum, furti: est namque verbum neutrum cum ad crimen refertur. Cic pro Cluen. Deinde aliquando cum seruo Habiti, furti egit. Autor ad Heren. lib. 1. Cum eo Actius egit iniuriarum. Ibidem, Possit dicere secum furti agi non peculatus oportere. Sugillare aliquem parsimoniæ, taxare ambitionis, traducere luxuriæ, video quibusdam placere, nihil tamen simile apud veteres, quod meminerim, legi. Quare interim dum hæc inuestigantur dicam potius Culpare, reprehẽdere, sugillare, taxare alicuius parsimoniam, ambitionem, luxuriam, &c. Senec. lib. 10. Ep. epist. 8. Cum cœperat voluptates nostras traducere, laudare castum. Peccas parricidij, quod quidam afferunt nondum potui reperire apud Quint. Declam. 6. In 8. est, In vtroq; parricidium consumis, non verò, Parricidij, peccas: neq; Infamas parricidij apud eundem 8. Declam. Quanuis posterius bene Latinè dicatur, vt paulò ante ex Seneca docuimus. Purgo me apud aliquem, seu alicui de aliqua re, vsitatius est quam, alicuius rei. Cic. ad Att. lib. 10 De altero ei me purgaui.

Plaut. Amph. Et id huc reuorti, vt me de hoc purgarem tibi.

Liuius libr. 7. dec. 4. genitiuo vsus est. Quibus, inquit, purgantibus ciuitatem omnis facti dictiq; hostilis aduersus Romanos, & iuuisse eos commeatu classem hostium arguit, &c. Interrogare & Vrgere apud Tacitum huius ordinis sunt: lib. 13. Sanè pepigerat Pallas, ne cuius facti in posterum interrogaretur. Idem libr. 5. Quia male administratæ prouinciæ aliorumq; criminum vrgebatur. Malim cum Cicerone dicere, Arrogantiam alicuius increpare, improbitatem notare: quàm aliquem arrogantię increpare, notare improbitatis, quod loquẽdi genus durissimum rarissimumq; est. Suet. In Calig. cap. 39. Modo auaritiæ singulos

gulos increpans, quod non puderet eos locupletiores esse, quàm se. Gel. lib. 4. ca. 12. Si eques Romanus equum habere gracilentum, aut parum nitidum visus erat, impolitię notabatur. Libentius etiam cum Cicerone pro Mil dicam, Inuidio se potentiam alicuius criminaris quàm, aliquem potentiæ criminari Postremo illud, Teneo te mendacij, quod quidam Plauti testimonio confirmant, non facit ad rem: Plauti locus in Truc. ita habet, — manifestam mendacij mala Teteneo. Mendacij, à nomine manifestam regitur. Sic. Salust. in Iugurth. Iugurtha manifestus tanti sceleris. Teneri voce passiua furti, damni, commodati, depositi, crebrò dicunt Iuris periti, qua de re paulò post. Quibusdam persuasissimum est, verba accusandi, absoluendi, damnandi ablatiuum sine præpositione poscere, si nomen criminis sit incertum, cuiusmodi est Peccatum. maleficium, scelus facinus, & cætera, cum hæc genitiuo efferantur. quemadmodum, quæ certum crimen significant. Cic. Tusc. 3. Peccati se insimulant, quòd dolere intermiserint. Autor ad Herenn. lib. 4. Maiores nostri si quam vnius peccati mulierem damnabant, &cæt. Cic. Verr. 7. Conuictus maleficij. Autor ad Heren. lib. 4. Multorum maleficiorum conuictam putabant. Cic. ad Teren. lib. 14. Adiunat etiam Piso, quòd ab vrbe discedit, & sceleris comdemnat generum suum. Idem pro Caio Rab. Caium Marium, quem verè patrem patriæ, parentem, inquam, nostræ libertatis, atq; huiusce reipublicæ possumus dicere, sceleris, atque parricidij nefarij, mortuum condemnabimus? Sic est in libris correctis non Criminis nefarij, quod etiam nobiscum facit. Idem: Non intelligis quales viros mortuos summi sceleris arguas? Sic est in emendatis: Laurentius legit criminis, quod non minus ad rem facit. Plin. lib. 13. cap. 3. Cuius sceleris nos coarguimus illũ primum. Cic. pro Cęl. Nec dubitet, quin tanti facinoris reus arguatur. Sallust. Cati. Quid aut acerbũ, aut nimis graue est in homines tanti facinoris conuictos? Cic. Ver. 3. In quo video Neronis iudicio non te absolutum esse improbitatis, sed illos damnatos esse cædis. Ipsum etiam vocabulum Criminis aliquando genitiuo effertur. Marcellus lib. 46. Pandect. Reo criminis postulato interim prohibet rectè pecuniam à debitoribus solui. Iustinus lib. 9. Apud quos cum potentissimi quiq; rei eius ipsius criminis postularentur, &c. Quę cum ita sint, nõ video cur non dicatur benè latinè. Hunc accusare potes vel furti, vel sacrilegij, vel vtriusque maleficij, aut criminis, aut sceleris. Item accusastine eum vnius peccati, an multorum maleficiorum? Condemnatus'ne es furti, an sacrilegij, an alterius tantum? Credo te vtriusq; sceleris, facinoris condemnatum iri: vel sub audito substantiuo. Credo te vtriusq; accusatum iri.

APPENDIX.

Genitiuus Criminis maximè cum his verbis Accuso, Arguo, Defero Postulo, Appello, Absoluo, Damno, Condemno, in ablatiuum cum præpositione, De mutari potest.

Lib. 1. Cic. Att. Non committam posthac, vt me accusare de epistolarum negligentia possis.

Bel. Pu. 6 Liu. Blactius de proditione Dasium appellabat.

Verba hæc eleganter ablatiuum admittunt cum præpositione. Cic. pro Rosc. Amer. Iam, quos nemo propter ignobilitatem nominat, sexcenti sunt, qui inter sicarios, & de veneficijs accusabantur. Idem 2. de Inuent. Negari oportebat de vita eius, & moribus quæri: sed de eo crimine, quo de arguatur. Idem pro Sext. Rosc. Nomina filiorum de parricidio delata sunt. Idem Att. Sestius ab iudice Cn. Nerio Pupinia de ambitu est postulatus. Idem ad Q. Frat. lib. 2. Quo die hæc scripsi, Drusus erat de præuaricatione à Tribunis ærarijs absolutus. Idem Verr. 2. Quod in Marco Attilio, qui de maiestate damnatus est, hoc planum factum est, eos pecuniam ob rem iudicandam accepisse. Idem Phil. 2. Cuius etiam familiares de vi condemnati sunt.

Exceptio.

Hoc tamen nomen Crimen, ablatiuo sine præpositione effertur.

Lib. 2. Cicero Curioni, Si iniquus es in me iudex, condemnabo eodem ego te crimine.

Dicimus etiam, Capite aliquem damnare, punire, plectere.

Lib. 4. Autor ad Heren. Eum vos iurati capite damnastis.

Cap. 1. Suetonius in Othone, Ausus est milites capite punire.

Pandect. 48. Marcellus, Capite plecti debent, vel in insulam deportari.

Vocabulum Criminis videtur Grammaticis occasionem dedisse iungendi etiã cętera nomina ablatiuo casui sine præpositione cum verbis accusandi, absoluendi, damnandiq́. Pręcipiunt enim in vniuersum omnia hæc posse genitiuum, vel ablatiuum admittere, ut Accuso te furti, vel furto: arguo te auaritię, vel auaritia, atque eodem modo cætera, quod nullis veteris testimonium probant. Postulare repetundis fateor dixisse Suet. in Oth. cap. 2. & Tacitum lib. 3. Si modo libri vacant mendo. Certè malim cum Cælio ad Ciceronem lib. 8. Fam. De repetundis dicere: Pilius, inquit, de repetundis eum postulauit. Idem ibidẽ, Ipse de pecunijs repetundis est postulatus. Quint. lib. 5. cap. 13. Eras hæres, & pauper, & magna pecunia appellabaris à creditoribus. Cicero præpositionem adiunxit, Phil. 2. Appellatus es de pecunia, quam pro domo, pro hortis, pro sectione debebas. Illud Solini cap. 66. Quod si etiam ipse peccato aliquo argutus sit, ac reuictus, morte multatur; non me magnopere mouet, tũ quòd in correctis libris adhibeatur præpositio, In, tum etiã, quod autor hic videatur non parũ de pura, ac recta loquẽdi ratione defluxisse. Posterior lectio propior uero est,

nam

nam verba hæc interdum præpositionem, In, admittunt. Cic. de Inuent. Quarè vitam eius, quem arguit, ex antefactis accusator improbare debebit, & ostendere, si quo in pari antè peccato conuictus sit. Idem ad Q. Frat. 2. Primum me tibi excuso in eo ipso, in quo te accuso. Damnare votis dixit Verg. Eclog. 5.

— damnabis tu quoque votis. Liu. libr. 7. ab Vrb. Damnatos voti: & 7. Bell. Pun. Damnarenturq́; ipsi votorum.

APPENDIX II.

Absoluo, Libero, Alligo, Astringo, Multo, Obligo, Obstringo, quemadmodum suapte natura ablatiuum petunt, ita & ablatiuũ significantem pœnam, crimen ue sine præpositione admittunt.

Liu. Ego me, & si peccato absoluo, supplicio non libero. *Ab Vrb. Lib. 1.*

Cic. de Orat. Vitia hominum, atq; fraudes damnis, ignominijs, vinculis, uerberibus, exilijs, morte multantur.

Hæc extra crimen, ablatiuum, vt perspicuum est omnibus, exigunt: exempla, ne molesti simus, prætermittimus: veniamus ad crimen. Liu. 2. ab Vrb. Latæ deinde leges, quæ consulem suspitione absoluerent. Hoc verbum etiam ablatiuum cum præpositione, vt paulo ante diximus, recipit. Cic. pro Cælio, Præuaricatione est Ascitius liberatus. Idem pro Flac. Ne Lucius Flaccus nunc se scelere alliget cum iam testem illum effugere non possit. Idem Phil. 4. Quem si consulem illa prouincia putaret, neq; eũ reciperet, magno scelere se astringeret. Damno, cùm pro Multo accipitur, eodem modo construitur. Vnde Tacitus in libr. de Germa. Damnare tributis, dixit. Et Seneca lib. 15. Epist. Damnari morbis viribus. Cic. de Arusp. Qui ludos certissimos scelere obligares. Idem 2. offi. Num igitur se obstrinxit scelere, si quis tyrannum occidit, quanuis familiarem? Papinianus lib. 47. Pandect. Ob pecuniam ciuitati subtractam, actione furti, non crimine peculatus tenetur. Quædam ex his cum genitiuo reperiuntur. Liui. lib. 1. Dec. 5. Senatus nec liberauit eius culpæ regem, neque arguit. Hoc rarissimum est. Absoluo sæpissime cum genitiuo copulatur, de quo suprà. Alligo, astringo, suprà cum interrogandi casu vidisti. Vide nunc obligo, obstringo. Caius lib. 47. Pandect. Eum, qui quid vtendum acceperit, si ipse alij commodauerit, furti obligari responsum est. Vlpianus ibidem, Furti obligetur. Idem ibidem ablatiuo vsus est, Ne furto sis obligatus. Ibidem Iabolenus, Furto se obligat. Vlpianus eodem libr. Qui alienum quid iacens in terra lucrifaciendi causa sustulit, furti obstringitur. Teneor passiuum verbum etiam ad crimen spectat. Caius ibidem. Si pignore creditor vtatur, furti tenetur. Pomponius ibidem, Debitori iste tenetur furti. In eodem lib. inueni & Teneri damni, commodati, depositi, quæ locutio figurata est: nam deest ablatiuus Actione.

ne, Crimine, vel similis, quem Iuris periti aliquando adhibent. Papinianus ibidem, Ob pecuniam ciuitati subtractam actione furti, non crimine peculatus tenetur. Paulus ibidem, Furti actione tenebitur. Vlpianus, Dicendum est teneri eum furti iudicio. Ibidem Furti actione non teneor. Quæ cum ita sint, non video cur non dicatur bene latinè. Si quis furetur rem sacram de profano, tenetur'ne sacrilegij, an furti, an vtriusque? Cur enim non audiatur ablatiuus actione, vel iudicio Eodem modo, Qui sustulerit rem suam de sacro, furti'ne tenetur, an sacrilegij, an neutrius? Perinde est ac si dicas. Furti'ne actione tenetur, an sacrilegij, an neutrius? Qui hæc, & similia nomina tantum ablatiuo efferenda esse docent, veterum testimonijs confirment. Dicitur præterea aliquis furti conueniri, vel actione furti, quo pacto loquitur Vlpianus eodem libr. Quædam cõsultò, & cogitatò prętermisimus, cuiusmodi sunt, Prehendi furti, & furto apud Gellium lib. 11. cap. 18. Perdere aliquem capitis apud Plautum, &c. eiusdem generis. Sunt qui laudandi verba, & his contraria adiungant. vt laudo, commendo, probo te parsimoniæ, admiror te iustitiæ. Tu si vis latinè, & oratoriè loqui dicito, Laudo tuam parsimoniam, admiror tuam iustitiam. Nam illud Silij lib. 4. Laudabat lethi iuuenem: Item Virgilianum illud lib. 1.

Vir Troiane quibus cælo te laudibus æquem,
Iustitiæ'ne prius mirer, belli'ne laborum?

ad Hellenismum spectat. Neq; excusandi verba huius loci videntur esse; Nollem enim dicere, Excuso me tibi tarditatis, sed cum Cicerone, Excuso tibi tarditatem meam, aut affero excusationem tarditattis meæ: sic ille ad Att. lib. 15. Varroni memineris excusare tarditatem literarum mearum Idem in Fam. ait, Afferre excusationem cessationis. Reum facere rei capitalis, alienæ culpæ, de ambitu, de vi, ad nominis substantiui constructionem spectant. Nam reus interrogandi, vel auferendi casu cum præpositione. De, gaudet. Cicer. pro Mil. Milo reus est præclari facti. Idem pro Flac. Reus auaritiæ. Idem Att. 2. Nunc reus erat apud Crassum diuitem de Vi.

Admoneo, Commoneo, Commonefacio, genitiuum habent cũ accusatiuo.

Lib. 1. c. 5. Quint. Grammaticos sui officij commonemus.

Lib. 4. Autor ad Heren. Cum ipse te veteris amicitiæ commonefaceret, commotus es?

Liu. 5. Bel. Mac. Qui admonerent cũ fœderis Romani. Admoneo & commoneo, pro genitiuo possunt & ablatiuum cum prępositione, De, admittere. Cic. pro leg. Man. De quo vos paulo ante inuitus admonui. Idem ad Marcel. lib. 4. Puta tu ea de re te esse admonendum. Idem 7. Ver. Te neque præsens filius de liberorum caritate, neque absens pater de indulgentia patria commonebat.

Item Miseret, Miserescit, Piget, Pœnitet, Pudet, Tędet.
Plautus Trinum. Miseret te aliorũ, tui te nec miseret, nec pudet.
Terent. Heaut. — inopis nunc te miserescat mei.
Cic. pro Planc. Vide quàm me verbi tui pœniteat.
Terent. Adelph. fratris me quidem pudet, pigetq;.
Cic. in Pisonem, Crasse pudet me tui.
Idem Att. Quid quæris? tædet omnes nos vitæ. *Lib. 5.*

Verbis Impersonalibus, quæ ad hunc locum sese obtulerunt, facilè nominandi casum apertè, vel obscurè tribuimus. Hæc, quæ in manibus habemus, non ita facilè antecedit nominatiuus: dabimus tamen operam, vt in lucem prodeat tandem aliquando. Primum omnium, hæc priscis illis temporibus integra fuisse omnibus personis, numerisq; absoluta, docent non obscura vestigia. Enn. Hecub. Miserete manus, date ferrum, vt me anima priuem. Virg. 8.

— Arcadij quæso miserescite regis.

Plautus Menæ. Adolescens quæso loquere tuum mihi nomen nisi piges. Quint. lib. 9. cap 3. Eò vsque processum est, vt non pœniturum, pro acturum pænitentiam dixerit Sallust. Cic. Tusc. 4. Vix à se manus abstinuit, tanta fuit vis pœnitendi. Pacuuius apud Nonium, & Prologo nunc pœnitebant, libant liberi grato ex loco. Plaut. Casin. Ita nunc pudeo, atque ita nunc paueo. Gell. lib. 1. cap. 2. Has ille inanes cum floret glorias, iamq; omnes finem cuperent, verbisq; eius defatigati pertæduissent. Nominatiuum apertè simul cum accusatiuo nunc accipe. Terent. Adelp. Non hæc te pudent? Lucan. lib. 8. — semper metuet, quæ sæua pudebunt. Terent. Phorm.

— quare obsecro, Ne plus minus'ue faxit, quod nos postea pigeat.

Idem Adelph. — quem neque pudet quicquam, neq; metuit quenquam. Plaut. in Sticho. Et me quidem hæc conditio nunc non pœnitet. Hæc loca apertè docent verba hęc figuratè genitiuum habere pro nominatiuo. Nā iusta, & recta constructio est hæc Plautina, Hæc conditio pœnitet me: figurata vero Pœnitet me huius cōditionis. Sic, Non hæc te pudent? Iusta est: Non horum te pudet? figurata. Iusta tamen exoleuit, atque in eius locum figurata successit. Huic locutioni similis est illa, Venit mihi in mentem Pompeij, vel Pompeius. Cic. de Fin. 5. Venit enim mihi Platonis in mentem, quem accepimus hîc disputare solitum. Idem pro Rosc. Amer. Venit enim mihi in mentem oris tui. Atticismus est, vt docet Prisci. lib. 18. Vbi Grǽca cum Latinis confert. Budæus Comment. linguæ Grecę etiam docet esse Hellenismum. Nam Iusta oratio est, cū nominatiuus verbum, Venit, antecedit. Cic. Att. lib. 12. Nunquam ea res tibi tā bellè in mentem venire potuisset. Quinque hęc verba videntur quondam fuisse deponentia, cui rei argumento est carmen Turpilij apud Nonium,

Quàm matris, nunc patris me miserętur magis.

Quadrigarius apud Gellium lib.20. cap.5. Cai Mari, ecquando te nostrum, & & Reipublicæ miserebitur? Cic.1.de Inuent. Commune est, quod omnes vulgo probarunt, & sequuti sunt: Huiusmodi est, vt maioribus natu assurgatur, vt supplicum misereatur. Vnde adhuc illa extant, Misertum est, pigitum est, puditum est, pertæsum est.

Plaut.Trin. Nam nunc eum vidi miserum, & me eius misertum est.
Teren.Heau. Sic me dij amabunt, vt me tuarum misertum est fortunarum.
Stat. lib.7. Nec pigitum, paruosq́ lares, humilesq́ subire.
Plaut. Bac. Neque mei, neque te tui intus puditum est factis, quæ facis.
Liu.3. ab Vrbe. Nec nominis homines tum pertæsum esse. Cic.ad Q.Fr.lib.1. Pertæsum est enim leuitatis, assentationis animorum, non officijs, sed temporibus seruientium. Suet. in Cæs. cap.7. Et quasi pertæsus ignauiam suam, quòd nihil dum à se memorabile actum esset. Aliquando omittitur accusatiuus.
Virg.4. Aen. Si non pertæsum thalami, tædæq́ fuisset.
Cic. vt modo diximus, Pertæsum est enim leuitatis. Id quod sæpe numero actiuis vsu venit. Idem Att.2. Prorsus vitæ tędet. Idem Phil.1. Fortunę, amplitudinis, claritatis, gloriæ num pœnitebat?
Terent. And. Num cogitat quid dicat? num facti piget?
Illud Cic. pro Ligario, Cai Cæsar caue credas, caue ignoscas, caue te fratrum pro fratris salute obsecrantium misereatur, in libris correctis legitur Misereat. Priscianus tamen lib.8. Misereatur, legit. Et vt demus à Cicerone fuisse scriptum, non video, cur passiuum verbum sit appellandum, cum passiua accusatiuum minime regant: Quare si quæ huius generis reperiantur deponentia videntur potius appellanda. Cuiusmodi est Vereor, Pacuuius apud Nonium,

Nihil ne te populi veretur, qui vociferare in via?
Accius, Si tui veretur te progenitoris, cedo.

Cicero hoc eodem non personaliter vsus est, vt ex Gellio initio huius libri ostendimus. Priscianus lib.8. docet ex Apollonio in ipsis verbis nominatiuum latere, verbi causa, Pudet me tui, hoc est, Pudor me habet tui, Miseret me tui, miseratio me habet tui. Mihi magis placet Plautina resoluendi ratio. Habent quemadmodum & cætera Impersonalia nonnunquam infinitum, aut membrum orationis loco nominatiui. Cic. ad Q.Frat.lib 2. Non me hoc dicere pudebit. Idem 4.Acad. Pœnitet eum illa sensisse. Idem ad Att.2. Quod te offenderim, me pœnitet.

Verba Aestimandi.

Verba æstimandi, præsertim Aestimo, Duco, Facio, Habeo, Pendo, Puto, præter accusatiuum hos ferè genitiuos assumunt, magni, maximi, pluris, plurimi, parui, minoris, minimi, tanti, tantidem, quanti, quanticunque.

Cic.

Cic. Att. Ego pro Pompeio libenter emori possum, facio pluris omnium hominum neminem. Lib. 8.

Terent. Andr. Merito te semper maximi feci Chreme.

Idem Heaut. Tu illum nunquam ostendisti quanti penderes.

Cic. 2. de Fin. Magni æstimabat pecuniam. Ibidem, Sed quia id parui duceret. Idem 6. Verr. Quanti is à ciuibus suis fieret, quanti autoritas eius haberetur ignorabas? Idem 6. Phil. Habetur hic pluris quàm alius. Idem ad Lent. lib. 1. Putare aliquid minimi. Idem pro Planc. Magni putare honores. Quidam genitiuum Maioris addunt, sed sine veterum testimonijs: addunt & verbum Curandi: sed Terentianus locus, quo id confirmant, vitiose legitur, sic enim restituendus est, Heaut. Actu 4. Scena 3.

Tu fortasse quid me fiat paruipendis, dum illi consulas.

Ne igitur Parui curas, vt vulgo legitur, dixeris.

APPENDIX.

Dicimus etiam, Magno, permagno, paruo, & magno pretio æstimare.

Cic. de Fin. Næ ego istam gloriosam, memorabilemq; virtutem non magno æstimandam putem. Lib. 5.

Idem in Verr. Tu ista permagno æstimas? Lib. 3.

Valer. Max. Magno vbique pretio virtus æstimatur. Li. 5. c. 4.

Senec. Nisi forte paruo te æstimas. De Benef. 1.

APPENDIX II.

Nauci, flocci, pili, assis, terûtij, nihili cû verbo Facio iunguntur.

Cic. de Fin. Eum nihili facit. Lib. 2.

Dicimus etiam, Tuas minas huius non facio.

Flocci, nihili tuas fortunas pendo.

Non assis, non flocci te æstimo.

Pro nihilo habeo, puto, duco diuitias omnes præ virtute.

Non nihilo bonam valetudinem æstimo.

Hos genitiuos separatim posuimus, quòd non cum omnibus verbis Aestimandi coniungantur.

Plaut. in Bacch. Perij, hoc seruum meum non nauci facere esse ausum?

Cic. Att. 13. Prorsus aueo scire, nec tamen flocci facio.

Catullus, — nec facere pili cohortem.

Senec.lib.7.ep.Istos tristes, & superciliosos alienæ vitæ censores assis ne feceris.
Plaut.in Capt. Neque ridiculos iam teruntij faciunt.
Teren.Adelph. — hanc iniuriam mihi nolle Factam esse, huius non faciam.
Idem Eunuch. Inuidere omnes mihi, mordere clanculum: ego non flocci pẽdere.
Ibidem, Aut ego istuc abs te factum nihili penderem?
Plaut. Mustel. Neque quod dixi, flocci æstimat. Illud primo de Inuent. Non habeo nauci Marsum augurem, videtur prisci alicuius poëtæ. Cic.pro Domo sua, Dixi apud Pontifices istam adoptionem nullo decreto huius collegij probatam, pro nihilo etiam habendam. Idem pro Cęcin. Respuere defensionem, & pro nihilo putare. Idem 4.Verr. Tu ausus es pro nihilo prę tua pręda tot res sanctissimas ducere? Idem 4.de Fin. Quippe qui primum valetudinem bonam expetendam negent esse, eligendam dicant, non quia sit bonum valere, sed quia sit non nihilo æstimandum.

III. APPENDIX.

Sum, pro æstimor, genitiuos magni, maximi, pluris, plurimi, cæterosq; admittit.

Cic.pro Sest. Quis Carthaginiensium pluris fuit Annibale, consilio, virtute, rebus gestis?

Lib. 15. Idem ad Cass. Magni erunt mihi tuæ literę.

Singularia.

Aequi, boniq;, vel æqui boni facio, boni consulo singularia sunt.

Terent.Heaut. — equidem istuc Chreme Aequi, boniq; facio.

Cicero ad Att. Tranquillissimus animus meus totum istuc æqui boni facit.

*Ep.*127. Seneca, Hanc coqui, ac pistoris moram boni consulo.

De Benef. 1. Idem, Hoc munus rogo qualecunque est, boni consulas.

Datiuus cum Accusatiuo.

Verba dandi, reddendi, committendi, promittendi, declarãdi, anteponendi, postponendi præter accusatiuum, datiuum exigunt.

Cicero pro Planc. Salutem tibi ijdem dare possunt, qui mihi reddiderunt.

Ter.And. Facile omnes cũ valemus recta cõsilia ęgrotis damus.

Idem Eun. Ego me tuæ cummendo, & committo fidei.

*Phili.*10. Cicero in Anton. Græcia tendit dexteram Italiæ, suumq; ei præsidium pollicetur.

Idem Att. Meas cogitationes explicaui tibi superiorib. literis. Lib. 10.
Idem Part. Ista tua studia vel maximis meis occupationibus anteferrem libenter.

Plin. Cyrenaica regio loton suæ postposuit paliuro. Lib. 15. c. 19.

Dandi, vt Do, Dedo, Tribuo, Largior, Concedo, Ministro, Suppedito, Commodo, Præbeo, Exhibeo, Impendo, &c. Reddendi, vt Reddo, Restituo, Refero, Remunero, Rependo, Remetior, Soluo, &c. Committendi, vt Committo, Mando, Commendo, Trado, Credo. Promittendi, vt Promitto, Polliceor, Spondeo. Declarandi, vt Aperio, Declaro, Expono, Explico, Significo, Indico, Demonstro, Ostendo, Dico, Narro, Loquor, &c. Anteponendi, vt Antepono, Antefero, Præpono, Præfero. Præopto etiam huius est ordinis. Liuius lib. 4. dec. 5. Si quem id facere piget, ocium vrbanum militiæ laboribus præoptat, è terra ne gubernauerit. Postponendi, vt Postpono, Posthabeo, Postfero. Plinius lib. 3. cap. 4. Vrbibus, & agrorum cultu virorum, morumq́ dignatione, amplitudine opũ, nulli prouinciarum postferenda.

I. APPENDIX.

Verbum, Mutuo non est huius loci: non enim dicimus, Mutuaui tibi pecunias: Mutuasti mihi centum numos. Sed Dedi tibi pecunias mutuas: Dedisti mihi mutuos centum numos: Dedisti mihi mutuum frumentum.

Cic. Att. Egeo rebus omnibus, quòd is quoque in angustiis est, quicum sumus, cui magnam dedimus pecuniam mutuam. Lib. 11.

Teren. Heaut. Huic drachmarũ argenti mille dederat mutuum.

Nondum, quod meminerim, verbum Mutuo, pro mutuum dare cum datiuo post accusatiuum legi apud veteres; imo vero ne ipsum quidem verbum cum huius significationis aiunt grammatici esse: nam illud Plauti in Trinum. Si quis quid mutuauerit, fit pro proprio perditum, quo quidam suam sententiam confirmant, nusquam est: sic enim habet Plautus,

Siquis mutuum quid dederit, fit pro proprio perditum. Reperitur hoc verbum, sed alia significatione, nimirum cum aliquid mutuũ sumere significat, postulatq́ post accusandi casum, ablatiuum. Val. Max. lib. 6. c. 2 prope finem: Igitur æquitatem, quam impetrare non potuerat, extorsit: ac potius præsidium à libertate, quam ab innocentia mutuauit. Citatur & Seneca ep. 81. sed deprauatè, Quanto hilarior est qui soluit, quam qui mutuatur. Non mutuat. Commodare interdum & de pecunia dicitur. Plautus in Asinaria, Viginti argenti commodare minas, dixit. Ait quidam dici & de tritico, citatq́ Ciceronem 6. in Verrem:

sed

sed incidit in librum malè distinctum: At publicè, inquit, commodasti tritici mo dios sexaginta. Audi ipsum Ciceronem, Qui te, inquit, neque debent adiuuare si possint: neque possunt, si velint: quibus tu priuatim iniurias plurimas contumeliasq́; imposuisti, &c. At publicè commodasti. Non sine magno quidem Reip. prouinciæq́; Siciliæ detrimento. Tritici modiûm LX. millia empta populo Rom. dare debebant, & solebant, abs te solo remissum est. Vides vt Priuatim nocere, & Publicè commodare sibi aduersentur?

APPENDIX II.

Alia præterea sunt huius ordinis, vt Facio tibi iniuriam: Facio tibi fidem.

Ago vobis maximas gratias. Interdixisti nobis vsum purpuræ.

Minor, minitor tibi mortem, tormenta: Scribo, mitto tibi, & ad te literas.

lib.5. Vatinius ad Ciceronem, Omnia mihi dura imperas.

lib.4. Sulpicius ad Ciceronem, Ea tute tibi subijce, quæ alijs tute præcipere soles.

lib.13. Cic. Att. Tu quod ipse tibi suaseris, idē mihi persuasum putato.

lib.14. Idem ad eundem, Hoc velim tibi penitus persuadeas.

lib.10. Ad eundem, Te tibi persuadere volo, mihi neminem esse te chariorem.

Impero, præcipio tibi hoc, latinè dicitur. Cic. pro Rosc. Amer. Nonnunquam etiam puerum vocaret, credo cui cœnam imperaret. Præcipio tibi vt scribas, ne scribas. Sallust. Iugur. Micipsa pater meus moriens mihi præcepit, vti regni Numidiæ tantummodo procurationem existimarem meam. Cic. de Amic. Rectè etiam præcipi potest in amicitijs, ne quis intemperata quadā beneuolentia, etc. Plin. ep. 172. Imperare dolori, vt scriberem, potui. Iubeo tibi hoc, iubeo tibi vt scribas, ne scribas, nondum, quod meminerim, apud classicos reperi. Macrob. lib. 1. Saturnal. cap. 12. datiuo vsus est sequente particula Ne, Propter quod, inquit, Hercules facturus sacrum, &c. sacrorum custodibus iussit ne mulierem interesse permitterent. Iubeo te, vt scribas, ne scribas arbitror non bene latinè dici, cum hoc verbum accusatiuum personæ respuat: quem si aliquando habere videatur, occultè aliunde pendet. Plaut. Aulul.

Aut si respexeris donec ego te iussero: simul enim auditur respicere. Terent. Heaut. Ch. Quin egomet iam ad eam referam. Sy. imo filium Iube potius. subaudi, deferre. Cic. Att. 6. Spero qua tua prudentia, & hercule, vt me iubet Acastus, confido te iam vt volumus, valere. Interdum duos accusatiuos videtur habere. Idem ad Sulpit. lib. 13. Quod quo minore dubitatione facere possis,

literas ad te à Marco Lepido Cos. non quæ te aliquid iuberent (neque enim id tuę dignitatis esse arbitrabamur) sed quodam modo quasi commendatitias sumpsimus. Deest infinitum Facere: Te, enim præcedit infinitum suppressum. Aliquid vero sequitur. Malim, vt ad rem redeam, vti infinito, quam finito verbo accedente particula, Vt, vel Nę. Iubes me Romā proficisci, quàm iubes mihi, vt Romam proficiscar. Iubeo sequente Vt, sine casu apud Plautum Amphitr. legitur. Iubet sententiam vt dicant suam. Iubeo accusatiuum rei habet. Cic. 1. de Leg. Lex est ratio summa insita in natura, quæ iubet ea, quę facienda sunt, prohibetq; contraria. Hinc legimus passiuum iubeor, iubemur, iubetur, iussus apud idoneos scriptores. Cum Decernere, statuere, creare significat, non solum accusatiuum rei, sed etiam personæ admittit. Idem pro Corn. Populus Romanus legem iussit de ciuitate tribuenda. Idem Philip. 2. Hic autem iratus, quæ dixit, Dij boni: cum primum Cæsar ostendisset se priusquam proficisceretur, Dolabellam consulem esse iussurum. Iussurum, id est, creaturum.

III. APPENDIX.

Multa deniq; composita ex actiuis, & præpositione Ad, In, Ob, Præ, Sub, præter datiuum, etiam accusandi casum postulant.

Cic. Att. Inimici mei mea mihi, non me ipsum ademerunt. *Lib. 3.*
Idem ad eundem, Vereor ne Pompeio quid oneris imponam. *Lib. 10.*
Idem in Anton. Antonius ignobilitatem obiicit C. Cęsaris filio. *Philip. 3.*
Idem de Vniuers. præfecit Deus animum vt dominum, & imperatorem obedienti corpori.
Idem pro Mur. Nolite mihi subtrahere vicariū meæ diligentiæ.

Non omnia, quę ex actiuis uerbis, & prępositionibus Ad, In, Ob, Pręe, Sub, componuntur, huius sunt ordinis, sed quàm plurima, cuiusmodi sunt Affero, Admoueo, Adijcio, Adiungo, Addo, Addico, Admetior, Applico, Admisceo, Appono, Adiudico, &c. Infero, Infigo, Importo, Iniungo, Inijcio, Indo, Ingero, Incutio, Insero, Inuro, &c. Oppono, Offundo, Offero. Præcludo, Præcipio, Præscribo, Pręfinio, Præparo. Subduco, Subscribo, Subiungo, Suppono, Suggero.

IIII. APPENDIX.

Habeo tibi fidem, idest, credo, vsitatissimū, elegantissimūq; est.
Adhibeo tibi fidem, in eadem re, dubium controuersum est.

Sunt qui libentius adhibere fidem, quàm habere vsurpent: cum illud semel, apud Ciceronem 2. de Diuin. Quod si insanorum visis fides non est adhibenda, quòd falsa sunt, &c. reperiatur, in multis á. exemplaribus. Habenda, sit: hoc verò passim occu

Gemini

Gemini datiui præter accusatiuum.

Sunt, quibus geminus datiuus præter accusatiuum apponitur, Do tibi hoc laudi, vitio, culpæ, crimini, pignori, fœnori.

Vertis id mihi vitio, stultitiæ.

Ducis honori, gloriæ, laudi, vitio, damno.

Cic. pro Sext. Rosc. Profectò te intelliges inopia criminum summam laudem Sex. Roscio vitio, & culpæ dedisse.

Plaut. Epid. Quis erit, vitio qui id non vertat tibi?

Terent. Adelph. — tu nunc tibi

Id laudi ducis, quod tum fecisti inopia.

Cic. pro Planco, Tu id in me reprehendis, quod Quinto Metello laudi datum est? Idem pro Domo sua, Id quod mihi crimini dabatur, non modo peccatum non erat, sed erat res post natos homines pulcherrima.

Plaut. Mostel. — quadraginta etiam dedit hucusque pignori?

Cic. Verr. 4. Idem pecuniam his, qui ab isto aliquid mercabantur, fœnori dabat.

Plaut. Capt. Neque pol tibi nos, quia serui, æquum stultitiæ vertere.

Sallustius in Iugurt. Quod apud Numidas honori ducitur. Cic. in Sallust. Neque te tui piget homo leuissime, cum ea culpas, quæ in historijs gloriæ mihi ducis.

Terent. Adelph. Prologo,

Vos eritis iudices, laudi, an vitio duci factum oporteat.

Plaut. Bacch. — minusq; id mihi damno ducam.

Geminus Accusatiuus post Verbum.

Moneo, Doceo cum compositis. Item, Flagito, Posco, Reposco,

Lib. 14. Rogo, Interrogo, Celo, duos accusandi casus admittunt.

Cicero Att. Idipsum, quod me mones, quatriduo antè ad eum

Lib. 9. scripseram.

Idem ad eundem, illud me præclarè admones, quum illum vi-

Lib. 7. dero, ne nimis indulgenter, & cum grauitate potius loquar.

Lib. 1. Idem ad Trebatium, Silij causam te docui.

Idem ad Q. Fr. Hoc te ita rogo, vt maiore studio rogare non possim.

Cic. ad Trebat. lib. 7. Vt ego quoque aliquid te admoneam de vestris cautionibus. Idem 6. in Verr. Hoc modo me commonuit Pisonis annulus, quod totum effluxerat: Sic quidam hunc locum legunt: sed in omnibus libris, quos quidem viderim,

viderim. Hic modo me commonuit, legi: quare sine veterum testimonio non ausim huic verbo geminum accusatiuum dare, sed accusatiuum cum genitiuo, vel ablatiuo, vt supra dictum est. Sallust. Catil. Iuuentutem multis modis facinora edocebat. Cic. 2. de Orat. Hac sunt illa, quæ me ludens Crassus flagitabat. Idem 3. in Ver. Nummos magistratum Sicyonium poposcit. Idem 6. in eundem, Ad Verrem adirent, & eum simulacrum Cereris, & Victoriæ reposcerent. Idem 5. Tusc. Non quemuis hoc idem interrogarem. Idem Cælio lib. 2. Non enim te celaui sermonem. Teren. Adelph. Ea ne me celet, consuefeci filium. Plaut. Trin. Vxorem quoque ipsam hanc rem vt celes, face. Peto cum duobus accusatiuis nondum quod meminerim apud veteres inueni. Petere iura Cordubam dixit Plin. lib. 3. c. 1. ea dicendi figura, qua Petere in Indos, in Elymæos, in Carmanos, ad Seras, ad Trogloditas, pro ab Indis, ab Elymæis, à Carmanis, à Seris, à Trogloditis. Vide lib. 12. c. 7. & 17. & 8. & 15. & proœmium eiusdē libri. Sic Tacit. lib. 12. Experimentis cognitum est, Barbaros malle Romam petere reges, quàm habere. Pro Rom. quomodo scriptum legi. vterque tamen præpositionem subtraxit nominibus proprijs. Prisci dicebant, Exigor pecunias, portorium, vnde videntur etiam dixisse. Exigo te pecunias, portorium: quæ sæculum eruditius reiecit. Vide Gellium lib. 15. cap. 14. Erudio, Instituo, Informo, Instruo, Imbuo, quamuis sint verba docendi, non tamen geminum accusatiuum habent, sed ablatiuum cum accusatiuo: Erudire aliquem artibus, institutis, preceptis, laboribus, disciplina, &c. Informare, instituere, Instruere aliquem ingenuis artibus, doctrina, literis Græcis: Imbuere bonis moribus, doctrina, religione. Erudio, apud poëtas duos accusatiuos admittit.

Stat. 10. Theb. *Et quæ te leges, præceptaq́, fortia belli*
Erudijt genitrix, nimium didicisse queretur.

Sic Ouidius aliquoties.

I. APPENDIX.

Moneo, Admoneo, Commoneo, Doceo, Edoceo, Erudio te de hac re, id est commonefacio, certiorem facio.

Cic. Att. Extremum est quod te orem, cum Camillo communices, vt Terentiam moneatis de testamento. *Lib. 11.*

Sall. Senatum edocet de itinere hostium. *Catil.*

Cic. ad Cœlium, Obuiæ mihi, velim, sint tuę literæ, quæ me erudiant de omni repub. *Lib. 2.*

Interrogo, Celo, eandem præpositionem admittunt.

Idem in Part. Sic ego te vicissim ijsdem de rebus interrogem.

Idem ad Trebat. Bassus noster me de hoc libro celauit. *Lib. 7.*

Celo etiam datiuo gaudet maximè voce passiua.

Terent. Phor. Si hoc celetur patri, in metu sum.

Verba

Verba, Admoneo, Commoneo supra illustrauimus exemplis: Doceo, frequenter præpositionem recipit. Cic. 2. de Orat. Equidem soleo dare operam, vt de sua quisque re me ipse doceat. Celo frequentissimè hoc modo construitur. Idem pro Deiot. De armis, de ferro, de insidijs te celare voluit. Et 6. in Verr. Cupisse te celari de phaleris.

Ablatiuus præter Accusatiuum.

Induo, Insterno, Vestio, Exuo, Calceo, Cingo, & his similia ablatiuum præter accusatiuum sibi asciscunt.

Lib. 2. Cicero de Nat. Deor. Oculos natura membranis tenuissimis vestiuit, & sepsit.

Lib. 3. Ibid. Diligentius vrbem religione, quam ipsis mœnib. cingitis.

Liu. lib. 7. belli Pun. Nec antè abscessum est, quàm castris quoque exuerunt hostem. Plin. lib. 8. cap. 42. Neminem hic, quàm Alexandrum, regio instratus ornatu, cepit in sedem. Autor ad Heren. lib. 4. Cum citharœdus prodierit optimè vestitus, palla inaurata indutus. Plin. lib. 7. cap 20. Nos quoque vidimus Athanatum nomine, prodigiosæ ostentationis, quinquagenario thorace plumbeo indutum, cothurnis quingentorum pondo calceatum, per scenam ingredi. Liu. 7. ab Vrbe, Armant iuuenem æquales: pedestre scutum capit, Hispanico cingitur gladio. His similia, sunt Conuestio, Amicio, Orno, Tego, Accingor. Cic. pro Domo. Ergo eius domum euersam duobus lucis conuestitam videtis. Idem 2. Philip. Sedebat in Rostris collega tuus, amictus toga purpurea. Nondum hæc verba, quod meminerim, legi apud veteres cum duobus accusatiuis iuncta voce actiua: passiua quidem, apud historicos, & poëtas reperiuntur. Curt. lib. 10. Itaq; reuocatus, vestem fratris eam ipsam, quæ in sella erat, induitur. Suet. in Ner. Plerunque synthesim indutus. Virg, 2. Aen.

— deinde comantem Androgei galeam, clypeiq; insigne decorum Induitur.

Sen. in Hercul. Oetæo, Nondum teneras vestita genas.

Quid si hæc more Græcorum dicta sunt? Cuiusmodi illud Virgilij est 2. Aeneid.

Perfusus sanie vittas, atroq; veneno.

Nisi forte quis dicat, apud priscos geminum accusatiuum etiam habuisse. Excalceo, discalceo, discingo, nondum cum accusatiuo, & ablatiuo iuncta inueni.

Item implendi verba, Onerandi, Liberandi, & his contraria.

Cic. de Vniuer. Cum constituisset Deus bonis omnibus explere mundum, mali nihil admiscere.

Philip. 2. Idem in Ant. Omnibus eum contumeliis onerasti.

Lib. 6. Idem in Verr. Apollonium omni argento spoliasti.

Idem

Idem in Cat. Magno me metu liberabis, dummodo inter me, atque te murus intersit. Orat. 1.

Idem de Off. Nunquid se obstrinxit scelere, si quis tyrannum occidit? Multa præterea, priuandi. Lib. 2.

Cic. Att. Aegritudo me somno priuat. Lib. 9.

Terent. Phor. Emunxi argento senes.

Huius classis sunt, Impleo, Compleo, Expleo, Repleo, Satio, Saturo, Farcio, Refercio, Cumulo, Augeo, Obuio, Onero, Premo, Opprimo, Leuo, Exonero, Exhaurio, Nudo, Viduo, Spolio, Orbo, Euerto, vt Euerto miseros omnibus fortunis. Libero, Soluo, Exsoluo, Expedio, Alligo, Obligo, Astringo, Impedio, Implico, Irretio, Illaqueo, Priuo, Abstineo, Fraudo, Prohibeo, Pello, Abdico me Prætura, Consulatu, magistratu. Afficio, Muneror, Dignor, Prosequor. Horum exempla, quoniam vbique sese offerunt, prætermittimus, ne longiores simus, quàm res postulat. Impleo, etiam genitiuum admittit. Cic. ad Papyrium Pætum, lib. 9. Sed quando, vt video, æstimationes vendere non potes, neque ollam denariorum implere. Liu. 1. ab Vrb. Adolescentem suæ temeritatis implet. Idem lib. 5. Multitudinem quæ semper ferè regenti est similis, religionis iustæ implet. Frequenter sic loquitur Liuius, sed ablatiuus vsitatior est. Interdum ablatiuum habet cum præpositione, De, Cic. 4. Acad. Res iam vniuersas profundam, de quibus volumina impleta sunt, non à nostris tantum, sed etiam à Chrysippo. Mart.

Hos nisi de flaua loculos implere moneta

Non decet. Nec hîc Laurentij discrimen videtur locum habere. Compleo apud Plautum cum genitiuo reperitur, Meneh.

Parasitus, qui me compleuit flagitij, & formidinis.

Superioribus addi possunt, Muto, Commuto, Permuto. Sal. Catil. Nec, nisi victor pace bellum mutauit. Cic. pro Cluen. Fidem suam ad perniciem innocentis pecunia commutauit. Permutare aliquid pretio, ære, merce, &c.

Ablatiuus cum præpositione A, vel Ab, præter Accusatiuum.

Verba petendi, percontandi, præter accusatiuum ferè ablatiuũ cum præpositione A, vel Ab, postulant: vt, Posco, Reposco, Flagito, Efflagito, Postulo, Deprecor, Peto, Contendo, Exigo, Percontor, Quæro, Sciscitor.

Cic. in Ver. Nihil est, quod minus ferendum sit, quàm rationem ab altero vitæ reposcere eum, qui non possit suæ reddere. Lib. 1.

Idẽ Figulo, Quid acta vita, quid studia tua à te flagitẽt, videbis. Lib. 4.

Idem

Lib.2. Idem de Orat. Quo facilius id à te exigam, quod peto, nihil tibi à me postulanti recusabo.

Idem pro Sylla, Quam multorum hic vitam est à L. Sylla deprecatus.

Quæro, percontor, sciscitor à te, vel ex te.

Cicero in Vatinium, Quæro illud etiam ex te, quod priuatus admisisti.

Lib. 1. Idem de Nat. Deor. Epicuri ex Velleio sciscitabar sententiam,

Lib. 1. Autor ad Heren. Ab aduersarijs percontatur accusator, quid futurum sit.

Verba petendi, percontandi accusatiuum cum ablatiuo poscunt, nonnulla etiam duos accusatiuos admittunt, vt supra diximus. Cic. 6. in Verr. Non debebam ego abs te has literas poscere. Idem in eundem 4. Si hoc à me muneris non vniuersa prouincia poposcisset. Idem in eundem 7. Flagitat abs te filium. Idem in eundem 3. Accidit, cum iste à Cn. Dolabella efflagitasset, vt se ad regẽ Nicomedem remitteret. Idem Appio lib. 3. Omnia volo à me & postules, & expectes. Idem pro Mur. Quæ deprecatus sum à Dijs immortalibus, eadem precor ab iisdem Dijs immortalibus. Cic. Philip. lib. 13. A te autem pro vetere nostra necessitudine etiam atq; etiam peto, vt eius filios, qui in tua potestate sunt, mihi condones. Quidam sublata præpositione locum hunc deprauarunt. Te autem pro vetere nostra necessitudine etiam atque etiam peto, &c. Rogo etiam habet ablatiuum. Idem Memmio lib. 13. Nunc à te illud primum rogabo, ne quid inuitus mea causa facias. Sallust. Iug. A Metello petendi consulatum gratia missionem rogat. Interrogo à te, non memini legisse Cic. ad Cassium lib. 15. Hoc à te ita contendo, vt in eo omnes fortunas meas positas putem.

Plaut. in Amph. *Nunc me orare à vobis, iussit Iupiter.*
Idem in Bacch. *Nunc, si me fas est, obsecrare abs te pater.*
Idem Trin. *— res quædam est, quam volo*
Ego me abs te exorare. Cic. ad Phil. lib. 13. A te autẽ pro vetere nostra necessitudine etiam, atque etiam peto, vt eius filios, qui in tua potestate sunt, mihi condones. Supplico datiuum habet, vt suo loco diximus. Cic. pro Sex. Rosc. Non quæro abs te, quare patrem Sex. Roscius occiderit. Idem 1. de Nat. Ab vtroque autem sciscitor, cur mundi ędificatores repente extiterint. Idem de Claris Orat. Cum Theophrastus percontaretur ex anicula quadam, quanti illud venderet. Scitor eiusdem est naturæ.

Ouid. 10. Met. *— scitatur ab ipsa,*
Nominibus dictis cuius velit esse mariti.
Horat. 1. Ep. *Scitare libet ex ipso, quodcunque refert.*
Plaut. Aul. *Secede huc; nam sunt, quæ ex te sciscitari volo.*

Hæc

Hæc quatuor Quæro, ſcitor, ſciſcitor, percontor, cum ablatiuum habent perſonæ, ferè membrum orationis loco accuſatiui habent. Quæſo ablatiuum etiam habet cum præpoſitione, Ab, vel Abs. Cic. Sulp. lib. 13. Magnopere à te quæſo, vt eam voluntatem, &c. Idem pro Arch. Quæſo à vobis, vt mihi in hac cauſa detis veniam. Nonnulla huius claſſis, præter ea, quæ ſupra commemorauimus, interdum duplicem accuſandi caſum admittunt. Cic. ad Q. Fr. lib. 1. Illud extremum te oro, & hortor. Idem ad Brut. in Ep. ad Brut. Hortare idem per literas Caſſium. Sall. Iugur. Pauca pro tempore milites cohortatus. Idem in Ver. 7. Idq́, poſtremum parentes ſuos liberi orabant, vt leuandi cruciatus ſui gratia pecunia lictori daretur.

Ter. Eun. Vnum vos oro, vt me in veſtrum gregem recipiatis.

Idem in And. Sine, te hoc exorem. Plaut. Capt. Vnum exorare vos ſinite nos.

Idem in Bacch. Hanc veniam illis te exorem, ſine. Cic. pro Quint. Itaque te hoc obſecrat, vt &c.

Plaut. Aulul. Quæſo, quod te percontabor, ne id te pigeat proloqui.

Non ſtatim exiſtimabimus, ſi qua verba præter proprium accuſatiuum admittant hos, Hoc, Illud, Iſtud, Id, Idem, Quid, Quod, Aliquid, Nihil, Multa, Vnũ, atque cæteros id genus, poſſe etiam quoſuis alios admittere: nam his multò liberius, quàm cæteris vtuntur autores. Teren. Heaut. Ego domi ero, ſi quid me voles. Cic. Att lib. 6. Non quo me aliquid iuuare poſſes. Terent. Eun. Id amabo adiuta me. Cic. Att. lib. 7. Nec te id conſulo. Idem in Catil. 1. Sin tu, quod iamdudum te hortor, exieris. Oro, Exoro, Obſecro, Obteſtor, poſt accuſatiuum perſonæ, ferè ſubiunctiuum poſtulant, intercedente, Vt. Cic. Att. lib. 11. Itaque, vt facias, te obteſtor atque obſecro. Idem pro Mil. Oro, obteſtorq́, vos, vt miſericordiam huic tribuatis. Idem 2. de Ora. Frater exorauit me ipſum, vt huc ſecum venirem. Ibidem 1 Nunc te iam exoremus, neceſſe eſt, vt nobis explices quicquid eſt illud, quod tu in dicendo potes.

Multa prætcrea verba auferendi, remouendi, abſtinendi, accipiendi, præter accuſatiuum, ablatiuum etiam caſum cum præpoſitione A, vel Ab, admittunt.

Cic. pro Dom. ſua, Clodius pecunias cõſulares à ſenatu abſtulit.
Idem pro Mil. Ego Clodij furorem à ceruicibus noſtris repuli.
Cic. de Fin. Aſtinet ſe ab iniuria. *lib. 2.*
Cic. Præclarum à maioribus morem accepimus.
Fœneror, mutuor abs te pecuniam.
Cic. 2. Tuſc. A viris virtus eſt nomen mutuata.

Auferendi, vt Aufero, Abduco, Abſtraho, Abalieno, Auello, Abrado, Auoco, Eripio, Abripio, Surripio, Furor. Remouendi, vt, Remoueo, Deterreo,

Asserreo, Amoueo, Arceo, Repello, Auerto. Abstinendi, vt Abstineo, Contineo, Refreno, Cohibeo. Accipiendi, vt Accipio, Audio, Emo, Conduco, Mercor, Sumo, Reporto, Fero, Colligo. Quædam etiam præpositionem, De, admittunt. Cic. pro Cor. Audiui hoc de patre meo puer. Idem pro Flac. Is fundum Romæ mercatus est de pupillo. Idem pro Sex. Rosc. Bona huius de L. Sylla duobus millibus nummûm sese emisse dicit Chrysogonus.

Intelligendi verba præpositionem Ex, recipiunt: quæ interdum imitantur nonnulla ex ijs, quæ modò commemorauimus.

Lib. 2. Cic. Cælio, Ea certissima putabo, quæ ex te cognoro.

Idem de Senect. Poma ex arboribus, si cruda sunt, vi auelluntur: si matura, & cocta, decidunt.

Intelligendi sunt, Intelligo, Cognosco, Agnosco, Conijcio, Disco. Ex ijs, quæ modo commemorauimus, maxime quę è præpositione, Ex, componuntur, vt Expello, Eijcio, Eripio, præpositionem ipsam repetunt. Cic. pro Quint. Expelli, atque eijci è prędio.

Varia constructio.

Quædam modo datiuum, modo ablatiuum cum præpositione habent, præter accusatiuum, vt Furor, Surripio, Eripio, Aufero.

Lib. 2. Cic. Att. Si ego tuũ antè legissem, furatũ me abs te esse diceres.

Lib. 12. Plin. Nemo furatur alteri.

cap. 4. Induo, dono, impertio, aspergo, datiuum, vel ablatiuum sine præpositione habent.

Cicero pro Sext. Rosc. Non pauca suis adiutoribus largè, effusèq; donabat.

Idem pro Cornel. Eum Pompeius ciuitate donauit.

Induo, sæpissime cum datiuo coniungitur. Cic. 2. de Fin. Ex eius spolijs sibi & torquem, & cognomen induit. Liuius 3. ab Vrbe, Nouum sibi ingenium induere. Exuo interdum eundem casum habet. Ouid. 2. Met.

— iandudum vincula pugnat Exuere ipse sibi.

Cic. pro Mur. Meum laborem hominum periculis subleuandis impertio. Teren. Adel. Sed cesso heram hoc malo impertiri? Cic. pro Mur. Si illius facilitatem, & comitatem tuæ grauitati, seueritatiq́, asperseris. Idem pro Planc. Hunc tu vitæ splendorem maculis aspergis istis. Inspergo etiam huc potest accedere. Plin. lib. 12. cap. 17. Folia bruta arboris inspergunt potionibus Parthi. Cato cap. 63. Inspergere oleum sale. Item Intercludo. Cæs. 1. Ciuil. Gal. Eo consilio, vti

frumento

frumento, commeatuq́, qui ex Sequanis & Heduis supportaretur, Cæsarem intercluderet. Liu.lib.6.bel.Pun. Spem commeatus quoque hostibus, si nauali prælio possessionem maris ademissent, interclusuri.

Verbum passiuum.

Verbum passiuum ablatiuum cum præpositione A, vel Ab, postulat post se, qui ex nominatiuo verbi actiui fit.

Cic.de Nat.Deo. Nihil est virtute amabilius, quam qui adeptus est, vbicunque erit gentium, à nobis diligetur. Lib.1.

Idem ad Cæcinam, Liber tuus & lectus est, & legitur à me diligēter, & custoditur diligentissimè. Lib.6.

Idē Att. An tu existimas ab vllo malle me legi, probariq́; quàm (à te? Lib.3.

Verba passiua nonnunquam dandi casum pro auferendi, more Græcorum, admittunt. Idq́, ferme apud poëtas. Ouid.lib.3.de Ponto,

Quum toties eadem dicam, vix audior vlli. Huc etiam spectat illud Ciceronis de Claris Or. Auditus est nobis Læliæ Caij filij sæpe sermo. Interdum accusatiuum addita præpositione, Per. Idem lib.4. Careo cum familiarissimis multis, quos aut mors eripuit nobis, aut detraxit fuga, tum omnibus amicis, quorum beneuolentiam nobis conciliarat, per me quondam, te socio, defensa Respublica. Idem Att. lib.2. Permagni eius interest, rem ad interregnum venire; id assequetur, si per prætores consules creantur: Nos autem habemus in libris non modo consules à prætoribus, sed ne pretores quidem creari, ius esse. Cum actiua passiuis permutantur, accusatiuus in nominatiuum migrat, vt Legi librum tuum; Liber tuus lectus est à me. Si verbum geminum accusatiuum postulet, mutabitur in nominatiuum, qui præstantior est, hoc est, qui personam significat, altero permanente. Doceo Antonium literas; Antonius docetur à me literas. Si verò vterque accusatiuus ad eandem rem spectet, vterq́, in nominatiuum mutabitur, vt Creo Cæsarem consulem; Cæsar creatur à me consul. Nero vocat Senecam magistrum; Seneca vocatur à Nerone magister. Cæteri casus integri manent. Cic.6.in Verr. Quanti is à suis ciuibus fieret; quanti autoritas eius haberetur, ignorabas. Cicero pro Cluen. Maiestatis absoluti sunt multi. Idem ad Octau. Nulla remedia, quæ vulneribus adhibentur, tam faciunt dolorem, quàm quæ sunt salutaria. Plin.lib 33.cap.3. Induitur etiam pedibus aurum. Cic.pro Rab.Posth. Demetrius, aspide ad corpus admota, vita priuatus est. Manet itaq́, genitiuus, datiuus, ablatiuus verbi actiui, vt vides, nisi perturbetur sensus: quod fit, cum verbum actiuum ablatiuum admittit personæ, vt Aufero à te vestem: Accipio à te literas: Multa à te audiui: Peto à te veniam: Nam si dicas, Vestis aufertur à me à te: Literæ accipiuntur à me à te: Multa audita sunt à me à te: venia petitur à me à te: incertum est, quid tibi velis.

Verba paßiua, quæ tempora ſine perſonis habent, hoc eſt, præcipuis perſonis prima, & ſecunda.

Sunt verba paſsiua, quæ tertia perſona contenta ſunt: Hæc præcedit nominatiuus, ſi actiua ſequatur accuſatiuus, vt Dormio totam hyemem.

Lib. 13. Martialis. Tota mihi dormitur hyems.

Nunc tertiam viuo ætatem;

Met. 1. 12. Ouidius. — nunc tertia viuitur ætas. Quod ſi in actiuis lateat accuſatiuus, latebit etiam in paſsiuis nominatiuus.

Bel. Gal. 4 Cæſar, Noſtri milites amplius quatuor horas fortiſsimè pugnauerunt: A noſtris militibus amplius horis quatuor fortiſsimè pugnatum eſt. Interdum vterque caſus apparet.

Plaut. in Pſeud. Priuſquam iſtam pugnā pugnabo, ego etiā prius
Dabo aliam pugnam.

Cic. pro Muræna, Ex omnibus pugnis, quæ ſunt innumerabiles, vel acerrima mihi videtur illa, quæ cum rege commiſſa eſt, & ſumma contentione pugnata.

Sall. in Iug. Quę negocia multo magis, quàm prælium malè pugnatum à ſuis, regem terrebat.

Quæ Grammatici vocant verba Imperſonalia paſſiuæ vocis, appellat Varro ſpecies declinationum, quę tempora habent ſine perſonis: cuius verba ſubijciemus, quo res omnis perſpicua ſit, Quę verba, inquit, tempora habent, neque caſus, ſi habent perſonas, eorum declinationum ſpecies ſunt ſex, Vna, quæ dicitur Temporalis, vt Legebam, gemebam, lego, meto. Altera perſonarum, vt Sero, meto, ſeris, metis: Tertia rogandi, vt, Scribo'ne? legis'ne? ſcribis'ne? lego'ne? Quarta reſpondendi, vt Fingo, pingo, fingis, pingis: Quinta optandi, vt Dicerem, facerem, dicam, faciam: Sexta imperandi, vt Cape, rape, capito, rapito. Vides, quemadmodum Varro appellet verba, quæ habent tempora, & perſonas, quæ hodie appellamus Perſonalia? Vides itidem, quemadmodum primæ, & ſecundę perſonę duntaxat meminerit, propterea quod propriè perſonæ dicantur? Audi quæ ſequuntur. Item ſunt declinationum ſpecies quatuor, quæ tempora habent ſine perſonis in rogando, vt Seritur'ne? & ſeretur'ne? Reſpondendi ſpecies eadem figura fiunt extremis ſyllabis demptis. Optandi ſpecies, vt Viuatur, ametur, viueretur, amaretur. Imperandi (hic poſtremus locus mutilus eſt, apparent tamen exempla) Paretur, pugnetur, Et infiniti modi, Parari, pugnari. Quis non videt Varronem hominem ſuæ ætatis doctiſſimum, quæ hodie Imperſonalia vocis paſſiuæ dicimus, appellaſſe declinationum ſpecies,

seu verba, quæ habent tempora sine personis? Quis vnquam Seror, viuor, pugnor, Sereris, viueris, Pugnaris dixit? Appellantur ergo uerba, quæ habent tēpora sine persouis, siue (vt Iuniores loquntur) Impersonalia non, quòd sine paticutibus personis à fronte expressis ferè legantur, sed quia personis priuantur: Cum audis personas, intellige quę principatum tenent. Idem sensit Phocas clarus grammaticus, Sunt, inquit, verba, quę in personis deficiunt, & impersonalia dicuntur, vt Pudet, tædet, &c. Neque Donatus ab hac sententia alienus fuit, Sunt inquit, quæ in T, literam exeunt, & impersonalia dicuntur, vt Pudet, tędet, pœnitet, libet, oportet. Sed hæc, & similia, defectiua existimanda sunt. Meritò hęc defectiua, siue mutila existimanda esse censet Donatus, vtpote quibus præcipuæ personę deficiant. Ex hoc Varronis loco multa efficiuntur, primò, actiua illa, quę transeunt in accusatiuum tertiæ duntaxat personę, vt Sero, meto, pastino, aro, rigo, & cætera eiusdem generis, cum passiua fiunt, esse huius ordinis, nisi quis rebus mutis vocem tribuat, vt si terra, de agricolis conquesta dicat, Aror ab ingratis agricolis: si agricola terram sic alloquatur, Terra parens nostrum omnium, quam sæpe à nobis araris? sed ad rem redeamus. Plaut. Epid.

Mihi istic neque seritur, neque metitur.

Plin. lib. 18. cap. 3. Actus vocabatur, in quo boues agerent, cum aratur vno impetu iusto. Cic. Philip. 2. Ab hora tertia bibebatur, ludebatur, vomebatur. Horum nominatiuus facilè intelligi potest Frumentum, ager, vinum, ludus. Ludere ludum, apud Terentium legitur. Deinde ab Amo, & similibus verbis, quę in omnes personas transeunt, fieri impersonalia, quod veterum autoritate probari potest. Plaut. Pseu.

Quid agitur, Callidore? Cal. amatur, atque egetur acriter.

Hoc est dicere, Quid agis? Amo, atq; egeo. Cæterum ab his verbis tum demum fiunt impersonalia, cum voce actiua absolutè ponuntur, quod verbis, Amo, turbo, potissimum accidit. Terent. Adelph.

Cur perdis adolescentem nobis? cur amat?

Idem Andr. Meum gnatum rumor est amare.

Ibidem, Omnes, qui amant, grauiter sibi dari vxorem ferunt.

Tacit. lib. 3. Si vna, alterâue ciuitas turbet. Idem 4. Cum repente turbare fortuna cœpit. Hinc passiuum fit, Idem lib 1. Postquam turbatum in castris accepere.

Terent. Eun. Nescio quid profectò, absente nobis, turbatum est domi.

Ne te moueat nomen, Quid; ponitur enim hîc, vt apud Ciceronem Phil. 2. Nescio quid turbatus mihi esse videris. Verum, vt ad Plautum redeamus, dices, vbi est nominandi casus vtriusque verbi amandi, & egendi? Verbi Amandi, honestius tacetur, quam exprimitur. Egendi atque cęterorum, quæ primo aspectu prorsus videntur absoluta, vsitatius, ornatiusq; supprimitur, quam explicatur, vt in illo Martialis versiculo,

Non bene (crede mihi) seruo seruitur amico.

Seruitus elegantius omittitur, quàm adhibetur, quamuis aliquando actiuo adiungatur. Plaut. Milit. Nam ego iamdiu apud hanc seruitutem seruio. Sic à Cicerone, cum in Verr. 7. dixit, Curritur ad prætorium, nominatiuus, Cursus neglectus est; quamuis verbo actiuo addiderit contra Rull. 2. Cur non eosdem cursus hoc tempore, quos L. Cotta, L. Torquato consulibus, cucurrerunt? Vrges Egendi verbum non eiusdem esse generis, nec enim dicimus, Egeo egestatem, vt Noceo noxam, Seruio seruitutem, qui enim diuitiarum flagrant cupidine, non egent egestate, sed pecunia. Venit in mentem illud Quintiliani, quo tibi satisfaciam: Ex quo mihi, inquit, inter virtutes Grammatici habebitur, aliqua nescire. Multa, quæ hodie sunt absoluta, aut neutra, apud priscos fuere actiua. Turpilius apud Non. Meos parentes careo: Afranius apud eundem, Male merentur de nobis heri, qui nos tantopere indulgent.

Terent. Eun. Eijciunda est hercle hæc animi mollities, nimis me indulgeo.

Plaut. Mil. Iura, non nociturum esse hominem de hac re neminem.

Sic euigilo, festino, propero, etiam apud posteros.

Ouid. 1. Trist. Aspicies illic positos ex ordine fratres,

Quos studium cunctos euigilauit idem.

Idem 2. Met. — iam, quas induat illa, Festinat vestes. Plaut. Pœn. Quicquid agit, properat omnia. Tacit. lib 2. Nisi voluntariam mortem properauisset. Vnde passiua etiam fiunt. Idem de moribus Germanorum, Nec virgines festinantur. Plin. Paneg. Hinc delubra occulta celeritate properantur. Cic. Att. lib. 9. At quàm honesta, & quàm expedita tua consilia, quàm euigilata tuis cogitationibus. Verisimile est (vt eò se referat oratio, vnde egressa est) Egeo, vt careo, vt indulgeo, vt noceo, prisca illa ætate etiam accusatiuum admisisse. Egetur pecunia vel quid simile, quod hodie neque apponitur, neque opus est. Factitatum hoc fuisse priscis illis seculis, argumento est illud Marci Catonis apud Gell. lib. 10. c. 14. Contumelia mihi factum itur. Vides, quemadmodum Contumelia præcedat verbum, Itur, quod monstri simile est hac ætate? Non video cur verba hæc interim non habeant, si opus erit, tertiam personam multitudinis. Cur enim non dicant glires, Totæ nobis dormiuntur hyemes? Nec desunt veterum testimonia, quibus id confirmemus. Ouid. Epist. Noctes vigilantur amaræ, Tacit. lib. 17. Nec enim hîc, vt cæteris gentibus, quæ regnantur, certa dominorum domus. Idem de German. Trans Lygios Gothones regnantur. Cic. 1. de Or. Attamen ista, quæ abs te breuiter decursa sunt, audire cupimus. Idem pro Quint. Septingenta millia passuum vis esse decursa biduo? Idem 1. de Offic. Quo in genere etiam multa in rep. peccantur. Postremò docemur ex iisdem verbis Varronis, verba impersonalia omnes modos habere, id quod nonnulli veterum (vt refert Diomedes) negarunt, vnde hæc, non verba impersonalia, sed modum impersonalem appellarunt: Hinc factum est, vt ipse Diomedes

non

non progrediatur vltra indicatiuum, cum impersonalia inflectit. Verùm cęterorum modorum exempla etiam apud veteres inueniuntur. Ouid. Ponite iam gladios hebetes, pugnetur acutis. Caes. 3. bel. Gal. Cum iam amplius horis sex continenter pugnaretur. Cic. 3. Off. Cum à Consulibus malè pugnatum apud Caudium esset. Idem Att. 10. Hîc maneri diutius non potest. Terent. Hecy. Trepidari sentio, cursari sursum, deorsum.

Post se ablatiuum singularis vel pluralis numeri, cum praepositione A, vel Ab, exigunt.

Cic. ad Ampium, Nihil est à me inseruitum temporis causa. *Lib. 6.*

Idē Lent. Eius orationi vehementer ab omnib. reclamatum est. *Lib. 1.*

Hic casus saepenumero tacetur.

Plaut. in Pseudolo, Quid agitur? Pistatur hic ad hunc modum.

Idem in Persa, Quid agitur? viuitur.

Hęc verba passiuorum constructionem omninò sequuntur, nam modo ablatiuum habent, Cic. pro Dom. sua. Ab vniuerso senatu reclamatum est. Idem ad Att. lib. 2. Non meo vitio fit, hoc quidem tempore (à te enim peccatum est) vt me ista epistola nihil consoletur: Modo datiuum, Mart. lib. 13. Tota mihi dormitur hyems: Modo accusatiuum cum prępositione Per, Cic. 4. in Verrem. Confirmabat is, curaturum se esse, ne quid ei per filium suum noceretur. Item seruantur casus actiui. Idem 2. Offi. Occurritur autem nobis, & quidem à doctis, & eruditis. Diomed. lib. 1. ait verba haec habere significationem agentis, vtputa, inquit ille, Legitur, scribitur, hoc est, Omnes legunt, Omnes scribunt. Quae interpretatio in causa fuit, vt quidam ei crediderint, ea generalitatem, vt vocant, significare, atque ablatiuum tantum multitudinis admittere. Idem tamen Diomedes alio in loco, vbi accuratius agit de impersonalib. docet impersonalia infiniti modi passionem significare, adducitq; illud Ciceronis, Nihil mihi ab istis noceri potest: Item illud Sallustij in Iugurth. Cum Gallis de salute, non de gloria certari. Ibidem docet hęc admittere ablatiuum singularem: Tertiam, inquit, personam admittunt passiuam, & declinantur passiua declinatione more impersonali, quasi, Pugnatur à me, à te, ab illo. Mirum est existimasse Diomedem modum infinitum passionem significare, cętera vero actionem. Potuisset idem illo suo argumento docere, Verba, quae maximè passiua sunt, actionem significare: Socrates laudatur ab omnibus: Omnes laudant Socratem: Legitur Cicero ab omnibus: Omnes legunt Ciceronem. Sed haec hactenus. Deuoranda fuit tandem aliquando toties repetita crambe.

Verba communia.

Verba communia passiua significatione passiuorum more sextum casum interdum admittunt.

. Apud Pri scia. 8. Cicero ad Nepotem, Hoc restiterat etiam, vt à te fictis aggrederer donis.

Idem de Senect. Mirari se non modo diligentiam, sed etiam solertiam eius, à quo essent illa dimensa, & descripta.

† Apud Prisc. 8. † Varro, Ab amicis hortaretur.

Lib. 7. dec. 4. Liu. Omnis ora maritima ab Achæis depopulata erat.

Lib. 5. dec. 5. Idem, Amicum ab ipso per tot casus expertum.

Ep. 91. Seneca, Infirmiores à validioribus tuebantur.

† Apud Prisc. 8. † Verius Flaccus, Sæuitiaq; eorum ab omnibus abominaretur.

† De bell. Afr. † Hirtius, Caius interim Virgilius postquam terra, mariq; clausus, se nihil proficere intellexit, Regem vagum, à suis desertum, ab omnibus aspernari.

Nonnunquam datiuum pro ablatiuo habent.

Terent. Phorm. Meditata sunt mihi omnia mea incommoda.

ADMONITIO.

Tyrones, maximè Præsenti tempore, & Imperfecto, à verbis communibus significatione passiua, quoad eius fieri poterit, abstinebunt.

Hæc enim testimonia non tam eorum causa, quam in veteranorum gratiam allata sunt: quibus, pro sua prudentia & eruditione, an sit vtendum, iudicabunt.

De Verbis communibus agit Gell. lib. 15. cap. 13. Subijciam nonnulla, cætera, si vacabit, perleges. Vtor, inquit, & vereor, & hortor, & consolor, communia verba sunt, ac dici vtroque versum possunt, vereor te, & vereor abs te, id est, tu me vereris, Vtor te, & abs te, id est, tu me vteris, Hortor te, & hortor abs te, id est, tu me hortaris. Testor quoque, & interpretor significatione reciproca dicuntur. Sunt autem verba hæc ex altera parte inusitata, & an dicta sint in eam quoque partem, quæri solet: Citat nonnullos priscos autores. Prisc. lib. 8. multa verba numerat, quæ etiam in præsenti tempore, & imperfecto sunt communia, ex quibus nonnulla descripsimus. Cic. ad Nepotem, Qui habet vltro appetitur, qui est pauper, aspernatur. Idem in Oecon. Homo ex eo numero hominum, qui apud nos hoc nomine dignantur. Idem, Cupio eum tam inuidiosa fortuna complecti. Idem 2. de Inuent. Obseruantia est, per quam homines aliqua dignitate antecedentes, cultu quodam & honore dignantur. Asinius Pollio, sed cùm ob ea, quæ speraueram, dolebam, consolabar ob ea, quæ timui. Tacit. lib. 12. Memmium Pollionem Consulem designatum ingentibus promissis inducunt sententiam expromere, qua hortaretur Clodius Octauiam despondere Domitio. Plaut. Trinum.

Non ætate, verùm ingenio adipiscitur sapientia.

Ouid.

Ouid.4.de Trist.eleg.7. palmas adeptas dixit passiuè. Gellius lib.15.cap.7. Obseruatum in multa hominum memoria, expertumq́, est in senioribus plerisq, omnibus,&c. Cic. pro Rosc..Amer. Quo vno maleficio scelera omnia complexa esse videantur. Scęuola lib.45. Pandect. de Verborum oblig. Nam sicut & ipsius,& hæredis caput: ita & ipsius vis,& hæredis vel sæpius facta complectitur. Huc spectat testatus,interpretatus,largitus,dilargitus,mentitus,ementitus,demetitus à demetior,blanditus,confessus, abominatus,quorum testimonia inuenies in Rudimentis DE Verborum generibus. Dicet fortasse aliquis hæc potius censenda esse verba passiua ab actiuis depopulo, comito, consolo, complecto,amplecto. Non eo inficias quàm plurima apud priscos etiam fuisse actiua quæ modo ferè deponentia, aut communia sunt, cuiusmodi sunt amplecto,amplexo,aucupo,complecto, consolo, contemplo,crimino,digno, largio,& alia quàmplurima, quæ apud Priscianum lib.8. & Non. Marcellum DE contrarijs generibus verborum inuenies.

Neutropassiua.

Vapulo, Veneo, Fio, vt passionem significant,ita passiuorum more construuntur.

Malo à parentibus vapulare, quàm assentatoribus aures patefacere.

Cic.ad Tironem, Quantam diligentiam in valetudinem tuam contuleris, tanti me fieri à te iudicabo. *Lib.16.*

Quintil. Fabricius respondit, A ciue se spoliari malle, quàm ab hoste venire. *Lib.12. c.1.*

Quinque à Grammaticis hoc loco numerantur, Vapulo,veneo, fio, exulo,liceo; quorum duo postrema prętermisimus; quod nondum ea cum ablatiuo personæ agentis legerimus. Cæterorum exempla accipe. Quint.lib.9.cap.2. Tum agendi criminis gratia,ita testis in reum rogatur; An ab reo fustib. vapulasset, Idem lib.12.cap.1.de Fabricio, Id mirantibus quibusdam respondit, A ciue se spoliari malle, quàm ab hoste venire.

APPENDIX.

Fio eleganter cum ablatiuo iungitur sine præpositione,sed alia significatione.

Terent.And. Nunc primum audio,quid illo factum sit.

Ibidem, Quid me fiet?

Idem Heaut. Tu fortasse,quid me fiat, paruipendis.

Cic.ad Terent. Quid puero misero fiet? *Lib.14.*

Ibid.

Ibid. Quid Tulliola mea fiet?

Participium, futurus, eodem ſenſu eundem caſum poſtulat. Terent. Heaut. Quid me futurum cenſes? Et cum datiuo.

Philip.2. Cic. in Ant. Vide quæſo Antoni, quid tibi futurum ſit.

Conſtructio hæc figurata eſt, deeſt enim prępoſitio De, quæ tamen rarò adhibetur. Cicero ad Att. lib. 6. Quid illo fiet, quem reliquero? quid de me autem, ſi non citò decedo? Idem ad Att lib. 2. Quid de P. Clodio fiat, reſcribe. Iungitur etiam cum datiuo: Plaut. Bacch. Quid mihi fiet poſtea? Verbum Facio eodem modo vſurpatur à doctis. Cic. 3. Verr. Quid hoc homine faciatis? aut ad quam ſpem tam perfidioſum, tam importunum animal reſeruetis? Terent. Andr. Nec quid me nunc faciam, ſcio. Cic. 4. Acad. Diodoro quid faciam Stoico? Idem pro Cęcin. Quid tu huic homini facias? Idem 4. Acad. Quid enim faceret huic concluſioni? Si lucet, lucet: Lucet autem, lucet igitur.

Communes omnium verborum constructiones.

Hactenus de propria, atque priuata verborum conſtructione dictum ſit.

Deinceps de communi omnibus dicendum erit.

Genitiuus communis.

Propria pagorum, caſtellorum, vrbium, primæ, vel ſecundę declinationis ponuntur in genitiuo poſt quoduis verbum, ſi interrogatio fiat per aduerbium, Vbi.

Lib. 4. Cic. Att. Egnatius Romæ eſt.

Lib. 2. Idem ad Q. Fr. Accepi literas tuas datas Placentiæ.

Lib. 16. Idem Att. Veteranos, quiqui Caſilini, & Calatiæ ſunt, perduxit ad ſuam ſententiam.

Propria ſequuntur appellatiua quatuor Humi, Belli, Militiæ, Domi, quorum poſtremo adiūgi poſſunt adiectiua Meę, Tuę, Suę, Noſtræ, Veſtræ, Alienæ.

Cic. Tuſ. Theodori nihil refert, humi'ne, an ſublimè putreſcat.

Lib. 2. Idem de Off. Quibuſcunque rebus vel belli, vel domi poterunt, rempublicam augeant.

Catil. Salluſt. Domi, militiæq; boni mores colebantur.

4. Cic. ad Marcellum, Nonne mauis ſine periculo domi tuæ eſſe, quàm cum periculo alienæ?

Humi iungitur interdum cum uerbis significantibus motum. Pli. lib. 9. c. 13. Pinnis, quibus in mari vtuntur, humi vice pedum serpunt. Virg. 1. Aen. Nec prius absistit, quam septem ingentia victor Corpora fundat humi. Plin. lib. 8. c. 83 Intentos ingenteis arcus defigunt humi. Colum. lib. 8. cap. 15. Catulculus humi depressius. Ouid. 3. Met. Spargere aliquid humi. Et ibidem lib. 5. Prosternit humi iuuenem. Domi, etiam cum substantiuis copulatur. Cic. ad Att. lib. 1. Clodius deprehensus domi Caesaris. & Phil. 2. Qui ibi venit in mentem, redigere in memoriam nostram, te domi P. Lentuli esse educatum? Idem Att. 2. praepositionem addidit, Cum in domo Caesaris quondam vnus vir fuerit, nunc, &c. Quidam solent dubitare, dicendum'ne sit, Marcellus natus est Romae, nobilis vrbis, an nobili vrbe: Quibus respondeat Cicero pro Archia, Primum (inquit) Antiochiae, nam ibi natus est, loco nobili, & celebri quondam vrbe, & copiosa, atque eruditissimis hominibus, liberalissimisq; studijs affluenti, &c. Idem pro Rab. Posth. Sed Neapoli in celeberrimo oppido cum mitrella saepe videmus chlamydatum L. Syllam imperatorem. Idem Phil. 4. Albae constiterunt in vrbe opportuna, munita &c. Plinius ferè ablatiuo vtitur addita praepositione, lib. 2. cap. 73. Constatq; in Berenice vrbe Troglodytarum, &c. In eodem, cap. 96. In Nea oppido Troadis. ibidem, In Taurorum peninsula in ciuitate Parasino terra est, qua sanantur omnia vulnera. Eodem lib. c. 97. Eadem natura in Hispali oppido vni puteo, caeteris vulgaris.

Si propria tamen fuerint tertiae declinationis, vel pluralis numeri, sexto casu vtendum est.

Cicero de Diuinat. Babylone paucis pòst diebus Alexander est mortuus. *Lib. 1.*

Idem Tironi, Si statim nauiges, nos Leucade consequere. *Lib. 16.*

Idem Sulpicio, Commendo tibi maiorem in modum domum eius, quae est Sicyone. *Lib. 13.*

Idem Att. Malo cum timore domi esse, quàm sine timore Athenis tuis. *Lib. 16.*

Idem ad eundem, Lentulum nostrum scis Puteolis esse. *Lib. 9.*

Idem pro Cornel. Vnum obiicitur, natum esse Gadibus, quod nemo negat.

Septuaginta septem testimonia paraueram, quibus planum facerem nomina tertiae declinationis ablatiuo efferri, cum huius sunt loci, non datiuo, vt nonnullis persuasum est: cuius sententiae laudant autorem Seruium, qui vsque eo in ea fuit, vt existimarit illud Virgilij, — Tyria Carthagine qui nunc Expectat, me tri necessitate dictum esse: Ciceronem vero antiptosin fecisse, cum dixit in Phil. An tu Narbone in mensas hospitum cum vomeres. Verum, ne tibi pariam fastidium,

sidium, multis omissis ostendam, neque Virgilium necessitate coactum, ablatiuo fuisse usum, neque Ciceronem, vt ipse ait, antiptosin fecisse. Cic. ad Att. 16. Sextum nunciauit cum vna sola legione fuisse Carthagine. Hunc locum videntur Grammatici ad normam Seruij correxisse: Sed in correctis sic legitur. Liu. 1. Bel. Pun. Annibal Sagunto capto, Carthaginem nouam in hyberna concesserat, ibiq; auditis quæ Romę, quæq; Carthagine acta, decretaq; forent, &c. Etiam hic locus vitiose citatur. Ibidem lib. 4. Hippocrates, & Epicides nati Carthagine, sed oriundi ab Syracusis. Idem lib. 6. Ipse paucos dies, quibus morari Carthagine statuerat, &c. Eodem lib. Hunc ordinem laboris, quietisq;, quoad Carthagine morati sunt, seruauerunt. Et lib. 7. Quinque millia Numidarum Carthagine esse. Eodem lib. Et armorum affatim erat captorum Carthagine. Et ibidem; Ex octoginta nauibus, quas captas Carthagine habebat. Eodem, Fama erat, magnum nauale apparatum eo anno Carthagine esse. Idem lib. 8. Lucio Martio Tarracone, Marco Syllano Carthagine Noua, ad pręsidium Hispanię relictis. Eodem, Consilium de his Carthagine erat. Eodem, Carthagine nihil ciuilis roboris est. Eodem, Hęc Carthagine parabant. Idem 3. bel. Maced. Iudicum ordo eadem tempestate Carthagine dominabatur. Eodem, Carthagine, & multitudinis assuetæ domum Annibalis frequentare concursus ad vestibulum ædium est factus. Et lib. 4. Hunc Aristonem Carthagine obuersantem, &c. Idem lib. 1. Decad. 5. Certius aliquanto, quæ Carthagine acta essent, ab rege resciuerant. Pli. lib. 15. cap. 18. Atqui tertium, inquit, antè diem scitote decerptum Carthagine: tam propè à muris habemus hostem. Suet. in Gal. Carthagine Noua conuentum agẽs, tumultuari Gallias comperit. Nulla necessitate compulsi omnes hi, quos citauimus, ablatiuo vsi sunt. Non inficias eo, aliquoties apud Plautum, datiuum pro ablatiuo reperiri, Carthagini, Sicyoni, pro Carthagine, Sicyone: Sed suspicor Grammaticorum diligentia id factum esse. Iam vero illud Ciceronis, quod circunfertur, Arbitrabantur Corynthο, & Carthagini non defore, qui illa restituerent; non est huius loci: Quod vt apertius videas, integrum locum subijciam, In Rull. 2. Arbitrabantur Corynthο, & Carthagini, etiam si Senatum, & magistratum sustulissent, agrumq; ciuibus ademissent: tamen non defore, qui illas restituerent, atque, qui antè omnia commutarent, quàm nos audire possemus. Corynthο, & Carthagini, non sunt casus communes, sed proprij verbi, sustulissent. Quod ad antiptosin attinet; si Cicero, cum Narbone, dixit, figuratè locutus est (vt placet Seruio) anteponenda est Tulliana antiptosis Seruij praeceptioni, cum non aliter Cicero loquatur 2. Philip. Vide quęso Antoni quid tibi futurum sit, quem & Narbone hoc consilium cum C. Trebonio cepisse notissimum est. Idem Att. 8. Partim Albę, partim Sulmone collocauit. Ibidem, Sulmone C. Actium Pelignum aperuisse Antonio portas, &c Idem 3. de Na. Quos Homerus, qui recens ab illorum ætate fuit, sepultos esse dicit Lacedæmone. Idem de Senect. Dicere aiunt solitum, Lacedęmone esse honestissimum hospitium.

hospitium. Sic idem 3. de Leg. de Senect. pro Deiot. Tarracone, dixit. Sic Liuius, Crotone, Frusinone, Lacedæmone, Chalcide, Demetriade, Medeone. Plin. Salamine, Colophone, Tarracone, Babylone, Leucade. Sic Iustin. Suet. Horat. Virg. Ouid. Silius. Tyburi, fateor esse apud Ciceronem ad Att. 16. Nunc demum rescribo his literis, quas mihi misisti, conuento Antonio Tyburi, Item apud Sueton. in Calig. cap. 8. Liu. vero lib. 10. belli Pun. Tybure dixit, Tybure haud ita multo ante mortuus, quò ab Alba trāsductus fuerat. Idem 5. ab Vrbe, Anxuri dixit: Neglectum Anxuri præsidium, &c. Forte nominum Tybur, & Anxur, apud veteres & E, & I, literis, ablatiuus terminabatur: vel Seruio blanditi sunt librarij, cuius præceptionem inuenies in 2. Edit. Donati. Nobiscum facit Diom. lib. 1. Etiam, inquit, nomina ciuitatum in aduerbia redigi possunt, & illa quidem, quæ genitiuo casu I, vel Ae, literis finiuntur, quando in ipsis ciuitatibus sumus, vel illic aliquid agimus, ipso genitiuo casu vti debemus, vt, Romæ sum, Arimini versor, Arimini moror. Quando autem ad ipsas ciuitates pergimus, aduerbium facimus ad locum casu accusatiuo, vt, Romam vado, Ariminum pergo: Si vero digredimur, septimo casu vtendū est, vt Roma venio, Arimino discedo. Ea vero nomina ciuitatum, quæ genitiuos in Is, syllabam mittunt, in vna tātum parte dissentiunt à superioribus: nam & aduerbium loci in loco septimo casu conseruabimus, vt, Narbone sum, quia facit huius Narbonis: Babylone sum, quia facit huius Babylonis. Idem docet Priscianus lib. 15. multo copiosius.

APPENDIX.

Datiuo Ruri, vel ablatiuo Rure vtimur, cum huius est loci.
Plaut. Bacch. Si illi sunt virgæ ruri, at mihi tergum domi est.
Liu. Morientem rure eo ipso die sepeliri se iussisse ferunt. *li. 8. dec. 4*

Terent. Adel. Ruri agebat vitam. Et in Phor. Ruri se continebat. Plaut. Casin. Rure incubat in præfectura. Liu. 7. ab Vrbe, Secundum in sex locis tenuit, nullis domi, militiæq; ad conciliandam gratiam meritis, vt qui rure, & procul cœtu hominum iuuentam egisset. Quid si Ruri priscus est ablatiuus? maximè cum Iustinus lib. 1. dixerit, Igitur antelucano tempore ruri iter ingressus, obuium habuit seruum de ergastulo, &c.

Si vero per aduerbium Quò, fiat interrogatio, accusandi casu efferuntur, cuiuscunque sint declinationis ac numeri: vt, Quo is? Romam, Brundusium, Carthaginem, Athenas, Delphos, Gades, Rus, Domum.

Cic. Att. Epistolas Catinam, Tauromimum, Syracusas commodius mittere potero. *lib. 14.*

Plinius,

Li.7.c.16 Plinius, Sueſſam Pomeriam illa tempeſtate florentiſsimam deportata eſt.

Terent. Heaut. Domum reuertor mœſtus.

Idem Eun. Rus ibo.

Cic. pro Archia, Eum domum ſuam receperunt.

Liu. lib. 5. bell. Maced. Athenas primum, inde Chalciden, inde in Theſaliam iere. Idem 1. belli Pun. Gadeis profectus Herculi vota ſoluit. Idem 1. ab Vrbe, Delphos mittere ſtatuit. Cic. in Piſ. Cn. Pompeium domum ſuam compuliſtis. Verba Nuntiandi, Dandi latentem motum adſignificant interdum. Cicero 4. in Ver. Res ab omni conuentu cognita celeriter domum nunciatur. Idem ad Brutum lib. 10. Ita Romam erat nunciatum. Liuius lib. 9. belli Pun. Miſſiſq́, qui Carthaginem ingens gaudium nuntiarent. Idem 7. belli Maced. Quæ poſtquam Samum ſunt nuntiata. Cicero 3. Verr. Statim Meſſanam literas dedit. Propria item Rus, & Domos numero multitudinis etiam adiectiua ſine præpoſitione admittunt. Liu. lib. 3. bel. Pun. Inde Capuam flectit iter luxuriantem longa felicitate. Iuſtin. lib. 31. Appropinquante veſpere, equum conſcendit, & rus vrbanum contendit. Liu. 2. ab Vrb. Tantus terror Tarquinium atque Hetruſcos inceſſit, vt ambo exercitus Veiens & Tarquinienſis ſuas abirent domos. Rus numero multitudinis nondum legi ſine præpoſitione. Liuius libro 9. dec. 4. Iam vbi vos dilapſi domos, & in rura veſtra eritis. Salluſt. Iugurt. Domum regiam dixit: Aurum atque argentum, & alia, quæ prima ducuntur, domum regiam comportant. Priſcianus addit humum, militiam, quod tamen nullis teſtimonijs docet.

Si per Vnde, vel Qua, fiat interrogatio, ablatiuo vtemur.

Vnde redis? Roma, Carthagine, Athenis, Delphis, Gadibus, Rure, Domo.

Qua iter feciſti? Roma, Brundiſio, &c.

Lib. 5. Cic. Att. Accepi Roma ſine tua epiſtola faſciculum literarum.

Lib. 16. Idem Att. Hac ſuper re ſcribam ad te Rhegio.

Terent. Eun. Video rure redeuntem ſenem.

Lib. 5. Cicero ad Att. Iter Laodicea faciebam, cum has literas dabam in caſtra.

APPENDIX.

Propria ſæpe præpoſitionem accipiunt, maximè ſi quæſtio fit per Vnde, aut Quo.

Lib. 9. Cic. Att. A Brunduſio nulla adhuc fama venerat.

Lib. 8. Idem ad eundem, Nauis & in Caieta parata eſt nobis, & Brunduſij.

Idem

Idem de Senect. Adolescentulus miles profectus sum ad Capuã.

Liu. Interim ab Roma legatos venisse nunciatum est. Bel.Pun.1

Cæsar, Complures præterea naues longas in Hispali faciendas curauit. Bel.ciui.2

Plinius ad Calestrium, Proconsul prouinciam Bœticam per Ticinum est petiturus. Lib. 7.

Quint.lib.1.cap.5. ait, fieri solœcismum Adiectione, cum proprijs additur præpositio, vt Veni de Susis in Alexandriam. Cicero Attico se per literas purgat, à quo fuerat reprehensus, quòd, In Piræea, scripsisset: ait enim, se In, non vt oppido præposuisse, sed vt loco: existimauerat enim Piræeum locum esse, non oppidum. Rem totam subijciemus, quo facilius intelligatur. Scripserat Cicero ad Atticum lib.6. his verbis, In Piræa cum exissem pridie Idus Octobris, accepi ab Acasto seruo meo statim tuas literas. Eum accusauerat Atticus in quadam epistola solœcismi, quòd præpositionem addidisset. Cui Cicero ita respondit lib.7. Venio ad Piræea, in quo magis reprehendendus sum, quòd homo Romanus Piræea scripserim, non Piræeum (sic enim omnes nostri locuti sunt) quàm, quòd, In, addiderim: Non enim hoc vt oppido præposui, sed vt loco. Et tamen Dionysius noster, qui nobiscum est, & Nicias Cous non rebatur oppidum esse Piræea. Sed de re videro. Nostrum quidem si est peccatum, in eo est, quòd non vt de oppido locutus sum, sed vt de loco. Secutusq; sim, non dico Cæcilium, Mane vt ex portu in Piræeum, (malus enim autor latinitatis est) sed Terentium, cuius fabellæ propter elegantiam sermonis putabantur à C. Lælio scribi.

Heri aliquot adolescentes coimus in Piræeum:

Et idem, Mercator hoc addebat captam è Sunio.

Quod si, δήμους, oppida volumus esse, tam est oppidũ Sunium, quàm Piræeus. Sed, quoniam Grammaticus es, si hoc mihi ζήτημα persolueris, magna me molestia liberabis. Hactenus ille: apud quem nihilominus frequenter leges præpositionem proprijs additam, vt ad Att.lib.8. Ego autem, cum esset incertum iter Cæsaris, quòd vel ad Capuam, vel ad Lucceriam iturus putabatur, Leptam ad Pompeium misi, & literas: ipse, ne quo inciderem, reuerti Formias. 7. Verr. Ne ratibus coniunctis freto fugitiui ad Messanam transire possent. Ibidem, Accedere incipiunt ad Syracusas. Idem Philip. 13. Vt cum suis copijs iret ad Mutinam. Idem Phil. 12. Profectus ad Mutinam est. Idem 2. Off. Quam cùm in Sicyonem attulisset. Ibidem lib. 3. Si, exempli causa, vir bonus ab Alexandria profectus. Ibidem, si idem sciat complures mercatores ab Alexandria soluisse. Idẽ Phil. 12. Ne si à Mutina quidem recesserit, audiemus Antonium? Ibidem, Recedit igitur à Mutina. Sed quid opus pluribus testimonijs? Liuius tertio quoque verbo præpositionem solet addere maximè ablatiuo, cum motus è loco significatur.

catur. Lib. 1. bel. Pun. Legati Romani ab Carthagine in Hispaniam traiecerunt. Idem 2. Bel. Maced. Attalus ab Argis Sicyonem est profectus. Idem sæpe, Ad præpositionem etiam adhibet 5. ab Vrb. Inde ad Veios exercitus ductus. Ibidẽ, Cum exercitibus nec opinato ad Veios accessere. Dicet hic fortasse aliquis, AD hic propinquitatem adsignificare. Audi eundem Liuium sublata præpositione, idem prorsus significasse, ibidem Voluntarius ductus exercitus Veios. Ibidem, Seu Veios, seu quò aliò duci velint. Vides vt idem significetur addita, vel detracta præpositione. Si, Ad, propinquitatem adsignificaret, non dixisset Cic. pro Planc. Brundusium veni vel potius ad mœnia: satis enim esset, Ad Brundusium veni. Plinius frequentissimè præpositiones addit maxime cum motus è loco significatur, interdum etiam cum quies, lib. 31. c. 2. Aquarum culpa in Trœzene omnium pedes vitia sentiunt. Idem lib. 37. c. 7. Inueniuntur compluribus alijs locis sicut in Ephyra, & Asso. Lege Cæsarem, Curtium, apud quos eandem loquendi rationem inuenies. Quid ergo, inquies, non constat sibi M. Tullius? Si paulo attentius quæ dixerit, consideres, planè intelliges non esse sui dissimilem. Primùm, non confessus est apertè peccatum, vitiumq́, esse præpositionẽ addere. Nostrum, inquit, quidem si est peccatum: deinde ait se Terentium elegantiæ studiosissimum, optimumq́, Latinitatis autorem secutum. Ad extremum quæstionẽ soluendam, nodumq́, explicandum reliquit Attico tanquam Grammatico: perinde ac si diceret: qui ad Grammaticorum normam loquuntur, præpositionem declinare, qui vero Orationis ornatui & elegantiæ seruiunt, eam minime reformidare. Domus nonnunquam etiam præpositiones admittit. Plin. ad Calestrium lib. 7. Ego in villas eius sæpe secessi, ille in domo mea sæpe conualuit. Liu. lib. 4. dec. 3. Ab domo venerunt. Cic. 2. Philip. Ad quem è domo Cæsaris tam multa delata sunt. Idem 5. Tusc. Socrates autem primus philosophiam deuocauit è cælo, & in vrbibus collocauit, & in domos etiam introduxit. Senec. lib. 2. Contro. controuersia prima. Ego in domum vestram intrabo. Ibidẽ, Dabo operam, quod in domo tua facillimum est, vt abdicer. Ibidem, Aliquid in domo locupletis non agendum, agam. Non solum verba, sed etiam nomina interdum casus communes habent. Cæsar 1. bel. Gal. Reliqua priuata ædificia incendunt: frumentum omne, præterquam quod secum portaturi erant, comburunt: vt, domum reditionis spe sublata, paratiores ad omnia pericula subeunda essent. Cic. Philip. 4. Cùm capitalem & pestiferum Brundusio M. Antonij reditum timeremus.

Nomina insularum, regionum, prouinciarum, cæterorum denique locorum præpositionem ferè desiderant.

Lib. 4. Cicero in Verr. Ex Sicilia in Africam gradus imperij factus est Romanis.

Lib. 9. Idem Att. Promitto tibi, si valebit, tegulam illum nullam in Italia relicturum.

Idem

Idem ad eundem, Non. Quintilis veni in Puteolanum. *Lib. 14.*
Idem ad eundem, Ego in Tusculano te expecto. *Lib. 13.*

APPENDIX.

Proprijs maiorum locorum interdum detrahitur præpositio præcipuè à poëtis & historicis.

Verg. Ibitis Italiam, portusq; intrare licebit. *Aen. 3.*

Liu. Ingreßi rursus iter per Chersonesum, Hellespontum perueniunt. *Bel. Ma. 7*

Tacitus. Germanicus Aegyptum proficiscitur. *Lib. 2.*

Idem, Germanicus Aegypto remeans. *Ibidem.*

Valer. Max. M. Bibulus duos egregiæ indolis filios suos à Gabinianis militibus Aegypti occisos cognouit. *Lib. 4 c. 1*

Cæsar: Cæsar cum audisset Pompeium Cypri visum, &c. *Bel. Ciuil.*

Cic. pro Domo sua, M. Cato inuisus, quasi per beneficium Cyprum relegatur.

umbis atq; alijs eiusdem generis nominibus detrahitur præpositio, fit solœcismus Detractione, vt Quintiliano lib. 1. ca. 5. placet, vt Aegypto venio, quã tamen vt vides, nõ solum poëtæ & historici, sed etiam oratores interdum omittunt. Cic. pro Lege Man. Siciliã adijt, Africã explorauit, inde Sardiniam venit. Idem in extrema 7. in Ver. Teq́, Iuno Regina, cuius duo fana duabus in insulis posita sociorum, Melitę & Sami sanctißima & antiquißima simili scelere idem iste omnibus donis ornamentisq́, nudauit. Nisi quis putet Melitæ & Sami vrbes ipsas hîc significare non insulas; quæ Appositio durior erit: neque minus dura, si insulas ipsas intelligamus. Non pauca pręterea testimonia afferuntur, quæ tamen nõ vrgent. Cic. ad Att. 5. Sexto Delũ Athenis venimus. & paulò post, Ab Ceo iucũdè inde Gyarum sęuo vento nõ aduerso: hinc Scyrum, inde Delum, &c. Itaq; erat in animo nihil festinare, Delo nec me mouere. eodẽ lib. Quæ mihi iam Sami, sed mirabilem in modum Ephesi præsto fuit. Idem ad eundem, cum Corcyrę epulati essemus. Hæc inquam & similia non vrgent, cum Delos, Samos, Corcyra non solum insularum, sed etiam oppidorum sint nomina, vt Rhodos, Ithaca, Tenedos, Melita. Cicero 5. Verr. Delum oppidum appellat & Samum Tenedum vrbem, & Strabo lib. 10. Samum vrbem vocat. Melitã Cic. 6. Verr. etiam oppidum vocat. Insula est Melita Iudices, &c. in qua est eodem nomine oppidum, &c. Corcyram & vrbem esse docet [illegible] lib. 4. ca. 12. Credibile est & in cęteris insulis fuisse oppida ijsdẽ nominibus: Cęs. lib. 2. bel. Ciuil. Quibus perterritus Varro, cum itinere conuerso sese in Italiã venturum promisit, non facit ad rem, cum, Italiam, pręcedat præpositio. Neq; illud Suetonij, Decedens Macedonia, neq; Ciceronis lib. 9. ad Att. Si Cn. Italia cedit, in Vrbem redeundũ

puto vtrunq; enim verbum ablatiuum sępe habet sine prępositione. Cic. pro Ligar. Decedens Considius prouintia. Sic decedere via, iure suo, instituto suo, itinere, fide, &c. Idem ad Octau. Cedam vrbe, quam per me conseruatā, vt esset libera, in seruitute videre non potero. Ad eundē, Cedam vita. Ad eundē, Cedere foro, Curia. & pro Milo. Cedere possessione. Quid si Sardinia, & Cyprus aliquando etiā vrbiū nomina fuerunt? Terentius cuius autoritate se Cicero solet tueri, Cyprum in Adelphis bis dixit omissa præpositione — te aiunt proficisci Cyprū. Ibid. — & item hinc alia, quę porto Cyprum. Et Liu. lib. 5. dec. 5. Crebro pars Cyprum nauigant. Ibidem, Nauigare Cyprum pergit. ibidem, Cyprum extemplo classem misit. Cum Petendi verbum proficisci, adire adhibetur, non est locus præpositioni. Liu. 1. bel. Punic. Dum ipse terrestri per Hispaniam Galliasq; itinere Italiā peteret. Plin. ad Calestrium lib. 7. Proconsul prouinciam Bæticam per Ticinum est petiturus.

APPENDIX II.

Certa appellatiua ablatiuo sine præpositione eleganter efferuntur, quæ alioquin accusatiuo cum præpositione, Per, efferēda essent.

Lib. 5. Cic. Att. Nunc iter confisciebamus æstuosa & puluerulenta via.

Lib. 2. Idem in Verr. Multæ mihi à C. Verre insidiæ terra mariq; factæ sunt.

Idem pro Plācio, Iter à Vibone Brundusiū terra petere contēdi.

Vagandi verbum hanc in primis elegantiam sibi vendicat.

Phili. 10. Idem in M. Anton. Nunc tota Asia vagatur, volitat vt Rex.

Lib. 14. Idem ad Att. Quem quidem ego spero iam tutò vel solum tota Vrbe vagari posse.

Idem pro Fonteio, Hi contrà vagantur læti atque erecti passim toto foro.

Datiuus Communis.

Quoduis verbum admittit datiuum eius personæ, in cuius gratiam, commodum, vel incommodum aliquid fit.

Plaut. Milit. Tibi aras, tibi occas, tibi seris, tibi eidem metis.

Lib. 2. Cic. Att. Libros tuos caue cuiquam tradas: nobis eos, quemadmodum scribis, conserua. Liuius, Magno illi ea cunctatio stetit.

Ab Vrb. 2.

Accusatiuus communis temporis.

Tempus accusatiuo vel ablatiuo casu effertur, si per Quandiu fiat interrogatio, vt Quandiu regnauit Romulus? Septem & triginta annos, vel annis.

Liu.

Liu. Romulus septem & triginta regnauit annos. *Ab Vrb. 1*

Suet. Vixit annis viginti nouem, imperauit triennio, & decem mensibus, diebusq; octo. *In Calig. ca. 59.*

Sin verò per quando fiat, ablatiuo vtemur, vt Quando datum est tibi hoc negocium? Anno superiore.

Cic. de Arusp. Negotiũ magistratibus est datũ anno superiore.

Idem 5. Tusc. Heroicis etiam ætatibus Vlyssem, & Nestorem accepimus & fuisse, & habitos esse sapientes.

Spatium temporis vocant, cum per aduerbium Quandiu fit interrogatio, & tunc frequentius vtimur accusatiuo, quàm ablatiuo. Liu 1. ab Vrbe, Regnauit Ancus annos quatuor & viginti Idem 1. belli Maced. Ibi paucos dies sæuiente Borea retenti. Cic. 5. Tusc. Dionysius duodequadraginta annos Syracusanorum Tyrannus fuit. Idem 4. in Verr. Prouinciam trienniũ obtinuisti. Idem 2. de Leg. Cotta censet habendas triduum ferias. Idem ad Catonem lib. 15. Biduum Laodiceæ fui, deinde Apameę quatriduum, triduum Synadis, totidem dies Philomeli. Sic ferè Cicero & Liuius loquuntur. Plinius sæpe etiam ablatiuo vtitur, maximè lib. 7. cap. 48. Masinissam sexaginta annis regnasse indubitatum est. Speciẽ temporis quidam appellant, cum per aduerbium, Quando interrogamus. Ablatiuus interdum, Intra, significat, vt Paucis diebus, Biduo, Triduo, pro Intra paucos dies, Intra biduum, Intra triduum. Cic. ad Q. Frat. lib. 3. Diebus sexdecim absolutę quatuor tragœdiæ. Idem Att. lib 9. Biduo sciemus. Idem pro Mil. Clodius respondit, triduo illum, ad summum quatriduo periturum.

Accusatiuus communis spatij.

Cuiuis verbo apponi potest accusatiuus, qui distantiam loci significet.

Cic. ad Tironem Is locus est citra Leucadem stadia viginti. *Lib. 16.*

Idem Att. Cubitum nullum assiduo cursu processit. *Lib. 13.*

Idem pro Deiot. Negat se à te pedem discessisse.

Liu. Mille & ducentos passus ibi latitudo patet. *Bel. Ma. 7*

Idem, Duo millia fermè, & quingentos passus ab hoste posuerunt castra. *Ibidem.*

Cic. pro Sest. Edixit, vt ab Vrbe abesset millia passuum ducenta.

Interdum ablatiuo vtuntur scriptores.

Cæs. Eo die castra promouit, & millibus passuum sex à Cæsaris castris sub monte consedit. *Bel. Gal. 1*

Idem, Ab exploratoribus certior factus est Ariouisti copias à nostris millibus passuum quatuor & viginti abesse. *Ibidem.*

Spacium loci multò frequentius accusatiuo effertur, quàm ablatiuo. Cæs. 1. belli Gall. Cum bidui viam processisset, nunciatum est Ariouistum cum suis copijs ad occupandum Vesutionem contendere, triduiq; viam à suis finibus processisse. Cic. 6. in Verr. Neque ab argento digitum discedere.

Ablatiuus absolutus.

Quibuslibet uerbis addi potest ablatiuus absolutè positus.

Lib. 5. Cic. Att. Quod autore te uelle cœpi, adiutore assequar,

Lib. 14. Idem ad eundem, Scripsi hæc ad te apposita secunda mensa.

Lib. 3. Idem de Leg. Nobilium uita, uictuq; mutato, mores mutari ciuitatum puto.

Idem de Clar. Orat. Ego cautius posthac historiam, te audiente, attingam.

Aliquando absolutè ponitur Participium præteriti temporis sine nomine. Liu. 1. belli Maced. Inde ad Pluuinum est progressus, nondum comperto, quam regionem hostes petissent. Tacit. lib. 2. Audito castellum Luppiæ flumini appositum obsideri, sex legiones eò duxit. Interdum ablatiuus, & nominatiuus verbi eiusdem sunt personæ ad Tironem lib. 16. Verberaui te cogitationis tacitæ duntaxat cõuicio, quòd fasciculus alter ad me iam sine tuis literis perlatus est: non potes effugere huius culpæ pœnam te patrono. Senec. de Vita beata cap. 20. Populo spectante fieri credam, quicquid, me conscio faciam. Idem 3. Epist. libro, Acerbum est vri, quanto acerbius, si id te faciente, patiaris? Hora. lib. 1. Ode. 2.

Neu sinas Medos equitare inultos
Te duce Cæsar. *Sedigitus apud Gellium lib. 15 cap. 24.*
Multos incertos certare hanc rem vidimus,
Palmam poëtæ comico cui deferant.
Eum, me iudice, errorem dissoluam tibi. *Sic Ouidius non raro loquitur.*

Ablatiuus Instrumenti, Causæ, Modi actionis.

Quæuis uerba ablatiuum admittunt significantem instrumentum.

Terent. Adelph. Hisce oculis egomet uidi.

Cic. in Vatinium, Cum illud iter Hispaniense pedibus ferè cõfici soleat.

Idem in Ver. Sex lictores circunsistunt ualentissimi, cædũt accerrimè

cerrimè virgis.

AVT CAVSAM proper quam aliquid fit.

Idem ad Q. Frat. Vestra culpa hæc acciderunt. *Lib.2.*

Idem in Bruto. Vereor ne amore videar plura, quàm fuerint in illo dicere.

Terent. Adelph. Dolore ac miseria tabescit.

Plin. In Africa magna pars ferarum æstate non bibunt inopia imbrium. *Lib.10. c. 73.*

Aut modum quo aliquid fit.

Cicero pro Mil. Quonam modo id factum ferret ciuitas?

Idem de Senect. Sapientissimus quisque æquissimo animo moritur, stultissimus inquissimo.

Idem pro Flac. Pacem maritimam summa virtute, atq; incredibili celeritate confecit.

Modus actionis præpositionem, CVM, interdum desiderat.

Idem de Offi. Ira procul absit, cum qua nihil rectè fieri, nihil cõsideratè potest. *Lib.1.*

Idem de Orat. Cum febri domum rediјt, dieq; septimo est lateris dolore consumptus. *Lib.3.*

Quint. lib. 1. cap. 4 Existimat instrumenti casum non esse ablatiuum, sed septimum casum. Quærat, inquit, etiam, sit'ne apud Græcos vis quædam sexti casus. & apud nos quoq; septimi: nam, cum dico, Hasta percussi, non vtor ablatiui natura: nec, si idem Græcè dicam, datiui τῷ δορί. Hæc ille. Græca, & latina lingua ablatiuo instrumenti præpositionem non addit. Ad causam propter quã, pertinent hæc, & similia. Ardere iracundia, dolore, ira, studio, desiderio, amore alicuius rei. Flagrare, inflammari cupiditate, amore.
Terent. Adelp. Me miserum, vix sum compos animi, ita ardeo iracundia.
Hæc etiam fortassis Lætor, gaudeo, delector, oblector, tristor, de quibus supra egimus. Modum actionis cognoscemus interrogatione, Quo modo, Quomodo tulit iniuriam? æquo, iniquo animo. Cic. pro Flac. Pacem maritimam summa virtute, atq; incredibili celeritate confecit. sic Clara, suppressa submissa voce dicere. Adhibetur etiam præpositio, CVM, quæ comes dicitur. Cic. pro Cluen. Semper magno cum metu dicere incipio. Idem in Orat. Cum videret Oratores cum seueritate audiri, poëtas autem cum voluptate, tum dicitur numeros sequutus.

Ablatiuus excessus.

Cuiuis verbo adiungi potest ablatiuus rei, qua excessus significatur.

Cic.de Clar.P.Scipio omnes ſale facetijsq́; ſuperabat.
Lib.2. Idē de Orat.Lepore,& humanitate omnibus pręſtitit Socrates,
Terent.Phor. Incredibile eſt quantò herum anteeo ſapientia.
Iugurt. Salluſt. Quū omnes gloria anteiret,omnibus tamē charus erat.

Ablatiuus Pretij. 910

Quęlibet verba ablatiuum admittunt ſignificantem pretium, vt Senatus tritici modiū tribus denarijs ęſtimauit. Magno has ędes ædificaui.

Donatus docet literas mina in ſingulos menſes.

Mina valet centum drachmis Atticis.

Secalis modius proximo anno ternis ſeſtertijs fuit: ſummum quaternis.

Lib.7. Cic.in Verr. Hæc quæ vel ita redimi rectè poſſunt,æſtimare pecunia non queo.

Terent. in Andria,vix drachmis opſonatus eſt decem.

Lib.5. Cic.in Verr.Doceas oportet aliquo in loco Siciliæ Prætore Verre ternis denarijs tritici modium fuiſſe.

Li.7.c.30 Plinius,viginti talentis vnam orationem Iſocrates vendidit.

Bel.pun 3 Liuius,Multorū ſanguine & vulneribus ea Pœnis victoria ſtetit.

Idem,Magno illi ea cunctatio ſtetit.

Non ſolum verba,quę apertè emptionem,venditionemq́,ſignificant vt Emo, Coëmo,Redimo,Mercor,Vendo,Diuendo,Diſtraho,Venundo, Veneo Sto, Conſto,Valeo,Liceo,Liceor,Licitor,Addico,Loco,Conduco.Taxo,Aeſtimo,pro Taxo,Sum,pro Valeo:ſed etiam quęuis alia huc ſpectant.Varr. libr. 3. de Re ruſt. Piſcinæ ædificantur magno. Hor.lib.2 .Saty.2.

Quæ virtus,& quanta bonis ſit viuere paruo. Plaut.Truc.

Iam hercle, iam magno tu vapula.

Plin lib.7.cap.37.Ariſtidis Thebani pictoris vnam tabulam centum talentis Rex Attalus licitatus eſt. Aeſtimo cuius ſupra meminimus,cum parui aut magni facere ſignificat,genitiuo gaudet:cum vero ęſtimationē habere, atq; taxare,huius eſt loci.Cic. 5.in Verr.Eodem tempore Antonius tribus denarijs æſtimauit poſt meſſem ſumma in vilitate.Ibidē,Idq́, frumentum Senatus ita ęſtimaſſet,quaternis ſeſtertijs tritici modium,binis hordeum: Magno,permagno, paruo, paululo, minimo, plurimo, & ſiqua præterea ſunt, ſępe ſine ſubſtantiuis reperiuntur. Cic. 5.in Ver.Decumas agri Leontini vendidiſti,ſi ex lege,magno: ſi,vt lex eſſet tua libido, tunc paruo. Ibidem, At permagno decumas eius agri vendidiſti. Terent. in Eunuch.

Quid

Quid agas? nisi vt te redimas captum, quàm queas
Minimo, si nequeas paululo, quanti queas.

Cic. 5. in Verr. Excogitare non poterat, quemadmodum plurimo venderent. Interdum adiunguntur substantiua. Mart. lib. 6.

Paruo cum pretio diu liceret.

Vili, tamen, & Caro, non videntur substantiua admittere. Plaut. Epid. Quanti eam emit? T. Vili. Quint. Declam. 9. Quid me admonetis suppremarum, amici mei, precum, quibus hęc alimenta caro empta, inopi patris senectæ petita? Si tamen locus mendo caret: nã Cicero, Care, solet dicere, & Quintil. eadem Declam. Tanti constat patri captiuitas mea, cum tam care redemptus sim. Diomedes lib. 1. DE Aduerbio, Caro & vili vocat Aestimationis aduerbia. Verbum Valeo ablatiuum, vel accusatiuum amat: Plin. lib. 33. cap. 3. Aureus nummus post annum sexagesimum secundum percussus est, quàm argenteus, ita vt scrupulum valeret sestertijs vicenis. Varr. lib. 4. de lingua Latin. Denarij, quòd denos æris valebant: quinarij, quòd quinos. Huc etiam spectat Sum, pro Valeo. Cicer. 5. in Verr. Verum enimuero, cum esset frumentum sestertijs binis, aut ternis quibusuis locis prouincię duodenos sestertios exegisti. Ibidem, Cum in Sicilia sestertijs binis tritici modius esset (vt illius epistola ad te missa declarat) summum sestertijs ternis. Secale vulgus Centenum vocat. Siligo genus est tritici delicatissimi, neq; centenum significat, vt quidam arbitrantur.

Exceptio.

His tamen genitiuis exceptis, Tanti, tantidem, quanti, quanticunq; pluris, minoris.

Cic. de Offic. Emit homo cupidus tanti, quanti voluit. *Lib. 3.*

Idem ibidem, Vendo meum non pluris, quàm cæteri, fortasse etiam minoris.

Idem in Verr. Quanti frumentum sit considera, video esse binis sestertijs. *Lib. 5.*

Senec. Tantidem redemi patrem, quanti à te redemptus sum. *Lib. 5. Cõtrouers.*

Plin. lib. 35. cap. 10. de Pamphilo pictore, Docuit neminem minoris talento annis decẽ. Senec. ad Martiam, de Consul. Tanti quodcunq; malum est, quanti illud taxauimus. Quidã addunt, Tãtiuis, quantiuis, quantilibet, sine veterũ testimonijs. Non video tamen, cur non ita loquamur, si opus erit. Maioris nusquam arbitror esse, pro quo classici, Pluris, vtũtur. Quanticunq; & quantiquãti, geminatum idem valent. Iuuen. Quanticunq; domus constet. Cic. ad Att. 12. Sed quãtiquanti bene emitur, quod necesse est. Tantidem. Cic. 5. in Ver. Quò quisq vehere iussus esset, vbi tantidem frumentum emeret, quanti domi uendidisset.

APPENDIX.

Genitiui Tanti, quanti, quanticunq;, minoris, in ablatiuum trã seunt, si addantur substantiua.

Liu.2.belli Pun. Hic miles magis placuit, cum pretio minori re dimendi captiuos copia fieret.

Tantidem ablatiuo caret. Laur. Vall. Pluri pretio, ausus est dicere: malim di cere, Maiori pretio, aut Cariùs. Liu.2.belli Pun. Octomilia seruorum audio ar-mari, non minor numerus noster est, nec maiori pretio redimi possumus, quàm hi emuntur. Cic. pro Dom. Emit domum pene dimidio cariùs, quam æstimabat. Aduerbia carè, cariùs, carissimè, bene, meliùs, optimè, malè peiùs, viliùs, vilissi mè, cum verbis emendi, vendendiq; apud bonos autores inuenies.

CONSTRVCTIO VERBI Infiniti.

Libr. 16. Verba infinita eosdem post se casus postulant, quos finita. Cic. Tironi, Malo te paulo post valentem, quã statim imbecillum videre.

Lib.3. Idem ad Q. Frat. Quòd scribis te à Cæsare quotidie plus diligi, immortaliter gaudeo.

Lib.7. Idem ad Att. vellem te in principio audiuisse amicissimè me ad monentem.

Præteritum perfectum passiuum, & plusquàm perfectum ex infi nito Esse vel fuisse, atq; participio præteriti temporis supplentur, mutatis numeris & generibus pro re de qua agitur.

Philip.2. Cic. in Anton. P. Clodium meo consilio interfectũ esse dixisti. Idem pro Cluent. Iniuriam ab huius familiã factam esse dixisti.

Verbum interdum omittitur. Idem pro Mil. Negant lucem fas esse ei intueri, qui à se hominem occisum fateatur.

Verba infiniti modi appellat Quintil. lib.9.cap.3. Verba infinita: Gellius lib. 1.cap. 7. Indefinita. Grammatici infinitiua, quòd neq; personas, neq; numeros definiant. Diomedes lib.1. Varijs nominibus ait pppellatum esse infinitiuum mo dum, Impersonatiuum, Insignificatiuum, Perpetuum. Sed hęc & similia sine vl la iactura omitti possunt. Pręsens, & imperfectum tempus tam actiuum, quàm passiuum vna voce explicatur, vt Amare, Amari; perfectum, & plusquam perfectum actiuum vna etiam voce continetur, vt Amauisse, passiuum ex par-ticipo præteriti temporis, & infinito, Esse, vel Fuisse, supletur.

Fu-

Futurum infinitum actiuum.

FORE, futurum infinitum tantùm in vsu est, iungiturq; cum omnibus generibus, & vtroq; numero.

Cic. ad Lent. Vehementer confidit his literis, se apud te gratiosum fore. *Lib.* 1.

Idem ad eundem, Spero nobis hanc coniunctionem voluptati fore. *Ibidem.*

Idem Att. Nihil arbitror fore, quod reprehendas. *Lib.* 8.

Idem ad eundem, Dionysio, dum existimabam vagos nos fore, nolui molestus esse. *Lib.* 7.

Cætera quibus, prisci vsi sunt, iam exoleuerunt, pro quibus infinito Esse, & participio in Rus, vtimur.

Cic. Att. Illum eum futurum esse puto, qui esse debet. *Lib.* 6.

Idem de Orat. Vere mihi hoc videor esse dicturus. *Lib.* 1.

Idem in M. Anton. Id se facturum esse asseuerauit. *Philip.* 2.

Idem in Ver. Non molestè fero, me laboris mei, vos virtutis vestræ fructum esse laturos. *Lib.* 3.

Infinitum Esse frequenter desideratur. Cic. Att. Ego bellum fœdissimum futurum puto. *Lib.* 8.

Idem ad Terentiam, Celerius opinione venturus dicitur. *Lib.* 14.

Idem ad Att. Vix spero hunc mihi veniam daturum. *Lib.* 9.

Idem ad Appium, Scribit meas literas maximum apud te pondus habituras. *Lib.* 3.

Fuit priscis temporibus futurum infiniti modi, Rum, syllaba finitum, quod omnibus generibus & vtriq; numero, non secus ac Fore accommodabatur. C. Gracchus, Credo ego inimicos meos hoc dicturum. Valerius Antias, Aruspices dixerunt omnia ex sententia processurum. Laberius, Non putaui hoc eam facturum. Vides vt omnibus generibus & vtriq; numero verba hæc attribuātur. Sic Cic. 5. Verr. Hanc sibi rem sperant præsidio futurum, quem locum quidam existimantes esse corruptum Futuram affirmabant legendum esse: cum Futurum, non participium, sed verbum sit indefinitum, neq; numeris neq generibus præseruiens, sed liberum vndiq; & impromiscuum, quod sine vlla vitij suspicione omnibus numeris generibusq; sine discrimine attribuitur, vt Gellius libr. 1. capit. 7. docet: vnde hæc sumus mutuati. Fuit & aliud futurum priscis vsitatum, SSERE, syllabis terminatum.

Plaut. Stich. Habe bonum animum: nam illum confido domum
In his diebus me reconciliasſere. Idem Amphitr.
Eos legat Telebois, iubet sententiam vt dicant suam.

Si

Si sine vi, & sine bello velint rapta, & raptores,
Si, quæ asportassent, redderent: se exercitum extemplo domum
Reducturum: abituros Argos Argiuos: pacem atque otium
Dare illis: sin aliter sint animati, neq; dent quæ petat,
Sese igitur summa vi, virisq; eorum oppidum expugnassere.

Idem Milit. — *hercle credo te facile impetrassere.*

Futurum hoc à futuro Coniunctiui modi reconciliasso., expugnasso, impetrasso fit: siquidem prisci Latini etiam amasso, irritasso, iudicasso, monstrasso, pro amauero, irritauero &c. dicebant. Plaut. Amph.

Si me irritassis, hodie lumbifragium hinc auferes.

Epid. *Adolescens si istunc hominem, quem quæritas,*
Tibi commonstrasso, ecquam abs te inibo gratiam?

Itaq; fore nunc tantum vsitatum est, quod non raro etiam cum participijs in Rus iungitur. Cicer. Att. lib. 5. Deinde addis, te ad me fore venturum. Liu. in extremo libr. 6. ab Vrb. Ita ab diutina ira, tandem in concordiam redactis ordinibus. cum dignam eam rem Senatus censeret esse, meritoq; id, si quando vnquam aliàs deorum immortalium causa libenter facturos fore, vt ludi maximi fierent, & dies vnus ad triduum adijceretur. Porcius Latro in Declam. in Catilin. de cuius eloquentia Plinius lib. 20 cap. 14. & Quintilianus libr. 10. c. 5. meminit, sæpe sic loquitur, Lucem namq;, ait, nescio quam, de domo Cornelia quondam proditurum fore, quę gloria nominis sui Romanum imperium & complexura sit, & illustratura. Ibidem, Putate matronas Vrbis ac liberos nostros obseruatam pudicitiam supplices ac congratulantes vniuersos ad genua vestra ob uersaturos fore. Illud Liuij lib 8. bel. Pun. Et acturum se per populum apertè ferret, si Senatus aduersaretur, quidam vitiose citat, Et acturum se per populũ apertè fore, &c. Credo Fore etiam cum participijs præteriti, et futuri temporis in Dus posse iungi. Cicero Bruto lib. 11. De reliquis rebus à te iam expectare literas debemus, quid ipse agas, quid noster Hircius, quid Cęsar meus: quos spero breui tempore societate victoriæ copulatos fore. Idem Lentulo lib. 1. Nunc id speramus, idq; molimur, vt cũ Rex intelligat, &c. nisi per te sit restitutus, desertum se, atq; abiectum fore, proficiscatur ad te. Porcius Latro, Credite item vim vniuersam flagitiosę iuuentutis, aut hodierno Catilinæ supplicio simul conficiendam fore, aut &cæt. Diceret fortasse Laurentius hęc potius nomina esse quam participia. Nescio cur id Laurentio tantopere displicuerit, cum futura cũ futuris passim iungantur. Cic. 1. de Inuent. Altera est, in qua rerum earum, de quibus erimus dicturi, breuiter expositio ponitur distributa. Idem pro Font. Ita verò, si illi bellum facere conabuntur, excitãdus nobis erit ab inferis C. Marius, &c. Et præterita futuris miscentur, cùm Dicturum fuisse, auditurum fuisse, & alia huius generis dicimus.

Futu-

Futurum infinitum paßiuum.

Futurum pafsiuum ex infinito Iri & voce fimili fupino in V M, conftat, vt amatum iri, doctũ iri, violatum iri, occifum iri, omnibusq; generibus atq; vtriq; numero attribuitur.

Cic. ad Att. Pompeius affirmat non effe periculum, adiurat: addit etiam fe prius occifum iri ab eo, quàm me violatum iri. Lib. 2.

Idem ad eundem; Brutum, vt fcribis, vifum iri à me puto. Lib. 15.

Idem de Diuinat. Vaticinatus eft madefactum iri minus triginta diebus Græciam fanguine. Lib. 1.

Terẽt. in prol. Hec. — interea rumor venit datũ iri gladiatores

Quintil. Reus parricidij damnatum iri videbitur. Li. 9. c. 2.

Plaut. in Rudente, Mihi iftæc videtur præda prædatum irier.

Etfi datum ire, perditum ire, interfectum ire, feruatum ire & alia eiufdem generis nihil aliud quàm dare, perdere, interficere, feruare fignificant, atq; prę fentis funt temporis: tamen datum iri, perditum iri, interfectum iri, & quę funt generis eiufdem futurum tempus adfignificant, vt allata exempla atq; alia multa docent. Cicer. ad Att. lib. 9. quem tu locum Græciæ non direptum iri putas? Ad eundem lib. 10. Quod fcribis te ipfum putare me attractum iri, &c. Idem ad eundẽ lib. 7. Dederam equidem L. Sanfeio literas, &c. Sed vt Philofophi ambulant, has tibi redditum iri putabam prius. Sunt qui putent hoc loquẽdi genere etiam tempus præfens adfignificari: fieri quidem poteft, fed teftimonia quibus id docent, partim deprauata funt, partim nobifcum faciunt. Videamus Plin 2. Epift. Quæ abfolutiora mihi videbantur non fuit alienum iudicio tuo tra ditum iri. Apud Plinium lib 2. epift. 5. ad Lupercum fic legitur, interim quæ abfolutiora mihi videbantur, non fuit alienum iudicio tuo tradi. Cice. 2. Inuent. Si illud concedatur, illud non conceffum iri oportet Oportet, nufquam eft apud Ciceronem. Locus eft non longe à principio. Lactant. lib. 1. Et Erythræam fe nominatum iri prælocuta eft, apertiffime futurum eft. Sic Cicer. 1 de Diuinat. Vaticinatus eft madefactum iri minus triginta diebus Græciam fanguine. Itidem illud Plauti Rudent. act. 4. fcen. vltima

Mihi iftæc videtur prǫda prǫdatum irier.

Prǫdatum iri, futurum procul dubio eft: timebat enim vehementer Gripus, qui hęc loquitur, ne herus vir bonus & iuftus vidulum, quem cum multo auro & argento reti traxerat, reftitueret lenoni, qui naufragium fecerat, atq; ita tanta prǫda fpoliaretur. Nunc ponamus aliquot exempla quibus planum fiat Amatum ire, datum ire & alia huius generis prǫfens adfignificare, quę Diomedes, Donatus, cæteriq; veteres grammatici docent futuri infiniti effe circuitiones. Plaut. Pœn. Siccine oportet ire amicos homini amanti operam datum? Idem Ciftel. Qui magis potueris mihi honorem ire habitum, Nefcio.

Idem

fun · putas · illud

Idem Bacch. — vt istud delictum Desistas tantopere ire oppugnatum.
Liuius lib.9.bel.Mac. Vitricus ergo,inquit,tuus pudicitiam,famam,spem,vitamq́, tuam perditum ire hoc facto properat? Gellius lib. 14.cap.6.Homo nobis familiaris, Adiutum, inquit,ornatumq́, volo ire Noctes tuas. Quid quęso aliud Ire datum operam, Ire habitum honorem, Ire oppugnatum, Perditum ire, Ornatum ire, quàm Operam dare, Habere honorem, Oppugnare, Perdere, Ornare significat? Illud Plauti Mil.
— hercle credo te facile impetratum ire: quo quidam conantur docere hæc futurum tempus adsignificare, longè aliter legitur vt paulò antè diximus,
— hercle credo te facile impetrassere. quod futurum infinitum est priscum, pro impetraturum esse. Infinita passiua visum iri, occisum iri & alia id genus à verbis actiuis accusatiuum habent ante se more aliorum verborum infiniti modi, neque enim à supino in Vm regitur vt quidam volunt, post se verò ablatiuũ habent etiam singularis numeri vt allata exempla docent. Si fiant à verbis neutris etiam post se ablatiuum exigent, vt Credo a militibus Cęsaris fortissimè pugnatum iri. Arbitror à nemine tibi nocitum iri. Cæsar 5. bell. Gal. nocitum indixit: Ipse appellatus respondit, si velit secũ colloqui, licere, sperare à multitudine impetrari posse, quod ad militum salutem pertineat, ipsi vero nihil nocitum iri. Si quis roget an hęc etiam ante se accusandi casum habeant: ex ijs quę supra de Verbis impersonalibus diximus, facilè intelliget. Cur enim non subaudiatur pugnam & noxam? vt dicimus pugnare pugnam, nocere noxam? Vox quę supino in VM similis est, tam verba actiuę, quam passiuę declinationis comitatur. Liu.lib.2.bel.Mac. Neu pertinacia sua gentem vniuersam perditum iret.
Terent. Andr. — cur te is perditum?
Idem Heaut. — in mea vita tu tibi laudem is quæsitum scelus?
M.Cato apud Gelliam lib.10.cap.14. Atq; euenit ita Quirites, vti in hac contumelia:quæ mihi factum itur, Rei quoq; publicæ medius fidius misercar. Vides vt Cato dixerit Contumelia factum itur? quem locum sic idem Gellius explicat, Contumeliam factum iri, significat iri ad contumeliam faciendam, idest Operam dari quò fiat contumelia. Hęc ille. Hoc tamen genus loquęndi iã exoleuit, quod ad finita verba attinet: quod modus infinitus suo iure retinuit. Illud pene mihi exciderat Ire locum habere etiam cum verba sunt deponentia. Curtius lib.10. Postero die indigna res Macedonibus videbatur Perdiccam ad mortis periculum adductũ, & Meleagri temeritatem armis vltũ ire decreuerãt.
Circuitionem illam, quę ex participio in, Dus, & infinito Esse constat prętermisimus, propterea quod parum sit vsitata veteribus: nõ quòd negem esse participium in Dus futuri temporis, cum id Quintilianus, omnesq́, veteres grammatici doceant: sed quia hęc loquendi ratio officium necessitatemq́, potius quam futurum tempus adsignificare videatur. Vergil. lib.3. Aen.

socijs

— *socijs tunc arma capessant,*
Edico:& dira bellum cum gente gerendum.

significat Aeneas necessario gerendum esse bellum cum Harpyijs. Quint. libro 9. in hunc locum sic inquit, Illud plane figura est, qua diuersa sermonis forma coniungitur. Quanuis enim pars Bellum posterior participio insistat, vtriq; tamen conuenit illud Edico. Cicer. Catoni libro 15. Admonendum potius te à me, quam rogandum puto. Dic, Admonitum iri potius te a me, quam rogatum iri puto. num idem hęc valent? non puto. Illud enim officium, debitumq́, adsignificat: hoc potius futurum tempus. Illud sic exponi potest, Admoneri puto potius te à me quàm rogari oportere. sic idem Lentulo libro 1. Quę autem posita sunt in coniectura, quęq́, mihi videntur fore, ea puto tibi à me scribi oportere: fac sic. Ea puto tibi à me scribenda esse, idem prorsus dixeris. Quid ergo deceptus est Fabius? errauit tantus vir? Minime verò. Vt enim plurima verba futuri temporis debitum, officium, necessitatemq́, adsignificant, ita participia ferè in Dus, quæ nihilominus participia sunt, vt illa verba futura. Quid? cum Venus Aeneam 2. Aen. alloquitur,

Non prius aspicies, vbi fessum ętate parentem
Liqueris Anchisen? superet coniux'ne Creusa Ascaniusq́, puer?

Num aspicies futurum tempus asignificat? non'ne potius officium atq; adeo pietatem? An cùm M. Tullius 2. Philip. dixit, Defendi Remp. adolescens, non deseram senex, an, Deseram, tempus adsignificat? ibidem, Etenim si abhinc annos propè viginti hoc ipso in templo negaui posse mortem immaturam esse Consulari: quanto verius nunc negabo seni? Sed hæc hactenus, nam in Rudimentis cum de participijs egimus, multa de eadem re dicta sunt.

Ratio supplendi futurum infinitum, maximè cum verba supinis carent.

Fore vt, Futurum vt, verbis spero, puto, affirmo, suspicor, & his similibus iuncta eleganter futurum infinitum tam agendi, quam patiendi modi supplent.

Cic. 1. Tusc. Spero fore, vt contingat id nobis.

Idem ad Att. Nunquam putaui fore, vt ad te supplex uenirem, *Lib. 16.*

Idem Lentulo, Valde suspicor fore, vt infringatur hominum improbitas. *Lib. 1.*

Senec. Scio futurum ut auditis eius sententiis, cupiatis multas audire. *Prooem. 1 cõtrouer.*

Idem, Nunquam putaui futurum ut pater meus liberos odisset. *Lib. 2. Cõtrouers.*

Hac circuitione subuenitur uerbis quæ supinis carent, ut Puto fore,

re, ut breui his incommodis medeare.

Affirmo fore, vt paucis diebus orationē pro Marcello edifcas.

Sufpicor fore, vt iuri ciuili potius, quàm philofophiæ ftudeas.

Polliceor fore, vt non multò pòft intimis fenfibus angaris, quā do faluberrima parentis confilia negligis.

Circuitio ex præterito & futuro mifta.

Circuitio illa ex præterito & futuro mifta non minimum orationi affert ornamentum.

Lib. 4. Cic. ad Marcel. Eum magis communem cenfemus in victoria futurum fuiffe, quàm incertis in rebus fuiffet?

Lib. 2. Idem de Diuinat. An tu cenfes vllam anum tam deliram futurā fuiffe, vt fomnijs crederet, nifi ifta cafu nonnunquā concurrerēt?

Idem in M. Anton. Dixit aliam fententiam fe dicturum fuiffe, eamq́; fe ac Rep. dignam, nifi propinquitate impediretur.

Quid fi verba fupinis deftituantur? licebit'ne ita loqui, Puto futurum fuiffet, vt difceres, nifi ceffator ac negligens fuiffes? Nondum quod meminerim apud veteres hoc loquendi genus inueni. Puto fore vt, vfitatiffimum eft, vt paulò ante oftendimus. Puto futurum fuiffe, vt difceres, refelleres, repofceres, fcriberes, legeres & alia id genus, pro, fcripturum fuiffe, lecturū fuiffe, tum dicam, cum apud bonos autores legero. Itaq; doctiorum efto iudicium. Illa præterea circuitio ex præterito, & participio in Dus, an huc fpectet, ijdem iudicabunt, Credo Remp. à Catilina funditus euertendam fuiffe, nifi M. Tullius eius nefarios conatus compreffiffet. Qui voces in fyllabas Dus, & Dum exeuntes neceffitatē officiumq́; potius quam futurum tempus adfignificare docent, nō facile id concedent: quorum fententiæ libenter accedimus: interim dum veterū exempla non fuccurrunt. Quare dicam potius credo Catilinam Remp. funditus fuiffe euerfurum, nifi M. Tullius, &c.

Infinita cum quibus verbis copulentur.

Verbis Cœpi, foleo, debeo, cupio adduntur infinita, multisq́ue alijs maximè ijs, quibus voluntas explicari folet.

Cic. pro Rofc. Com. Qui mentiri folet, peierare confueuit.

Libr. 16. Idem Tironi, Omnes cupimus, ego in primis, quamprimum te videre.

Multa funt verba, quibus infinita adduntur, Ceffo, defino, pergo, incipio, gau-

gaudeo, lætor, suadeo, aggredior, opto, desidero, volo, malo, paro, cogo, affirmo, nego, instituo, censeo, statuo, decerno, ostendo, indico, audeo, timeo, iubeo, disco, cum synonimis, vt Amat pro Solet. Item Possum, videor, quæq́; sunt de eodem genere, Præterea, quæ Proeretica vocant, id est, quæ ad voluntatem explicandam pertinent, de quibus iam egimus. Ab his præcipuè, tradunt Grammatici, verba infinita definiri ac determinari, nam, cum infinitum verbum (vt vox ipsa declarat) incerti sit numeri, & personæ, beneficio verborum quibus adiungitur, vt numerum, personamq́; certam habet: Exempli gratia, Videre, verbum est infinitum, neq; enim scire potes, sit'ne singularis, an pluralis numeri, primæ, secundę, an tertię personę: adde ei verbum, Cupio, sic, Cupio videre te beatum, subitò ex infinito, & incerto factum est finitum certumq́; munere atq; beneficio verbi Cupiendi, est enim primæ personæ, singularis numeri, quemadmodum, Cupio cui adhæret. Solet, incipit, debet, cœpit, desinit, potest cum infinitis verborum impersonalium adiunguntur, nominatiuum celant. Cic. 1. de Fin. Qua pręceptrice in tranquillitate viui potest, omnium cupiditatum ardore restincto. Idem Att. libro 10. Hic maneri diutius non potest. Futurum infiniti maxime his verbis gaudet Auguror, confido, credo, existimo, puto, audio video, ominor, suspicor, opinor, affirmo, polliceor, promitto, itemq́; cæteris eiusdem generis. Cicer. Att. lib. 8. Sin erit bellum, vt video fore, meę partes non desiderabuntur. Idem pro Mil. In his singulis ita semper existimabitis, viuo P. Clodio, nihil horum vos visuros fuisse. Quidam legunt. Visuros fore Infinita nonnunquam cum verbis motus, nominibusq́; substantiuis, more Græcorum, coniunguntur.

Virg. 1. Æn. Non nos aut ferro Libycos populare penates
Venimus, aut raptas ad littora vertere prædas.

Terent. Hecy. Voltis ne eamus visere? Ibidem, Nostra illico it visere. Cicer. in Top. Sed iam tempus est ad id quod instituimus, accedere. Cæs. 7. belli. Gall. Consilium capit omnem à se equitatum noctu dimittere. Adduntur & nominibus adiectiuis maximè apud poëtas, vnde sunt illa, Paratus respondere, cantare, certare. Certus ire, succurrere, mori. Doctus cantare, vincere. Peritus certare, Audax perpeti, Timidus mori, & cęt. id genus. Paratus, dignus etiam ab oratoribus cum infinito copulantur. Cicer. pro Quint. Et si qua in re, id quod parati sunt facere, falsum crimen, quasi venenatum telum aliquod iecerint, medicinæ faciendę locus non erit. Idem Catoni. libr. 15. Mitto, quod inuidiam, quod pericula, &c. si per me licuisset, subire paratissimus fueris. Idem in Sal. Res familiaris, quæ mihi multò minor est, quàm habere dignus sum. Adiectiuis neutris eleganter adhærent infinita vt, Aequum, laudabile, piumq́; est, miseris opem ferre. Cic. ad Att. libr. 8. pro patria, & in patria mori pręclarum est.

APPENDIX.

Amphibolia, accusatiui geminatione facta, soluitur ablatiuo, vt Milonem audiui occidisse Clodium, ambigua est oratio, dubium enim est, vter ab altero fuerit occisus.

Muta alterum accusatiuum in ablatiuũ sic, A Milone audiui occisum esse Clodium: sublata est omnis dubitatio.

Quin. lib. 7. cap. 10. Accusatiui geminatione facta Amphibolia soluitur ablatiuo, vt illud, Lachetem audiui percussisse Demeam: fiat, A Lachete percussum Demeam.

Gerundia.

Gerundia, quæ passionem non significant, casus suorum verborum admittunt; vt Tempus obliuiscendi iniuriarum, ignoscendi inimicis, coërcendi cupiditates, abstinendi maledictis.

Quidam veterum Grammaticorum (vt refert Diomedes libro primo) sextum modum addiderunt, quem participalem appellarunt, is complectebatur, quæ modo gerundia, & supina diximus. Eos Diomedes, quod attinet ad rationẽ inflectendi verba sequutus est, inquit enim, Modo participiali Amandi, amando, amandum, amatum, amatu. Deinde subijcit, sed apud quosdam, gerundia sunt, quæ Probus supina appellat. Paulo post, Gerundia, inquit, vel participialia, Legendi, legendo, legendum, lectum, lectu. Eodem etiam libro: Supina, Tollendi, tollendo, tollendum, sublatum, sublatu. Itaq; non separat gerundia à supinis, vt hodie fit sed gerundia simul, & supina nunc modum participialẽ, nunc participialia, nunc gerundia, nunc supina appellat.

Seruius in illud Vergilij lib. 12. — exuperat magis, ægrescitq; medendo, Medendo vocat modum gerundij. Idem in illud eiusdem lib. 10.

Cui Iuno illachrymans, quid si, quod voce grauaris, Mente dares? Modum gerundij gemino, I, appellat, non vnico, vt quidam solent scribere: est enim genitiuus à nomine Gerundium, non participiale à verbo gerendi. Nam idem Seruius in Donatum modum gerundiuum appellat, vbi veteres sequitur, atq; hęc participialia modum verborum vocat Priscianus quanuis eadem modo participialia, modo, gerundia, modo supina appellet, negat tamen libro 8. esse modum verborum, propterea quòd personas minime discernant, & temporibus careant, sine quibus verbum esse non possit, & casus assumant, & prępositionibus separatis adiungantur. Vnde libro sexto Exercitationum nomina participialia appellat. Phocas participialia vocat, & gerundiua, vbi suspicor

legendum

legendum esse Gerundia. Donatus (si tamen exempla coniugationum, quæ circunferuntur, eius sunt) gerundia, seu participialia vocat, quæ hodie gerundia vocamus: cætera supina, more recepto. Hæc veteres Grammatici de gerundijs, & supinis. Ego, dicam enim quod sentio, suspicor, gerundia, & supina verba esse infiniti modi: nihil enim aliud, verbi causa, Dicendi, dicendo, dicendum, dictum, dictu, quàm dicere, vel dici significant. Varius tamen harum vocum est vsus, quę varietas, & vbertas solis Romanis contigit: nam Hebræi, Arabes, Græci, cæteræq; nationes solo, nudoq; infinito fuerunt contentæ, quod si quando illam Romanorum copiam imitari gestiunt, ad articulos, præpositionesq; confugiunt, quarum beneficio suę inopię medentur, pręfigentes nimirum, vel articulos, vel præpositiones, vel vtraque simul ipsis infinitis. Romani, vt hanc ieiunitatem fugerent, (neque enim ferre poterant tam crebrum infiniti vsum, vel potius fastidium) exempli causa, Tempus est causam dicere, Philosophia necessaria est ad bene dicere, Consumpsisti tres horas in dicere causam, Hęc causa difficilis est dici: vt hanc, inquam, ieiunitatem fugerent, participialia excogitauerunt, quibus infiniti loco vterentur, sic Tempus est causam dicendi, Philosophia necessaria est ad bene dicendum, Consumpsisti tres horas in dicendo, Hæc causa difficilis est ad dicendum, difficilis est cognitu. Nonnunquam etiam more exterarum gentium infinito vtuntur. Liu. lib. 10. Decad. 3. Tempus esse, aut pacem componi aut bellum nouiter geri.

Stat. Sylu. 4. Forsitan Ausonias ibis frænare cohortes.

Excogitarunt itaque Romani participialia verba, ad leniendam, molliendamq; orationem, Quæ nomina non ideo censenda sunt, quod aliquando prępositiones admittant, quemadmodum neq; Hebręorum, Græcorumq; infinita verba. Certè Quintilianus lib. 1. cap. 4. de verbis agens, ea inter verba numerat, Quædam, inquit, simile quiddam patiuntur vocabulis, in aduerbium transeuntibus: nam vt Noctu, & diu, ita et dictu, & factu, sunt enim hæc quoq; verba participialia quidem, non tamen qualia dicto, factoq;. Hæc ille. Quod si Quintilianus supina in V, quæ aduerbij speciem præse ferunt, neq; casus verborum postulant, ut gerundia, verba appellat: existimabimus, eum gerundia fuisse nominibus annumeraturum, cum casus suorum verborum postulent, nec more participiorum declinentur? Nam Amandi, amando, amandum, amatum, amatu, exitus verborum sunt, non casus. Vnde vltima more verborum anceps est, quo argumento veteres, in quibus Seruius est, docent verba esse, non nomina. Et si quis rem diligentius expendat, intelliget hæc, vt ipsum verbum infinitum numeros, & personas latentes habere, quę aliunde definiuntur, vt Sum peritus nauigandi, singularis est numeri, & primæ personæ: Sumus periti nauigādi, pluralis est numeri primæq; personæ: Vnde sunt illæ locutiones, Veni causa adhortādi vestri, Venerūt causa purgandi sui, vbi hęc pluralis numeri sunt, de quibus suo loco. Sum defessus docendo te, docēdo vos, sunt hæc verba infinita, quorum numerus

& persona definitur à verbis, vel à nominibus præcedentibus. Varro gerundia verba solet appellare lib. 1. de Analog. Quę vocabula, inquit, dicuntur, à verbis fiunt, vt à scribendo scriptor, à legendo lector, ab amando amator, à salutando salutator, à cantando cantator. Et cum dicatur, Lassus sum ferendo, metendo, ex his vocabula non reddunt proportionem, quod non sit, vt Messor, fertor. Paulò post docet, à verbis fieri vocabula dissimilia superiorum, quę participia dicuntur, quòd simul habeant casus, & tempora, vbi de gerundijs nullam fecit mentionem, facturus proculdubio, si ea existimasset esse vocabula, et non verba. Quod ad etymon attinet, participialia dicuntur, modusq́; participialis, quod participijs vocis passiuæ, pręteriti, futuriq́; temporis similia sint, cum in casus inclinantur, Amandi, amando, amandum, amatum. Vide Diomedem libro primo. Supina vero, quod (vt Prisciano placet) nascantur à participijs passiuis, quæ supina appellata sunt: qui vero participia passiua, supina appellarunt, videntur situs rationem habuisse, nam ea infimo loco sita, totum coniugationis ordinem, molemq́; sibi incumbentem veluti suspiciunt: Mallem dixisset Priscianus, ita fuisse appellata, quod participijs similia essent, quæ supina fuissent à quibusdam dicta, non enim omnia participialia à participijs passiuis nasci possunt, cum sint quam plurima, quæ à verbis neutris fiunt, vt Currendi, currendo, currendum, cursum. Quanquam ipse Prisc. lib. 2. Exercitationum, hunc nodum soluit. In neutris, inquit, quamuis non sint participia præteriti, ad similitudinem tamen habentium proferimus. Probus ait, Supina propterea dicta, quod nec certum habeant numerum, nec personam, nec significationem: nam & ad quamuis personam referuntur, & vtriusq; numeri sunt, & tam agentis, quàm patientis significationem habent. Itaq; quemadmodum supinos homines vocamus negligentes, ac dissolutos, nihil pensi, nihil certi habentes: ita hęc participialia supina dicta sunt, quòd omnia permista, confusaq́; habeant. Gerundia cur sint dicta, nondum apud veteres, quod meminerim, legi.

Gerundia in Di.

Gerundijs in Di adduntur substantiua, Tempus, causa, studium, finis, & cætera eiusdem generis.

Cic. de Senect. Equidem efferor studio, patres vestros, quos colui, & dilexi, videndi.

Lib. 10. Idem Att. Sit iam aut finis omnino deplorandi, aut moderatio.

Item nonnulla adiectiua, vt Peritus, imperitus, cupidus, insuetus nauigandi, ignarus dicendi.

Lib. 2. Cic. de Orat. Sum cupidus te audiendi.

Participialia verba nullum ante se casum postulant, sed certis nominibus sub-

substantiuis adiunguntur, cuiusmodi sunt, Ratio, facultas, ars, disciplina, doctrina, copia, vbertas, vsus, finis, occasio, gratia. Cicero 3. de Orat. Dicendi facultatem veteres Græci sapientiam nominabant. Adiectiua pauciora sunt, Cicero lib. 1. de Orat. Nemo suaserit studiosis dicendi adolescentibus, in gestu dicendo histrionum more elaborare. Idem ibidem lib. 3. Neque est ex multis res vna, quæ magis oratorem ab imperito dicendi, ab ignaroq́; distinguat. Idem 3. Off. Hoc quidem sanè luculenter, vt ab homine perito definiendi. Idem de Opt. Gen. Inscij faciendi. Cæs. lib. 5. belli Gall. Partim quòd insuetus nauigandi mare timeret. Cic. 1 de Or. Vir regendę Reip. scientissimus. Fieri potest vt priscis temporibus Gerundia casum aliquem ante se habuerint, multa enim vsurparunt prisci Latini, quæ posteris inaudita fuerunt. Locus tamen Liuij lib. 9. dec. 3. qui à quodam affertur, deprauatus est, Tum plures cæsi, quia equos conscendendi ab equitibus spatium non fuerat. quo testimonio probat gerundium, Conscendendi, antè accusandi casum habere. Germana ac vera lectio sic habet, Tum plures cæsi, quia equos conscendendi equitibus spatium non fuerat. Si quando hic autor aliquid noui attulerit, euoluendi sunt diligentissimè libri, ne forte decipiaris. In illo Virgilij 2. Aen.

Fando aliquid, si forte tuas peruenit ad aures
Belidæ nomen Palamedis: *Aliquid, non nominandi, sed accusandi est casus, vt in illo eiusdem eodem lib. — quis talia fando*
Myrmidonum, Dolopum'ue, aut duri miles Vlyssei
Temperet à lacrymis? *Illud Liuij lib. 8. ab Vrb. Ibi in concilijs Numisius Imperator eorum, affirmando communē verè Martem belli vtranque aciem pari cæde prostrauisse, victoriæq́; nomen tantum penes Romanos esse, & cæt. longa enim est periodus. Itaque si videatur eis, se ex Latinis & ex Volscis populis iuuentute prope excita, rediturum in festo exercitu Capuā esse: Romanosq́; nihil tum minus quàm prælium expectantes, nec opinato perculsurum. Numisius Imperator, pendet ex verbo subaudito, Dixit, Pollicitus est, vel simili. Non'ne Latinè dicemus, Cæsar Imperator, affirmando Pompeium maximam cladem accepisse, tres legiones amisisse, à veteranis desertum esse, hortatus suos milites est, ne tantę victoriæ oblatam occasionem amitterent?*

APPENDIX.

Gerundia in Di interdum genitiuum multitudinis pro accusatiuo admittunt.

Cic. de Diui. Doleo tantam Stoicos nostros Epicureis irridendi sui facultatem dedisse. *Lib. 2.*

Plaut. Capt. Nominandi tibi istorum erit magis, quàm edundi copia.

Cæsar crebrò hoc genere loquendi vtitur, cum pronomen Sui pluralis numeri adhibetur. lib. 4. belli Gall. Frequentes, omnibus principibus, maioribusq; natu adhibitis, ad eum in castra venerunt, simul vt dicebatur, sui purgandi causa, quòd contra, ac esset dictum, & ipsi petissent, prælium pridie commisissent. Liu. lib. 1. belli Punic. Non enim vereor, ne quis hoc me vestri adhortandi causa magnificè loqui existimet, ipsum aliter animo affectum esse. Suet. in Aug. cap. 98 Iisdem etiam epulum in conspectu suo præbuit, permissa, imo exacta iocandi licentia, diripiendiq; pomorum. Terent. In prologo Heaut.

Facite æqui sitis: date crescendi copiam,
Nouarum qui spectandi faciunt copiam, Sine vitijs:

Hoc est, date copiam crescendi, id est maiorem famam, gloriamq; comparandi ijs, qui faciunt copiam videndi nouarum, pro Nouas comedias. Nouarum non iungitur cum participiali verbo Crescendi, cum sit absolutum, sed cũ Spectandi. Accipitur enim hic crescere, vt apud Cic. pro S. Roscio. Nam si mihi liberet accusare, possem crescere: hoc est, possem illustrior fieri, maiorem:q; gloriam comparare. In his, & similibus locutionibus gerundium est pluralis numeri, passiueq; significationis: neq; enim variatur, quod proprium est verbi infiniti, generaq; omnia recipit vt infinitum, Fore, vt Amatum iri, denique, vt illa prisca in Rum, de quibus suprà egimus. Recipit masculinum, Vestri adhortandi: neutrum, Diripiendi pomorũ: fœmininum, spectandi nouarum. Quod verò dixi, genitiuum pro accusatiuo poni, more cæterorum locutus sum.

In Dum.

Gerundijs in Dum, præponuntur præpositiones, Ad, ob, inter.

Cic. 5. Tusc. Conturbatus animus non est aptus ad exequendum munus suum.

Lib. 4. Idem in Verr. Quanto illud flagitiosius, improbius, indignius, eum, à quo pecuniam ob absoluendum acceperis condemnare?

Ab vrb. 2 Liu. Ipse inter spoliandum corpus hostis, veruto percussus, inter primam curationem expirauit. Præponitur &, Ante, sed rarius.

Georg. 3. Virg. — nanq; ante domandum Ingentes tollunt animos.

Præpositio Ad, cum gerundio in Dum, frequenter sequitur verba motus. Liu. 2. ab Vrbe, Mittunt ad castra oppugnanda. Cic. 3. de Orat. Nunc contra plerique ad honores adipiscendos, & ad rempub. gerendam nudi veniunt, atque inermes. Item adiectiua, Facilis, difficilis, paratus, promptus, expeditus, idoneus, aptus, segnis, vehemens, & similia. Idem lib. 1. de Fin. Neque me segniorem ad respondendum reddidisti. Idem pro lege Manil. Hic locus ad agendum amplissimus, ad dicendum ornatissimus est visus. Gerundia in Do & Dum,

Dum, quibus præpositio adiuncta est, quamuis raro sequatur casus, nonnulla tamen subijciemus exempla. Cic. ad Sestium lib. 5. Ego & memoria nostræ veteris amicitiæ, & virtute atque obseruantia filij tui monitus, nullo loco deero, neque ad consolandum, neque ad leuandum fortunam tuam. Liu. lib. 6. ab Vrb. Legati ad ea: Quæ consilij fuerunt, adeò æqua postulastis, vt vltro vobis deferenda fuerint: libertati enim præsidia petitis, non licentiæ ad impugnandos alios. Varro de Re rust. lib. 3. cap. 9. In supponendo oua, obseruant vt numero sint imparia. Plin. lib. 7. cap. 40. Vna mortalitas & ad circunscribendum se ipsam ingeniosa. Cic. 3. Tusc. Ab inuidendo autem rectè inuidentia dici potest, vt effugiamus ambiguum nomen inuidiæ: quod verbum dictum est à nimis intuendo fortunam alterius. Gell. lib. 18. cap. 15. M. Varro in libris Disciplinarum scripsit, Obseruasse se in versu hexametro, quod omni modo quintus semipes verbum finiret, & quòd priores quinque semipedes æquè magnam vim haberent in efficiendo versum, atque alij posteriores septem. Sunt & alia loca quæ ex libris correctis intellexi deprauata esse. Liu. lib. 10. bel. Pun. Eadem hac Syphaci animum dederunt in alloquendo victorem. Victore legitur in correctis Cic. ad Att. lib. 6. epistola antepenultima, Nos prouinciæ præfecimus Cælium: puerum, inquies, & fortasse fatuum, &c. Nam quas multò ante tuas acceperam literas, in quibus ἐπέχειν te scripseras, quid mihi esse faciendum de relinquendo, ea me pungebant. Quidam deprauatè legunt, In quibus interscripseras de relinquendo ea, quæ me impugnabant. Leges & apud Senecam 2. de Benef. cap. 18. Nemo in id accipiendo obligatur, quod illi repudiare non licuit. In castigatis legitur, Nemo enim id accipiendo obligatur, &c. Idem lib. 2. Declam. vbi de Ouidio fit sermo. Ex quo apparet summi ingenij viro non iudicium defuisse ad compescendum scientiam carminum suorum, sed animum. In correctis legitur, ad compescendam scientiam. Sed quid attinet deprauatis testimonijs chartas infercire? Qui eleganter volet loqui, Ciceronem imitabitur, qui hoc loquendi genere ferè abstinet.

In Do.

Gerũdia in Do, modò sine præpositione in oratione adhibẽtur. Lib. 13.
Cic. Att. Plorando defessus sum. modò præpositiones maximè A, Ab, De, In assumunt.
Idem 3. Tusc. Ab inuidendo autem rectè inuidentia dici.
Idẽ Curioni, Etenim quis est tã in scribẽdo impiger, quàm ego? Lib. 2.
Idem ad Atticum, Tu quid cogites de transeundo in Epirum, scire sanè velim. Lib. 8.
Nonnunquam E, vel Ex, Cum, Pro. Plaut. Aulul.
Heus senex pro vapulando hercle abs te mercedem petam.
Quint. Scribendi ratio coniuncta cum loquendo est. lib. 1. c. 5.

Laurentius negat hoc gerundium cum verbis motus posse coniungi, vt Reuertor ab arando, redeo à spectando, sed ab aratione, à spectaculis. Cicero tamen in lib. de Clar. Orat. non videtur tantopere id reformidasse. Tum Brutus, Quam hoc idem in nostris contingere intelligo, quod in Græcis, vt omnes ferè Stoici prudentissimi in disserendo sint, & id arctè faciant, sintq; architecti penè verborum: ijdem traducti à disputando ad dicendum, inopes reperiantur. Exemplum, vbi Ex præcedit, est apud Terent. Adelph.

Vt id ostenderem, quod te isti facilem, & festiuum putant,
Id non fieri ex vera vita, neque adeo ex æquo, & bono,
Sed ex assentando, indulgendo, & largiendo.

Gerundia in Do, dādi casus actiuæ significationis raro reperiuntur. Plau. Epid. vlt. scen. act. 4. Ego relictis rebus Epidicum quærendo operam dabo.
Si inuenero, exitialem ego illi faciam hunc vt sciat diem.
Idem Pænul. scen. 2. act. 1.
— eæ (ancillæ) nos lauando & eluendo operam Dederunt.

Ille locus Valer. Max. lib. 3. cap. 6. P. Scipio cum in Sicilia augendo exercitum, traijciendoq; in Africam opportunum quæreret gradum, etc. non facit ad rem, est enim mutilatus & deprauatus. Sic enim habet, P. Scipio in Sicilia augendo exercitum, traijciendoq; in Africam, opportunum quærendo gradum, Carthaginis ruinam animo volueret, &c.

Gerundia Passiua.

Gerundia, quæ passionem significant, nullum post se casum admittunt.

lib. 2. c. 3. Quint. Memoria excolendo, sicut alia omnia, augetur.
li. 13. c. 15 Plin. Rubens ferrum non est habile tundendo.
lib. 31. c. 6 Idem, Bituminata, aut nitrosa vtilis est bibendo.
Iugurth. Sall. Pauca supra repetam, quò ad cognoscendum omnia illustria magis, magisq; in aperto sint.

Gerundia quidam suspicantur dicta, quod geminam significationem, actiuam nimirum, & passiuam gerant: post se casum non admittunt: neque illud Gellij lib. 1. cap. 12. Amata inter capiendum à Pontifice Maximo appellatur: quoniam quę prima capta est, hoc fuisse nomine tradunt, ad rem videtur facere. Hic enim est sensus, Vestalis appellatur à Pontifice Max. Amata, inter capiendum. In Di rarius passionem significant, Iust. lib. 17. Athenas quoque erudiendi gratia missus, quanto doctior maioribus suis, tanto & gratior populo fuit. Do, Dum, finita frequentius, Cic. 2. de Nat. de Sue. Qua pecude, quòd erat ad vescendum hominibus apta, nihil genuit natura fæcundius.

Do,

Do, finitum tum datiui, tum ablatiui naturam imitatur: datiui, Plin. lib. 13. cap. 2. vbi de chartarum generibus agit, Emporetica inutilis scribendo, &c. Idem lib. 21. c. 16. Scolymus carduorum generis ab ijs distat, quòd radix eius vescendo est decocta, & lib. 15. cap. 18. de varijs ficorum generibus loquens, Nam Alexandrinę vix sunt vescendo: vbi subaudiendum est, Vtiles, Aptæ, vel quid simile. Ablatiuus aliquando præpositionem habet: Varro de re rust. lib. 2. cap. 16. Quàm paucissimos reliqueris, tam optimi in alendo fiunt propter copiam lactis. Plaut. Aulul. Heus senex pro vapulando hercle ego abs te mercedem petam: quod paulò ante adduximus, vt ostenderemus, Do finita, prępositionem Pro, etiam admittere.

Ratio variandi Gerundia.

Gerundia, quæ accusatiuo casu gaudent, ferè elegantius more adiectiuorum ad hunc modum efferuntur,

Pompeius studiosus fuit Remp. defendendi, ciuesq; seruandi.

Pompeius studiosus fuit Reip. defendendæ, ciuiumque seruandorum: ita vt gerundij casus maneat, seruato tamen genere, ac numero accusatiui.

Cic. in Ant. Princeps vestrę libertatis defendendę semper fui. *Philip. 4.*

Idem Curioni, Hoc quicquid attigi, non feci inflammandi tui causa, sed testificandi amoris mei. *Lib. 2.*

Liu. Interiecto deinde haud magno spatio, quod vulneribus curandis, supplendoq; exercitui satis esset. *Ab vrb. 2*

Cic. Appio, Animum tuum promptum, & alacrem perspexi ad defendendam Remp. *Lib. 3.*

Idem Trebonio, Omne desiderium literis mittendis, accipiendisq; leniam. *Lib. 13.*

Liu. Prælia de occupando ponte crebra erant. *Ab vrb. 7*

Quidam ex iunioribus hæc gerundiua nomina vocant, alij gerundia adiectiua, alij participialia adiectiua, Laurentius Gerundia, quibus rei administratio significatur: ita tamen, vt suspicetur esse participia passiua præsentis temporis, quod Linacer post affirmauit. Priscianus lib. 8. Nomina verbalia appellauit. Mihi (vt dicam, quod sentio) videntur gerundia passiua in Dus, quæ ita nomino, vt distinguantur ab alijs passiuis, quę in Di, do, dum, exeunt. Itaq; ab actiuis formantur duo genera: altera, quę exitu, atque terminatione ab actiuis non separantur: altera vero, quæ Dus, da, dum, finita more nominum flectuntur, quo pacto etiam Amatus, amata, amatum sum, fui, ero et cętera id genus verba declinantur. Dicet aliquis, Si sunt verba passiua, cur ablatiuum

ne Græcus fuerit, neq; mediocriter exercitatus in lingua Latina. Ad extremum omnes veteres Grammatici negant, esse participium passiuum præsentis temporis, neq; ab eis dissensit Varro. Iam vero, quòd ad modum rationemq́; significandi attinet, actiua gerundia ea, à quibus fiunt, sequuntur: nam si actiua officium, reiq́; administrationem, vel quiduis aliud significant, idem prorsus passiua significant: verbi causa, Torquet me cura administrandi rempublicam, Torquet me cura administrandę reipub. Tenet me cura numerandi dotem. Tenet me cura numerandę dotis. Si vero roges, quo pacto hęc participialia à participijs in Dus, separanda sint, sic existimo, Si in actiua, Di, do, dum, soluantur, gerundia passiua censenda sunt, vt Animum tuum promptum, alacremq́; perspexi ad defendendam remp. rectè soluitur, Ad defendendum rempublicam. Catilina cupidus est euertendæ reip. Catilina cupidus est euertendi remp. Cum consulatum inieris, torquebit te cura gubernandæ reip. Cum consulatum inieris, torquebit te cura gubernandi rempublicam. Quod si nullo modo in actiua solui possint, indicabis esse participia & nomina in Dus. Cicero pro Sex. Rosc. Quo modo occidit? ipse percussit, an alijs occidendum dedit? Prorsus, Occidendum, participium est, nisi quis dicat, subaudiri præpositionem, Ad. Delectaris tam execranda crudelitate. Non commotus es tam mirando facto. Hęc, vt perspicuum est, in actiua gerundia non soluuntur. Illa vero, Petenda est pax, Timendę sunt pœnę æternę, quoniam solui possunt, Petendum est pacem, Timendum est pœnas æternas, crediderim potius esse gerundia passiua in Dus nominandi casus. Illud

— voluenda dies en attulit vltro,

& similia, figurata esse suspicor, ponuntur enim participia pro adiectiuis, Voluendus, pro Volubilis. Hęc hactenus, quòd ad nomen, rationemq́; significandi attinet. Nunc, à quibus hæc fiant verbis, paucis dicendum est. Si passionem significant, vt re vera significant, necesse est, vt à verbis actiuis fiant: quare eleganter quidem dices, Non defuit mihi voluntas inseruiendi tuis commodis, fauendi liberis tuis: at inseruiendis tuis commodis, fauendis tuis liberis, inauditū est: cum sit vtrunq; neutrum verbum. Hæc etiam à verbis deponentib. non rarò nascuntur: Cic. 1. de Fin. Voluptates omittuntur maiorum voluptatum adipiscendarum gratia. Idem 1. de Leg. Intelliget, quemadmodum à natura subornatus in vitam venerit, quantaq́; instrumenta habeat ad obtinendam, adipiscendamq́; sapientiam. Idem 2. de Orat. Tamen sunt omnes in eodem veritatis imitandę genere versati. Idem 2. Offi. Oris pulchritudo reliqui corporis imitandi spem auferebat. Idem Philip. 7. Quorum tanta studia cognoscuntur in decretis faciendis, militibus dandis, pecunijs pollicendis, &c. paulò pòst, Qui principes pecuniæ pollicendæ fuerunt. Idem in Rull. 2. Primum permittitur infinita potestas pecuniæ conficiendæ de vestris vectigalib. non fruendis, sed alienandis. Idem de Somn. Scip. Quo sis alacrior ad tutandam Remp. sic habeto

Idem

Idem de Senect. Xenophontis liber, de tuenda re familiari. Idem 1. Off. Ad perfruendas voluptates, &c. Multo plura apud eundem Ciceronem, aliosq́ scriptores inuenies, quos non verberis imitari. Illud simul in memoriam reuocabis quàm plurima deponentia fuisse olim actiua, & nonnulla, quę sunt modo neutra, priscis illis seculis fuisse actiua, vnde sunt illa Ciceronis loca superius posita. Dixi, ferè elegantius, quia quoties (inquit Laurentius) oportet loqui per relatiuum, necesse est loqui per gerundium in Di, equidem efferor studio patres vestros, quos colui, & dilexi, videndi, nam durum fuerat (vt idem ait) Studio videndorum patrum vestrorum. Sunt præterea nonnulla, quę commodius actiuis gerundiis quàm passiuis efferuntur, quale est illud Liuij 2. ab Vrb. Idem in vtroque laudator, cum concedendo illis laudes suas, ipse maximam partem earum ferret: intolerabile enim esset dicere, Concedendis illis laudibus suis. Exemplum Liuij supra positum, Interiecto deinde haud magno spatio, quod vulneribus curandis, supplendoq́ exercitui satis esset: et lib. x. bel Pun. Ea modò, quæ restinguendo igni forent, reportantes, & lib. 4. ab Vrb. Experiendam rem deniq́ in vno, aut altero esse, sit'ne aliquis plebeius ferendo magno honori: & alia id genus apertissimè docent passiua gerundia dandi casu in vsu fuisse. Deest aliquando substantiuum. Quint. pro Gladiat. Pauperi soluendo non sumus: vbi Debito, vel aliquid simile auditur, quod Liuius 1. belli Maced. addidit, Cum & priuati equum postularent, nec tamen soluendo ære alieno Respublica esset. Vbi Budæus in Pandect. existimat, Aeri alieno legendum esse: In quibus exemplis deest nomen, Aptus, idoneus, par, vel aliquid simile, quod ab autoribus aliquando exprimitur. Colum. lib. 11. cap. 9. Dummodò perpetiendo labori sit idoneus. Cels. lib. 5. c. 28. Cætera si desunt, imponi debet primùm non pingue emplastrum; deinde, si non expressit, quodlibet puri mouendo accommodatum. Plin. lib. 13. cap. 2. Verbum Sufficiebat adiecit, Nimia quippe Augustæ tenuitas tolerandis non sufficiebat calamis.

Participiale verbum in Dum.

Verbum Participiale in Dum, accedente verbo substantiuo, datiuum postulat omnibus verbis communem.

l. Pun. 1 Liu. Hic vobis vincendum, aut moriendum, milites est.

Præter datiuum communem, etiam casum sui verbi admittit.

Cic. 2. Tusc. Tuo tibi iudicio est vtendum.

Tibi, casus est communis.

Tuo iudicio, proprius est verbi.

Varie à Grammaticis appellatur hoc participiale. Priscianus lib. 8. putat esse gerundium in Dum, sine præpositione. Idem ait lib. 18. respondere aduer-

bio Attico, quod ῥηματικὸν *vocant, quod omnibus numeris & personis adiungitur. Arist. Eth.6.* Οὐ ταὐτὰ πᾶσι ἀποδοτέον, *Non eadem omnibus tribuendum. Idem lib.9.* Εὐθὺς διαλυτέον τὰς φιλίας, *Statim dissoluendum amicitias. Seruius in illud Virgilij lib.10.*

Cui Iuno illachrymans, quid, si quod voce grauaris,

Mente dares? Modum gerundij vocat. Valla existimat esse participium aut nomen. Participia certè non videntur esse, cum hæc fiant à verbis omnibus maximè absolutis, vt Assurgendum est maioribus natu, sudandum est tibi, si &c. standum est tibi promissis, quis hæc dicat esse participia? nisi vero Assurgendus, sudandus, standus, aliquando in vsu fuerint. Multò minus videntur nomina, cum præter datiuum, omnium verborum communem genitiuum, datiuum, accusatiuum, ablatiuum, vt casus proprios admittant. Obliuiscendum est tibi iniuriæ acceptę, Seruiendum est nobis Deo, Petendum est tibi pacem, Vtendum est nobis ratione. Quare aut hæc gerundia sunt, aut ea summa necessitudine, atque propinqua cognatione attingunt: nam casum ante se nullum postulant, post se suorum verborum. Hoc tamen ab illis differunt, quod datiuum communem omni verborum generi habent, & substantiuo verbo nituntur apertè, vel occultè, præpositionesq́; omnino respuunt, & cum accusatiuum petunt, passiuo potius efferuntur, quam actiuo, vt mox dicemus. Quod vero ad significationem attinet, necessitatem, partes, officiumq́; significant, quod ex multis locis, tum præcipuè ex illo Liuij 8. ab vrbe, perspicuum est, Meq́;, inquit, in eam necessitatem adduxisti, vt, aut reipublicę mihi, aut mei meorumq́; obliuiscendum sit. Idem docet Diomedes libro 1. Legendum tibi est, Necesse est vt legas. Iungitur & cum verbis præsentis, præteriti, & futuri temporis. Cicero 4. Tuscul. Quando alijs locis de virtute diximus, & sæpe dicendum erit. Iungitur & cum infinito Fore, quod non minimum argumentum videbitur nonnullis, quo doceant non esse participium futuri temporis. Liuius 1. belli Maced. Si quis ad eas leges addi, demi, mutari'ue vellet, rursus ab senatu ei postulandum fore. Et illud Ciceronis ad Appium lib.3. Quasi diuinarem tali in officio fore mihi aliquando expetendum officium tuum.

APPENDIX.

Si tamen casus verbi fuerit accusatiuus, mutabitur participiale actiuum in passiuum, hoc modo,

Petendum est tibi pacem, Petenda est tibi pax;

Timendum est nobis pœnas æternas,

Timendæ sunt nobis pœnæ æternæ.

Prisci etiam actiuo vsi sunt cum accusatiuo.

Lucret. Aeternas quoniam pœnas in mortę timendum. *Lib.5.*

Vete-

Lib. II. Veteres imitatus est Virgilius, — alia arma Latinis

Quærenda, aut pacem Troiano ab rege petendum.

Varro in libro de Re rustica, crebro vtitur hoc participiali. Singulis, vbi pariant, faciendum aras quatuor. Idem lib. 2. cap. 16. In satura dandum potius hordeaceos, quàm triticeos panes. Adducitur & illud Liuij, Itaque bellum haud dubijs hostibus gerendum, domandumq́; feroces animos esse. Citatur & Macrobius lib. 3. Satur. cap. 7. Mirandum est huius poëtæ, & circa externa sacra doctrinam, in correctis legitur, Miranda est, &c. doctrina. Liuij locus est lib. 7. bel. Maced. legiturq́, sic in correctis, Itaq; bellum cum haud dubijs hostib. gerendum, perdomandosq́; feroces animos esse. Citatur & à multis etiam eruditis viris illud Ciceronis ad Att. lib. 14. Iterandum eadem ista mihi, & 3. Tusc. Iterandum eadem ista mihi, sed vtrobique corruptè citatur Cicero, nam in castigatis sic legitur, Iteradum eadem ista mihi, quod Cicerò ab Ennio, vel Accio mutuatus est, quod idem 4. Acad. adducit,

Age, asta, mane, audi, iterandum eadem & ista mihi.

Budæus in prior. Annot. in Pandect. hanc constructionem Græcam appellat, qua Græci ornatè & eleganter vtuntur, omittentes sæpe verbum substantiuum, quos nostri imitati sunt, vt docent exempla, quæ modo attulimus. Priscianus lib. 18. (vt paulo ante diximus) ait respondere aduerbio Attico Illi, inquit, ποιητέον ἐστί, pro Oportet dicere, hinc Romani supina, vel gerundia inuenerunt. Græci tamen aduerbio suo accusatiuum eleganter tribuunt, quod eruditius seculum Romanorum suo participiali denegauit, maluitq́; passiuo vti, quàm actiuo. Liuius 1. belli Puni. Responsum legatis pacem illis prius petendam à Populo Romano esse, quàm vt Rex, sociusq́, & amicus appelletur. Si actiuè, more Lucretij, & Varronis atque etiam Virgilij locutus esset, dixisset, Pacem illi prius petendum à populo Romano esse, quàm, &c. ablatiuus à Pop. Rom. casus est verbi Actiui, Postulo à te pacem. Neque hoc genus loquendi futurum potius tempus quàm præsens, aut præteritum adsignificat: liberum namq́; est à certo tempore, numero, genere, & persona, cum possit sine discrimine cum omnibus coniungi: Moriendum est mihi, tibi, illi, nobis, vobis, illis, & Moriendum fuit: & Quasi diuinarem, tibi moriendum fore, sic & cætera, quod idem lib. 18. docet Priscianus. Frequentissimus est vsus huius participialis. Terent. Eunuch. Eijcienda est hercle hæc animi mollities. Cic. 2. Offic. Quamobrem nec ita claudenda est res familiaris, vt eam benignitas aperire non possit: nec ita reseranda, vt pateat omnibus: Quanto elegantius, suauiusq́; hæc dicuntur, quàm si dictum esset, Eijciundum est hercle hanc animi mollitiem, Quamobrem nec ita claudendum est rem familiarem, &c. Quis te ferat si dicas, Colendum est præceptores, Euoluendum est diligenter scripta Ciceronis, Fugiendum est improborum consuetudinem; Fac vt Participialia

pialia Actiua genere, numero, casu consentiant cum substantiuis sic, Colendi sunt praeceptores, Euoluenda sunt diligenter scripta Ciceronis, Fugienda est improborum consuetudo: quanto haec elegantius. Sed quo nomine haec, inquies, appellabimus? Si Seruio auscultare velis, Participia. Mihi (dicam enim, quod sentio, nec enim ea res est propter quam deserendum sit vadimonium) vt Actiua non videntur participia, ita nec Passiua: Repete memoria, si non est molestum, quae modo allata sunt exempla, tuum esto iudicium, considera etiam, atque etiam, intelliges proculdubio, nullum futurum tempus adsignificare: Quid ergo causae est cur ea, Participia appellemus? Nisi quis dicat, id quod alibi diximus, nimirum Participia in Dus etiam si officium, necessitatemq; adsignificent, non ideo participij nomen amittere: quemadmodum & verba ipsa quae futuri cum sint temporis sine vlla dubitatione, saepe officium tamen necessitatemq; adsignificant, vt si pater filium sic alloquatur, Non eijcies istam animi mollitiem, quae te perdit? Itáne rem familiarem claudes, vt eam benignitas aperire non possit? Non coles preceptores tuos, qui secundum parentes tibi diligendi sunt? Hae voces futuri sunt temporis, nihil minus tamen quàm futurum adsignificant. Huc spectant illa, & similia, Putaui ad te primo quoque tempore mittendos esse milites. Censeo non redimendos captiuos tanto pretio. Liu. 1. bel. Pun. Legatos mittendos in Africam censuerunt, &c. eum, si pax placeret, reuocandum illis, & dedendum Populo Romano esse. Quod si quis haec nomina verbalia existimet esse, non multum ei aduersabor: Nam vt Attici à suo aduerbio, τέον, nomina in τέος, τέα, τέον, formant, vt à φιλητέον Amandum, φιλητέος Amandus, φιλητέα Amanda, φιλητέον Amandum, sic nostri à participali in Dum, nomina in Dus, da, dum formant: Qua de re vide Priscianum lib. 8. & 11.

Supina in Vm.

Supina in Vm amant verba, quae motum adsignificant.
Terent. Phorm. Percontatum ibo.
Idem Heaut. Abi deambulatum.
Liu. Coriolanus damnatus absens in Volscos exulatum abijt. *Ab vrb. 2*
Ante se nullum, post se suorum verborum casus habent.
Caesar, Legatos ad Caesarem mittunt rogatum auxilium. *Bel. Gal. 1*
Terent. Phorm. Me vltro accusatum aduenit.
Idem Eun. Nutricem accersitum ijt.

Aliquando occultè additur verbum motus. Plaut. Aulul.
Coctum ego, non vapulatum dudum conductus sum.
Horat. in Art. Spectatum admissi, risum teneatis amici?

Item illa, Do venum seruos, Do nuptum filiam, itemq; cætera, in quibus inest latens motus. Qui enim admittitur spectatum, conducitur coctum, mouetur: atque in cęteris eodem modo. Supina, cum passionem significant, nullum post se casum desiderant, vt Vapulatum, venum, exulatum. Excipiunt quidam ea, quæ cum infinito Iri, iunguntur. Cic. Att 15. Brutum, vt scribis, visum iri à me puto: existimant enim ablatiuum A me, à supino, visum, regi. Ego verò arbitror regi simul à verbo Iri, & voce Visum: vt enim hîc, Liber tuus lectus est à me: ablatiuus non regitur à voce Lectus, nec à verbo Est, sed ab vtroq; simul in vnum verbum coalescente, sic visum iri, occisum iri in vnum verbum passiuum coalescunt. Etenim prisci, vt supra diximus, cum de futuro passiuo infiniti modi egimus, verbum Eo etiam passiuè declinabant: vnde Cato, Contumelia mihi factum itur, dixit. Itaq; Passiuitas, vt cum Probo loquar, præcipuè ex verbo Iri oritur. Quare crediderim potius ab infinito, Iri, potissimum ablatiuum regi.

Supina in V.

Supina in V ferè pasiuæ significationis sunt sine casu, adhętētq; nominibus adiectiuis.

Lib. 7. Cic. Att. Quod optimum factu videbitur, facies.

Philip. 4. Idem in Ant. O rem non modo visu fœdam, sed etiam auditu.

Veteres Grammatici, præcipuè Diomedes lib. 1. & Prisc. 8. docent Supina in V etiam significare actionem: cum quibus faciunt nonnulli Iuniorum, adducentes illud Plauti Menęh. Opsonatu redeo: item Catonis de Re rust. cap. 5. Primus cubitu surgat, postremus cubitum eat: & Statij 1. Achill.

Quem tum venatu rediturum in limine primo Opperiens.

Mihi veterum sententia non displicet, maximè cum ea ętate quam plurimi extiterint scriptores, in quibus fortasse multa testimonia erant, quorum scriptorum nostra memoria ne nomina quidem extant.

Participia.

Participia eosdē casus habent, quos verba, à quib. proficiscūtur.

Pueri victoriam reportaturi non delectantur duodecim scruporum ludo.

Ab vrb. 1 Liu. Ancus ingenti præda potitus Romam redit.

Cic. in Pis. Abiectum, contemptum, despectū à cęteris, à te ipso desperatum, & relictum, adulantem omnes videre te volui, vidi.

Lib. 1. Cicero Lentulo, Totus est nunc ab ijs, à quibus tuendus fuerat, derelictus.

Participia, quod ad significationem attinet, sua verba imitantur, Quæ ab actiuis, & neutris nascuntur, actionem significant (actionis vocabulum nunc paulo fusius accipio) vt doceas, docturus, seruiens, seruiturus, dormiens dormiturus. A passiuis passionem, vt doctus, docendus, vapulans, vapulaturus, A communibus præsentis, & futuri in rus actionem, vt complectens, complexurus: in Dus passionem, vt complectendus. Præteriti vtrunque, vt complexus. Et à Deponentibus futuri in Dus, passionem, vt sequendus: Cætera actionem, vt sequens, sequuturus sequutus. Cœnatus, pransus, ausus, gauisus, fisus, solitus, argutus, cautus, circunspectus, consideratus, contentus, disertus, falsus, fluxus, profusus, scitus, tacitus, tutus, voce quidem passiua imitantur, significatione vero actiua.

APPENDIX

Participia pasiua præteriti, & futuri temporis, maximè cum fiunt nomina, etiam datiuo gaudent.

Cic. de Seneꝙ. Sperare videor Scipionis amicitiam, & Lelij notam posteritati fore.

Terent. Andr. Restat Chremes, qui mihi exorandus est.

Huius generis sunt cognitus, perspectus, exploratus, compertus, dilectus, probatus, acceptus, spectatus, despectus, contemptus, neglectus, & composita, vt incognitus, inauditus, inuisus, & cætera. Oratores tamen, quantum memini obseruasse, frequentius tribuunt participijs præteriti temporis ablatiuum, quã datiuum, nisi transeant in nomina. Cic. pro Mil. Diu vexati à perditissimis ciuibus aliquando per vos, ac vestram fidem, virtutem, sapientiam recreemur. Quint. lib. 2 c. 3. Qua de re memini narrasse mihi Iulium secundum illum æqualem meum, atq; à me, vt notum est, familiariter amatum. Cum Quintilianus vir summa eruditione lib. 9. c. 3. nos doceat esse participia in Dus, non video cur Saturnio potius, quàm illi habenda sit fides. Audi Fabium, Vtimur & verbo pro participio, vt — magnum dat ferre talentum: Tanquam ferendum. Ibidem, Illud planè figura est qua diuersa sermonis forma coniungitur

— socijs tunc arma capessant

Edico, & dira bellum cum gente gerendum.

Quamuis enim pars Bellum posterior participio insistat, vtrique tamen conuenit illud Edico. Hæc ille. Nunc exempla ponamus quibus planum fiat, participia in Dus ablatiuum post se more passiuorum verborum habere, sunt enim qui ijs potius datiuum tribuendum esse censeant. Cic. ad Marcel. lib. 15. Quæ mihi de Parthis nunciata sunt, quia non putabam à me nunc scribenda esse publicè, &c. Ibidem ad eundem, Cum præsertim matris tuæ grauissimę atq; optimæ fœminę maiora erga salutem, dignitatemq; meam studia, quam erant à

muliere

muliere postulanda, perspexi. In eodem ad Catonem, Admonendum potius te à me, quàm rogandum puto. Idem contra Rullum 2 Hæc qui prospexerint, maiores nostros dico, Quirites, non eos in Deorum immortalium numero venerandos à nobis & colendos putatis? Idem de Arusp. Nego vllo de opere publico, de monumento, de templo, tot Senatus extare consulta, quot de mea domo: quam Senatus vnam, post hanc vrbem constitutam, ex ærario ædificandam, à Pontificibus liberandam, à magistratibus defendendam, à iudicibus puniendam putaret. Idem Cornificio lib. 12. Neque enim quę tu propter magnitudinem animi tui, & ingenij moderatè fers, à te non vlciscenda sunt, etiam si non dolenda. At dicet aliquis hæc necessitatem, officiumq́, potius, quam futurum tempus adsignificare. Cui ego non modo non aduersor, sed etiam libentissimo animo assentior: ita tamen vt participij nomen non amittant: quemadmodum neq́ verba futura cum necessitatem, officiumq́, adsignificant, aut verba, aut futuri temporis verba vocari desinunt, sicut supra diximus, cum de futuro infinito egimus. Participia itidem in Rus etiam si necessitatem ac officium adsignificent, sicuti frequenter adsignificant, non ideo tamen Participij nomen amittunt: id quod etiam planum exemplis fecimus in Rudimentis, siue libello de Octo partibus orationis, cum de participijs egimus: ad vtrunque igitur locum te reijcimus, ne eadem ter scribamus.

APPENDIX II.

Exosus, perosus, pertæsus accusatiuum petunt.

Lib. 8. Curtius, Persarum te vestis, & disciplina delectat, patrios mores exosus es.

Ab vrb. 3 Liuius, Plebs Consulum nomen haud secus, quàm regum perosa erat.

Cap. 7. Suet. in Cæs. Quasi pertæsus ignauiam suam, quòd nihil dum à se memorabile actum esset.

Odi olim videtur habuisse etiam osus sum, vt prandi, & pransus sum: vnde Plaut. in Amphitr. Inimicos osa sum semper obtuerier, &c. Gell. libro 4. cap. 8. Hunc Fabricius non probabat, neque amico vtebatur osusq́, eum morum causa fuit. Item composita perosus, exosus. Suetonius in Tiber. cap. 21. in ep. Aug. ad Tiberium, Deos obsecro, vt te nobis conseruent, & valere nunc, & semper patiantur si non populum Romanum perosi sunt. Gellius tamen libro 2. cap. 18. exosus iunxit cum datiuo pro inuisus, Eius Epicteti etiam de se scripti duo versus feruntur, ex quibus latenter intelligas non omnibus modo dijs exosos esse. Pertæsus eundem casum habet. Sueton. in Tib. cap. 66. Tacit. lib. 15. cum patrio casu iunxit, De Epichari fœmina, Ac postremò lentitudinis eorum pertæsa, & in Campania agens &cæt. Admittunt participia præteriti temporis accusatiuum more Græcorum, vt Redimitus tempora lauro.

Suet.

Suet.in Aug. Dextrum genu lapide ictus. Liu.1.Bel.Pun. Femur tragula graui ter ictus. Sed de his in figurata constructione.

Participia facta nomina.

Participia in Ans, Ens, interrogādi casu gaudent, cum fiūt noia.

Terent. Phorm. Herus liberalis est, & fugitans litium.

Cic. Att. Boni ciues amantes patriæ. *Lib. 9.*

Sallustius, Corpus patiens inediæ, & vigiliæ, algoris, supra quā cuiquam credibile est. *In bel. Catil.*

Cic. Ad Q. Frat. Fert grauiter homo & mei amātissimus, & suæ dignitatis retinens, se apud te neq; amicitia, neq; iure valuisse. *Lib. 1.*

Nonnulla etiam præteriti temporis, vt consultus, & doctus.

Ci. in Ant. Neq; enim ille magis iuris cōsultus, quā iustitiæ fuit. *Philip. 9.*

Horat. Docte sermonis vtriusq; linguæ. *Carm. 3. Ode. 8.*

† Sall. Alieni appetens, profusus sui. *†Bel. Cat.*

† Liui. Seruitutis indignitatisq; homines expertos aduersus no tum malum irritatos esse. *† Bel. Ma. 10.*

Participia in Ans, Ens, cum vim suam retinent, casus verborum vnde fiunt, postulant. Cic. ad Att. lib. 6. Homo semper amans te. Ad eundem libr. 16. Vt me hercle paucos æquè obseruantes, atque amantes me existimem. Cum vero in naturam nominum transeunt, patrium casum exigunt. Cicer. pro Rab. Posth. Studiosus, amans, obseruans sui. Huius classis sunt negligens amicorum, efficiens vtilitatis, fugiens laboris, sitiens virtutis pecunię, ferens laboris: Sciens regionum, Latinæ linguæ, potens sui, itemq; cætera eiusdem generis. Cic. pro Quin. Eques Romanus locuples sui negotij bene gerens. Idem pro Planc. Deinde sitientem me virtutis-tuę deseruisti, ac dereliquisti. Cæsa. 1. Bel. Ciuil. Nemo erat adeò tardus, aut fugiens laboris, quin &cęt. Tacit. lib. 21. Corpora hominum salubria, & ferentia laborum. Sen. de Vi. bea. Et illorum, & sui potens sit. Val. Max. lib. 5. cap. 2. Potentes consilij. Huc accedunt, quę participij speciem præseferunt, insolens, impotens, intolerans, impatiens. Cic. Att. lib. 2. Itaq; amicus ille noster inso lens infamię. Liu. lib. 9. bel. Pun. Plemninius impotens irę. Curt. lib. 8. Impotens animi. Liu. 7. Bel. Pun. Intolerantissima laboris corpora. Plin. lib. 10. ca. 62. Vipera singulos diebus singulis parit viginti ferè numero: itaque cętera tarditatis impatientes perrumpunt latera occisa parente. Pauciora sunt pręteriti tēporis huius ordinis, quæ oratoribus sint vsitata, de quibus ferè egimus cum de nominibus scientię, inscientię, copiæ, & inopię, diximus. Nam illa scitus vadorum, victus, erectus, falsus animi poëtica sunt. Eruditus cum genitiuo nondum legi apud idoneos sed cum abla-

tiuo quem casum à suo verbo accepit. Cic. 2. de Diuin. L. quidem Tarutius Firmanus familiaris noster, in primis Chaldaicis literis eruditus. Idem in Bru. Decius Brutus erat cùm literis Latinis, tum etiam Græcis, vt temporibus illis, eruditus. Doctus literis Latinis, Græcis eleganter dicitur. Idem in eodem. Non tam in dicendo admirabiles, quam docti & Græcis literis, & Latinis. Peritus, quod quidem à Perio prisco verbo deducunt, frequentissimè cum genitiuo iungitur. Idem in eodem. L. Cælius iuris valde peritus. Idem tamen pro Cluentio ablatiuo vsus est. Quis P. Octauio ingenio prudentior, iure peritior? apud eundem, & Cæsarem vsu peritus. Hæc tria interim præpositionem, Ad, cum accusatiuo admittunt. Cic. ad Q. Frat. lib. 1. Sic vero fallaces permulti, & leues, & diuturna seruitute ad nimiam assentationem eruditi. Terent. Hecyr.

In eodem mihi videntur omnes ludo doctæ ad malitiam.

Cic. de Orat. Iurisconsultus, qui legum, & consuetudinis ad respondendum, & cauendum peritus sit. Genitiuum itidem petunt Indoctus, imperitus, insuetus, quæ ex participijs sunt composita. Cic. Att. lib. 2. Tam insuetus contumeliæ. Cæs. lib. 7. Bel. Gal. Insuetus laboris.

APPENDIX

Participia præsentis, præteritiq; temporis, cum nominum naturam induunt, more eorum comparantur.

Lib. 1. Cic. Lentulo, A me nullum tempus prætermittitur de tuis rebus & agendi, & cogitandi: vtorq; ad omnia Quinto Selicio, quo neq; prudentiorem quenquam ex tuis, neq; fide maiore esse iudico, neque amantiorem tui.

Lib. 16. Idem Tironi, Cùm commodè, & per valetudinem, & per anni tẽpus nauigare poteris, ad nos amantissimos tui veni.

Lib. 6. Idem Att. Nihil illo regno spoliatius, nihil rege egentius.

Lib. 5. Idem in Verr. Hæc tu omnium mortalium profligatissime, ac perditissime, cum scires, cum tanto periculo tuo fieri paterere, atque concederes?

Non omnia participia maximè præteriti temporis comparantur, nam amatior, amatissimus, auditior, auditissimus, & multa alia inaudita sunt. Quibus igitur vtendum sit, assidua, ac diligens veterum lectio te docebit. Cicer. pro Deiot. Quis consideratior illo? quis tectior? quis prudentior? Cic. in Pis. Quis te miserior? quis te damnatior? sic apud eundem commendatior, commendatissimus, iratior iratissimus. Participia rarò suum casum retinent quando comparantur. Cic. ad Cornificium lib. 12. Cæteris omnibus rebus habeas eos à me commendatissimos.

II. APPENDIX.

Participijs futuri temporis, addito verbo ſubſtantiuo, eleganter vtimur pro debere, vel oportere; Sum expectaturus fratrem.
Terent. Phorm. Expectandus eſt mihi frater.
Eram habiturus heri orationem.
Habenda mihi erat heri oratio.
Cic. pro Fonteio. Orãdus erit nobis amicus meus Pletorius, vt ſuos nouos clientes à bello faciendo deterreat.

Vtrunque participium non ſolum pręſens & præteritum, ſed etiam futurum verbum admittit: Aut. ad Her. lib. 3. Si vtrunque poterimus oſtendere, vtrunque pollicebimur nos in dicendo demonſtraturos eſſe; ſin alterum demonſtraturi erimus, ſimpliciter, quod dicturi ſumus, oſtendemus. Cic pro Fon. Ita vero, ſi illi bellum facere conabuntur, excitandus nobis erit ab inferis. C. Marius, qui Induciamaro iſti minaci, atq; arroganti par in belligerando eſſe poſſit. Interdum vtuntur autores Debendi verbo. Aut. ad Her. libr. 4. Primum dicemus, quibus in generibus ſemper omnis oratoria elocutio debeat eſſe: deinde oſtendemus, quas res ſemper habere debeat. Idem ibi. lib. 3. multis locis docet participiale in Dus infinito paſſiuo, & verbo Oportere poſſe explicari. Iuſtitiæ partibus, inquit, vtemur, &c. ſi oſtendemus bene merentibus gratiam referri conuenire: ſi demonſtrabimus vlciſci malè meritos oportere: ſi fidem magnopere cẽſebimus conſeruandam: ſi leges, & mores ciuitatis egregiè dicemus ſeruari oportere: ſi ſocietates, atque amicitias ſtudioſè dicemus coli conuenire: ſi hoſpitia, clientelas, cognationes, affinitates caſtè colendas eſſe dicemus. Vides id, quod ſupra diximus, hęc participialia debitum, officium, neceſſitatem, denique Conuenire Oportere potius adſignificare, quàm futurum tempus?

CONSTRVCTIO TRANSITIVA PRONOMINIS.

Genitiuus poſt domonſtratiua pronomina.

PRonomina demonſtratiua, cum ſubſtantiuè ponuntur, patriũ caſum admittunt.
Cic. ad Cælium, Hoc ad te literarum dedi. *Lib. 2.*
Idem de Orat. Quoniam id temporis eſt, ſurgendum cenſeo. *Lib. 2.*
Idem Attico, Res eſt eodem loci, quo reliquiſti. *Lib. 1.*

Diſtulimus Pronominum ſyntaxim in hunc locum, tum quia ſine aliarum partium cognitione non facilè percipitur: tum præcipue propter reciproci ob-

ſcuritatem. Huc ſpectant Hoc commodi, noui, noctis, temporis, libertatis: Cic. Att. lib. 11. Tantum vide ne hoc temporis Terentiæ obeſſe aliquid poſſit. Idem, Id ætatis, ſolitudinis, virium. Idem, Thoranio lib. 6. Ita viximus, & iam id æta tis ſumus Tacit. lib. 11. Id repente ſolitudinis erat. Idem lib. 13. Nec id nobis virium erat. Idem in eodem, Nec bonis artibus idem virium erat. Eodem loci res eſt: Hic Eodem non eſt aduerbium, cum iungatur cum verbo quietis, Eſt. Si di cas eodem loci profectus eſt, aduerbium erit. Terent. Heaut.

Ego iſtuc ætatis non amori operam dabam.

APPENDIX.

Pronomen Idem cum datiuo apud poëtas reperitur.

Horat. in Arte Poët. Inuitum qui ſeruat, idem facit occidenti.

Lib. 1. Oratores vero ſic loquuntur, Cic. de Officijs, Peripatetici quon dam ijdem erant, qui Academici. Ex eodem, in Oratore,

Sit igitur hoc cognitum, numeros oratorios eoſdem, qui ſunt poëtici.

Lib. 1. Idem de Nat. deor. Dianam, & Lunam eandem eſſe putant.

Lucretius lib. 3. quorum vnus Homerus

Sceptra potitus, eadem alijs ſopitus quiete eſt.

Video multos ita loqui, Peripatetici quondam ijdem fuerunt cum Academicis: Numeri oratorij ijdem ſunt cum Poëticis. Velim potius, dum veterum exem pla deſidero, cum Cicerone loqui, quemadmodum iam diximus. Ponam inte grum exemplum in Oratore: Sit igitur hoc cognitum, in ſolutis etiam verbis ineſſe numeros, eoſdemq́ eſſe oratorios qui ſunt poëtici. Idem 2. de Fin. Num propterea idem voluptas eſt, quod, vt ita dicam, indolentia?

Genitiuus poſt poſſeſsiua.

Poſſeſsiua Meus, Tuus, Suus, Noſter, Veſter, loco genitiuorum mis, tis, ſis, noſtrum, veſtrum, poſita genitiuum poſtulant.

Lib. 15. Cic. ad Marcellum, Moleſtè fero me Conſulem tuum ſtudiũ ado leſcentis perſpexiſſe, te meũ, cum id ætatis ſim, peſpicere nõ poſſe.

Philip. 2. Idem in M. Anton. Tuum hominis ſimplicis pectus vidimus.

Lib. 2. Idem Att. Non debes mirari non poſſe me tanto dolori reſiſte re, ſolius enim meum peccatum corrigi non poteſt.

Serm. 1. Horat. — cum mea nemo

ſatyr. 4. Scripta legat vulgo recitare timentis.

Ex allatis exemplis intelligimus poſſeſſiua genitiuum admittere nominis tum ſubſtantiui, tum adiectiui, tum etiam participij. Verum quo res apertior fiat,

fiat, addam plura. Cic. 5. Verr. Quæro, si ipse excogitare non poterat, quemadmodum quam plurimo venderet, ne tua quidem recentia proximi Prætoris vestigia persequi poterat, vt tuis præclaris abs te principe inuentis, excogitatis edictis, atque institutis vterentur? Cato Ciceroni lib. 15. Quod & Resp. me, & nostra amicitia hortatur, libenter facio, vt virtutem tuam, innocentiam, diligentiam cognitam in maximis periculis domi togati, armati foris, pari industria administrare gaudeam. Plin. lib. 9. ad Mamilianum. Quereris de turba Castrensium negotiorum, & tanquam summo otio perfruare, lusus, & ineptias nostras legis, amas, flagitas, meq́; ad similia condenda non mediocriter incitas. Incipio ex hoc genere studiorum non solum oblectationem, verumetiā gloriam petere post iudicium tuum viri eruditissimi, grauissimi, ac super ista omnia uerissimi. Non dixit Plinius, post iudicium tuum, qui es uir eruditissimus. Neq; Cato, uirtutem tuam, cum esses domi togatus, nam togatus nomen est, ut palliatus. Neq; Cicero tua uestigia, qui proximus Prætor fuisti. Neque pectus tuum, qui es homo simplex. Neq;, studium tuum, qui es adolescens, ut Laurentius docet. Quod si Laurentius uni Plinio lib 3. cap 93. tantum tribuit, ut credat Latinè dici Memoriter tenere, si recte scriptum est apud eundem Plinium: nos uerebimur hoc modo loqui cum Plinio, Catone, & Cicerone? Quorsum hæc? ut intelligamus possessiua non solum iungi cum genitiuis unius, solius, ipsius, duorum, trium, paucorum, cuiusque: sed etiam cum aliis. Horum exempla accipe Cicer. in Pis. Sine ulla dubitatione iuraui Rempub. atque hanc urbem mea unius opera esse saluam. Idem pro Mur. Ex tuo ipsius animo coniecturam ceperis. Bithynicus Ciceroni lib. 6. Itaque contentus ero nostra ipsorum amicitia. Liu. 8. ab Vrbe, Vis ne igitur, dum dies ista venit, qua magno conatu exercitus moueatis, interea tu ipse congredi mecum, ut nostro duorum iam hinc euentu cernatur quantum eques Latinus Romano præstet? Idem lib. 7. Tum eximia corporis magnitudine in uacuum pontem Gallus processit, & quanta maxima uoce potuit; Quem nunc (inquit) Roma fortissimum uirum habet, procedat agedum ad pugnam, ut noster duorum euentus ostendat utra gens bello sit melior. Brutus Ciceroni in libr. Ep. ad Brutum Bibulum noli dimittere ex sinu tuo, tantum iam uirum, ex quanto mihi crede potest euadere, qui uestris paucorum respondeat laudibus. Suus etiam genitiuum. Cuiusque admittit. Idem 2. Off. Id maximè decet, quod est cuiusque suum maximè. Idem 5. de Finib. Quoniam sua cuiusq; animantis natura est, necesse est quoq; finem omnium hunc esse, ut natura expleatur. Laurentius etiam genitiuum Omnium addit, quem nondum cum possessiuis legi, sed cum primitiuis, nam illud Cic. 3. de Orat. Voluntati uestræ omnium parui, in omnibus libris legitur, Voluntati uestrum omnium parui. Sic. Cic. in Cat. 1. Ad omnium uestrum uitam pertinet, non dixit uestram. Idem de Prouin. Consf. Ac primum illud tempus familiaritatis, ac consuetudinis, quæ mihi cum illo, quæ C. Varroni consobrino no-

ſtro ab omnium noſtrum adoleſcentia fuit, prætermitto. Quod ad genitiuum participiorum attinet, eum oratores ferè in verbum cum relatiuo qui, quæ, quod mutant. Cic. Terentiæ lib. 14. Sed omnia ſunt mea culpa commiſſa, qui ab ijs me amari putabam, qui inuidebant. Nam, mea culpa putantis, durius erat. Quod idem ſępe faciunt poëtæ, Ouid. 3. de Ponto.

Nec mea verba legis, qui ſum ſummotus ad Iſtrum. Terent. Andr.
Cum id mihi placebat, tum vno ore omnes omnia
Bona dicere, & laudare fortunas meas,
Qui gnatum haberem tali ingenio præditum.

Diximus meus, tuus, ſuus, cum huc ſpectant, poni pro genitiuis mis, tis, ſis, vt ſtudium tuum adoleſcentis, pro tis adoleſcentis: meum ſolius peccatum, pro mis. Nam pronomina ego, tu, ſui, vt nonnullis Grammaticis placet, priſcis illis ſeculis, geminos genitiuos habuerunt Mis, Tis, Sis, qui actionem, ſiue poſſeſſionem ſignificabant, in quorum locum ſucceſſerunt poſſeſſiua meus, tuus, ſuus: mei vero, tui, ſui, paſſionem. Item numero multitudinis noſtrum, veſtrum, qui actionem, ſeu poſſeſſionem ſignificabant, pro quibus multis locis vtimur deriuatiuis Noſter, Veſter: Noſtri vero, & Veſtri paſſionem. Genitiuus Sui pluralis numeri vna tantum terminatione fuit contentus, qui paſſionem ſignificat, cuius loco vtimur deriuatiuo Suus, cum actio, ſeu poſſeſſio ſignificatur, vt Viri ſapientes non fidunt ſuę ipſorum prudentię. Gigantes ſuis ipſorum viribus freti immania facinora commiſerunt. Non, ſui ipſorum prudentiæ, viribus. Hæc illi. Dicam etiam ego, ſi tibi moleſtum non eſt, quod ſentio. Mis, Tis, Sis, dandi caſum, vel ablatiuum ſuſpicor fuiſſe apud priſcos, pro meis, tuis, ſuis, duabus vocalibus in vnam coëuntibus, quemadmodum ſas pro ſuas: Ennius apud Feſtum,

Virgines nam ſibi quiſq; domi Romanus habet ſas. Ibidem.
Poſtquam lumina ſis oculis bonus Ancus reliquit.

Sas inquit Feſtus, pro ſuas, & ſis pro ſuis. Si Donatus, Seruius, Priſcianus, qui nobis genitiuos Mis, Tis. reliquerunt, legiſſent hunc locum Ennij, dixiſſent proculdubio etiam genitiuum Sis fuiſſe apud veteres, quod Priſcianus negat lib. 13. his verbis, Sui, quod debuit ſecundum analogiam eſſe ſui, vel ſis, dubitationis cauſa, ne verbum eſſe putaretur, recuſauerunt proferre. Donatus, Seruius cum declinãt pronomina, mei, vel mis, tui, vel tis, ſolent dicere, nullam de, ſis, facientes mentionem. Diomedes Grammaticorum (vt creditur) coryphæus mis, tis, ſis, prorſus omiſit, neq; apud Varronem, Gellium, aut alium ex veteribus, quod meminerim, de his genitiuis vlla ſit mentio. Illud Plauti Pœn.

— da diem hunc Soſpitem quæſo rebus mis agundis:

in libris correctiſſimis meis legitur. Illud Ennij, quod affert Priſcianus, Ingens cura mis cum concordibus ęquiparare: Laurentius, Ingens cura mis eſt concordibus æquiparare, Credo legendum eſſe, Ingens cura meis eſt concordibus ęquiparare: ſic enim conſtat verſus extrita litera S. deinde vocali pręcedenti eliſa

more

more prisco sic ingens cura me est concordibus æquiparare. Ne longior sim Genitiui, Mei, Tui, Sui, apud vetustissimos tum passionem, tum actionem significabant, loquebantur enim more Græcorum, Pater mei, tui, sui, pro meus, tuus, suus, quæ nondum inuenta erant: quibus inuentis exoleuit illa prisca locutio pater mei, labor mei: in cuius locum successit hæc, Pater meus labor meus: sed de hac re paulò pòst accuratius. Quod ad Genitiuos multitudinis attinet, suspicor priscos illos Romanos primò Nostrorum, Vestrorum dixisse, nam hic exitus est omnium secundæ inflexionis.

Plaut. Mostel. *Verum illuc esse maxima pars vestrorum intelligit,*
Quibus anus domi sunt vxores, quæ nos dote meruerunt.

Vestrorum pro vestrum positum est, vt Apollinaris docet apud Gellium libr. 2. cap. 5. Deinde concisa dictione arbitror fecisse nostrum, vestrum, vnde quidam nota circunflexi toni vltimas insigniunt, quibus veteres passiuè, actiuè, ac possessiuè vsi sunt: vnde Gracchus, misereri vestrû dixit. Et Quadrigarius, Cai Mari ecquando te nostrûm, & Reipub. miserebitur? Quæ ibidem apud Gellium inuenies. Postremò ab illis facti sunt genitiui Nostri, Vestri, sed inuentis deriuatiuis Noster, Vester credo placuisse eruditiori seculo, vt Nostri, & Vestri in frequenti essent vsu, Nostrum, & Vestrum cum certis tantum dictionibus iungerentur, de quibus mox dicemus. Diomedes antiquitatis, scriptorumq; veterum benè peritus in flectendis pronominibus genitiuos nostrum, vestrum posuit, non nostri, vestri, fortasse vt doceret hunc proprium esse genitiuum, id quod Apollinaris etiam credidit, adeò vt affirmarit dicendum esse Miserere nostrum, non nostri; qua tamen in re ei seculum eruditius refragatur. Caper in libello de Orthographia, Nostri, inquit, nostrorum, nostrum venit à Nos: Vestri, vestrorum, vestrum à Vos.

Genitiui Mei, Tui, Sui, Nostri, Vestri.

Verba, participia, & nomina adiectiua, quæ patrium casum postulant, genitiuis, mei, tui, sui, nostri, vestri gaudent.

Cic. Att. Te oro, vt quibus in rebus mei tui indigebunt, nostris miseriis ne desis. *Lib. 3.*

Idem pro Rab. Posth. Equitem Romanum veterem amicum suū studiosum, amantem, obseruantem sui, labentem excepit.

Idem in Catil. Habetis ducem memorem vestri, oblitum sui. *Oration. 4*

Cæs. ad Ciceronem, Nihil enim malo, quàm & me mei similem esse, & illos sui. *Ad Att. Lib. 9.*

Nomine verborum intelliguntur etiam gerundia, & supina, si quando eorum vsus inciderit, vt Non est tempus obliuiscendi vestri, nostri, non vestrum,

nostrum. Cum genitiuis mei, tui, sui, nostri, vestri, copulari possunt participia, vt Non sum oblitus tui absentis. Plancus Cic. libr. 10. Facultas optabilis tui præsentis si mihi esset, nunquam à tuis consilijs distreparem. Cic. Lentulo libr. 1. Cognoscent omnes tui præsentes tui absentis amorem. Item cum gerundijs, vt vocant, adiectiuis, vt Ignosce auia, non fuit mihi copia videndę tui. Cicer. Curioni lib. 1. Hoc quidquid attigi, non feci inflammandi tui causa, sed testificandi amoris mei. Cum nominibus tam Substantiuis, quàm Adiectiuis negat Laurentius posse hos genitiuos iungi exceptis his, vnius, solius, ipsius, vt Tui vnius non misereris? Vnus quisque sui ipsius curam gerit. Affert idem locum Terent. Heaut. Hem tot mei solius solliciti sunt causa?

Vbi in omnibus libris, quos quidem viderim, mea solius, legitur. Certe non video cur non dicatur benè Latinè Pudet me tui hominis vanissimi. Non te miseret mei miseri, & infelicis? Sic Terent. Heaut.

Atq; inopis nunc te miserescat mei.

Quod si pronomen ambiguam orationem efficiat, mutetur loquendi ratio, qualis esset, Miserere mei famuli inopis, Peto à te, vt mihi miserrimo famulo subuenias. Sed in hoc loquendi genere ferè omittuntur hæc pronomina sic, Here miserere famuli, Pater memineris filij, Non te miseret huius calamitosi exulis?

Exceptio.

Intereſt tamen, & Refert ablatiuos Mea, Tua, Sua, Noſtra, Veſtra ſibi vendicarũt, quibus ablatiuis addi poſſunt genitiui Vnius, ſolius, ipſius, cæteriq;, qui poſſeſsiuis addũtur: vt, Mea vnius intereſt, Tua ſolius refert, Noſtra ipſorũ intereſt vitia extirpare. Tua Rempublicam adminiſtrantis intereſt ſemper vigilare.

Hic nulla veterum occurrunt testimonia: dicemus etiam vestra paucorum interest ciues conseruare, quia Vestris paucorum laudibus legimus apud Brutum. At vestra, seu nostra omnium interest bene viuere, tum dicam, cum apud idoneos autores legero genitiuum Omnium possessiuis iunctum, Interim dicam, interest omnium nostrum rectè viuere. Refert omnium vestrum: antè acta vitæ rationem reddere. In qua locutione genitiuus Omnium à verbis refert, interest, regitur: an genitiui nostrum, vestrum, à nomine Omnis, quod partitiuum est. Liu. 2. Bel. Mac. Macedonum ferè omnibus, vt manerent, persuasit. Plin. lib. 11. cap. 37. Piscium omnibus serrati dentes. Qui vero interest nostra omnium dixerunt, sequuti sunt Laurentium qui apud Cicer. 3. de Orat. vt supra diximus legit, Voluntati vestræ omnium parui, cum in omnibus libris scriptum sit, Voluntati vestrum omnium parui. Quo pacto frequentissime loquitur Cicero, vt mox dicemus. Quoniam paulò ante planum factum est, pronomina

poſ-

possessiua tum substantiui, tum adiectiui nominis genitiuos admittere, studium tuum adolescentis, pectus tuum hominis simplicis. Quid igitur causę est, cur timeamus dicere, Interest tua Pretoris prouinciam a piratis defendere? Refert mea Consulis Rempub. saluam, & incolumem seruare. Si tamen oratio durior videretur, qualis maximè est, cum propria adduntur, vt Interest mea Anton. discipulos in officio continere: vel omittantur propria, vt fecit Val. Max. lib. 6. cap. 2. de Theodoro philosopho loquens, Mea quidem nihil interest humi'ne, an sublimè putrescam: Aut omittatur pronomen ipsum, quod fecit Cicer. 1. Tuscu. Theodori quidem nihil interest humi'ne, an sublimè putrescat: vbi de se loquitur ipse Theodorus. Denique si dicas, Interest tua Cæsaris victis ignoscere, grammaticè quidem, & more Græcorum loqueris: vnde est illud D. Pauli. ὁ ἀσπασμὸς τῇ ἐμῇ χειρὶ Παύλου salutatio mea manu Pauli. Neque hoc solum e Græco sumptum est, vt Laurentius significat, sed ea, quæ supra ex Cicerone, Catone, Plinio & cæteris attulimus. Lege Budæi Comm. Linguæ Grǽcæ, inuenies nostros ab eis fuisse mutuatos hoc genus loquendi. Sed vt ad rem redeam, elegantius dices. Tua ò Cęsar interest victis ignoscere. Si ad Grammaticorum normam nobis loquendum est, non ponuntur ablatiui mea, tua, sua, nostra vestra, pro genitiuis mei, tui, sui, nostri, vestri, vt qui passionem significent, sed pro mis, tis, sis, nostrum, vestrum. Nam cum dico, Interest mea Rempub. gubernare, Mea actionem significat. Sed de his fortasse plus nimio.

II *Exceptio.*

Nomina numeralia, partitiua, comparatiua, & superlatiua genitiuos Nostrum, Vestrum exigunt.

Liu. Imperium summum Romæ habebit, qui vestrum primus ò iuuenes osculum matri tulerit. *Ab Vrb.* 1

Curtius, Nolo singulos vestrum excitare. *Lib.* 8.

Cic. ad Q. Frat. Domus vtriusq; nostrum ędificatur egregiè. *Lib.* 2.

Idem contra Rul. 2. Omnibus vobis, aut maiori vestrum parti. Maximus natu vestrum.

Si nominibus, verbis, ac participijs, quæ genitiuos Nostri, & Vestri antè admittebant, addantur numeralia partitiua, comparatiua, ac superlatiua, Nostri, Vestri, in Nostrum, Vestrum, migrabunt. Rectè dicitur, Sum memor vestri: adde singulorum, vtriusq;, omnium, paucorum, multorum: necessariò dices, Sum memor vestrum singulorum, vtriusq;, omnium, paucorum, multorum, quia hęc, cum sint numeralia, aut partitiua, genitiuos nostrum, vestrum, non nostri, vestri, postulant. Nam cum dicimus, Sum memor vestrum vtriusq;: genitiuus Vtiusq; à nomine Memor regitur: at genitiuus pronominis Vestrum

à parti-

a partitiuo Vterq;. Vt enim dicimus, Vterq; vestrum est doctus: Sum præceptor vtriusq; vestrum: Vtriq; vestrum sum gratus: Vtrumq; vestrum doceo: in quibus Vestrum semper regitur à partitiuo, sic etiam dicimus, Sum memor vestrũ vtriusque. Sic misercor vestrum trium: Egeo vestrum singulorum: Oblitus est nostrum paucorum. Indigeo vestrum omnium: Interest nostrum omnium te bene valere. Sic solet Cicero genitiuo omnium adiungere Nostrum, Vestrum. Contra Rullum 2. Tunc contra hanc Romam communem patriam omnium nostrum, illa altera Roma quæreretur. Idem in Catil. 4. Video Patres conscripti in me omnium vestrum ora, atq; oculos coniectos esse. Idem ad Att 11. Vt iam omnium iudicio constitutum esset omnium vestrum bona prædam esse illius victoriæ. Idẽ ad Cassium lib. 15. Tum ipsius causa gaudeo, tum me hercule etiam omnium nostrum. Idem 1. de Orat. Vel quia est patria parens omnium nostrum.

Pronomina post substantiua.

Possessiua Meus, Tuus, Suus, Noster, Vester cohærent cum substãtiuis genere, numero, casu, cum possessio, vel actio significatur: vt liber meus, ager tuus, studium nostrum, labor vester.

Græci, cum possessio vel actio significatur, ferme vtuntur genitiuis primitiuorum πατήρ μου pater mei, pro πατὴρ ἐμός; pater meus πάτηρ ἡμῶν pater nostrum, vel nostri, pro ὁ πάτηρ ἡμέτερος pater noster: Latini contra possessiuis vtuntur, cum actio, vel possessio significatur, Pater meus, non mei: Pater noster, non nostrum, aut nostri. Prisci tamen Romani antequam inuenta essent deriuatiua, videntur fuisse vsi genitiuis primitiuorum Græcorum more, cuius rei extant non obscura vestigia. Plaut. Pseud.

Si ex te tacente fieri possem ego certior here,
Quæ miseriæ te tam miserè macerent,
Duorum labori ego hominum parsissem lubens,
Mei, rogandi: & tui, respondendi mihi.

Mei, inquit Apollinaris apud Gell. libr. 20. cap. 5. non dixit Plautus ab eo quod Meus, sed ab eo quod est Ego. Itaq;, inquit idem, si dicere velis patrem mei pro patrem meum, quo Græci modo τὸν πατέρα μου dicunt, insitate quidẽ, sed rectè profectò, eaq; ratione dices, qua Plautus dixit labori mei, pro, labori meo: hæc ille. Cic. ad Att. libr. 11. Quintus misit filium non solum sui deprecatorem, sed etiam accusatorem mei. Idem Lentulo lib. 1. Is hac regia causa excepta, cęteris in rebus se acerrimum tui defensorem fore ostendit. Idem Curioni libr. 2. Eam rem unius tui studio me assequi posse confido. Budæus illud Ciceronis in Vat. Ciuitatis salutem cũ mea unius mei salute esse coniunctã, Sic legit, Ciuitatis salutem cum unius mei salute esse coniunctã: ubi inquit, si enim mea scripsisset,

pfiſſet, legeretur mea unius, non vnius mea, Quo loco ſignificat Budæus vtendum nobis eſſe genitiuis mei, tui, ſui, cum præcedunt nomina vnius, ſolius: vt Vnius mei opera ſeruata eſt Reſpub. Solius tui ſtudio maximos honores adeptus ſum. Vnius ſui opera iurauit Cicero Rempub. eſſe ſaluam. Contra, ſi nomina ſequantur, poſſeſſiuis vtendum eſſe, vt Mea vnius opera ſeruata eſt Reſpub. Tuo ſolius ſtudio maximos honores adeptus ſum. Sua vnius opera iurauit Cicero Rempub. eſſe liberatam. Liu. 2. ab Vrbe, Gratæ in vulgus leges fuere, quas cum ſolus pertuliſſet, vt ſua vnius in his gratia eſſet, tum deinde comiti à collegæ ſubrogando habuit. Idem lib. 6. bel. Mac. Cenſuerunt ergo, quos ludos inconſulto ſenatu ex ſua vnius ſententia vouiſſet, eos vel de manubijs, ſi quam pecuniam ad id reſeruaſſet, vel ſua ipſe impenſa faceret. Idem lib. 4. dec. 5. Eum, qui de ſua vnius ſententia gerat, ſuperbum videri magis, quàm ſapientem. Hęc Liuij loca iccirco attuli, quòd quidam vir alioqui doctus exiſtimauerit ſemper, Sui, vtendum eſſe præcedente, vel ſequente nomine. Neq; id quod modo ex Budæo diximus ſemper eſt uerum, nam Cic. ad Att. lib. 11. cum nomen prępoſuiſſet pronomini, nihilo minus uſus eſt poſſeſſiuo. Solius enim meum peccatum corrigi non poteſt. Alia præterea, ut ad rem redeamus, ſunt teſtimonia, ubi primitiua pro deriuatiuis ponuntur. Idem. 4. Philip. Frequentia ueſtrum incredibilis, concioq; Quirites tanta, quantam meminiſſe non uideor, & alacritatem mihi ſummam affert Reip. defendendæ, & ſpem recuperandę libertatis. Idem pro Planc. Quare noli me ad contentionem ueſtrum reuocare Lateranenſis. Ibidem, Poſſumus eripere orationi contentionem ueſtrum.

Exceptio.

At, ſi ſubſtantiua ſignificent partem aliquam generalem corporis, ſiue animi, cuiuſmodi ſunt pars, dimidium, aliquid, genitiuis primitiuorum vtemur.

Vt, Nullam partem mei amiſi, hoc eſt non amiſi manum, pedem, memoriam. Amiſiſti'ne quicquam tui?

Cic. de Finib. Cui propoſita eſt conſeruatio ſui, neceſſe eſt huic partes quoque ſui cariores eſſe, quò perfectiores ſint. *Lib. 5.*

Terent. Adelph. Tegiti'ne tui quicquam?

Quintil. Minimam partem mei habent. *Lib. 7. c. 3*

APPENDIX

¶ Subſtantiua, quibus ambigua eſt ſignificatio, vt caritas, amor, memoria, deſiderium, cura, itemq; cætera, ſi poſſeſsionem, actionem'ue ſignificent, poſſeſsiuis adhæreſcunt: vt amor meus. deſiderium meum, quo amo, deſideroq;.

Sin

Sin pasionem significet,genitiuos mei,tui,sui,nostri,vestri flagitant:vt amor mei,desiderium mei, quo amor,desideror'q;.

Lib. 7. Cic. Att.Dionysium flagrantem desiderio tui misi ad te.

Lib. 1. Idem ad eundem,Auiam tuam scito desiderio tui mortuā esse.

Lib. 10. Idem ad Planc.Me impulit tui caritas.

Idem ad Q.Frat. Nunc decedens,relinque,quæso,quàm iucundissimam memoriam tui.

Declam.6 Quintilianus,Postquam mei cura discesserat,Matrē,inquit, tibi per hæc merita commendo. Aliquando vtrumq; cōiungitur.

Lib. 13. Idem Att.Nicias te,vt debet,amat,vehementerque tua sui memoria delectatur.

Lib. 12. Idē Cornificio,Grata mihi est vehementer memoria nostri tua.

Alia huius generis leges maximè apud Senecam de Vita beata.cap.9.Virtus est pretium sui.ibid.cap.5.Ignoratio sui & ca.10.Insolentia & nimia æstimatio sui. De Benef.libr.1.cap.19.Ante des oportet mihi arbitrium mei,dein de beneficium. Non in omnibus tamen, quibus anceps est significatio,hoc obseruatur, nam crimen meum,vulnus meum,iniuria mea, dicitur etiam mihi ablata.Item imago mea,tua,sua,nostra,vestra,non solum quę possidetur,sed etiam quæ refert,& representat Plaut Menæch.

— tua est imago tam consimilis tibi, quàm potest.

Cic.pro Sext.Rosc.Vt effictos mores nostros in alienis personis,expressamq; imaginem nostram vitæ quotidianę videremus. Idem ad Luceium lib.5.Nec minus enim est Spartiates Agesilaus ille perhibendus qui neque pictam,neque fictam imaginem suam passus est esse.Mart.lib.2.

Et digna speculo fiat imago tua.

Præterea causa mea,tua,sua,nostra.Cic.ad Cassium lib.15.Abesse te mea causa molestè fero tua gaudeo.Idem Tironi lib.16.Non tam mea causa, quàm tua doleo non valere. Idem Att.8. Si me vellet sua, aut Reipub.causa Luceriam venire.Sic apud Ciceronem frequenter. Papinianus causa mei, Vlpianus sui dixit.Malim cum Cicerone loqui.Terent.Phorm.

Nam neque neglegentia tua,neq; id odio fecit tuo:pro tui.

Idem Heaut.facilè scires desiderio id fieri tuo:pro tui.

Apud Budæum Comm.Linguę Græcæ plura inuenies huius generis.

Reciproca sui,sibi,se,

Reciproco sui,sibi, se vtimur,cū tertia persona transit in se ipsam,vt Cæsar recordatur sui,indulget sibi,amat se, loquitur secū.

Lib. 5. Cic. de Finib.Eorum est hæc querela,qui sibi cari sunt, seseq; diligunt.

Lib. 1. Idem de Nat.deor. Ipse sibi displicet.

Reciprocare, vt inquit Varro lib. 6. de ling. Latin. ab recipere fictum est, siue à procare, quod poscere quondam significabat: vnde Grammatici reciproca pronomina appellarunt, quòd ad eandem personam sese recipiant, vnde profecta sunt, eandemq; reposcant. Vtimur & sui, sibi, se cum intercedit obliquus tertiæ personæ, ad quem refertur reciprocum. Video hominem cædentem se flagris: Audio auum tuum non esse compotem sui. Suspicor Ciceronem iniquo animo tulisse contemptum sui. Cic. in Catil. 4. Habetis ducem memorem vestri, oblitum sui. Cæsar ad Cic. Ep. 9. ad Att. Nihil enim malo, quàm & me mei similem esse, & illos sui. Quint. 6. Declam. Tu primo docuisti filium sibi non parcere. Reperitur interdum Reciprocum pronomen positum pro Demonstratiuo Is, ipse. Luc. lib. 5. — quæ mox sibi proxima venit in somnis:
sibi pro ei. Cic. 2. Philip. Non enim à te emit, sed prius quam tu suum sibi venderes, ipse possedit Senec. ad Albinam de Consolat. Ad tuum formetur arbitrium, multum sibi dederis, etiam si nihil dederis præter exemplum. Quod Budæus in Comm. Linguæ Græce docet fieri more Græcorum.

Et accedente altero verbo: vt Marcellus te Cæsar precatur, vt miserearis sui, ignoscas sibi, se in fidem tuam suscipias, ne se hostem existimes.

Cic. in Orat. Ne ipse quidem sua tanta eloquentia mihi persuasisset, vt se dimitterem.

Idem pro Sex. Rosc. Nunc sibi ex animo scrupulum, qui se dies, noctesq; stimulat, ac pungit, vt euellatis, postulat.

Idem Att. Qui etiam à me petierit, vt secum, & apud se essem quotidie. *Lib. 5.*

Vtuntur aliquando scriptores accedente altero verbo, demonstratiuis pro reciprocis. Quint. 3. Declam. Neq; ignorauit, quæ manerent eum pericula: eum pro se. Idem 1. Declam. Quapropter non petit, vt illum miserum putetis, nisi & innocens fuerit: pro se.

Reciprocum Suus.

Reciproco, Suus, vtimur, cum tertia persona transit in rē à se possessam vt Cicero recordatur Tironis liberti sui, indulget liberis suis, defendit suos clientes, scripsit hanc epistolam manu sua.

Cic. in Verr. Aiebat multa sibi opus esse, multa canibus suis. *Lib. 3.*

Idem de Orat. Si feræ partus suos diligunt, qua nos in liberos nostros indulgentia esse debemus? *Lib. 2.*

Vtimur etiam, Suus, cum additur alter obliquus tertiæ personæ, ad quem refer-

refertur possessio, vt Percussisti illum gladio suo. Relinquam legentibus iudiciũ suum. Vidi Pompeium spoliatum ornamentis suis. Percontatus sum illum de regno suo. Alloquutus sum Cæsarem ante domum suam. Cepi columbam cum pullis suis, in nido suo, extra, prope nidum suum. Cepi lupam & catulos eius: nõ suos, quia intercedit coniunctio. Cic. de Somn. Scip. Itaque ego illum de regno suo, ille me de nostra Repub. percontatus est. Terent. Adel.

— suo sibi hunc gladio iugulo. Cic. Att. lib. 6. Sed & tũ præsens, & postea crebrrimus literis nõ destiti rogare, & petere mea causa, suadere, & hortari sua: Vbi illum, vel eum subauditur, ad quod refertur possessio. Laurent. his locis potius eius, illius, ipsius dixisset, maximè vbi intercedunt præpositiones, nisi addatur nomen adiectiuum, participium, aut verbum, ad quæ referatur possessio, vt Inueni leonem iratum ob amissam prædam suam: Video columbam tristem in periculo suorum pullorum: Sentio hominem ambulantem per domum suam: Scio illum dolere fortunam suam. Si tamen oratio fuerit ambigua, quod fit, cũ tres sunt personę, & possessio ad secundo loco positam refertur, tunc vtemur genitiuis eius, illius, ipsius, vt Vulpes cepit gallinam cum pullis eius. Si vero possessio referatur ad primo loco positam, suus, vtendum erit: Vt Deus tuetur hominem propter clementiam suam. Inuenitur interdum suus pro eius, ipsius, illius Cic. 4. Philip. Quod autem erat pręsidium salutis, libertatisq́, vestræ, si C. Cæsaris, fortissimorumq́, sui patris militum exercitus non fuisset? Idem ad Att. lib. 4. Memmius candidatus pactionem in senatu recitauit, quam ipse suus competitor Domitius cum Conss. fecisset.

Et accedente altero verbo: Timet Pompeius, ne à suis veteranis deseratur.

Rogat te Cæsar, vt suas partes sequaris.

APPENDIX.

Vtimur præterea reciproco, Suus, cum res possessa in possessorẽ transit.

Lib. 9. Cic. Att. Vlciscentur illum mores sui.

Idem de Arusp. Sua concio risit hominem.

Idem pro Sest. Hunc sui ciues è ciuitate eiecerunt.

Lib. 10. Idem Att. Indulsit illi quidem suus pater semper.

Cum Suus est substantiuum, nemo ferè loco eius vtitur genitiuis illius, ipsius eius: vt Reperi eum cum suis, siue inter suos. Cic. de Fin. libr. 2. Quæsiuit salus'ne esset clypeus: cum saluum esse flentes sui respondissent, rogauit, &c. Item cum ponitur pro Proprius, vt De hac re dixi suo loco. Referam hęc omnia suis locis.

PRAE-

PRAEPOSITIONVM CONSTRVCTIO.

VERBA Absoluta, & Intransitiua præpositionum beneficio in casus transeunt.

Cic de Orat. Cum etiam tum in lecto Crassus esset, & apud eum Sulpitius sederet, Antonius autem inambularet cum Cotta in porticu, repentè eò Quintus Catulus senex cū Caio Iulio fratre venit. Lib. 2.

Transitiua præter proprium casum etiam præpositiones cū suis casibus admittunt.

Cic. de Amic. Nihil est amabilius virtute, nihil quod magis alliciat homines ad diligendum: quippe cum propter virtutem, & probitatem eos etiam, quos nunquam vidimus, quodam modo diligamus.

Verba composita sępè casum præpositionis habent.

Cic. de Finib. Cur ipse Pythagoras, & Aegyptum lustrauit, & Persarum Magos adijt? Lib. 5.

Idem ad Q. Frat. Cùm subitò bonus imperator noctu vrbem hostium inuasisset, in senatum se non committebat. Lib. 3.

Et repetita præpositione.

Idem in Verr. Cæteri hæredes adeunt ad Vetrem. Lib. 3.

Idem in Anton. In Galliam inuasit Antonius, in Asiam Dolabella, in alienam vterq; prouinciam. Phili. 11.

Hanc repetitionem amant multa verba composita ex præpositionibus A, ab, ad, con, de, e, ex, in.

Idem de Amic. Tu velim à me animum parumper auertas, Lælium loqui ipsum putes.

Idem Ad Q. Frat. Abduco equidem me ab omni Reipub. cura, Lib. 3.

Cicero ferè Inuadendi verbo vtitur repetita pręposition. Aspirandi verbi elegans est vsus cum conatum quendam contentionemq; aliquò perueniendi, atq; alicuius rei adipiscendæ adsignificat, effertur q; negatione, aut interrogatione. Cicer. in Brut. Ex bellica laude nemo aspirare ad Africanum potest. Idem 5. Tusc. Omnes aditus tuos interclusi, vt ad me aspirare non posses. Idem 3. Verr. Quid enim ad meam pecuniam, me inuito, aspirat? Ibidem 4. Quando homo tanta desidia, nisi Februario mense, adspirabit in Curiam? Cæterorum exempla crebro apud idoneos autores reperiuntur. Cicer. 2. Off. Itaque se alij ad philosophiam, alij ad ius ciuile, alij ad eloquentiam applicant. Idem pro Sylla. Agedum confer te nunc cum illius vita, vitam P. Syllæ. Sic consentio, comparo, congruo, colludo, conuiuo: Idem in Pis. Summ quenque scelus de sanitate, ac men-

mente deturbat. Sic detraho, detrudo, deijcio, depello. Idem de Inuent. Alterius eorum, qui sine nummis erat, gladium propter appositum e vagina eduxit. Eiusdem generis sunt egredior, eijcio, emergo, emigro, emineo, emitto, euoco, euolo. Idem pro Mil. Hæc tanta virtus ex hac vrbe expelletur, exterminabitur, eijcietur? Sic exeo, excedo, exturbo. Idem in Catil. 4. Infoueam quoniam incidit bellua, obruatur. Sic incurro, inijcio, ingredior, intueor, intro, &c. quæ motum adsignificant. Repetitur etiam In, cum quies significatur. Idem de Amicit. Digni sunt amicitia, quibus in ipsis inest causa, cur diligantur. Idem pro Deiot. In exulcerato animo facile fictum crimen insidet. Nonnulla ex his etiam datiuum postulant, quemadmodum suo loco dictum est.

Casus præpositionum.

Accusatiuo seruiunt ad, apud, ante, aduersus, vel aduersum, cis, citra, circiter, circa, circum, contra, erga, extra, intra, inter, infra, iuxta, ob, penes, per, pone, post, prope, propter, præter, secundũ, supra, secus, trans, vltra, versus, vsq;.

Cic. in Brut. In pratulo prope Platonis statuam consedimus.

Lib. 12. Idem Att. Secundum te, nihil est mihi amicius solitudine.

Lib. 4. Idem in Verr. Erant acceptæ pecuniæ à Caio Verrutio, sic tamẽ vt vsq; alterum R, literæ constarent integræ, reliquæ omnes essent in litura.

Varium vsum, significationemq́, præpositionum audiendis, legendisq́, veterum scriptis discent paulatim adolescentes, quæ si in locum vnum congerantur, molestiam, tædiumq́, afferunt. Exaduersus reperitur apud Cic. libr. 1. de Diu. Ara, inquit, Aio loquenti, quam septam videmus exaduersus eum locũ, consecrata est.

Versus.

Versus suo casui postponitur.

Lib. 16. Cic. Att. Verti me à Minturnis Arpinum versus.

Lib. 4. Sulpitius Ciceroni, Ex Asia rediens, cùm ab Aegina Megaram versus nauigarem, cœpi regiones circumcirca prospicere.

Versus à cæterarum præpositionum natura dissidet, sunt enim dictæ præpositiones, quòd cæteris partibus præponantur. Præponitur huic præpositioni interdum Ad. Liu. 1. ab Vrb. In lapide ad meridiem versus consedit.

Ablatiuo gaudent A, ab, abs, absque, cum, coram, clam, de, e, ex, pro, præ, procul, palam, sine.

Cic.in Pis.Mihi vero ipsi coram genero meo propinquo tuo quę dicere ausus es?
Idem Att.Paulò clam ijs eam vidi. *Lib.15.*
Terent.Heaut. — præ iracundia Menedeme non sum apud me,
Liu.Rem creditori palam populo soluit. *Ab urb.6*
Idem,Haud procul occasu solis redeundi in castra tempus erat. *Bel.Ma.7*

Palam sępe in oratione Ciceronis in Sallustium reperitur. An turpius est patres conscripti scribentem mentiri, quàm illum palam hoc ordine dicentem? Et palam vniuersis recitare: Et postposita, Quòd si quippiam eorum falsum est, his palam refelle. Procul frequentissimè ablatiuum habet. Liui.7. Bell. Maced. Haud procul Seleuci castris ad caput Cayci omnis statiua habuit. Ibidem Porta egressus haud procul statióne hostium occasionem opperiens considit. Et post posita apud Ciceronem ad Trebatium.lib.7.
Nam multi suam rem bene gessere, & publicam patria procul.
Hanc præpositionem nondum cum accusatiuo legi: nam illud Liu.lib.7.Bel. Pu. Sed locus procul muros satis æquus agendis vineis fuit, ita, & cæter. corruptè legitur muros pro muro. Item apud Plin.lib.6 cap. 53. Pausilypum villa est Campaniæ haud procul Neapoli: ablatiuus est. Citatur & Curtius sed in certo libro, suspicor locum mendosum esse. Clam & cum accusandi casu iungitur. Cic in Sal. Timens ne facinora eius clam vos essent. Apud veteres frequentius. Plaut. Cas. Bona multa faciam clam meam hanc vxorem.

Tenus.

Tenus, quemadmodum, Versus, postponitur, atq; fere patrium casum desiderat si nomen sit multitudinis.
Cic.in Arato, — & Cepheus conditur antè Lumborum tenus.
Cælius Ciceroni, Rumores illi de comitijs Cumarum tenus caluerunt. *Lib.8.*
Sin singulare sit nomen ablatiuo gaudet.
Liuius, Adeo nudauerat vada, vt alibi vmbilico tenus aqua esset, alibi genua vix superaret. *Bel.Pu.6*

Tenus nonnunquam cum ablatiuo, copulatur etiam cum nomen plurale est. Cels. lib.1.c.3. Huic abunde est, loco tepido demittere se inguinibus tenus in aquam calidam.

A, Ab, Abs.

A, consonantibus præponitur.

Philip.3. Cic. in Anton. Antonius a fronte, à tergo, à lateribus tenetur.

Lib.1. Ab, vocalibus. Idem Att. Cura, & effice, vt ab omnibus & laudemur, & amemur.

Et nonnullis consonantibus.

Idem pro Cluent. Ab nullo ille liberaliùs, quam Cluentio tractatus est.

Lib.5. Idem Att. Rex ab Senatu appellatus est.

Præcipuè I, r, & i, vt ab legatis, ab Romanis, ab Ioue.

Abs T, & interdum, Q.

Terent. Andr. O Daue ita'ne contemnor abs te?

Idem, Adel. Abs quiuis homine beneficiū accipere gratum est.

Historici, præcipuè Liuius, liberiùs vtuntur præpositione Ab: ab classe, ab Cartagine, ab Delio, ab Dictatore, ab Numa, ab Gallis, ab Seruio, ab Samnitibus, ab Tarquinijs, ab tergo.

In, Sub, Super.

In Sub, Super, modo accusatiuum, modo ablatiuum pro varia significatione postulant.

In, cum verbis motus accusatiuum amat.

Inuect.1. Cic. in Cati. Egredere ex vrbe Catilina, in exilium proficiscere.

Item pro erga, contra, ad, pro, Per, vt Brutus fuit pius in patriā, crudelis in liberos.

Olera, & pisciculus minutos fero obolo in cœnam.

Commodaui tibi librum in horam, diem, mensem, annum.

Inuect.1. Cic. in Cat. Crescit in dies singulos hostium numerus.

Cum vero quies, aut aliquid fieri in loco significatur, ablatiuo gaudet: vt Sum in templo, deambulo in foro.

Lib.12. Idem ad Att. In hac solitudine careo omnium colloquio.

Et cùm ponitur pro Inter:

Cic. de Amici. Hoc primum sentio, nisi in bonis amicitiam esse non posse.

Sub.

Sub ferè accusandi casum postulat pro circiter, per, paulò antè, deniq; cum tempus adsignificat: vt Sub vesperum, sub noctem, sub lucis ortum, sub idem tempus hæc gesta sunt.

Bel.Ciu.1 Cæsar, Pompeius sub noctem naues soluit.

Bel. Pu.2 Liuius, Sub equestris finē certaminis, coorta est peditū pugna.

Item pro post:

Cic.

Cic. Planco, Sub eas literas statim recitatæ sunt tuæ. *Lib.10.*

Et cum verbis motus: vt Clodius se sub scalas tabernæ librariæ coniecit. Nix sub aspectum, & tactum cadit.

Cum verbis quietis ablatiuum petit: vt Consedimus sub vmbra platani. Sub nomine pacis bellum latet.

Super.

Super accusatiuo seruit cùm præpositioni subter contraria est, maximè cum motus significatur, vt Sedeo super saxum.

Tegula cecidit super caput.

Item cũ significat Inter: vt Super cœnam occisus est: Præter. Super cætera scelera, hoc etiam facinus commisisti: Vltra, Erãt super mille imperatores imperante Augusto.

Ablatiuo adiungitur, cum pro, De, ponitur.

Cic. Att. Hac super re scribam ad te Rhegio. *Lib.16.*

Et interdum cum verbo quietis, maximè apud poëtas:

Virg. Ecl. 1. Hic tamen hac mecum poteris requiescere nocte
Fronde super viridi.

Multò latius patet harum trium præpositionum vsus, nam dicimus viuere in diem idest præsentis diei tantum rationem habere: scribere epigramma in aliquem, quod modo laudem, modo vituperationem adsignificat. Hęc in rem tuã sunt, hoc est vtilia. Sub specie pacis, sub vmbra fœderis, idest prætextu pacis, sub pœna mortis. Sub hasta, sub corona venire. Suet. in Claud. Cæs. cap. 43. Et in Nerone Claud. ca. 54. Sub exitu vitę dixit, pro sub exitum. Super frequentissimè cum verbis quietis accusatiuo seruit. Cic. 2. de Leg. Demetrius super terræ tumulum noluit quicquam statui, nisi columellam. Idem 2. de Fin. Et velle imprudentem super eam assidere. Super pro Vltra pręcipuè reperitur apud Suet. in Aug. cap. 35. Ordinem Senatorium affluentem deformi, & incõdita turba, erãt enim super mille, & c ad modum pristinum, & splendorem redegit. Et in Iul. Cęs. ca. 34. Veteranis legionibus prędę nomine in pedites singulos super bina sestertia dedit. Et pro Præter. Idẽ in Claud. Cęs. ca. 26. Quam cum comperisset super cætera flagitia, atq; dedecora Caio Seruilio etiam nupsisse, supplicio affecit. Ponitur & pro Inter. Plin. ad Sempronium Rufum libr. 4. De huius nequitia, sanguinarijsq; sententijs in commune omnes super cœnam loquebantur. Neque Peracta cœna significat, vt vulgo loquimur, sed inter cœnam, vt solet Cicer. loqui ad Q. Frat. lib. 3. Hoc inter cœnam Tironi dictaui, ne mirere alia manu esse. & inter scyphos. Treb. lib. 8. Illuseras heri inter scyphos, quòd dixerã, &c. Curt. libr. 7. Super mensam, & 8. Super vinum, & epulas dixit. Sueton. in Tiber. cap. 53. Inter cœnam.

Subter.

Subter, fermè accuſandi caſum poſcit, ſiue quietis, ſeu motus verbis adiungatur.

Cic.1.Tuſc.Plato iram in pectore cupiditatem ſubter præcordia locauit.

Interdum apud poëtas potiſſimùm, ablatiuum habet Virg.lib.9. —cum tamen omnes Ferre libet ſubter denſa teſtudine caſus.

Præpoſitio verſa in aduerbium.

Præpoſitio cum caſu priuatur, in aduerbium migrat.

Lib.4. Cic.Att.Tu aduentare, ac propè adeſſe iam debes.

Idem pro Flac. Multis pòſt annis pecunia recuperata eſt.

Lib.2. Idem de Nat.deor.Senſibus, & animo ea, quę extrà ſunt, percipimus.

Huius generis ſunt Antè, contrà, citrà, circùm, circiter, extrà, intrà, infrà, pòſt, propè, ponè, vltrà, vſque, & nonnullæ alię. Cicer. Att. 14. Id ipſum quod me mones, quatriduo ante ad eum ſcripſeram. exempla paſſim ſeſe ipſa intrudunt.

Præpoſitiones alijs præpoſitionibus præpoſitæ.

Præpoſitiones nonnunquam alijs præpoſitionibus præponũtur.

Lib.2. Cic.ad Att.Ibi eſſe volo vſque ad pridie Kalendas Maias.

Lib.3. Idem ad eundẽ, De Q.fratre nuntij nobis triſtes, nec varij venerunt ex ante diem Nonas Iunias vſq; ad pridie Kalendas Septẽbr.

Vſq; tamen ferè alteram præpoſitionem deſiderat.

Lib.7. Idem in Verr.Maximus in laudibus vſq; ad ſummam ſenectutẽ ſumma cum gloria vixit.

Lib.1. Idem de Nat.deor.uſq; à Thalete enumeraſti ſententias philoſophorum.

Terent.Eun. Ex Aethiopia eſt uſque hæc.

Niſi præponatur nominibus oppidorum.

Lib.6. Idem in eundem, Sacerdotes uſque Ennam profecti ſunt.

Terent.Adel. — Miletum uſque obſecro?

Vſque aliquando, etiam cum proprijs oppidorum præponitur, alteram prępoſitionem admittit. Cicer. pro Deio. Cui magnificentiſſima dona vſque ad Numan-

mantiam misit. Alia his similia exempla inuenies. Cic. Att. libr. 2. Comitia Bibulus cum Archilechio edicto in ante diem Kalend. decimumquintum Nouembr. distulit. Terent. Adel. — ex aduersum est fabrica. Plin. lib. 11. cap. 16. Gignitur id maxime Arcturi exortu à pridie Idus Septembris. Liu. 1. ab Vrb. In lapide ad meridiem versus consedit. Cic. 7. Ver. At cum in Italia bellũ tam prope à Sicilia, tamen in Sicilia non fuit. Laurentius ait præpositiones aduerbia fieri, cum alijs præpositionibus adduntũ. Donatus. 2. Editione. Præpositio, inquit, seperatim aduerbijs non applicabitur, quamuis legerimus desursum, desubito, derepente, & exinde, abusque, & debinc, sed hęc tanquam vnam partem orationis sub vno accentu pronuntiabimus. Nonius tamen Marcellus DE DOCTORVM INDAGINE, ita inquit, Omnes artem sequuti negant aduerbijs præpositionem addi oportere, sed autoritas veterum præponi iubet. Cic. de Rep. lib. 6. Cùm eis, vt meministis, concursu leuissimę multitudinis, ęre congesto simus desubito esset ornatum.

CONSTRVCTIO ADVERBII.

Nomiuatiuus post aduerbium.

EN, Ecce, nominandi, seu accusandi casum admittunt. Cic. pro Deiot. En crimen, en causa.

Plaut. Amph. En tectum, en tegulas, en obductas fores.

Cic. in Verr. Ecce noua turba atque rixa. *Lib. 6*

Idem de Finib. Ecce miserum hominem, si dolor summum malum est. *Lib. 2.*

En, tum exprobrando, tum indicando vtrunque casum admittit: Indicando Virg. lib. 1. Æn. En Priamus. Idem in Daph. — en quattuor aras. Plaut. Amphit. En tegulas Exprobrando, Cic. pro Deiot. En crimen, en causa, cur Regem fugitiuus, dominum seruus accuset. Senec. in Agamemn. Act. 2. En Paridis hostem. Apud oratores tamen nondum legi, quod meminerim, En cum accusatiuo, indicando, seu exprobrando. Ecce cum accusatiuo sæpe reperi. Terent. Adelph. Act. 5. scen. 5.

Ecce me, qui id faciam vobis. Plaut. Pers.
Ecce me, nunquid moror?

Idem Menęh. Prandi in naui, inde hac sum egressus, te conueni, ecce rem. Apponitur & datiuus tibi non sine lepore. Cic. ad Att. lib. 2. Cum hæc maxime scriberem, ecce tibi Sebosus, Idem 3. Offic. Ecce tibi, qui rex Populi Romani, dominusq; omnium gentium esse concupierit.

Genitiuus post aduerbium.

Satis, abunde, affatim, parum, instar, partim, ergo, pro causa, genitiuum casum postulant.

Terent. Phorm. Satis iam verborum est.

Cic. de Clar. Plato mihi vnus instar est omnium.

Bel. Ma. 7 Liu. Victoriæ naualis ergo, in vnum diem supplicatio decreta est.

Quint. pro Gladiat. Satis, abundeq́; pœnarum est. Plaut. Bacch. Tibi diuitiarum affatim est. Sal. in Catil. Satis loquentię, sapientię parum. Instar æquiparationem mensuramq́; significat. Cic. Att. 10. Ea vero epistola; quæ voluminis instar erat, sępe legenda, sicuti facio. Item similitudinem, effigiemq́;. Plin. lib. 11. cap. 10. Ruentes ceras fulciunt pilarum instar. Gell. lib. 10. cap. 13. Partim hominum venerunt, plerunq; dicitur, quod significat, Pars hominum venit, idest, Quidam homines: nam Partim hoc in loco aduerbium est, neq; in casu inclinatur. Hæc ille, & alia eodem capite. Hæc aduerbia ferè omnia partes nominatiui agunt. Cic. 2. de Orat. Sed eorum partim in pompa partim in acie illustres esse voluerunt. Ponuntur & accusatiui loco. Idem in Pis. Cum partim eius prędæ profundæ libidines deuorassent. Idem 1. in Verr. Vt ad dicendum temporis satis habere possim. Suet in C. Cæs. Se iampridem potentię, gloriæq́; abunde adeptum. Multum, paulum, tantum, quantum, & cætera huius generis inter nomina substantiua relata sunt.

Aduerbia Superlatiua.

Item, Aduerbia superlatiua à nominibus orta.

Cic. de Clar. Maximè omnium nobilium græcis literis studuit.

Idem ibidem, Sæpissime audio illum omnium ferè oratorum latinè loqui elegantissimè.

Aduerbia loci.

Vbi, vbinam, vbicunque, vbiuis, quouis, quoquo, nusquam, genitiuos, Terrarum Gentium eleganter admittunt.

Lib. 5. Cic. Att. quid ageres, vbi terrarum esses, ne suspicabar quidem.

Terent. Adel. — fratrem nusquam inuenio gentium.

Dicitur & Longè gentium.

Lib. 3. Cic. Att. Tu lõge gentiũ abes. Huc spectant aduerbia. Eò, Huc.

Bel. Pu. 5 Liu. Eò consuetudinis adducta res erat, ut quocunq; noctis tempore sibilo dedisset signum, porta aperiretur.

Senec.

Senec. Eò scelerum peruentum est, vt parricidæ pater adsit. *Li. 5. Cót.*
Curt. Huc enim malorum ventum est, vt verba mea eodem tempore & Alexandro excusem, & Antiphani. *Lib. 6.*

Plaut. Asin. Perij ego oppidò, nisi Litanum inuenio, iam vbi vbi est gentiũ. Cic. 1. Catil. O Dij immortales vbinam gentium sumus? Idem 2. Philip. Qui vbicunque terrarum sunt, ibi est omne Reipub. præsidium. Terent. Hecyr. Cui quanto fuerat præstabilius vbiuis gentium agere ætatem. Idem Heaut.

Abeat potius quouis gentium. Plaut. Mercat.

Mens mihi illam quærere, quoquo hinc abducta est gentium.

Curt. lib. 5. Sed eo rerum ventum erat, vt tam periculosum esset non credere suis, quàm decipi.

Pridie, & postridie.

Pridie, & postridie & genitiuum, & accusatiuum casum petũt,
Cic. Att. Pridie eius diei venit. *Lib. 11.*
Idem Appio, Pridie nonas Iunij cum essem Brundusij, &c. *Lib. 3.*
Cæsar, Postride eius diei, Cæsar præsidio vtrisque castris, quod satis esse visum est, reliquit. *Bel. Gal. 1*
Cic. Att. Postridie ludos Apollinaris. *Lib. 16.*

Aduerbium Tunc genitiuum Temporis admittit, qui tamen rarò apud idoneos reperitur. Iustin. libr. 1. Sed de gente obscura tunc temporis Persarum regi Cambysi, mediocri viro, &c.

Datiuus post aduerbium.

Quædam dandi casum petunt more eorum, vnde deducuntur, vt Congruenter, conuenienterq́; naturæ viuere: dicere conuenienter rationi.
Obuiam alicui ire, procedere, prodire.
Nam congruens, conueniens, obuius datiuo gaudent.
Cic. de Finib. Non quæro, quid dicat, sed quid conuenienter rationi possit, & sententiæ suæ dicere. *Lib. 2.*
Idẽ, Cæsari ex Hispania redeunti obuiã longissimè processisti. *Philip. 2.*
Plin. Platoni sapientiæ antistiti Dionysius vittatam nauem misit obuiam. *Li. 7. c. 30*

Accusatiuus post aduerbium.

Propiùs, proximè, accusandi casum exigunt.

nostrum. Cum genitiuis mei, tui, sui, nostri, vestri, copulari possunt participia, vt Non sum oblitus tui absentis. Plancus Cic. libr. 10. *Facultas optabilis tui præsentis si mihi esset, nunquam à tuis consilijs distreparem. Cic. Lentulo libr.* 1. *Cognoscent omnes tui præsentes tui absentis amorem. Item cum gerundijs, vt vocant, adiectiuis, vt Ignosce auia, non fuit mihi copia videndę tui. Cicer. Curioni lib.* 1. *Hoc quidquid attigi, non feci inflammandi tui causa, sed testificandi amoris mei. Cum nominibus tam Substantiuis, quàm Adiectiuis negat Laurentius posse hos genitiuos iungi exceptis his, vnius, solius, ipsius, vt Tui vnius non misereris? Vnus quisque sui ipsius curam gerit. Affert idem locum Terent. Heaut. Hem tot mei solius soliciti sunt causa?*

Vbi in omnibus libris, quos quidem viderim, mea solius, legitur. Certe non video cur non dicatur benè Latinè Pudet me tui hominis vanissimi. Non te miseret mei miseri, & infelicis? Sic Terent. Heaut.

Atq; inopis nunc te miserescat mei.

Quod si pronomen ambiguam orationem efficiat, mutetur loquendi ratio, qualis esset, Miserere mei famuli inopis, Peto à te, vt mihi miserrimo famulo subuenias. Sed in hoc loquendi genere ferè omittuntur hæc pronomina sic, Here miserere famuli, Pater memineris filij, Non te miseret huius calamitosi exulis?

Exceptio.

Interest tamen, & Refert ablatiuos Mea, Tua, Sua, Nostra, Vestra sibi vendicarũt, quibus ablatiuis addi possunt genitiui Vnius, solius, ipsius, cæteriq;, qui possessiuis addũtur: vt, Mea vnius interest, Tua solius refert, Nostra ipsorũ interest vitia extirpare. Tua Rempublicam administrantis interest semper vigilare.

Hic nulla veterum occurrunt testimonia: dicemus etiam vestra paucorum interest ciues conseruare, quia Vestris paucorum laudibus legimus apud Brutum. At vestra, seu nostra omnium interest bene viuere, tum dicam, cum apud idoneos autores legero genitiuum Omnium possessiuis iunctum, Interim dicam, interest omnium nostrum rectè viuere. Refert omnium vestrum: antè acta vitæ rationem reddere. In qua locutione genitiuus Omnium à verbis refert, interest, regitur: an genitiui nostrum, vestrum, à nomine Omnis, quod partitiuum est. Liu. 2. *Bel. Mac. Macedonum ferè omnibus, vt manerent, persuasit. Plin. lib.* 11. *cap.* 37. *Piscium omnibus serrati dentes. Qui vero interest nostra omnium dixerunt, sequuti sunt Laurentium qui apud Cicer.* 3. *de Orat. vt supra diximus legit, Voluntati vestræ omnium parui, cum in omnibus libris scriptum sit, Voluntati vestrum omnium parui. Quo pacto frequentissime loquitur Cicero, vt mox dicemus. Quoniam paulò ante planum factum est, pronomina pos-*

possessiua tum substantiui, tum adiectiui nominis genitiuos admittere, studium tuum adolescentis, pectus tuum hominis simplicis. Quid igitur causę est, cur timeamus dicere, Interest tua Pretoris prouinciam a piratis defendere? Refert mea Consulis Rempub. saluam, & incolumem seruare. Si tamen oratio durior videretur, qualis maximè est, cum propria adduntur, vt Interest mea Antonij discipulos in officio continere: vel omittantur propria, vt fecit Val. Max. lib. 6. cap. 2. de Theodoro philosopho loquens, Mea quidem nihil interest humi'ne, an sublimè putrescam: Aut omittatur pronomen ipsum, quod fecit Cicer. 1. Tuscu. Theodori quidem nihil interest humi'ne, an sublimè putrescat: vbi de se loquitur ipse Theodorus. Denique si dicas, Interest tua Cæsaris victis ignoscere, grammaticè quidem, & more Græcorum loqueris: vnde est illud D. Pauli ὁ ἀσπασμὸς τῇ ἐμῇ χειρὶ Παύλου salutatio mea manu Pauli. Neque hoc solum e Græco sumptum est, vt Laurentius significat, sed ea, quæ supra ex Cicerone, Catone, Plinio & cæteris attulimus. Lege Budæi Comm. Linguæ Grecæ, inuenies nostros ab eis fuisse mutuatos hoc genus loquendi. Sed vt ad rem redeam, elegantius dices. Tua ò Cęsar interest victis ignoscere. Si ad Grammaticorum normam nobis loquendum est, non ponuntur ablatiui mea, tua, sua, nostra vestra, pro genitiuis mei, tui, sui, nostri, vestri, vt qui passionem significent, sed pro mis, tis, sis, nostrum, vestrum. Nam cum dico, Interest mea Rempub. gubernare, Mea actionem significat. Sed de his fortasse plus nimio.

II Exceptio.

1. Nomina numeralia, partitiua, comparatiua, & superlatiua genitiuos Nostrum, Vestrum exigunt.

Liu. Imperium summum Romæ habebit, qui vestrum primus ò iuuenes osculum matri tulerit. *Ab Vrb.* i

Curtius, Nolo singulos vestrum excitare. *Lib. 8.*

Cic. ad Q. Frat. Domus vtriusq; nostrum ędificatur egregiè.

Idem contra Rul. 2. Omnibus vobis, aut maiori vestrum parti. *Lib. 2.*

Maximus natu vestrum.

Si nominibus, verbis, ac participijs, quæ genitiuos Nostri, & Vestri antè admittebant, addantur numeralia partitiua, comparatiua, ac superlatiua, Nostri, Vestri, in Nostrum, Vestrum, migrabunt. Rectè dicitur, Sum memor vestri: adde singulorum, vtriusq;, omnium, paucorum, multorum: necessariò dices, Sum memor vestrum singulorum, vtriusq;, omnium, paucorum, multorum, quia hęc, cum sint numeralia, aut partitiua, genitiuos nostrum, vestrum, non nostri, vestri, postulant. Nam cum dicimus, Sum memor vestrum vtriusq; genitiuus Vtiusq; à nomine Memor regitur: at genitiuus pronominis Vestrum à parti-

a partitiuo Vterq;. Vt enim dicimus, Vterq; vestrum est doctus: Sum præceptor vtriusq; vestrum: Vtriq; vestrum sum gratus: Vtrumq; vestrum doceo: in quibus Vestrum semper regitur à partitiuo, sic etiam dicimus, Sum memor vestrũ vtriusque. Sic misercor vestrum trium: Egeo vestrum singulorum: Oblitus est nostrum paucorum. Indigeo vestrum omnium: Interest nostrum omnium te bene valere. Sic solet Cicero genitiuo omnium adiungere Nostrum, Vestrum. Contra Rullum 2. Tunc contra hanc Romam communem patriam omnium nostrum, illa altera Roma quæreretur. Idem in Catil. 4. Video Patres conscripti in me omnium vestrum ora, atq; oculos coniectos esse. Idem ad Att. 11. Vt iam omnium iudicio constitutum esset omnium vestrum bona prædam esse illius victoriæ. Idẽ ad Cassium lib. 15. Tum ipsius causa gaudeo, tum me hercule etiam omnium nostrum. Idem 1. de Orat. Vel quia est patria parens omnium nostrum.

Pronomina post substantiua.

Possessiua Meus, Tuus, Suus, Noster, Vester cohærent cum substã tiuis genere, numero, casu, cum possessio, vel actio significatur: vt liber meus, ager tuus, studium nostrum, labor vester.

Græci, cum possessio vel actio significatur, ferme vtuntur genitiuis primitiuorum πατήρ μου *pater mei, pro* πατὴρ ἐμός; *pater meus* πάτερ ἡμῶν. *pater nostrum, vel nostri, pro* πάτερ ἡμέτερε *pater noster: Latini contra possessiuis vtuntur, cum actio, vel possessio significatur, Pater meus, non mei: Pater noster, non nostrum, aut nostri. Prisci tamen Romani antequam inuenta essent deriuatiua, videntur fuisse vsi genitiuis primitiuorum Græcorum more, cuius rei extant non obscura vestigia. Plaut. Pseud.*

> *Si ex te tacente fieri possem ego certior here,*
> *Quę miserię te tam miserè macerent,*
> *Duorum labori ego hominum parsissem lubens,*
> *Mei, rogandi: & tui, respondendi mihi.*

Mei, inquit Apollinaris apud Gell. libr. 20. cap. 5. non dixit Plautus ab eo quod Meus, sed ab eo quod est Ego. Itaq;, inquit idem, si dicere velis patrem mei pro patrem meum, quo Græci modo τὸν πατέρα μου *dicunt, inusitate quidẽ, sed rectè profectò, eaq; ratione dices, qua Plautus dixit labori mei, pro, labori meo: hæc ille. Cic. ad Att. libr. 11. Quintus misit filium non solum sui deprecatorem, sed etiam accusatorem mei. Idem Lentulo lib. 1. Is hac regia causa excepta, cęteris in rebus se acerrimum tui defensorem fore ostendit. Idem Curioni libr. 2. Eam rem unius tui studio me assequi posse confido. Budæus illud Ciceronis in Vat. Ciuitatis salutem cũ mea unius mei salute esse coniunctã, Sic legit, Ciuitatis salutem cum unius mei salute esse coniunctã: ubi inquit, si enim mea scripsisset,*

psisset, legeretur mea unius, non vnius mea, Quo loco significat Budæus vtendum nobis esse genitiuis mei, tui, sui, cum præcedunt nomina vnius, solius: vt Vnius mei opera seruata est Respub. Solius tui studio maximos honores adeptus sum. Vnius sui opera iurauit Cicero Rempub. esse saluam. Contra, si nomina sequantur, possessiuis vtendum esse, vt Mea vnius opera seruata est Respub. Tuo solius studio maximos honores adeptus sum. Sua vnius opera iurauit Cicero Rempub. esse liberatam. Liu. 2. ab Vrbe, Gratæ in vulgus leges fuere, quas cum solus pertulisset, vt sua vnius in his gratia esset, tum deinde comiti à collega subrogando habuit. Idem lib. 6. bel. Mac. Censuerunt ergo, quos ludos inconsulto senatu ex sua vnius sententia vouisset, eos vel de manubijs, si quam pecuniam ad id reseruasset, vel sua ipse impensa faceret. Idem lib. 4. dec. 5. Eum, qui de sua vnius sententia gerat, superbum videri magis, quàm sapientem. Hęc Liuij loca iccirco attuli, quòd quidam vir alioqui doctus existimauerit semper, Sui, vtendum esse præcedente, vel sequente nomine. Neq; id quod modo ex Budæo diximus semper est uerum, nam Cic. ad Att. lib. 11. cum nomen præposuisset pronomini, nihilo minus usus est possessiuo. Solius enim meum peccatum corrigi non potest. Alia præterea, ut ad rem redeamus, sunt testimonia, ubi primitiua pro deriuatiuis ponuntur. Idem. 4. Philip. Frequentia uestrum incredibilis, concioq; Quirites tanta, quantam meminisse non uideor, & alacritatem mihi summam affert Reip. defendendæ, & spem recuperandę libertatis. Idem pro Planc. Quare noli me ad contentionem uestrum reuocare Lateranensis. Ibidem, Possumus eripere orationi contentionem uestrum.

Exceptio.

At, si substantiua significent partem aliquam generalem corporis, siue animi, cuiusmodi sunt pars, dimidium, aliquid, genitiuis primitiuorum vtemur.

Vt, Nullam partem mei amisi, hoc est non amisi manum, pedem, memoriam. Amisisti'ne quicquam tui?

Cic. de Finib. Cui proposita est conseruatio sui, necesse est huic partes quoque sui cariores esse, quò perfectiores sint. *Lib. 5.*

Terent. Adelph. Tegiti'ne tui quicquam?

Quintil. Minimam partem mei habent. *Lib. 7. c. 3*

APPENDIX

Substantiua, quibus ambigua est significatio, vt caritas, amor, memoria, desiderium, cura, itemq; cætera, si possesionem, actionem'ue significent, possestiuis adhærescunt: vt amor meus. desiderium meum, quo amo, desideroq;.

Sin

Sin pasſionem ſignificēt,genitiuos mei,tui,ſui,noſtri,veſtri flagitant:vt amor mei,deſiderium mei, quo amor,deſiderorq́;.

Lib. 7. Cic. Att.Dionyſium flagrantem deſiderio tui miſi ad te.

Lib. 1. Idem ad eundem,Auiam tuam ſcito deſiderio tui mortuā eſſe.

Lib. 10. Idem ad Planc.Me impulit tui caritas.

Idem ad Q.Frat. Nunc decedens,relinque,quæſo,quàm iucundiſsimam memoriam tui.

Declam.6 Quintilianus,Poſtquam mei cura diſceſſerat,Matrē,inquit, tibi per hæc merita commendo. Aliquando vtrumq; cōiungitur.

Lib. 13. Idem Att.Nicias te,vt debet,amat,vehementerque tua ſui memoria delectatur.

Lib. 12. Idē Cornificio,Grata mihi eſt vehementer memoria noſtri tua.

Alia huius generis leges maximè apud Senecam de Vita beata.cap.9.Virtus eſt pretium ſui.ibid.cap.5.Ignoratio ſui & ca.10.Inſolentia & nimia æſtimatio ſui. De Benef.libr.1.cap.19. Ante des oportet mihi arbitrium mei,dein de beneficium. Non in omnibus tamen, quibus anceps eſt ſignificatio,hoc obſeruatur, nam crimen meum,vulnus meum,iniuria mea, dicitur etiam mihi ablata.Item imago mea,tua,ſua,noſtra,veſtra,non ſolum quę poſſidetur,ſed etiam quæ refert,& repreſentat Plaut Menæb.

— tua eſt imago tam conſimilis tibi, quàm poteſt.

Cic.pro Sext.Roſc.Vt effictos mores noſtros in alienis perſonis,expreſſamq́; imaginem noſtram vitæ quotidianę videremus. Idem ad Luceium lib.5.Nec minus enim eſt Spartiates Ageſilaus ille perhibendus qui neque pictam,neque fictam imaginem ſuam paſſus eſt eſſe.Mart.lib.2.

Et digna ſpeculo fiat imago tua.

Præterea cauſa mea,tua,ſua,noſtra.Cic.ad Caſſium lib.15.Abeſſe te mea cauſa moleſtè fero tua gaudeo. Idem Tironi lib.16.Non tam mea cauſa, quàm tua doleo non valere. Idem Att. 8. Si me vellet ſua, aut Reipub.cauſa Luceriam venire.Sic apud Ciceronem frequenter. Papinianus cauſa mei, Vlpianus ſui dixit.Malim cum Cicerone loqui.Terent.Phorm.

Nam neque negligentia tua,neq; id odio fecit tuo:pro tui.

Idem Heaut.facilè ſcires deſiderio id fieri tuo:pro tui.

Apud Budæum Comm.Lingue Græcæ plura inuenies huius generis.

Reciproca ſui,ſibi,ſe,

Reciproco ſui,ſibi, ſe vtimur,cū tertia perſona tranſit in ſe ipſam,vt Cæſar recordatur ſui,indulget ſibi,amat ſe, loquitur ſecū.

Lib. 5. Cic. de Finib.Eorum eſt hæc querela,qui ſibi cari ſunt, ſeſeq́; di-

Lib. 1. ligunt.Idem de Nat.deor. Ipſe ſibi diſplicet.

Recipro-

Reciprocare, vt inquit Varro lib.6. de ling. Latin. ab recipere fictum est, siue à procare, quod poscere quondam significabat: vnde Grammatici reciproca pronomina appellarunt, quod ad eandem personam sese recipiant, vnde profecta sunt, eandemq́; reposcant. Vtimur & sui, sibi, se cum intercedit obliquus tertiæ personæ, ad quem refertur reciprocum. Video hominem cædentem se flagris: Audio auum tuum non esse compotem sui. Suspicor Ciceronem iniquo animo tulisse contemptum sui. Cic. in Catil.4. Habetis ducem memorem vestri, oblitum sui. Cæsar ad Cic. Ep.9. ad Att. Nihil enim malo, quàm & me mei similem esse, & illos sui. Quint.6. Declam. Tu primo docuisti filium sibi non parcere. Reperitur interdum Reciprocum pronomen positum pro Demonstratiuo Is, ipse. Luc. lib.5. — quæ mox sibi proxima venit in somnis: sibi pro ei. Cic.2. Philip. Non enim à te emit, sed prius quam tu suum sibi venderes, ipse possedit. Senec. ad Albinam de Consolat. Ad tuum formetur arbitrium, multum sibi dederis, etiam si nihil dederis præter exemplum. Quod Budæus in Comm. Linguæ Græcæ docet fieri more Græcorum.

Et accedente altero verbo: vt Marcellus te Cæsar precatur, vt misererearis sui, ignoscas sibi, se in fidem tuam suscipias, ne se hostem existimes.

Cic. in Orat. Ne ipse quidem sua tanta eloquentia mihi persuasisset, vt se dimitterem.

Idem pro Sex. Rosc. Nunc sibi ex animo scrupulum, qui se dies, noctesq́; stimulat, ac pungit, vt euellatis, postulat.

Idem Att. Qui etiam à me petierit, vt secum, & apud se essem quotidie. Lib. 5.

Vtuntur aliquando scriptores accedente altero verbo, demonstratiuis pro reciprocis. Quint. 3. Declam. Neq; ignorauit, quæ manerent eum pericula: eum pro se. Idem 1. Declam. Quapropter non petit, vt illum miserum putetis, nisi & innocens fuerit: pro se.

Reciprocum Suus.

Reciproco, Suus, vtimur, cum tertia persona transit in rē à se possessam vt Cicero recordatur Tironis liberti sui, indulget liberis suis, defendit suos clientes, scripsit hanc epistolam manu sua.

Cic. in Verr. Aiebat multa sibi opus esse, multa canibus suis. Lib. 3.

Idem de Orat. Si feræ partus suos diligunt, qua nos in liberos nostros indulgentia esse debemus? Lib. 2.

Vtimur etiam, Suus, cum additur alter obliquus tertiæ personæ, ad quem refer-

refertur possessio, vt Percussisti illum gladio suo. Relinquam legentibus iudiciũ suum. Vidi Pompeium spoliatum ornamentis suis. Percontatus sum illum de regno suo Alloquutus sum Cæsarem ante domum suam. Cepi columbam cum pullis suis, in nido suo, extra, prope nidum suum. Cepi lupam & catulos eius: nõ suos, quia intercedit coniunctio. Cic. de Somn. Scip. Itaque ego illum de regno suo, ille me de nostra Repub. percontatus est. Terent. Adel.

— suo sibi hunc gladio iugulo. Cic. Att. lib. 6. Sed & tũ præsens, & postea crebetrimus literis nõ destiti rogare, & petere mea causa, suadere, & hortari sua: Vbi illum, vel eum subauditur, ad quod refertur possessio. Laurent. his locis potius eius, illius, ipsius dixisset, maximè vbi intercedunt præpositiones, nisi addatur nomen adiectiuum, participium, aut verbum, ad quæ referatur possessio, vt Inueni leonem iratum ob amissam prędam suam: Video columbam tristem in periculo suorum pullorum: Sentio hominem ambulantem per domum suam: Scio illum dolere fortunam suam. Si tamen oratio fuerit ambigua, quod fit, cũ tres sunt personę, & possessio ad secundo loco positam refertur, tunc vtemur genitiuis eius, illius, ipsius, vt Vulpes cepit gallinam cum pullis eius. Si vero possessio referatur ad primo loco positam, suus, vtendum erit: Vt Deus tuetur hominem propter clementiam suam. Inuenitur interdum suus pro eius, ipsius, illius Cic. 4. Philip. Quod autem erat pręsidium salutis, libertatisq́; vestræ, si C. Cæsaris, fortissimorumq́; sui patris militum exercitus non fuisset? Idem ad Att. lib. 4. Memmius candidatus pactionem in senatu recitauit, quam ipse suus competitor Domitius cum Conss. fecisset.

Et accedente altero verbo: Timet Pompeius, ne à suis veteranis deseratur.

Rogat te Cæsar, vt suas partes sequaris.

APPENDIX.

Vtimur præterea reciproco, Suus, cum res possessa in possessorẽ transit.

Lib. 9. Cic. Att. Vlciscentur illum mores sui.

Idem de Arusp. Sua concio risit hominem.

Idem pro Sest. Hunc sui ciues è ciuitate eiecerunt.

Lib. 10. Idem Att. Indulsit illi quidem suus pater semper.

Cum Suus est substantiuum, nemo ferè loco eius vtitur genitiuis illius, ipsius eius: vt Reperi eum cum suis, siue inter suos. Cic. de Fin. libr. 2. Quæsiuit salus'ne esset clypeus: cum saluum esse flentes sui respondissent, rogauit, &c. Item cum ponitur pro Proprius, vt De hac re dixi suo loco. Referam hęc omnia suis locis.

PRAE-

PRAEPOSITIONVM CONSTRVCTIO.

VERBA Absoluta,& Intransitiua præpositionum beneficio in casus transeunt.

Cic de Orat. Cum etiam tum in lecto Crassus esset,& apud eum Sulpitius sederet, Antonius autem inambularet cum Cotta in porticu, repentè eò Quintus Catulus senex cũ Caio Iulio fratre venit. *Lib.2.*

Transitiua præter proprium casum etiam præpositiones cũ suis casibus admittunt.

Cic. de Amic. Nihil est amabilius virtute, nihil quod magis alliciat homines ad diligendũm: quippe cum propter virtutem, & probitatem eos etiam, quos nũnquam vidimus, quodam modo diligamus.

Verba composita sępè casum præpositionis habent.

Cic. de Finib. Cur ipse Pythagoras,& Aegyptum lustrauit,& Persarum Magos adijt? *Lib.5.*

Idem ad Q. Frat. Cùm subitò bonus imperator noctu vrbem hostium inuasisset, in senatum se non committebat. *Lib.3.*

Et repetita præpositione.

Idem in Verr. Cæteri hæredes adeunt ad Vetrem. *Lib.3.*

Idem in Anton. In Galliam inuasit Antonius, in Asiam Dolabella, in alienam vterq; prouinciam. *Phili.11.*

Hanc repetitionem amant multa verba composita ex præpositionibus A, ab, ad, con, de, e, ex, in.

Idem de Amic. Tu velim à me animum parumper auertas, Lælium loqui ipsum putes.

Idem Ad Q. Frat. Abduco equidem me ab omni Reipub. cura, *Lib.3.*

Cicero ferè Inuadendi verbo vtitur repetita pręposition e. Aspirandi verbi elegans est vsus cum conatum quendam contentionemq́, aliquò perueniendi, atq; alicuius rei adipiscendæ adsignificat, effertur q́, negatione, aut interrogatione. Cicer. in Brut. Ex bellica laude nemo aspirare ad Africanum potest. Idem 5. Tusc. Omnes aditus tuos interclusi, vt ad me aspirare non posses. Idem 3. Verr. Quid enim ad meam pecuniam, me inuito, aspirat? Ibidem 4. Quando homo tanta desidia, nisi Februario mense, adspirabit in Curiam? Cæterorum exempla crebro apud idoneos autores reperiuntur. Cicer. 2. Off. Itaque se alij ad philosophiam, alij ad ius ciuile, alij ad eloquentiam applicant. Idem pro Sylla. Agedum confer te nunc cum illius vita, vitam P. Syllæ. Sic consentio, comparo, congruo, colludo, conuiuo: Idem in Pis. Summi quenque scelus de sanitate, ac men-

Cic.in Pis.Mihi vero ipsi coram genero meo propinquo tuo quę dicere ausus es?

Idem Att.Paulò clam ijs eam vidi. Lib.15.

Terent.Heaut. — præ iracundia Menedeme non sum apud me, Ab urbe

Liu.Rem creditori palam populo soluit. Ab urb.6

Idem,Haud procul occasu solis redeundi in castra tempus erat. Bel.Ma.7

Palam sępe in oratione Ciceronis in Sallustium reperitur. An turpius est patres conscripti scribentem mentiri, quàm illum palam hoc ordine dicentem? Et palam vniuersis recitare: Et postposita, Quòd si quippiam eorum falsum est, his palam refelle. Procul frequentissimè ablatiuum habet. Liui.7. Bell. Maced. Haud procul Seleuci castris ad caput Cayci omnis statiua habuit. Ibidem Porta egressus haud procul statióne hostium occasionem opperiens consedit. Et post posita apud Ciceronem ad Trebatium.lib.7.

Nam multi suam rem bene gessere, & publicam patria procul.

Hanc præpositionem nondum cum accusatiuo legi: nam illud Liu.lib.7.Bel.Pu. Sed locus procul muros satis æquus agendis vineis fuit, ita, & cæter. corruptè legitur muros pro muro. Item apud Plin.lib.6 cap. 53. Pausilypum villa est Campaniæ haud procul Neapoli: ablatiuus est. Citatur & Curtius sed in certo libro, suspicor locum mendosum esse. Clam & cum accusandi casu iungitur. Cic in Sal.Timens ne facinora eius clam vos essent. Apud veteres frequentius. Plaut.Cas.Bona multa faciam clam meam hanc vxorem.

Tenus.

Tenus,quemadmodum,Versus,postponitur, atq; fere patrium casum desiderat si nomen sit multitudinis.

Cic in Arato, — & Cepheus conditur antè Lumborum tenus.

Cælius Ciceroni, Rumores illi de comitijs Cumarum tenus caluerunt. Lib.8.

Sin singulare sit nomen ablatiuo gaudet.

Liuius,Adeo nudauerat vada,vt alibi vmbilico tenus aqua esset, alibi genua vix superaret. Bel.Pu.6

Tenus nonnunquam cum ablatiuo, copulatur etiam cum nomen plurale est. Cels. lib.1.c.3.Huic abunde est, loco tepido demittere se inguinibus tenus in aquam calidam.

A, Ab, Abs.

A,consonantibus præponitur.

Philip.3. Cic. in Anton. Antonius à fronte, à tergo, à lateribus tenetur.

Lib.1. Ab, vocalibus. Idem Att. Cura, & effice, vt ab omnibus & laudemur, & amemur.

Et nonnullis consonantibus.

Idem pro Cluent. Ab nullo ille liberaliùs, quam Cluentio tractatus est.

Lib.5. Idem Att. Rex ab Senatu appellatus est.

Præcipuè l, r, & i, vt ab legatis, ab Romanis, ab Ioue.

Abs T, & interdum, Q.

Terent. Andr. O Daue ita'ne contemnor abs te?

Idem, Adel. Abs quiuis homine beneficiū accipere gratum est.

Historici, pręcipuè Liuius, liberiùs vtuntur præpositione Ab: ab classe, ab Cartagine, ab Delio, ab Dictatore, ab Numa, ab Gallis, ab Seruio, ab Samnitibus, ab Tarquinijs, ab tergo.

In, Sub, Super.

In Sub, Super, modo accusatiuum, modo ablatiuum pro varia significatione postulant.

In, cum verbis motus accusatiuum amat.

Inuect.1. Cic. in Cati. Egredere ex vrbe Catilina, in exilium proficiscere.

Item pro erga, contra, ad, pro, Per, vt Brutus fuit pius in patriā, crudelis in liberos.

Olera, & pisciculus minutos fero obolo in cœnam.

Commodaui tibi librum in horam, diem, mensem, annum.

Inuect.1. Cic. in Cat. Crescit in dies singulos hostium numerus.

Cum vero quies, aut aliquid fieri in loco significatur, ablatiuo gaudet: vt Sum in templo, deambulo in foro.

Lib.12. Idem ad Att. In hac solitudine careo omnium colloquio.

Et cùm ponitur pro Inter:

Cic. de Amici. Hoc primum sentio, nisi in bonis amicitiam esse non posse.

Sub.

Sub ferè accusandi casum postulat pro circiter, per, paulò antè, deniq; cum tempus adsignificat: vt Sub vesperum, sub noctem, sub lucis ortum, sub idem tempus hæc gesta sunt.

Bel. Ciu.1 Cæsar, Pompeius sub noctem naues soluit.

Bel. Pu.2 Liuius, Sub equestris finē certaminis, coorta est peditū pugna.

Item pro post:

Cic.

Cic. Planco, Sub eas literas statim recitatæ sunt tuæ. *Lib. 10.*

Et cum verbis motus: vt Clodius se sub scalas tabernæ librariæ coniecit. Nix sub aspectum, & tactum cadit.

Cum verbis quietis ablatiuum petit: vt Consedimus sub vmbra platani. Sub nomine pacis bellum latet.

Super.

Super accusatiuo seruit cùm præpositioni subter contraria est, maximè cum motus significatur, vt Sedeo super saxum.

Tegula cecidit super caput.

Item cũ significat Inter: vt Super cœnam occisus est: Præter. Super, cætera scelera, hoc etiam facinus commisisti: Vltra, Erãt super mille imperatores imperante Augusto.

Ablatiuo adiungitur, cum pro, De, ponitur.

Cic. Att. Hac super re scribam ad te Rhegio. *Lib. 16.*

Et interdum cum verbo quietis, maximè apud poëtas:

Virg. Ecl. 1. Hic tamen hac mecum poteris requiescere nocte
Fronde super viridi.

Multò latius patet harum trium præpositionum vsus, nam dicimus viuere in diem idest præsentis diei tantum rationem habere: scribere epigramma in aliquem, quod modo laudem, modo vituperationem adsignificat. Hęc in rem tuã sunt, hoc est vtilia. Sub specie pacis, sub vmbra fœderis, idest prætextu pacis, sub pœna mortis. Sub hasta, sub corona venire. Suet. in Claud. Cæs. cap. 43. Et in Nerone Claud. ca. 54. Sub exitu vitę dixit, pro sub exitum. Super frequentissimè cum verbis quietis accusatiuo seruit. Cic. 2. de Leg. Demetrius super terræ tumulum noluit quicquam statui, nisi columellam. Idem 2. de Fin. Et velle imprudentem super eam assidere. Super pro Vltra pręcipuè reperitur apud Suet. in Aug. cap. 35. Ordinem Senatorium affluentem deformi, & incõdita turba, erãt enim super mille, & c ad modum pristinum, & splendorem redegit. Et in Iul. Cęs. ca. 34. Veteranis legionibus prędę nomine in pedites singulos super bina sestertia dedit. Et pro Præter. Idẽ in Claud. Cęs. ca. 26. Quam cum comperisset super cætera flagitia, atq; dedecora Caio Seruilio etiam nupsisse, supplicio affecit. Ponitur & pro Inter. Plin. ad Sempronium Rufum libr. 4. De huius nequitia, sanguinarijsq; sententijs in commune omnes super cœnam loquebantur. Neque Peractæ cœnæ significat, vt vulgo loquimur, sed inter cœnam, vt solet Cicer. loqui ad Q. Frat. lib. 3. Hoc inter cœnam Tironi dictaui, ne mirere alia manu esse. & inter scyphos. Treb. lib. 8. Illuseras heri inter scyphos, quòd dixerã, & c. Curt. libr. 7. Super mensam, & 8. Super vinum, & epulas dixit. Sueton. in Tiber. cap. 53. Inter cœnam.

Subter.

Subter, fermè accuſandi caſum poſcit, ſiue quietis, ſeu motus verbis adiungatur.

Cic.1.Tuſc.Plato iram in pectore cupiditatem ſubter præcordia locauit.

Interdum apud poëtas potiſſimùm, ablatiuum habet Virg.lib.9.
—cum tamen omnes Ferre libet ſubter denſa teſtudine caſus.

Præpoſitio verſa in aduerbium.

Præpoſitio cum caſu priuatur, in aduerbium migrat.

*Lib.*4. Cic.Att.Tu aduentare, ac propè adeſſe iam debes.

Idem pro Flac. Multis pòſt annis pecunia recuperata eſt.

*Lib.*2. Idem de Nat.deor.Senſibus, & animo ea, quę extrà ſunt, percipimus.

Huius generis ſunt Antè, contrà, citrà, circùm, circiter, extrà, intrà, infrà, pòſt, propè, ponè, vltrà, vſque, & nonnullæ aliæ. Cicer. Att. 14. Id ipſum quod me mones, quatriduo ante ad eum ſcripſeram. exempla paſſim ſeſe ipſa intrudunt.

Præpoſitiones alijs præpoſitionibus præpoſitæ.

Præpoſitiones nonnunquam alijs præpoſitionibus præponũtur.

*Lib.*2. Cic.ad Att.Ibi eſſe volo vſque ad pridie Kalendas Maias.

*Lib.*3. Idem ad eundẽ, De Q. fratre nuntij nobis triſtes, nec varij venerunt ex ante diem Nonas Iunias vſq; ad pridie Kalendas Septẽbr.

Vſq; tamen ferè alteram præpoſitionem deſiderat.

*Lib.*7. Idem in Verr.Maximus in laudibus vſq; ad ſummam ſenectutẽ ſumma cum gloria vixit.

*Lib.*1. Idem de Nat.deor.uſq; à Thalete enumeraſti ſententias philoſophorum.

Terent.Eun. Ex Aethiopia eſt uſque hæc.

Niſi præponatur nominibus oppidorum.

*Lib.*6. Idem in eundem, Sacerdotes uſque Ennam profecti ſunt.

Terent.Adel. — Miletum uſque obſecro?

Vſque aliquando, etiam cum proprijs oppidorum præponitur, alteram prępoſitionem admittit. Cicer. pro Deio. Cui magnificentiſſima dona vſque ad Numan-

mantiam misit. Alia his similia exempla inuenies. Cic. Att. libr. 2. Comitia Bibulus cum Archilechio edicto in ante diem Kalend. decimumquintum Nouembr. distulit. Terent. Adel. — ex aduersum est fabrica. Plin. lib. 11. cap. 16. Gignitur id maxime Arcturi exortu à pridie Idus Septembris. Liu. 1. ab Vrb. In lapide ad meridiem versus consedit. Cic. 7. Ver. At cum in Italia bellũ tam prope à Sicilia, tamen in Sicilia non fuit. Laurentius ait præpositiones aduerbia fieri, cum aliјs præpositionibus adduntur. Donatus. 2. Editione. Prępositio, inquit, seperatim aduerbijs non applicabitur, quanuis legerimus desursum, desubito, derepente, & exinde, abusque, & dehinc, sed hęc tanquam vnam partem orationis sub vno accentu pronuntiabimus. Nonius tamen Marcellus DE DOCTORVM INDAGINE, ita inquit, Omnes artem sequuti negant aduerbijs præpositionem addi oportere, sed autoritas veterum præponi iubet. Cic. de Rep. lib. 6. Cùm eis, vt meministis, concursu leuissimę multitudinis, ęre congesto funus desubito esset ornatum.

CONSTRVCTIO ADVERBII.

Nomiuatiuus post aduerbium.

EN, Ecce, nominandi, seu accusandi casum admittunt. Cic. pro Deiot. En crimen, en causa.

Plaut. Amph. En tectum, en tegulas, en obductas fores.

Cic. in Verr. Ecce noua turba atque rixa. *Lib. 6*

Idem de Finib. Ecce miserum hominem, si dolor summum malum est. *Lib. 2.*

En, tum exprobrando, tum indicando vtrunque casum admittit: Indicando Virg. lib. 1. Æn. En Priamus. Idem in Daph. — en quattuor aras. Plaut. Amphit. En tegulas Exprobrando, Cic. pro Deiot. En crimen, en causa, cur Regem fugitiuus, dominum seruus accuset. Senec. in Agamemn. Act. 2. En Paridis hostem. Apud oratores tamen nondum legi, quod meminerim, En cum accusatiuo, indicando, seu exprobrando. Ecce cum accusatiuo sæpe reperi. Terent. Adelph. Act. 5. scen. 5.

Ecce me, qui id faciam vobis. Plaut. Pers.
Ecce me, nunquid moror?

Idem Menęh. Prandi in naui, inde hac sum egressus, te conueni, ecce rem. Apponitur & datiuus tibi non sine lepore. Cic. ad Att. lib. 2. Cum hæc maxime scriberem, ecce tibi Sebosus, Idem 3. Offic. Ecce tibi, qui rex Populi Romani, dominusq; omnium gentium esse concupierit.

Genitiuus post aduerbium.

Satis,abunde, affatim,parum,instar,partim,ergo,pro causa, genitiuum casum postulant.

Terent.Phorm.Satis iam verborum est.

Cic.de Clar.Plato mihi vnus instar est omnium.

Bel.Ma.7 Liu.Victoriæ naualis ergo,in vnum diem supplicatio decreta est.

Quint.pro Gladiat.Satis,abundeq́, pœnarum est. Plaut.Bacch. Tibi diuitiarum affatim est. Sal. in Catil. Satis loquentię, sapientię parum. Instar æquiparationem mensuramq́,significat. Cic. Att. 10. Ea vero epistola, quæ voluminis instar erat, sępe legenda, sicuti facio. Item similitudinem, effigiemq́, Plin. lib. 11. cap.10. Ruentes ceras fulciunt pilarum instar. Gell.lib. 10.cap.13. Partim hominum venerunt, plerunq, dicitur, quod significat, Pars hominum venit, idest, Quidam homines: nam Partim hoc in loco aduerbium est, neq; in casu inclinatur. Hæc ille, & alia eodem capite. Hæc aduerbia ferè omnia partes nominatiui agunt. Cic.2. de Orat. Sed eorum partim in pompa partim in acie illustres esse voluerunt. Ponuntur & accusatiui loco. Idem in Pis. Cum partim eius prędæ profundæ libidines deuorassent. Idem 1.in Verr. Vt ad dicendum temporis satis habere possim. Suet in C. Cæs. Se iampridem potentię, gloriæq́, abunde adeptum. Multum, paulum, tantum, quantum, & cætera huius generis inter nomina substantiua relata sunt.

Aduerbia Superlatiua.

Item, Aduerbia superlatiua à nominibus orta.

Cic.de Clar. Maximè omnium nobilium græcis literis studuit.

Idem ibidem, Sæpissime audio illum omnium ferè oratorum latinè loqui elegantissimè.

Aduerbia loci.

Vbi,vbinam,vbicunque,vbiuis,quouis,quoquo,nusquam,genitiuos,Terrarum Gentium eleganter admittunt.

Lib.5. Cic.Att.quid ageres,vbi terrarum esses,ne suspicabar quidem.

Terent.Adel. — fratrem nusquam inuenio gentium.

Dicitur & Longè gentium.

Lib.3. Cic. Att. Tu lõge gentiũ abes. Huc spectant aduerbia.Eò,Huc.

Bel.Pu.5 Liu.Eò consuetudinis adducta res erat, ut quocunq; noctis tempore sibilo dedisset signum,porta aperiretur.

Senec.

Senec. Eò scelerum peruentum est, vt parricidæ pater adsit. *Li.5.Cōt.*
Curt. Huc enim malorum ventum est, vt verba mea eodem tempore & Alexandro excusem, & Antiphani. *Lib.6.*

Plaut. Asin. Perij ego oppidò, nisi Litanum inuenio, iam vbi vbi est gentiū. Cic. 1. Catil. O Dij immortales vbinam gentium sumus? Idem 2. Philip. Qui vbicunque terrarum sunt, ibi est omne Reipub. præsidium. Terent. Hecyr. Cui quanto fuerat præstabilius vbiuis gentium agere ætatem. Idem Heaut.

Abeat potius quouis gentium. Plaut. Mercat.

Mens mihi illam quærere, quoquo hinc abducta est gentium.

Curt. lib. 5. Sed eo rerum ventum erat, vt tam periculosum esset non credere suis, quàm decipi.

Pridie, & postridie.

Pridie, & postridie & genitiuum, & accusatiuum casum petūt,
Cic. Att. Pridie eius diei venit. *Lib.11.*
Idem Appio, Pridie nonas Iunij cum essem Brundusij, &c. *Lib.3.*
Cæsar, Postride eius diei, Cæsar præsidio vtrisque castris, quod satis esse visum est, reliquit. *Bel.Gal.1*
Cic. Att. Postridie ludos Apollinaris. *Lib.16.*

Aduerbium Tunc genitiuum Temporis admittit, qui tamen rarò apud idoneos reperitur. Iustin. libr. 1. Sed de gente obscura tunc temporis Persarum regi Cambysi, mediocri viro, &c.

Datiuus post aduerbium.

Quædam dandi casum petunt more eorum, vnde deducuntur, vt Congruenter, conuenienterq́; naturæ viuere: dicere conuenienter rationi.
Obuiam alicui ire, procedere, prodire:
Nam congruens, conueniens, obuius datiuo gaudent.
Cic. de Finib. Non quæro, quid dicat, sed quid conuenienter rationi posit, & sententiæ suæ dicere. *Lib.2.*
Idē, Cæsari ex Hispania redeunti obuiā longissimè processisti. *Philip.2.*
Plin. Platoni sapientiæ antistiti Dionysius vittatam nauem misit obuiam. *Li.7.c 30*

Accusatiuus post aduerbium.

Propiùs, proximè, accusandi casum exigunt.

Cic.epist.ad Octau. Cur castra longius aduersariorum castris, & propius vrbem mouentur?

Phil. 10. Idem in M. Anton.Brutus operam dat, vt cum suis copijs quam proximè Italiam sit.

Hæc duo casum præpositionis habent, vnde profecta sunt. Liu. 2. ab Vrb. Inuenio apud quosdam, idq́, propius fidem est, & cæt. Illud vero eiusdem libro 4. Capuamq́, ab duce eorum Capye vel, quod propius vero est, à campestri agro appellatam: Nomen est, nam Propior, & propius datiuum habent. Idem 3. belli Punic. Fama tenuit, quæ propior vero est, haud plus fuisse modio. Iungitur Propius aliquando cum præpositione A, Cic. 1 de Nat. Stellæ aliæ propius à terris mouentur, aliæ remotius. Senec epist. 121. Quotidie propius ab vltimo stamus. In illo Virgilij. 1. Georg.

— propius stabulis armenta tenerent:

videtur desiderari præpositio A. Diomedes existimat esse dandi casum: & fortasse rectè: nam, si Propior, & Propius, & Proximus datiuum petunt, nemini mirum videri debet, si inde facta aduerbia Propius, & Proxime eundem casum sibi vendicent. Cum tamen hæc duo cum verbo accedendi iunguntur, cuiusmodi sunt illa Ciceronis loca, 1. de Nat. Ad similitudinem cum Deo propius accedebat humana virtus, quàm figura, & ad Brutum lib. 11. Ego huic tuæ virtuti proximè accedo, casus potius à uerbo, quàm ab aduerbijs pendet, nam sine ipsis eosdem habet. Idem 5. in Verr. Si tibi ad aurē accessisset, & dixisset Apronium dictitare, te sibi esse socium. Liu. 4. belli Punic. Accedere mœnibus. Cic. in Pis. Non audebit accedere ad ludos.

Abhinc.

Abhinc, verbis præteriti temporis iunctum accusatiuum, seu ablatiuum postulat.

Lib. 4. Cic. in Verr. Horum pater abhinc duos & viginti annos est mortuus.

Idem pro Quint. Quo tempore? Abhinc annis quindecim.

Nondum, hoc aduerbium cum verbis futuri temporis copulatum reperi apud idoneos autores.

Ablatiuus post aduerbium.

Comparatiua ablatiuo gaudent.

Cic. 2. de Inuent. Lachryma nihil citiùs arescit.

Lib. 2. Idem ad Curionem. Nemo est, qui tibi sapientiùs suadere posset te ipso.

Teren.

Terent. Hecyr. Dies triginta, aut plus eo, in naui fui.

Idē Heaut. annos sexaginta natus es. Aut plus eo, vt coniicio.

Plin. Minus quinquennio est, quòd prodiere, quæ vocant laurea non ingratæ amaritudinis. *Lib.* 15. *cap.* 25.

Plus, amplius minus, modo ablatiuum habent, vt docent allata exempla, modo siue casu ponuntur, sed subauditur coniunctio. Quam. Terent. Adel.

Homini misero plus quingentos calaphos infregit.

Cæs. libro 4. *bel. Gall. Quum ipsi non amplius quingentos equites haberent. Idem* 3. *belli Ciuil. In eo prælio non amplius ducentos milites desiderauit. Nec enim accusandi casus ab aduerbijs reguntur, sed à verbis Infregit, Haberent, Desiderauit. Videntur & nominandi casus cum his aduerbijs iungi, cum à verbis pendeant. Cæs.* 7. *belli Gal. Eo die milites sunt minus septingenti desiderati. Idem lib.* 5. *eiusdem belli Gall. Naues amplius octingentę vno erant visę tēpore. Illud Liuij, Paulò plus viginti millium alius exercitus fuit, Ea forma loquendi videtur dictum esse, qua illum eiusdem lib.* 7. *belli Maced. Regia classis septem & triginta maioris formæ nauium erat. Ibidem, Hostium classis vnde vonaginta nauium fuit. Quare non video, cur ablatiuus, Numero subaudiendus sit. Cum eisdem aduerbijs iunguntur accusatiuus ac ablatiuus casus, mensuram significantes, neq; ab ipsis reguntur, sed casus sunt communes. Vitru. Ita a pariete distent, vt ne plus pateant palmum. Idem, Ne plus pedes binos distent. Liu. de bello Maced. Aberat eorum acies paulo plus quingentos passus. Idem de bell. Pun. Nuuquam nix minus quatuor pedes alta iacuit. Cæs. Milibus amplius quingentis in longum patent.*

Aduerbia loci.

Aduerbia, quibus interrogamus, sunt hæc, Vbi, vnde, quò, quorsum.

Hic, istic, illic, & cætera.

Ad interrogationem Vbi redduntur hæc, Hic, istic, illic, ibi, inibi, ibidem, alibi, alicubi, vbiq;, vtrobique, vbilibet, vbiuis, vbicunque, passim, vulgò, intus, foris, nusquam, longe, peregre.

Item, suprà, subtèr, infrà, antè, pòst, extrà, cum fiunt aduerbia.

Cic. ad Torquatum, Nemo est, quin vbiuis, quàm ibi, vbi est, esse malit. *Lib.* 6.

Hæc dicuntur aduerbia in loco, seu quę referuntur ad quietem. quibus Nuncubi, necubi, sicubi, vbiubi, vspiam, vsquam addi possunt, quæ, quanuis ad quietem referantur, tamen ad vbi non redduntur. Cic. 1. *de Leg. siue est illa lex*

scri-

scripta vspiam, siue nusquam. Idem 2. Offic. Nec est vsquam consilio, aut autoritati locus.

Hinc, istinc, & cætera.

Ad Vnde redduntur hæc, Hinc, istinc, illinc, inde, indidem, aliũde, vndelibet, vndeuis, vndique vndecunque, vndequaque, alicunde, vtrinque, eminus, cominus, supernè, infernè, peregre, intus, foris.

Terent. Heaut. Vide, nequo hinc abeas longius.

Hęc appellantur aduerbia de loco, seu quæ referuntur ad motum è loco, quibus accedunt, sicundę, necundæ, vndeunde, intrinsecus, forinsecus, extrinsecus, funditus, radicitus, stirpitus.

Huc, istuc, & cætera.

Ad Quò redduntur hęc, Huc, istuc, illuc, eò, eodem, illò, aliquò, aliò, neutrò, vtroque, quoquo, quocunque, quouis, quolibet, intrò, foras, peregre, longè, nusquam.

Terent. Hecyr. Abi Parmeno intrò, ac me venisse nuncia:

Hæc appellantur aduerbia ad locum, siue quę ad motum ad locum referuntur; quibus adiungi possunt, siquo, nequo, quopiam, vsquam. Cic. 1. Philip. Nec vero vsquam discedebam.

Hac, istac, & cætera.

Ad Quà redduntur hæc, Hàc, istàc, illàc, aliquà, qualibet, quacunque.

Terent. Eun. Plenus sum rimarum: hàc, illàc perfluo.

Hæc vocantur aduerbia per locum, siue quæ referuntur ad motum per locũ: quibus, siquà, nequà addi possunt.

Horsum, istorsum, & cætera.

Ad Quorsum, id est, Quẽ locum versus, reddũtur hæc, Horsum, istorsum, illorsum, aliorsum, deorsum, sursum, dextrorsum, sinistrorsum, læuorsum, prorsum, rursum, introrsum, vel introrsus, retrorsum vel retrorsus, quoquouersum, vel quoquouersus.

Terent. Phorm. Horsum pergunt.

Idem

Idē ibidē, Sex ego te totos Parmeno hos menſes quietū reddā:
Ne ſurſum, deorſum curſites.

Vt pro Poſtquam, Quomodo.

Vt pro Poſtquam Indicatiuum petit.
Cic. Att. Vt ab Vrbe diſceſsi, nullum prætermiſi diem, quin aliquid ad te literarum darem. *Lib.7.*
Idem pro Quomodo cum quadam admiratione.
Idem ad eundem, Cneus noſter, ò rem miſeram, & incredibilē, vt totus iacet. *Lib.7.*
Terent. Ennuch. Vt falſus eſt animi.

Vt.

Poſt has voces Adeò, ita, ſic, tam talis, tātus, tot, ferè nunquam ponitur Quod, ſed Vt cum ſubiunctiuo.
Ci. pro Rab. Adeo'ne hoſpes huiuſce verbis, adeo'ne ignarus es diſciplinæ, conſuetudinisq; noſtræ, vt hæc neſcias?
Idem 1. Tuſc. Non ſum ita hebes, vt iſta dicam.

Antequàm.

Antequàm, tum Indicatiuis, tum Coniunctiuis iungitur.
Terent. Andr. Experiri omnia certum eſt, antequàm pereo.
Cic. pro Muren. Antequam pro Muréna dicere inſtituo, pro me ipſo pauca dicam.
Idem in M. Anton. Antequam de Rep. P. C. dicam ea, quæ dicēda hoc tempore arbitror: exponam vobis breuiter conſiliū & profectionis, & reuerſionis meæ. *Philip.1.*

Priuſquam.

Priuſquam ijſdem modis gaudet.
Cic. in M. Anton. Priuſquam de Rep. dicere incipio, pauca querar de heſterna M. Antonij iniuria. *Philip.1.*
Idem pro Mil. præclare vixero, ſiquid mihi acciderit, priuſquā hoc tantum mali videro.
Salluſt. Priuſquàm incipias, conſulto: vbi conſulueris, maturè factao opus eſt. *Bel. Catil.*

Ne, Vetandi.

Ne Subiunctiuum petit, cum aliquid prohibemus.
Terent. Eun. Ne pòſt conferas culpam in me.

Liu.

Ecl.pu.10 Liu. Ne tot annorum felicitatē in vnius horæ dederis discrimē.
Petit & imperatiuum maximè apud poëtas.
Plaut. Persa, Abi, ne iura, satis credo.
Lib.7. Virg. Ne fugite hospitium, ne'ue ignorate Latinos.

Quint lib.1.cap.5. Vbi de solœcismo agit, Et Ne inquit, & Non aduerbia, qui tamen dicat pro illo, Ne feceris, Non feceris, in idem incidat vitium: quia alterum negandi, alterum vetandi. Hæc ille. Vtuntur interdum & oratores imperatiuo. Idem 6. Declam. Matrem inquit, tibi per hęc merita commendo, tu illam tuere, defende, ama, ne relinque. Et Legislatores. Cicer. 2. de Leg. Ne cogito quis stipem, pręter Ideæ matris famulos, eosq; iustis diebus.

Næ.

Næ, hoc est, profectò, pronominibus præpositum Indicatiuum vel Coniunctiuum petit.
Terent. Adelph. Næ ego homo sum infelix.
Philip. 1. Cic. in Ant. Næ tu si id fecisses, melius famæ tuę consuluisses.
Idem 1. Tusc. Næ ille vir sapiens lætius ex his tenebris in lucem illam excesserit.

Per, Perquam, &c.

Per, perquam, sanè, valde, oppidò, in primis, cum primis, apprimè, admodum, vehementer, & alia id genus ferè positiuis gaudēt.
Lib.3. Cic. de Finib. Hæc quidē est perfacilis, & perexpedita defensio.
Lib.2. Idem de Orat. Quod mihi quidē perquam puerile uideri solet.
Lib.14. Idem ad Terentiam, Sin ad nos pertinerent, seruirent, præterquàm oppidò pauci.
Lib.3. Idem in Verr. Philodamus erat in primis inter suos copiosus.
Ibid. Idem in eundem, C. Mustius homo cum primis honestus.

Quàm affectibus seruiens.

Quàm, cum admirationi, cōmiserationi, atque interrogationi cum admiratione permistæ seruit, positiuis iungitur: ut Quā multi auaritiæ student.
Heu quàm fallaces sunt hominū spes, quā inanes cogitationes.
Cice. de Amicit. Quàm multa, quæ nostra causa nunquam faceremus, facimus causa amicorum.
Lib.12. cap.11. Quint. Quàm multa, imo pene omnia tradit Varro.

Quàm pro Quantum.

Quàm pro Quantum positiuis præponitur.

Cic.

Cic. Trebatio, Quam sint morosi qui amant, vel ex hoc intelligi potest. *Lib.7.*

Quam gratum hoc munus fore patri tuo arbitraris?

Nescis quàm sint stulti, qui suis cupiditatibus seruiunt?

Exceptio.

Quam pro Quantum cum verbo Possum iunctum superlatiuis adiungitur.

Cic. Catoni, Quàm potui maximis itineribus ad Amanum exercitum duxi. *Lib.15.*

Idem de Nat. deor. Aues nidos construunt, eosq; quàm possunt mollissimè substernunt. *Lib.2.*

Quàm vt.

Quàm vt, eleganter comparatiua sequitur.

Cicer. de Orat. Hoc altius est, quàm vt nos humi strati suspicere possimus. *Lib.3.*

Quam pro Valde.

Quam pro Valde superlatiuis elegantissimè adiungitur.

Cic. Valerio, Vehementer te rogo vt cures, vt ex hac commendatione mihi Cuspius quàm maximas, quam primum, quàm sæpissime gratias agat. *Lib.13.*

Tam, Quam.

Tam & Quam positiua frequentissimè, superlatiua rarius, cōparatiua rarissimè copulant.

Cic. in Ora. Nemo orator tam multa, ne in Græco quidem otio scripsit, quam multa sunt nostra.

Sallust. Quàm quisq; pessimè fecit, tam maximè tutus est.

Terent Heaut. — nanq; adolescens quā minima in spe situs erit,
Tam facillimè patris pacem in leges conficiet suas.

Cicer. pro Deiot. Per dexteram te istam oro, quam regi Deiotaro hospes hospiti porrexisti: istam, inquam, dexteram non tam in bellis, & in prælijs, quàm in promissis, & fide firmiorem.

Ponitur interdum, Tam, separatim cum superlatiuo.

Cic. in Anton. Nondum erat vestris tam grauissimis, tamq; multis iudiciis, ignominijsq; concisus. *Phili.12.*

Consultò, quę rara sunt, prætermittimus. Liu. lib. 10. bel. Mac. Per difficillimum aditum, dixit. Plin. lib. 2. ca. 54. Perplurimum refert. Columel. lib. 3. cap. 20. Perpaucissimis agricolis. Curt. lib. 4. Perquàm maximo exercitu coacto. Quàm, cum affectibus seruit, potius Valde, quàm Quantum videtur significare, Vnde quidam huius generis exemplis contra Laurentium docent, Quã pro Valde etiam positiuis iungi. Vtcunq; tamen se res habeat, cum affectibus, vt diximus, inseruit, positiuis adhæret. Posuimus tantùm verbum Possum, quòd Valeo, Queo in hoc genere loquendi non videantur perinde vsitata; locus ille Ciceronis Philip. 2. Sed reliquum cursum vitæ, quam quidem possum celeriter perstringam: longe aliter legitur. Sed reliquum cursum videte: quem quidem celeriter perstringam. Itaq; ex hoc loco probari nõ potest, Quam cum verbo Possum etiam positiuis adiungi. Plin. lib. 18. cap. 28 cum positiuis iunxit, Tanta literarum occasio, quas equidem miscebo agrestibus negotijs, quam potero dilucidè atque perspicuè. Superlatiuum casum ferè non habet, cum ei Quam adiungitur, vt Cicero fuit quàm eloquentissimus Romanorum, vel inter Romanos, vel ex Romanis. Quàm pro valde interdum positiuñ videtur admittere. Idem 1. de Orat. Tum Crassus, Atqui vide, inquit, in artificio & opera quam tenui & leui, quanto plus adhibeatur diligentiæ: quam in hac re, quã constat esse maximam. Idẽ in Bruto, Itaq; prima causa publica pro Sex. Rosc. dicta, tantum commendationis habuit: vt nonnulla esset, quæ non nostro digna patrocinio videretur: deinceps inde multæ, quas nos diligenter elaboratas, etiam quam elucubratas afferebamus. Idem 4. Verr. Fecerunt aliqui alia quàm multa: Cur in hoc vno crimine isto genere desensionis vteris? Nisi in his etiam locis aliquis affectus latet, Tam, Quam pro Tanto Quanto raro reperiuntur comparatiuo iuncta. Virgil. 7.

Tam magis illa fremens, & tristibus effera flammis,
Quam magis effuso crudescunt sanguine pugnæ.

Tam, Quam cũ superlatiuo precedente pro aduerbijs, Vt, Ita ponuntur: sic enim Sallustij locus exponi potest, Vt quisq; pessimè fecit, ita maximè tutus est.

Aduerbia in Vm.

Aduerbia, in Vm positiuis gaudent: vt Parum, multum, nimiũ, tantum, quantum, aliquantum.

Lib. 10. Cic. Att. Parum firma sunt, quæ de fratre meo scribis.

Idem in Rull. Socer huius vir multum bonus est.

Lib. 2. Idem de Finib. In rebus apertissimis nimium longi sumus.

Idem Cic. ad Luceium libr. 2. Aliquantulum labefactata, atque conuulsa. Plaut. Bacch. Credo timida es aliquantulum soror. Terent. in Eunu. iunxit cum comparatiuo, Eius frater aliquantum est ad rem auidior.

Aduerbia O finita.

Paulo, nimio, aliquanto, tanto, eo, quo, multo, Hoc, pro tanto, comparatiuo adhærerent.

Cic. de Off. Quanto superiores sumus, tanto nos submissius geramus. *Lib. 1.*

Cicer. de Amici. Nec vero corpori solum subueniendum est, sed etiam menti, atq; animo multò magis.

Plancus Ciceroni. Certè hoc maius habes testimonium amoris mei, quò maturius tibi, quàm cæteris consilia mea volui esse nota. *Lib. 10.*

Luceius Ciceroni, Ego valeo sicut soleo, paulò etiàm deterius quàm soleo. *Lib. 5.*

APPENDIX.

Multo etiam superlatiuis additur.

Cic. in Verr. Cum omnis arrogantia odiosa est, tum illa ingenij, atque eloquentiæ multo molestissima. *Lib. 1.*

Item Longe pro Valde.

Cic. in Bruto, Longe post natos homines improbissimus C. Seruilius, sed peracutus, &c.

Facile, cum (Sine dubio, sine controuersia) significat, superlatiuis gaudet, aut ijs, quæ eorum vim habent.

Idem pro Rabirio Posth. Virum vnum totius Græciæ facile doctissimum Platonem in maximis periculis insidijsq; versatum esse accepimus.

Idem pro Sext. Roscio, Non solum sui municipij, verum etiam eius vicinitatis facile primus.

Idem pro Cluentio, Regionis illius, & vicinitatis virtute, existimatione, nobilitate facile princeps.

Quintil. In affectibus verò tum omnibus mirus, tum in ijs, qui miseratione constant, facile præcipuus. *Li. 10. c. 1.*

Longe pro Multò etiam iungitur comparatiuo. Virgil. 9. At pedibus longe melior Lycus. Pro Valde iungitur & ijs nominibus, quę vim superlatiui habēt. Cic. Bruto lib. 13. L. Castronius Pætus longe princeps municipij Lucensis. Idem 4. Verr. Longe primus ciuitatis est Epicrates. Prętereà nominibus, quæ diuersitatem dissimilitudinemq; significant, vt Longe alius, dispar, dissimilis. Idem pro Font. O fortunam longe disparem M. Fonteij. Item aduerbiis aliter secus, ante post, & verbis antecello, præsto, antepono, quæ aduerbiū Multo etiā admittunt. Sed hæc hactenus, ne præstantissimo magistro vsui iniuriā faciamus.

Quo-

Quoniam quæ aduerbia quibus gradibus iungantur diximus, illud minime prætermittendum est. Omnis etiam cum superlatiuis frequenter iungi. Cicer. Licinio lib. 5. Quamobrem velim ita & ipse ad me scribas de omnibus minimis, maximis, mediocribus, vt ad hominem amicissimum. Idem ad Q. Frat. libro 3. Omnia minima, maxima ad Cæsarem mitti sciebam. Idem 6. Verr. Ego mei iam rationem officij confido esse omnibus iniquissimis meis persolutam. Quis cum partitiuè accipitur superlatiuum amat. Quint. lib. 7. cap. 5. De præmijs autem quæruntur duo, an vllo sit dignus qui petit, an tanto: ex duobus, vter dignior: ex pluribus quis dignissimus. Cic. Att. lib. 7. Ego eo consilij: quod optimum factu videbitur, facies. Cum verò comparatiuè ponitur, comparatiuò gaudet. Idem de Amicit. Quis clarior in Græcia Themistocle? quis potentior? Quisq; superlatiuis præponitur. Idem 2. de Finib. Optimum quidq; rarissimum est. Idem 1. de Orat. Vt quisq; optime dicit: ita maximè dicendi difficultatem, variosq; euentus orationis, hominumq; iudicia pertimescit. Iungitur etiam eleganter cum nomine Quotus. Idem 2. de Finib. Quotus enim quisq; philosophorum inuenitur, qui sit ita moratus, ita animo, ac vita constitutus, vt ratio postulat? Item cum nominibus quę vocant Ordinalia, vt Tertio quoque verbo solœcismum facit. Idem 4. Verr. Quinto quoque anno Sicilia tota censetur. Raro cum nominibus absolutis, ex quibus superlatiua formari possunt, iunctum reperitur. Inualidus tamen quisque aliquoties inuenitur apud Tacitum, & apud Suetonium in Othone cap. 2. Ferebatur & vagari noctibus solus, atque inualidum quenque obuiorum vel potulentum corripere, ac distento sago impositum in sublime iactare. Legitur & cum comparatiuis maximè accedentibus aduerbijs Quò & Eò. Cic. pro Rosc. Comm. Quo quisque est solertior, & ingeniosior, hoc docet iracundius, & laboriosius. Quint. lib. 2. cap. 3. Erit etiam eò obscurior, quo quisque deterior.

INTERIECTIONIS CONSTRVCTIO.

O.

O Tribus casibus adiungitur, Nominandi, Terent. Phorm. O vir fortis, atque amicus, Accusandi, Lib. 14. Cic. Terentiæ, O me perditum, o me afflictum. Vocandi, Terent. Andr. O Daue, ita'ne contemnor abs te?

Interdum O omittitur, cum nimirum leuior est affectus, Cic. in Pis. Miserum me, cum hac me peste, atque labe confero. Idem Att. lib. 10. Me cæcum, qui hæc ante non viderim. O non solum cum aduerbium est vocandi, vocatiuo adhæret, verum etiam cum est interiectio. Idem in Pis. O paterni generis oblite, materni vix memor.

Heu,

Heu, prò.

Heu,& Pro,modò nominādi,vel potius vocādi casum postulāt. *Lib.6.*
Virg.Heu pietas,heu prisca fides. *Bel.pu.2.*
Liu.Tantum(prò dolor)degenerauimus à parentibus nostris.
Modò accusandi.
Cic. in M. Anton. Heu me miserum,cur Senatum cogor, quem semper laudaui,reprehendere? *Philip.7.*
Idem in Verr.Pro Deùm, hominumque fidem. *lib.5.*

Pro apud Ciceronem 2. Philip. apertissimè vocatiuum habet, Quæ enim res vnquam (pro sancte Iupiter) non modo in hac vrbe, sed in omnibus terris est gesta maior: Heu etiam datiuo gaudet. Plaut. Milit.
Heu mihi, nequeo, quin fleam. Idem Mercat. Heu misero mihi.

Hei, Ve.

Hei,ve,datiuo gaudent.
Terent.Heaut. Hei misero mihi.
Idem Andr.Ve misero mihi.

Hei interdum vocatiuo additur. Plau. Aulul.
Hei Megadore,haud decorum facinus tuis factis facis.
Terent.Enuch. Hei mihi,laudo: tandem perdoluit, vir es.
Cedo, cum verbum sit imperatiui modi, non est, cur interiectionibus adnumeretur. postulat accusatiuum. Cic. 6. in Verr. Cedo tabulas: vel datiuum cum accusatiuo. Idem 3. in Verr. Cedo mihi leges Atinias.

CONIVNCTIONIS CONSTRVCTIO.

Coniunctiones copulatiuæ, & disiunctiuæ,cum ad idem verbum referuntur, similes casus connectunt.
Cic.in Anton. Quis non doleat interitum talis & viri, & ciuis? *Phil. 12*
Sall.diuitiarum, & formæ gloria fluxa, atque fragilis est. *Bel.Catil*
Cic.de Senect. Quid de pratorum viriditate, aut arborum ordinibus, aut vinearum, oliuetorumque specie dicam?

Quam, Nisi, An, Præterquam.

Quam, Nisi, An, Præterquam eosdem itidem casus copulant.

lib.3. Cic. Att. An existimas ab vllo male me legi, probariq; quã à te?
Idem pro Sest. Quem vnquam Senatus ciuem, nisi me, nationibus exteris commendauit?
lib.3. Idem de Orat. Refert etiam qui audiant, Senatus, an populus, an Iudices.
Inuect.3. Idem in Catil. Pro tantis rebus nullum à vobis præmium postulo, præterquam huius diei memoriam sempiternam.

Exceptio.

Aliquando huic constructioni certa dictionũ proprietas obstat: vt Fui Romæ, & Athenis.
Aut Brundusi, aut Sulmone mortuus est.
Emistine librum centusse, an minoris?
Malim Panormi, quàm Syracusis esse.

Etsi, Tametsi, Quanquam.

Etsi, Tametsi, Quanquam in principio statim sententiæ indicatiuum postulant.
Cic. pro Mil. Etsi vereor iudices, &c.
lib.1. Idem Lentulo, Tametsi nihil mihi fuit optatius.
libr.10. Idẽ Planco, Quanquam gratiarũ actionẽ à te non desiderabam.
Alibi etiam subiunctiuum admittunt.
Lib.1.ca.3. Quint. Cædi vero discentes, quãquam receptum sit, & Chrysippus non improbet, minime velim.

Etsi, Quanquam principijs librorum, orationum, ac epistolarum accommodatissima sunt subsequente particula Tamen. Cicer. ad Rufum lib 5. Etsi mihi nunquam dubium fuit, quin tibi essem carissimus, tamen quotidie magis id perspicio. Idem ad Luceium eodem lib. Quanquam ipsa consolatio literarũ tuarum mihi grauissima est, &c tamen illum fructum ex his literis, vel maximum cepi. Tametsi, vix initio librorum, aut orationum inuenias: apud Ciceronem vt modo diximus, epistolam ad Lentulum incboat, Tametsi nihil mihi fuit optatius, &c. illud Cæsaris ad Ciceronem Att. lib. 10. Etsi te nihil temere, nihil imprudenter factarum iudicaram, &c. In correctis libris legitur, Iudicarem.

Etsi, Tametsi, Quanquam, cum primum locum sententię, ac periodi occupant, Indicatiuum poscunt: cęteris locis non respuunt Coniunctiuum, Cicer. de Amicit. Sed nec illa extincta sunt, aluntur q́; potius, & augentur cogitatione, & memoria: etsi planè illis orbatus essem, magnum tamen afferret mihi ętas ipsa

ipsa solatium. Idem 5. in Verr. Non me hercule, quæ loquor, crederem Iudices, tametsi vulgo audirem. Idem 2. de Ora Erantq; qui quanquã ita se habere arbitrarentur, tamen quo facilius, &c. Frequentius tamen hæc in medio & fine periodi cum indicatiuo iunguntur. Idem ad Cassium lib. 15. Præposteros habes tabellarios, etsi me quidem non offendunt, sed tamen, cum à me discedunt, efflagitant literas: Idem Att. 8. Nec vero hæc extrema quisquam potest reprehendere, quòd mare transierim, id enim, etsi erat deliberationis, tamen obire non potui. Idem pro S. Rosc. Quod tametsi miserum, & indignum est, ferret tamen æquo animo. Terent. Andr. Obtundis, tametsi intelligo. Cicer. pro S. Rosc. Innocens est quispiam, veruntamen quanquam abest à culpa, suspicione tamen non caret. Idem Cassio lib. 15. In integro res nobis erit, quanquam quicum loquor?

Etiamsi, Quanuis, Licet, Vt, pro, quanuis.

Etiamsi, Quanuis, Licet, Vt, pro quanuis subiunctiuo gaudet.

Cicer. de Amicit. Omnia breuia tolerabilia esse debent, etiamsi maxima sint.

Idem in Anton. Homines quanuis in rebus turbidis sint, tamen si homines sunt, interdum animis relaxantur. *Phili. 2.*

Idem post Redit. in Senat. Tantus vester cõsensus de salute mea fuit, vt, licet corpus abesset meum, dignitas in patriam reuertisset.

Idem pro Quint. Vt summa haberem cætera, temporis quidẽ certe vix satis habui.

Ex his quatuor Quanuis aliquando initium orationum, epistolarumq; occupat: sic Quintilianus quintam, octauam, decimam, & duodecimam declamationem exorsus est. Quintam, Quanuis iudices in tanta malorum continuatione iam potuerim nihil ex accidentium meorum nouitate mirari. Vbi, potuerim, in omnibus libris, quos quidem viderim, legitur, non poteram, vt Laurentius legit: alijs etiam locis cum coniunctiuo apud eundem Quintilianum iungitur. Cicer. Att. 14 Quanuis tu magna, & mihi iucunda scripseris, &c. tamen si est bellum ciuile futurum, &c. initium est epistolæ. Apud Ciceronem frequentissimè cum subiunctiuo copulatur. Apud Horatium tamen epistola quædam sic incipit, Quanuis Scęua satis per te tibi consulis, & scis.

Colum. lib. 2. cap. 9. etiam indicatiuo vsus est, Quanuis de mensura autoribus minus conuenit, hanc tamen esse commodissimam magister vsus docuit. Etiamsi, Licet, Vt, pro quanuis, nondum cum indicatiuo, quod meminerim, legi: apud Ciceronem cum subiunctiuo leguntur frequentissimè. Ad Brut. lib. 11. Tuis enim opibus, & consulatu tuo, etiamsi timidi essemus, tamen

omnem timorem abijceremus.Tert.Heaut.Id quidem ego etiamsi neges, certo scio. Illud Ciceronis, quod quidam asserunt, Quam tibi, etiamsi non deferas, mittam:nondum reperi. In illo eiusdē ad Att. Ego bonos viros sequar, etiam si ruent,pro Ruerint ponitur.Tutius itaque vtemur subiunctiuo.Si pro Quanuis Coniunctiuo iungitur.Terent.Eun. Redeam?non si me obsecret.

Ne Causalis.

Ne causalis Coniunctiuum amat.
Terent.Andr.Hei vereor,ne quid Andria apportet mali.
Idem Eunuch. — nunc metuo fratrem Ne intus sit.
Idem Andr. — tum autem hoc timet Ne se deseras.

Vt, pro Ne.

Vt,post verba Vereor,Temeo,Metuo elegāter ponitur pro Ne.
Terent,Phorm. At vereor vt placari posit.
lib.1. Cic.de Orat.Sed illa duo Crasse vereor,vt ibi posim cōcedere.
lib.14. Idem ad Terētiam,Omnes labores te excipere video,timeo vt sustineas.
Terent.Andr.Perij,metuo ut substet hospes.

Ne non, pro vt.

Post eadem verba,Ne non etiam pro Ne Ponitur.
lib.7. Cic.Att.Si manet.vereor ne exercitum firmū habere nō posit.
lib.9. Ad eundem,Timeo nenon impetrem.
Idem pro Milone,Cur igitur hos manumisit? metuebat scilicet ne indicaretur:ne dolorem perferre non posset.

Locum Ciceronis integrū apponam,ne quis te pungat scrupulus.Equidem illud molior,quod tu mones,speras q; fieri posse,vt mihi Cesar concedat vt absim, quū aliquid in Senatu contra Cneum agatur, sed timeo ne non impetrem. Quintil.lib.7.cap.2.Vt non,posuit pro Ne non, Oppidò, inquit,quo sunt usi paulum tempore nostro superiores, vereor vt iam non ferat quisquam.

APPENDIX.

Si Tertiā addideris negationē,te omni metu liberū significabis.
lib.6. Idem in Verr. Non uereor ne hoc officium meum P. Seruilio non

non Probem.hoc eſt,Non dubito quin hoc officium meum P. Ser uilio ſim probaturus.

Vt ne, pro Ne.

Vt ne peruenuſtè ponitur pro ne

Cic. in Verr.Impetrant, vt ne iurent. *Lib.3.*

Idem ad Q. Frat.opera datur,vt iudicia ne fiant. *lib.3.*

Idem Bruto, Vt ne quid meorum tibi eſſet ignotũ,animaduerti te operam dare. *lib.13.*

Ni, Niſi, Si.

Ni, Niſi, Si, tum Indicatiuum, tum Coniunctiuum amant.

Terent.Andr.Mirum ni domi eſt.

Idem Phorm.Ni noſſem cauſam, crederem vera hunc loqui.

Cic. in Verr. Ni reſtituiſſent ſtatuas, vehementer his minatur. *lib.4.*

Niſi.

Idem de Amicit.Ortum quidem amicitiæ videtis,niſi quid adhuc fortè vultis.

Ibidem. Niſi immortalitatem optare vellet, quid non eſt adeptus, quod homini fas eſſet optare?

Si,

Terent. And.Si illum relinquo,eius vitę timeo:ſin opitulor, huius minas.

Ibidem,Si id facis, hodie poſtremum me vides.

Cic.Att.Si hortos inſpexeris,dederis mihi quod ad te ſcribam: ſin minus, ſcribam tamen aliquid. *lib.13.*

Idẽ ad eũdem,Expeditus facito vt ſis,ſi inclamaro, vt accurras. *lib.2.*

Quòd, cauſalis,

Quòd cum cauſam ac rationem reddit, tam Indicatiuo, quàm Coniunctiuo gaudet.

Cic.Att. Feciſti mihi pergratum, quòd Serapionis librũ ad me miſiſti. *lib.2.*

Idem ad eundem,Vtinam illum diem videam,cum tibi gratias agam,quòd me viuere coëgiſti. *lib.3.*

Ad eundem, Admiratus ſum, quòd ad me tua manu ſcripſiſſes. *lib.9.*

lib.2. Idem de Diuin. Vetus autem illud Catonis admodum scitum est, qui mirari se aiebat, quòd nō rideret aruspex, aruspicem cum videret.

APPENDIX

Verbum, Videor, coniunctionem Quòd refugit.

Ne ergo dixeris, Videtur mihi quòd sum doctus, quòd es doctus, quòd ille est vir doctus: sed Videor mihi esse doctus.

Videris mihi esse doctus: Ille sibi videtur esse vir doctus.

Et numero multitudinis eodem modo, Videmur nobis esse docti

Videmini vobis esse docti. Illi videntur sibi esse viri docti.

lib.9. Cic. Att. Amens mihi fuisse videor.

lib.2. Idem ad eundem, Relegatus mihi videor, posteaquam in Formiano sum.

Philip. 2. Idem in M. Anton. Nescio quid turbatus mihi esse videris.

† In ep. ad Att. 9. Terent. Andr. Subtristis visus est esse aliquantulum mihi.

† Atticus Ciceroni, sol excidisse mihi è mundo videtur.

Bel. pu. 8. Liu. Næ tibi P. Corneli cum ex alto Africam conspexeris, ludus & iocus fuisse Hispaniæ tuæ videbuntur.

Quia,

Quia pro Quòd vtrunque modum admittit.

Cic. de Amicit. Recordatione nostræ amicitiæ sic fruor, vt beatè vixisse videar, quia cum Scipione vixerim.

lib.1. Idem de finib. Neq; quisquàm est, qui dolorem ipsum, quia dolor sit, amet.

lib.6. Idem in Verr. Quarta autem est vrbs: quæ, quia postrema ædificata est, Neapolis nominatur.

Aliæ præterea sunt particulæ, quarum vsum vsus ipse optimus magister te sine tædio progrediente tempore docebit.

DE FIGVRATA CONSTRVCTIONE.

ORATIO tres virtutes habere debet, vt Emendata, vt Dilucida, vt Ornata sit: quibus virtutibus totidem vitia contraria sunt. Nam Emendatæ Barbara, Dilucidæ Obscura, Ornatæ Inornata aduersatur.

Barbaræ orationis vitia.

DVO sunt vitia, quibus oratio barbara atque rustica efficitur, Solœcismus, & Barbarismus: quæ, qui purè, ac emendatè loqui volet, omni contentione, velis, vt ita dicam, remisque fugiet.

Solœcismus quantum Emendatæ orationi aduersetur, & vnde nomen assumpserit.

QVO Figuratæ constructionis natura commodius intelligatur, simul de orationis vitijs nobis agendum est: fieri enim potest vt quis facile decipiatur, cum Figurata ipsa constructio vitij speciem præseferat, tametsi ab eo longè absit. Solœcismus vsque eò Latinitati (sic enim autor ad Herennium Emendatam orationem lib. 4 appellat) infestus est, vt eam funditus euertat: neq; enim dictionem vnam inuadit, sed integram compositionem fœdat, ipsiusq; orationis contextum dissipat: Vnde Eustathius in 1. Iliad. vbi de nomine σόος hoc est sanus, integer, loquitur, ab ijs, inquit, qui de ratione vocabulorum agunt σολοικισμὸς hoc est, Solœcismus merito dicitur quasi σόου λόγου αἰκισμὸς hoc est, sani & integri sermonis iniuria fœditas, ac corruptio. Idem tamen alio loco docet Solœcismum compositionem fuisse propriam Solorum vrbis Cypri. Diogenes vero Laërtius in Solone scriptum reliquit à Solis Ciliciæ vrbe nomen traxisse: nam cum eò dem ducta esset Atheniensium colonia, progrediente tempore corruptam fuisse Atticam linguam, inde illos non ἀττικίζειν, sed σολοικίζειν dictos esse. De Barbarismo, hoc est dictione peregrina, aut Latina quidem, sed vitiose scripta, aut pronunciata post dicemus, ne turbetur ordo.

Quid sit Solœcismus & quot modis fiat.

SOlœcismus Constructionis atq; Emendatæ orationis, de qua hactenus egimus, hostis infestissimus, est vitiosa partium orationis compositio.

Is fit quatuor modis Adiectione, cum aliquid orationi contra præcepta Grãmaticę adijcitur: vt Scribo cũ calamo, Ludo cũ pila.

Detractione, cum aliquid eodem modo detrahitur: vt Eo forũ Redeo agro. Ne hoc fecit, pro Ne hoc quidem fecit.

Transmutatione, cum partiũ orationis ordo turbatur, vt Quoque ego, Enim hoc voluit, Autem non habuit.

Immutatione, cum pars vna orationis pro alia ponitur, vt Stulti graue ferũt res aduersas. Graue pro grauiter, nomẽ ꝓ aduerbio

Fiunt Solœcismi etiam per cæteras orationis partes. Item per ea quæ cognata sunt, id est eiusdem generis, ac partis, vt, Eo, intus, Sum intro. Quid huc agis? Quando hic venisti? Scripsit'ne Cicero hanc orationem, aut Hortensius? Aut pro An. Non feceris cuiquam iniuriam, pro Ne. Eo apud forum.

Deniq; fiunt & per ea quæ partibus orationis accidunt. Per genera, vt Sapiẽtes læto frõte res aduersas ferunt. Per casus, vt Quo is? Romæ. Venio Brundusij. Per numeros, Si vnum ad te vocans dicas, Venite. Per personas, si quempiam honoris causa ita alloquaris, Sedeat, Accedat: pro Sede, Accede. Per modos, vt Peto à te, vt mihi opem fers. Per genera verborum, vt Mox reddam, pro redibo, ponitur enim actiuum pro neutro.

De Solœcismo agit Quintilianus copiose lib. 1. ca. 5. vbi inter multa alia docet Non feceris, pro Ne feceris, solœcismum esse, cum alterum negandi sit aduerbium, alterum vetandi. Item Veni de Susis in Alexandriam, Solœcismum esse per adiectionem. qua de re satis diximus suo loco. Gellius lib. 5. cap. 20. ait Solœcismum à vetustioribus Latinis Imparilitatem & Strobiliginem fuisse appellatum. Sed cum Solœcismi vocabulo Autor ad Herenn. Quintilianus, Martialis, atq; alij vtantur, non est cur vocem ipsam reformidemus. Qui hoc vitio laborat σολοικιστὴς *solœcistes siue solœcista à Luciano dicitur.*

APPENDIX.

lib. 1. c. 5. Fuerunt, vt ait Quintilianus, qui Adiectionis vitium Pleonasmon: Detractionis, Eclipsin: Transmutationis, Anastrophen appellarint, negantes hæc vitia species esse Solœcismi.

Quid sit figurata constructio.

Cum apud viros doctos & qui purè loquendi laude floruerunt, aliquid legerimus, quod Grammaticorum legibus repugnare videatur, non continuò existimabimus eos Solœcismũ fecisse: cùm ipsorum autoritate, testimonijsq; soleant Grammatici ipsi sua pręcepta confirmare. Nam sunt quædam, quę faciem quidem Solœcismi

mi habent, vitiosa tamen non sunt. Hoc nouum loquendi genus Figura verborum, aut sermonis, aut orationis, siue vt Græci loquuntur, σχῆμα λέξεως schema lexeos appellatur. Est enim Figura noua loquendi ratio à trito & vulgari sermone remota, quæ ferè ratione aliqua nititur.

Si magni autores cùm partes orationis, aut earum attributa permutant, in Solœcismum incidunt, Cicero, Terentius, Cæsar, Liuius, cæteriq; antiqui non rarò hoc vitio laborarunt. Non est igitur solœcismus, sed schema. Quanuis hoc, quod schema vocatur, inquit Quintilianus eodem loco, si ab aliquo per imprudentiam factum erit, solœcismi vitio non carebit. Eustathius in Odyss. λ, docet quæ nouè figurateq; ab Homero alijsq; viris doctis dicuntur, non solœcismũ sed σολοικοφανῆ σχήματα, hoc est schemata quæ faciem habent solœcismi, aut simpliciter schemata tantùm appellari, peccatumq; esse voluntarium, non ab inscitia profectum. Solœcismum vero esse peccatum non voluntate, sed ignorantia commissum. Schema, vt idem Quintil. ait, ferè habet aliquam rationem: verum ne nimium sis solicitus de rationibus inuestigandis, interdum enim pro ratione est voluntas atq; vsus doctissimorum hominum, quę pluris sunt facienda, quàm Grammaticorum omnium leges. Verbi causa, inquit Cic. Verr. 4. Hominem id ætatis quàm tumultuosissimè adoriuntur. Idem ad Thorannium lib. 6. ita viximus & id ætatis iam sumus, vt omnia quę non nostra culpa acciderunt fortiter ferre debeamus. Elegantiam huius locutionis omnes admirantur, rationem fortasse nemo facile inuenerit. Neq; enim videtur Hellenismus, cum affirmet Budęus in commentarijs ling. Gręc. non esse apud Gręcos similes locutiones. Itaq; cum viri docti in Grammaticorum leges minime iurarint, obseruabimus atque colligemus diligenter quæ sua sponte eleganter dixerunt vt ea nobis ad imitandum proponamus, non vt ad Grammaticę normam, & angustiis ea dirigamus. Et vt quod sentio breuiter dicam, si tum ligata, tum soluta oratione emendate aut scribere aut loqui studes, tibi eos, qui vtraq; facultate prę cęteris floruerunt, imitandos propone.

Enallage.

Enallage figura est cum pars vna orationis pro alia ponitur.

Cic. Att. quã turpis est aßẽtatio, cũ viuere ipsũ turpe sit nobis. *Lib. 13.*

Idem ad eũdem, Philotimus non modo nullus venit, sed ne per literas quidem, aut per nuncium certiorem facit me. *Lib. 2.*

Terent. Andr. Ita facto opus est.

Hic vides partes orationis inter se cõmutatas, Viuere ipsum pro vita ipsa Verbum pro nomine: Nullus pro non, Nomen pro aduerbio: Facto pro fieri, Participium pro verbo. Neque quisquam tam demens erit, vt credat Terentium, aut Ciceronem solœcismum fecisse. Est ergo schema siue figura quę Enallage

lage

lage dicitur. Sunt & alia nomina quę pro aduerbijs ponuntur, vt Recens, Sublime, Frequens. Suet. in Tiber. ca. 1. Inde Romam recens conditam cum magna clientum caterua commigrauit. Cic. 2. de Diuinat. Faq; scuta quæ fuerant sublime fixa, sunt humi inuenta. Idem de Amicit. Venio in Senatum frequens. Sic Toruum, horrendum & alia id genus apud poëtas. Nomen interim loco interiectionis indignãtis ponitur. Cic. in Catil. 4. Quęn (malum) fuit ista amentia? Contrà aduerbium aliquando partes nominis agit. Plaut. Merc. Bene sit tibi. Plin. lib. 5. ad Macrum. Bene est mihi, quia tibi bene est. Cicer. Att. lib. 5. Male sit Antonio, si quidem Butrotijs molestus est. Sic Stat, Sais, Abunde, Partim, de quibus in constructione aduerbij dictum est. Verbum loco interiectionis bladientis. Idem ad eandem lib. 5. Amabo te incumbe in eam rem, & ad me scribe.

Fit etiam Enallage per attributa partium orationis.

Per casus, Cic. pro Sext. Rosc. Duo sunt Titi Roscij, quorum alteri Capitoni est cognomen.

Libr. 10. ca. 73. Per numeros, Plin. In Africa magna pars ferarum æstate non bibunt inopia imbrium. Per modos, Terent. Andr.

Si te æquo animo ferre accipiet, negligentem feceris.

lib. 2. Cic. Att. Respiraro, si te videro. Per tempora,

lib. 3. Idem in Verr. Vnum ostende in tabulis aut tuis aut patris tui emptum esse: vicisti.

Partium attributa appellantur accidentia, casus, numerus, genus, persona & cetera. Huius figurę beneficio soluent pueri varios modos, quibus interdum constricti tenentur, maxime cùm in poëtas inciderint. Vir. 6.

Proijce tela manu sanguis meus.

Idem 8. Corniger Hesperidum fluuius regnator aquarum,

Adsis o tandem. Vtrobiq; nominandi pro vocandi casus positus est.

Idem. 3. Aen, — celsam Buthroti ascendimus vrbem.

Genitiuus pro accusatiuo, Buthrotum vrbem. Idem lib. 5.

Gratior & pulchro veniens in corpore virtus Adiuuat.

Ablatiuo vsus est pro accusatiuo, vt docet Non. Marcel. Ist mihi cognomen Capitoni, Africano frequentius & elegãtius dicitur, quam Capito, Africanus. Cic. 7. Verr. Quid de Apollonio Dioclis filio Panormitano, cui Gemino cognomen est, pręteriti potest? Liu. lib. 4. ab Vrb. Collega additur ei Agripa Merenius, cui Lanato erat cognomen. Idem 2. ab Vrb. Erat tum in castris inter primores iuuenum Cn. Martius adolescens & consilio, & manu promptus, cui cognomen postea Coriolano fuit. Dicitur etiam, est mihi Faustulo nomen. Idem 1. ab Vrb. Faustulo fuisse nomen ferunt. Plaut. Cistel. Nomen est mihi Auxilio. Malim tamen hîc nominatiuo vti, est mihi nomen Faustulus. Auxilium, quo modo frequentissimè loquitur Cicero pro Cæcin. Argentarius Sext.

Clo-

Clodius, cui nomen est Phormio. Idem 6. Verr. Est fons aquę dulcis, cui nomen Arethusa est. Terent. in prologo Hecyr. Hecyra est huic nomen fabulę. Plaut. Menæch. Mihi est Menechmus nomen. Idem tamen in Amph. interrogan casu vsus est: Nomen Mercurij est mihi. Grammatici Antiptosin proprie appellant, cum casus pro casu ponitur. Genus genere permutatur. Plin. lib. 18. cap. 35. Nube grauida candicante, quod vocant tempestatem albam, grando imminebit: pro Quam illud Terent. Phorm. Hæcine erant itiones crebræ? item Plauti Pœnul. Hęcine sunt filię meę? non huc spectant, simplici enim e scribitur Hęcine, & cine syllabica est adiectio, vt Hiscine in datiuo plurali: itaq; non ponitur genus neutrum pro fœminino, vt quidam putat. Numerus pro numero. Virg. 1. Aen. Pars in frusta secant. Ouid 2. Fast. Thura ferant, placentáq; nouum pia turba. Quirinum. Cic. pro Mil. Si tempus est vllum iure hominis necandi, quæ multa sunt certe illud non modo iustum, verum etiam necessarium, cum vis illata defenditur. Reperitur & in personis hæc permutatio, sed rarius. Terent. Phorm.

Get. Siquis me quæret rufus, Da. Præstò est, desine:

pro Pręstò sum. Modus pro modo, vt illud Terentij, Feceris, pro Facies: Coniunctiuus pro Indicatiuo. Tempus pro tempore. Cicer. ad Att. libro. 14. Vtinam liceat isti concionari, cui si esse in Vrbe tuto licebit, vicimus: pro Vincemus. Præteritum pro futuro. Liu. 1. bel. Puni. Si hoc bene fixum omnibus destinatumq; in animo est, iterum dicam Vicistis, pro Vincetis. Permutantur deniq; verborum genera. Virg. 11. — pictis bellatur Amazones armis. Bellantur pro bellant. De Modorum, Temporumq; permutatione fusius dictum est in verborum declinatione.

Eclipsis.

Eclipsis figura est cum id, quod in oratione deest, foris omnino petendum est.

Cic. ad Att. Ego si Tiro ad me, cogito in Tusculanum. *lib.* 15.
Idem in Verr. Ridere conuiuæ, calumniari ipse Apronius. *lib.* 5.
Idem Att. Quid mihi autores? aduolo'ne, an maneo? *lib.* 13.
Idem pro Planco, Pro vno filio duo patres deprecamur.

Hanc figuram appellat Quintilianus lib. 9. cap. 3. Synecdochem, cum, vt ipse ait, subtractum verbum aliquod satis ex cæteris intelligitur: vt Cælius in Antonium, Stupere gaudio Græcus: simul enim auditur, Cæpit. Eclipsin vero idem lib. 1. cap. 5. & lib. 8. cap. 6. inter vitia numerat. cum scilicet aliquid necessariò orationi detrahitur: vt Venio Aegypto. Quare diligenter animaduertendum est, ne quid contra doctorum hominum consuetudinem admittamus: non enim schema erit, sed solæcismus; qui detractione fit. Nos more

Gram-

Grammaticorum Eclipsin appellauimus. Terent. Andr. S. Chreme pietatem gnati? vbi Donatus ἔλλειψις, deest enim, Vides aut aliquid tale. Hęc figura latissimè patet, ac fere per omnes partes orationis manat. Nam desideratur interdum nomen. Cicer. ad Att. lib. 6. Statua, quę ad Opis per te posita, in excelso est. Vbi accusatiuus Aedem vel templum deest: quem 2. Philip. idem expressit. Qui maximo te ære alieno ad ædem Opis liberasti. Item Viam, aut Iter, Idem ad Att. lib. 5. Nos in castra properamus, quę aberant bidui: qui aliqñ etiã apponitur. Idem pro Planc. Cum abesset aliquot dierum viam. Lentulus Senatui lib. 12. famil. Cassium autem cum suis omnibus copijs nunciatum esse qua tridui iter ab Laodicea abfuisse. Nauem, Cicer. Tironi. 16. Nos eo die cœnati soluimus. Hic etiam interdum adhibetur. Cęsar lib. 1. bel. Ciuil. Pompeius sub noctem naues soluit. Cœlum, Liu. lib. 7. belli Mac. Nursię sereno satis constabat nimbum ortum. quod paulo inferius expressit. Cœlo sereno interdiu obscurata lux est. In illis Decies sestertiûm, Vicies sestertiûm, Centies sestertiûm, & id genus cæteris, ad implendam orationem desideratur (centena millia) nam antiqui, vt docet Budæus, decies centena millia sestertiûm centies centena millia sestertiûm dicebant: postea vsus obtinuit, vt compendiose decies sestertiûm, centies sestertiûm dicerent. Nonnulli scriptores maxime poëtæ compendiosius loquentes Decies, vities, centies tantùm dicunt. Mart. lib. 5.

Ducenties accipit, & tamen viuit

Cic. pro Sext. Rosc. Amer. Bona potiùs pro huiusce Sexti Roscij, quæ sunt sexagies, quæ de viro clarissimo & fortissimo L. Sulla, quem honoris causa nomino, duobus millibus nummûm se se dicit emisse adolescens vel potentissimus hoc tempore nostræ Ciuitatis L. Cornelius Chrysogonus. Verba exceptæ actionis vocantur, vt Grandinat, pluit, occultè antecedit vel res verbi, vt grando, pluuia, vel Deus vel Natura, vt Grammaticis placet. Nonnunquam alij etiam nominandi casus præcedunt. Virgil. 4. Georg.

Nec de concussa tantùm pluit ilice glandis. Tibul. lib. 2.
Hæc fore dixerunt belli mala signa cometen,
Multus vt in terris deplueretq́; lapis.

Plin. lib. 2. capit. 56. Effigies, quæ pluerat, spongiarum ferè similis fuit. Desiderantur etiam pronomina ante verba primæ & secundæ personæ, quæ ferè non explicantur, nisi certis de causis, qua de re initio huius libri dictum est.

Eadem pronomina sæpe desiderantur cum ad se personam tertiam euocant, vt Pro vno filio duo patres deprecamur: vbi Nos desideratur.

Teren. Andr. Facile omnes cum valemus, recta consilia ægrotis damus. Hanc recentiores Euocationem appellant: desideratur non raro relatiuum Qui quæ quod. Virgil. 1. Aen. Vrbs antiqua fuit, Tirij tenuere coloni. deest accusatiuus Quam. Verba frequenter absunt. Si Tiro ad me, auditur, Venerit:

Venerit: Cogito in Tusculanum, deest Proficisci. Ridere conuiuæ, simul auditur verbum cœperunt. Cœpit calumniari ipse Apronius. Sunt qui existiment esse Enallagen modorum, Ridere pro ridebant: sed Quintilianus, vt paulo antè dixi, putat esse Synecdochen. Stupere gaudio Græcus, simul, inquit, auditur Cœpit. Quid mihi autor es? deest (vt faciam): sic Terent. Adelph. Id ne estis autores mihi? Plaut. Pseud. Quid mihi es autor Simo? vide Budæum in comment. linguę Gręcę. Plin. Caninio lib. 2. Studes, an piscaris? an simul omnia? omisit verbum Facis. Cicer. ad Att. 16. Sed plura, cùm ista cognoro: Scribam, extrinsecus assumendum est. Desideratur & infinitum Esse, Terent. Andr. Non'ne prius communicatum oportuit? Idem Heaut. Interemptam oportuit. Interdum explicatur. Cicer. pro Cluentio, Hac lege accusatum esse oportuit. Idem in Catil. 3. Hoc, quod iampridem factum esse oportuit, certa de causa nondum adducor vt faciam. In his Factum volo, Nollem datum, Ego'ne te visum aut auditum velim? & cæteris eiusdem generis, quæ crebrò apud Terentium, aliosq; autores reperiuntur, videtur idem infinitum desiderari; in quibus Quintilianus lib. 9. cap. 3. ait participium pro verbo poni: Vtimur, inquit, participio pro verbo, vt Volo datum. Intelligamus obiter diremptam Grammaticorum controuersiam, sunt enim qui participia hæc esse dicant, alij supina. Nonnunquam tamen videtur, supinum, vt in illo Terentij Adelph. Sane nollem hunc exitum. Nisi quis dicat esse participia, quę iam exoleuerint, vt obitus, vnde obita mors. Eiusdem generis videtur illud eiusdem Heaut. — vt vt erat, mansum tamen oportuit. & Plaut. Pers. Dum stas, reditum oportuit, pro Mansisse, Redisse: nam Mansum esse, Reditum esse intolerabilia sunt. Participium, Scriptus, eleganter tacetur. Cicer. ad Q. Frat. lib. 3. Hoc inter cœnam Tironi dictaui, ne mirere alia manu esse. Ad eundem lib. 4. Occupationum mearum, vel hoc signum erit, quod epistola librarij manu est. Ad eundem 7. Tua manu erant epistolæ. De, præpositio aliquando abest. Terent. Andr. Quid me fiet? Ibidem, Nunc primum audio quid illo factum sit. Desideratur coniunctio, Etiam, non rarò. Cicer. Verr. 2. Video non modo cæteros, sed te ipsum totidem verbis edixisse. Idem 3. Quid est quamobrem putes te tuam culpam non modo deriuare in aliquem, sed communicare cum aliquo posse? Idem pro Planc. Manlium non solum ignobilem, verum sine virtute, sine ingenio.

Zeugma.

Zeugma figura est, cùm id quod in oratione desideratur, è proximo assumitur, manente eodem genere, numero, casu, cæterisq; attributis. Cic. in vltimo parado. Nulla possessio, nulla vis auri pluris quàm virtus æstimanda est. Idem pro C. Rabyr. Virtus, & honestas, & pudor cum Consulibus esse cogebat.

Si id

Si id quod desideratur in oratione extrinsecus assumitur, Eclipsis est, vt ante diximus; sin vero è proximis atq; vicinis verbis assumatur, neque vlla sit mutatio Zeugma est. Nam si velis posita exempla omnibus numeris explere dices. Nulla possessio pluris quam virtus æstimanda est: nulla vis auri pluris quàm virtus æstimanda est, vbi nec genus, nec numerus, nec casus mutatur. Virtus cum Consulibus esse cogebat: honestas cum consulibus esse cogebat. Verbum Cogebat singulis substantiuis redditur, seruato eodem numero, persona, modo, tempore.

Exempla vbiq; sese offerunt. Cæs.lib.1.bel.Gal. Gallos Aquitanis Garumna flumen, à Belgis Matronna, & Sequana diuidit. Varr.1. de Analog. Consul fuit Tullius & Antonius. Sallust. Catil. Libertas & anima nostra in dubio est. Plin.lib.6.cap.50. Piscium Lupus, & trichias bis anno parit. Si id, quod assumitur ad orationem implendam, primum est, Protozeugma dicitur. Cice. ad Att. lib.16. Egit pater & filius, vt tibi sponderem. Si medium, Mesozeugma. Autor ad Heren. lib.4. Formæ dignitas aut morbo deflorescit, aut vetustate. Si postremum, Hypozeugma. Cicer. ad Att. lib.12. Mihi & res & conditio placet. Iuniores Grammatici existimant Zeugma esse, cum verbum aut adiectiuum nomen multis adiectiuis additum cum viciniore conuenit, vt

— hîc illius arma, Hîc currus fuit.

Vtinam aut hic surdus, aut hæc muta facta sit.

Vtrunque tamen exemplum veteres, vt mox planum faciemus, syllepsi subiiciunt.

Syllepsis.

Syllepsis est, cùm id quod in oratione deest, è proximo assumitur, mutato tamen genere, aut numero, aut casu, aut aliquo è cæteris accidentibus.

Lib.6. Cic. in Verr. Risus populi, atq, admiratio omnium facta est.

Bel.Ma.7 Liuius, Nulla expeditio, nullum equestre prælium sine me factum est.

lib.2. Cic. ad Q. Frat. Ille timore ego risu corrui.

Bel.Ma.7. Liuius, Nemo miles Romanus magis assiduus in castris vestris fuit, quàm ego fratresq; mei.

Ibidem. Idem, Pater, ego, fratresque mei non in Asia tantum, sed etiam procul ab domo Aetolico bello terra mariqúe pro vobis arma tulimus.

Zeugma in similibus clausulis locum habet, hoc est in quibus attributa siue accidentia partium orationis integra manent: syllepsis vero in dissimilibus,

hoc

hoc est vbi dissimilitudo, mutatioq́ attributorum seu accidentium necessariò fit, vt oratio suis numeris plena sit: si enim ita impleas, Risus populi facta est: Nulla expeditio factum est, Quàm ego fuit, fratresq́ mei fuit. immanes erunt solœcismi: mutanda ergo necessariò sunt accidentia partium, Risus factus est, Expeditio facta est: Quàm ego fui, fratresq́ mei fuerunt. Donatus & Diomedes illud Vir. 1. Aen. — hic illius arma, Hic currus fuit: illud item. 1. Eglog. — sunt nobis mitia poma,

Castaneæ molles, & pressi copia lactis: syllepsi subijciunt, non zeugmati, vt recentiores volunt. Cum genus mutatur, syllepsis dicitur per genera. Cic. 7. Verr. Plenum forum, & basilicas istorum hominum videmus.

Terent. Andr. vtinam aut hic surdus, aut hæc muta facta sit.

Vbi Donatus syllepsis, inquit, per genera. Per casus, cum variatur casus.

Terent. Adelph. — verum si augeam, Aut etiam adiutor sim eius iracundiæ: A genitiuo Iracundiæ, sumitur accusatiuus Iracundiam, vt sit plena oratio, Verum si augeam iracundiam, &c. Syllepsis, inquit, Donatus, nam à genitiuo casu accusatiuus assumptus est.

Idem prolog. Andr. Poëta cùm primum animum ad scribendum appulit.

Id sibi negotij credidit solùm dari,

Populo vt placerent, quas fecisset fabulas. Plena oratio, Populo vt placerent fabulæ, quas fabulas fecisset. Quomodo non rarò loquuntur autores antecedens nomen repetentes. Cæsa. 1. Bel. Gal. Erant omnino itinera duo, quibus itineribus domo exire possent. Ibidem Omnibus rebus ad profectionem comparatis diem dicunt, quo die ad ripam Rhodani conueniant, is dies erat ad V. Cal. Aprilis. Autor ad Herenn. lib. 1. Oratoris officium est de his rebus posse dicere, quæ res, &c. Donatus, ad Fecisset, inquit, retulit Fabulas, non ad Placerent: & est figura syllepsis. Cum relatiuum antecedens eodem genere, numero, & casu præcedit, figurata est oratio. Liu. lib. 9. Bel. Pun. Quem ceperant exules montem, herbidus, aquosusq́ est. Recta oratio est, Mons, quem montem ceperant exules, &c. Ab accusatiuo Montem assumptus est nominatiuus Mons. Aliquando Antecedens præcedit relatiuum sed tunc durior redditur oratio. Terent. Eunuc.

— eunuchum quem dedisti nobis, quas turbas dedit

Virgil. Aenei. 1. Vrbem quam statuo vestra est. Si dixissent Quem dedisti nobis eunuchum, quas turbas dedit. Quam statuo vrbem vestra est, Syllepsis tantum esset per casus. Sed de hac re suprà diximus cum de Relatiui & Antecedentis consensu egimus: & paulo post dicemus, cum de præpostero verborum ordine agemus. Per numeros. Cic. ad Q. Frat. lib. 1. Frons, oculi, vultus persæpe mentiuntur, oratio vero sæpissime: Necessario mutandus est numerus, si velis locutionē explere: Frons mentitur, oratio mentitur. Per personas Cic. ad Cæsarem. 7. Fam. Sustulimus manus & ego & Balbus. Interdum tertia persona

primæ

Sustulimus

primæ præponitur modestiæ causa. Liu. lib. 7. Bel. Mace. Pater, ego, fratresq; mei non in Asia tantum, sed etiam procul ab domo Aetolico bello, terra, mariq; pro vobis arma tulimus,

Secunda primæ. Plaut. Rud. Quot sunt? S. totidem quot tu & ego. Per modos, Luceius ad Ciceronem lib. 5. Ego valeo sicut soleo, paulo etiam deterius quàm soleo, simul auditur Valere. Per tempora, vt si dicas, Elegantius nunc loqueris, quam superioribus annis: assumendum, Loquebaris, ad implendam orationem. Non solum fit syllepsis per ea quæ partibus orationis accidunt, sed etiam per ipsas orationis partes obscurius tamen; cum eadem pars orationis, vt integra sit oratio, interim repetitur eadē quidem voce, sed diuersa significatione. Iust. lib. 1. Pronolutæ deinde genibus Alexandri non mortem, sed vt Darij corpus sepelirent, dilationem mortis deprecantur. Verbum Deprecantur, priore membro significat recusare, (Non mortem deprecantur, hoc est, non recusant:) posteriore vero obsecrare. Idem lib. 3. Ita egregius adolescens & cædem patris, & necem fratris, & se ab insidijs Artabani vindicauit. Vindicauit cædem patris, hoc est, vltus est: se vindicauit, id est, liberauit.

Varia syllepseos significatio.

CVm scriptores cōstructione potius intellectus & sensus rationem habēt, quàm verborum, putant Iuniores esse Syntesin figuram veteribus incognitam, Donatus syllepsin appellat: nam verbum συλλαμβάνομαι, vnde syllepsis fit, concipere, & intelligere significat: & quia autores ad intellectum, non ad verba respiciunt, merito syllepsis dicitur. Terent. Andr.

Vbi illic est scelus, qui me perdidit?

Donatus ad intellectum, non ad verba redegit, & est figura syllepsis per genera. Virg. Pars in frustra secant, per numeros: nam quia, scelus, scelestus, intelligitur, modo Qui subiunxit, non Quod. Hæc ille. Vbi, vt vides, Pars in frusta secant, Syllepsis per numeros ab eodem Donato dicitur, quia Pars vim habet pluralem. Alij Enallagen generis, numeri appellant. Idem Donatus syllepseos nomine interdum pro Eclipsi vtitur, & primam syllepsin nonnunquam appellat. Terent. Andr. Tantum laborem capere ob talem filium? Syllepsis, inquit est, assumendum enim extrinsecus Me. Idem Phorm.

Nec Stilphonem ipsum scire qui fuerit? G. negat.

Donatus, syllepsis prima, nam extrinsecus audiendum est Pater. Postremo syllepsis pro tropo Synecdoche accipitur nonnunquam, præcipue apud Græcos, vt Eustathius multis locis docet, maxime in Ἰλιαδ α. λ. ν. Nam verba Græca, vnde vtrunque verbum deriuatur, idem significant, συνεκδέχομαι & συλλαβάνομαι. Vnde Diuus Hieronymus in illud D. Matthæi cap. 26. Videntes autem discipuli indignati sunt: ita inquit, Scio quosdam

hunc

hunc locum calumniari, quare alius Euangelista Iudam solum dixerit contristatum, eò quod loculos tenuerit, & fur ab initio fuerit: & Matthæus scribat omnes Apostolos indignatos, nescientes tropum, qui vocatur σύλληψις hoc est, syllepsis, quo & pro vno omnes, & pro multis vnus appellari soleat. Idem in illud D. Matthæi cap. 14. Erant quidam indignè ferentes: appellauit Synecdochen his verbis, Per synecdochen dicitur vnus pro multis, & multi pro vno.

Prolepsis.

PRolepsis est, cùm dictio aliqua totum significās præcessit, quæ rursus in partibus intelligitur, neque explicatur: vt Duo reges Romam auxerunt, Romulus bello, Numa pace.

Liu. Ita duo deinceps reges alius alia via, ille bello, hic pace ciuitatem auxerunt. *Ab vrb. 1.*

Sallu. Exercitus hostium duo, vnus ab Vrbe, alter à Gallia obstant.

Dictio totum significans est Reges, partes Romulus, Numa, vbi rursus Romulus rex, Numa rex dicendum erit, si orationem velis integram facere Dictio, quę pręcedit, fere aut est pluralis numeri, aut pluralem vim habet. Cęsar 3. Bel. Gal. Eodem die vterque eorum ex castris statiuis à flumine Apso exercitium educunt, Pompeius clam & noctu, Cæsar palam atque interdiu. Verbum ferè conuenit cum dictione præcedente, vt proposita exempla docent: Liuius tamen aliter locutus est, Periti religionum iurisq; publici, quando duo ordinarij Consules alter morbo. alter ferro perijsset, suffectum Consulem negabant rectè comitia habere posse. Hac, Sallust. Catil. Ea tempestate cœpere se quisque magis extollere. Plaut Stich. Alius alium per contemur. Gellius lib. 11. cap. 7. Aspexerunt omnes qui aderant alius alium. Senec. 1. Epist. 7. Hęc ego non multis, sed tibi; satis enim magnum alter alteri theatrum sumus. Plin. libr. 11. c. 30. Ex diuerso conuehunt altera alterius ignara. Hęc, inquam, & alia id genus implicitam prolepsin quidam vocant, in qua scilicet aliquid deest, totum nimirum, aut partes: Donatus ait esse priscam orationem. Terent. Adelph. Aperite aliquis actutum ostium; Vim pluralem, idem, inquit, habet Aliquis, quanuis singulariter dicatur: non est enim aliquis, nisi de multis, rectè ergo Aperite aliquis, & nouē: nam non placet illud, vbi duæ distinctiones sunt, vnde Aperite est vna, altera Aliquis actu tum ostium: vt assumatur rursus Aperiat. Proprie enim veteres, & Quis, & Aliquis, & Quisquam non obseruabant, quo genere aut numero declinarent; est ergo figura ἀρχαϊσμός Hac ille. Quod si id verum est, idem de no-

minibus Alter, alius, vter, neuter, quæ cum verbis pluralis numeri iunguntur, vt initio huius libri diximus, sentiendum est.

Archaismos.

ARchaismos constructio est, qua prisca vetustas potissimum vsa fuit. Terent. Eunuc.

Nescio quid profectò absente nobis turbatum est domi.

Idem ibidem, Eijciunda est hercle hæc animi mollities, nimis me indulgeo. Plaut. Milit.

Iura te non nociturum esse hominem de hac re neminem.

Lib. 5. Cic. in Verr. Hanc sibi rem præsidio sperant futurum.

Multa huius generis inueniuntur apud Plautum Aulul. Fastidit mei. Persa, Lucro faciendo ego auspicaui. Menæch. Ex insidiis aucupa. Trinum. Cum hisce ærumnis deluctaui. Asin. Meum caput contemples. Trucul. Ego expedibo. Amphitr. Sed fugam in se tamen nemo conuertitur. Bacch. Occidi, animus iam isto dicto plus præsagitur mali. Ibid. Prænestinum opino esse. Sic certatur, adiutatur, pro certat, adiutat apud Pacuuium. Turpillius, At scies ea, quæ fuisti nescius: Idem, Meos parentes careo. Pomponius, Quot lætitias insperatas mihi irrepsere in sinum: accusatiuus pro nominatiuo. Num illud Cic. 6. in Verr. huc spectat? Sanxerunt ne quis emeret mancipium, nisi in demortui locū: si quis Romæ esset mortuus? imo si quis ibidem. Qui plura volet, legat Non. Marcellum, Festum, & reliquos priscæ vetustatis indagatores.

Hellenismus.

HEllenismus est constructio, quæ Græci sermonis leges nō Latini obseruat.

Lib. 5. Luceius ad Ciceronem. Si solitudine delectaris, cum scribas & agas aliquid eorum, quorum consueuisti, gaudeo.

Eclog. 3. Virg. Montibus in nostris solus tibi certet Amyntas.

Ibidem. Idem, Triste lupus stabulis: maturis frugibus imbres.

Dulce satis humor: depulsis arbutus hœdis.

Aen. 1. Idem, Os, humerosq; Deo similis,

Aen. 2. Idem, Hæc fatus latos humeros subiectaq; colla,

Veste super, fuluiq; insternor pelle leonis.

De hellenismis agit Priscianus libro. 17. copiose. Et Budæus in Comment. Linguæ Græcæ. Thomas Linacer in lib. de Emend. Construct. Quod verò ad proposita exempla attinet, Relatiuum apud Græcos etiam in casu cum Antecedē-

te consentit: ob quam causam Luceius quorum pro Quæ, dixit. Certandi verba apud eosdem dandi casu gaudent. vnde bello cōtendo, pugno, certo apud poëtas cum datiuo leguntur. Iidem neutrum nomen singularis numeri cū masculinis et fœmininis utriusque numeri iungunt, quos Virgilius imitatus, dixit Triste lupus triste imbres, dulce humor dulce arbutus. Vide Budæum in Comment. Linguę Grec. Virg. 3. Aen. — at cętera Graius. & 2. Georg. — & tremit artus. Horat. 2. serm. Sat. 7. — tremis ossa pauore, Ibidē, — nasum nidore supinor. Virg. 12. — uerbena tempora uincti. Hoc hellenismo utuntur poëtæ, & interim historici, ut supra diximus, cum de Ablatiuo partis egimus, ubi exempla inuenies. Diomedes libr. 2. Nuda genu, hellenismum uocat. Quidā hanc figuram Synecdochen, hoc est Eclipsin appellant: nam Synecdoche, ut paulo ante diximus, tum tropum tum Eclipsin significat: deest autem in his locutionibus præpositio Greca κατὰ, idest secundum. Ad hellenismum etiam hæc spectant. Terent. Heaut. Visam si domi est, pro An sit. Hora. 3. Carm. Abstinere irarum pro abiris. Illud etiam in Verr. 1. Cum illius mihi temporis uenit in mentē; credit Priscianus lib 17. esse hellenismum, pro Illud tempus, Illud Terent. Andr. Vbi illic est scelus, qui me perdidit?

& ibidem — scelus quemnam hic laudat? Ait Budæus à Grecis esse sumptum Huc etiam spectant illa Terent. Eunuch.

— ego illum nescio Qui fuerit. ibid. — scin'me in quibus sim gaudijs? ibidem — nunc metuo fratrem Ne intus sit. Et, metuo patrem, ne rure redierit. In his enim & similibus Latini sermonis ratio potius nominandi, quàm accusandi casum amat. Metuo ne frater sit intus: Ne pater rure redierit &c. Sed hæc hactenus, cętera ab ijs, quos paulo ante dixi, sunt petenda.

De Barbarismo.

Barbarismus est dictio aut omnino barbara: aut Latina quidē, sed vitiosa, scripto, vel pronunciatione.

Barbara omnino & peregrina, vt Perla, pro vnione: Auiso, pro admoneo, & alia generis eiusdem.

Latina dictio vitiosa fit pluribus modis:

Per genera, vt Gladia, pro gladij.

Per numeros, vt Scopa, pro scopæ: Tritica pro triticum.

Per declinationē vt fames famei, pro famis: Vasibus, pro vasis.

Per coniugationem, vt Staui, pro steti: Legebo pro legam: Veneraui pro veneratus sum.

Diuisione, cum diuidimus coniuncta, vt Sylüę, dissolüo quatuor syllabarum, pro syluæ, dissoluo trium.

Cōplexione, cum diuisa coniungimus, vt Phęthon, pro Phaëthō.

Adiectione literæ, vt reliquiæ gemino, l, pro simplici: Alituum pro alitum. Syllabæ, vt Dicier, pro dici, Mauors, pro Mars. Aspirationis, vt Hinsidiæ, cum scribendum sit sine aspiratione. Tēporis, cum syllabæ breui, quæ vnum habet tempus, additur alterū, vt fiat longa, vt Italia prima longa, pro breui.

Detractione literæ, vt Peculi, pro peculij. Syllabæ vt Temnere pro cōtemnere. Aspirationis, vt Odie pro hodie. Temporis, cū syllabę longæ, quę duo habet tēpora, vnū detrahitur, vt fiat breuis, vt Vnius, Afflígit media breui, pro longa:

Immutatione, cum litera vna aut syllaba pro alia ponitur, vt Olli pro illi.

Transmutatione, cum litera aut syllaba è suo loco in alienum transfertur, vt interpetror, pro interpretor.

Fiunt deniq; Babarismi Tenore, cùm accentu alio pro alio vtimur: vt si præpositiones à suis casibus separemus, easq; tenore acuto, vel inflexo pronuntiemus, vt ád éum, áb íllo, à quíbus, circum littora: cùm graui accentu, dissimulata distinctione, simul cū suis casibus pronuntiandæ sint, tanquam si vna esset vox.

Peregrini in Græciam profecti, cum Græcè loqui conarentur, atque in voces absonas, vt aiunt, βαρ, βαρ, bar, bar sæpius prorumperent, Barbari dicti sunt, vnde vitium posteri Barbarismum dixerunt. De etymo huius nominis mul ta Strabo lib. 14. Gellius libr. 13. cap. 6. Quod nunc, inquit, barbarè quem lo qui dicimus, id vitium sermonis, non barbarum esse, sed rusticum: & cum eo vitio loquentes rusticè loqui veteres dictitabant. P. Nigidius in commentarijs Grammaticis, Rusticus fit sermo, inquit, si aspires perperam. Itaq; id vocabulum quod dicitur vulgò Barbarismus, qui ante D. Augusti ętatem purè atque integrè locuti sunt, an dixerint, nondum equidem inueni. Hęc Gellius.

Barbarismus, vt Quint. lib. 1. c. 5. docet, pluribus modis accipitur, Gente, Animi natura, Adiectione. Detractione, Immutatione, Transmatatione, Per genera, Per numeros, Diuisione, Complexione, Spatio, Aspiratione, Tenore. Gente, vt si quis Afrum, vel Hispanum Latinæ orationi nomen inserat. A Diomede & Donato vox barbara & peregrina, βάρβαρι λέξις hoc est, barbara dictio appellatur, non Barbarismus. Animi natura, vt is, à quo insolēter quid, aut minaciter, aut crudeliter dictum sit, barbare locutus existimetur. Idem Quintilianus, affirmat Barbarismum fieri per genera, & numeros: Absurdum, inquit, forsan videatur dicere, Barbarismum, quod est vnius verbi uitium, fie ri per numeros aut genera, sicut Solœcismum: Scala tamen & Scopa, contraq; Hordea, Musta, licet literarum mutationem, detractionem, adiectionem non habeant, non alio vitiosa sunt, quàm quòd pluralia singulariter, & singularia pluraliter efferuntur. Et Gladia qui dixerunt, genere exciderunt. Hæc ille.

ille. Itaq; fit Solœcismus per numeros, quum partes orationis non consentiunt numero. Per genera quando adiectiuum & substantiuum genere discrepant. Barbarismus per eadem fit, sed aliter, cum nimirum inusitatum aut genus, aut numerum nominibus tribuimus. Fit etiam per declinationem, si αἴας αἴου hoc est, Aiax Aiaci declines: vide Magnum Etymol. Barbarismum adiectione vel detractione temporis, appellat Quintilianus Barbarismum spatio. Tempus enim spatium est, quo syllaba pronuntiatur. Idem separatim egit de Barbarismo Aspirationis, quia sunt, qui putent sono tantum & pronuntiatione hunc barbarismum fieri, cum, vt iisdem placet, H, nota sit aspirationis, non litera. Idem eodem loco docet præpositiones simul cum suis casibus, perinde ac si vna tantum esset vox, pronuntiandas esse. Cum dico, inquit, Circum littora, tanquam vnum enuntio, dissimulata distinctione: itaq; tanquam in vna voce vna est acuta. Quod idem accidit in illo — Troiæ qui primus ab oris. Hæc ille. Accidunt & vitia per sonos, vt idem inquit, quæ demonstrari scripto non possunt, vt ἰωτακισμὸς, λαμβδακισμὸς *vitia oris & linguæ. Iotacismus est cum I, litera supra iustum decorem in dictionibus extenditur. Lambdacismus cum, L, plenius æquo pronuntiatur. Vide Diomedem, qui & Metacismum addidit, is fit, vt idem docet, cum M, litera in fine dictionis pronuntiatur sequente vocali. vt Quousq; tandem abutére: fit enim Barbarismus si tum pronuntiatur M. Quidam putant fieri Iotacismum si plures dictiones ab I, litera incipiant: verum cũ id vitium scripto demonstrari possit, non huc spectat, si Quintiliano credimus.*

Admonitio.

Puer cum leget apud Virgilium,
Nec spes libertatis erat, nec cura peculi. *Eclog. 1.*
Aut, Troas relliquias Danaum atq; immitis Achillei. *Aen 1.*
Aut, Alituum, pecudumq́; genus sopor altus habebat. *Aen. 11.*
Aut, Italiam fato profugus, Lauinaq́; uenit. Littora. *Aen. 1.*
Aut, Vnius ob noxam & furias Aiacis Oilei? *Ibidem.*

Cum hæc inquam & similia leget, ne putet principem poëtarũ barbarismum fecisse. Multa enim poëtis permittuntur, quæ cæteris scriptoribus denegantur. Neque miretur si apud M. Tullium oratorum principem, Liberum, Sestertium, Cognoram, Norunt, aliasque id genus uerborum imminutiones offenderit; neque enim Barbarismi sunt Detractione: siquidem à consuetudine certissima loquendi regula impetratum est, ut etiam oratoribus sic loqui liceret.

Queritur lib. 1. cap. 5. Quintilianus de Grammaticis, qui in iactationẽ eru-

ditionis exempla Barbarismi sumunt ex poëtis, eosq́; autores, quos prælegunt, criminantur. Deinde subijcit, Scire autem debet puer, hęc apud scriptores carminum aut venia digna, aut etiam laudi duci.

Quid inter Barbarismum & Solœcismum intersit.

Barbarismus fit in singulis verbis. Solœcismus in contextu, vel complexu orationis. Barbarismus dictionem vnam fœdat. Solœcismus compositionem corrumpit. Barbarismus est dictio vna, aut peregrina, aut Latina quidem, sed corrupta. Solœcismus est vitiosa compositio. Itaque in Solœcismo singulæ voces sunt Latinæ, sed inter se discrepantes & contra Grammaticæ pręcepta compositę, Dicet fortasse aliquis, Non egeo tuam admonitionem. Pervolutaui omnia scripta Ciceroni: Barbarismos esse, non Solœcismos. Illic enim tantum adijcitur, m, litera: vt hic vero, s, detrahitur. Verum si vtriusque vitij definitionem diligenter inspicias, facile intelliges solœcismos esse. Nam cum verba Admonitionem, Ciceroni, Latina sint, atque adeo bene Latina, nullus relinquitur locus Barbarismo, qui, vt diximus, aut est dictio barbara, aut Latina quidem, sed vitiosa scripto, aut pronuntiatione. Cuperest igitur videndum, num orationis partes inter se consentiant, quemadmodum recta ratio Grammaticæ postulat. Hoc gladium est meum, Cælus est serenus, Barbarismi tantum sunt per genera, vt ante dictum est. Irasco tibi, persequo te, Barbarismus itidem est detractione literæ. Doceo à te, Solœcismus. At Barbarismus, inquies, est detractione, R, literæ, vt Irasco tibi, persequo te. Non recte putas: hic enim Solœcismus est per genera, siquidem ponitur actiuum verbum pro passiuo: illic non permutantur genera verborum, sed corrumpitur tantum vox Latina, detractione vnius literę. Quid? Misisti ad me magnum libellum: Tuum peculiolum est magnum: estne Barbarismus, an Solœcismus? Videtur Solęcismus, cum permutentur, quæ sunt eiusdem partis, ponitur enim nomen diminutum pro integro. Respondet Quintilianus eodem capite his verbis: Erunt qui Solœcismum putent, quia pro nomine integro positum sit diminutum. Ego dubito an id Improprium potius appellem, significatione enim deerrat. Soloecismi porrò vitium non est in sensu, sed in complexu. Hæc ille.

Quid inter Metaplasmum, & Soloecophanes intersit.

Poëtis, quia plerunque metro seruire coguntur, adeo ignoscitur, vt vitia ipsa alijs in carmine appellationibus nominentur: Metaplasmus enim appellatur

pellatur in carmine, qui in prosa oratione Barbarismus dicitur. Itaque laudem virtutis necessitati damus. Metaplasmi species quatuordecim, aut quindecim plus minus sunt, de quibus, cum de carminum dimensione egerimus. Solœcismus semper vitium est, tum in ligata, tum insoluta oratione, si ab aliquo per imprudentiam fiat: est enim uitium ab ignoratione et inscitia profectum. Si vero in carmine aut soluta oratione legatur aliquid, quod Soloecismi faciem habere videatur, nō Soloecismus, sed Soloecophanes uocabitur. Soloecophanes, vt uox ipsa declarat, speciem quidem Soloecismi prę se fert, Soloecismus tamen non est. Teren. Andr. Vbi illic est scelus, qui me per didit?

Idem, Vt illum dij, deæq; senium perdant, qui me hodie remoratus est. Antecedens, vtrobique vt vides, neutrum est, Relatiuum masculinum. Si Relatiui & Antecedentis leges audiendæ sunt, Solœcismus videtur: est tamen schema siue figura, quæ syllepsis dicitur, ut placet Donato, Respexit enim poëta ad intellectum, non ad verba: siquidem intelligitur Scelestus, & Senex, cum quibus Relatiuum Qui consentit. Alij Enallegen, alij vero Hellenismū hoc Solœcophanes vocāt. Excogitata itaq; sunt nomina vitijs proxima, quibus mollirentur peccata, quæ poëtæ aut oratores scientes, prudentes contra Grammaticorum leges commisissent. Eustathius, vt supra diximus figuras huius generis σολοικοφανῆ σχήματα appellat, hoc est schemata, siue figuras, quę faciem Soloecismi habent.

Admonitio.

CAueāt adolescētes ne viros doctos Barbarismi, aut Soloecismi accusent: ne'ue Latinę linguę amplissimos fines Nizolij obseruationibus metiantur, facile nanque decipientur, existimabunt enim Adiutorium, aliaq; id genus non pauca, quæ apud Siceronem nusquam sunt, Barbarismos esse: videntur enim hæc prima specie barbara, cum eis tamen Quintilianus atque alij viri docti vtantur, cum item multa verba varie ab eruditis hominibus scribantur, cuiusmodi sunt Letum, lethum: Lacrymo, lachrymo: autor, auctor, author. Vergilius, Virgilius: littus, litus: litera, littera: imo, immo: ne putent errore esse factum, si quādo hæc & similia aliter scripta offenderint, quàm ipsi didicerunt. Iam vero Solœcismi notā ijsdē inurere, tanto magis verebuntur, quanto fœdius est vitiū. Punitus es inimicos tuos. Videtur Aristotelē multa obscure tradidisse. Grauissime me nocuisti, nō male Latine dicūtur. At quis obsecro hæc ferret, nisi Oratio pro Milone extaret, in qua est inimicissimū punitus es? Quis non affirmaret Soloecismū esse. Videtur Aristotelē multa obscure tradidisse? nisi idē Cicero. 5. Tusc. dixisset, Non videtur ad beatè viuendū satis posse virtutē. & Gell. lib. 19 c 8. Videtur'ne tibi C. Cæsarem de statu verbi contra te satis aperte, satisq; constanter pronunciasse? Idem lib. 1. cap. 16. Videbatur quibusdam Metellū Cēsorem, cui cum consilium esset, ad vxores ducendas populū hortari, non oportuisse, nec de molestia, incōmodisq;

midisq; perpetuis rei vxoriæ confiteri: nec adhortari magis, quàm dissuadere. Nocere non solum accusatiuo iunxit Plautus sed etiam Senec. lib. 5. Controuers. vltima controuers. Dum filium vindico, vbi me grauissime nocere possit, ostendit. Quàm multa olim bene Latinè dicta sunt, quæ hodie barbarè atque rusticè dici putantur, cum reperta, lectaq; fuerint apud eos, qui Constantini Cæsaris ętate, vel proximo seculo scripserunt, quòd apud Ciceronem, Cæsarem, Quintilianum, aliosq; qui modo extant non legantur. Quasi vero non fuerint eodem tempore refertę bibliothecę optimis scriptoribus, quorum vix nomina modo supersunt. Sed hæc hactenus.

Obscuræ Orationis vitia.

VErba inusitata & à consuetudine quotidiani sermonis remota obscuritatem & tenebras orationi afferũt: vt si quis Oppido pro valde dicat, Auerruncare pro auertere.

Eandem Obscurat vitium, quod à Græcis Acyron, à Latinis improprium dicitur, vt Sperare pro timere.

Aen. 4. Virg. Hunc ergo si potui tantum sperare dolorem.

Item Ambiguitas, quæ Amphibolia Græce appellatur, idq; vel in vno verbo, vt Taurus animal sit, an mons, an signum in cœlo, an nomen hominis, an radix arboris, nisi distinctum nõ intelligetur. Vel in sermone, vt Audiui Chremetem percussisse Demeam.

Obscuratur præterea oratio, cum sermoni deest aliquid, quominus plenus sit, μείωσις Meosis, hoc est, Diminutio, Vel contra, cũ inani verborum turba, atq; copiosa loquacitate obruitnr oratio, Perissologiam vocant.

Impeditur deniq; sermo quo minus dilucidus sit, si longa Parenthesis interijciatur: aut si verba confusa, permistaq; longius traijciantur.

1. Serm. satyr. 5. Horat. Namq; pila lippis inimicum & ludere crudis.

Rectus enim ordo est, Namq; pila ludere inimicum est lippis, & crudis: quod vitium Synchysis, vel Hyperbaton obscurum, hoc est, confusa ac perturbata verborum transgresio vocatur. Si hæc vitia vitabimus, dilucida erit oratio.

APPENDIX.

CVm orationis structura decoris gratia variatur, neglecto simplici sermonis ordine, non vitium est sed virtus, quæ Hyperbaton appellatur, ideſt trangresio verborum.

Cic. pro Cluent. Animaduerti iudices omnem accusatoris orationem

tionem induas diuisam esse partes.

Induas partes diuisam esse, simplex erat ordo, sed durus & incomptus.

Hyperbati aliquot species.

Hyperbati siue Transgressionis aliquot sunt species. Anastrophe est duorum verborũ ordo præposterus: vt Mecũ, Secũ, Tecum, Nobiscum, Quibus de rebus. Anastrophe illa, Vrbem quam statuo vestra est: Eunuchum quem dedisti nobis, quas turbas dedit pro Quam vrbem statuo; Quem eunuchum dedisti nobis, admodum dura est.

Tmesis est cum verbum compositum diuiditur, aliqua dictione interposita.

Cic. At. Per mihi gratum erit, si id curaris ad me perferendum. *Lib. 5.*

Idem de Senect. Omnia memoria tenebat, non domestica solũ, sed etiam externa bella. Eiusdem generis sunt illa, Rem verò publicam penitus amisimus. Præclarum est pro patria Req; publica mortem oppetere.

Parenthesis est breuis sensus sermoni, antequã absoluatur, interiectus.

Cicero. in M. Anton. O præclarum custodem ouium, ut aiunt lupum. *Phili. 3.*

Liuius, Tantum pro dolor, degenerauimus à parentibus nostris. *Bel.pu.2.*

De vitijs Obscuræ orationis agit Quintilian. libr. 8. cap. 2. Diomedes lib. 2. in quibus enumerat Tautologiam, Macrologiam, Pleonasmon, quę Inornatę orationis sunt vitia, vt Quintilianus eodem libro capit. 3. docet Eclipsin numerat idem Diomedes inter eadem vitia, cum ait esse defectum necessariæ dictionis, vt Italiam fato profugus, Lauinaq; venit. Littora. Deest enim prępositio Ad vel In. Quintilianus libro 8. capi. 3. vbi de vitijs Inornatæ orationis agit, μείωσιν Meosin appellat. Vitanda, inquit, & μείωσις cum sermoni quidem deest aliquid, quo minus plenus sit: quanquam Obscuræ potius, quàm Inornatę orationis vitium est. Sed hoc quoque cum à prudentibus fit, schema dici solet. Hæc ille. Cum prudentes ac eruditi scriptores subtrahunt verbum aliquod orationi, quod satis ex cęteris intelligitur, schema est, siue figura per Detractionem, quæ Synecdoche vocatur, vt idem Quint. ait, libr. 9. cap. 3. vt Stupere gaudio Gręcus. Simul enim auditur verbum Cœpit. Ibidem quid inter Synecdochen & Aposiopesin intersit, apertissime docet. μείωσιν Meosin videtur appellasse Quinti. libro 9. cap. 6. Eclypsin. Quidam, inquit,

Sy-

Synecbdochen vocant, cum & in contextu sermonis quod tacetur, accipimus. Verbum enim ex verbo intelligitur, quod inter vitia Eclypsis vocatur. Idem libr. 1. cap. 5. vbi de tribus formis Solœcismi egit Adiectione, Detractione, Trãsmutatione, subiecit Hæc tria genera quidam diducunt à Solœcismo, & Adiectionis vitium πλεονασμὸν *Detractionis* ἔλλειψιν, *Inuersionis* ἀναστροφὴν *vocant, quæ si in speciem Solœcismi cadant,* ὑπέρβατον *quoque appellari eodem modo posse. Hæc ille. Itaq; fuerunt qui crederet quatuor esse Soloecismi species, alij vero Solœcismum, qui Adiectione fieret, Pleonasmon appellarunt, quod vitium est Inornatę orationis, vt mox dicemus. Qui Detractione, Eclipsin, quod Obscuræ orationis vitium est: qui denique Transmutatione Anastrophen, id est, inuersionem. Qui in hac sententia fuerunt, aiebant Hyperbaton eodem modo appellandum esse Solœcismum, si conderemus vitia, quę Adiectione, Detractione, Transmutatione fierent, species esse Solœcismi. Diomedes non numerat inter species Solœcismi vitia orationis, quę Adiectione, & Detractione fiunt. Idem Diomedes, Vrbẽ quam statuo vestra est, ait esse Solœcismũ, cum positus sit accusandi casus, pro nominandi. Nobis videtur Anastrophe, tametsi durior, Duas pręterea species Hyperbato subijciunt Grammatici Synchysin, quam inter vitia numerauimus, & Hysterologiam sine* ὕστερον πρότερον *cum, vt inquit Diomedes sensus ordo præposterus redditur. Virgil. Aen. 2 — moriamur, & in media arma ruamus: pro in media arma ruamus, & moriamur.*

Inornatæ orationis Vitia.

CAcophaton est obscœnum dictum, siue id vno verbo, siue pluribus, siue deformi literarum concursu fiat.

Tapinosis est qua rei magnitudo vel dignitas minuitur: ut siquis parricidam, hominem nequam vocet.

Tautologia est eiusdem verbi, aut sermonis iteratio. Verbi, ut Nam cuius rationis ratio non extat, ei rationi ratio non est fidem habere. Sermonis, vt Ibant, qua poterant: qua non poterant, non ibant.

Vitanda est & nimia eiusdem literæ assiduitas, ut Quidquã quisquam cuiquam quid conuenit neget?

Ab urb. 8 Macrologia est longior quàm oporteat sermo. Liuius, Legati nõ impetrata pace, retro domum, unde uenerant, abierunt.

Pleonasmos est uitium cum superuacuis uerbis oneratur oratio: ut Ego meis oculis uidi, Satis est enim Vidi.

Cauendũ etiam diligenter est, ne consonantes asperè concurrant: ut S, ultima cum X, proxima, ut Exercitus Xerxis. Durior etiam fit con cursus, si utraque se ipsam sequatur: ut Ars studiorum

Rex

Rex Xerxes.

Vitandi & crebri uocalium concursus, quę uastam & hiantem orationem reddunt: ut Baccæ æneæ amœnissimæ impendebant. Viro optimo obtemperasti olim.

Illud quoq; uitium est, si multæ uoces eiusdem exitus in unum locum cōgerantur: ut Flentes, plorantes, lacrymantes, obtestātes.

Et si uerbi prioris ultimæ syllabæ sint primæ sequentes: ut O fortunatam natam me consule Romam.

APPENDIX.

SI quando puer apud graues oratores aliquid offenderit, quod superuacaneum atque otiosum esse uideatur, ne id sine causa factum esse putet. Adduntur enim interdum quædam affirmationis gratia. Terent. Adel. Hisce oculis ego met uidi.

Virgil. — uocemq; his auribus hausi. 4. Aen.

Adduntur & alia, quę aut Consuetudine, aut Autoritate, aut Vetustate, aut Necessitate denique excusantur.

Cic. ad Att. Vbi terrarum esses ne suspicabar quidem.

Idem ad eundem, Longe gentium abes. Lib. 5.

Ad eundem, A Brundusio nulla adhuc fama uenerat. Lib. 3.

Idem de Senect. Adolescentulus miles profectus sum ad Capuam. Lib. 9.

Idem in Verr. Cæteri hæredes adeunt ad Verrem.

Idem ad Q. Frat. Diem scito esse nullum, quo die non dicam pro reo. Lib. 3. Lib. 3.

Idem in Verr. Impetrant ut ne iurent.

Idem in Marcello, Frater tuus quanti ne faciat, semperq; fecerit, esse hominem qui ignoret, arbitror neminem. Lib. 3. Lib. 15.

Vt proprium oratorum est ornatè apteq; dicere, ita eorum est, de Inornatæ orationis uitijs agere. Verùm quoniam Grammatici etiam hanc partem attigerunt, non putauimus omnino prætermittendam esse intactam: quanquam ipsi eam non Inornatam, sed Inordinatam appellant. Diomedem certe arbitror Inornatum scriptum reliquisse, quomodo Quintilianus solet uocare libro 8. cap. 4. ubi de eius uitijs agit. Vitanda, inquit, & μείωσις cum sermoni quidem deest aliquid, quo minus plenus sit; quanquam id Obscuræ potius, quam Inornatæ orationis uitium est. Primi uitij exemplum consultò prætermisimus: quòd nec Cicero, nec Quintilianus pudore impediti sine circuitione ausi sunt apponere. Multo plura uitia detegit idem Quintilianus, quę adolescen-

tes

tes cum ad artem bene dicendi gradum fecerint, cognoscent. Qui enim fieri potest vt modo intelligat quid sit ἀνοικονόμητον, ἀχύματον, κακοσύνθετον, *hoc est, quod male dispositum, figuratum, collocatumq; est, cum quid Disponere, quid Figurare, quid Collocare sit, prorsus ignorent? Tropi etiam atq; schemata, seu figuræ tum verborum, tum sententiarum, quibus oratio ipsa in primis ornatur, ab eadem arte sunt petenda. Satius enim multo est hæc non attingere, quàm de ijs ieiunè agere.*

Relinquant itaq; Grammatici hanc partem Rhetoribus, atque illud potius obseruent, interrogandi casus Terrarum, Gentium, præpositionesq; propriis locorum nominibus etiam à Cicerone interdum addi: eundem verborum præpositiones nonnunquam rursus casibus apponere, nomenq; Antecedens non solum Relatiuo præponere, sed etiam subiungere. Vt ne, apud eundem frequentissime reperiri, Nemo Homo, aliquando: cum Vt, & Homo superuacanea esse videantur. Multa præterea eiusdem generis apud eundem, aliosq; viros doctos reperient, si eos diligenter euoluerint. Poëtis dabunt veniam, siquando aliquid addiderint, quod plane otiosum uidebitur, cuiusmodi est illud Virg. Æn. 5. — dixitq; & prælia voce diremit. Idem 1. — molemq; & montes insuper altos Imposuit: vtrobique enim coniunctionem Que, metri necessitate constrictus addidit.

DE GRAMMATICA INSTITVTIONE

LIBER III.

De Syllabarum dimenſione.

SYLLABAE ſunt vel ex vna, vel pluribus literis, vt I, e, runt.

Literę partim ſunt vocales, partim conſonantes.

Vocales ſunt ſex, a, e, i, o, u, y.

Ex vocalibus fiunt ſex diphthongi, æ, au, ei, eu, œ, yi. Vt Præmium, aurum, hei, Europa, pœna, Harpyia.

In diphthongis A, O, Y, ſemper ſunt principes: I, & V, ſemper ſubditæ, E, & præit, & ſubit.

Conſonantes in Mutas & Semiuocales diuiduntur.

Mutæ ſunt octo, b, c, d, g, K, p, q, t.

Semiuocales itidem octo, f, l, m, n, r, s, x, z.

Ex quibus quatuor ſunt liquidę, l, m, n, r.

M, tamen & N, rarò liqueſcunt, idq; in Gręcis tantum dictionibus, vt Tecmeſſa, Cygnus.

Duæ X, & Z, ſunt duplices, hoc eſt, valent duas conſonantes, X, Cs, vel Gs vt, Dux, Rex. Veteres Z, per duplex, ss, reddebant, vt Maſſa, patriſſo, pitiſſo.

F, præpoſita liquidis L, & R, vim habet mutæ.

S, quanuis immunis, ac ſui iuris ſit (neq; enim inter liquidas aut duplices numeratur) interdum tamen liqueſcit, vt ſuo loco dicemus.

H, ſit'ne litera, an aſpirationis nota, dubium, controuerſumq; eſt.

I, inter duas vocales poſita conſonans eſt, atq; duplex I, valet, vt Maior, peior: veteres I, geminabant, maijor, aijo, Màija.

I, & V, cum vocalibus præponuntur, easq; comprimunt, fiunt cōſonantes, vt Ianua, iecur, conijcio, iocus, iudex. Vates, velox, vita, vox, vultus.

Iota Græcorum, nunquam eſt conſonans: quare in Iaſon, iambus,

iaſpis,

iaspis,& cæteris.quæ planè sunt Græca, prima vocalis est.

Iod apud Hebræos, semper consonans est, cum vocalibus præponitur, vt Iesus, Ioannes, Iacobus: itaq; qui hæc atque alia eiusdē generis nomina per I, consonantem efferunt, optimè quidem pronuntiant: qui verò per vocalem, Græcos imitantur.

V, post Q, literam semper liquescit, vt Quare, quæro, quia, &c. At post G, &, s, modo liquescit, vt Lingua, langueo, anguis, extinguo, suadeo, suauis, Modo integra est, suamq; vim retinet, vt Exiguus, suus.

Literæ liquescunt, cum vim roburque vocalis, aut consonantis amittunt.

Syllabarum omnium breuitas, & longitudo etiam imperitæ multitudini olim nota fuit. Erat enim certus sonus, quo vocales longas à breuibus nullo negotio separabat. Id quod Cicero in Oratore apertissime docet, In versu quidem, inquit, theatra exclamant, si fuerit vna syllaba aut breuior, aut longior. Nec vero multitudo pedes nouit, nec numeros tenet: nec illud, quod offendit, aut cur, aut in quo offendit, intelligit: & tamen omnium longitudinum. & breuitatum in sonis, sicut acutarum grauiumq; vocum iudicium ipsa natura in auribus nostris collocauit. Hæc ille. Hodie ne docti quidem, & qui omnem ætatem in literis consumpserunt, A, longum à breui, sono possunt distinguere: eodem enim modo Malum & arborem, & hominem sonant. Quis vel peritissimus Vēnit, Lēgit præsens à præterito Vēnit, Lēgit, Fīdi, Mōri, Dūci, verba à nominibus Fīdi, Mōri, Dūci hodie pronuntiatione separat? Cum igitur veram illam germanamq; pronuntiandi rationem funditus amiserimus, à poëtis syllabarum peritia nobis necessariò petenda est. Verum quoniam fieri non potest, vt omnes memoria teneamus, traduntur à Grammaticis præcepta, quibus si frequens optimorum poëtarum lectio assidua exercitatio, ac diligens imitatio accedat breui non solum syllabarum dimensionem assequemur, sed etiam carmina componemus. Quæ præcepta more veterum non ligata, sed soluta oratione scripsimus, quod pleriq; omnes etiam hac tempestate faciunt, idq; summo iure. Quid enim attinet præcepta carminibus inuoluta pueris educenda proponere? Nónne multo facilius percipient, si, verbi causa, dicas Vocalis ante vocalem breuis est, vt Meus, Tuus: Diphthongus longa est, vt præmium, quam si vno aut altero versu hęc eadem inuoluas & obscures? quos necesse sit totidem aut etiam pluribus verbis explicare? Et (quod deterius est) cum multum diuq; sudaueris, vix, vt sæpe fit, intelligunt, quid dixeris. Sed hæc hactenus.

Verrius Flaccus, vt Velleius Longus docet, existimauit eandem esse apud nos V, literam, quę apud Græcos, Υ, nam illi κύμινον, nos Cuminum:

illi

illi κυπάρισσον, nos cupressum: illi κυβερνήτην, nos gubernatorem dicimus. Idem probat ex Græcis nominibus quæ in ευς exeunt, Theseus, Peleus, & similibus. Alia multa sunt quibus etiam apertius Verrij sententia confirmatur, vt μῦς. mus, σῦς sus. Veteres ita diphthongos pronuntiabant, vt vtraque vocalis perciperetur, quod hodie in duabus Au, & Eu, tantum experimur: nam in cæteris fere vna tantum auditur. Diphthongum, Ae, variè scribebant antiqui, vt Quintilianus ait lib. 1. cap. 7. Quidam more Græcorum per A, & I, semper scribebant: quidam singulariter tantùm, cùm in genitiuum vel datiuum incidissent: vnde Pictâi vestis, & Aquâi, & Aulâi Virgilius amantissimus vetustatis versibus inseruit. Plurali numero A, & E, vtebantur, vt hi Syllae, hi Galbae Diphthongo Ei, diu vsi sunt Romani: quibus locis ea vsi fuerint, docet P. Nigidius apud Gellium libr. 13. cap. 24. Si huius, inquit, Amici vel huius Magni scribas, vnum I, facito extremum: sin verò hi Magnei, hi Amicei casu multitudinis recte, tum ante I, scribendum erit E, atque id ipsum facies in similibus. Lege Quintilianum de eadem re lib. 1. ca. 7. Diomedes libr. 2. vbi diphthongos enumerauit, Ex his, inquit, Ei, cum apud veteres frequentaretur, vsu posteritatis explosa est. Sunt qui accusatiuos tertiæ declinationis, in, Is, exeuntes per hanc diphthongum scribant, vt Omneis, treis, vrbeis, qua de re nulla, quod sciam, fit mentio apud veteres Certè Diomedes per I, docet scribendas esse lib. 1. Nomina, inquit, quæ ablatiuo casu, numero singulari I, litera finiuntur, genere masculino & fœminino sublata I, vltima, & addita, Es, syllaba producta, faciunt nominatiuum & vocatiuum plurales, vt ab hoc & ab hac agili, hi & hæ agiles, & ô agiles. Nam accusatiuus iuxta regulam, manente, I, litera debent pronuntiari, vt hos & has agilis, vt est. Omnis homines. Idem sentit Donatus in libel. de Octo partibus 2. Edit. Idem Priscianus lib. 7. citatq; eundem Sallustium, Omnis homines, qui se se student, &c. Quod etiam Probus Valerius apud Gellium lib. 13. cap. 19. his verbis significat, In primo Georgicōn, quem ego librū manu ipsius collectum legi, Vrbis per I, literam scripsit. Sic Cornelius Frōto in Different. Tris & Tres. Tris in accusatiuo casu, Tres in nominatiuo & Vocatiuo. Varro 1. de Analog. In accusandi casu hos montes, fontes: & hos montis, fontis. Itaque huius diphthongi vsus pertenuis est apud Latinos. Y I rarò reperitur, idq; in Græcis vocabulis. Nigidius apud Gellium lib. 19. cap. 14. Principes vocales nominat, quas Grammatici Præpositiuas dicunt. Subditas, quas iidem Subiunctiuas: quæ præeunt & subeunt, quas Præpositiuas simul, & Subiunctiuas vocant. In Rudimentis ostendimus octo tantùm esse Mutas, solus enim Priscianus, vt ibidem diximus, contra veterum omnium sententiam, F, inter Mutas numerauit, quę quanuis semiuocalis sit, tamen cùm ei liquidę L, & R, subiiciuntur, præcedentem vocalem communem faciunt in carmine, quemadmodum cùm Mutas ipsas sequuntur. Semiuocalibus adiunximus Z, Græcos secuti & Dio-

medem

medem lib. 2. Semiuocales, inquit sunt septem, sed Adiecta Z, fiunt octo. X, & Z, literæ sunt compositæ, vnde duplices dicuntur, illa ex C, vel G, & S, constat, vt Dux ex C, & S, constat, quod ex genitiuo Ducis, qui per C, scribitur intelligimus. Rex G, & S, valet, nam Regis per G. scribitur. Z, vt Grçci Grammatici docent, ex S, & D, constat. Diomedes libr. 2. ait veteres duabus S S, pro hac usos fuisse, vt Messentius, pitisso. Priscianus libr. 1. ait Massa, patrisso, pitisso dicta esse pro μάζα πατρίζω πιτίζω maza, patrizo, pitizo. Grçci ς, literam ἄσυμον uocant, hoc est siue signo, siue nota, immunem: De eadem sic scribit Diomedes eodem libro, Et, s, litera, inquit, suæ cuiusdam potestatis est, ideo apud Græcos μοναδικὸν appellatur, quç in metro plerunq; uim consonantis amittit. Veteres I, literam inter duas uocales positã geminabant, scribebant enim Maijus, Peijus, Eijus, Põpeijus, & genitiuum Põpeiij ubi triplex I, cernitur: quã scribendi rationem probasse Cçsarem docet Victor apud Priscianum lib. 1. Cicero Aijo, Maijam solebat scribere: Vide Quintilianum lib. 1. cap. 4. I, & V, uocalibus prçpositç, consonantes fiunt: quod Nigidius apud Gellium lib. 19. cap. 14. docet. A, & O, inquit, semper principes suut: I, & V, semper subditç: E, subit & præit, in Euripo præit: subit in Aemilio. Si quis putat præire V, in his uerbis Valerius, Vennonius, Volusius: aut in his Iampridem, Iecur, Iocum, Iucũdum, errabit: quòd hç literç cum prçeunt, ne uocales quidem sunt. Hçc ille. Latini carent nominibus, quibus I, & V, appellent, cùm fiunt consonantes: Veteres cum I, & V, simpliciter nominabant, uocales intelligebant, ideo Nigidius ait V, & I, non præire in uerbis Valerius, Iampridem &c. Hebræi I, consonantem Iod uocant, V, uero Vau. Aeoles literam habent, quç sono omnino congruit cum V, consonante, figura uerò cum F, litera maiuscula, quæ à forma appellata est Digamma, constat enim gemino Gamma: à sono uerò teste Varrone & Didymo apud Priscianum lib. 1. Vau dicta est. Nec mirum, cum nomina Græcarum literarum ab Hebrçis sint profecta: hi enim Aleph illi Alpha: hi Beth, illi Beta: hi Iod, illi Iota: utriq; Tau: hi Vau, Aeoles etiam Vau. Claudius Cçsar Digamma Aeolico pro V, consonante usus est, quod eo Imperante etiam à Romanis receptum fuit, ut illi morẽ gererent. Itaq; DaFus, cerFus, serFus pro Dauus, ceruus, seruus in eius gratiã scribebant: cuius meminit Quintilianus. libr. 1. cap. 7. Nostri, inquit, præceptores ceruom, seruomq; v, & o, literis scripserunt &c. Nec inutiliter Claudius Aeolicam illam ad hos usus F, literam adiecerat. Et 12. c 10. Aeolicç quoq; literæ qua seruum, ceruumq; dicimus, etiamsi forma à nobis repudiata est, uis tamen nos ipsa persequitur. Suetonius in Claudio c 41. Tacit. lib. 11. docent Claudium Cæsarem tres literas ueterum numero addidisse, easq; in usu fuisse quandiu imperauit; neuter tamen quç, aut qua forma fuerit, scriptum reliquit. Suspicor alteram ex his quas ignoramus, I, consonanti respondisse. Diomedes libr. 2. etiam Digamma Aeolici meminit, ubi de V, consonante loquitur. Huic, inquit, Digamma adscri-

ma adſcribi ſolet, vt quum ſibi ipſa præponitur, vt ſerFus, Fulgus. Nam literã geminari in vna ſyllaba poſſe plurimi negant. Idem tradit Donatus, Edit. 2. Iod quum vocalibus apud Hebræos præponitur, easq́; ferit, conſonans eſt, vt apud Latinos. Apud Hebręos, inquam, quia quæ ad Gręcos tranſierunt atque literis Gręcis ſcribuntur, vocalem habent, vt in Elias, Ieremias, Zacharias videre licet, neque enim hæ poſitiones Hebrææ ſunt: neque I, apud ipſos vocalis eſt, ſed conſonans. Olim antequam inuenta eſſent puncta (ſic enim Hebræi decem vocales, quinque longas, totidem breues appellant) etiam vocalis officio fungebatur. Vt in Michael, Michol, alijsq́; plurimis nominibus. Hodie ab Hebræis, cum vocalem non excitat eamq́; ferit, Quieſcens ſeu otioſa dicitur. Itaque conſonans ſimpliciter vocatur, vt cęterę omnes, quę Alphabeto continentur. Sed hęc miſſa faciamus, ac potiùs ad noſtros veniamus. Iudęa, Iudæus, Iudaicus apud Latinos ſemper primam habent conſonantem, quę litera eadem prorſus eſt in Ieſus, Iacobus, Ioannes, Ioſeph, Iudas, alijsq́; id genus.

Luc. lib. 2. — & dedita ſacris.

Incerti Iudæa Dei, milesq́; Sophenæ.

Horat. 1. Serm. ſaty. 5. — credat Iudæus appella. Iuuen ſatyr. 6.

Qualicunque voles Iudæi ſomnia vendunt.

Idem Saty. 14. Iudaicum ediſcunt, & ſeruant ac metuunt ius.

Claudianus Græcorum more dixit

Ne laceres verſus Dux Iacobe meos. antiquis tamen poëtis maior habenda eſt fides.

Syllabæ partim breues, partim longæ partim communes.

SYllabæ, quas temporibus metimur, aut ſunt breues, aut lõgæ, aut communes.

Tempus eſt ſpatium interuallumq́; quo ſyllaba pronuntiatur.

Syllaba breuis ex vno tempore atq; ſpatio conſtat, vt At, Sed.

Longa ex duobus, vt Ah, En.

Communis eſt quæ in verſu tum breuis tum longa eſſe poteſt, quales ſunt priores in Atlas, Cyclops: mediæ in Tenebræ, Latebrę, Pharetra.

Nulla vocalis apud Latinos perpetuò breuis, aut lõga eſt. Apud Græcos ε pſilon & Omicron, quæ e, & o, breue valent, perpetuò ſunt breues, vt Orĭgĕnes, Timothĕus, Herodŏtus, Macedŏnes.

η Eta, & ω mega, quæ e & o longum valent, ſemper ſunt longæ, vt Erēmus, Idōlum.

Ee Ve-

Veteres, vt Quintilianus docet lib.1. cap.7. vsque ad Accium, & vltra, porrectas syllabas geminis vocalibus scripserunt. Itaque Malus homo simplici, A: Maalus arbor gemino olim scribebatur. Venit præsens vno E: Venit præteritum duobus, atque cætera eodem modo. Vocales apud Latinos omnes sunt ancipites, nulla enim est, quæ in diuersis dictionibus non sit aut breuis, aut longa ε, & O, etiam apud veteres Græcos fuerunt ancipites, vt apud nos E, & O. Verum posteaquam vocales η, & ω, inuentæ sunt, deinceps breues tantùm fuerunt. Vide Priscianum lib. 1. Eta appellauimus ipsam vocalem longam more veterum, quę, Ita, nunc dicitur: quę si Ita appellanda est, nullum erit, E, longum apud Græcos, sed breue tantùm, quod fieri non potest: aut certè anceps erit, quemadmodum fuit antequam η, inuentum esset. Præter multa alia argumenta, quibus viri docti planum faciunt Eta non Ita vocandam esse hanc vocalem, illud etiam maximo inditio est, quòd Hebrææ voces, quæ per E, longum apud ipsos Hebræos scribuntur, saluæ & integræ Græcis literis conseruatæ sunt: cuiusmodi sunt, ἀμὴν, ἐμμανουὴλ, ἰωσὴφ, ἰσραὴλ, γαβριὴλ. Quod si quis Amin, Emanuil, Iosiph, Israil, Gabriil, pronunciet, nihil minus quàm Hebraicè loquetur. Et Beth, secundum elementum Hebræorum sæpe in Threnis Ieremiæ βὴθ, Græcè scribitur: quòd si Bith, te audierit Hebræus pronunciantem, risu corruet. Beth, itaque sonandum est, vnde ipsi Græci suum habent Beta: quo nomine à Martiale lib.5. dicitur.

Dicas licebit Beta me togatorum.

η, & ω; non semper manent longę, cum ad nos transeunt: nam πατὴρ, μητὴρ, ἕκτωρ, νέστωρ, pater, mater, Hector, & Nestor, E, & O, literas habent breues.

Virg. Aen. 1. At pater omnipotens speluncis addidit atris.

Ouid. Met. 13. Inferias dederat cum fratribus Hector inanes.

PRAECEPTA UNIVERSA

de syllabarum breuitate ac longitudine.

Primum de vocali ante vocalem.

VOcalis ante vocalẽ in Latinis dictionibus breuis est: vt Puer, Fuit, ruit.

Aen. 12. Virg. Disce puer virtutem ex me, verumq; laborem.

Aen. 1. Idem, Lucus in vrbe fuit media lætissimus vmbra.

Aen. 2. Idem, Vrbs antiqua ruit multos dominata per annos.

Sele-

Selegimus ex Virgilio potissimum carmina, quibus nuda ac frigida praecepta vestiremus, simul vt eorum aures, qui ad poëticam aspirarent, elegantioribus numeris imbuerentur, nō vt in singulis explicandis immorarentur praeceptores: satis enim est si auditores intelligant id quod ad rem facit, hoc est, quae syllaba breuis, quę'ue longa sit in carmine, cuius de causa citatur poëta. Quod si quis adeo auersus est à Musis, vt haec ipsi vel superuacanea, vel longiora esse videantur, praeceptorum ieiunitate ac fame sit contentus.

Exceptio I.

FIo, I, habet longum, nisi sequatur R, vt Fiebam, Fiam.
Iuuenalis, Fient ista palàm cupient & in acta referri. *Saty. 2.*
Sin R, sequatur, breue est, vt Fierem, fieri, confieri.
Virg. — nunc qua ratione quod instat. *Aen. 4.*
Confieri possit, paucis, aduerte, docebo.

Exceptio II.

INterrogandi ac dandi casus quintae declinationis E, ante I, producunt, vt Diei, speciei. Praeter Rei, spei, fidei.

Exceptio. III.

GEnitiuus in, Ius, habet I, longum in soluta oratione, in carmine tum breue, tum longum, vt Vnius, illius Praeter Alterius, quod vbique I, habet breue Alius vero longum.
Vnius ob noxam, & furias Aiacis Oilei: *Aen. 1.*
Horatius, & Nullius addictus iurare in verba magistri. *Epist. 1.*

Exceptio IV.

OHe priorem habet communem.
Martialis, O he iam satis est ohe libelle. *Lib. 4.*
Cai, Pompei, Vultei, & si qui sunt similes vocandi casus, penultimam habent longam.
Martial. Quod peto da Cai, non peto consilium. *Lib. 4.*
Ouid. Accipe Pompei deductum carmen ab illo, *De Pōt 4*
Debitor est vitae qui tibi, Sexte, suae.

Pręceptum hoc de vocalibus, quę sunt in eadem dictione, accipiendum est, nam de iis, quae in diuersis sunt, postea agendū est. Caius, Pompeius, Vulteius in recto per I, consonantem scribuntur: quae interdum à Poëtis in vocalem mutatur. Martialis lib. 5. Post Caiumq́, Luciumq́, consedit. Scazon est
Idem lib. 9. Peruigil in plumis Caius ecce iacet.

Vtrobiq; A, longum est, quod obiter notabis Eâdem licentia vtuntur ijdem Poëtę, cum in uocandi casu, I, consonantem in vocalem vertunt. Si quidem nomina, Ius, syllaba finita in vocatiuo, Vs, abijciunt, Antonius ô Antoni, sic Caius, Pompeius, o Cai, Pompei, hoc idem Priscianus lib.7. docet, atq; I, consonantem esse Horatij testimonio Epist. 1. probat.

Durus, ait, Vultei nimis, attentusq; videris.

Apud priscos V, ante I, a verbis in ŭo, in prætritis producebatur. Ennius in 2.

Annŭit sese mecum decernere ferro.

Vide Prisc. lib. 10. Hinc facile intelligitur quod Varro libr. 2. de Analog. ait, Quidam inquit, reprehendunt quòd Pluit & Luit dicamus in præterito & præsenti tempore, tum Analogię sui cuiusque temporis verba debeant discrimina re. Falluntur: nam est ac putant aliter, quòd in præteritis V, dicimus longum Lūit, Plūit, in præsenti breue, Plŭit Lŭit.

APPENDIX.

AEr, chorēa, platēa, Cytherēa, elegīa, Darīus, & alia huius generis, quæ vocalem ante vocalem longam habent, Græca sunt.

Metam. 1 Ouid. Terra feras cepit, volucres agitabilis aër.

Ibidem. 8 Idem, Sæpe sub hac Dryades festas duxere choreas.

Aen. 1. Virg. Parce metu Cytherea, manent immota tuorum Fata tibi.

Chorēa, platĕa, interdum à poëtis corripiuntur.

Lib. 6. Virg. Pars pedibus plaudunt choreas, & carmina dicunt.

Epist. 1. Horatius, Puræ sunt plateæ, nihil vt meditantibus obstet.

Nonnunquam soluta diphthongo, ι in e longum mutatur, vt Cythereıa, Cythereia, Elegeıa, Elegia.

Meta. 4. Ouid. Exigit indicij memorem Cythereia pœnam.

Eleg. 3. Idem, Flebilis indignos elegeia solue capillos.

APPENDIX II.

IDēa, Andrēas, sophia, philosophia, symphonia, etymologia, orthographia, & alia quàm plurima vocalem ante vocalem corripiunt: licet eadem nomima acuta penultima multi viri docti more Græcorum pronuntient.

In Arte Horatius, Vt Graias inter mensas symphonia discors.

Qui seriò vult Græcarum dictionum syllabas cognoscere, Græcas literas discat. Videndum enim est quę ad nos transeunt verba quomodo apud ipsos scribantur. Nam quæ apud eos per diphthongum ει scribuntur, apud nos modo per I, longum, ut νεῖλος Nilus, sic Nicomedia, Alexandria, Darius, Basilius

lius, brauium. Samaria. Antiochia, latria, idololatria, politia, litania, Iphigenia: Modo per E, longum, vt chorea, platea, Medea, Cytherea, Laodicea, Achilleus, spondeus, choreus, &c. χόρεια, πλατεῖα ex quibus Poëtę interdum I, literam abijciunt, vt maneat, ε, breue ◡.

Priscianus libro primo, vbi de ει diphthongo agit, docet poëtas aliquando more Dorico I, abiicere, inde Virgilium lib. 1. Aen. tela Tiphoea, penultima breui dixisse, quamuis apud Gręcos nomen ipsum adiectiuum per diphthongum ει scribatur.

Nate patris summi, qui tela Typhoëa temnis.

Interdum ι, in E, breue mutatur, vt ἰδέα idea, sic Dorothĕa, Dorothĕus, Andrĕas. Quę per Iota apud Graecos scribuntur, ferè ipsum corripiunt, vt sophia, Theologia, Ionia, tragaedia, Vrania, Zacharias, Elias, Isaias, & alia eiusdem generis, quorum plurima efferuntur à Graecis acuta penultima, vt Idéa, Andréas, María, Zacharías, Elías, philosophía, Theología, quo pacto audias etiam viros doctos pronuntiantes, non quòd ignorent penultimam esse breuem, sed quod intelligant haec etiam Graeco tenore posse enuntiari. Qui accentum à quantitate syllabarum fortassè non distinguunt, cum penultimam audierint acutam, continuò eandem longam esse putant, quod quidem Latino sermone verum est, non in Graeco: siquidem Graeci penultimam breuem sępenumero acuunt. Sed quid inter accentum & syllabarum dimensionem intersit, suo loco dicemus.

Praeceptum II. de diphthongis.

DIphthongus longa est tam in Graecis, quàm in Latinis dictionibus, vt Aeneas, Meliboeus, praemium, laus.

Virgilius, Miratur molem Aeneas magalia quondam. *Aen. 1.*

Idem, O Meliboee, Deus nobis haec otia fecit. *Eclog. 1.*

Idem, En Priamus: sunt hic etiam sua praemia laudi. *Aen. 1.*

Exceptio.

PRaepositio Prae, composita, cum vocalem praecedit breuis est, vt Praeuro, pręustus.

Virgil. Stipitibus duris agitur, sudibus'ue praeustis. *Aen. 7.*

Diphthongum hìc in eadem dictione accipimus, nam si vltima pręcedentis dictionis fuerit diphthōgus, & prima sequentis vocalis, ad aliud praeceptum spectat. Apud ipsos Graecos etiam in eadem dictione interdum corripitur diphthōgus ob sequentem vocalem. At in dictionibus, quibus Latini vtuntur, semper producitur, etiam si sequatur vocalis, vt Aeolus: Aeacus. &c. Illud Ouidij Trist. 3. eleg. 12. si tamen locus corruptus non est, singulare est.

Frigora iam Zephyri minuunt, annoq́ peracto
Longior antiquis visa Mǫotis hyems.

Nam eodem nomine prima longa vtitur Lucanus lib. 3.

Quaq́ fretum terrens Mǫotidas egerat vndas.

Et Virg 6. Aen. Responsis horrent diuûm, & Mǫotica tellus, &c.

Præpositio Præ, nonnunquam producitur sequente vocali. Stat. Theb. 6.

Tunc vero Oeclides, quanquam iam certa sequenti
Prǫmia, cum vacuus domino prǫiret Arion,
Ardet adhuc cupiens vel inanem vincere currum.

Præceptum III. de Positione.

Vocalis ante duas consonantes, vel unam duplicem eiusdem dictionis, longa est Positione, vt Terra, Araxes, Gaza, maiora, Troia.

Aen. 3. Virg. Terra procul vastis colitur Mauortia campis.
Lib. 1. Lucan. Sub iuga iam Seres, iam barbarus isset Araxes.
Aen. 1. Virg. Arma virûm, tabulæq́;, & Troia gaza per vndas.
Eclog. 4. Idem. Sicelides Musæ paulo maiora canamus.
Aen. 2. Idem, Hostis habet muros: ruit alto à culmine Troia.

APPENDIX I.

Si altera consonans fuerit in fine præcedentis dictionis, altera in principio sequentis, vocalis nihilominus longa erit, vt At pius, A, longum est Positione duarum consonantium t, & p, quanuis sit in diuersis dictionibus.

Aen. 1. Virg. At pius Aeneas per noctem plurima voluens.

Vocalis lõga est aut Natura aut Positione. Natura, cum ipsa per se suapte natura producitur, nec consonantium eget adminiculo, vt Ah, Heu, En. Positione, quǫ cum suapte natuta breuis sit, consonantium vicinitate ac beneficio producitur, vt, E, in Terra vicinitate ac beneficio R, literæ geminatæ producta est, cum à Tero dicta sit, quod verbum priorem habet breuem. Quot modis dicatur syllaba natura longa docet Probus Inst. Art. & Diomedes libr. 2. Vbi etiam inuenies certa verba, quæ veteres Grammatici vsurpabant, qualia sunt, Constat natura, Constat diphthongo, &c. Positione vero fit vocalis longa, vt Probo placet, decem modis: vt Diomedi sex, idem fere Donatus sentit Edit. 2. octo tamen modos Probi, & sex Diomedis, ad duos reuocauimus, neq; enim opus est hæc tam minute concidere. Positionis vocabnlo etiam Quintilianus vtitur lib. 1. cap. 5. Euenit, inquit, vt metri quoque conditio mutet accentũ,

vt

vt pecudes, pictæq; volucres. Nam volucres media acuta legam, quia etsi natura breuis, tamen positione longa est, ne faciat iambum, quem non recipit versus Heroicus. Hęc ille. Si ad normam veritatis, & veterum Grammaticorũ velimus loqui, hoc præceptum sic tradendum est. Vocalis breuis ante duas consonantes, &c. Nam syllabę si naturaliter, vt Probus inquit, producantur, positionem superfluam habebunt. Illic enim, vt idem ait, querenda est positio, vbi longitudo naturæ defecerit. Nam quemadmodum vocales naturę deseruiunt, ita positioni consonantes. Prætermisimus tamen vocem (Breuis) ne turbarentur tyrones. Quotus enim quisque vel mediocriter in re metrica versatus intelligit, habeant'ne, verbi causa, Terra, Axis, Gaza, maior, & alia penè infinita priores natura longas, an positione? Romanis pueris certè id facillimum fuit quippe qui ipsius linguæ munere ac beneficio, essent'ne vocales longę natura, an positione, certo quodam sono nobis incognito optimè intelligebant.

Troïa in tertio versu nomen est adiectiuum Troïus, a, um, trium syllabarũ, neq; ad rem facit: in quinto verò substantiuum est, & dissyllabum, cuius prior beneficio, I, consonantis inter duas vocales producitur. Dicet fortasse aliquis, No'nne, I, apud Græcos semper est vocalis? quî igitur fieri potest, vt Troia sit dissyllabum? Hunc nodum soluit Priscianus lib. 1. Diphthongus, inquit, æ, quando à poëtis per diæresim profertur. secundum Græcos per, a, &, i, scribitur, vt Aulai, pictai, pro Aulæ, pictæ. In Græcis verò nominibus quoties huiuscemodi apud nos fit diæresis penultimę syllabę, I, pro duplici consonante accipitur, vt Maia pro μαῖα Aiax pro αἴας, Troia pro τρῶια Hæc ille. Ego idẽ puto dicendum καλλιόπεια Calliopeïa, δηιόπεια Deiopeïa. Iatq;, I, in Maia, Aiax, Troia, & similibus pars est diphthongi Græcæ dissolutę, non vocalis per se.

APPENDIX II.

SI vtraque consonans, aut duplex fuerit in principio sequentis dictionis, ferè nihil præcedentem vocalem breuem iuuabit.

Ouid. — sedebat *Met. 2.*
In solio Phæbus claris lucentĕ smaragdis.
Virg. Phœbe graues Troiæ semper miserate labores. *Aen. 6.*
Idem, Iam medio apparet fluctu nemorosa Zacynthos. *Aen. 3.*
Lucanus, Tales, fama canit, tumidum super æquora Xerxem *Lib. 2.*
Construxisse vias.

Lucentĕ, Phæbĕ, nemorsă, æquoră vltimas habent breues, licet duæ consonantes, aut vna duplex sit in principio sequentium dictionum.

Sunt propè innumera testimonia, quibus hęc appendix confirmari possit.

Virg. Aen. 2. — gelidusq; per ima cucurrit.
Ossa tremor. Martialis lib. 5. —nec illi
Terra grauis fueris, non fuit illa tibi.
Luca. lib. 1. Roma capi facilis, sed Cæsar in omnia præceps.
Ibid. Exigit ad sæuas famularum brachia planctus.
Ibid. — truncos lacerauit Fimbria Crassos.
Virg. 2. Aen. Squallentem barbam, & concretos sanguine crines.
Idem. 6. — gelidus Teucris per dura cucurrit
Ossa tremor.

Diomedes libr. 2 vbi de septem modis syllabarum communium agit, quæ huius sunt generis vocales ait communes esse, sed nullo testimonio id confirmat, quod huic appendici aduersetur. Nam quæ à Grammaticis afferri solent, cæsura aut syllaba communi excusantur, cuiusmodi sunt hæc quæ subijciam: Iuuenalis Satyr. 8.

Occulta spolia, & plures de pace triumphos.
Silius. 9. Immane stridens agitur, crebroq; coacta.
Vulnera bellatrix, &c.
Martial. lib. 2. Et digna speculo fiat imago tua.
Lucan 5. Aut pretio quippe stimulo, fluctuq; furoris.

Sunt & alia quæ aut eadem ratione excusantur, aut certè quia monosyllaba sunt, vt enim monosyllaba τὲ, μὲν, γὰρ, interdum apud Homerum producuntur, sic apud Latinos, Que, coniunctio.

Virg. Georg. 1. Lappæq; tribuliq; interq; nitentia culta, &c.
Idem. 2. Tribulaque, traheæq;, & iniquo pondere rastri.
Idem. 4. Drimoque, Xanthoq;, Ligiaq;. Phyllodoceq;.
Idem, Eclog. 4. Terrasque, tractusq; maris, cœlumq; profundum.

Et ne putes beneficio consonantium productam esse, audi eundem poëtam,
Aen. 3. Liminaque, laurusq; Dei totusq; moueri, &c.
Idem 12. Chloreaque, Sibarimq;, Daretaq;, Tersilocumq;.

Terentianus præcipit vocalem breuem præcedentem longam fieri Positione, si in principio sequentis fuerint duæ consonantes, quarum prior sit, s, posterior muta: contra quem tamen faciunt hæc testimonia Virg. lib. 11.

Spem, si quam accitis Aetolum habuistis in armis.
Ponite, spes sibi quisque: sed hæc angusta, videtis.

Horat. 1. Serm. saty. 5. Linquimus insani ridentes præmia scribæ.
Idem Saty 3. Ignoscent, si quid peccauero stultus, amici.

Alia præterea sunt, quæ, ne longior sim, omitto Duo sunt quæ cum Terentiano facere videntur, neque alia facilè inuenias alterum Virgilij lib. 9. Aen.

Ferte citi ferrum, date tela, scandite muros.

Alterum Martialis lib. 5. in Marcum Antonium,

Quid

Quid gladium demens Romana stringis in ora?

Hæc enim cęsura excusari minimè possunt, nisi forte quis dixerit spondaicam esse cæsuram. Cætera, vt paulo ante diximus, aut communi syllaba, aut cæsura (de quibus suo loco) defenduntur.

Exceptio I. de liquescentibus.

VOcalis breuis ante mutam & liquidam eiusdem dictionis in carmine communis est, at in soluta oratione perpetuò corripitur, vt, Volucris, Cyclops.

Ouid. Et primò similis volucri, mox vera volucris. *Meta.* 13

Virg. Ignariq; viæ Cyclopum allabimur oris. *Aen.* 3.

Idem, — vastosq; ab rupe Cyclopas Prospicio. *Ibidem.*

Hæc est prima exceptio tertij præcepti. Nam etiamsi duę consonantes vim habeant producendi vocalem breuem, tamen si prior fuerit muta, & posterior liquida, in soluta quidem oratione liquida semper vim consonantis amittit: quãuis in carmine interdum eam retineat, alioqui non produceret vocalem. Si tamẽ præcedens vocalis fuerit longa natura, qualem habent multa nomina, quæ à supinis penultima producta fiunt, vt lauâcrum, ambulâcrum, iuuolûcrum, volutâbrum, nunquam corripitur. Ex recto sæpe etiam cognoscitur vocalis sit'ne longa natura an breuis in obliquis: sic Patrem, agrum, caprum indicamus habere priores breues natura, quia Pater, ager, caper easdem corripiunt. Matrem contrà, fratrem, octobrem longas, quia rectus easdem habet longas.

APPENDIX. I.

VOcalis ante F, & liquidas frequentissimè corripitur, vt Reflecto, refluo, reflo, reflagito, refringo, refræno.

Virg. Nec prius amissam respexi, animumq; reflexi. *Aen.* 2.

Ouid. Inque caput crescit, longosq; reflectitur vngues. *Meta.* 5.

Idem, Illa refrænat aquas, obliquaq; flumina sistit. *In epist.*

Horat. — postquam discordia tetra *Serm.* 1.

Belli ferratos postes, portasq; refregit. *satyr.* 4.

Interdum etiam producitur, vt Refloreo apud Silium.

Celsus ceu prima reflorescente iuuenta
Ibat Consul ouans. *Lib.* 15.

APPENDIX II.

ABluo, ōbruo, sūbleuo, adnitor & cætera ex iisdem præpositionibus composita nunquam primam corripiunt: necesse

est

est enim vt muta & liquida ad sequentē vocalem spectent, vt Tenebræ, latebrę, funebris, lugubris. In Abluo, & cęteris muta ad præcedentem vocalem pertinet.

Vt vocalis ante mutam & liquidam corripiatur, opus est vt muta simul et liquida ad sequentem vocalem pertineant, alioqui corripi non potest. Consonantes prępositionum Ab, Ad, Ob, Sub, cum præcedente vocali iunguntur. Vide Priscianum lib. 1.

APPENDIX. III.

M & N, rarò liquescunt, idq; in Græcis dictionibus dūtaxat, vt Tecmessa, Cygnus, Terapnæ, Ichneumon

Lib. 8. Silius, Ecce inter primos Terapnæo à sanguine Clausi.

Lib. 7. Martial. Delectat Marium si perniciosus Ichneumon.

Nullum quod sciam est apud Latinos verbum, in quo M, aut N, liquescat: illud Ouid Metam. 8. Debuit illius misereri & ignoscere nobis: quo quidam docent in verbo Ignoscere N, liquescere, deprauatè legitur, siquidē in correctis libris Et, expuncta est,

Debuit illius misereri, ignoscere nobis.

Itaq; M, & N, in Græcis tantum verbis liquescunt. Horat. lib. 2. carm. od. 4.

Mouit Aiacem Telamone natum
Forma captiuę dominum Tecmessa.

Ibidem lib. 4. od. 3. — multis quoque piscibus
Donatura Cygni, si libeat, sonum.

Est Asclepiadeum carmen. Non facilè plura huius generis reperias apud Latinos: Progne, quod quidam addunt, incertum est, varia est enim lectio apud Ouid. lib. 6. Metamorph. Ad mandata Prognes, & agit sua vota sub illa in correctis codicibus sic legitur,

Mandata ad Prognes & agit sua vota sub illa.

N, etiam post M, apud Gręcos liquescit, vnde multi in Polymneïa arbitrantur, N, vim consonantis amittere. Ouid. fast. 5.

Dissensere Deę, quorum Polymneïa cœpit
Prima: silent alię, dictaq; mente notant.

Libri tamen etiam correcti Polyhymnia habet, vt ratio nominis postulat, dicitur enim, vt enarratores Hesiodi docent, ὡς πολλοὺς ὑμνοῦσα, *quasi multos canens & celebrans. Neque si Hesiodum in catalogo Musarum audiamus, nomē hoc per diphthongum* ει *scribitur, sed per,* ι, *iota.*

τερψιχόρη τ', ἐρατώ τε, πολύμνιά τ', οὐρανίη τε.

Quare non est cur diphthongus soluatur, vt fit in Elegeïa, & Cythereïa, vt supra diximus. Itaq; suspicor πολύυμνια *Polyhymnia nomen esse plenum, quo*

modo

modo apud Aristophanem legitur πολύυμνος, πολύμνια vero Polymnia arbitror esse imminutum, pleno vsos fuisse Latinos, imminuto Hesiodum verisimile est. Fulgentius tamen ait quintam ex Musis appellari πολυμνείαν per ει. Illud Silij, Ecce inter primos Teramnæo a sanguine Clausi: magis ad rem facit, si Teramnę cum Stephano scribamus per Mn.

Liquidæ apud Græcos non solum mutis subiectę, sed etiam ipsæ per se positæ vocalē breuem faciunt communem, vt in nominibus ἄρες, ἀνὴρ, μέλος quas Persius videtur fuisse imitatus, vt in prologo,

Cantare credas Pegaseïum mēlos.

Apud eosdem muta, T, post c, & p, interdum liquescit, vt in δάκτυλος, αἰγύπτιος. Quare mirum non est si D, eius cognata etiam apud Martialem lib. 5. liquescat, Sardonychas, smaragdos, adamantas, iaspidas vno

Portat in articulo Stella, Seuere meus.

Exceptio II.

I, inter duas vocales in compositis Bijugus, Quadrijugus simplex consonans est, non duplex: quare meritò pręcedens vocalis corripitur.

Virg. Interea bijugis infert se Lucāgus albis. *Aen. 10.*

Idem, Centum quadrijugos agitabo ad flumina currus. *Georg. 3.*

Veteres, vt supra diximus, I, inter duas vocales geminabant Maijor, Maija, aijo scribentes. Priscianus lib. 1. ait, I, in compositis pro simplici habendā, vt Reijcio: cum tamen hoc idem verbum sæpissime primam producat beneficio, I, duplicis,

Virg. 2. Georg. Reijce, ne maculis infuscet vellera pullis.

Idem 5. Aen. — duplicem ex humeris reiecit amictum.

Idem lib. 11. Reijciunt parmas & equos ad mœnia uertunt.

Nam illud eiusdem Virgilij, quod affert Priscianus,

Tityre pascentes à flumine reice capellas,

simplici, I, scribitur, ut illud Statij lib. 4. Theb.

Tela manu, reicitq; canes in uulnus hiantes.

sic Abicit, adicit, obicit subicit, simplici, I, pro duplici, Adijcit, obijcit, & cęt. scribuntur. Iuuenal satyr. 15.

Nunc abicit, sæua dignum, ueraq; Charybdi.

Mart. lib. 10. Siquid nostra tuis adicit vexatio rebus.

Lucan. lib. 8. Cur obicis Magno tumulum, manesq; vagantes?

Idem 7. Ipse manu subicit gladios, vt tela ministrat. Itaq; in carmine Virgilij pes proceleusmaticus est reice ca ∪∪∪∪. Aut E & L (vt quidam putant) coalescunt in vnam syllabam longam quasi reice capellas.

Præ-

Præceptum IIII. de præteritis dissyllabis.

PRæterita dissyllaba habent priorem longam, vt Vidi, Veni.
Æen. 2. Virg. Quos vbi confertos audere in prælia vidi.
Ibidem Idem, Venit summa dies, & ineluctabile tempus Dardaniæ.

Exceptio.

STo, do, scindo, fero, rapiunt bibo, findo priores.
Martialis, Dixit, & ardentes auido bibit ore fauillas.
Lib. 1. Lucan. Aut scidit, & medias fecit sibi littora terras.
Lib. 3. Virg. — liquefacto tempora plumbo
Lib. 9. Diffidit, & multa porrectum extendit arena.

APPENDIX I.

COmpositum Abscĭdi habet penultimam communem.
Lucan. Abscīdit impulsu venturum adiuta vetustas.
Lib. 3. Idem Abscĭdit nostræ, multum sors inuida laudi.
Lib. 4. Idem, Illa comam læua morienti abscīdit ephœbo.
Lib. 6. Mart. Abscidit vultus ensis vterque sacros.
Lib. 3.

Quid si abscidi cum penultimam habet longam non à verbo abscindo, sed ex præpositione Abs & cædo, æ, in ī, longum mutata componitur? vt abscēdo, ex Abs & cędo, & abscondo ex abs & condo?

Præceptum V. de præteritis geminantibus primam syllabam.

CVm prima syllaba præteriti geminatur, eadem, & secunda breuis est, nisi obstent duæ consonantes, vt Tetigi peperi, cecini.
Virg. Tityre te patulæ cecini sub tegmine fagi.
Georg. 4.

Exceptio.

EXcipiuntur cecīdi à cædo, pepēdi à pedo, in quibus secunda longa est, vt & in ijs, in quibus duæ consonantes sequuntur vt Cucurri, tetendi.
Satyr. 3. Iuuenal. Ebrius ac petulans, qui nullum forte cecidit,
Dat pœnas.

Prætermisimus præceptum illud, quod nonnulli tradunt, Præterita syllaba vi per V, consonantem finita penultimam habere longam, vt Voui straui, amaui, petiui. Nam dissyllaba ad præceptionem de dissyllabis spectant: polysyllaba verò ad incrementum verborum. Quod Priscianus lib. 10. ex Ennio, affert,

— Virosq; valentes
Contũdit crudelis hyems.

Priscis relinquendum est, vt enim tutudi simplex vtranque habet breuem, ita composita secundam breuem retinent, vt Extudit, retudit, contudit.)

Præceptum VI. de supinis dissyllabis.

SVpina duarum syllabarum habent priorem longam, vt Visum motum.

Virg. Terribiles visu formæ Letumq; Laborq;. *Aene. 6.*
Idem, Quos ego: sed motos præstat componere fluctus. *Aene. 1.*

Exceptio.

ratum, satum, datum, citum, litum,
AT reor, atq; sero, do, iunge ciere, linoq;
itum rutum, quitum, situm,
Ire, ruoque, queo, siui rapuere priores.

Virg. Nos abiisse rati, & vento petiisse Mycenas. *Aene. 2.*
Idem, At non ille, satum quo te mentiris, Achilles
Talis in hoste fuit Priamo. *Ibidem*
Valer. Flac. Vulnus, & extrema sonuit cita cuspide cassis. *Lib. 3.*
Ouid. Hic situs est Phaëthon currus auriga paterni, *Meta. 2.*

APPENDIX I.

CItum à Cieo secundæ declinationis priorem breuem habet, vnde Concitus, excitus penultima breui.

Virg. Altior insurgens & cursu concitus Heros. *Aen. 12.*
Ouid. de inuidia, Nec fruitur somno vigilantibus excita curis. *Met. 2.*

Citum vero à Cio quarti ordinis priorem producit, vnde concitus, excitus penultima longa.

Lucan. Vnde ruunt toto concita pericula mundo. *Lib. 5.*
Idem, Rupta quies populis, stratisq; excita iuuentus. *Lib. 1.*

AP-

APPENDIX II.

RVo nunc facit ruitum supino, priscis seculis rutum fecit, vnde extant composita, Dirutum, erutum, obrutum.

Epist. Ouid. Diruta sunt alijs, vni mihi Pergama restant.

Aen. 11. Virg. Nec mihi cum Teucris vllum post eruta bello Pergama.

APPENDIX III.

STatum videtur priorem habere cõmunem, inde enim status, us, & status, a, um priore breui oriuntur, & composita, quæ per I, efferuntur, ipsum corripiunt, vt præstitum,

Fast. 4. Ouid. Hic status in cælo multos permansit in annos.

Fast. 1. Idem, Musa quid à fastis non stata sacra petis?

Inde etiam Staturus, constaturus, & quę per A, efferuntur, eandem producunt.

Lib. 3. Lucan. Tunc res immenso placuit statura labore.

Lib. 10. Martial. Constarura fuit Megalensis purpura centum.

Nouem sunt supina, quæ priorem corripiunt.

Virg. 7. Aen. Tum satus Anchisa delectos ordine ab omni.

Lucan. 1. Iusq; datum sceleri canimus, populumq; potentem.

Virg. 4. Georg. Ardentes auro, & paribus lita corpora guttis.

Ouid Meta. 1. Poscebatur humus, sed itum est in viscera terræ.

Quitum rarum est, cuius breuitas ex Hecyra Terẽtiana probatur. Composita ex Cieo interdum etiam secundæ sunt coniugationis sed multo frequentius quartæ. Liu. Ab Vrb. 1. Elatum domo Lucretiæ corpus in forum deferunt, concientq; miraculo (vt fit) rei nouæ, atque indignitate homines.

Plaut. Merc. Hic facit tranquillitatem, iste omnes fluctus conciet.

Rutum fuisse apud Priscos in vsu, argumento sunt Ruta Iurisconsultorum, sunt enim, vt Vlpianus inquit, quę eruta sunt, vt arena, creta, & similia. Prisciano videntur Dirutus, erutus & similia verba esse imminuta, pro plenis Diruitus, eruitus. Statum priorem habet longam vt idem Priscianus ait lib. 10. Staturus crebro reperitur prima longa. Lucan. lib. 2.

Hic acies statura ducum. & 6. Et statura redit.

Præceptum VI. de supinis prolysyllabis.

SVpina in Tum polysyllaba, pręcedente, V, habent penultimã longam, vt solutum, argutum, indutum, &c.

Aen. 9. Virg. Lumina rara micant: somno, vinoq; soluti Procubuere.

Item

Item in Tum à præteritis in Vi, per V, consonantem, vt Cupiui, cupitum, petiui petitum.

Ouid. Exul eram, requiesque mihi, non fama petita est. *Trist. 4.*

Exceptio.

AGnoui tamen & cognoui agnitum, cognitum penultimã breuem habent.

Ouid. Idq; recens præstas, nec longo cognitus vsu, *Trist. 3.*

Præceptum VII.

SVpina in Itum à præteritis in Vi, per V, vocalem habẽt penultimam breuem, vt Monui monitum, tacui tacitum.

Virg. Discite iustitiam moniti, & non temnere Diuos. *Aen. 6.*

Idem, Quis te magne Cato tacitum, aut te Cosse relinquat? *Ibidem.*

Præceptum VIII. De deriuatis.

DEriuata sequuntur naturam eorum, à quibus deriuantur, vt lĕgebam, lĕgam, lĕge, legito prima breui, quia oriũtur à præsenti, lĕgo lĕgis, cuius prior i idem breuis est.

Legero, legissem, legero, legisse prima longa, quia à preterito legi nascuntur, cuius prior etiam longa est.

Aratrum, simulacrum, ambulacrum, lauacrum, volutabrum, inuolucrum penultima lõga, quia à supinis aratum, simulatum, ambulatum, lauatum, volutatum, inuolutum, deducuntur, quorum penultima similiter longa est.

Reditus, exitus, introitus penultima correpta, quia supina, vnde fiunt, eandem habent breuem.

Exceptio.

MVlta quæ suę originis naturam nõ sequuntur, vsu assiduaq; poëtarũ lectione sunt discenda cuiusmodi sunt Fomes, mobilis, laterna, regula, quę primam habent longam, cum verba Foueo moueo, lateo, rego, à quibus proficiscuntur eandẽ corripiant.

Contrà Lucerna, arista sopor, vadũ primam corripiunt, cũ verba Luceo, areo, sopio, vado à quibus declinantur, eandẽ producãt.

Hic putaui testimoniis supersedendum, ne longior essem. Addunt quidam huic præcepto (Dummodo eadem consonans maneat) quod de industria prętermisimus, cum totidem aut plura sint, quę mutata consonante, nihilominus primigenij quantitatem sequuntur, vt simulacrum, inuolucrum, &c.

Præ-

Præceptum IX. de Compositione.

COmposita breuitatem vel longitudinem simplicium sequuntur. In perlego, relego E, ante G, breuis est, quia in simplici lego etiam corripitur.

In præterito perlēgi, relēgi producitur, quia in simplici lēgi itidem longa est.

Attigi, concidi, diffidi, ebibi, rescidi I literā habent breuē, quia in simplicibus eadem vocalis corripitur, Tetigi, cecidi à cado, &c.

Oblitum, insitum, circundatum, desitum penultimam ob eandē causam habent breuem, nam à litum fit oblitum, &c.

APPENDIX.

QVantitas simplicium seruatur in compositis, quamuis vocales mutentur, sic concido, excido, incido, occido, recido à cado penultimam corripiunt: Eligo, seligo, à lego.

Contrà concido, excido, incido, occido, recido à cædo eandem producunt: sic Allido, collido à lędo: Exquiro, requiro à Quæro: Obedio, obedis ab Audio.

Aen. 12. Virg. Occidit, occideritq́; sinas cum nomine Troia.

Saty. 7. Iuuen. Occidit miseros crambe repetita magistros.

Hęc à simplicibus longis orta corripiuntur, Deiero, peiero, à iuro: Pronuba, innuba, a Nubo: Semisopitus, à sopitus: Maledicus, causidicus, veridicus, fatidicus à dico. Nihilum ex Ni, & hilum.

Serm. 2. Horat. Stultitia ne erret, nihilum distabit an ira.

Saty. 3. Connubium à Nubo secundam syllam habet communem.

Aen. 3. Virg. Hectoris Andromache Pyrrhin'connubia seruas?

Aen. 1. Idem, Connubio iungam stabili, propriamq́; dicabo.

Posuimus plura exempla, vt ex his atq; similibus tyrones assuesant in compositis syllabarum quantitatem inuestigare. Pronubus, & innubus genere virili prętermisimus, quæ non videntur vsitata. Nihilum, vt placet Grammaticis, ex Ni quod apud veteres Non significabat, & hilum componitur. Festus hilum putat esse, quod grano fabæ adhęret, ex quo nihil & nihilum. Nonius, hilum, inquit, breue quiddam significat. Lucilius. lib. 30.

Quodq́; tuas laudes culpes, non proficis hilum.

Ambitus nomen hîc etiam excipiendum est, si Prisciano credimus, nam lib. 10. docet Ambio compositum ex uerbo Eo, solum mutasse E, in I, & more eorū, quę in, io, desinunt, penultimam supini habere longam, vnde Ambitus participium media longa. Ouid. Met. 1. Iussit & ambitæ circundare littora terræ.

Ambitus vero nomen eandem habet breuem differentiæ causa.
Lucan.lib.1. — *letalisq́; ambitus Vrbi.*
Semisopitus, Ouid.in Epist. *Theseu prensuras semisopita manus.*
& alibi apud eundem. *Sopio & sopitus primam producunt:*
Ouid. Met.7. *Peruigilem superest herbis sopire draconem.*
Virg. Aen.1. *Hunc ego sopitum somno super alta Cythera &c.*
Comitium habere penultimam longam contra simplicis naturam Itum, non potest probari ex carmine Silij lib.8.
Cernebat Paulus, nanq; huic comitia campus Iura atq; arma dabat.
Cum non comitia, sed communia habeant libri correcti.

DE PRÆPOSITIONVM *compositione.*

Ab,	Vt,	Abeo,	BREVES SVNT.
Ad,		Adoro,	
Ante,		Antefero,	
Circum,		Circumago,	
In,		Inuro,	
Ob,		Obeo,	
Per,		Pereo,	
Re,		Refero,	
Sub,		Subeo,	
Super,		Superaddo,	

ITem A, Græca præpositio, vt Adamas, adytum, atomos.
Iuuenal. Circumagat madidas à tempestate cohortes. *Satyr. 7.*
Virg. Talia voce refert, o terque quaterque beati, *Aen.1.*
Ouid. Immolat hunc Briareus facta ex adamante securi, *Fast.3.*
Virg. Talibus ex adyto dictis Cumæa Sibylla. *Aen.6.*

Exceptio.

Refert, hoc est, interest, seu necesse est, Re habet longum,
Mar. Multum, crede mihi, refert à fonte bibatur *Lib.9.*
Qui fluit: an pigro cum stupet vnda lacu.
Virg. — neque enim numero comprehendere refert. *Georg.2.*

Hic sunt in memoriam reducendæ in superiores præceptiones de Positione, de Vocali ante vocalem, Reijcio enim Reieci primam habent longam positione. siquidem, I, inter duas vocales duplex est. Obijcio, adijcio, subijcio primas

etiam producunt positione duarum consonantium: nam I, litera, quæ priore loco scribitur, consonans est, vt in simplici Iacio: quæ vero posteriore, vocalis: quæ ex A, simplicis facta est. Interdum tamen I, consonans à Poëtis reijcitur seruata vocali: qua de re supra diximus, cùm de compositis Bijugus, Quadrijugus egimus, vbi exempla inuenies. Poëtæ Rettuli, Reppuli, Repperi frequenter geminatis consonantibus producunt.

Ouid. Met. 13. —sed enim quia rettulit Aiax Esse Iouis pronepos.

Luc. lib. 1. Reppulit à Libycis immensum syrtibus æquor.

Ausonius in Epigr.

At qui condiderat, postquam non repperit aurum.

Ouid. 3. de Ponto, Ele. 2. Consortes vrbis repperit esse suæ

Redduco, non apud Lucanum, sed Lucretium legitur: item Reccido, rellatus, relficio, quem nolim imitari. Illud Propertij lib. 4.

Reccidit inq; suos mensa supina pedes:

legitur & Decidit. Cohæreo, Cohibeo, &c. in quibus Con, præpositio N, literam amittit ob sequentem vocalem, primam corripiunt. In verbo Comedo N, migrauit in M. breui O. Iuuen. saty. 3.

Si vero & pater est, comedam, inquit, flebile nati Sinciput.

Verbum Cogo, quod coago scribendum fuit, vt coactum eius supinum, priorem habet longam, quæ ex duabus breuibus O, & A, in vnam contractis facta est.

Virg. Eclog. 3. Tityre coge pecus: tu post carecta latebas.

Anhelo, anhelus primam habent breuem, quæ ex præpositione Am, M, mutata in N, facta sunt.

Virg. Aen. 5. Et me sæuus equis Oriens afflauit anhelis.

Quo pacto Con, & Am, afficiantur sequentibus vocalibus, aut consonantibus, diximus cum de præteritis verborum egimus. Omitto, operio primas habent breues, quia ex Ob præpositione composita sunt, sed B, extritum est.

Horat. 1. Epist. Quod petijt spernit: repetit quod nuper omisit.

Virg. Aen. 4. Nox operit terras, quoties astra ignea surgunt.

Præpositiones longæ.

A, E, De, Di, Se, longæ sunt, vt amitto, erumpo, deduco, diripio, separo.

Aene. 1. Virg. Amissos longo socios sermone requirunt.

Aene. 3. Idem. Deducunt socij naues, & littora complent.

Aene. 1. Idem, Tergora diripiunt costis, & viscera nudant.

Exceptio.

Dirimo & Disertus, Di, corripiunt.

Aene. 3. Virg. Cede Deo, dixitq; & prælia voce diremit.

Mart.

Mart. Quod tam grande sophos clamat tibi turba togata, *lib. 6.*
Non tu Pomponi, cœna diserta tua est.

Nihil attinet hic annumerare, quæ positione, aut diphthongo longę sunt, vt Abs, Ex, post, Prę: Trans amissis duabus consonantibus nihilominus producitur, vt trano, traduco, trado. Virg. Aen. 6. — illius ergo
Venimus, & magnos Erebi tranauimus amnes.
Mart. lib. 1. Quę tua traducit manifesto carmina furto.
Idem. lib. 2. Ardua res hæc est, opibus non tradere mores.
De, sequente vocali corripitur, vt dehisco,
Virg. 4. Aen. Sed mihi vel tellus optem prius ima dehiscat.
Interdum cum eâdem in vnam syllabam coalescit, vt in Deesse, deerat.
Lucan. lib. 2. Quantum deesse solet Lunæ, seu plena figura est.
Oui. Met. 1. Sanctius his animal mentisq; capatius altæ Deerat adhuc. sed de his in figuris.

Pro Præpositio.

PRo. præpositio breuis est apud Græcos, vt Propõtis: lõga apud Latinos, vt Proueho:
Ouid. Misit in has siquos longa Propontis aquas. *De Põt. 4*
Virg. Prouehimur portu, terræq;, vrbesq; recedunt. *Aene. 3.*

Exceptio.

COrripe quæ fundus, neptis, fugioq;, nepos que,
Et fari, festus, fateor, fanumque crearunt:
Huc profugus spectat, cui iunge profano, proteruus,
Huc Proficiscor ades, properate Procella, Profecto,
Tuque propago genus: vitis propago recede.
Virg. Tum breuiter Dido vultum demissa profatur. *Aene. 1.*
Proper. Magnum iter ad doctas proficisci cogor Athenas. *Lib. 3.*
Lucan. Ad Cinnas, Mariosque venis? sternere profecto. *Lib. 1.*
Idem, Quam prior affatur Pompeij ignata propago. *Lib. 6.*
Virg. — pressos propaginis arcus. *Georg. 2.*

APPENDIX.

PRopino, procuro primam habent communem, profundo rarissimè eandem producit.

Sunt qui existiment profundus, proneptis, profugio, pronepos, profari, professus, profiteor, profanus & cætera Latina, quæ hic numerantur, non prępositione Pro, sed ex aduerbio Procul esse composita.
Pers. Saty. 6. — age si mihi nulla
Iam reliqua ex amitis, patruelis nulla proneptis.

id confirmandum esset, sic legitur,

Turbinis immanem vim prouomit, atq; procellæ: non procellis.

E, in compositione,

SI Prior pars compositi E vocali terminetur, fere breuis est, vt liquefacio, tepefacio, tremefacio, stupefacio, nefas.

Virg. Flammarumq; globos, liquefactaq; voluere saxa. Geor. 1.

Idem, — atro tepefacta cruore Aen. 9.

Terra, toriqúe madent.

Iuuen. Credebant hoc: grande nefas, & morte piandum, Sat. 13.

Si iuuenis vetulo non assurexerit.

Exceptio.

EXcipe Nequis, nequa, nequod, nequam, nequitia, nequaquam, nequicquã, nequando, videlicet, veneficus, venefica.

Virg. Nequa meis esto dictis mora: Iupiter hac stat. Aen. 12.

Ouid. Barbara narratur venisse venefica tecum. In epistolis.

Hic de Latinis vocibus agimus: Græcæ enim ex ε, vel η, vel diphthongo cognoscuntur, vt Archĕtypus, Nereus, Euander. Tepefacio, & liquefació ferè semper corripiuntur. Horat. Serm. 1. Saty. 3.

In matris iugulo ferrum tepefecit acutum.

Ouid. in Epist. Sanguine Tlepolemus Lyciam tepefecerat hastam.

Virg. 9. Et media aduersi loquefacto tempora plumbo Diffidit.

Idem Georg. 4. Cogit hyems, eademq; calor liquefacta remittit.

Catullus in Argon. produxit:

Alta tepefaciet permista flumina cæde.

Et Ouid. Met. 7. Thura liquefaciunt, indutaq; cornibus aurum.

Sed vterq; necessitate constrictus longa pro breui vsus est: id quod Epici poëtæ solent facere in dictionibus tres breues continuas habĕtibus more Græcorum, vt Priamides. Virg. lib. 6. Atq; hic Priamidem laniatum corpore toto Deiphobum vidit.

Lucretius E, produxit in Expergēfacio, patēfacio, patēfio, rarēfacio, quę nondum, quod meminerim, apud cæteros poëtas legi, ne breuia quidem.

Lib. 4. Expergefactiq; sequuntur inania sæpe &c.

Et 6. Atq; patefecit, quas antè obsederat ater. &c.

Et 4. Causa patefiat, quæ ferri pelliciat vim.

Et 6. Et rarefecit calido miscente vapore. Nequam, autore Varrone lib. 3. de Analog. ex Ne et Quicquam, media syllaba extrita, coactum est. Horat. 2. Serm. saty. 7. Arma viri? nequam & cessator Dauus: at ipse.

Ouid 1. Fast. Nequitia est, quæ te non sinit esse senem.
Videlicet ex Videre & Licet factum est. Lucret. lib. 1.
Ossa videlicet è pauxillis atq; minutis.

I, vel Y, in compositis.

SI prior pars cōpositionis in I, vel Y, desinat, corripitur, vt Omnipotens, causidicus, Palinurus, Polydorus.

Aen. 10. Virg. Tum pater omnipotens, rerum cui summa potestas, Infit:
Lib. 5. Mart. Carpere causidicus fertur mea carmina: qui sit.
Nescio: si sciero, væ tibi causidice.
Aen. 5. Virg. Nudus in ignota Palinure iacebis arena.
Aen. 3. Idem, Nam polydorus ego, &c.

Exceptio I.

I, longum habent Ibidem, vbiq;, idem pronomen virile, bigę, quadrigæ, biduū, triduū, siquis, siqua, siquod, scilicet, ilicet, tibicen, meliphyllon, Trinacria.

Lib. 12. Mart. Difficilis, facilis, iucundus, acerbus es idem.
Lib. 2. Idem, Si totus tibi triduo legatur.
Aen. 5. Virg. Trinacrię mirata, fremit Troięq; iuuentus.
Ouid. Parua necat morsu spatiosum vipera taurum.
Trist. Idem, Si qua meis fuerint, vt erunt vitiosa libellis.
Lib. 4. Excusata suo tempore lector habe.

Vbicunque.

Lib. 1. VBicunq; frequētius i, habet breue Mart. Qui tecū cupitis esse meos vbicunq; libellos.
Metam. lib. 7. Ouidius. Tamen produxit seruor ubicunque est &c.

Exceptio II.

ITem composita ex Dies vt meridies, meridior, quotidie, quotidianus, &c.

Lib. 3. Mart Inter repentes post meridiem buxos. Sedet.

Exceptio III.

SI I, fixum non fuerit, sed pro genere, & casu mutetur, longum erit: vt quidam, quiuis, quilibet tantidem.

Lib. 9. Martial. Rumpitur inuidia quidam carissime Iuli.
Quòd me Roma legit, rumpitur inuidia.
Ouid. Pollicitis diues quilibet esse potest.

Hæc pręceptio tam Gręcas quam Latinas dictiones complectitur.
Virg. Aen. 3. Qui tripodas Clarij, lauros, qui sydera sentis.

Idem

Idem neutrum priorem habet breuem, Mart. lib. 12.

Et faciamus idem, nec mereamur idem?

Biduum primam producit, vt Triduum. Terent Eunuch.

Rus ibo, ibi hoc me macerabo biduum. Senarius est iambicus.
Siquidem compositum ex Si & Quidem semper primam corripit.
Lucan. lib. 4. Hoc siquidem solo ciuilis crimine belli.
Si vero disiungantur Si quidem, Si semper producitur. Scilicet ex Scire & Licet copulatum est. Virg Aen 2.

Scilicet hæc Spartam incolumis, patriasq; Mycenas
Aspiciet? Ilicet ex ire & Licet,

Idem ibidem, Ilicet ignis edax summi ad fastigia tecti voluitur,
Meliphyllon herba est, quæ à Varrone lib. 3. cap. 16. apiastrum dicitur.
Virg. 4. Georg. Trita meliphylla, & cerynte ignobile gramen.
Trinacria Sicilia est, dicta τρεῖς & ἄκρα quod tria habeat promontoria Pachynum, Lilybæum. Pelorum, ἄκρα enim Græcè promontorium est Latinè.
Vbiuis, vbilibet, aiunt etiam mediam longam habere, quamuis Vbi vltimam habeat ancipitem. Vbicunq; fere corripitur:
Lucan. lib. 7. Præstandum est vbicunq; caput, sed tu quoque coniux.
Idem lib. 3. Et pigras vbicunque iacent, effunde paludes.
Martialis lib. 8 Epigram. 10. Lucrifecit dixit secunda longa.

Emit lacernas millibus decem Bassus
Tyrias coloris optimi: lucrifecit.

Scazon est, Aut certe dicendum est Lucri genitiuum esse, quales sunt Parui Magni &c. Separatur enim interdum à verbo. Plaut Persa,

Cara est, fecisti lucri.

Ausonius in monostichis Cæsarum Matricida antepenultima longo dixit.

Matricida Nero proprij vim pertulit ensis.

repugnante tamen analogia, nam parricida eandem habet breuem.
Horat. lib. 3. Carm. ode 29. Telegoni iuga parricidæ.
Carmen constat ex duobus dactylis, & totidem choreis. Composita ex Dies sunt etiam pridie, postridie, pridianus, meridiatus Catullus in Quotidianus solita licentia vsus est: siquidem corripuit secundum, quam Martialis semper producit. lib. 1. Quò tu, quò liber ociose tendis

Cultus sindone non quotidiana?

Idem lib. 10. Leuis dro pace tu quotidiano.

O, in Compositis.

O in Græcis dictionibus priorem compositi partem claudés, corripitur, vt Cymothoe, Carpophorus, Argonauta.
Mart. Sæcula Carpophorum, Cæsar, si prisca tulissent: lib. 1.

Iam nullum monstris orbe fuisset opus.

lib.3. Idem, Non nautas puto vos, sed Argonanutas,

Exceptio.

QVæ per ω mega apud Græcos scribũtur longa sunt γεωμέτρης Geometra λαγώπους Lagopus: nec plura facilè inuenias quibus vtantur Latini.

lib.7. Mart. Si meus aurita gaudet lagopode Flaccus.

γεώλοφος geolophus, γεωμόρος geomorus Latinis inusitata sunt: λευκόπετρα Leucopetra per O micron scribitur, quemadmodum & θεόφιλος Theophilus, & Theophila. Martialis in Theophila secundam produxit, quòd tres breues continuæ essent, lib. 7.

Hæc est illa tibi promissa Theophila Canni.

Fannius interpres Dionysij Leucopetram contra Græcorum quantitatem produxit, Ad Leucopetram longissima rura tenentem.

Iuuenalis Saty. 3. aut O in Geometres corripuit, aut certè E & O in vnam syllabam contraxit: Grammaticus, rhetor, geometres, pictor, aliptes.

sic enim in libris correctis legitur, non Geometra. O in Latinis dictionibus sæpe producitur, vt Nolo, quandoq;, quandocunq;, introduco, retrouersus, Horat. in Arte, Indignor, quandoq; bonus dormitat Homerus.

Ouid. Met. 6. Quandocunque mihi pœnas dabis ipsa pudore, &c.

Lucret. lib. 3. Sic animas introduxerunt sensibus auctas.

Ouid. Met. 4. Ipse retrouersus squalentia protulit ora. Hodie corripitur.

Iuuen. Saty. 3. Rex hodie minor est, here quam fuit, atq; eadem cras &c.

Quandoquidẽ, Virg. Eclog. 3. Dicite, quandoquidẽ in molli consedimus herba.

Sacrosanctus habeat ne breuem an longam secundam, iudicabunt doctiores.

Bardocucullus O habet breue: Mart. lib. 14. Gallia Santonico vestit te bardocucullo. Controuersus, Controuersor, Controuersia vidẽtur etiam corripi, in qua sententia est Sidonius, lib. 8. Declamatio controuersiarum.

qui si classicus fuisset, omnis dubitatio sublata esset.

DE INCREMENTO singulari nominis.

Quid sit incrementum.

SI genitiuus singularis par fuerit nominatiuo syllabarũ numero, nullum erit incrementum, vt Musa, Musæ, dominus, domini.

Sin longior fuerit, tum penultima genitiui incrementum

tum erit, quæ in omnibus casibus vtriusq; numeri semper genitiui quantitatem seruat, vt Sermo, sermonis, sermoni, sermones, sermonibus, vbiq; O longū est, Præter Bobus, vbi O producitur, quāuis in genitiuo singulari corripiatur Bouis.

APPENDIX.

ITer, supellex, & composita ex caput, literis, Ps, finita, duplici augentur incremento, Itineris, supellectilis, biceps, bicipitis.

Superuacaneum existimant multi de nominis incremento agere, cum ex pronunciatione ipsa facilè cognoscatur. Quis enim Hominis penultima longa, aut sermōnis breui vnquam dixit? Quod etsi in polysyllabis verum esse non eo inficias: in monosyllabis tamen passim hærere imperitos, nemo est qui dubitet.

Quid? Sal, par, Lar, vas vadis, mas, pes, bos, stips, trabs, scrobs, fax, grex, mex. Thryx, pix, nix, strix, crux, dux, nux, trux, pronunciationis beneficio intelliget puer esse corripiendas penultimas Salis, paris, Laris?

Aut contrà Sol. Pan, splen, ren, Nar, ver, fur, vas vasis, Cres, dis, glis, lis, mos, dos, cos, glos, ros, flos, Tros, os, crus, rus, mus, plus, thus plebs, seps, gryps, pax, Thrax. lex, rex, vox, lux, Solis, Panos, splenis esse producendas? Nihil minus. Itaq; non sunt omnino otiosa præcepta, quæ de incremento traduntur.

Incrementum primæ declinationis.

A, Incrementū primæ declinationis lōgū est, vt Aulai, Pictai. Virg. Aulai in medio libabant pocula Bacchi. *Aene. 3.*
Idem, Diues equum, diues pictai vestis, & auri. *Ibidem. 9*

Veteres interrogandi, dandiq; casus primæ declinationis, vt Aulæ, pictæ non per a, & e, diphthongum efferebant, Aulae, pictae, sed per a, & i, more Græcorum Aulai, pictai, qua diphthongo soluta etiam prima declinatio suum habet incrementum, alioquin eius omnino expers. Virg. vetustatis amantissimus hæc carminibus inseruit. Vide Quintil. lib. 1. cap. 7.

Incrementem secundæ declinationis.

E, I, V, incrementa secundæ declinationis corripiuntur, vt Miser, miseri, vir, viri, satur, saturi.
Virg. Non ignara mali miseris succurrere disco.
Idem, Arma, virumque cano, Troiæ qui primus ab oris. *Aene. 1. Ibidem.*

Exceptio.

IBer, Iberi penultimam habet longam, & ex eo compositum Celtiber Celtibēri.

Lucan.

Lib.4. Lucan. Interea domitis Cæſar remeabat Iberis.
Lib.1. Mart. Vir Celtiberis non tacende gentibus.

Incrementa tertiæ declinationis.

A

A Incrementum ſingulare tertiæ declinationis longum eſt, vt Vectigal, Titan, pietas, pax, calcar, & Aiax.
Faſt.3. Ouid. Concitat iratus ualidos Titanas in arma.
Aen. 1. Virg. Hic pietatis honos, ſic nos in ſceptra reponis?
Aen.7. Idem, Pars mihi pacis erit dextram tetigiſſe Tyranni.

Exceptio I.

Corripe maſculina in Al & Ar, ut Sal, Annibal, Amilchar.
Par cum compoſitis, hepar, cum nectare, baccar,
Cum uade, mas eſt anas, queis iunges larq;, iubarq;
Virg. Vela dabant læti, & ſpumas ſalis ære ruebant.
Aen. 1. Silius, Annibalem Fabio ducam ſpectante per Vrbem.
Lib.8. Idem, Cui ſæuùm arridens: Narrabis Amilcaris umbris,
Lib.1. Virg. Pergameumq; Larem, & canæ penetralia Veſtæ.
Aen.5.

Exceptio II.

Item Græca in A, & As, ut poema, ſtemma, Pallas, & quæ conſonantem habent ante s, ut trabs, Arabs.
Et dropax, antrhax, Atrax, cum ſmilace, climax,
His Atacem, panacem, colacem, ſtyracemq;, facemq;,
Atq; abacem, coracem, phylacem compoſtaq; nectes:
Saty. 8. Iuuen. Stemmata quid faciunt? quid prodeſt Pontice longo
Sanguine cenſeri?
Aen. 2. Virg. Inſtar montis equum diuina Palladis arte Aedificant.
Faſt. 4. Ouid. Nam modo thuri legos Arabas, modo ſuſpicit Indos.

Non excepimus Nar, quia neutrum eſt, vt ſuo loco diximus, quanuis etiam apud Virgilium maſculinum legatur, neq; Car quoniam numero ſingulari inuſitatum eſt. Lucar auis nomen nuſquam eſt quod ſciam. Vas, vadis corripitur: Horat. Serm. 1. Saty. 1. Ille datis vadibus, qui rure extractus in vrbem eſt. Vas, vaſis producitur: Martialis lib 14.
Aretina nimis ne ſpernas vaſa monemus.
Poſitiones Candax, Tharnax, non ſunt in vſu, ſed Candace, Condaces, vide Plin. lib.6. cap.29. à Græcis κανδάκη. vide Strabonem, Suidam, & in act. Apoſt. tum Græce tum Latine eodem modo dicitur. Illud Candacis Aethiopum

dicant

dicant, arcana, nusquã apud Iuuenalem, quem videtur quidã citare, reperitur.

Pharnaces à Cicerone 11. *ad Att. vocatur, non Pharnax, Multa eum in Asia dicuntur morari, maximè Pharnaces. Et in proxima epistola, Pharnaces autem quomodo agit, afferet moram. Eodem modo ab Hirtio bel. Alexand. tertio quoq; verbo dicitur, Pharnaces cum paucis equitibus fugit. Miserat Pharnaces coronã aureã: vnde fit genitiuus Pharnacis, vt Pylades Pyladis, Tigranes, Tigranis. Idem, Quod sub imperio Pharnacis fuerat. vnde Lucan. lib. 2.*

Tigranemq; meum, nec Pharnacis arma relinquas. Syphax apud antiquos penultimam producit. Propert. lib. 3. — victi monumenta Syphacis.

Ouid. Fast 6. Postera lux melior, vincit Masanissa Syphacem.

Claudianus, qui Cæsarum Arcadij & Honorij ætate scripsit, eandem corripuit. κόραξ *Corax &* φύλαξ *philax, quorum posterius Latinis inusitatum est, addimus propter composita Nycticorax & Arctophylax, quæ corripiuntur vt simplicia, quę apud Græcos sine vlla dubitatione correpta sunt. lib. 1. Epig.*

Ρῶ καὶ λάμβδα μόνον κόρακας κόλακάς τε διασᾶ.

Hesiod. I, ἔργων καὶ ἡμέρων.

ἐσθλοὶ ἐπιχθόνιοι φύλακες θνητῶν ἀνθρώπων.

Manilius lib. 1. necessitate coactus Arctophylaca penultima longa dixit.

Permeat Arctophylaca petens per terga Draconis.

Sunt nanq; quatuor breues continuæ: quanquam enim Gręci Grammatici tradunt polysyllaba in, ax, penultimam genitiui producere, vt ἱέραξ *hierax, credo tamen hæc duo simplicium naturam sequi. Idem docent dissyllaba masculina penultimam genitiui producere, si prior vocalis sit natura longa, vt* φαίαξ, θώραξ *Phæax, thorax: hinc tamen excipitur* δρώπαξ *dropax, & nonnulla alia, quibus non vtuntur Latini, Lõgis addunt* κόρδαξ *cordax quanuis prior non natura, sed positione sit longa quod apud Aristoph.* νεφ *inuenies. Excipiuntur & alia quorum nullus est vsus apud Romanos.* ἄνθραξ *anthrax acis, penultima producta aiunt quidam dicendum esse, cùm à Græcis corripiatur. Epigr. lib. 2.* εἰς δειλούς.

ἄνθρακα καὶ δάφνην παραβύετον ὁ στρατιώτης.

E.

E, incrementum singulare tertiæ declinationis breue est: vt Degener, utq; teres, puluis cum funere, nex, grex.

Ouid. Mille greges illi, totidemq; armenta per herbas *Meta. 4.*
Pascebant.

Exceptio I.

GEnitiuus, Enis, penultimam habet longam, vt Ren, Renis, Siren, Sirenis.

Ver,

Ver, & Iber, locuples, hæres, mercesque, quiesque,
lib.8. Lex, vervex, halec, seps, plebs, rex, insuper halex;
Mart. Munera qui tibi dat locupleti, Gaure, senique,
Si sapis & sentis, hic tibi ait, Morere.

Exceptio. II.

Item peregrina in El. vt Michael, & Græca in Er & Es, vt Crater
Aene.7. Rhamnes, tapes. Prę ter, aër & Aether
Aene.9. Virg. Crateras magnos statuunt, & vina coronant.
Idem. — simul ense superbum.
Rhamnetem aggreditur, qui fortè tapetibus altis
Extructus, toto proflabat pectore somnum.

Iberia Regio est iuxta Pontum cuius incolę Iberes dicuntur, vide Plin. lib. 6. cap. 10. Recimer, Ser, Byzer, numerantur inter Gręca in Er: potest & Iber inter eadem numerari. ὑμὴν ὑμένος per υ à Grę cis scribitur. Lege Arist. de Hist. anim. lib. 3. cap. 13. Huius nominis obliqui non sunt in vsu apud Latinos. Consultò prætermisimus quæ aut prisca sunt, vt Mansues Mansuetis penultima producta: aut nulla sunt, aut vix reperiuntur, vt subtel, sucrex, aut Græcis tantum vsitata, vt ὁ μύρμηξ Myrmex.

I Vel Y.

I, vel Y incrementum singulare tertiæ declnationis breue est, ut
Ordo, pugil, carmen, cespes, cum sanguine, princeps,
Et chlamys, atque Chalybs, pollex —
Geor.1. Virg. India mittit ebur, molles sua thura Sabæi,
At Chalybes nudi ferrum —

Exceptio I.

Genitiuus Inis uel ynis, à nomibus Græcis penultimam producit, ut Delphin, Phorcyn, Salamis.
Item Nesis Nesidis, Gryps Gryphis, vibex uibicis,
Glis gliris, dis, lis, Samnis, quibus adde Quiritem.
Eclo. 8. Virg. Orpheus in syluis, inter delphinas Arion.
Aene.8. Idem Laomedontia dem Priamum Salamina petentem.
Ibidem 6 Idem. Noctes, atque dies patet atri ianua Ditis.

Exceptio II.

Nomina Ix, uel yx syllaba finita penultimam genitiui habent longam, ut felix, bombyx bombicis.
Aene.1. Virg. Viuite felices, quibus est fortuna peracta

Iam

Iam sua.

Exceptio III.

I breue seruarunt histrix, cum fornice, varix,
Coxendixq; Cilix, chœnix, natrixq;, calixq;,
Atq; calyx Danauum, nectes Erycemq; niuemque
Sardonychi sociatur onyx, pix hæret vtrique,
Et salices, filices, larices. Sit Bebricis anceps.
Sed breuibus iunges in Gis cum patrius exit:
Coccyx coccygis, mástix mastigis amabit.

Lucan. Armenios, Cilicasque feros, Taurosque subegi. lib. 2.
Idem, Nunc pice, nunc liquida rapuere incendia cera. lib. 3.

Psophis, idis non satis constat an producatur, variè enim Psophida accusandi casus, vnde id intelligendum esset, legitur. Stat. Theb. 4.
Aepytios idem ardor agros, & Psophida celsam Vastat. Ouid. Met. 5.
Vsq, sub Orchomenon & Psophida, Cyllenenq,. Alij expuncta coniunctione Et, legunt Psophidaq,: Vsq; sub Orchomenon Psophidaq, Cyllenenq,.
Nesis sine controuersia producitur. Stat. initio. 3. Syluarum.
Syluaq, quæ fixam pelago Nesida coronat. Crenis Crenidis etiam longum est, vt Priscian. lib. 7. docet, sine veterum tamen testimonijs. Bebryx Bebrycis longum est apud Silium lib. 3. Possessus Baccho sæua Bebrycis in aula. breue apud Valer. Flac. lib. 2. — procul effera virtus
Bebrycis, & Scythici procul inclementia sacri.
vnde Bebrycius passim à poëtis corripitur: quare tutior videtur correptio. Scandix, coccyx, mastix cum sint longa, inter breuia numerantur à nonnullis. Primi carmen inuenies apud Suidam in verbo σκάνδυξ.

σκάνδικά μοι δὸς μητρόθεν δεδεγμένος.

Senarius iambicus Secundi apud Athenæum. ζ

κόκκυγ' ἢ ὀλίγας πεμφηρίδας ἄλλοτε σαῦρον.

Tertij plurima apud Homerum Iliad. ρ.

ἀλλὰ σὺ μὲν μάστιγα καὶ ἡνία σιγαλόεντα δέξαι.

vbi Eustathius docet in obliquis I, longum esse natura. Idem nomen ab Homero producitur Ιλιαδ. ε, ν, ρ. Mastix, Mastichis à Sereno corripitur: à Græcis μαστίχη μαστίχης declinatur Mastiche, mastiches, quo pacto doctiores loquuntur. Plin. lib. 12. cap. 17. Sed mastiche, quoque gemina est.
Dauid ab Hebræis scribitur per chirec caton, hoc est I, breue, quod facilime cognoscitur cum habeant, vt ante diximus, decem vocales, quinque longas, totidemq, breues. Quare si Latinam declinationem ei demus, Dauid Dauidis, videtur corripienda penultima, si Hebraicæ quantitatis habenda sit ratio.

Græci

Græci per iota scribunt δαβὶδ vnde intelligi non potest sit'ne breuis an longa secunda vocalis. Quare qui eam corripuerit, non recedet à fontibus, qui produxerit, consuetudini seruiet. Prior vocalis est Caméz, hoc est A, longum natura. Gadir, Punicum verbum Gadiris facit penultima breui, vt placet Prisciano libr. 6. cum numero multitudinis τὰ γάδειρα per diphtongum à Græcis scribatur, vide Strabonem Suidam.

O.

O Incrementum singulare tertiæ declinationis longum est, vt Vnio, Sol, Telamon, candor, vox, atq; sacerdos.

Met. 2. Ouid. Regia Solis erat sublimibus alta columnis.

Exceptio I.

GRæca in On, quæ in obliquis habẽt O micron, corripiunt, vt Philemon, Palæmon, Sindon, Agamemnon, Iason, Amazon, & multa alia, quæ vsu sunt discenda.

Aen. 11. Virg. Pulsant, & pictis bellantur Amazones armis.

Latini interdum N litteram amittunt, vt Macedo Macedonis, Agamemno Agamemnonis.

Theb. 11. Statius, Conclamant Danaï stimulatq; Agamemno volentes.

Quæ vero per ω mega scribuntur, longa sunt, vt Simon, agon, Sidon, Solon, &c.

Si cui otium erit, pergratum fecerit tyronibus, si literarum ordine, quæ per o micron scribuntur, ab ijs, quæ habent ω, secreuerit, Senones, Vangiones, Lingones, Vascones, Teutones, siue Teutoni, Britones, penultimam corripiunt.

Lucan. lib. 1. Nos primi Senonum motus, Cimbrumq; ruentem &c.

Silius lib. 8. Et Clanis, & Rubico, & Senonum de nomine Sena.

Idem. 1. Hic galeæ Senonum, pensatiq; improbus auri.
Arbiter ensis inest. Quare illud Lucani lib. 1.
Et Biturix, longisq; leues Saxones in armis:

Legendum est, Axones. Idem Lucan. in eodem
Vangiones, Bataviq; truces &c. Idem in eodem.
Pugnaces picti cohibebant Lingones armis.

Iuuen. saty. 15. Vascones vt fama est, alimentis talibus vsi.
Produxere animas.

Sunt qui putent hoc nomen produci, atq; longe aliter hunc versum legant,
Vascones, fama est, alimentis talibus vsi
Produxere animas.

Quod si ita legas, vsos, & Produxisse legendum est. Qui hanc lectionem probant

bant, videntur in Ptolomeo σαντωνων per ω scripsisse; apud quem etiam leges σαντωνων: cum Santonius, Santonicus semper corripiantur.

Lucan.lib.1. — gaudetq; amoto Santonius hoste.

Iuuen.Saty.8. Tempora Santonico velas adoperta cucullo.

Itaq; hęc à poëtis Latinis potius quam à Græcorum libris petenda sunt, in quibus facile o, pro ω, & contrà ω, pro o scribitur.

Lucan.lib.6. Cantaber exiguis, aut longis Teutonus armis.

Iuuen. Saty.15. Qua nec terribiles Cimbri, nec Britones vsquam.

Mart.lib.11. produxit: Quàm veteres braccę Britonis pauperis: & quàm.

Vectones, O, habet commune in obliquis.

Virg. Aen 3. Armatumq; auro circunspicit Oriona.

Ouid. Met.8. Aut Helicen iubeo, strictumq; Orionis ensem.

Exceptio, II.

GEnitiuus in Oris à noībus Græcis, & Latinis neutris, præter, os oris penultimam habet breuem, vt Nestor, marmor, ebur, corpus: quibus adduntur memor, arbor, lepus: & ex πους ποδος Pus, podos, composita, vt tripus. Item, bos, compos, & impos.

Ouid. Qui licet eloquio fidum quoque Nestora vincat. *Meta.13*

Virg. Sic vos non uobis fertis aratra boues. *in epigr.*

Composita sequuntur simplicium naturam: vt Bicorpor, tricorpor, quæ à Corpus fiunt. Dedecor, indecor, vt volunt Grammatici, vel à Decus oris, vel à nomine adiectiuo prisco hic, & hęc, & hoc, Decor coris penultima breui. Neuius in carmine Bel. Pun.

Magnamq; domum, decoremq; ditem vexerant.

Sallust. in 3. Equis & armis decoribus cultus. Idem in eodem, Dedecore, multi per terga ab hostibus cædebantur.

Virg.lib.7. Non erimus regno indecores, nec vestra feretur.

Vide Priscianum.lib.6. Positiones singulares Dedecor, Indecor, non sunt vsitatę. Quid si apud priscos fuit adiectiuum Decoris & decore, vt breuis & breue, vnde indecoris, & dedecoris deducta sunt casu nominandi? Vide, si vacat, quid de hac re, in Nominum generibus dictum sit. Marcipor, Publipor, & id genus cætera, ex Puer composita iam exoleuerunt. Ador, cuius obliqui vix reperiuntur, O habuit commune apud priscos; Gannius lib.1.

Hic adoris dat primitias sibi sanguine libat.

Idem lib.3. Emicat in nubes nidoribus ador adoris.

vide Priscianum lib. 6. Neutra comparatiua sequuntur masculinorum quantitatem, vt maius, maioris, minus, minoris penultima longa, vt maior, minor.

Exceptio III.

Corripiuntur etiam Cappadox, præcox, & quæ consonantem habent ante, s, vt scrobs, Aethiops, Dolops: præter Cyclops, Cercops, hydrops.

Libr. 9. Martialis, Cappadocum sæuis Antistius occidit oris,
Rusticus, ô tristi crimine terra nocens.
Aen. 2. Virg. Hîc Dolopum manus, hîc sæuus tendebat Achilles.
Meta. 1. Ouid. Tela reponuntur manibus fabricata Cyclopum.

Celox celôcis penultimam producit. Varro in Bimargo,
Nautæ remiuigam mouent celocem.
est carmen hendecasyllabum. vide Nonium Marcel. De Genere nauigiorum.
Cercops vsitatum est, Ouid. Met. 14.
Quippe Deûm genitor fraudem, & periuria quondam
Cercopum exosus &c. Conops, Myops inusitata sunt Latinis.

V.

V, Incrementum tertiæ declinationis breue est, vt Dux, Ligus, & pecus, intercus, cum præsule turtur.

Geor. 4. Virg. Magnanimosq; duces, totiusq; ordine gentis
Mores, & studia, & populos, & prælia dicam.

Exceptio.

Interrogandi casus Vdis, & vtis, à nominibus penultimam habent longam: vt palus, paludis, tellus, telluris, virtus virtutis. Item fur furis. Quibus addenda sunt Pollux, lux, & frugis, frugi, & cæteri obliqui.

Eclog. 3. Virg. Quid domini facient, audent cum talia fures?
Tibul. Luce sacra requiescit humus, requiescit arator.

Redux, tradux, penultimam corripiunt, vt Dux. Virgi. 1. Aen.
Namq; tibi reduces socios, classemq; relatam.
Cornelius Seuerus, seu quicunque ille fuit, in extrema Aetna
Traduce materia, & tetris per proxima fatis
volux proprium, vt Priscianus lib. 6. ait, corripitur: sed nullo testimonio id confirmat. Saul, v, habet longum natura apud Hebræos, scribitur enim per Vau sorec, quæ vocalis perpetuò longa est, à Græcis per diphthongum σαοὺλ; quare iure optimo producetur. Si tamen apud viros doctos breuem legeris, eos venia dignos putato: nam & Græci poëtæ easdem syllabas modo corripiunt, modo producunt, quod apud Nonum in voce ἀμὴν Amen experieris; & in Phalec

apud

apud Gregorium Nazianzenum de Genealogia Christi Domini nostri, idq; in eodem versu. Græci præterea σόδομα Sodoma per o micron scribunt, cum Hebręi per Cholem, hoc est, suum ω mega scribaut. Idem Hebræi Emmanuel per V, longum, & Græci per diphthongum ἐμμανουὴλ scribunt, nemo tamen Emmanuel penultima longa pronunciat. imo vero interdum etiam à doctis poëtis corripitur.

De incremento plurali nominis.

Penultima genitiui, vel datiui pluralis numeri, dicitur incrementum plurale, cum vterque casus longior est nominatiuo eiusdem numeri: vt Musæ, Musarum: Ambo, amborum, ambobus: Qui, quorum, quibus. Res, rerum, rebus.

Præceptum I.

A, E, O, incrementa multitudinis longa sunt: vt Quarum, harum, ambabus: Rerum, rebus: Horum: quorum.

Ouid. Cùm tamen à turba rerum requieuerit harum, *De Pōt. 4.*
Ad vos mansuetas porriget ille manus.

Virg. At Capys, & quorum melior sententia menti. *Aene. 1.*

Præceptum II.

I, & V, incrementa multitudinis corripiuntur: vt Quibus, tribus, montibus, lacubus.

Virg. Montibus in nostris solus tibi certet Amintas. *Eclog. 5.*

Ouid. Pręmia de lacubus proxima musta tuis. *Fast. 4.*

DE VERBORVM INCREMENTO.

Quid sit Incrementum Verbi.

Secunda persona singularis, modi Indicatiui norma est, ad quā verborum incremēta diriguntur: cui si verbum sit æquale, nullum erit incrementum, vt Amat, amant, quia dissyllaba sunt, sicut Amas, quæ norma & regula est incrementorū, nullū habet incrementū. Sin verbū longius sit vna syllaba, vnū habebit incrementū, vt Amamus, Amatis, quorum penultima incrementū est: nā vltima nunquā dicitur incrementū. Si

duabus syllabis norma superetur, duo erunt incrementa, vt Amabatis, amabamus. Si tribus, tria vt amaueritis, Amaueramus. Si denique quatuor, totidem erunt incrementa, vt Audiebamini.

In verbis deponentibus fingenda est vox actiua: ad quam verborũ incrementa dirigantur. Vltima syllaba, vt modo diximus, nunquã est incrementũ: prima verò est si norma ipsa sit monosyllaba, vt Das, Fles: Damus, datis, dabam, dare, & cætera dissyllaba vnum habent incrementum: eodẽ modo Flemus, Fletis, flebam, flere. &c.

Præceptum I.

A, in omni verborum incremento producitur: vt Stabam, stares, properamus, docebamus, audiebamini. &cæt.

Aen. 2. Virg. Troiaque nunc stares, Priamique arx alta maneres.
Met. 10. Ouid. Serius, aut citius metam properamus ad vnam.

Exceptio.

A, primum duntaxat incrementum verbi Do, das, corripitur, vt Damus, dabunt, dare: ob quam causam pronunciamus circundamus, circundabunt, circundare: Venundabo, venundare, & cætera penultima breui.

Aen. 2. Virg. His lacrymis vitam damus, & miserescimus vltro.
Met. 1. Ouid. Iussit & ambitæ circundare littora terræ.

Præceptum II.

E, in omnibus verborum incrementis producitur: vt Flebam, rebar, lacereris, docerem, legerunt.

Fast. 1. Ouid. Flebat Aristeus, quòd apes cum stirpe necatas
Viderat inceptos destituisse fauos.
Aen. 6. Virg. Sic equidem ducebam animo, rebarq; futurum.
Lib. 1. Mart. Dædale Lucano cum sic lacereris ab vrso,
Quàm cuperes pennas nunc habuisse tuas.

Exceptio I.

E, ante R, breue est in quouis præsenti & imperfecto tertiæ coniugationis: vt Cognoscere, legerem, legeremus, legẽris vel legẽre. Reris tamen, vel Rere producitur vt loquerẽris prosequerẽre.

Eclog. 4. Virg. Incipe parue puer risu cognoscere matrem.
Lib. 3. Mart. Illud, laurigeros ageres cum læta triumphos:
Hoc tibi Roma caput, cùm loquereris, erat,
Trist. 1. Ouid. Tanta'ne te fallax cepere obliuia nostri,

Affli-

Afflictumque fuit tantus adire timor,
Vt neque respiceres, nec solarére iacentem
Dure, nec exequias prosequere meas?

Exceptio II.

E, ante Ram, Rim, Ro, corripitur, vt Amaueram, amauerim, amauero. Feceram, fecerim, fecere. De cæteris personis idem esto iudicium, Amaueris, amauerit, amauerimus, amaueritis: Fecerimus, feceritis.

Ouid. Fecerat exiguas iam Sol altissimus vmbras. *Met. 3.*

Exceptio III.

BEris & Bere semper corripitur: vt Celebraberis, vel celebrabere, mordeberis vel mordebere.

Virg. Semper honore meo, semper celebrabere donis. *Aen. 8.*
Ouid. Tu caue defendas, quamuis mordebere dictis. *Trist. 1.*

APPENDIX.

POëtæ in præterito Indicatiui E, literam ante Runt syllabam pro suo iure interdum corripiunt.

Virg. Obstupui, stetĕruntq; comæ, & vox faucibus hæsit. *Aen. 3.*
Horat. Dij tibi diuitias dedĕrunt, artemq; fruendi. *Epist. 1.*
Silius. Terruĕrunt pauidos accensa Ceraunia nautas. *Lib. 8.*

Præceptum III.

I, in quouis verborum incremẽto corripitur, vt linquimus, amabimus, audiebamini.

Virg. Linquimus Ortygiæ portus, pelagoq; volamus. *Aene. 3.*

Exceptio.

PEnultima præteriti in I V I longa est, vt Petiui. Et primum incrementum quartæ cõiugationis, vt Ibã, ibo, ito, subĩmus, venĩmus, reperĩmus præsentis temporis.

Virg. Cessi, & sublato montem genitore petiui.
Idem, Tu ne cede malis, sed contrà audentior ito. *Aene. 2.*
Idem; Iungimus hospitio dextras, & tecta subimus, *Aene. 6.*

Hæc etiam I, longum habent, Nolito, nolite, nolimus, nolitis, velimus, velitis, simus, sitis, & quæ ex ipsis componuntur, vt possimus & cæt. *Aene. 3.*

Ouid. Et documenta damus, qua simus origine nati. *De Põt. 4*
Idem; Si quis, vt in populo, qui sitis, & vnde, requirat. *Meta. 1.*

APPENDIX I.

IMus, in præterito penultimam corripuit, vt venimus, reperimus comperimus.

Aen. 1. Virg. Non nos aut ferro Libycos populare penates
Venimus, aut raptas ad littora vertere prædas.

APPENDIX II.

TEmpora Coniunctiui modi syllabis Rimus, & Ritis finita habeantne penultimam breuem, an longam
Grammatici certant, & adhuc sub iudice lis est,
non solum recentiores, sed etiam veteres. Diomedes enim docet præteritum breue esse, futurum verò longum. Probus vtrunq; longum esse affirmat. Quare cùm versus facies, poëtas optimos imitaberis: qui Ri syllabam modo corripiunt, modo producunt, prout versus postulat. Sin tibi aliquid recitandum erit, ne sermonem des auditoribus, consuetudini regionis seruies.

Præceptum IIII.

O, in verborum incrementis semper producitur, vt Facitote:
Meta. 9. Ouid. Cumq; loqui poterit, matrem facitote salutet.

Præceptum V.

V, in verborum incrementis vbiq; corripitur, vt Sumus, Possumus, Volumus.
Epist. 1. Horat. Nos numerus sumus, & fruges consumere nati.
Ibidem. Idem, Si patriæ volumus, si nobis viuere cari.

Composita ex verbo Dandi diligenter tyronibus sunt explicanda, solent enim in ea frequenter impingere. Primum tantùm incrementum breue est, cætera longa: vt dăbāmus, dederāmus. Rebar à Verbo deponenti Reor, fit: fingenda est, vt diximus, vox actiua, vt Reo, res, rebam &c. Præceptiones illę generales, quas initio posuimus, vbiq; seruandę sunt: quare pręteritum Dedi priorem, vt ibidem dictum est, breuem habet, quamuis incrementi ratio postulet vt producatur Verbum Solarêre, quod est in prima exceptione secundi præcepti, non facit ad rem, sed tantum Prosequerêre, quod est tertiæ coniugationis. Ne putent noui poëtę sibi licere E ante Runt syllabam corripere, id enim claris illustribusq; tantum concessum est.

Tibul. lib. 2. *Nec cithara intonsæ profuĕruntq; comæ.*
Virg. Georg. 2. *Mescuĕruntq; herbas, & non innoxia verba.*

De Rimus & Ritis, quæ Grammaticis semper rixandi ansam dederunt, sic scri-

bit

bit Diomedes lib. 1. De modis verborum, In subiunctiuo, numero plurali, vniformem declinationem perfecti & futuri temporis accentus distinguit. Perfectum enim accentu acuto declinatur: futurum circumflectitur. Probus Instit. Artium, siue libro priore, vbi de penultimis, vltimisq́; verborum syllabis agit, Adiunctiuo, inquit, modo &c. Perfectum tempus numeri singularis in omnibus personis omnium coniugationum penultimas vltimasq́; syllabas breues habet, vt cum clamauerim, clamaueris, clamauerit &c. Plurali autē numero in omnibus quatuor coniugationum modis personæ duæ prima, & secunda penultimam semper producunt: vltimā vero corripiunt. Deinde vbi de futuro subiunctiui agit, Plurali, inquit, numero, prima & secunda persona omniū coniugationum penultimā longā, & vltimā breuem habent, vt clamauerîmus, clamauerîtis: mouerîmus, mouerîtis: audierîmus, audierîtis: dixerîmus, dixerîtis: Idē in eo dē lib. cap. De productione, vel correptione syllabarū, præteritū adeo apertè docet producendū esse, vt barbarismi eos cōdēnet, qui id corripiūt. Sunt, inquit, aliquæ syllabæ apud Virgiliū, quæ necessitate metrica cum vitio Barbarismi, qui apud poëtas Metaplasmus appellatur, contra rationem corripiuntur. Sunt aliquæ, quæ cum breues sint, necessariò producuntur. Corripiuntur in his

Matri longa decem tulērunt fastidia menses.

Item, — hic illius arma: Et, Ipsius ante oculos: mediam syllabam pronominum, cum sit longa, corripuit. Item,

Obstupui, steteruntq́; comę: Te syllabam longā in verbo corripuit.

Item, Egerimus, nosti, & nimium meminisse necesse est:

Ri syllabam longam corripuit. Hæc ille. Seruius explicans hunc ipsum locum Virgilij lib. 6. Nanq́; vt supremam falsa inter gaudia noctem

Egerimus, nosti, & nimium meminisse necesse est:

Ri inquit, metri necessitate corripuit.

Itaq́; Probus & Diomedes futurum longum esse sine controuersia affirmant. Probus & Seruius etiam pręteritum: à quibus dissentit Diomedes: quorum autoritas ea est, vt tantas lites non nisi Palæmon aliquis possit componere. Nunc quò res fiat planior, aliquot testes citabimus.

Ennius, Non mi aurum posco, nec mi pretium dederîtis.

Ouid. de Pon. lib. 4. Eleg. 5. Cum gelidam Thracen, & opertū nubibus Aemon,

Et maris Ionij transieritis aquas.

Ibidem, Copia nec vobis, vllo prohibente, videndi

Consulis, vt limen contigerîtis, erit. Idem Met. 6.

Haustus aquę mihi nectar erit, vitamq́; fatebor

Accepisse, simul vitam dederîtis in vndis.

Catul. Dein cùm milia multa fecerimus.

Hæc omnia futuri sunt temporis & penultimam producunt Idem. lib. 2. Met. Videritis penultima ḃ reui dixit.

Mentiar, obscurum nisi nox cùm fecerit orbem,
Nuper honoratas summo mea vulnera cælo
Videritis stellas illic, vbi circulus axem &c.

Metri necessitate Ri corripuit, neq; enim Heroicus versus Creticum recipit. Qui Diomedis sententiam tuentur, fatentur quidem Videritis futurum esse, non tamen profectum ab eo futuro, cuius prima persona singularis, Ro, syllaba terminatur, sed Rim. Hic reducenda sunt in memoriam, quæ in verborum coniugatione de varia positione futuri Coniunctiui diximus: Exit enim tum in Ro, tum in Rim.

Terent. Andr. — vt si inde te exemerim, ego pro te molam.
Ibidem, —certè si resciuerim. Eunuch. — si id fecerim.
Vide ibidem, si vacat, integros versus.
Plaut. Pseud. — si argentum attuleris, cum illo fidem perdiderim.
Ibidem, Quis igitur argentum, reddet, si dederim tibi?

Qui igitur Diomedis opinionem defendunt, aiunt futurum, cùm breue reperitur, fieri non à futuro in Ro, sed in Rim: quod vt positione consentit cum præterito perfecto, sic etiam quantitate congruit. Est & alius locus Ouidij de Ponto 4. eleg. 5. Hæc vbi dixeritis, seruet sua dona, rogate.
Sic fuerit vestræ causa peracta viæ.

Nec video cur Dixeritis non sit etiam futurum. An non dicitur bene Latinè, Vbi hæc dixero, finem dicendi faciam? Mihi sane nullum sucurrit carmen, in quo Rimus, aut Ritis apertè sit præteriti temporis, excepto Virgilij, quo fortasse adductus Diomedes præteritum corripi affirmat: cum tamen Probus & Seruius (vt diximus) id metri necessitate factum esse doceant. Neque qui in contraria sunt sententia, eam testimonijs confirmant. Sunt qui arbitrarentur tam prҫteritum quàm futurum propter multarum breuium syllabarum continuatiouem interdum à poëtis necessariò produci. Cum quibus nullus veterum Grammaticorum, quod quidem sciam facit. Certè Catullus nulla necessitate coactus, Fecerîmus, penultima longa dixit: recipit enim Hendecasyllabum carmen secundo loco dactylum. Alij denique credunt vtrunque tempus corripiendum, quòd plerique omnes hac ætate sic pronuncient, quibus libentissime accederem, si id aut Ciceronis, aut Quintiliani ætate factum esse probassent. Verisimile profecto est Probi, Diomedis, ac Seruij ætate, multo puriorem, quàm hac nostra, fuisse pronunciationem. Quòd si is Probus est, cuius Martialis, Plinius, & Gellius meminerunt, vtrunque sine vlla controuersia longum est.

De primis & medijs.

Syllabҫ aut primum, aut medium, aut vltimum locum occupant. Quæ adhuc dicta sunt præcipuè spectãt ad primas & medias cognoscendas Exaudiuerimus,

diuerimus, exempli causa, primam longam habet positione, secundam diphtongo: cęterarum trium cognitio ad verborum incrementa spectat. Si quando ergo prima vel secunda syllaba occurret, tum ad pręcepta illa vniuersa confugies, tum ad nominum & verborum incrementa, in quibus tanquam in sedibus ac locis quibusdam syllabarum dimensio latet, quos paratos & expeditos habere oportet. Quod si, vbi diligentius requisieris, non apparuerit, experire num pronunciatione tenoreq́ possis eam indagare. Fingamus antepenultimam verbi Inuideo, quod quatuor syllabis constat tibi negotium facessere: excogita quo pacto fiat trisyllabum, atq; ita accentu cognosces sit'ne breuis an longa Inuides, inuidet. Vides vt accentus syllabæ breuitatem aperuit? Idem in verbis Peto, paro, loquor, & similibus, quę ex duabus constant, faciendum est, quę trium syllabarum fient, si præpositiones addas ad hunc modum, Repeto, Comparo, Alloquor. Deprehenditur etiam syllabarum quantitas analogia, atq; similitudine. Scis Amabilis, verbi causa, secundam syllabam habere longam, dices Formidabilis, penetrabilis, lacrymabilis, & cætera eidem similia eandem producere. Compositio etiam & Deriuatiuo, de quibus suprà actum est syllabarum breuitatem longitudinemq́ detegunt. Quòd si his omnibus adhibitis remedijs, hęseris, ne animo concidas: superest poëtarum autoritas, qua suas pręceptiones fulciunt Grammatici. Ignoras Meta, exempli gratia, Sudo, Studeo habeant'ne primas breues an longas: vngues arrodenti, caputq́ perfricanti Horatius opem feret,

Qui studet optatam cursu contingere metam,
Multa tulit, fecitq́ puer, sudauit, & alsit.

Quę cum ita sint, quam plurima carmina optimorum poëtarum memorię sunt mandanda, versus sępissimè scribendi: quæ exercitatio multo facilius & certius te syllabarum rationem docebit, quàm de primis & medijs pręceptionum multitudo propè infinita. In quibus sępe aliter citantur versus quàm à poëtis scripti fuerint, interdum alij pro alijs testes proferuntur. Quæ pręceptiones ne nos in errorem inducant, diligenter cauendum est. Citantur enim sæpe poëtę aut recentiores, aut vetustiores, quàm vt eis fides habenda sit. Cęterorum testimonia non rarò deprauata, ac corrupta proferuntur. Quare cui de primis & mediis syllabis priuatas pręceptiones tradere in animo erit, secum cogitet nihil ad hunc diem de ipsis à Grammaticis traditum esse, euoluatq́ ipse summa cura ac studio poëtas omnes classicos. Nam si iisdem testimonijs contentus erit, quę ab alijs afferuntur, sępenumero se falsum fuisse experietur. Sed hęc penè totam hominis, non solum otiosi, sed etiam doctissimi vitam requirunt.

DE VLTIMIS SYLLABIS.

SYllabæ, quæ vltimum locum tenent, partim poſitione, vt prudens, præcox: partim diphthongo, vt Muſæ: partim priuatis præceptionibus cognoſcuntur, de quibus nunc agendum eſt.

A, in fine.

A, finita longa ſunt, vt Memora, contra, vltra, antea, triginta quadraginta, quinquaginta, &c.

Aen.1. Virg. Muſa mihi cauſas memora: quo nomine læſo.

Ibidem. Idem, Aeolus hæc contrà: Tuus ô Regina quid optes
Explorare labor, mihi iuſſa capeſſere fas eſt.

Aen.8. Idem, Triginta capitum fœtus enixa iacebit.

Exceptio.

COrripe Eia, ita, poſtea, quia. Item caſus omnes in A, vt Anchora, vela. Præter ablatiuum, vt de prora. & vocatiuos Græcos vt ô Aenea, ô Atla, Calcha, Palla.

Aen.11. Virg: Non ita me experti Bitias & Pandarus ingens.

Aene.3. Idem, Anchora de prora iacitur, ſtant littore puppes.

Ibidem, Idem, Tendunt vela Noti: fugimus ſpumantibus vndis.

Aene.11 Idem, Non hæc ô Palla dederas promiſſa parenti.

Aen.3. Idem, Quid miſerum Aenea laceras? iam parce ſepulto.

Proponimus pueris ediſcenda quæ certa atq; vſitata ſunt. Contra nonnunquam corripitur. Manilius lib.2.

Contra iacet Cancer patulam diſtentus in aluum.

Valerius Flaccus lib.8. Contra Tartareis Colchis ſpumare venenis,

Contraq; letæi quaſſare ſilentia rami Perſlat.

Vltra, fruſtra apud veteres claſsicosq; poëtas producuntur. Iuuen. Saty.2.

Vltra Sauromatas fugere hinc libet, & glatialem Oceanum.

Virg. Aen 4 Nequid inexpertum fruſtra moritura relinquat.

Sunt qui credant Triginta, Sexaginta, & cætera huius poſitionis ambigua eſſe. quod Martialis præcipuè verſibus docent, lib.5.

Mutua quòd nobis ter quinquaginta dediſti.

Idem lib.12. Sexaginta teras cùm limina mane Senator.

Sed qui longam eſſe affirmant, priore loco Quinquagena, poſteriore Sexagena legunt. Martialis ipſe alibi vltimam ſolet producere: lib 5. in Fabianum,

Hoc per triginta merui Fabiane Decembres.

Idem

Idem lib. 7. Cum sexaginta numeret Cessellius annos.
Idem lib. 10. vlt. Epigr. Triginta mihi quatuorq; visos.
Idem lib. 11. ad Fabullum, Triginta propè iam diebus vna est
Nobis pagina vix peracta: sic est
Cum cœnare domi poëta non vult.
Illud Manilij lib. 2. Cum illis magis videtur facere,
Ter triginta quadrum partes per sydera reddunt.
Idē tamen eodē lib. produxit: Triginta duplicet partes, pars tertia deerit.
In eodem, Et quinquaginta regum, regemq; patremq;.
Rhemnius Fannius De ponderibus & mensuris, sexaginta apertißimè corripuit Cecropium superest post hęc docuisse talentum
Sexaginta minas, seu vis, sex milia drachmas.
Sed hæc hactenus.
Eia, Valerius Flac. corripuit, (quem imitandum puto.) lib. 8.
Quęrenti tunc deinde viam qua, se arduus Heros
Ferret ad auriger æ caput arboris: Eia per ipsum
Scande age, & aduerso gressus, ait imprime dorso.
Probus Inst. Artium, vbi de vltimis aduerbiorum syllabis agit, Eia inquit constare spondeo: sed in versibus, quibus id confirmat, A, per synalœpham euanescit. Eia age segnes &c. Sidonius A, produxit: sed non est classicus. Postea & Antea aiunt quidam corripi, cum tanquam prępositiones suos casus habent post ea, ante ea: aliòquin aduerbia esse, & produci. Mirum est eos non tradidisse idem de particulis Præterea & interea. Postea certè malim corripere, cætera producere: neq; veteribus in mentem arbitror hoc discrimen venisse.
Ouid. 1. Fastorum, Postea mirabar cur non sine litibus esset Prima dies.
Horatij carmen in Epod Ode. 9. Romanus heu postea fugabitis:
quo probant A, longum esse, deprauatum est, sic enim legitur in correctis libris
Romanus (eheu posteri negabitis)
Horat. in Epod. ode. 11. Pecti nihil me sicut antea iuuat:
Est senarius iambicus. Reliqua non egent testimonijs. Puta aduerbium eandem videtur producere: nam illud Persij Saty. 4. — quid deinde loquere? Quirites
Hoc puta non iustum est, illud malè, rectiùs istud:
Puto, corrigunt viri docti: quãuis ętate etiam Prisciani quidam Puta legerint, lib. 15. vbi de aduerbijs literarum ordine agit, A, inquit, terminantia, vel primitiua sunt, vt Ita, quod solum correptam habuit: quãuis quidam Puta quoque aduerbium esse accipiant, ideoq; Persium id corripuisse, vt
Hoc puta non iustum est, illud malè, rectiùs istud:
Vel composita, vt Prętere a, Interea, Postea, Antea, quę omnia producunt A terminalem. Hoc fortasse loco adducti Grammatici aiunt Postea non esse aduerbium, quando vltimam habet breuem.

Nonnulla Græca nomina casu nominandi producuntur, sed ferè cæsuræ beneficio, vt Nemea, Tegea, Malea. Amaltea:

Stat. lib 4.4 Dat Nemea comites, &c.

Ibidem, Nec facilis Nemea latas euoluere vires.

Ibidem, Non Tegea non ipsa dea vacat alite velox.

In eodem, Quos Pilos, & dubijs Malea vitata carinis

Ouid. Fast. 5. Nais Amalthea Cretæa nobilis Ida.

Eadem, sexto casu apud poëtas videtur corripi: verum longe aliter se res habet, nam in vnam syllabum longam coalescunt E, & A

Virg. Aen. 10. Vna eademq; via sanguis animusq; sequuntur,

Et Calphur. Eclog. 4. Rupe sub hac eadem, quam plurima pinus obumbrat.

Græca nomina, de quibus hic agitur, masculina sunt in As primæ, vel tertiæ declinationis, Aeneas ô Aenea. Virg. 10. — vigilias'ne deum gens

Aenea? vigila, & velis immite rudentes.

Ouid. 4. Met. Tempus Atla veniet, & cæt.

Illud Virg. Aen. 3. Coniugio Anchisa Veneris dignate superbo: non huc spectat: A, enim breue est, sed producitur cæsuræ beneficio, vt in illo eiusdem, Aen. 3. Si pereo, manibus hominum perijsse iuuabit.

Neq; Anchisa à nominatiuo Anchises, sed Anchisa fit. Veteres enim, vt Quintilianus lib. 1. cap. 5. docet, Aenea, Anchisa dicebant recto casu, pro Aeneas, Anchises. Ne, inquit, in, a, quidem atq;, s, literas exire temere masculina Græca nomina recto casu patiebantur: ideoq; & apud Cœlium legimus Pelia cincinnatus: & apud Messalam.

Bene fecit Euthia, & apud Ciceronem, Hermagora. Ne miremur, quòd ab antiquorum plerisq; Aenea & Anchisa sit dictum. Hæc ille. Atrida ab Horatio pro Atrides dictus est. Serm. 2. saty. 3.

Ne quis humasse velit Aiacem Atrida vetas cur?

Vides'ne Atrida vltima breui? Velit, in eodem carmine vltimam produeit, propter cæsuram, & eodem loco, quo Anchisa apud Virgilium, qui more veterum Anchisa, æ, solet declinare, lib. 7. Tum satus Anchisa delectos ordine ab omni. Si Græcè declinasset, dixisset Anchise, vt Priscianus lib. 7. legit. Halleluiah vltimam apud Hebræos habet longam: scribitur enim per Cames, hoc est, A longum natura, & I consonantem: neq; mirum est si à Prudentio corripiatur,

Amen reddidit, alleluïa dixit:

hendecasyllabon est: metiuntur enim Græci & Latini sæpe Hebræa verba potius Græcis Latinisq; spatijs, quàm Hebraicis.

E, in fine.

E, litera finita corripiunt, vt Nate, fuge, ponè, facilè, penè, nempe. Virg. Heu fuge nate Dea, teq; his ait, eripe flammis.

Idem

Idem, Penè ſimul tecum ſolatia rapta Menalca. *Eclog.9.*
Mart. Lege nimis dura conuiuam ſcribere verſus *Lib.9.*
Cogis Stella: licet ſcribere, nempe malos.

Exceptio. I.

PRoducuntur omnia primæ & quintæ declinationis: Anchiſia des ô Anchiſiade, Calliope, re, die, & quæ inde oriuntur, vt quare, hodie, quibus adde Fame, cete, Tempe.

Virg. Tros Anchiſiade, facilis deſcenſus Auerni. *Aen.6.*
Idem, Vos ô Calliope precor aſpirate canenti. *Aen.7.*
Mart. Non venias quare tàm longo tempore Romam. *Lib. 10.*
Lucan. Aut hodie Pompeius erit miſerabile nomen. *Lib.7.*
Virg. Obijcit, ille fame rabida tria guttura pandens. *Aen. 6.*

Exceptio II.

ITem verba Imperatiui modi numeri ſingularis ſecundæ declinationis, vt vide, habe.

Horat. Vade, vide, caue, ne titubes, mandataq; frangas. *Epiſt.1.*
Mart. Quæ tua ſunt, tibi habe: quæ mea, redde mihi. *Lib. 10.*
Caue, ferè corripitur.
Ouid. Tu caue defendas, quanuis mordebere dictis. *Triſt.1.*
Idem produxit alibi, Nate caue, dum resq; ſinit, tua corrige vota. *Met.2.*

Sunt etiam longa monoſyllaba, vt Me, te, ſe. Exceptis cõiunctionibus encliticis Que, ne, ve: Et ſyllabicis adiectionibus Pte, Ce, Te, vt Suapte, hiſce, tute. *Lib. 2.*

Virg. Tantáne vos generis tenuit fiducia veſtri? *Aen.1.*
Horat. Ne ué putes alium ſapiente bonoq; beatum. *Epiſt.1.*
Horat. Hinc omnis pendet Lucilius hoſce ſequutus. *Saty.4.*
Lucret. Accipe præterea, quæ corpora tute neceſſe eſt Confiteare. *lib.1.*

Exceptio. III.

LOnga præterea ſunt fere, ferme, ohe, & aduerbia à nominibus ſecũdæ declinationis profecta: vt placide, valde, minimè, ſummè: Præter Bene & male.

Iuuen. Nulla ferè cauſa eſt, in qua non fœmina litem Mouerit. *Saty.6.*
Idem, Mobilis & varia eſt ferme natura malorum. *Saty.13.*
Mart. Ohe iam ſatis eſt, ohe libelle. *lib.4.*
Idem Excipe ſollicitos placidè, mea dona, libellos. *Lib.9.*
Idem, Nil bene cùm facias, facis attamen omnia belle. *lib.2.*
Horat. Et male tornatos incudi reddere verſus. *In Arte.*

Facile

APPENDIX.

Facilè etiam cum est aduerbium corripitur: nam adiectiua tertiæ declinationis cum in aduerbia transeunt, vltimam habent breuem, vt sublimè, suauè, dulcè.

Eclog. 9. Virg. Cantantes sublime ferent ad sidera cycni.

Eclog. 4. Virg. Ipse sed in pratis aries iam suauè rubenti Murice.

De Græcis primæ declinationis nulla est controuersia: Alcides ô Alcide, ô Libye, Calliope, Penelope, & id genus cætera hic more Grammaticorum vocamus primę declinationis, quamuis ad nullam Latinorum spectent, vt suo loco dictum est. Mar. lib. 9.

Alcide Latio nunc agnoscende Tonanti.

Idem lib. 8. Vnde tuis Libye tam fœlix gloria syluis?

Et in ablatiuo, Lucan. lib. 8. Signaq; ab Euphrate cum Crassis capta sequentem: nam Euphrates, æ, ab eodem Lucano declinatur eodem lib.

Euphraten & adhuc securum à Cesare Tigrim.

Et Propert. lib. 4. Ire per Euphraten ad tua busta licet.

Stat. Theb. 1. Opposito rapidam Pylade vitasse Megeram.

Si uero Es, finita ad tertiam Latinorum transeant, vt Orestes Orestis, Pylades is, Euphrates, is, acinaces, is, tunc vltima ablatiui breuis erit:

Valer. Flac. lib. 6. Insignis manicis, insignis acinace dextro.

quorũ vocatiuus, vt opinor, similis est recto: ô Pylades, ô Euphrates, ô Orestes. In illo carmine Ouidij Trist. 1. Eleg. 4.

Vt foret exemplum veri Phocæus amoris,
Fecerunt furię tristis Oresta tuæ:

non Oreste, sed Oresta legitur: sic Seneca in Agamem.

Aggrediar, & te Oresta furabor libens.

Etenim Græca primæ declinationis της, *syllaba finita casu vocandi in* τα *exeunt: vt* προφύτης ὦ προφῦτα, Ορέστης ὦ Ορέστα.

Idem in Thyest. Bonum est Thyesta, quòd mala ignoras tua.

Valer. Flac. Non te Aeeta pater generi, aut Sol magne pudebit: ab Aeetes, quo sæpe vtitur. Neq; illud Martialis lib. 2. Humanè facis Herme, non superbè: ab Hermes fit, sed ab Hermus, vt docet ipsa inscriptio. Achille tamen & Vlysse cum vltimam habeant breuem, suspicor vocatiuos esse priscos ab Achilleus ô Achillee, Vlysseus ô Vlyssee, vltimo E reiecto: Aut certe ex vocatiuo Gręco Achilleu, Vlisseu, V literam abiectam esse. In nominum decinatione Priscianum sequuti diximus vocatiuos Vlysse, Achille, more Dorico factos esse. Chreme tamen & Lache, & quę apud Græcos tum quintæ tum primæ declinationis sunt, crediderim longa esse ὦ χρέμη, ὦ λάχη. *Vnum duntaxat, quod sciam, est carmen Propertij lib. 4. extremo, quo, Achille, vltimã corripere*

ripere probemus, quod tamen pluris faciendum est, quàm Prisciani coniectura.

Et Persen proaui simulantem pectus Achillis.

Quiq; tuas proauus fregit Achille domos.

Re, Horat. 2. Serm. Saty 5. Et genus, & virtus nisi cum re, vilior alga est. Fames apud Priscos quintæ fuit declinationis: vide Gellium lib. 9. cap. 14. Cete, Tempe, & mele (quorum vltimum, quia parum vsitatū est, omisi) à Græcis scribūtur per η, siue E, longum: de quibus etiam in nominum genere dictum est. Vide, ferè vltimam corripit, cùm ei particula Sis, adiungitur. Persius Sat. 1.

Sed quid opus teneras mordaci radere vero

Auriculas? videsis ne maiorum tibi forte.

rarius per se positum: Valer. Flac. lib. 5. — ille profundo

Incumbens Odrussa mero, vide lata comantem

Pectora, & ingenti turbantem pocula barba.

Vale, nonnunquam etiam breue est. Ouid. Trist. 1.

Idq; quod ignoti faciunt vale dicere saltem.

Cum priscis seculis multa verba, quæ hodie sunt declinationis secundæ, fuerint tertiæ, non mirum est si aliquando à poëtis correpta inueniatur. Valde, vt aiunt, pro valide, dicitur, media syllaba extrita: Mart. lib. 5.

Hoc valde vitium periculosum est.

I, in fine.

I, vocali terminata longa sunt, vt clasſi, fieri.

Virg. Sic fatur lacrymans, clasſiq; immittit habenas. *Aen. 6.*

Mart. Quàm vellem fieri meus libellus. *Lib. 8.*

Exceptio I.

COrripe Nisi, quasi: & Græca, quæ in I, vel Y exeunt, vt Palladi, Daphni, moly.

Ouid. Quid nisi, Pierides, solatia frigida restant? *De Pōt. 4*

Mart. Cum dixi ficus, rides quasi barbara verba. *Lib. 5.*

Stat. Palladi littoreæ celebrabat Scyros honorum Forte diem *Achil. 1.*

Virg. Insere Daphni pyros: carpent tua poma nepotes. *Eclog. 9.*

Ouid. Moly vocant superi, nigra radice tenetur. *Meta. 14.*

Exceptio II.

MIhi, tibi, sibi vltimam habent communem. Ibi, vbi, Cui cùm disſyllabum est, frequentiùs corripiuntur.

Virg. Post mihi non simili pœna commiſſa luetis. *Aen. 1.*

Idem, Extremum hunc Arethusa mihi concede laborem. *Eclog. 10*

Mart. Sed norunt cui seruiant leones. *Lib 1.*

Idem, Me legit omnis ibi senior, iuuenisq;, puerq;. *Lib. 7.*

Horat.

In Epod. Horat. Reddit vbi Cererem tellus inarata quotannis.

Quasi à Lucretio, Nisi à Rufo producitur: tu optimos poëtas imitare. Græca nomina primæ declinationis, vt Pylades, Orestes &c. cum ad tertiam Latinorum transeunt, vt Pyladis, Pyladi, Pyladem, Latinorum præceptis metienda sunt.

Mart. lib. 10. Quid quòd nil vnquam Pyladi donauit Orestes?

Ibidem. Teq; putas Pyladi Calliodore parem.

Mihi, tibi, sibi, passim reperiuntur. Cui, dissyllabum vltima correpta sæpe apud Martialem reperitur, lib. 12. Et credit cui Posthumilla diues. & rursus lib. 11. Testimonia quibus docent Grammatici Cui, simplicis vltimam esse longam, non sunt satis idonea: apud Manilium reperitur compositum cuiq; lib. 4.

Sic erit & sedes fugienda, petenda cuiq;.

Aduerbium Vti producitur compositum. Sicuti aiunt vltimam semper corripere apud Lucretium lib. 2.

Sicuti quadrupedum cum primis esse videmus.

O in fine.

O Finita ambigua sunt, vt Quando, vigilando, nolo,
lib. 5. Mar. Nolo mihi ponas rhombum, mullum'ue bilibrem,
Nolo boletos, ostrea nolo: tace.

Exceptio I.

EXcipe monosyllaba; vt O, do, sto: Datiuos & ablatiuos, vt Sôno, tuo: Item Græca quæ habent ω mega, vt Androgeo, Atho, Clio, Alecto, & c. eiusdem generis: quibus accedit Ergo pro causa.

Aen. 2. Virg. O lux Dardaniæ, spes ô fidissima Teucrûm.
Ibidem, Idem, Inuadunt vrbem somno, vinoq; sepultam.
Aen. 7. Idem, Luctificam Alecto Dirarum ab sede sororum
Infernisq; ciet tenebris.

Exceptio II.

ITem aduerbia à nominibus orta, vt subitò, meritò multò, quibus adduntur Adeò, ideò.

Hinc rursus excipiuntur Modo, quomodo, dummodo, postmodo, cito, imo, quibus accedunt, Scio, nescio, duo.

lib. 5. Mart. Mentiris iuuenem tinctis Lentine capillis,
Tam subitò coruus, qui modo cycnus eras?
Lib. 6. Idem, Non habet ergo aliud? non habet imo suum:

Exce-

Exceptio III.

ADuerbium Sero, coniunctio Verò vltimam habent cõmunẽ.
Mart. Pro meritis cœlum tantis, Auguste, dederunt *lib.15.*
Alcidæ citò dij: sed tibi serò dabunt.
Valer. Flac. — sin verò preces & dicta superbus Respuerit.

Gerundia sæpius producuntur: Lucan. lib. 3.
Perdidit ô qualem vincendo plura triumphum.
Ibidem, Audendo magnus tegitur timor, arma capessam.
Iuuenal. Sat. 3. Plurimus hîc æger moritur vigilando, sed illum.
Ergò, ait Probus Inst. Art. sine dubio habere vltimam longam.
Lucan. lib. 8. Huc illuc iactatur aquis, adeóne molesta, &c.
Idem lib. 2. Non bene compertum est, ideo me milite vincat.
Mart. lib. 6. Non reddes? Ideo Cæciliane rogo.
Modo, & ex eo composita Postmodo, dummodo, quomodo, corripiuntur.
Mart. lib. 10. Quidquid habent omnes, accipe, quomodo das.
Imo, frequentissimè ab eodem corripitur, ad Ponticum lib. 5.
Hoc sentis? inquis, faciat tibi sic bene Cæsar,
Sic Capitolinus Iupiter: imo tibi.
Idem in eodem, Romam petebat Bassus, imo rus ibat.
Idem lib. 8. Adeo bene emit, inquis? imo non soluit.
vterq; versus Scazon est. Ilico, Cedo, pro Dic, aiunt semper corripi.

Ego, non rarò habet vltimam longam: admonendi tamen sunt pueri, vt eam corripiant.
Ouid. in Epist. Sed quid ago reuoco hæc? omen reuocantis abesto.
Cornel. Gallus, Sum grandæuus ego, nec tu minus &c.
Idem, Sic cunctis formosus ego, gratusq; videbor.
Ausonius in epigrammate de Cræso,
Sicut ego solus: me quoq; pauperior.
Sero: frequenter reperitur breue: Mart. lib. 5.
Sero dedit pœnas, discerpi noxia mater Debuerat.
Stat. 1. Theb. Sero memor thalami, mæstæ solatia morti.
Vero, rarius reperitur breue. Illud Silij lib. 9.
Lux oritur magna satis, sat vero superq;
Bellandi merces sit gloria — Vera, habet in correctis libris, quemadmodum res ipsa postulat. Sedulo, mutuo, crebro, profecto, corripies, cum legeris apud bonos poëtas.

V in fine.

VFinita longa sunt, vt Manu, cornu, Panthu.
Virg. Tela manu miseri iactabant irrita Teucri. *Æn. 2.*

Idem

Aen. 9. Idem, Iam cornu petat, & pedibus qui spargat arenam.
Met. 11. Ouid. Nec mora, curuauit cornu, neruoq; sagittam Impulit,
Aen. 2. Virg. Quo res summa loco Panthu? quam prendimus arcem?

Veteres Grammatici, Probus in Catholicis, vbi de Formis casuum agit, & Diomedes lib. 1. aiunt Cornu gelu, & cætera neutra quartæ declinationis, nominandi, accusandi, vocandi, casibus vltimam habere breuem: sed nullis veterum testimonijs suam sententiam cõfirmãt. Idẽ tamen Probus Instit. Artiũ longe aliter sentit: Nominatiuum, inquit, singularem aptoti nominis V, litera terminatum, in poëmate aliquo non facile inuenies vt si facias, hoc cornu, hoc genu, vel hoc gelu: nam hæc nomina apud Virgilium septimo casu inueniuntur. Veruntamen si nominatiuum casum collocare volueris, vltimam syllabam longã ponito, quoniam necesse est eam ablatiuo produci: vt Tullius in Arato,

Iam Tauri læuum cornu, dexterq́; simul pes. *Ibidẽ & corripuit, vt*

Hac propter læuum genũ omnis parte locatus.

in ablatiuo tamen sine ambiguitate producitur. Hæc ille. Genu, vt ego quidem arbitror etiam accusandi casu habet posteriorem longam: sed corripitur hic propter sequentem vocalem: sic Virg. lib. 5. — sub Iliõ alto: alioqui longum natura corripuit.

B, D, T, in fine.

B, D, T, literis terminata corripiuntur: vt Ab, quid, audijt.
Aen. 8. Virg. Tum pater Aeneas puppi sic fatur ab alta.
Aene. 2. Idem, Quidquid id est, timeo Danaos & dona ferentes.
Aen. 8. Idem, Audijt & Triuiæ longè lacus, audijt amnis
Sulphurea Nar albus aqua fontesq; Velini.

Peregrina ferè apud Hebræos producuntur, vt Achab, Aminadab, Iosaphat, quæ per Cames, hoc est vocalem longam scribuntur: Item Iacob, Iob, Lot, quæ per Cholem, idest, ω mega. Dauid per I breue, vt diximus in nominis Incremento, vbi cætera, si vacat, lege quæ ibidem dicta sunt, Audijt, lenijt, mugijt, & reliqua generis eiusdem tam corripiunt vltimam cum imminuuntur, quàm cum plena sunt, Audiuit leniuit.

Virg. Aen. 8. Lenijt, & tacita refluens ita substitit vnda.
In eodem, Mugijt, & Caci spem custodita fefellit.

Potius de penultima dubitandum fuit, essétne longa etiam post imminutionem, quam de vltima. Nec te moueat quòd aliquando à poëtis vltima producatur.

Ouid. 3. Metam. — pro fontibus ille, lacuq;
Interijt: at vos pro fama vincite vestra.
Idem Fast. 4. Nox abijt, oriturq́; Aurora, Palilia poscor.
Idem Met. 3. Arduus in nubes abijt, & in æquore summo

Vmbra

Vmbra viri visa est.

Horat. serm. 1 Saty. 9. Quum grauius dorso subijt onus, incipit ille;
Ne te, inquam, hęc & similia exempla moueant, nō enim imminutis vocabulis solum accidit, sed etiam plenis, & vt vno verbo dicam, Syllaba quęcunque breuis ex pede quouis relicta non raro communis, hoc est, modo breuis modo longa est apud poetas: de qua re, cum de communi syllaba agemus, fusius dicetur. Illud certè verisimilius est, vltimam produci cum duæ vocales in unam longam contrahuntur: quod fit post imminutionem uerborum, ut ex Obijt, Obît: ex Petijt petît, duplici, ij, in unum coalescente: quemadmodum in uerbis, Deflerā, probaram, respiraro, & cæteris id genus, Defleueram, plenum imminuitur ex trita V, litera Defleeram, deinde utrunque E, in E longū coalescit. Probauerā, Probaeram, inde probaram A, & E, in A longum coalescentibus.

Iuuenal. Sat. 6. Magnus ciuis obît, & formidatus Othoni: pro obiit.

Virg. lib. 9. Sceptra Palatini, sedemq; petit Euandri: pro petijt.

Sed hîc etiam dubium est producatur ne ultima beneficio contractionis, an generalis cæsuræ. Generalem cæsuram appello quamuis syllabam relictam post quemuis pedem: nam etiam syllaba, quę post quartum relinquitur, interdum fit longa, ubi nulla prorsus est uocalium contractio.

Virg. Georg. 2. Muneribus tibi pampineo grauidus Autumno.
Floret ager.

C, in fine.

C Litera finita longa sunt, vt Sic, Hoc, Hic aduerbium
Virg. Sic oculos, sic ille manus, sic ora ferebat. *Aene. 3.*
Idem, Hoc Helymus facit, hoc æui maturus Acestes. *Aene. 5.*
Idem, Classibus hic locus, hîc acies certare solebant. *Aen. 2.*

Exceptio I.

COrripe Donec, Nec.
Ouid. Donec eris felix, multos numerabis amicos, *Trist. 1.*
Idem, Patue, nec inuideo sine me liber ibis in vrbem. *Ibidem.*

Exceptio II.

HIc pronomen virile anceps est.
Vir. Hic vir, hic est, tibi quem promitti sæpius audis. *Aene. 6.*
Idem, Est hic, est animus lucis contemptor, & istum
Verbum Fac tutiùs corripitur:
Ouid. Hos fac Armenio, hæc est Danaeia Persis.
Mart. Signa rarius, aut semel fac illud. *Lib. 5.*

Fac, putant nonnulli corripiendum esse, quòd à Face fiat, vt Fer à Fere: vnde sunt illa carmina Ouidij.

Phylli fac expectes Demophoonta tuum. & *alibi,*
Mille fac esse iocos &c. & *alia id genus.*

Alij putant his & similibus locis integrum verbum scribendum esse Face: Mille face esse iocos. Alij credunt Fac semper longum esse: Ouid. Hos fac Armenios, hæc est Danaeia Persis. Hic Face nullo modo habet locum: nisi quis putet Facito legendum, vt idem alibi inquit Et facito vt dicas, quoties pugnare parabis: aut particulam aliquã interijciendam, vt Face, locum habere possit, vt in illo, Durius incedit fac vt ambulet, vel fac obambulet: quod alij legunt, Durius incedit, fac ambulet. Probus Inst. Art. vbi de verborum penultimis vltimisq; agit, docet Fac breue esse. Syllaba, inquit, C litera terminata sæpe producitur, vt

Duc age, duc ad nos, Dic age nanq; tibi: Interdum corripitur, vt Ergo fac vt fuerit. Hæc ille. Sic, semper producitur: Carmen illud Mart. lib. 2. Et secum sic vt audiam, susurrat: mendosum est: legendum est enim,

Et secum, sed vt audiam, susurrat:

Lac, vt plerisq; Grammaticorum placet, corripitur, sine vllo tamen veterum testimonio à Sereno producitur. Lac asinæ, placidæq; bouis prodesse loquuntur. Cui, si testis esset locuples, potius quàm Grammaticis credendum esset.

Hebræa si in Sedec aut Melech exeunt, vltimam corripiunt, vt Melchisedec, Abimelech, scribuntur enim per Segol siue ε, Sadoc Vero per ω. Nulla vocabula in literas F, G, quod quidem sciam, exeunt. Magog peregrinum est, & tam ab Hebræis, quàm Græcis per ω scribitur. H, litera vel potius aspirationis nota finita, si Latina sint, vocalium præceptionibus metienda sunt, vt Vah, Ah, quæ longa sunt. Si peregrina, consulantur peregrini, vt Ioseph, cuius vltima longa est natura: scribitur enim ab Hebræis per Sere hoc est, η, siue E, longum.

L, in fine.

L Finita breuia sunt, vt Asdrubal, semel, vigil, simul. Consul.
Lib. 7. Silius, Vertit terga citus damnatis Asdrubal ausis.
Epist. 1. Horat. Quo semel est imbuta recens, seruabit odorem Testa diu.

Exceptio.

SAl, nil, Sol longa sunt. Item pleraq; peregrina, vt Nabal, Daniel, Saul.

Silu. 4. Stat. Non sal, oxyporum'ue, caseus'ue.
Lib. 10. Mart. Nil aliud video, quo te credamus amicum.
Met. 2. Ouid. Vlterius spatium medio Sol altus habebat.

Sal Statius lib. 4. extremo Sylu. produxit, versus est hendecasyllabus, neque solet ipse primo loco choreum collocare. Ausonius etiam produxit
Sal, oleum, panis, mel, piper, herba, nouem.

Pol, aiunt quidam longum esse, alij vero breue: quod ex Comicis Poëtis maximè Plauto (cuius versus alij longiores alij breuiores faciunt, senarijsq́, octonarios, & contrà permutant) difficile sanè probari potest: Ennius apud Macrobium lib. 6. corripuit.

Nec Pol homo quisquam faciet iam impune animatus.

Tanaquil itidem alij producunt, alij corripiunt, sed desiderantur veterum testimonia.

Non omnia peregrina corripiuntur: Báal enim ab Hebræis per Patách idest, A breue scribitur, et Rogel per Segól seu ∵: Ambigáil per I, breue: Michól per Catéph camés, hoc est, o, micron, & à Græcis etiam μιχόλ per o micrō. Quare hęc si incrementa recipiant, corripiuntur: Baālis enim dicam penultima breui, vt Annibalis.

M, in fine.

M Finita priscis temporibus corripiebantur, neq; a sequenti vocali, vt modo fit, excipiebantur, quod etiam nunc compositis verbis cernitur.

Ennius, Insignita ferè tum millia millium octo *Annal.*
Duxit delectos bellum tolerare potentes. 10.
Iuuen. Quò te circumagas? quæ prima, aut vltima ponas? *Satyr. 9.*

Posteri sequente vocali, M, literam cum præcedente vocali elidendam putarunt, quæ figura Ecthlipsis dicitur: de qua paulò post.

N, in fine.

N Litera finita longa sunt, vt Sin, Titan, Siren, Salamin, Actæon, & cætera tertiæ declinationis, quæ in On exeunt.

Virg. Sin absumpta salus, & te pater optime Teucrûm. *Aen. 1.*
Lucan. Vnde venit Titan, & nox vbi sydera condit. *Lib. 1.*
Ouid. Actæon ego sum, dominum cognoscite vestrum. *Meta. 3.*

¶ Item accusatiuus Græcus nominum in As, Es, E, vt Aeneā, Anchisen, Calliopen. Græcus itidem genitiuus multitudinis cuiusuis declinationis, vt Cimmerion. epigrammaton.

Virg. Et sæuum Aenean agnouit Turnus in armis. *Aen. 11.*
Idem, Amitto Anchisen: hîc me pater optime fessum. *Aen. 3.*
Tibu', Cimmerion etiam obscuras accessit ad oras. *Lib. 4.*

Exceptio I.

C Orripe An, In, forsan forsitan, tamen, attamen, viden'. Item En syllaba finita, quæ faciunt genitiuo Inis, vt Nomē, lumen, flumen.

Virg. Forsitan & Priami fuerint quæ fata requiras

Lib. 1. Idem, Hic tamen ille vrbem Pataui. sedesque locauit.
Stat. Ferrumque quod amens.
Theb. 3. Ipsa dedi, uiden'ut iugulo consumpserit ensem.
Fast. 2. Ouid. Nomen Arionum Siculas impleuerat urbes.

Exceptio II.

Corripiuntur etiam Græca in On, quę ád secundā nostram declinationem spectant ut Pelion, Ilion, Erotion.
In Epist. Ouid. Ilion, & Tenedos, Simoisque, & Xantus, & Ida.
Lib. 5. Mart. Pallida nec nigras horrescat Erotion umbras.
Omnes denique accusandi casus, qui á nominibus vltimam breuem habentibus proficiscuntur, vt Scorpion, Thetin, Ityn, Maian Aeginam.
Lib. 1. Lucan. Scorpion incendis cauda, chelasque peruris.
Meta. 7. Ouid. Tantaque nox animi est, Ityn huc accersite, dixit.
Theb. 7. Stat. Nanque ferunt raptam patriis Aeginam ab undis.

Hymen vltimam producit, quia á Græcis ὑμὴν *per* η *scribitur: Catul.*
Hymen ô Hymenæe, Hymen ades o Hymenæe.
Idem tamen alibi solita licentia eandem corripuit. Anchisem, Calliopen, &c. que per η *siue E, longum scribuntur, per se ipsa aperta sunt. Cimmerij rectus multitudinis genitiuum Cimmeriorum postulabat: maluit tamen Tibullus Græco vti* κιμμερίων *Cimmerion, cuius vltima, vt cæterorum omnium, interrogandi casus per* ω *scribitur. Viden'ab omnibus corripitur:*
Virg. Aen. 6. Educet Viden'vt geminę vertice cristę?
Idem in Culice, Præda Charontis agit, viden'vt flagrantia tædis.
Sic Catullus, & Tibullus. De cæteris eiusdem formę vt Scin', audin' nostin', pro Scis'ne, nosti'ne, magna inter Grammaticos dissensio est. Qui censent hęc producenda esse, aiunt cum Seruio Viden' vltimam longam natura, sed ab Ennio primum correptam fuisse, deinde eius exemplo á cæteris poëtis. Alij contrà affirmant vocalem natura longam in breuem mutari adhibita particula Ne. Vtrique tamen certant sine testibus. Quare dum res in dubio est, tutiùs puto ab his omnibus abstinere, vno Viden' excepto. Nemon' ab Horatio producitur
Serm. 2. Sat. 7. Conuiuam nemon' oleum feret ocyus? ecquis?
sed qui in contraria sunt sententia, id cæsuræ attribuunt. Illud Ten' ego qđ semel atque iterū initio carminis legitur in Ciri, aiunt nonnulli deprauatū esse corrigendumq́; Téne ergo. Nostin', in epistola Medeæ corripitur
Nostin? an exciderunt mecum loca, &c. Vbi tamen alij legunt: Nescio an exciderint mecū loca: Verùm posterior lectio frigidior vr̄, & iratæ fœminæ parū apposita. Menelaos, Scorpios, Tylos, Thetis, Itys, Maia, Aegina quemadmodum nominatini vltimam corripiunt, ita & accusatiui. Ouid. in epist.

Tu

Tu fore tam lentum iusta Menelaon in ira,
Et geminos fratres Tyndareumq́; putas? Idem Fast. 4.
Maian, & Electran, Teygetanq́; Ioui. Tethyn produxit
Mart. lib. 10. *Et viridem Tethyn, Oceanumq́; patrem.* Silius lib. 17.
Tum penitus telo molitus regna tridenti
Intima, ab occasu Tethyn impellit, & ortu.
T, finitum vnum est Volup. sed obsoletum, quod ab Ennio apud Gell. lib. 12. ca. 7. producitur.

R, in fine.

R Litera terminata, corripiuntur, vt Amilcar, semper, semiuir, cor, precor, Hector, turtur.

Silius,	At senior Siculis exultat Amilcar in armis.	Lib. 2.
Virg.	Semper honos, nomenq́; tuum, laudesq́; manebunt.	Aen. 1.
Lucan.	Inseruisse manus impune ac semiuir audes?	Lib. 8.
Ouid.	Molle cor ad timidas sic habet ille preces.	Trist. 5.
Iuuen.	Tolle tuum precor Annibalem, victumq́; Syphacem.	Satyr. 6.
Ouid.	Inferias dederat cum fratribus Hector inanes.	Meta. 12.
Virg.	Nec gemere aëria cessabit turtur ab vlmo.	Eclog. 1.

Exceptio.

PRoducito Cur, far, fur, Iber, Lar, Nar, ver, par cum compositis vt compar, dispar, & impar: & Græca quæ faciunt genitiuo Eris vt Aer, æther, crater.

Horat.	Descriptas seruare vices, operumq́; colores Cur ego, si nequeo, ignoroq́; poëta salutor?	In Arte
Mart.	Callidus effracta nummos fur auferet arca.	Lib. 5.
Lucan.	Si tibi durus Iber, aut si tibi terga dedisset Cantaber.	Lib. 6.
Horat.	Ludere par, impar, equitare in arundine longa.	Serm. 2.
Virg.	Largior hic campos æther & lumine vestit.	satyr. 3.

APPENDIX.

CEltiber à Martiale lib. 10. corripitur.
Ducit ad auriferas quod me Salo Celtiber oras.

Cor non ausim producere, cum ferè semper à poëtis corripiatur.
Ouid. Trist. 5 Strangulat inclusus dolor, atque cor æstuat intus.
Idem de Pont. 1. Confiteor misero molle cor esse mihi. Sic Mart. lib. 10.
Quare illud Ouidij, Molle meum lenibus cor est &c.
suspicantur quidam legendum esse sic, Molle meum leuibusq́; cor est, &c.
Cæterorum exempla à Grammaticis traduntur.
Ouid. Fast. 1. Far erat, & puri lucida mica salis.

Ibidem lib. 5. Exagitant & Lar, & turba Diania fures.
Virg. Aene. 7. Sulphurea Nar albus aqua, fontesq; Velini.
Postulat compositionis ratio vt Celtiber vltimam etiam longam habeat, cuius tamen nullum mihi succurrit exemplum.

As, in fine.

AS, syllaba finita lõga sũt, vt Aeneas, Pallas Pallãtis: fas nefas.
Aen. 10. Virg. Aeneas ignarus abest, ignarus & absit.
Ibidem Idem, Tela, manusq; finit: hinc Pallas instat, & vrget.
Georg. 3. Idem, Quippe etiam festis quędam exercere diebus
Fas, & iura sinunt.
Saty. 13. Iuuen. Credebant hoc grande nefas, & morte piandum,
Si iuuenis vetulo non assurrexerat.

Exceptio.

COrripe Gręca, quorum genitiuus exit in Adis, vt Arcas Pallas Pallãdis.
Item accusatiuos tertiæ declinationis nominum Græcorum, vt Troas, delphinas, Heroas.
Meta. 6. Ouid. Pallas anum simulat, falsosq; in tempora canos Addit.
Lib. 9. Mart. Cum quibus Alcides, & pius Arcas erat.
In Epist. Ouid. In te fingebam violentos Troas ituros.
Eclog. 4. Virg. Permistos Heroas, & ipse videbitur illis.

S, litera finita: cum multo latiùs pateant superioribus, in varias positiones necessariò fuerunt distribuenda. Masculina primæ declinationis, vt Aeneas, Menalcas, Damætas, Hermagoras lõga sunt. Elias ab Ausonio corripitur, quòd aliter carmen ingredi minimè possit. Item tertię, quorum genitiuus in Antis exit, vltimam producunt, vt Chalchas, Atlas. Mart. lib. 9.
Conturbabit Atlas, & non erit vncia tota.

Es, in fine.

ES, syllaba terminata, longa sunt, vt Anchises, locuples, quoties octies, decies, tricies, &c.
Aene. 6. Virg. Anchises alacris palmas vtrasq; tetendit.
Lib. 11. Mart. Orbus es, & locuples, & Bruto consule natus.
Lib. 10. Idem, Dicere te lassum quoties ego credo Quirino?
Lib. 8. Idem, Vno nasceris octies in anno.
Lib. 12. Idem, Aegrotas vno decies, aut sæpius anno.

Exceptio I.

COrripe nomina tertię declinationis, quæ crescũt in obliquis pe-

penultima breui, vt Diues, eques, hospes, pedes.

Virg. Insula diues opum, Priami dum regna manebant. *Aen. 2.*
Idem, Obuius armato, ceu cum pedes iret in hostem. *Aene. 6.*

Præter Abies, aries, Ceres, paries, pes, cum compositis, vt corni pes, sonipes.

Virg. Populus in fluuijs, abies in montibus altis. *Eclog. 7.*
Lucan. Non aries illis, non vlla est machina belli, *Lib. 8.*
Virg. Flaua Ceres alto nequicquam spectat Olympo. *Georg. 1.*
Ouid. Nec pes ire potest, intra quoq; viscera saxum est. *Met. 6.*
Virg. Stat sonipes, & fræna ferox spumantia mandit. *Aen. 4.*

Exceptio II.

ES á verbo Sum etiam breue est, & ex eo composita vt potes, ades: item Penes: Græca neutra in Es, vt Cachoëtes.

Præterea nominandi, vocandiq; casus Græcorum, vt Arcades, Troes,

Virg. Quisquis es, amissos iam hinc obliuiscere Graios. *Aen. 2.*
Mart. Tu potes & patriæ miles & esse decus. *Lib. 6.*
Horat. Quem penes arbitrium est, & vis & norma loquendi. *In Arte*
Iuuen. — tenet insanabile multos *Saty. 1.*
Scribendi cacoëthes, & ægro in corde senescit.
Virg. Ambo florentes ætatibus, Arcades ambo. *Eclog. 7.*
Idem, Egressi optata potiuntur Troes arena. *Aen. 1.*

Aduerbia numerandi semper producuntur.
Mart. lib. 5. vndecies vna surrexti Zoile cœna.
Idem lib. 10. Quindecies actas primus Olympiadas.
In eodem, Supremus tibi tricies in anno.
In eodem, Ducenties accepit, & tamen viuit. Scazon est.

Protulimus tam multa testimonia, quòd quidam existiment esse breuia, alij desiderent classici alicuius testimonium. Aries, Idem lib. 9. Hic aries astris, hic leo dignus erat. Paries, Virg. in Moreto,
Quam fixam paries illos seruabat in vsus.

Pes, & ex eo composita, vt Alipes, sonipes, docet Probus in Catholicis esse breuia, quem Ausonius sequutus est:
Qui bipes & quadrupes foret, & tripes, omnia solus.
Vterq; tamen à veterum vestigijs recessit.
Virg. 3. Pes etiam; & camuris hirtæ sub cornibus aures.
Horat. 1. Serm. satyr. 3. Omnia magna loquens: modo sit mihi mensa tripes, & Concha salis puri.
Virg. 10. Tollit se abreptum quadrupes, & calcibus auras Verberat.

Lucan.3. Non sonipes in bella ferox, non iret in æquor.
Illud rectiùs docet idem Probus eodem loco, Teres, esse breue: Res correpta, inquit, tis faciunt genitiuo Teres teritis. Cuius sententiam Vir Bonus Virgilianus confirmat.
Securus: mundi instar habens, teres, atq; rotundus.
Ex Es, composita etiam corripiuntur,
Iuuen. saty. 5. Si potes illa pati &c.
Virg. Eclog. 7. Huc ades ô Melibœe, caper tibi saluus, & hœdi.
Addunt etiam quidam Inquies, sed nullo id testimonio confirmant.

Is vel, ys, in fine.

IS uel ys finita corripiunt, vt Apis, inquis, ais, Thetis, Tiphys, Itys
Met. 13. Ouid. Non apis inde tulit collectos sedula flores.
Lib. 5. Mart. Non est, inquis, idem: multo plus esse probabo.
Saty. 4. Persius, Hunc ais? hunc dijs iratis, genioq; sinistro.
Achil. 1. Stat. Iam dudum tacito lustrat Thetis omnia visu.
Egl. 4. Virg. Alter erit tum Tiphys, & altera quæ vehat Argo
Delectos Heroas.

Exceptio I.

EXcipe casus omnes multitudinis, vt Viris armis, Musis, nobis vobis, Quis pro Quibus, omnis vrbis.

Item Glis, Vis nomen & verbum, Velis, Sis, cùm compositis, vt quanuis, nolis, adsis.

Et secundas personas, numeri singularis, modi indicatiui quartæ coniugationis, vt Nescis, sentis.

Aen. 1. Virg. Præsentemq; iris intentant omnia mortem.
Lib. 1. Lucan. Plus illa vobis acie, quam creditis, actum est.
Aen. 1. Virg. — ô terq; quaterq; beati
Quis ante ora patrum Troiæ sub mœnibus altæ
Contigit oppetere.
Aen. 1. Idem, Non ea vis animo, nec tanta superbia victis.
Lib. 9. Mart. Iam satis est: non vis Afer auere, vale.
Lib. 3. Lucan. Quamuis Hesperium mundi properamus in axem.
Lib. 1. Mart. Nescis heu nescis dominæ fastidia Romæ.

Exceptio II.

LOnga prętereà sunt, quorum genitiuus exit in Inis, Entis, Itis penultima longa, vt Salamis, Simois, Samnis, lis.
In Epist. Ouid. Hac ibat Simois, hîc est Sigeia tellus.
In Arte Horat. Grammatici certant, & adhuc sub iudice lis est.

Aio

Aio tertiæ esse declinationis docet secũda persona breuis, Ais; videtur tamẽ priscis tẽporibus quarti ordinis fuisse: Neuius enim apud Priscianũ.li.10. sic ait;

An nata est sponsa prægnans? vel ai vel nega.

Suprà, cum de diphthongis egimus, ostendimus Omnis, Vrbis, &c. id genus per I literam, non per diphthongum ei siue ei à veteribus fuisse scripta. Quę in Ys per y, exeunt, ferè corripiuntur. Virg. Aen 2.

At Capys, & quorum melior sententia menti. Ouid. Meta. 5.

Et Libys Amphimedon, auidi committere pugnam.

Tethys tamen videtur anceps. Virg. Georg. 1.

Teq; sibi generum Tethys emat omnibus vndis.

quod etiam ex accusandi casu, qui nominandi sequitur, intelligitur:

Sil. lib. 17. *Tum penitus telo molitus regna tridenti*

Intima ab occasu Thetyn impellit, & ortu.

Mart. lib. 10. *Et viridem Tethyn, Oceanumq; patrem.*

rarissimè enim hîc, maximè apud Martialem, producitur breuis cæsuræ beneficio. Sed quid mirum? An etiam prior vocalis, quę à Giaias per u scribitur, interdum corripitur? Senec. in Troad.

Placidumq; numen, æquoris tumidi Tethys.

Ouid posteriorem corripuit. Fast. 4. Tethys & extremo sæpe recepta loco est.

Ris vltima futuri coniunctiui modi sępissime corripitur.

Mart. lib. 2. *Is mihi, Diues eris, si causas egeris, inquit.*

Idem, lib. 5. *Hos tu seu pariter, siue hanc, illumùe priorem*

Videris: hoc dices, Marcus auere iubet.

In eodem *Nec porrexeris ista sed teneto.*

Idem, 7. *— quod si fera monstra duorum*

Iunxeris alterius fiet vterq; timor.

In eodem *Et cum satis est dixeris, ille leget.*

Idem lib. 9. *Videris immenso cùm conclamata querelis* Saxo.

Hora. in Arte. Dixeris egregiè, notum si callida verbum

Reddiderit iunctura nouum.

Lucan. lib. 1. *Aetheris immensi partem si presseris vnam.*

Omitto alia, ne sim longus. Reperitur interdum hoc tempus longum: sed credo id cęsuræ attribuendum. Certè Probus Inst. Art. vbi de vltimis verborum agit Ris syllabam tam præteriti, quàm futuri temporis coniunctiui modi breuem esse docet: quamuis idem ipse Probus affirmet Rimus vtriusq; temporis semper penultimam producere. Idem eodem libro, vbi de vltimis prouocabuli Quis vel Qui agit, Datiuus & ablatiuus, inquit, si Is syllaba terminantur, iambum recipiunt, vt Queis ante ora patrum: *si Bus, pyrrichium, vt*

Hic, quibus inuisi fratres. *Non satis intelligo quid sibi velit: versus enim Heroicus nunquam, maximè primo loco, iambum recipit. Quare viderint*

rint Critici, num, Quis, potiùs sit scribendū. Etenim cum pronocabulum partim ad secūdam declinationem, vt à quo, qua, quos, quas: partim ad tertiam spectet, vt quem, à Qui, datiuus Quis, similis est datiuo secundæ Vt dominis, doctis: Quibus verò datiuo tertiæ, vt sermonibus, breuibus. Vnde qui Analogiam impugnant, apud Varronem lib. 1. Ques homines, recto multitudinis, pro Qui homines, aiebant dicendum esse, si sequenda esset Analogia. Seruius in Donati libellū de Octo part. idem sentit. Datiuus, inquit, & ablatiuus plurales varij sunt: dicimus enim à quis vel à quibus: qui quidem videntur hac ratione variari, quoniam ablatiuus singularis inuentus est varius. Scimus enim quia omnia quę o, terminantur, in Is mittunt: quæ I, in bus. Ergo sicut dicimus ab hoc docto, ab his doctis: ita dicimus à quo, à quis. Item sicut dicimus à puppi à puppibus, ita dicimus à qui, à quibus: Hęc ille.

Velis, Persius saty. 5. Ne trepidare velis, atq; arctos rodere casses.
Mart. lib. 13. Nasutus sis vsque licet, sis denique nasus.
Ibidem, Et possis ipsum tu deridere Latinum.

Os, in fine.

OS, finita longa sunt, vt Os oris, Erectos, Tros, Minos, Heros, Athos, Androgeos, & cætera quæ per ω scribuntur.

Meta. 1. Ouid. Os homini sublime dedit cælumq; videre
Iussit, & erectos ad sydera tollere vultus.
Aene. 6. Virg. Tros Anchisidiade, facilis descensus Auerni,
Aene. 2. Idem, Primus se Danaum magna comitante caterua
Androgeos offert nobis socia agmina credens.

Exceptio.

CORripe Os ossis, cōpos, & impos, & Græca neutra, vt Chaos, melos, Argos.

Aene. 6. Virg. Et Chaos, & Phlegeton loca nocte silentia latè.
Item Os finita, quę ad secundam Latinam declinationem transeunt, vt Tyros, Arctos, Ilios.
Lib. 3. Lucan. Et Tyros: instabilis, pretiosaq; murice Sidon.
Lib. 9. Mart. Nescia nec nostri nominis Arctos erat.
Omnes deniq; interrogaudi casus, à quibuscunq; rectis proficiscantur, vt Arcados, Pallados, Typhoeos, Tetyos, Tereos.
Meta. 1. Ouid. Arcados hinc sedes, & inhospita tecta Tyranni Ingredior.
Fast. 4. Ouid. Alta iacet vasti super ora Typhoeos Aetna.
Lib. 1. Lucan. Tetyos vnda vagæ lunaribus æstuet horis.

Ex composito Exos intelligimus Os ossis breue esse. *Lucr. lib. 3.*
Exos, & exanguis tumidos perfluctuat artus.

Ouid. — voti postmodo compos eris. Pallados, Valer. Flac. lib. 8.
Ipsa autem innuptę iam Pallados erigit aras. Mart. lib. 1. ad Flaccum,
Ille magis ludit, qui scribit prandia sæui
Tereos: aut cœnam crude Thyesta tuam.
Hic illud obiter dictum sit, Thyesta per, a legendum esse, non per, e, vt Orestres, Oresta, Aeetes, Aeeta. Vide quæ suprà diximus cum de Es syllaba finitis egimus.

Vs, in fine.

VS syllaba terminata breuia sunt vt littus, intus, sensibus. Et nominandi, vocandiq; casus singulares quartæ declinationis vt domus, manus.

Virg. Heu fuge crudeles terras, fuge littus aurum. *Aen. 3.*
Idem, Apparet domus intus, & atria longa patescunt. *Aen. 2.*
Idem, Hic Dolopum manus, hic sæuus tetendebat Achilles. *Ibidem.*

Exceptio.

EXcipe monosyllaba, vt plus, rus, thus.
Lucan. Plus illa vobis acie, quàm creditis, actum est. *Lib. 1.*
Et quæ crescũt in obliquis penultima longa, vt Salus, tellus, palus, & nomina quartæ declinationis, præter casus ante dictos, vt aditus, vultus.

Ouid. Mox etiam fruges tellus inarata ferebat. *Met. 1.*
Idem, Iuncta palus huic est, densis obsessa salictis. *Meta. 11.*
Mart. Hos aditus Vrbem Martis habere decet. *Lib. 8.*

Deniq; Græca nomina, quorum genitiuus exit in Vntis, vt Opus, Amathus, & quæ ex ποὺς ποδὸς Pus podos componuntur, vt Tripus, Melãpus: quæq; ex Óos cõtrahuntur, vt Panthus ex Pãthoos. Item genitiuus à fœmininis in O, vt Mãto Mãtus, Clio Clius &c.

Virg. Est Amathus, est celsa mihi Paphus atque Cythera. *Aene. 10*
Idem, Panthus Otriades arcis, Phœbiq; sacerdos. *Aen. 2.*
Idem Fatidicæ Mantus, & Tusci filius amnis. *Aen. 10.*

Huc etiam IESVS sacrosanctum Domini atq; redemptoris nostri nomen spectat.

APPENDIX.

VS finita non contracta, ab Os syllaba profecta corripiũtur, vt Pamphagus, Oribasus, polypus: quorum vltimũ Aeoles per Os scribunt πόλυπος vnde à Latinis per Vs, effertur vltima breui.

Ouid. Pamphagus, & Dorceus, & Oribasus, Arcades omnes. *Met. 3.*
Horat. Polypus, an grauis hirsutis cubet hircus in alis. *In Epod.*

I E-

IESVS nomen Hebræū est à Græcis Ἰησοῦς scribitur, ab Hebræis Iesúa, cui præter, A, addūt cōsonantē, cui nulla in Europa respōdet. Palus vltimā producit Virg. Aen 6. Fata obstant, tristiq; palus innabilis vnda.

Horatius eandem corripuit in Arte,

Regis opus, sterilisq; diu palus, aptáque remis.

aut certè S, litera eliditur, & V, vocalis ob sequentem corripitur. Attici πολύπους polypus nominandi casu vt tripus dicunt, Aeoles vero πόλυπος polypos, vnde Latini polypus vltima breui. Vide Athenæum lib. 7. Polypus dicitur etiam πώλυψ πώλυπος, per ω ab eodem Athenæo lib. 8. ob quam caussam Horatius primam vocalem produxit.

DE SYLLABA COMMVNI.

Communis syllaba, vt suprà diximus, est quæ modo breuis, modo longa apud poëtas repetitur.

Præceptum I. de syllaba communi.

Et diphthongus, & vocalis longa communes fiunt, cum vocalē diuersæ dictionis præcedunt.

BREVES.

Aen. 3. Virg. Insulæ Ionio in magno; quas dira Celæno.
Aen. 5. Idem, Victor apud rapidum Simoënta sub Ilio alto.
Eclog. 8. Idem, Credimus? an qui amant, ipsi sibi somnia fingunt?
Serm. satyr. 9. Horat. Si me amas, inquit, paulum hic edes. Intereum, si
Aut valeo stare, aut noui ciuilia iura.
Lib. 2. Propert. Tu quoq; ò Eurition vino Centaure peristi.

Longæ.

Georg. 1. Virg. Ante tibi Eoæ Atlantides abscondantur.
Eclog. 6. Idem Stant & iuniperi, & castaneæ hirsutæ.
Aen. 4. Idem, Lamentis, gemituq;, & fœmineo vlulatu
tecta fremunt.
Eclo. 3. Idem, Et succus pecori, & lac subducitur agnis.
Saty. 2. Iuuen. Quis cœlum terris non misceat, & mare cœlo,
Si fur displiceat Verri? homicida Miloni?
Meta. 2. Ouid. O ego quantum egi: quàm vasta potentia nostra est.

Breues & longæ in eodem versu.

Georg. 1. Virg. Glauco, & Panopeæ, & Inoo Melicertæ.

Idem, Ter ſunt conati imponere Pelio Oſſam. *Ibidem.*

Præceptum II.

Monoſyllaba breuia interdũ a poëtis more Græcorũ producũtur.
Virg. Liminaq; laurusq; Dei,totusq; moueri. *Aen. 3.*
Iuuen. Et animam,& mentem,cum qua dij nocte loquuntur. *Saty.6.*

Præceptum III.

Syllaba breuis poſt quatuor primos pedes, maximè ſecundum & tertium relicta, nonnunquam à poëtis producitur.

Syllaba breuis poſt primum pedem producta.

Virg. Pectoribus inhians ſpirantia conſulit exta. *Aen. 4.*
Idem, Oratis?equidem & viuis concedere vellem, *Aen. 11.*
Iuuen. Quis neſcit?aut quis non vidit vulnera pali? *Sat.r.6.*
Mart. Meq; ſinus omnis,me manus omnis habet. *Lib.6.*

Poſt ſecundum.

Virg. Hic primum ex alto delubri culmine telis *Aen. 2.*
Noſtrum obruimur:oriturq; miſerrima cædes.
Idem, Emicat Euryalus,& munere uictor amici.
Idem, Nam tibi Thymbre caput Euandrius abſtulit enſis. *Aen. 5.*
Stat. Nanque ſenex Thetidi Proteus prædixerat vdæ. *Aen. 10.*
Mart. Det tunicam diues:ego te præcingere poſſum. *Achil. 2.*
Idem, Maximus ille tuus,Ouidi,Cæſonius hic eſt. *Lib. 14.* *Lib. 7.*

Poſt tertium.

Virg. Oſtentans artem pariter,arcumq; ſonantem. *Aen. 5.*
Idem, Dona dehinc auro grauia,ſectoq; elephanto *Aen. 3.*
Imperat ad naues ferri.
Idem, Congredior,fer ſacra pater, & concipe fœdus. *Aen. 12.*
Stat. Nequa det indignos Thetidi captiua nepotes. *Achil. 2.*

Poſt quartum.

Virg. Graius homo iniectos linquens profugũs Hymenæos. *Aen. 10.*
Idem Ille latus niueum molli fultus hyacintho. *Eclog. 6.*
Idem, Muneribus,tibi pampineo grauidus Autumno. *Georg. 2.*

Admonitio.

His tribus præceptionibus non in ſuis componendis,ſed metiẽdis veterum poëtarum carminibus vtentur tyrones.

Tria

Tria hęc pręcepta à Græcis mutuati sunt Latini, quorum omnium exempla posuissem, nisi ad alia festinarem, Huc spectant pręterita imminuta, T, litera finita.

Ouid Fast 4. *Nox abijt orituŕq, Aurora, Palilia poscor, & cętera,* *quæ supra attulimus, cum de T litera finitis egimus Huc itidem videtur spectare vltima syllaba secundæ personæ tam præteriti quàm futuri coniunctiui modi, cum longa reperitur.*

Ouid. Fast. 1. *Da mihi te placidum, dederis in carmina vires.*

Tibul lib. 4. *Respueris etiã Phœbo gratissima dona. Item hęc quæ sequũtur.*

Iuuen saty. 8. *Occulta spolia, & plures de pace triumphos.*

Sil lib. 9. *Immane stridens agitur, crebroq; coacta, &c.*

Mart. lib. 2. *Et digna speculo fiet imago tua.*

Multa denique his præceptionibus excusantur, quæ alioqui breuia sunt.

Lucret. *Imbribus aut tale membrorum ambusta vacillent.*

Tabe enim posteriorem aliàs habet breuem:

Lucan 1. *Cernit tabe iecur madidum, venasq; minaces.*

Macrobius lib. 5. ca. 14. docet à Græcis appellari λαγαροὺς *versus, qui in medio breues syllabas pro longis habent, vt — & duros obice postes: & Cõsilium ipse pater & magna incœpta Latinus. Idem sentit Diomedes lib. 3.*

Præceptum IV.

VOcalis breuis ante mutam & liquidam eiusdẽ dictionis, vt suprà dictum est, communis est in carmine, quanuis in soluta oratione semper corripiatur, vt Atlas, volucris, Cleopatra, Patroclus, lugubris funebris.

Meta. 4: Ouid. Tempus Atla veniet, tua quo spoliabitur auro Arbor

Aen. 1. Virg. — cithara crinitus Iopas
Personat aurata, docuit quæ maximus Atlas.

Aen. 4. Idem, Cum tacet omnis ager, pecudes, pictæq; volucres.

Aen. 7. Idem, Assuetæ ripis volucres, & fluminis alueo,

APPENDIX.

SYllaba natura longa nunquam corripitur, etiamsi muta cum liquida sequatur, vt aratrum, volutabrum, inuolucrum, salubris, & reliqua generis eiusdem.

Quarta hęc præceptio suo loco fusius explicata est, vbi nonnulla dicta sunt, quæ ad eius perfectam cognitionem spectant.

Præceptum V.

VLtima syllaba versus, communis est, siquidem breuis pro lõga ponitur.

Virg.

Virg. Gens inimica mihi Tyrrhenum nauigat æquor. *Aen. 1.*
Idem, Nate patris summi, qui tela Typhoëa temnis. *Ibidem.*
Sextus enim pes spondeus est, qui ex duabus longis constat.
Aut contrà longa pro breui.
Mart. Nobis non licet esse tam disertis, *Lib. 9.*
Qui Musas colimus seueriores.

Cicero in Oratore vbi de pedibus agit, Nihil interest, inquit, dactylus sit extremus, an creticus: quin postrema syllaba breuis an longa sit, ne in versu quidem refert.

De necessitate metrica.

LEX, necessitasq; metri cogit poëtas, breues aliquando producere, velut cum sunt tres breues continuæ in carmine Heroico, quod in Italia, Priamide, Arabia, alijsq; id genus vsu uenit.
Virg. Ibitis Italiam, portusq; intrare licebit. *Aen. 3.*
Idem, Atq; hic Priamidem laniatum corpore toto *Aen. 6.*
Deiphobum vidit.
Propert. Et domus intactæ te tremit Arabię. *Lib. 2.*
Aut contrà longas corripere vt cum breuis inter duas lõgas est
Iuuen. Fugerũt trepidi vera ac manifesta canenrẽ Stoicidę, *Saty. 2.*
Stoicidę dixit penultima breui necessitate metri constrictus, neq; enim hexametum carmen Creticum recipit, qui ex lõga, breui, & longa constat.

De Licentia poetica.

POetę, quibus semper potestas fuit, vt inquit Horatius, quidlibet audẽdi, nulla coacti necessitate syllabis interdum pro suo iure abutuntur. Tulerunt enim, Dederunt & nonnulla alia eiusdẽ generis penultima correpta efferunt.
Virg. Matri longa decem tulerunt fastidia menses. *Eclo. 3.*
Horat. Dij tibi diuitias dederunt, artemq; fruendi. *Epist. 1.*

De Pedibus.

QVoniam de syllabis tum breuibus, tum lõgis, tum communibus dictum est: superest vt & de Pedibus, qui ex ipsis syllabis & de uersu, qui ex pedibus constat, breuiter dicamus.

Quid sit Pes.

PEs est pars uersus certo syllabarũ numero, atq; ordine definita

Pe-

Pedes duarum syllabarum.

SPondeus constat ex duabus syllabis longis, vt Possunt, Omnes. Pyrrhichius ex duabus breuibus, vt Furor, Ruit. Choreus, seu vt alij vocant, Trochæus ex longa, & breui, vt Arma, Vincor. Iambus ex breui & longa, vt Viros. Rogas.

Pedes trium syllabarum.

MOlossus ex tribus longis, vt Aeneas, Contendunt. Trochæus siue Tribrachys ex tribus breuibus, vt Facere, Tumidus.

Dactylus ex lõga & duabus breuibus, vt Corpora, Traximus.

Anapæstus ex duabus breuibus, & longa, vt An mos, Capiunt.

Bacchius ex breui, & duabus longis, vt Dolores Parabant.

Antibacchius ex duabus longis, & breui, vt Audisse, Maturus.

Creticus seu Amphimacer ex longa, breui & lõga, vt Maximos, Audiunt.

Amphibrachy ex breui, longa, & breui, vt Cadebat, Poëma.

Pedes quatuor syllabarum ex superioribus compositi.

DIspondeus constat ex duobus spondeis, vt Oratores. Proceleusmaticus ex duobus Pyrrichiis, vt Abiete.

Dichoreus ex duobus choreis, vt Dimicare.

Dijambus ex duobus Iambis, vr Propinquitas.

Choriambus ex Choreo & Iambo, vt Nobilitas.

Antipastus ex Iambo, & Choreo, vt Recusare.

Ionicus à maiore ex Spondeo & Pyhichio, vt Calcaribus Cantabimus.

Ionicus à minore ex Pyrrhichio & Spondeo, vt Diomedes, Lacedœmon.

PAEONES.

PAeones quatuor sunt omnes ex tribus breuibus, & vna longa constant, hac lege, vt primus primam habeat longam, secundus secundam, tertius tertiam, quartus quartam.

Pæon I. ex Choreo & Pyrrhicio, vt Aspicite, Temporibus.

Pæon II. ex Iambo & Pyrrhichio, vt Potentia, Docebimus.

Pæon III. ex Pyrrhichio & Choreo, vt Animatus, Moriamur.

pæon IIII. ex Pyrrhichio & Iambo, vt Calamitas, obierant.

Epitriti, seu Hippij totidem sunt, sed superioribus contrarij.

EPitritus I. ex iambo & spondeo, vt Repentino, Repugnarũt. Epitritus II. ex choreo & spõdeo, vt cõditores, Cõprobarũt

Epi-

Epitritus II. ex ſpondeo, & iambo, vt diſcordiæ, Clamaueras.
Epitritus III.ex ſpōdeo,& choreo,vt Fortunatus,Pugnabamus.

Pedes quinque ſyllabarum.

QVinque ſyllabarum pedes inuſitati ſunt,præter Dochimum, oratoriæ compoſitioni maximè appoſitum:conſtat ex iambo & Cretico, vt Reipublicæ, Perhorreſcerent.

Diomedes lib.3. doctè & copioſe de pedibus agit: quorum enumeratione fuimus contenti, quòd cætera non ſunt perinde neceſſaria ad ſcribenda carmina. Choreum ſolet Cicero appellare, quem pleriq; Grammatici Trochæum vocant: quem vero hi Tribrachyn appellant, ille Trochæum nominat. Quintilianus Ciceronem ſecutus iiſdem nominibus vtitur. Non ſunt tamen Grammaticorum vocabula, vt barbara contemnenda, cum etiam Quintiliani ætate recepta fuerint.

DE VERSV.

VErſus eſt oratio certo genere, numero, atque ordine pedum alligata.

Carmen Hexametrum ſiue Heroicum.

HExametrum carmen conſtat ſex pedibus, quorum quintus dactylus eſt, ſextus ſpondeus, reliqui dactyli, vel ſpondei.
Virg. Vrbs antiqua ruit multos dominata per annos. *Aen.2.*

APPENDIX.

QVintus pes nonnunquam ſpondeus eſt: vnde verſus ſpondaicus appellatur, quo vel rei alicuius grauitas & amplitudo, vel ingens mœror, animique angor, vel aliud declaratur.
Virg. Cara Deûm ſoboles, magnum Iouis incrementum. *Eclog.4.*
Idem. Conſtitit, atque oculis Phrygia agmina circunſpexit. *Aen.2.*

Pentametrum carmen.

PEntametrum carmē, quod ferè hexametrū comitatur, quinq; pedes habet, quorū duo primi dactyli vel ſpondei, pro cuiuſq; arbitrio ſunt, adiuncta ſyllaba longa, quæ cæſura, vel ſemipes dicitur: cæteri perpetuo ſunt dactyli, quibus ſemipes itidem adiungitur, vt ex vtroque ſemipede quintus pes fiat: vel tertio loco eſt ſpōdeus qui alterius verbi fine, alterius initio conſtat, deinde duo anapæſti. Ouid. Omnia ſunt hominum tenui pendentia filo.
Et ſubito caſu quæ valuere ruunt.

Delegimus ex plurimis carminum generibus ea, quibus poëtæ frequentius vtuntur. Diomedis librum tertium, Seruij Centimetrum, aliorumque libros adeat, cui hæc non satis esse videbuntur. Heroici carminis ornamenta (quod etiam Epos vocatur, vnde Epici poëtæ dicti) à Virgilio in primis, ac cæteris qui eodem scribendi genere floruerunt, sunt petenda, quod idem de alijs versuum generibus dictum sit: horum enim diligens & assidua lectio magistros omnes superat. Versus hexameter recipit interdum anapæstum & proceleusmaticum, vt quibusdam placet, de quibus paulo post. Posterior ratio metiendi pentametrum Quintiliano probatur lib. 9. cap. 4. Et quidem optimè est sibi iunctus Anapæstus, vt qui sit pentametri finis. Ibidem Est quoddam in ipsa diuisione verborum latens tempus, vt in pentametri medio spondeo, qui nisi alterius verbi fine, alterius initio constet, versum non efficit.

Senarius Iambicus, siue Trimeter Iambicus Acatalectus.

Senarius iambicus, cum purus est & integer, omnibus in locis iambos habet.

Horat. Beatus ille, qui procul negotijs. Omnes sex pedes iambi
Epod. sunt, totidē enim pedes Senarius admittit, unde & nomē inuenit. Verum, Tardior vt paulò, grauiorq; veniret ad aures, vt Horatius ait, primo, tertio, & quinto loco spondeum, dactylum & Anapæstum recipit. Omnibus etiam locis præterquam sexto Tribrachym potest recipere.

Horat. Pauidumq; leporem, & aduenam laqueo gruem
Ibidem. Iucunda captat præmia.

Dimetrum Iambicum Acatalectum.

Dimetrum Iambicum quatuor recipit pedes: secundo & quarto loco Iambos: primo & tertio Iambum, spondeum, dactylum, anapæstum: potest etiam in omnibus præter quartum, Tribrachym admittere. Horat. Has inter epulas vt iuuat pastas oues
Epod. Videre properantes domum.

Subscribitur hic versus interdum eleganter Senario Iambico.

Mart. Vir Celtiberis non tacende gentibus,
Lib. 1. Nostræque laus Hispaniæ.

Scazon, siue Choliambus.

Scazon semper quinto loco habet Iambum, sexto vero spondeum: cæteris omnibus cum Senario Iambico consentit.

Lib. 5. Martialis, Extemporalis factus est meus Rhetor.
Calphurnium non scripsit, & salutauit.

Metitur omnia genera carminum pedibus duplicatis, præter dactylicum, hoc est exhametrum & pentametrum, quod ex ipsis nominibus facile intelligitur. Trimetra enim appellantur, quod tribus metris siue mensuris constent, cum tamen senos habeant pedes, vnde & senarij vocantur. ἀκατάληκτα *Acatalecta dicuntur carmina integra, omnibusq; suis numeris absoluta.* καταληκτικὰ *Catalectica, quibus deest vna syllaba.* ὑπερκαταληκτικὰ *Hypercatalecta, quæ syllaba vna aut duabus redundant.* βραχυκατάληκτα *Brachycatalecta quibus pes vnus deest. Legitimus senarius iambicus sexto loco iambum habet tanquam custodem, defensoremq; iambici ordinis: ex quo cū fuerit deturbatus, atq; in eius locū substitutus spondeus,* σκάζων *scazon idest, claudicans, &* χωλίαμβος *Choliābus, hoc est, claudus iambus appellatur: claudicare enim hi versus putantur. Martialis plurima epigrammata hoc carmine scripsit: Trimetro, ac Dimetro pauciora. Tragœdiam scripturus, Senecæ trimetros diligenter inspiciet, obseruabitq;, quos pedes, quibus locis frequētius vsurpet.*

Non loquimur de Plautinis ac Terentianis senarijs, qui locis omnibus (vt Priscianus de metris comicis docet) excepto sexto, quinque pedes iambum, tribrachym, spondeum, dactylum, anapæstum sine discrimine admittunt.

Teret. in Prologo Andr. Qui vtranuis rectè norit, ambas nouerit.
Idem ibidem, Accusant: quos hic noster autores habet.
Idem in Andr. Perduxere illuc secum, vt vna esset meum. Omnes sunt spondei, præter quartum, & sextum qui est iambus. Idem in eadem.
Nihil istac opus est arte, ad hanc rem, quam paro. Primus pes est anapæstus, secundus dactylus: reliqui spondei, præter quartum & sextum.
Ibidem, Studebat: & tamen omnia hæc mediocriter.
Primus & secundus est iambus, tertius anapæstus, quartus iambus, quintus tribrachys, sextus necessario est iambus. Qui dialogos, aut comœdias scripserit, dummodo vltimus sit iambus, ne de cæteris sit sollicitus: poterit enim hos quinque pedes ad arbitrium suum permiscere.

Anapæsticum dimetrum acatalectum.

Anapæsticum carmen quo frequēter in choris vtitur Seneca, constat quatuor pedibus, qui ferè sunt dactyli, vel spondei, pmistis anapęstis, ita tñ vt secundo & quarto loco absit dactylus.

Senec. Lugeat æter, magnusq; parens — *Hercul.*
Aetheris alti, tellusque ferax, Et vaga ponti mobilis vnda. — *Furent.*

APPENDIX.

Secūdus pes dictionem terminat, qui frequentissimè est spōdeus.

GLYCONIVM.

Glyconium carmen constat spondeo, & duobus dactylis, quo Seneca interdum choros scribit. — *Thyest.*

Tandem regia nobilis
Antiqui genus Inachi
Fratrum composuit minas.

ASCLEPIADEVM.

Asclepiadeum carmen constat spondeo, duobus choriambis, & pyrrichio: vel spondeo dactylo, & syllaba longa: deinde duobus dactylis. Horat. Mecœnas atauis edite regibus. *Carm.1.*

PHALEVCIVM.

Phaleucium carmen quinq, pedibus constat spondeo, dactylo, deinde tribus choreis.

Lib.1. Mart. Commendo tibi Quintiane nostros,
Nostros dicere si tamen libellos
Possum, quos recitat tuus poëta.

Versibus hendecasyllabis, (sic enim à numero syllabarum etiam appellantur) plurimùm vtuntur qui epigrammata scribunt.

Sapphicum carmen.

Versus Sapphicus quinque pedes hoc ordine admittit, Choreum, spōdeum, dactylū, deinde duos choreos: tertio cuiq; carmini ferè nectitur Adonius, qui ex dactylo & spōdeo constat.

Carm.1. Horat. Integer vitæ scelerisq; purus
Non eget Mauri iaculis, nec arcu,
Nec venenatis grauida sagittis
Fusce pharetra:
Siue per syrteis iter æstuosas,
Siue facturus per in hospitalem
Caucasum, vel quæ loca fabulosus
Lambit Hydaspes

Glyconium carmen apud Horat. Ode.15.lib.1. Choreum habet initio
Ignis Iliacas domos. Phaleucij pedibus abutitur Catullus: prima enim sedi tum iambum, tum choreum attribuit, à quibus cæteri ferè abstinent: Mart. tamen lib.2. ad Seuerum, tum imitatus iambum posuit pro spondeo,
Et cùm currere debeas Bouillas,
Iter vngere quæris ad Camœnas.

De Carminum dimensione.

Versus metimur pedibus, quibus metiēdis non parū prodest Syllabæ communis, Necessitatis metricæ, Licentiæ poëticæ, Figurarumque cognitio.

Episy-

Episynalœphe.

Episynalœphe, quæ & Synecphonesis & Synæresis appellatur: est syllaba vna ex duabus facta: quod fit cùm duæ vocales in vnam contrahuntur, vt Aluearia, eàdem, alueo, eodem, eosdem, aureis, ærei, denarijs.

Virg. Seu lento fuerint aluearia vimine texta. *Geor. 4.*
Idem, Vna eademq; via sanguis animusque sequuntur. *Aen. 10.*

E, & A, in vnam syllabam contrahuntur.

Idem, Assuetæ ripis uolucres & fluminis alueo. *Aen. 7.*
Idem, Vno eodemque tulit partu, paribusque reuinxit. *Aen. 12.*
Serpentum spiris.

E, & O, vocales in unam coalescunt.

Idem, Atria: dependent lychni laquearibus aureis. *Aen. 1.*
Idem, Pectora: nec misero clypei mora profuit ærei. *Aen. 12.*

E, & I, in unam syllabam coeunt.

Mart. Denarijs tribus inuitas: & mane togatum *Lib. 9.*
Obseruare iubes atria, Basse, tua.

Duplex ij, in unum contractum est.

Idē accidit genitiuis Oilei, Achillei, Vlyssei, & datiuis, ablatiuisque Tereo, Typhoeo, & similib. interdū & accusatiuo Typhoea.

Virg. Vnius ob noxa, & furias Aiacis Oilei. *Aen. 1.*
Idem, Littora Achæmenides, comes infelicis Vlyssei. *Aene. 3.*
Idem, Inarime Iouis imperijs imposta Typhoeo. *Aene. 9.*
Ouid. Degeneras, scelus & pietas in coniuge Tereo. *Met. 6.*
Idem, Nec quo centimanum deiecerit igne Typhoea. *Ibidem 3.*
Nunc armatur eo.

In primis E, & I: in secundis E, & O: in vltimo E, & A, in vnam syllabam coalescunt.

In superiorū contractione, delectu & autoritate opus est: ad horū Cui, huic, dij, dijs, ijdem, ijs, ijsdem, Vsq; adeò, omnidus vti licet. Item aduerbiorum Deinde, dein, deinceps, deinc, & verbi Deest deerat, deerāt, deerit, deerunt, deesse, & eorum, quæ ex Semi, componuntur, vt Semianimis, Semihomo.

Ouid. Iuncta palus huic est densis obsessa salictis. *Meta. 11*

Lib.1. Lucan. Sed venient maiora metu: dij vota secundent.
Lib.4. Idem, Ijdem, cùm fortes animos præcepta subissent. Optauere diem.
Lib.1. Idem, Vsque adeo miserum est ciuili viuere bello.
Achil.1. Stat. Dehinc sociate choros, castiq; accedere sacris Hortantur.
Lib.8. Lucan. Non vlli comitum sceleris præsagia deerant.
Ibidem. Mart. Sint Mecœnates non deerunt Flacce Marones.
Lib.3. Lucan. Semianimes alij vastum subiere profundum.
Aen. 8. Virg. Semihominis Caci: facies quam dira tegebat.

Huc etiam spectat Anteambulo, antehac, Anteit, & si qua præterea sunt.

Lib.2. Mart. Sum comes ipse tuus, tumidiq; anteambulo regis.
Lib.6. Lucan. Plurimaq; humanis antehac incognita mensis.
Aen. 12. Virg. Qui candore niues anteirent, cursibus auras.

Probus Inst. Art. Episynalœphe est vna syllaba ex duabus facta, vt Fixerit Aeripedem, pro Aëripedem, tetrasyllabon ex pentasyllabo fecit συνεκφώνησις *Synecphonêsis dicitur à* συνεκφωνεῖν *quod simul sonare significat, quod duarum vocalium sonus confundatur, permisceaturq́. Denarius A, longum habet, nequis putet esse dactylum.*
Idem Mart. lib.2. *Vnus sæpe tibi tota denarius arca*
Idem etiam lib.1. contraxit. Denarijs tibi quinque Martialem. Eosdem, est apud Propertium lib.4. Eosdem habuit secum quibus est elata capillos.
Cui, Huic, Ei, Ii dandi casus, putat Priscianus lib.13. monosyllaba esse, quòd in hoc genere declinationis datiuus minor sit genitiuo vna syllaba, vt Vnius, vni solius soli, illius illi, ipsius ipsi, item quòd plerique poetarum id me tris comprobent. Virg. Aen.4. Cuiq́, loci leges dedimus, connubia nostra Repulit. & 1. Georg. Huic à stirpe pedes temo potentus in octo.
De datiuo Ei, nullum profert testimonium. Probus Institu. Art. docet hæc tria esse dissyllaba. Huic, ait pyrrhichium esse, sed posse ambas syllabas in Episyna lœpham cadere. Cui, ait idem constare ex duabus breuibus, vt
Et cui putre solum. Interdum ex breui & longa, &c.
Supra cum de vltimis egimus, testimonijs Martialis planũ fecimus vtranq́, aliquando breuem esse: easdem corripuit & Iuuenalis sat.3.
Quis nunc diligitur, nisi conscius, & cui feruens
Aestuat occultis animis? multo tamen frequentius contractũ est. sic ex eo composita, vt alicui, cuiuis, Mart. lib.5.
Incipio quoties alicui tua dona referre. Horat. Epist.1.
Cuilibet hic fasces dabit eripietq́, curule:

Cui volet, importunus ebur.

Ouid.Trist.1. In causa facili cuiuis licet esse diserto.

Manilius tamen lib.4.Cuiq; posteriore longa dixit

Sic erit & sedes fugienda, petenda cuiq;.

Huic, apud Stat.1.Sylu.bis legitur priore breui,

Lętus huic dono videas dare thura nepotes.

Falsus huic pennas, & cornua sumeret ęthrę.

Vtrunq; versum affert Priscianus eodem loco putatq; à Statio vtrobiq; factam esse dięresim. Probus ait Ei, iambum esse: quod Lucretius produxit lib.6.

E manibus nitidum teneris opus effluit ei. In eodem,

Scilicet fluuius, qui visus maximus ei.

Suspicantur quidam eum, Eij gemino ij scripsisse prioremq; productam esse positione. Prisci enim, vt supra diximus, I, inter duas uocales geminabant, Aijo, Maija, sic Eijus & in datiuo seruato utroq; I, Eij. Hęc est Probi atq; Prisciani sententia. Probo libentius accedo. Itaq; Cui, Huic, Ei, puto suapte natura dissyllaba esse, ut dij dijs, ij, ijs quæ ferè à poëtis contrahuntur. Quod uerò Priscianus ait, datiuum nominum pronominumq;, quorum genitiuus exit in Ius, minorem esse genitiuo una syllaba, de ijs accipiendum est quorum rectus duas habet syllabas, ut Vnus, ille, solus & cęt. At Quis, Hic, Is monosyllaba sunt: Sed hęc, ut multa alia uiderint Critici Deorsum, Seorsum, Prehendo, Prehenso omisimus, quòd illa ferè apud priscos poëtas leguntur contracta: hęc uerò, quia nihil est cur à poëtis contrahantur, cum prendo, prenso uerba imminuta, tam sint in usu, quàm plena, & apud Virg. Aen. 2. — prensant, ut quidam citant.

Synalœphe.

Synalœphe est cùm vocalis, aut diphthongus præcedentis dictionis à sequenti excipitur, & quodam modo absorbetur.

Virg. Atq; ea diuersa penitus dum parte geruntur. *Aen.9.*

Idem, Conticuere omnes intentiq; ora tenebant. *Aen.2.*

Idem, — clamorem ad sydera tollunt *Aen.10.*

Dardanidæ è muris: spes addita suscitat iras.

Exceptio.

O Et Heu sequente vocali aut diphthongo, integra manent.

Virg. O pater, ò hominum, Diuumq; æterna potestas. *Aen.10.*

Stat. Heu vbi syderei uultus? ubi uerba ligatis Imperfecta sonis? *Theb.5.*

Episynalœphe locum habet in eadem dictione, Synalœphe uero in diuersis à συναλείφειν appellata, quod simul vngere & linere significat: coeunt enim duæ vocales & quodammodo simul vnguntur atque colliniuntur. Quintilianus Synalœphen, & Synecresim etiam in eadem dictione fieri docet lib.1.

lib.1.cap.5. Plus, inquit, exigunt subtilitatis, quæ accidunt in dicendo vitia: quia exempla eorum tradi scripto non possunt, nisi cum in versus inciderunt vt διαίρεσις Europai: & ei contrarium vitium quod συναίρεσιν & συναλοιφὴν Greci vocant, nos complexionem dicimus, qualis est apud Varronem,

Cùm te flagranti deiectum fulmine Pheton.

Nam si esset prosa oratio, easdem literas enúciare veris syllabis licebat. Hæc ille: vbi apertè Pheton pro Phaeton ait Sinalœphen esse. Idem lib. 9. capit. 4. Synalœphen appellat in diuersis dictionibus. Nam & coeuntes literæ, quæ συναλοιφὴ dicitur, etiam leniorem faciunt orationem, quàm si omnia verba suo fine cludantur. Ibidem, Nam vbi libido dominatur, innocentiæ leue præsidium est. Nam Synalœphe facit, vt vltimæ syllabæ pro vna sonent. Vbi Synalœphen Ecthlipsim vocauit. Probus Inst. Art. Ait Synalœphen fieri multis modis, Interdum, inquit, breuis in breuem cadit, vt

Obsedere alij telis angusta viarum. Interdum breuis in longam, vt

Tænarias etiam fauces, alta ostia Ditis. Interdum longa in breuem, Virg. Aen. 12. Se signat oculis: vlticabilis ardet.

Interdum diphthongus in simplicem longam, vt Dardanidæ è muris.

Aliquando breuis in diphthongum, ut Arua neque Ausoniæ semper:

Interdum diphthongus in diphthongum: huius vltimi modi exemplum non est apud Probum: à vetustate enim deletum est. Multa tamen inuenias apud poëtas. Virg. Aen 6. Illæ autem, partibus quas fulgere cernis in armis.

Ab, Hei, Hui, & Cui, cum est contractum, non videntur eludi sequente vocali.

APPENDIX I.

INterdum nec vocalis nec diphthongus, vt suprà diximus, à sequenti vocali excipitur.

Geor. 1. Virg. Glauco, & Panopeæ, & Inoo Melicertæ,

Aen. 1. Idem, Posthabita coluisse Samo, hîc illius arma.

Id quod multo rarius accidit, si vocalis breuis sit:

Aen. 1. Idem, Et vera incessu patuit Dea: ille vbi matrem.

APPENDIX II.

SYnalæphe non solũ in eodẽ carmine, sed in diuersis locũ habet.

Georg. 3. Idem, Et spumas miscent argenti, viuaq; sulphura,
Ideasque pices.

Georg. 2. Virg. Inseritur vero ex fœtu nucis arbutus horrida.
Et steriles platani malos gessere valentes.

Aen. 1. Idem, —quibus orbis in oris
Iactemur doceas, ignari hominumq; locorumq;
Erramus.

In his

In his atque ſimilibus locis vltima vocalis præcedentis verſus excipitur atque obſeruetur à prima ſequentis.

Ecthlipſis.

Ecthlipſis eſt cùm M, litera ſimul cum vocali eliditur, propter ſequentem vocalem.

Virg. Italiam. Italiam primus conclamat Achates. *Aene.* 3.

Perſ. O curas hominum, ô quantum eſt in rebus inane. *Saty.* 1.

APPENDIX I.

Priſci M, literam cum vocali correpta ſeruabant.

Lucret. Nam ſi tantundem eſt in lanæ glomere, quantum *Lib.* 1.
Corporum in plumbo eſt, tantundem pendere par eſt.

Corporum, dactylus eſt.

Ennius, Infinita ferè tum milia militum octo. *Anna.* 1.

APPENDIX II.

Ecthlipſis etiam in diuerſis carminibus locum habet.

Virg. Ianque iter emenſi, turres ac tecta Latinorum : *Aen.* 7.
Ardua cernebant iuuenes, muroſq; ſubibant.

Idem, Aut dulcis muſti Vulcani decoquit humorem, *Georg.* 1.
Et folijs vndam tepidi deſpumat aheni.

APPENDIX III.

Priſci poëtæ, s, literam paſsim elidebant: quod ſi deinde cõcurreret vocales, prior à poſteriore per Sinalephã excipiebatur[1].

Ennius, Doctus, fidelis, ſuauis homo, facundus, ſuoque *Anna.* 7.
Contentus, atque beatus ſcitus, ſecunda loquens in.
Tempore, commodus, & verborum vir paucorum.

Doctu fi:cundu' ſu, dactyli ſunt. In ſecundo verſu ex primo verbo exteritur, s, deinde fit ſynalœpha ſic Contentus Atque be.

Rariſsimè apud poſteros videas hanc literam extritam:

Cic. Delphinus iacet haud nimio luſtratus nitore. *In Arat.*

Alcinous, Longè erit à primo quiſquis ſecundus erit.

Luſtratus, & Quiſquis s, amittunt.

ἐκθλίβω *elidere, extingere ſignificat.: vnde ectlipſis dicta eſt, qua propriè eliditur M litera, deinde vocalis à vocali per ſynalœpham excipitur Iuuenal. ſaty. 9. neque conſonantem, neque vocalem extriuit.*

Viuendum recte, cum propter plurima tum his

Pręcipuè cauſis *Quidam aiunt h, hic vim habere conſonantis, vt in illis Virgilij carminibus lib. 9.* *—verſaq; iuuencũm*

Terga faticamus haſta —& 7 — *feruida pinum*

Suſtinet

Sustinet, ac natæ, Turniq; canit Hymenæos: sed hæc loca Virgilij, aliaq; eiusdem generis syllaba communi excusatur, de qua suprà egimus. Illud verò Iuuenalis non video qua ratione sit excusandum, quod hodie in libris correctis legitur — Tum his non addita prępositione De, hoc modo Tum de his: vt alij volunt: Macrobius lib. 5. cap. 14 ait hos versus ὑπερκαταληκτικοὺς hypercatalecticos à Græcis appellari: qui inquit, syllaba longiores sunt, vt — quin protinus omnia, Vulcani decoquit humorem,

Et spumas miscent argenti, vináque sulphura Et — arbutus horrida. Hæc ille: quę omnia aut synalœpha aut ecthlipsi defendi possunt, excepto eo, quod est in 6 Aen. Bis patrię cecidere manus, quin protinus omnia

Perlegerent, &c. Seruius legit — quin protinus omnem: subaudit enim picturam. De litera s, extrita sic scribit Cicero in Oratore, Quin etiam quod iam subrusticum videtur, olim autem politius, eorum verborum, quorum eędem erant postremę duę literę, quæ sunt in Optumus, postremam literam detrahebant, nisi vocalis insequebatur. Ita non erat ea offensio in uersibus, quam nunc fugiunt poëte noui. Ita enim loquebantur,

Qui est omnibus princeps: non omnibus princeps. & Vita illa dignus locóque: non dignus. In eodem. Sed quid ego? uocales sine uocalibus sępe breuitatis causa contrahebant, ut ita dicerent multi' modis, uas' argenteis, palm' & criminibus, tecti' fractis, &c.

Diæresis siue Dyalisis.

Diæresis est cùm syllaba vna in duas diuiditur, vt Aurai tryssyllabũ ꝓ Auræ dissyllabo, sylüæ, euolüã, euolüisse, dissolüo, heü, persolüendus, suauis, ïam apud comicos dissyllabum.

Aen 6.	Virg.	Aetherenm sensum, atque aurai simplicix ignem.
In Epod.	Hor.t.	Niuesq; deducunt Iouem, Nunc mare nunc sylüæ.
Ad Ortu.	Catul.	Condita quin veri pectoris euölüam,
In Epislo.	Ouid.	Debuerant fusos euoluisse suos
	Catul.	Pristina vota nouo munere dissoluo.
Ad Liuiã	Ouid.	Vita data est vtenda, data est sine fœnore nobis Mutua, nec certa persolüenda die.
Lib. 8.	Mart.	Hëu quam bene nunc Papyriane.
De liuore	Virg.	Non lux, non cibaest süauis illi.

Aurai, aquai, aulai, pictai, quibus Virgilius diuersis locis vtitur, non fiunt à genitiuis aurae, aquae, aulae, pictae: esset enim vltima E, non I: sed ab aurai aquai, aulai, pictai dissyllabis: sic enim Trisci casus interrogandi, dandiq; primæ declinationis scribebant per ai, more Græcorum, non ae, vt post scripserunt posteri. Lege Quintillianum lib. 1. cap. 7. Carmen Horatij, vt Priscianus lib. 1. docet, constat ex dimetro iambico, & penthemimeri Heroica, hoc est,

est, duobus dactylis & syllaba, quod ex cæteris eiusdem Odę facile intelligitur. Iam, teste Scauro, apud Plautum in Pseudolo dissyllabum legitur. Nunc iam. Iam inquit diuisit in duas syllabas metri causa. Lege Rufinum de metris Comicis.

Sistole.

SYstole est cum syllaba natura longa corripitur.
Virg. Cum subito assurgens fluctu nimbosus Orion. *Aen.* 1.
Idem, Illæ autem paribus, qua fulgere cernis in armis. *Aen.* 6.
Idem, totumque instructo Marte videres *Aen.* 8.
Feruere Leucaten, auroque effulgere fluctus.
Sil. Terruerunt pauidos accensa Ceraunia nautas. *Lib.* 8.
Aut positione longa, sed altera consonante extrita, vt Obicis pro Obijcis, abici pro abijci.
Lucan. Cur obicis Magno tumulum, manesque vagantes? *Ibidem.*
Ouid. Turpe putas abici, quòd sim miserandus amicis. *De Pōt.* 2

Orion à Græcis per ω scribitur ὠρίων Fulgere, effulgere ait Probus huc spectare, Feruere vero negat, quòd Feruo Feruis tertiæ coniugationis apud veteres lectum sit. συστέλλειν corripere significat, vnde systole.

Ectasis siue diastole.

ECtasis est cum syllaba natura breuis simpliciter producitur.
Virg. Italiam fato profugus, Lauinaque venit Littora *Aen.* 1.
Stat. seu castra subire *Theb.* 2.
Apparet: aut celsum crebris arietibus vrbis Inclinare latus.
Aut cùm eadem consonans geminatur, vt Rellegio, relliquiæ, repperit, rettulit, reppulit.
Virg. Relligione patrum multos seruata per anos, *Aen.* 2.
Idem, Troas relliquias danaûm, atque immitis Achillei. *Aen.* 1.
Idem, Vir bonus & sapiens: qualem vix repperit vllum.
Horat. Rettulit aceptos, regale numisma, Philippos. *Epist.* 2.
Lucan. Reppulit à Libycis immensum Syrtibus equor. *Lib.* 1.
Aut I, & V, vocales in consonantes mutantur:
Virg. cuius apertum *Aen.* 11.
Aduersi longa transuerberat abiete pectus.
Idem Mœnia, quique imos pulsabant ariete muros. *Aen.* 12.
Idem, Abietibus iuuenes patrijs, & montibus æquos, *Aen.* 9.
Idem, Hærent parietibus scalæ, postesque sub ipsos. *Aen.* 2.
Sil. Arietat in primos, obicitque immania membra. *Lib.* 4.
In his & similibus locis I vocalis fit consonans: itaque Abiete, ariete

ariete dactyli sunt.

Georg. 1. Idem, Tenuia nec lanæ per cœlum vellera ferri.

Aen. 5. Idem. Genua labant, vastos quatit æger anhelitus artus.

In his V vocalis, in consonantem migrat: quare Tenuia dactylus est, itidem Genuala. Hæc est probi sententia: sunt qui existimēt esse proceleusmaticum. Neque mirari debes, si vocales mutentur in consonantes: cùm eędem literæ consonantes interdum in vocales vertantur, vt dissoluo pro dissoluo, & cætera quæ per diæresim in duas syllabas diuiduntur.

ἐκτείνω producere, extendere significat, vnde ἔκτασις productio, extensio. διαστέλλω diduco, diuido, laxo, vnde διαστολή. Arietibus cum quinq; habeat breues, non poterat in quinta regione locum habere nisi producta antepenultima. Versus ille Virgilij, Arietat in portas, & duros obice postes, huc etiam spectat, si Macrobio credimus: ait enim libr. 5. cap. 14. λαγαροὺς Lagaros appellari versus, qui in medio habent syllabas breues pro lōgis, vt — & duros obice postes. Gellius tamen lib. 4. capit. 17. docet Obijces Obijcibus gemino ij, esse scribendum: vt verbum Obijcio, à quo facta sunt: primamq; positione longam esse. Probus Institu. Art. vbi de decem modis Positionis agit, Decimus modus, inquit, est si post vocalem subiecta sit consonanti vocalis vel I, V, & correptam vocalem habeat consequentem, ut

Parietibus textum cæcis: In hoc uersu quoniam prima pars orationis correptam habet, hoc genere positionis primam syllabam longam efficimus: secundam nanque syllabam resecamus per medium, & præcedentem consonantem primæ syllabæ conclutinamus: uocalem autem ad tertiam reuocamus, & loco consonantis defigimus. Hic sanè modus positionis apud Virgilium non in superiore exemplo tantum, sed in multis uersibus inuenitur.

ut Arietat in portas, & Transtra per & remos & pictas abiete pupes.

Item Genua labant, uastos quatit æger anhelitus actus.

Et Tenuis ubi argillæ dumosis calculus aruis.

Hæc ille. Cuius uerba quoniam fortasse alicui obscuriora uidebuntur, planius explicemus posito exemplo Abiete, post uocalem A, I uocalis subiecta siue postposita est consonanti B, & habet consequentem uocalem nimirum E breuem: quoniam igitur in Abiete A prima syllaba corripitur, resecamus secundum syllabam nempe Bi, per medium, & præcedentem consonantem hoc est B, damus primæ vocali A, vt fiat syllaba Ab: ipsam vero vocalem I loco consonantis defigimus reuocamusq; ad tertiam vocalem E, vt sint hoc modo distributę syllabę, Ab, ie, te, sic Ten vis, Gen va, atq; cętera eodem modo. Plura huius generis reperias apud alios poëtas.

Sil. lib. 1. Genua labant, fessiq; humeri gestamina laxant.

Idem lib. 6. Cętera sinuatis glomerant sub pectore gyris.

Idem

Idem lib. 7. Ducit sinuato captiuum ad littora lino.
Macrobius lib. 5. ca. 14. ait versus, qui in principio habent breues pro longis appellari ἀκεφάλους acephalos quasi sine capite, nam Heroici à longis incipiunt: huius generis sunt aliquot apud Virgilium, Georg. 4.
Parietibusq; premunt arctis: & quattuor addunt.
Idem Aen. 5. Parietibus textum cæcis iter, ancipitemq; &c.
Idem Aen. 12. Arietat in portas, & duros obice postes.
ἀκέφαλοι inquit, Arietat in portas. Parietibus textum cæcis iter, & similia. λαγαροὶ autem qui in medio versu breues syllabas pro longis habent — & auros obice postes, & Consilium ipse pater, & magna incœpta Latinus. Idem docet Diomedes libr. 3. & Athenæus lib. 14. Addit præterea idem Athenæus μειούρους Miuros qui in fine habent breuem pro longa: ubi Homeri testimonia inuenies. Quæ cum ita sint Macrobius à Probo dissentit, cùm primas breues esse in Arietat, Parietibus, & similibus doceat. In illo Virgilij Eclog. 3.
Tityre pascentes à flumine reice cappellas, Aut I vocalis in consonantem migrat, aut e, & i, in syllabam coalescunt, ut aureis, ærei, ferrei, & cætera id genus: de quibus in Episynalœphe. Quid si illud eiusdem Georgi. 1.
Fluuiorum rex Eridanus: camposq; per omnes, huc etiam spectat? vt Fluuio, sit spondeus, I, vocali in consonantem versa.

DE CAESVRA.

SI PEDES, maximè versus Heroici è singulis verbis constent, ineptum & insulsum fit carmen, vt
Aurea scribis carmina Iuli Maxime vatum.
Contrà si verba concidantur, ita vt mutuo amplexu pedes alij ex aliis pendeant, pulcherrimus efficitur versus:

Virg. Semper honos, nomenque tuum, laudesq; manebunt, *Aen. 1.*
Idem, Non ignara mali miseris succurrere disco. *Ibidem.*
Idem, Iustitiaq; dedit gentes frænare superbas. *Ibidem.*
Idem, Aere ciere viros, Martemque accendere cantu. *Aen. 6.*

Syllaba, quæ ex dictione cæditur, ac post quemuis pedem relinquitur vulgò cæsura dicitur: cuius tanta est vis, vt eius beneficio breuis syllaba producatur: est enim quoddã in ipsa diuisione verborum latens tempus, nam dum moramur, atq; ad alias trãsimus, interuallum vnum spatiumque lucratur.

Virg. Pectoribus inhians spirantia consulit exta. *Aen. 4.*
Idem, Emicat Euryalus, & munere victor amici. *Aene. 5.*
Idem, Vna eâdemque via sanguis, animusq; ıe sequuntur, *Aen. 10.*

Ibidem, Idem, Grauis homo infectos linquens profugus Hymenæos.
Vides vt syllabæ natura breues post primum, secundum, tertium, & quartum pedem producantur? id beneficium cæsuræ acceptum referunt.

APPENDIX.

ANapæstici versus optimi putantur, si pedes singuli è singulis fiant verbis.

Thyest. Seneca, Tertia misit buccina signum.
Ibidem. Idem, Nondum feræ nuncius horæ.
Ibidem. Idem, Curuo breuius limite currens.

Qui tamen per pauci sunt, si cum alijs conferantur:

Ibidem. Idem, Pectora longis hebetata malis
Iam sollicitas ponite curas:
Fugiat mœror, fugiatque pauor.

Ne te illud prætereat Anapæsticum versum nonnuuquam pedem anapæstum habere nullum.

De Penthemimeri, Hephthemimeri, &c.

VEteres grammatici versum Heroicum in quatuor partes secant, quas sectiones siue cæsuras appellant, Penthemimerim Trochaicam, Hephthemimerim, Bucolicam siue Tetrapodiam.
Penthemimeris Latinè semiquinaria constat ex duobus pedibus & syllaba quæ dictionem claudat, vt

Aen. 8. Virg. Vt belli signum
Aen. 10. Idem, Panditur interea
Aen. 12. Idem, Turnus vt in fractos

Trochaica post duos pedes habet duas syllabas longam & breuẽ, siue trochæum, qui dictionem terminet, vt

Egl. 4. Virg. Non omnes arbusta,
Aen. 2. Idem, Infandum Regina
Aen. 12. Idem, Excutiens ceruice

Hephthemimeris Latinè semiseptenaria cõtinet tres pedes, & syllabam, quæ dictionem finiat:

Aen. 1. Virg. Talibus Ilioneus: cuncti
Ibidem. Idem, Multa super Priamo rogitans
Ibidem, Idem, Terram inter fluctus aperit

Bucolica seu Tetrapodia fit si semiseptenariæ duas breues adiunxeris, vt Talibus Ilioneus, cuncti simul
& Multa super Priamo rogitans super

& Terram inter fluctus aperit: furit

Hanc tamen postremam aiunt propriam esse Bucolici carminis, quia Theocritus plurimùm est vsus.

APPENDIX.

Versus, qui Heroico nomine digni cẽsentur, modo cæsuram vnam habent, Vt belli signum Laurenti Turnus ab arce.

Panditur interea domus omnipotentis Olympi.
Turnus vt infractos aduerso Marte Latino.

Omnes solam semiquinariam habent: Modo duas, vt

Non omnes arbusta iuuant, humilesq; myricæ.
Infandum Regina iubes renouare dolorem.
Excutiens ceruice toros, fixumque latronis. &c.

Omnes Trochaica, & semiseptenaria constant: Modo tres, vt

Talibus Iliones: cuncti simul ore fremebant.
Multa super Priamo rogitas, super Hectore multa.
Terram inter fluctus aperit: furit æstus arenis.

Omnes & semiquinariam, & semiseptenariam & bucolicã habẽt.

Cæsura, si more veterum loquamur, non est syllaba quæ post pedes superest, sed pars carminis, simul cum syllaba, aut syllabis quæ dictionem finiant. Itaque Penthemimeris non significat syllabam, quæ post duos pedes relinquitur, sed duos pedes simul cum syllaba: quod Quintilianus, lib. 9. cap. 4. apertissimè docet. Et quod, inquit, duobus pedibus & parte πενθημιμερὴς à Græcis dicitur. Et Grammatici cum dicunt versum aliquem constare Penthemimeri Heroica, duos pedes & partem intelligunt. Additur à nonnullis recentioribus τριημιμερὴς Triemimeris, quæ pedem vnum & syllabam habet, vt Multa super. Item ἐννεημιμερὴς Enneemimeris quæ quatuor pedibus & syllaba constat. Virg. Æn. 10.

Graius homo infecto linquens profugus. —

Sed à veteribus nulla de his, nisi me fallit memoria, fit mentio. Quod ad vocabulorum rationem attinet, πενθημιμερὴς Penthemimeris à πέντε quinque & ἥμισυ quod in compositione ἡμι dicitur hoc est, semis, & μερὶς quod partem significat, sic enim video plerosq; vltimam scribentes: sunt qui malint per η, Semiquinaria vocatur, inquit, Diomedes libr. 3. quia pepes diuidit, habet enim duos pedes & semipedem, qui sunt dimidium quinque. ἑφθημιμερὴς Hephthemimeris ab ἑπτὰ, hoc est, septem & cæteris particulis dicitur semiseptenaria, diuidit enim septem. Sunt qui hos numeros malint ad Arsin & Thesin, hoc est, sublationem & positionem pedum referre. Vnusquisq; enim pes sublationem & positionem habet. Nam vt animantes ingredientes vicissim pedes & attollunt & deponent, ita metiendis versibus altera

pars

pars pedis attollitur, altera deprimitur, quæ attollitur Græcè ἄρσις Latinè sublatio deponitur θέσις hoc est positio vocatur. cum igitur pes in duo diuiditur Arsin nimirum, & Thesin: duo pedes & semipes quinq; partes siue semipedes efficiunt. Quarta cæsura τετραποδία tetrapodia à Diomede eodem libro appellatur, quod quatuor pedes contineat. βουκολικὴ Bucolice seu Bucolica, quod Theocritus, inquit idem, autor carminis Bucolici hac plurimum esse vsus credatur. Vtitur quidem Theocritus ea frequentissimè, vt eius scripta docent; sæpe tamen dactylus ex integra dictione constat: reperitur eodem loco spondeus sed rarius. Priscianus lib. 1. Exercitationum tres tantum cæsuras admittit, Commata, inquit, sunt tria Trochaica, Semiquinaria, & Semiseptenaria: quarta enim Bucolica magis passio est sicut semipes, & quarta trochaica, & quæ inueniuntur per singulos pedes Cæsuræ vero cursum & rhythmum leniorem solent perficere, & necesse est vel vnam, vel duas cæsuras in versu inueniri: nam tres rarissime possunt inueniri in eodē versu. Lege si vacat, cætera. Sed vtcunq; sit, certè Virgilius vehemēter hac cæsura delectatur, nulla enim ferè est pagina in qua non reperiatur semel interdū ter & quater, quinquies, idq; in Aeneide.

> Iam cælum, terramq; meo sine numine venti.
> Detrudunt naues scopulo: leuat ipse tridenti.
> Iamq; faces & saxa volant: furor arma ministrat.
> Sic cunctus pelagi cecidit fragor, æquora postquam.
> Est in successu longo locus: insula portum
> Efficit obiectu laterum: quibus omnis ab alto.

Hæc omnia in pagina vna Aeneidos: Addunt quidam Trochaicam quartam, cum quarto loco est trochæus partem orationis terminans, cuius exemplum affert Terentianus:

> Quæ pax longa remiserat arma, nouare parabant:

quæ cum rarissimè reperiatur, à multis negligitur. Nonnulli eodem loco spondeum collocant, qui orationis partem terminet, vt

> Albaniq; patres, atq; altæ mœnia Romæ.

Hac non raro vtitur Virg. lib. 8.

> Vt belli signum Laurenti Turnus ab arce
> Extulit, & rauco strepuerunt cornua cantu.

Diomedes, cui quatuor cęsurę quas amplexi sumus, placent, meminit etiā harum, vbi de Bucolica egit. Sunt inquit, qui quartum trochæum in hac cæsura collocant, vt est,

> Quæ pax longa remiserat arma, nouare parabant.

Alij vero spondeum, vt est,

> Inde toro pater Aeneas sic orsus ab alto.

Sed hæc hactenus.

DE VERBIS POETICIS.

Verborum licentia liberiores multo sunt poetæ, quàm oratores, quibus assidue, accurateque legēdis, non solum verba,

sed etiam cætera ornamenta ijs, qui poëticæ studio tenetur, diligentissimè sunt obseruanda.

DE PATRONYMICIS NOMINIBVS.

PRopria eorum sunt, quæ à Grammaticis patronymica vocantur quòd à patrum maiorumque nominibus facta filium, aut filiam, nepotem, aut neptem, aut ex posteris aliquem significent. Hæc ferè à Græcis nominibus fiunt, atque vel in Des, vel As, vel Is, vel Ne exeunt, quorum prima masculina sunt, & primæ declinationis, vt Pelides, Achilles Pelei filius:

Ouid. Pelides vtinam vitasset Apollinis arcus. *In Epist.*

Aeacides, Achilles Aeaci nepos:

Virg. Sæuus vbi Aeacidæ telo iacet Hector, vbi ingens Sarpe-(don. *Aen. 1.*

Aeacides, Pyrrus pronepos Aeaci:

Idem, Coniugio Aeacidæ Pyrri, sceptrisq; potitum. *Aen. 3.*

Aeacides, Pyrrus Epirotarum rex ab Aeaco originem trahens.

Idem, Eruet ille Argos, Agamemnoniasque Mycenas,
Ipsumque Aeaciden genus armi potentis Achillei. *Aen. 6.*

Cætera fœminina sunt & declinationis tertiæ, exceptis vltimis quæ secundæ sunt Græcorum, vt Thestias, Althæa Thestij filia.

Ouid. Thestias haud aliter dubijs affectibus errat. *Met. 8.*

Thaumantias, Iris Thaumantis filia.

Virg. Ad quem sic roseo Thaumantias ore locuta est. *Aen. 9.*

Aeolis, Alcyone Aeoli filia:

Ouid. Aeolis interea tantorum ignara malorum. *Meta. 11.*

Atlantis Atlantidis, Electra Atlantis filia.

Virg. Dardanus Iliacæ primus pater vrbis, & autor
Electra, vt Graij perhibent, Atlantide cretus. *Aen. 8.*

Nerine Nerines, Galatea filia Nerei.

Idem, Nerine Galtea, &c. *Egl. 7.*

APPENDIX. I.

PAtronymica non solũ à patribus, auis, proauis, abauis, atauis, tritauis, alijsq; maioribus deducuntur, sed etiam à matribus vt Iliades, Romulus ab Ilia: Philyrides, Chiron Centaurus à Philyra: Datöis, idis, vel idos, Diana, à λητῶ, hoc est Latona. *Met. 14.*

Ouid. Inuadunt, portasque petunt, quas obijce firmo
Clauserat Iliades.

Idem, Philyrides puerum cithara perficit Achillem. *Meta. 7.*

Idem, Præteritas cessasse ferunt Latoidos aras.

Item à fratribus, vt Phoronis, Io, seu Isis Phoronei soror, Phaetontias, soror Phaetontis.

Met. 1. Idem, Nec superũ rector mala tãta Phoronidos vltrà Ferẽ põt

Eclog. 6. Virg. Tum Phaetontiadas musco circundat amaræ Corticis.

A Regibus præterea & conditoribus, vt Romulidæ, Romani à Romulo: Dardanidæ, Troiani à Dardano: Aeneadæ ab Aenea. Cecropidæ, Athenienses à Cecrope: ijdem Thesidæ à Theseo.

Saty. 1. Persius, —inter pocula quærunt
Romulidæ saturi, quid dia poëmata narrent.

Aene. 5. Virg. Dardanidæ magni, genus alto à sanguine Diuûm.

Aene. 3. Idem, Aeneadasque meo nomen de nomine fingo.

Meta. 7. Ouid. Phocus in interius spatium, pulchrosque recessus
Cecropidas duxit.

Georg. 2. Virg. Præmiaq; ingentes pagos & compita circum
Thesidæ posuere.

APPENDIX II.

Multa à regionibus, vrbibus, mõtibus, fontibus, fluuijs, alijsque rebus fiunt, quæ formam quidem patronymicã habẽt, re autẽ vera gentilia sunt, aut pro possesiuis, adiectiuisq; nominibus ponuntur. vt Asis, Libystis, Italis, Ausonis, Sarmatis, Colchis, Sithonis, Thessalis, Sicelis, Sidonis, Ilias, Troas, Erymantis, Mænalis, Pieris, Tritonis, Pegasis, Phasis, Phœbas.

Met. 9. Ouid. — celeriq; carina
Aegeas metiris aquas, & in Aside terra Mœnia cõstituis.

Lib. 7. Sil. Ad quem Cymodoce Nymphatũ maxima natu
Italidum.

Aen. 5. Virg. — occurrit Acestes
Horridus in iaculis, & pelle Libystis vrsæ.

Fast. 2. Ouid. Nomen Arionium Siculas impleuerat vrbes:
Captaque erat lyricis Ausonis ora sonis.

Trist. 1. Idem, Sarmatis est tellus, quam mea vela petunt.

In Epist. Idem, Nec vehit Actæas Sithonis vnda rates.

Aene. 1. Virg. Interea ad templum non æquæ Palladis ibant
Crinibus Iliades passis.

Met. 13. Ouid. Troades exclamant: obmutuit ille dolore.

Trist. 3. Idem, Cumque truci Borea Mænalis vrsa videt.

In epist. Idem, Pegasis Oenone Phrygij celeberrima syluis.

Fast. 2. Idem, Vectam frænatis per inane draconibus Aegeus
Credulus immerita Phasida fouit ope.

Lucan. Limine terrifico metuens consistere Phœbas.

Patronymica masculina quo pacto formentur:

Præceptum I.

NOmina A, finita assumunt Des syllabam, vt Ilia Iliades. As terminata assumunt De syllabam ante s, vt Aeneas, Aeneades, Pheretias, Pheretiades.

Ouid. Cumq; Pheretiade & Hyantheon Iolao. *Met. 8.*

Exceptio.

A Finita aliquando ipsum A mutant in I, vt Philyra. Philyrides. As terminata interdum I, ante A, assumunt, vt Amyntas Amyntiades, Philippus Amyntæ filius:

Ouid. Aut vt Amyntiaden &c. *In Ibin.*

Aeneades, Iulus Aeneæ filius fit à Græco αἰνείας Aeneas sublato A Aeneades, Aeneades.

Virg. Atq; his ardentem dictis affatur Iulum. *Aen. 9.*

Sit satis Aeneade, telis impunè Numanū Oppetijsset tuis.

Præceptum II.

ES finita mutant Es in Ades, vt Hippotes, Hippotades, Aeolus Hippotæ filius.

Ouid. Clauserat Hippotades æterno carcere ventos. *Met. 4.*

Exceptio.

HAec sæpe I ante A admittūt, vt Anchises Anchisiades, Laertes Laertiades.

Virg. Aeneas Anchisiades, & fidus Achates. *Aene. 8.*

Ouid. Saxa moues gemitu, Laertiadæq; precaris. *Met. 13.*

Præceptum. III.

NOmina secundæ declinationis Vs finita, in genitiuo assumūt Des syllabam penultimā breui, Aeacus Aeaci, Aeacides: sic Priamides, Aeolides, Tantalides, à Priamo, Aeolo, Tantalo.

Virg. Misenum Aeoliden, quo non præstantior alter. *Aen. 6.*

Ouid. Priamidenq; Helenum rapta cum Pallade captum. *Meta. 13.*

Idem, Tantalides tu sis, tu Terreiq, puer. *In ibin.*

Exceptio I.

NOnnulla penultimam habēt longam, vt Belides, Lycurgides: Amphiaraides.

Aen. 2. Virg. — si forte tuas peruenit ad aures
Bellidæ nomen Palamedis. —
In Ibin. Ouid. Quiq; Lycurgiden lacerauit ab arbore natum.
Fast. 2. Idem, Amphiaraides Naupacteo Acheloo
Solue nefas dixit, soluit & ille nefas.

Exceptio. II.

Quæ à nominibus secūdæ declinationis fiunt, interdum etiam ante Des syllabam, A, literam recipiunt, maximè quę in Ius exeūt, vt Battus Battiades, Asopus Asopiades: Menœtius Menœtiades, Thestius, Thestiades, Nauplius Naupliades, hæc in Ius posterius I genitiui mutant in A Thestij Thestiades.

In Ibin. Ouid. Nunc quo Battiades inimicum deuouet Ibin,
Hoc ego deuoueo teq;, tuosq;, modo.
Met. 7. Idem, Huic Asopiades petis irrita, dixit, & vrbi.
In epist. Idem, Siue Menœtiaden falsis cecidisse sub armis.
Met. 8. Idem, — ne titulos intercipe fœmina nostros.
Thestiadæ clamant.
Met. 13. Idem, Sed neque Naupliades facinus defendere tantum
Iapetionides ab Iapeto pro Iapetides longius à norma recessit.
Meta. 4. Ouid. Hic hominum cunctis ingenti corpore præstans
Iapetionides Atlas fuit.

Præceptum IIII.

Genitiuus nominum in EVS assumit Des syllabam penultima longa: E enim & I vocales in I longum, vel ei diphthongum contrahuntur: vel ea more Græcorum, vt à multis scribitur: vt Atreus, Atrei, Atrides seu Atreides: sic Pelides, Alcides, Achilleides Thesides, Tydides, & sexcenta alia.

Met. 13. Ouid. Conuocat Atrides socios terrore pauentes.
Aen. 10. Virg. Te precor Alcide cœptis ingentibus. —
In epist. Ouid. Pyrrus Achilleides animosus imagine patris.

APPENDIX.

Hæc rarius A ante Des syllabam habent.
Aen. 2. Virg. Panthus Otriades arcis, Phœbique sacerdos.
Meta. 3.

Præceptum V.

Si nomina sint tertiæ declinationis, patronymica fiunt à datiuo addita Des syllaba, vt Agenor, Agenoris, Agenori, Agenorides Cadmus filius Agenoris: Testorides, Calchas filius Testoris: Actorides Patróclus nepos Actoris: Aesonides Iason filius Aesonis.

Ouid. Donec Agenorides coniectum in guttura ferrum.

Idem

Idem — at veri prouidus augur Mnta. 1.
Thestorides Vincemus ait.
Idem, Reppulit Actorides sub imagine tutus Achillis. Met. 13.
Troas ab arsuris cum defensore carinis.
Valer. Flac. Aduolat Aesonides, mortemq; cadentis aceruat. Lib. 6.

Exceptio.

NOmina As finita, quorum genitiuus exit in Antis, A literam ante Des, syllabam petunt, vt Abas, Abantis, Abanti, Abantiades: sic Atlantiades, Pæantiades, Athamantiades, Dryātiades, & alia id genus.
Ouid. Victor Atlantiades patrios cū coniuge muros Intrat. Met. 5.
Idem, Venit Atlantiades positis caducifer alis. Met. 8.
Eodem ferè modo formantur quæ à nominibus in On fiunt, Telamō, Telamonis, Telamoni, Telamoniades? Amphitryoniades, Laomedontiades. A Scipione tamen non Scipioniades, sed Scipiades imminuto verbo nascitur.
Ouid. Nec Telamoniades etiam nunc hiscere quicquam Met. 13.
Audet.
Virg. Interea cum iam stabulis seruata moueret Aen. 8.
Amphitryoniades armenta.
Idem, Laomedontiaden Priamum Salamina petentem. Ibidem.
— Decios, Marios, magnosq; Camillos Georg. 2.
Scipiades duros bello, & te maxime Cæsar.
Sil, Heu vbi nunc Gracchi? aut vbi sunt nūc fulmina gentis Lib. 7.
Scipiadæ?

Patronymica vnde fœminina vnde formentur.

Præceptum I.

PAtronymica fœminea, quæ in As, & Is, exeūt, fiūt à masculinis De, syllaba sublata, vt Thestiades, Thestias Thestiadis; Aeetiades, Aeetias: Thaumantiades, Thaumantias: Phaetontiades. Phaetontias: Aeolides, Aeolis, Aeolidis: Tantalides, Tantalis: Oebalides, Oebalis: Latoides, Latois: Dardanides, Dardanis, idis, Cecropides, Cecropis: Belides. Belis, idis. Multa præterea sunt, quæ passim apud poëtas leguntur.
Ouid. — rapido fallax Aeti as igni
Imponit purum laticem. Met. 7.
Idem, Talibus Aeolidis dictis, lacrymisq; mouetur. Met. 11.
Idem, Aut ego Tantalidæ Tantalis vxor ero. In Epist.

Meta. 4. Idem, Aſsiduè repetunt, quas perdunt Belides vndas.

APPENDIX. I.

Quædam tum in As, tum in Is exeunt, vt Aeetias, & Aeetis; Atlantias, & Atlantis.

Lib. 7. Val. Flac. nec me Aeetis quin audiet opto.
Lib. 6. Idem, ingens Aeetida perculit horror.
Georg. 1. Virg. Antè tibi Eoæ Atlantides abſcondantur.
Lib. 16. Sil. Vixq; Atlantiadum rubeſcerat ora ſororum.

APPENDIX II.

Foemina quæ à maſculinis fiunt penultima longa, in Eis deſinunt ſoluta diphthongo, atq; E, breui in longum verſo, vt Aeneades, Aeneis Aeneidos: Achillæides, Achilleis, Achilleidos: Theſeades, Theſeis, Theſeidos.

Triſt. 1. Ouid. Et tamen ille tuæ felix Aeneidos autor.
Theb. 12. Stat. Viue precor: nec tu diuinam Aeneida tenta.
Sat. 1. Iuuenal. Semper ego auditor tantùm? nunquam ne reponam
Vexatus toties rauci Theſeide Codri?

Exceptio.

Nonnunquam penultima manet breuis.

De Pōt. 3 Ouid. Res quoq; tanta fuit, quantæ ſubſiſtere ſummo
Aeneidos vati grande fuiſſet opus.

Præceptum II.

Ne, finita à genitiuo fiunt addita Ne ſyllaba penultima longa, vt Neptunus, Neptuni Neptunine: ſic Adraſtine, Nerine, à genitiuis Adraſti, Nerei, E & I mutatis in I lōgum. Quod ſi primigenium I ante Os habeat mutabitur Os, in One, penultima producta, vt Acriſios ἀκρισιώνη Acriſione Danae Acriſiij filia.

Argon. Catul. Tene Thetis genuit pulcherrima Neptunine?

APPENDIX.

Meta. 5. A Muliebri Acriſione finxit Ouidius virile Acriſoniades,
Vertit in hunc harpen madefactam cæde Meduſæ
Acriſioniades, adigitq; in pectus at ille &c.

Oratores raro patronymicis vtūtur. Cic. Offi. 1. Regalis ſanè & digna Aeacidarum genere ſententia. Phaſis Cholcorum fluuius eſt, vnde poëtę Phaſida Medeam vocant. Phœbas Phœbados, fatidica, fatiloqua Phœbi ſacerdos. Pelides etiam Peliades interiecta vocali A, à Gręcis dicitur πηλειάδης, vnde Pelias Patronymicum fœmineum πηλειὰς ε ex diphthongo reiecto.

Ouid. in Epiſt. Tranſeat Hectoreum Pelias haſta latus.

vbi

vbi patronymicum pro possessiuo positum est Pelias hasta, hoc est, Achillea. Paantiadem inuenies apud Ouidium Meta. 13. Athamantiadem & Dryantiadem apud eundem in Ibin. Latois Diana à Latoides fit, Latoides verò à λητώ, hoc est Latona, τῦς λητόος, Os versa in ἰδης more Græcorum λητοΐδης, vel more Latinorum à datiuo λητοῖ adiecta δης syllaba. Patronymica Ne, syllaba finita, quę ait Priscianus lib. 2. propria esse Ionum, rara sunt. Adrastinen, & Acrisionem nondum apud Latinos poëtas, quod meminerim, legi.

De Metaplasmo.

PRoprium itidem poëtarum est verbis, quibus oratores vtũtur, aliquid interdum addere vel detrahere: nonnunquam literas alias alijs permutare; aliquando è proprio loco in alienũ transferre: quod quidẽ cùm in soluta oratione vitium sit, Barbarismusq́; nominetur, in carmine tamen non Barbarismus, sed Metaplasmus appellatur; datur enim venia poëtis, quia plerunque coguntur metro seruire. Metaplasmus vero dicitur, quòd vetus verborũ forma, necessitate metri, vel ornandi poëmatis causa, à poëtis in nouam figuram, faciemq́; sermonis mutetur.

Prothesis πρόθεσις

LItera, vel syllaba principio dictionis addita, vocatur Prothesis, vt Gnatus pro natus: Tetulissem: pro tulissem.

Terent. Eo pacto & gnati vitam, & consilium meum *Andr.*
Cognosces.
Idem, Nam pol, si id scissem, nunquam huc tetulissem pedem. *Ibidem.*

Epenthesis ἐπένθεσις

EPẽthesis est cũ medio dictionis litera, aut syllaba interijcitur vt Relliquias pro reliquias: Mauors pro Mars: nauita ꝑ nauta.

Virg. Troas relliquias Danaum, atq; immitis Achilei. *Aen. 2.*
Idem, Fecerat & viridi fœtam Mauortis in antro *Aene. 8.*
Procubuisse lupam.
Ouid. Quid tibi cum gladio? dubiam rege nauita puppim. *Fast. 2.*

Paragoge παραγωγή seu proparalepsis προπαράληψις

PAragoge, seu Proparalepsis dicitur cum extremæ syllabæ aliquid adiũgitur vt Deludier ꝑ deludi: Admittier pro admitti.

Terent. Vbiuis faciliùs passus sim, quàm in hac re me deludier. *Andr.*
Virg. — tum Nisus & vnà *Aene. 9.*
Euryalus confestim alacres admittier orant.

Apheresis ἀφαίρεσις

LItera, vel syllaba principio dictionis subtracta Aphæresis appellatur, vt Ruo pro eruo: Temno pro contemno

Aen. 12. Virg. — dabit ille ruinas
Arboribus, stragemq; satis, ruet omnia latè.

Syncope συγκοπή

SYncope literam, vel syllabam è medio dictionis subtrahit, vt Gubernaclo, pro gubernaculo: periclis, pro periculis: vixet, pro vixisset extinxem, pro extinxissem.

Aen. 5. Virg. Cumq; gubernaclo liquidas proiecit in vndas
Præcipitem.

Idem — hîc me patet optime fessum
Aen. 3. Deseris, heu tantis nequicquam erepte periclis,

Aen. 1. Idem. Vixet cui vitam Deus, aut sua dextra dedisset.

Aen. 4. Idem, —gnatumq; patremq;
Cum genere extinxem, memet super ipsa dedissem.

Apocope ἀποκοπή

¶ Apocope fini dictionis aliquid detrahit, vt Tuguri pro tugurij: Oti, pro otij.

Eclog. 1. Virg. Pauperis & tuguri' congestum cespite culmen.

Georg. 4. Idem, Illo Virgilium me tempore dulcis alebat
Parthenope, studijs florentem ignobilis oti'.

Antithesis ἀντίθεσις

¶ Antithesis est literæ commutatio, vt Olli pro illi.

Aen. 3. Virg. Olli cæruleos supra caput astitit imber.

Metathesis μετάθεσις

¶ Metathesis est literarum ordo immutatus, vt Thymbre, pro Thymber.

Aen. 10. Virg. Nam tibi Thymbre caput Euandrius abstulit ensis.

Nisi quis putet nominandi casu tum Thymber, tum Tymbrus dici, vt Euander, & Euandrus.

APPENDIX.

SInalœphe, Episynalœphe, Diæresis, Ecthlipsis, Systole, Diastole sunt etiam Metaplasmi species, de quibus supra egimus.

Probus de Metaplasmo Inst. Art. agit: Diomedes lib. 2. eiusdem meminit, Quintil. lib. 1. ca 8. Cum, inquit, Grāmatices amor, & vsus lectionis, nō scholarum temporibus sed vitæ spatio terminentur: in prælegendo Grammaticus, & illa quidem minora præstare debebit, vt partes orationis reddi sibi soluto versu desideret, & pedum proprietates: quæ adeo debent esse notæ in carminibus, vt etiā in oratoria cōpositione desiderentur: deprehendantq́, quæ barbara, quæ impropria, quæ contra legem loquendi composita: non vt ex his vtiq; improbētur poëtæ (quibus, quia plerunq; metro seruire coguntur, adeo ignoscitur, vt vitia ipsa alijs in carmine appellationibus nominētur: μεταπλασμοὺς & σχηματισμοὺς

σμοὺς & schemata, vt dixi vocamus, & laudem virtutis necessitati damus) sed vt cõmoneat artificialiũ, & memoriã agitet. Probus Proparalepsim vocat quã Donatus Paragogen, Diomedes ait esse nescio quid discriminis, ut videtur, necessarij inter vtranq; figurã. Probus & Diomedes carmine Virgilij probãt literarũ ordinẽ immutatum: apud quem paulo antè Thymber recto casu legitur,

Daucia, Laride, Thymberq́, simillima proles.

DE PROSODIA.

GRæci προσωδίας, Latini accentus, tenores, & interdum tonos vocant.

Accẽtus rector est, ac moderator pronũtiationis: eo enim vel attollitur, vel deijcitur vox, vel partim attollitur, partim deijcitur. Vnde ipsum non immeritò quidã vocis animã appellarunt.

Accentus tres.

TRes sunt tenores, Acutus, Grauis, Circunflexus. Acuto attollitur syllaba, graui deprimitur, vt Pópùlùs, antepenultima acuitur penultima verò & vltima deprimuntur, gradatimq́; descendũt Acuti nota è sinistra in dextram obliquè ascẽdit: Grauis à summo in dextram obliquè descendit. Accentu Circunflexo partim attollitur, partim deijcitur syllaba, vt Romanus: eius nota ex acuto, & graui cõstat: sonus hodie incertus est: siquidem Latinæ linguæ hospites, veterisque pronunciationis ignari eodem penitus sono tũ acutas, tum flexas voces efferimus.

Acutus in penultima, vel antepenultima locum habet; Circunflexus in penultima tantum: Grauis vbi vterque abest.

Præceptum I.

NVllius verbi Latini vltima syllaba, autore Quintiliano, aut acuitur, aut circunflectitur. Quare Pálam, úna, álias, & cętera id genus aduerbia, prima acuta sunt pronũtianda. Nec te moueat quòd vltimæ à typographis graui accentu notentur, id enim tantum fit, vt aduerbia esse intelligas. *Li. 1. c. 5. et 12. c. 10*

Præceptum II.

DIctio vnius syllabæ natura breuis, aut positione solùm lõga acuitur, vt ár, ást, fáx, dúx.

Præceptum III.

DIctio vnius syllaba natura longa, aut positione simul & natura, flectitur, vt Môs, rôs, lûx.

Præceptum IV.

IN diſſyllabis prior natura lóga, aut poſitione ſimul & natura flectitur, dũmodo poſterior ſit breuis, vt Cęcus audit, ęſtus mœſtus, matris, fratris. Alioquin acuitur, vt Aeſtas, arma, furor.

Præceptum V.

IN polyſyllabis ſemper obſeruanda eſt penultima, quæ flectitur ſi longa fuerit natura, aut natura ſimul & poſitione, dum modo vltima ſit breuis: vt Amîcus, affiîgit, arâtrum palæſtra anapæſtus. Alioquin acuitur, vt Romános, victóres, Marcéllus.

Præceptum VI.

IN polyſyllabis ſemper acuitur antepenultima, ſi penultima ſit breuis, vt Dóminus, Areópagus.

De præpoſitionum tono.

Quin. li. 1 cap. 5.

PRæpoſitiones ſuis caſibux prępoſitę vno eodemq; tenore ſimul cum ipſis efferuntur, ac ſi vna tantum eſſet vox, vt Pés fórũ, ab éo àd Déum, prætèr morem, contrà fœdus. Vides vt prępoſitiones graui tono pronuntientur?

DE GRAECIS VERBIS.

VErba planè græca Græco accentu pronũtiantur, vt παραλειπομένων Paralipoménon penultima acuta, λιθόστρωτος Lithoſtrotos acuta antepenultima. κύριε Kyrie eadem acuta. ἐλέησον Eleïſon verbum eſt quatuor ſyllabarum, cuius non vltima, ſed antepenultima acuitur.

APPENDIX.

IN Græca lectione ſi duæ vocales concurrunt, ne in carmine quidẽ eliditur prior, niſi in ipſis libris antè extrita p apoſtrophon fuerit. Quare cum κύριε ἐλέησον ſeptẽ ſyllabis conſtet, totidemque vocalibus ſaluis & integris ſcribatur, nulla prorſus eſt omittenda.

De Hæbræis vocibus.

QVæ Hebræa omnino ſunt, neque Latinitate donata, Hebræo tono pronuntiãtur, vt Amén. Cherubím, Seraphím, quæ acuta extrema, vt pleraq; alia, efferuntur.

Exceptio.

ABel, Cáin, Lámech, Nóe, Abigáil, Báal, E'den, Ephrátha, Ephráim,

phráim,gómor,Isbóseth,pháse,Sihóleth,& quę in Ezer, sedec,melec,ai exeunt,ut Eliézer.Melchisédec,Abimélec,Sarái, Sinái, Abisái penultima acuta pronuntiantur.Alia praeterea sunt huius classis,quę consultò prętermitto.

APPENDIX.

QVę à Gręcis & Hebręis ad Latinos defecerunt, Latinorum norma metienda sunt,ut Idólum media flexa cum à Gręcis εἴδωλον ídolon antepenultima acuta pronuntietur.

Sára à Latinis priore acuta effertur,quia declinatur ut Musa, cũ ab Hebręis sará posterior acuatur. Sed hęc hactenus.

Accentus variè à veteribus appellantur. Quint.lib. 1. capit. 5. vbi de Barbarismo agit, Adhuc,inquit,difficilior obseruatio est per Tenores, quos quidem ab antiquis dictos tenores comperi, vt videlicet declinato à Gręcis verbo,qui τόνους dicunt,vel Accentus,quos gręci προσῳδίας vocant &c. P.Nigidius Ciceronis aequalis accentum Voculationẽ nominat: Tenorem Vero Tonum more Graecorum.Gellius lib.13.cap.24.P.Nigidij verba sunt ex Cõmentariorum grammaticorum XXIIII hominis in disciplinis doctrinarũ omniũ pręcellentis,Deinde,inquit,voculatio qui poterit seruari, si non sciemus in nominibus, vt Valeri,vtrum interrogandi an vocãdi sint? Nã interrogandi secundã syllaba superiore tono est, quàm prima,deinde nouissima deijcitur. At in casu vocandi summo tono est prima, deinde gradatim descendũt. Sic quidem Nigidius dici praecipit.Sed si quis nunc Valerium appellans,in casu vocandi secundum id praeceptum Nigidij acuerit primam,non aberit,quin rideatur. Summum autem tonum προσῳδίαν acutã dicit; & quem Accentum nos dicimus, Voculationẽ appellat.Hactenus Gellius.Idem in eod.cap.6.Quas Graeci προσῳδίας dicunt, eas veteres docti tum notas vocũ, tum moderamenta,tum accentiunculas, tũ voculationes appellabant.Diomedes lib.2.Accentus dicitur ab accinendo,quòd sit quasi quidã cuiusq; syllabę cantus:apud Gręcos ideo προσῳδία dicitur,quòd προσᾴδεται ταῖς συλλαβαῖς. Idem ibidem, Accentus quidam fastigia vocauerunt,quòd capitibus literarum apponerentur:alij tenores,vel tonos appellãt nonnulli acumina definire voluerunt. Sunt vero tres Acutus, Grauis,et qui ex duobus factus est, Circunflexus. Ex his acutus in correptis semper, interdum productis syllabis versatur:inflexus in his quae producuntur. Grauis autem per se nunquam consistere in vllo verbo potest,sed in in his in quibus inflexus est, aut acutus,caeteras syllabas obtinet. Ibidem,Vt nulla vox sine vocali, ita sine accentu nulla est:& est accentus, vt quidã rectè putauerũt, velut anima vocis. Idem Diomedes modo inflexum,modo circũflexũ accentũ vocat,et syllabas modo flecti,modo inflecti,modo circunflecti.Gellius lib.4.c.7.verbo circunflectendi, & aduerbio circunflexere vtitur: Valerius, inquit, Probus grammaticus

inter

inter suam ætatem præstanti scientia fuit. Is Annibâlem & Asdrubâlem, & Hamilcârem ita pronuntiabat, vt penultimam circunflecteret, vt testis est epistola eius scripta ad Marcellū: in qua Plautū & Enniū, multosq; alios veteres eo modo pronuntiasse affirmat: solius tamen Ennij versum vnum ponit, ex libro qui Scipio inscribitur. Eū versum quadrato numero factū subiecimus, in quo nisi tertia syllaba de Annibâlis nomine circunflexè ponatur, numerus claudus est; Versus Ennij, quem dixi, ita est, Qui propter Annibâlis copias cōsiderant. Probus Inst. Art. eodem verbo vsus est de Ergo, cum pro causa ponitur, agens: Hæc sanè sola coniunctio contra rationem Latinitatis vltimā syllabā circunflectit. Quintilianus simplex verbum Flectendi participiumq; Flexus crebro vsurpat, cum de tenoribus agit, qui lib. 1. c. 5. apertissime docet nullius verbi Latini vltimam syllabam acutam, aut flexam esse. Est autem, inquit, in omni voce vtique acuta; sed nūquam plus una, nec vltima vnquam: ideo inq; dissyllabis prior. Præterea nunquam in eadem, flexa & acuta, quia eadē flexa ex acuta: Itaque neutra claudet vocem Latinam. Ea vero, quæ sunt syllabæ vnius erūt acuta aut flexa, ne sit aliqua vox sine acuta. Idē lib. 12. c. 10. Sed accentus quoq; cū rigore quodam, tum similitudine ipsa minus suaues, habemus, quia vltima syllaba nec acuta vnquā excitatur, nec flexa circunducitur, sed in grauē, vel duas graues cadit semper. Ex his Fabij locis luce meridiana clarius est, nullum esse verbum Latinum sine acuto aut flexo tenore, vt vocant prædominante. Quod vero quidam aiunt grauem tonum etiam in Verbis dominari, vt Fàx, neq; syllabicū solum [illegible] seu syllabæ accentum, sed etiam dictionis, apertissime contra Quintilianum faciunt: mitto Grammaticorum Coryphæum Diomedem, qui hanc ipsam vocem acutā esse affirmat lib. 2. Omnis, inquit, vox monosyllaba aliquid significans, si breuis est, acuetur, vt mel, fel. Et si positiòne longa fuerit, acutum scilicet tenorem habebit, vt ars, pars, pix, nix, fax, dux. Si autem natura longa fuerit, flectetur, vt lux, spes, flos, mos, ros, lis. Atréus, Orphéus, & alia, quorum vltima acuitur, meritò à Græcis ὀξύτονα, hoc est, quorū ultima acuitur, nominantur, neq; sonum acutum amittunt, etiam si in consequentia, vt vocant, contextuq; orationis acuti signum in grauis notā mutetur, auditur enim acutus sonus, non grauis, cum uerba oxytona in ipso orationis cursu enuntiantur: quā rationem notandi uerba uidentur Librarij aliqua opportunitate nobis incognita ducti primùm excogitasse. Quod si oxytona in clausulis duntaxat acuto sono excitanda sunt potius βαρύτονα fuerunt appellanda. Certe Quintilianus eos, qui acuto tenore concludebant circúm id in cursu orationis fecisse docet.

— *quæ circúm littora, circúm*
Piscosos scopulos.

Item Quantū, Qualé, comparantes, id sanè nisi in cursu orationis fieri non potest vt Tale est mancipium qualis est herus. Tanta est turris, quantus est mons, Atréus ętate, Quintiliani vltima acuta, more Gręcorum pronuntiabatur: quē,

inquit

inquit idem lib. 1. cap. 5. nobis iuuenibus doctissimi senes acuta prima dicere solebant vt necessario secunda grauis esset. Perinde ac si diceret, vltimam ante acutam in grauem necessario fuisse mutatam: agit enim de barbarismo, qui Tenoi e fit suaq; ętate barbarismũ fecisse, qui Atreus vltima graui pro acuta pronũtiassent, quanuis doctissimi senes superioribus annis ita fuissent locuti. Si quẽpiã aduerbia, poné, feré, vná vltima acuta audieris pronunciantẽ, ne inscitia damnaueris: fuerunt enim non modo Grammatici, sed etiam viri docti ętate Quintiliani, qui aduerbia, propter quędam vocum discrimina, docuerint extrema syllaba acuta pronunciãda esse. Cęterũ, inquit, Quint. li. 1. ca. 5. scio iã quosdã eruditos, nõnullos etiã Grãmaticos sic docere, ac loqui, vt propter quędã vocum discrimina, verbum interim acuto sono finiant, vt in illis

—quæ circúm littora, circúm

Piscosos scopulos. *ne si grauem posuerint secundã, circus dici videatur, nõ circuitus. Itẽ Quantũ, Quale interrogãtes graui, cõparantes acuto tenore cõcludũt. Quod tñ in aduerbijs fere solis, ac pronominib. vendicãt: in cæteris veterẽ legẽ sequũtur. Hęc ille. Pronomina vocat Fabius more veterũ Quãtus, Qualis.*

De inde, proinde, exinde, si Quintiliano credimus, mediam acutam habent. Sunt qui putent antepenultimam acuendam, ne videantur duę partes orationis. Probus vt Gellius refert lib. 8. cap. 7. putauit Exaduersum secundã syllabã, hoc est antepenultimã habere acutã, quòd vna, non duę essent orationis partes. Quod si quis Probum velit sequi, opus est vt ita antepenultimã acuat, ne penultimã cõrripiat, quod quî fieri possit viderint qui eius sententię accedunt. Valeri, Ouidi, Virgili vocãdi casu pronunciabãt Romani prima acuta Nigidij atq; Ciceronis ętate, sed Aulus Gel. cęteriq; eius ęquales penultimã acuebãt. Vide Gel. li. 13. c. 24. Mutatur itaq; accẽtus ratio pgrediente tempore, nemoq; miretur si hodie Ambrosi, Gregori, Geruasi, Protasi eadẽ penultima lõga efferunt viri pij. Areopagus ἄρειος πάγος penultimã habet breuẽ: πάγος pagos enim, hoc est collis, locusq; editus, vnde hoc nomẽ cõponitur, priorẽ corripit: neq; enim ex pagus vocabulo Latino copulatur, cuius prior producitur. lib. 1. Epir.

εἰς ἄμπελον, τίς σε πάγος δυσέρημος, ἀνήλιος ἐξέθρεψεν *Eurides vbi Minerua Orestẽ à furijs in Areopago de cęde matris accusatũ, à se absolutum alloquitẽ*

γνώμης δικαίας οὕνεχ' ἐκσώσασά σε.

καὶ πρίν γ' Ἀρείοις ἐν πάγοις ψήφους ἴσας κρίνας' Ὀρέστα.

Versus est senarius Iambicus: πάγοις quartum locum obtinet, qui necessario est Iambus. Ne vero putes πάγον significare vicum aut pagum, audi eundem poëtam in eadem tragœdia vbi sorori Iphigenię narrat Orestęs quemadmodum in Areopagum venerit, ibiq; à furijs fuerit accusatus testimonioq; Apollinis à Pallade absolutus.

ὡς δ' εἰς Ἄρειον ὄχθον ἧκον ἐς δίκην

ἔστην *Postquam ad Martium collem, veni, &c. ὄχθος tumulum.*

lum, seu collem non pagum aut vicum significat. Itaq; ἄρειος ὄχθος, & ἄρειος πάγος idem prorsus significant. Pausanias in Atticis, Hesychius, Suidas, Magnum Etymologicum docent Areopagum in loco edito fuisse Suidas ἐκλήθη δὲ ἄρειος πάγος, ὅτι ἐν τῷ πάγῳ ἐστὶ καὶ ἐν ὕψει δικαστήριον ἄρειος ἐπὶ τὰ φονικὰ δικάζει ὁ δὲ ἄρης ἐπὶ τῶν φόνων. Vtriusq; vocabuli rationem explicat, πάγον pagon ait dictum fuisse quòd in loco edito esset forum: πάγος enim collis seu tumulus est: Martium vero, quòd capitalia grauioraq; iudicia in eo exercerentur, & de cædibus, quibus præest Mars, ab Areopagitis iudicaretur.. Addit idem multiq; alij vel Martium fuisse appellatum, quòd Mars primus, interfecto Neptuni filio, accusatus ibidem causam dixerit. Quod Varroni, vt refert D. Augustinus lib. 18. de Ciuitate Dei ca. 10 non probatur, ne deos suos traducere videatur. Græci non spectant penultimam vt Latini: sæpissimè enim acuitur cum sit breuis, vt Ἀνδρέας, Μαρία, φιλοσοφία, Andréas, Mariá, Philosophia: quam rationem pronunciandi sequuntur Latini cùm ea vel longo vsu recepta est vel aures eorum offendit, quibus cum viuunt. Malunt enim Græcorum more pronunciare quàm noua pronunciatione amicorum aut piorum hominum aures offendere, Quare cauendum est ne decipiamur Græco tono Et si enim rectè, verbi causa Græco ritu Maria, Andréas, penultima acuta efferuntur, barbarismus tamē fiet si in carmine penultima producatur: aliud enim est quantitas syllabæ, aliud accentus: quantias in longitudine & breuitate syllabæ posita, est: at accentus in moderanda voce, ac pronunciatione versatur. Sunt qui Andreā per ε à Græcis putent scribendum, ego in correctissimis libris per ε semper memini legisse. Si cui otium fuerit, colligat literarum ordine omnia Hæbrea (quæ nimirum multa sunt) quorum penultima acuitur: atq; deinde in vniuersum præcipiat cætera omnia extremâ acutâ esse pronuncianda. FINIS.

Registrum.

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z.

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii KK.

Omnes sunt quaterniones.

405.640

Venetijs, Apud Iacobum Vitalem. M D LXXV.

Errata sic corrigito.

pag.	19	ver.	14	decet	lege	docet
pag.	26	ver.	5	quia	lege	qui
pag.	29	ver.	18	Sic	lege	ſit
Ibi.		ver.	19	prӕteritur	lege	preteritum
		ver.	24	ſine	lege	ſint
pag.	31	ver.	9	quos	lege	quod
pag.	32	ver.	1	cum	lege	cum
pag.	35	ver.	1	adde poſt verbum.	ſcio	vel ſciebam
		ver.	3	poſt aliud verbum	ſcio	vel ſciebam
pag.	51	ver.	20	diſtendent	lege	diſtentent
pag.	59	ver.	20	diludier	lege	deludier
pag.	60	ver.	4	dicis	lege	ducis
pag.	65	ver.	11	deſertus	lege	diſertus
ibi.		ver.	28	Sint	lege	Sunt
ibi.		ver.	30	peraphraſi.	lege	periphraſi
ibi.		ver.	31	plerique	lege	pleriſque
pag.	66	ver.	27	ipſe	lege	ipſo
pag.	67	ver.	29	Pento	lege	Ponto
pag.	72	ver.	11	quӕ	lege	quo
pag.	85	ver.	7	apud docear deficit		docearis
ibid				ſuperfluo apponũtur		doceam, m, in r,
ibid		ver.	22	fuerunt	lege	fuerint
pag.	101	ver.	40	fa &t.	lege	faſt.
pag.	106	ver.	30	fereq; vbi	lege	fere vbiq;
pag.	109	ver.	9	ſcibit	lege	ſcribit
pag.	124	ver.	30	vna	lege	vnam
pag.	129	ver.	34	12	lege	15
pag.	136	ver.	32	ſatitum, ſcitum	lege	ſatum ſcititum
pag.	[illegible]	[illegible]	30	τινθαμιγγα	lege	τῆ χ γγα
pag.	17[illegible]	[illegible]	20	μεταβελλον	lege	μετασταλλον
pag.	200	ver.	2	appellatum	lege	appellatam
pag.	216	ver.	23	confimat	lege	confirmat
pag.	274	ver.	28	nos	lege	non
pag.	276	ver.	22	in margine lib. 2.	lege	lib. 12.
ibi.		ver.	28	lib. 18.	lege	lib. 10.
pag.	287	ver.	23	in margine lib. 2.	lege	lib. 1.
pag.	178	ver.	4	oppugandum	lege	oppugnandum
pag.	192	ver.	2	fluius	lege	fluuius
ibi.		ver.	19	Cicero 4.	lege	Cicero 3.
pag.	295	ver.	20	quid	lege	qui
pag.	299	ver.	16	ſeneſtrem	lege	ſemeſtrem
pag.	325	ver.	25	atquo	lege	atque
pag.	326	ver.	3	hanc	lege	hunc
pag.	348	ver.	17	in dixit	lege	i i dixit
pag.	376	ver.	30	an	lege	r
pag.	379	ver.	8	Comitiӕ	lege	Comitia
ibi.		ver.	31	tegiti	lege	tetigi
pag.	393	ver.	7	Calaphos	lege	Colaphos
pag.	395	ver.	13	verbis	lege	vrbis